

Comentarij super regula diui Augusti-
ni Iponensis episcopi sancte ecclesie do-
ctoris precellentissimi editi ab Ambrosio
Louolano sacre theologie professore et
priore Generali totius ordinis fratru be-
remiaru eiusdem sancti per modu Dia-
logi feliciter incipiunt.

Augustinus

Ante omnia fratres karissimi diligat de-
us. Deinde proximi. qz ista sunt precepta
principaliter nobis data.

Ambrosi⁹

Et omniu pa-
rente doctorum. ⁊ nostre san-
ctissime religionis. primo ac
veracissimo fundatore Aure-
lio Augustino iubemur. vt in primis deū
subinde proximu diligamus. quoniam si-
cut rationem adiecit. a mundi redempto-
re ista precepta seruanda sunt principali-
ter nobis data. ⁊ adeo quidem vt ex his.
ceu ipse saluator. mor intulit. tota lex pe-
deat ⁊ prophete. Ob eam rem a sanctissi-
mo gentium doctore scriptu est. Qui di-
ligit lege adimpleuit. Et Augustinus in
comentarijs canonice Johannis inquit
Dilectionem habeas ⁊ implesti legez. qd
qz preclarissimum qz consentaneum di-
ctum sit. constat ex eo quide. qz ex his dua-
bus dilectionib⁹ tota conficitur caritatis
essentia. Unde eam hoc pacto sacri diffi-
nire doctores. Caritas est dilectio qua
diligimus deuz propter se. ⁊ proximu p-
pter deum. aut in deum. perinde ide Au-
gustinus in octoagintatru questionum
volumine eam talem vocat amorem. quo
deus ⁊ animus ipe diligitur. Et in libro
de doctrina christiana. ea motum animi
nuncupauit ad fruendu deo propter se
ipsum. ⁊ se atqz proximo propter deum.
At enim tanta est caritatis necessitas. ta-
ta excellentia. tanta prestantia. tanta de-
niq gloria ⁊ splendor. vt de ipsa ide glo-
riolus apostolus Paulus ad Corinth.
scribens intonuerit. Si linguis hominu
loquar ⁊ angelorum caritatem autem no
habeam. factus sum velut es sonans. aut

cymbalum tinens. Et si habuero. pphe-
tiam. ⁊ nouerim misteria omnia. ⁊ omne
scientiam. ⁊ habuero omnem fides. ita vt
montes transferam. caritatem autem no
habuero nihil sum. In quib⁹ ⁊ alijs que
sequuntur non modo vtilem. sed necessa-
riam. hanc vnam omniu caput parentem
decoriqz virtutum. satis esse ad eternam
felicitatem acquirenda transegit. ei⁹ quo-
qz prestantiam augens eam esse omnib⁹
preceptorum finem. legisqz plenitudinez
alibi definiuit. quoniam ad eam. si de co-
scientia bona. ⁊ fide no ficta extiterit. oia
referuntur precepta. quoz quidem adim-
pletio vera est legis plenitudo. cui⁹ eti-
am diuus Gregorius celsitudinem co-
templans illud saluatoris verbum. hoc e
preceptum meum vt diligatis inuicem. si-
cut ego dilexi vos. exponens. cum vehe-
menti rogat affectu. Cum cuncta sacra in-
quit. eloquia plena sint dominicis prece-
ptis. quid est qz de dilectoe quasi de sin-
gulari mandato dominus dicit. Hoc est
preceptum meum vt diligatis inuicem. si-
cut ego dilexi vos. nisi qz omne manda-
tum de sola dilectione est. ⁊ omnia vnum
preceptum sunt. qz quicquid precipit. in
sola caritate solidatur. Et enim multi ar-
boris rami. ex vna radice prodeunt. sic mul-
te virtutes ex vna caritate generant. Nec
habet aliquid viriditatis ram⁹ boni ope-
ris. si non manet in radice caritatis. Pre-
cepta ergo dominica multa sunt ⁊ vnum
multa per diuersitatem operis vnu in ra-
dice dilectionis. Et Augustinus cum de
fortitudine suis in sermonibus narraret.
prestantiam. asseruit. omnis bone actio-
nis formam esse caritatem. Cum autē di-
uinorum verborum esset declamator. tam
excellens bonum caritatem esse asseue-
rauit. vt nihil ea preciosius. nihil lumi-
nosius. nihil firmitus. nihil vtilius. ni-
hil deniq astrueret fore securius. Et in
tantam profecto eius laudes erexit ve-
hementiam vt dicere no diffideret. qz sub-
lata caritate cetera dei munera nib⁹ pro-
descent. Ad cuius item presentiam cetera
viverent dona imo virentiori quadā va-
lerent virtute. Et vt suam celsitudinē ad
summū tolleret fastigium eam oim bono-
rum radicem astruxit. eam vitā omnium
virtutum dixit. eam inter oia diuina mu-
b 3

nera primatum tenere predicauit. eius tñ
dem formae effectus insonuit summi dei
maiestatem ab ea non distare. quoniam
deus caritas est. **Q**ñ sublime quaqz
precellentissimum verbum. **N**az quomo
do altius. quomodo excellenti⁹. quomo
do eminenti⁹. quomodo demum magni
ficentius nobis potuit caritas commen
dari qz cum dicitur. deus caritas est. **B**re
uis quippe laus. sed maximum preconiu
um. breuis in sermone. maxima in intel
lectu. **M**erito igitur perquirenda est ca
ritas. merito amplectenda. merito pro il
la adipiscenda omne studium est adhib
endum. merito ⁊ preceptor et institutor
noster Augustinus in apostolice regule
traditione exorsus est. **A**nte omnia fra
tres carissimi diligatur deus. deinde pro
ximus. **C**auet igitur ut nemo se seducat
astruendo se duntaxat in hominem pec
care. si non diligit fratres. **Q**uomodo qz
non peccat in deum si in caritatem. que
deus est delinquit. **H**anc igitur ame
mus. hanc sequamur. hanc amplectamur
si deo grati esse desideramus. si morte cri
minum. pugnantium virtutem. victoruz
palmam. mentium concordiam. electo
rum cōsortium omniumqz bonorum an
helamus affectum. **H**anc teneam⁹ in di
uine maiestatis fieri domicilium concu
piscimus. **S**ic enim familiaris ē deo ca
ritas. **E**t ipse mansionem habere nolit.
Ubi caritas non fuerit. **S**i ergo carita
tem habemus. ⁊ utiqz deum in nobis ha
bemus. quia deus caritas est. **Q**uid igitur
opus est. ut longe vageris. **Q**uid gl
rum celi perlustras. ut deum videas. **I**n
tuere conscientiam tuam. **A**ttende et an
caritatem in ea videas considera. **S**i in
mentis tue ergastulo habitat. et deus ibi
habitat. **S**i caritatem in ea vides et de
um profecto vides. quia deus caritas ē.
Vis o frater. vis. o hermitane videre se
dentem in celo. habeas caritatem dili
gas ante omnia deuz. diligas deinde p
ximū. erequere mandata preceptoris
tui Augustini. ⁊ in te illum sicut in celo
meditaberis sedentem

¶ **Q**uomodo differt caritas a deo.

Ambrosius

Neqz tñ te labi volumus in errore
ut ita existimes caritatē esse deuz
ut eum illum esse mētis nostre ha
ditum credas. quo ei⁹ diligimus maiesta
tem. **A**bsit ut id arbitreris. **S**ciamus enī
deū esse substantiā. eternā imensaz incor
ruptibilem. ⁊ omnium rerum creatricē. qua
les quidem proprietates tali habitui qui
ab ipsa summa dei celsitudine nostris in
mentibus tāqz aliquid creatū ⁊ alteri in
herens infundit. tribui nō possunt. **N**on
tñ ob eam rē mentit⁹ est **J**ohannes. qui
dixit. **D**e⁹ caritas est. qm̄ spiritus sancto
hoc nomen tribuit. qui sicut ⁊ patris. et
filij amor. nex⁹. vinculum. dilectio ⁊ am
icitia dicit. ita ⁊ caritas verius nuncupat
Partienda est igit caritas. ut altera crea
ta alteri insit. altera creatrix in se existat.
Hec illam nobis creat. ⁊ infundit. per illa
lam ad istam tendimus ⁊ devenim⁹. **N**o
la via. hec finis. illa mens perficit. p hanc
perfecta in suo regno locat. **I**lla totū tri
nitatis munus est. hec patris ⁊ filij sum
mū ⁊ imensum est donū. **I**lla nempe ex
nihilō creat. hec a patre ⁊ filio de vtriuz
qz substantia proculdubio spirat. **I**lla de
solius trinitatis arbitrio dat temporalit.
hec diuina cōcomitate natura producit
eternaliter. **P**er hanc pater ⁊ filij mutuo
se diligūt. per illam nos felicit deū ama
mus ⁊ proximū. qz qz illo spū. qui ⁊ car
itas est. ut nostro vnito. veluti non absur
de quidā estimauerūt. vtrūqz deū. s. ⁊ pro
ximū merito complectamur amore. **E**t
qm̄ vtraqz ad beatitudinē facit vtraqz ho
minū mētis incendit. vtraqz inflamat et
nectit. lz in lris dispari efficiētia. vtraqz
merito. vno singularissimo ⁊ fundit voca
bulo.

¶ **D**e modis quib⁹ habenda ē dilectio.

Ambrosius
Et qm̄ deū atqz p̄xim iubemur di
ligere. p̄inde quō vtraqz. ⁊ q̄ circa
deuz. ⁊ q̄ circa p̄xim versat dile
ctio tenenda sit. indagandū ē. **E**st enī illa
q̄ sumo ac prepotenti. vñ deo. eminenti.
cōtinuitatis. vehemētie. inreferibilitatis
qz modis dz eē circūornata. **E**minentie in
quā modū iprimis tenere dz. qm̄ cū dile
ctionis obiectū bonū sit. tāto vnūquodqz
magis dz amari. q̄to maius eē bonū di

gnosci. **A**t eni dicitur immortalē deū. ob sui
 imensitatē. eternitatēq; sūmū ac sup̄mū
 esse bonū. **H**ec vtiq; alio bono bonū. sed
 vt h̄ bis d̄ iui Augusti vtar. **I**psū bonū
 eē ois boni bonū. **Q**uo circa sup̄ oia bo
 na ei d̄ diligenda maiestas. **Q**uā ipsa nob̄
 h̄itas insinuauit cū dicit. **Q**ui amat p̄ez
 aut m̄rem. fratres. aut sorores. aut etiā z
 aiā suā plusq; me. nō est me dignus. **E**ā
 obrē. parēs n̄r̄ prestātissim⁹ Augustinus
 ad nos filios suos sermonē dirigēs hanc
 dilectiōis eminentiā celsitudinēq; cōtem
 plās intonuit. **A**n̄ oia hoc ē pu⁹. z super
 singula creata fr̄es carissimi diligat de⁹
Cōtinua insup̄ z iugis d̄z eē dilectio. q̄ i
 sūmi dei ferunt celsitudinē. z vsq; ad ex
 tremū vite succēsi. illa feruere debemus.
 qm̄ ipso teste. nō q̄ inceptit. sed q̄ p̄seuerā
 uerit vsq; in finē h̄ salu⁹ erit. h̄ in quā dile
 ctionis assequē premii. h̄ verā eternā ue
 acq̄rit felicitatē. **Q**uid enim p̄dest rex ag
 gredi exordia. si a p̄sequēdo sine aim̄ ai
 tim⁹. **P**roficiētē eni magna ē imputāda
 p̄fuso. si cū possit et debeat. ad institutuz
 p̄fētūq; terminū m̄ime p̄tenderit. **H**unc
 phoz̄ princeps Aristoteles in egregio de
 aiā volumie. a fine oia appellari asseruit
Egregi⁹ q̄z vates Naso cecinit. **E**ritus
 acta p̄bat. **V**ebemētēs q̄z ac sūmo feruore
 succēsi esse debem⁹ tā excellē. tāq; imē
 sum bonū. q̄le ē sūmi dei maiestas dilige
 tes. ne qd̄ absit. tāq; tepidos nos suo vo
 mat ex ore. hanc nob̄ vebemētā instituit
 seruandā cū dicit. **D**iligēs d̄nm̄ deū tuū
 ex toto corde tuo. z ex tota mēte tua. z ex
 tota aiā tua. **Q**uib⁹ in h̄bis p̄fecto nullā
 in vite n̄re p̄te reliq̄t q̄ vacare debeat. z q̄
 locū dare. vt alta re velis frui. **S**ed q̄cqd̄
 aliud diligendum venerit in aim̄. illuc ra
 piat. q̄ tot⁹ dilectionis ip̄et⁹ currit. z quo
 vn̄iūse n̄re vires. vn̄iūse potētie. vn̄iūsaq;
 mēbra sunt dirigēda. sicut ip̄e p̄ceptor n̄r̄
 eo in libro quē de infirmoz̄ visitatiōe edī
 dit ita monet. **D**iligat deū tuū ocul⁹ tu⁹.
 man⁹ tua. pes tu⁹. z ois sensus tuus. z tu
 tot⁹ diligas deū. z vt tu tot⁹ diligaris ab
 eo. **E**t ceu in libro meditationū exclamat
Immēsus es o d̄ne. z sine mēsurā debes
 amari z laudari ab his q̄s tuo p̄ciofo s̄
 guine redemisti. **D**eus fr̄es dilectissimi si
 hō hōiem tantā diligit dilectiōe. vt alter
 alterz vix patiāq; abesse. sicut sponsa sp̄sō

tanto p̄glutināq; mētis ardore. vt p̄ ma
 gnitudine amoris n̄lla p̄frui valeat req̄em
 viri sui v̄sentiā cū inexplabili ferēs me
 rore q̄ dilectiōe. q̄ studio. quo feruore aiā
 n̄ra. quā sibi sūma ei⁹ benignitate cū inef
 fabilib⁹ inenarrabilib⁹q; ornamētis excel
 sa ei⁹ maiestas. fide z miserationib⁹ des̄p̄
 sauit deū. s. vez z pulcherrimū ei⁹ sponsū
 qui eam sic adamauit. vt p̄ ea saluanda
 mori nō dubitauerit. diligere d̄z. **P**ostre
 mo ineffabilē dei maiestatem sic adamare
 debem⁹ vt p̄ n̄m̄ amore illā in finē alium
 nō referam⁹. **N**ā cū sūm⁹ z vltim⁹ oim̄ re
 rū finis existat. q̄ pacto si recte illā diligi
 mus. p̄pter aliū diligim⁹. **P**reterea sicut
 a n̄ro edocti sum⁹ p̄ceptor. solo deo fru
 endū ē. qm̄ illo fruimur q̄ b̄ti effimur. in
 q̄ sp̄e ponim⁹. vt ad id pueniam⁹. **H**ec de
 re in libro de doctrina xp̄iana. **H**ec q̄
 bus fruēdū ē diffinit eē p̄iem̄ filiū z sp̄m̄
 sanctū. eadē t̄n̄ trinitas. vt adiecit. q̄dā sū
 ma res est cōisq; oibus fruētib⁹ ea. si t̄n̄
 res dici d̄z. z nō rerū oim̄ cā. si t̄n̄ z cā. n̄
 eni facile iueniri p̄t nomē qd̄ tāte excel
 lētie pueniat. nisi qd̄ meli⁹ d̄i trinitas vn⁹
 de⁹. **A**t eni sicut ab eodē p̄clare diffinituz
 ē. **F**ruī quidē nil aliud ē. q̄ amore ibere
 re alicui rei prop̄ seip̄am. **Q**uā z clar⁹ in
 eminentissimo de trinitate voluie h̄sce h̄
 bis insinat. **F**ruimur cognit. in q̄b⁹ ip̄is
 p̄pter se volūtas delectata p̄q̄esit. **E**x q̄
 bus sane fit. vt eo pacto a nob̄ sit dilige
 dus de⁹. vt dilectiōne q̄ tantā cōplectimur
 celsitudinē. in nullā referam⁹ creaturā. q̄
 si sec⁹ a q̄piā fiat. m̄ix quidē imodū ober
 rat. qm̄ nēpe nulla maior pueritas ē sicut
 eidē n̄ro parenti excellētissimo placuit. q̄z
 vtēdo fruēdis. z fruēdo vtēdis. **C**ōtera
 mus igit̄ sūmi impatoris maiestatem. cū ei⁹
 natura eterna infinita. imēsa. incircūscri
 pta. rerū oim̄ p̄ncipiū. atq; finis. sūmūq;
 sit p̄cellētissimū atq; ineffabile bonū. imo
 si rect⁹ loq; volum⁹. ip̄e sit p̄ essentiā bo
 nitas. simplex. purissima abstracta. z ois
 penit⁹ exp̄pers p̄cretiōis. mō eminentissimo
 iugi atq; perhenni vebemētissimo. z dent
 q̄z inreferibili a nob̄ amari oportere. q̄s q̄
 dēmodos fornarista caritatis Augusti
 nus cōtēplās vt nos eterne felicitatis cō
 potes fierem⁹. exorsus ē. **A**n̄ oia fr̄es ca
 rissimi diligatur deus ita vt illa p̄positi
 onis nota. nō solū prioritātē significet.

sed etiā supioritatem insinuet. **Q**uod enim superius est alteri, plus necesse est, ac punde eminentie vehementie, irreferribilitatisq; modos designet oportet. **S**ed ut tā salutariferū mandatū adimplere valeamus arrectis aurib; eundem nrm pceptorem, in libro de beata vita docentē audiam.

Ille inq̄t deū diligit q̄ suis in oibus mā datis obtemperat. Ille deū diligit, q̄ leges ei; et pcepta custodit. Ille deū diligit, q̄ se ut ille sanctus est, et ipse sanctificat, sicut scriptū est. **E**stote sancti, quia ego sanctus sum. **D**ns deus v; deū apprime diligit, qui et il lud pphete implet eloquiū. **Q**ui diligitis deū odite maluz, deum diligit q̄ nihil aliud q̄ celestia cogitat et diuina, de; enī nō nisi sanctitatis et iusticie et pietatis existit amator, nēpe ille deū diligit, q̄ nō aliud q̄ qd de; amare videt operat. **Q**uid aut sit deū diligerē, dñs et saluator n; declarat dicēs. **Q**ui audit vba mea et fac ea, hic est q̄ diligit me. **I**gitur ille deū diligit, qui qd deus pcepit facit. **Q**uia qui nō facit, nō diligit. **S**tudeam; sūmi dei mā data seruare, et sic ei; diligemus maiestatem, et eo pacto ea adimplere nitamur, ut ex toto corde, et ex tota aia, et ex tota mente, illū diligerē videamur. **N**os qui ad vitā eternā puenire pposuim;. **V**ita enim eterna ē totum premiū, tota merces, et denari; a procuratore vinee celestis nobis p laboribus nostris reddit; gaudem; eius pmissione; pmiū tñ pcedere merita non pōt, igitur nō debemus pscere pmiū, ante q̄ illud mereamur accipe.

Viso quō diligendus est de; sequit̄ videre quō diligendus ē proximus.

Ambrosius

Quā hē due dilectiones, dei, scilicet et primi adinuicem sunt cōnecte, id est doctor pcellentissim; mādato de diligēdo deo adiecit, deinde prim;. **N**ō enī dilectio dei pōt esse in hoiet qui nō diligit primū, nec dilectio primi in eo q̄ nō diligit deum. **Q**uo circa nonnūq; alterz sine altero, siue h; siue illud, p plena doctrina inuenit cōmemorasse scriptura, ut etiā p hoc intelligat̄ eoz tāta esse cōnectio ut alterum sine altero esse nō possit, qm̄ q̄

diligit deum sicut paulo ante astruim; facit et implet iussa dei. **A**t enī ex his vnuz pclarissimū est, et pmo mandato teste saluatore sile ut primū, scilicet diligam;. **S**ed q̄ pacto ipsum diligerē debeam;. **D**ocuit eū adiecit, sicut te ipsum. **N**am in pcepto caritatis tria inuenit hō que diligit, ut pote deū, se, et proximū. **E**t qm̄ ille in sui dilectione nō errat, qui deū diligit cōsequens sit, ut primo ad diligendū deū cōsulat, q̄ imbet sicut seipsum diligerē. **S**ic enī v; sui, sic filijs, sic domesticis, sic ceteris quibus poterit hoibus, ac p h; erit patus oī homini, qm̄ in ipso est, hoim; ordinata cōcordia, cui; ordo est, ut iprimis nulli noceat, deinde etiā ut pro sit cui poterit. **P**editare igitur q̄ diligerē nil aliud ē nisi bonū velle et bonū optare. **D**editare q̄ sunt bōa, que tibi optare debes. **P**editare que sūt q̄ ad tuā faciāt salutē. **Q**ue te adoptatam desideratāq; felicitatem eternā inducere queūt, hec p tuo primo affectes, hec p eo procurare nō desistas, et eo pacto illū sicut te ipsum diliges. **P**roinde in libro de morib; ecclesie, huius adimplendi mandati Augustinus seruz modūq; describēs dixit. **Q**ui diligit primū agit q̄ntum pōt, ut salu; corpore, salu; aīo sit, sed cura corporis ad aī referenda est salutem. **E**t in libro de doctrina xpiana inq̄t. **Q**uisq; recte diligit primū, hoc est cū eo debet agere, ut etiā ipse toto corde, tota mēte, totaq; aia diligit deū. **S**ic enī illū diligens tāq; seipsum, totam dilectionē sui et primi refert in illam dilectionē dei, q̄ nullū a se riuulū dari esse patitur. **S**ed quisnam sit iste primus, quez sicut nosmetipsos diligerē debem; in libro de disciplina xpiana apte indica uit dicens. **N**on enī primo sic debes diligerē proximū, ut fratrem vel cognatū vel affinē. **P**roximus ē enī omni hoī oīs homo, primi sibi dicunt̄ pater et filius, socer et gener. **F**il tā primū q̄ homo et hō. **S**ed si putas nō esse primos, nisi qui de eisdem parentib; nascunt̄. **A**dā et Eua; intendamur, et oēs fratres sum;. **Q**uidē si fratres sūm; q̄ hoies sumus, q̄to magis sūm; q̄ xpiani sumus. **A**d id q̄ homo es, vnus p; fuit Adā, vna mā fuit Eua. **A**d id q̄ christian; es, vnus p; est deus, vna māter est ecclesia. **Q**ue et si pclare dicta

z verissima sint. discernit tñ in plerisq; locis sue sententie hominem ab homine de^o vt hunc amicum. illum ho inimicum no strum appellet. z vtrūq; ab ipso inbemur amare. amicum quippe in eum. inimicum ho propter eum. Ob eam rem diu⁹ Gregorius ait. Ille eni veraciter caritate habet qui amicum diligit in deū. inimicum ho diligit propter deum. Amicus idcirco in deum diligendus est. qm̄ preter ei⁹ naturam in se habet. quo diligi mereat. bonum vtpote z oblectamentū amicitie. qz tamen noster amor. noster affect⁹. no strag dilectio in eo sistere tāq; in nostro fine minime debet. hunc scz amici nostri amorem in illud bonum. tāq; in mai⁹ atq; prestantius referre debem⁹. quod hu⁹ ius est causa boni. Inimicus ho diligendus est propter deum dūtaxat. quoniam tāq; inimicus nihil in se habet amabilitatis. z ideo iubemur illius gratia ipsum diligere. q̄ omnis diligende nature fons est z origo. cuius etiam ipse inimicus gerit imaginem. Omnis enim homo vt inimicus vt peccator. z vt aduersari⁹ nequa q̄ est diligendus. sed vt naturā habet humanitatis. vt imaginem gestat sūmi dei. vt plasma ē summi opificis. ergo propter ipsum est amandus. quatenus eū sequamur. qui in cruce pendens pro crucifixoribus exorauit. Propter deum igitur peccatores amemus. qui propter peccatores saluandos de celo descendit in vterū virginis. qui tacēs ppter eos colaphos accepit. verbera sustinuit. crucifixus est. z moriens voluit ad inferna descendere. O ineffabile dei bonitate. o inenarrabile clementiā. o inexplicabile caritate. vt p redimendis saluādis gloriādisq; pctōnib⁹. tā scerbam pegrinationē tā equo gō tulit. Et qm̄ ab ipso sapientie ac sūme pietatis magistro discere debemus. manda uit nobis. vt nostros etiam propter eū diligamus inimicos. Compello celū. z vo co terram vt pietatis dominice nouitate z terra stupeat. z celum imite⁹. que mens sentit. q̄s capit audit⁹. que doctrina tradit. Ad qd̄ euangelista imo euangelistaz pceptor attrahit xpianos auditores dicēdo. Diligite iūmicos vros. Nec recipit h mortalis sensus. Nec h viscera humana capiūt. reculat hec cognitio carnalis. hoc

seculi nō admittit audit⁹. Imbecillis animus amantes amare nō sufficit. z diligētes diligere vit valet. incōstans ho is natura. Nonne filij parentes. vxorē vir. vtrum vxor. fratrē frater. ciuem cuius. parēs parentē sepe feralib⁹ odijs persequunt. et de caritatis vinculo nodos alligāt odiorum. lumentes de pace bellum. de cogitatione disfidium. z ipsa fit cā odij. que fuerat res amoris. Et si ista que p natura sūt sic orbitant a natura illa que cōtra naturam sunt. quis inserit nature. ira mali cā est. amor ho est res nature. amor ḡ z tra sic diuisa sunt vt pungi nequeant. Et q̄ modo dicit. Diligite iūmicos vros. odio habentes nō odisse. persequētes nō persequi. z pro persequentibus orare. Non valet animus carnis onere pgrauat⁹. Dec tñ loquentes despationē nō facimus. sed vt recte solat pceptor n^r Augustinus. Celestis pcepti magnitudinē de terrena ipossibilitate monstram⁹. quaten⁹ iplere illud. nō sit humani opis. sed diuini muneris ipso xpo auctore q̄ dicit. Que impossibilia sunt apud hoies. possibilia sūt apud deū. Iubēdo de velle tuū q̄rit. pot se dat ipse qui pcepit. Si eni lapis lapidei iustus cū sit vterq; frigidus. emittit ignē. inimicitarū ignes iūcti. quā pnt conflare z cordiā. nōne regnā gētes. populi ditz inimicis inimicitias reddūt. mundū vniuersum hscindūt. bellis sanguinem pfundunt. Seuicte discordia. ardet mund⁹. et ea sola penite. in seculo nō manet incendiū. Sicut aqua extinguit ignē. ita dilectio restringit incēdia. dilectio eni est pacis vnda ros gratie. caritatis imber. semē cōcordie. affect⁹ germen. amoris fructus vberim⁹. z deniq; vt illud. q̄ alti⁹ dicit nō pōt. explicē. dilectio deus ē. q̄ seruos suos inimicitijs nolens subiacere inimicitias imperauit auferri. easq; voluit dilectione placari. furore caritate cōpesci. z in amorem ipas inimicitias cōmutari. Sic enim imutatur quisq; deū. si dilectioe interficit iram. si amicum de inimico. de hoste fratē. de prophano sanctū. De sacrilego religiosū. de gētili efficit xpianū. Vn postq; d̄ pdicta dilectioe locut⁹ ē. adiūxit vt sitis filij patris vri. qui in celis est. quā qd̄ filiatiōē. vt adipisceremur. a caritate mādato regulā tradēs aplicā n^r incepit

p̄ceptor cum dicit. **¶** *An oia fratres carissimi diligat deus. deinde primi.* **¶** *Haec sunt due ale. amor. scilicet dei et primi. quibus euoluimus ad celos. transimus ad sanctos. inserimur inter angelos. uiuimus in eternum. iubilamus ac gaudemus absque fine. et filii dei per adoptionem effecti eternam possidemus hereditatem.* **¶** *Ubi Augustinus apud Prosperum ait. Ubi istis generis uirtutum que caret aliis celorum. ad regnum non habet uiam uolet.*

Textus secundus

Augustinus

Hec sunt que ut obseruetur precipimus in monasterio constituti. Primum precipimus quod in unum estis congregati. ut unanimes habitetis in domo. et sit uobis anima una et cor unum in deo.

Comentum secundum

Ambrosius

Omnis doctrine et discipline ordo. is est. ut a maioribus tanquam magis necessariis ac notioribus sumatur exordia. intendaturque subinde ad ea que magis distincta sunt et spalia. Perinde precepta a saluatore nostro omnium hominum nationi data Augustinus his fratribus que in monasterio sunt constituti. tanquam etiam communi lege astricti seruanda instituit. cum exorsus est. **¶** *An oia fratres carissimi diligat deus. deinde primi. postmodum quod coram e. eiusdem nominis est appropiare. cum dicit. Primum. utpote mandatum. a me preceptore uero uobis filiis carissimis datum. illud nepe est. propter quod in unum estis congregati. utpote ut unanimes habitetis in domo. et sit uobis anima una. et cor unum in deo.* Profecto tunc fratres unanimes habitant in domo. quoniam unum habent animam. unum uelle. unam denique mentem in his faciendis que placita sunt deo. siquidem ut que admodum in una continentur domo. ita una dilectionis biga ad se mutuo diligendum. et sibi iuicem subueniendum. et ad diuina implenda precepta regantur. quibus uerbis apte. prius indicauit amorem. quoniam ut in alio astruimus sermone ad habendum est primi. ad que nosmet ipsos diligimus. Dilectionem autem dei innuauit cum dicit. **¶** *Sit uobis anima una et cor unum in deo. Haec cum nos dilectio dei a mundo sepe. deo quoque conungat. sic enim nobis erit anima una et cor unum in deo. si ex toto corde. ex tota mente. et ex tota anima sua diligemus ma-*

iestate. propterea scriptum est. **¶** *Deus caritas est. et que manet in caritate in deo manet. et deus in eo.* Ecce que dilucide queque sub alijs uerbis eandem replicauit sententiam. non tamen ob eam renouatione reprehendi debet. tanquam in suo superfluo extiterit sermone. quoniam in exordio coram e. recitatum fuit mandatum. in sequentibus quod coram e. suis fratribus appropiauit apertius horum adimplendorum preceptorum maiore eis uenire necesse. tanquam si patenter diceret. **¶** *Ob eam causam uos in monasterio in unum uenisse dicimus. ut ceu una uos continet domus. ita his duabus dilectionibus. dei. scilicet et primi. uniti et colligati unam habeatis mentem. ad ea oia facienda. que summo ac potentissimo deo placita esse dignoscitis. quoniam si prefata precepta hi que in seculo sunt que habitatio. et sortitio et iugi comione sunt sepati adimplere tenentur. quanto magis uos que unam colitis domum. uno uictu degitis. unum estis sortitij. uno denique estis uoto astricti.* Quod egregie in sermone de filio predicato indicauit dicens. **¶** *Pacem et dilectionem inter uos habete. quia estis fratres. quia in hac uasta solitudine sicut estis congregati. Uno enim pane uno indumento. uno nigro colore. una aqua omnes sicut participamus.* In his enim uerbis apte insinuat inter eos neque fuisse. neque esse debuisse quicquam diuisum quod ad ueram corporis aieque pertineret salutem. **¶** *Et si hec que corporalia et carnalia duca esse cernuntur. sic eis esse comia. ut singula singulis. et oia omnibus unum sint oportet. quanto magis tanquam uno indissolubilibus nexu una debet caritate sicut complecti. deum. et proximum. sine errore amantes.* Possumus et alie locum hunc interpretari. ut altruam sicut proculdubio fuit. diuini Augustini tres regulas edidisse. Primum quidem ex omnium firmum in more pisano solitarie comorantium decreto. In qua ut in dissoluede. permissionis efficacissimum preberet testimonium. singuli pro primum. ceu in ipsa expressit dignoscitur contineri. cyrographum addidere. cuius quod exordium est. **¶** *Cori diffinitione decreuimus apud uos. quod nunquam postmodum ab ullo poterit infringi. Residentibus in monasterio. in nomine domini nostri iesu christi. omnibus placuit unum sentire. Altera cuius initium est. **¶** *An oia fratres carissimi diligat deus. deinde primi. quia ista precepta sunt principaliter uobis data. Quale autem oporteat uos orare uel psallere descripsimus. Hanc autem ut quibusdam placet fratribus heremitanis apud centum cellas comorantibus**

ribus dedit. vel ut alijs libet illis. quos in
 Aethiopia in primo monasterio congrega-
 vit. plerique censerunt. ut etiam in monte pi-
 sano eam ediderit. postquam autem creatus est
 Sponensis antistes. tertiam ex his dua-
 bus. et ex quibusdam alijs salutiferis do-
 cumētis ad nos fratres suos heremita-
 nos conscriptis. que ipsi paradisi nuncu-
 pavit margaritas. confatā edidit. quip-
 pe quam et vobis prioribus filijs suis et
 clericis. quos in domo episcopi ad regu-
 larem. apostolicamque vitam reduxit. voluit
 esse cōmunem. quod usitari nemo po-
 test. cum ipse in sermone de tribus gene-
 ribus monachorum patēter asseruit. eos
 heremitas plura observare. quā in hoc spe-
 culo demandauerat. Hanc enim speculū
 appellavit. quoniam quecumque in illis cō-
 tinebantur. et singula ad nostram salutem
 oportuna in hac vna velut in speculo quā-
 dam possumus intueri. Hec ut plerique as-
 serunt eo loco incipit. ubi legitur hec sunt
 que ut observetis precipimus in mona-
 stero constituti. Primum propter quod
 in vnum estis cōgregati etc. ita tamen ut
 prima clausula utpote. hec sunt. que ut ob-
 servetis precipimus in monasterio consti-
 tuti. sicut in vetustissimis emēdatissimisque
 libris reperimus. Rubrica sit sequentis
 sermonis. ubi connumerando p̄cepta ini-
 tiantur tertium dicens. Primum propter
 quod etc. quibus si assentiri licet manda-
 tum de diligendo deo ac proximo. quod
 secunde regule exordium esse nemo sane
 mentis. et in operibus Augustini exerci-
 tatus ambigit. Idcirco aditum fuisse cē-
 sendum est. quatenus expressius ad id ser-
 vandum excitemur. vebementiusque inflā-
 memur. ceteris quidem p̄termissis. quon-
 iam in hac postrema ordinationi modo
 atque eleganti quodam stilo sunt omnia
 illa conscripta. Quisquis autem Augu-
 stinum in hac etiam ita fuisse exorsum ve-
 lit. priorem nostram imitetur interpreta-
 tionem. Quocumque modo res se habue-
 rit. ita exunij atque p̄cellentissimi docto-
 ris meus est suscipienda ut quemadmo-
 dum ipse dei ac proximi ardebat amore
 ita et nos suam doctrinam vitāque sectan-
 tes. vere caritatis succedamur feruore.

Ambrosius

Itaque hac ambiguitate reiecta ad
 littere interpretationem acceden-
 tes. que in ea sunt contenta expo-
 namus. Videamus igitur in primis de mo-
 nasteriorum constitutione. quoniam in-
 quit nos in monasterio constituti. **H**anc
 tria doctor excellentissimus Augustinus in
 aethiopia fundavit monasteria. eque ac in
 sermone de iusticia ipse aperte hisce ver-
 bis declarat. ut bene noscitis fratres caris-
 simi tria monasteria apud Sponem dei
 gratia merui laudabiliter ad honorem san-
 cte trinitatis construere. quorum Primum
 hoc est. in quo iam annis multis modi-
 co pabulo contenti hilariter cōmoramur
 bestijs associati ab auibus ministrati. cibo-
 rumque impernentes delicias. visus hominum
 fugientes. et ideo non ego miser. sed vos
 sepe angelorum estis assueti colloquijs.
 Aliud quoque monasterium in horto. quē
 sanctus pater Valerius mihi dedit edifi-
 catum est. Et quoniam postquam episcopus
 factus sum. nec semper hic vobiscum ha-
 bitare potui. nec cum fratribus qui in al-
 tero positi sunt monasterio. Propterea in
 fratribus domū episcopi mecum habere volui
 monasterium clericorum. ut cum eisdem pa-
 riter secundum apostolicam traditionem viuerē
 sicut et vobiscum hactenus vixi. Quibus
 sane transigitur. quod cum tam heremitas.
 quā etiam clericos in monasterio cōstitu-
 rit. quod ad utrosque hanc regulam dixerent.
 Augustinus igitur in monasterio constitu-
 tus. ut se religiosum. sicut semper post ba-
 ptismatis lauacrum fuit. fateretur. ab eis
 quos in monasterio constituerat. ut eorum
 se p̄ceptorem. se parentem. seque funda-
 torem assereret. ac denique ab eorum succes-
 soribus. p̄ceno iussit affectu hec que in hac
 continēt regula observari. Ob eā enī
 cām dei sanctorumque patrum. quibus collata
 est iubēdi potestas. nobis p̄cepta leguntur.
 quatenus lecta intelligantur. intellecta opere
 compleantur. quoniam sicut diuini ubi p̄cepto ex-
 cellentissimus Paulus clamat. non audito-
 res legis sumus. sed factores iustificabuntur.
 Nec ab hac sententia dissentit Marc' Tullius.
 in officiorum libris. uturque omnia laudem in
 actōe consistere asserunt. Et diu' Jacobus
 scribit. Si quis in lege perfecte libitatur. perspe-
 xerit et p̄miserit non auditor obliuiofactus
 sed factor operis. h. beatus in facto suo est.

P

Q

Et dei hominisq; filius Iesus xps in euāgelio dicit. Beati qui audiunt verbū dei & custodiunt illud. Custodire enim verbum dei est ea facere. que per ipsum iubentur. cuius celsitudini Augustinus capiens parere. aliosq; ad ei obtemperantes excitare dixit. Mandata dei siue cum leguntur. siue cum memoria recolunt. tāq; speculuz intueri debemus. & eo pacto ad eorum obseruantiam esse parati. vt si aliquid inuenerit. quod secundum homines videtur iniustum. iniustum credatur. & fiat. cuius voluntas est sola vera iusticia. Per inde in comentarijs super Iohannes vi ce dei loquentis functus ait. Qui habet mandata mea & seruat ea. ille est qui diligit me. Qui habet in memoria et seruat in vita. qui habet in sermonibus. & seruat in moribus. qui habet audiendo & seruat faciendo. aut qui habet faciendo & seruat perseverando. ipse est. q̄ diligit me. Opere est enim demonstranda dilectione sit infructuosa nominis appellatio. quoniam vt egregius doctor Gregorius preclare inquit. Probatio dilectionis exhibitio ē operis. Quo circa sic ad ea. que nobis in monasterio constitutis traduntur precepta attendamus. ne quod absit in nobis illa pertimescenda verificetur sententia. q̄ ait. Seruus qui scit voluntatem domini sui. & non facit illam. plagis vapulabit multis. Namq; contemptus cuiuscunq; precepti. teste Hieronymo. precipientis iniuria est. in quouis proposito. in quouis gradu. equale peccatum est. vel prohibita admittere. vel iussa nō facere. Itidem Bernardus affirmans ait. Iussa siue culpa non negliguntur. & sine crimine non contemnuntur. Itaq; siue de siue homo vicarius dei mandatum quodcumq; tradiderit. pari profecto obsequendum est cura. pari reuerentia deferendum. deferendum autem censeo cū perfecta parandi dilectione. quoniam vt in libro de vera innocentia. Augustinus disseruit mandatum dei si timore fit pene. potius q̄ amore iusticie. seruiliter fit non liberalliter. & ideo bene non fit. Non enim bonus fructus est. qui non de caritatis radice procedit. Neq; ob eam rem serui dei expauescere aut trepidare debent. quoniam non est aliquod preceptum tam ar-

duum. quod diligenti religiosoz menti facile non sit. Unde Leo pontifex maximus. Nihil humilibus arduū. nihil nutibus asperum indicans. facile inquit omnia precepta veniunt in effectum. quādo gratia pretendit in auxilium. & obediētia mollit imperium. nec dura ibi necessitate seruitur. vbi diligitur quod iubet.

Augustinus

Primū est propter quod in vnus estis cōgregati. vt vnanimis habitetis in domo etc.

Ambrosius

Iam h. q̄ superiore in littera ce prelibauimus nobis fuit demandatum vt deum ac proximum diligamus. neq; preceptū hoc ab illo. nisi tāq; quoddam appropriatum ab eo. quod dicitur fuerat in quadam generalitate inuicem distare videtur. Sed cum hoc in loco. de vnanimitate cohabitatiois nostre. quam concordiam domus appellamus. mentio fiat specialis. Idcirco de ipsa aliquid differendum putauim⁹ contemplari. Imprimis eius nominis interpretacionem. Subinde quante sit efficacie. quantumq; glorie mereat. ac demū quantum in vna domo cōmorantib⁹ sit oportuna dicituri. Concordia igitur nil aliud esse arbitramur. nisi plurium animorum vnitatem ad aliquid siue bonū siue malum pagentum. Nam cum cor ab animo nō distet. iuxta pietissimam Saluatoris petitionem dicentis. Fili da mihi cor tuum. plurium cordium. animozq; vnitates. eandem significationem expolunt. Ad enim tāta maiestas cor carneum. sed animū postulauit sibi donari. ac si aperte dixerisset. Non tm̄ a te exteriores o fili actiones exquirō. cū ille sepe nūero in tua non sint potestate. sed bonam agēdi intentionem. rectuz animū. rectaq; exigo mentē. Et cum duplex sit concordie genus. alterum ad peccandum. alterū ad bene agendum institutum. Nobis primum cauere sumopere debemus iuxta sapientissimi Salomonis consilium monentis. Fili si te lactauerint peccatores. ne acquir

escas eis. **O**b eam rem diuus Augusti-
 nus vehementer in sermone de pace do-
 lendum esse inquit. **S**i superbi. si impij. si
 perfecta caritate carentes pacē et concor-
 diam habeant adinuicem. quoniam sicut
 multum nocet inter bonos discordia. ita
 multū obest inter malos concordia. **L**ūc
 enim augent omnia pessima que fieri vel
 excogitari ab hominibus possunt. quan-
 do scilicet mali pacifice et concorditer vi-
 uunt. atq; summo studio summaq; ope
 niti debem⁹ amplecti. quo scilicet ad be-
 ne agendum ad seruendum creatori no-
 stro. ad eius implendam voluntatem de-
 bemus vniri. quoniam hoc est propter
 quod in vnum sumus in monasterio con-
 gregati. vt in summi dei seruitio vnū ani-
 mum vnum spiritū. vnum cor. vnāq; mē-
 tem habeamus. **I**dcirco iubet vt vnani-
 mes habitet in domo. et sit nobis anima
 vna. et cor vnum in deo. **N**ihil enim pro-
 fecto personarum confert congregatio. si
 adsit spiritualium mentium dissensio.
Quid enim prodest. si nos vna continet
 dom⁹. et diuersa se iungit volūtas. **N**āq;
 multomag⁹ diuina celsitudo ad animo-
 rū. q̄ ad loci attendit vnitatem. et iō an-
 nitendum est. vt si personaliter sanguine
 natione. morib⁹. vel quacunq; alia re dif-
 ferimus. in monasterio congregati. vinculo
 simus perfecte caritatis coniuncti. **N**āq;
 finis nostri ingressus ad monasteriū. no-
 stre cohabitationis is est. vt per opera
 penitentie expiari. p̄ spirituales actiones
 puri et initiati effecti. per hanc religionis
 bigam. eternam acquiramus felicitatem
Et enim bonarum mentium vnitatis. pax
 tranquillitas. concordia. serenitas men-
 tis. et caritas est. que multitudinem ope-
 rit peccatorum. q̄ gratiam impetrat. men-
 tem subleuat. animus cum deo nequit. q̄
 tem in summo ac superno bono meretur
 adipisci. **P**erinde vates dei excellentissi-
 mus **D**auid in psalmos cecinit. **E**cce q̄
 bonum et q̄ iocundum habitare fratres
 in vnum. quod nos in vno pacis vinculo
 in vno caritatis seruoze. in vno concor-
 die neru degere interpretamur. talis au-
 tem conuentus. talis cohabitatio. talis fra-
 trum vnio nempe similis est vnguento.
 quo linitum **A**aron caput extitit. quod
 ex capite in eius barbam. et in ora vesti-

menti fragrans descendit. **S**imilis est re-
 ri hermon. qui descendit in montes syon.
 quoniam sicut ibi. ita et in bonorum fra-
 trum et vnanimiter et concorditer in deo
 viuentium domicilio deus maiestatis in-
 tonuit. mandauitq; sua magnitudo be-
 nedictionem et vitam in seculum seculi.

Ineffabilem fraterne vnionis virtu-
 tem. **E**tenim nihil efficacius est ad pro-
 picandum deum fraterna concordia. **D**ic
 saluator ait. **S**i duo vel tres ex vobis cō-
 uenerint in terra. in medio eorum ego sū
 et quicquid petierint fiet eis. q̄ si paucis
 tanta prestatur fiducia impetrandi. q̄to
 magis si plures in monasterio constituti
 domino prosternamur diuinorum mune-
 rum erimus susceptores **A**memus igitur
 concordiam fratres. sequamur vnanimis
 tatem. cor vnum et animam vnā habea-
 mus in deo. vt vnus spiritus efficiamur
 cum eo. **N**am he sunt primitie spiritus.
 quas tonantis dei maiestas in nostre cō-
 uersionis exordio a nobis ei iubet offer-
 ri. eius eterna sapientia clamitante. **F**i-
 li da mihi cor tuum. nāq; animo corde et
 voluntate prius ad eum vecti. inuictissi-
 mi aduersariorum efficiamur pugnatōres

Quid igitur tibi commune est cum dis-
 cordia frater. **Q**uid similtates amas.
Quid tibi libet. quod tuo nō potuit pla-
 cere auctori. **N**onne ipsum in euangelio
 audis dicentem. **Q**ui non est mecum. cō-
 tra me. sed quo pacto enī chusto esse. aut
 cum eo habere concordiam potes. si dis-
 cors volueris esse cum christiano. **N**on-
 ne in contumacie crimen laberis. si omit-
 tis quod ab eo precipitur. aut ab eo de-
 clinas. quod impatur. **Q**uid exeres in-
 iurias quas nec illa euadere potuit. q̄
 eas primitus adinuenit. **I**n initio inimi-
 citias in prothoplaustum dū serpens ex-
 ercuit interfectus est. **P**erinde **A**ugusti-
 nus in libro de verbis domini de sugges-
 store prothoplaustoz inquit. **D**ū homi-
 ni inuidet ipse prosternitur. dum **A**dā
 cupit decipere ipse primitus iugulatur.
Quare aut christi caritatem amplectere
 christiane. aut discordie auctori de simili-
 tudine ipsius ope. parem te esse cogno-
 sce. **I**taq; si vis in monasterio proficere.
 fuge ritas. fuge p̄tētōes. fuge emulatōes
 et cū oib⁹ frīb⁹ deo seruire volētib⁹ p̄cōis

esto. Attendē frater ad id quod Ambro-
sius doctor precellentissimus in libro de
patriarchis monet. Melius ē inquit emi-
grare cum gratia. q̄ cohabitare cum dis-
cordia. melius est sine lite abire. q̄ cū iur-
gio residere. Nempe nulla spacia possūt
esse satis discordibus. quieti autem ⁊ pa-
cificis etiam angusta abundant. dissonis
vero moribus spaciola artantur. imo ad
nihilum rediguntur. quoniam ut **Parc⁹**
Tullius Cicero in preclaro de amicitia li-
bro inquit. Nulla est enim domus tā fir-
ma. tāq̄ stabilis. que odijs ⁊ dissidijs sū-
ditus everti non possit. Proinde roma-
norum tm̄ auctum fuit imperium. ut do-
mini essent vniuersi. quoniam ad parcen-
dum subiectis. ad debellandū superbos.
ad conculcandos rebelles. ad diuinū cul-
tum exercendum. ad pudicitiam conser-
uandam. ad relinquenda propria cōmo-
da. ad comprimendas voluptates. ⁊ de-
niq̄ ad singula honestatis officia extite-
runt concordēs. cum vero proprium com-
modum sectantes abinuicem dissenserūt
de eorum celsitudine sic ad infima deue-
nerunt. ut sicut omnium gentiū ac natio-
num. imo ⁊ totius orbis terrarum prima-
tum monarchiāq̄ tenebant. ita ⁊ omnib⁹
gentibus pene fuerūt effecti obnoxijs.
⁊ iure quidem. quoniā ut prestantissimus
eorum cuius crispus. **Salustius** inquit.

Concordia res parue crescunt. discor-
dia v̄o maxima dilabuntur. Et domin⁹
in euangelio. Omne regnum in seipsum
diuisum astruit desolandū. Idcirco fra-
tres nobis qui sumus in monasterio con-
stituti sumopere necessaria est concordia
Et ideo si cupimus deo placere. displice-
re autem dyabolo. mutuam dilectionem
⁊ concordiam habeamus. quoniam sicut
nihil est preciosius. nihilue gratius deo.
concordie ⁊ dilectionis virtute. ita nihil
est. ut diuo **Gregorio** libuit. dyabolo de-
siderabilius. extinctione caritatis. ac per-
consequens nihil ei odibilius q̄ perfecta
v̄strarum mentium vnio. q̄ hoc nos te-
nemus in terra quod ipse in celo seruare
contempsit. Si concupiscimus igitur sa-
cro sanctam nostram religionem. et eius
monasteria in quibus habitamus. susci-
pere incrementa. Si affectamus nostras
oratiōes. nostra ieiunia. nostras discipli-

nas. nostra sacrificia. nostraq̄ cetera bo-
na a deo acceptari. contentiones. impu-
gnationes. iurgia. dissensiones. conspira-
tiones. ⁊ cetera que concordiam tollunt.
sumopere fugiamus. diligenter attendē-
tes ad id quod luculentissimus **Hiero-
nymus** inquit. Quisquis corpus affligit
⁊ concordiam deserit. deum quidem lau-
dat in tympano. sed non in choro. q̄ vbi
dissensio. inuidia. impugnatio veritatis.
lingue deflux⁹. ⁊ iurgia sunt. ibi chorus
esse non potest. Ad quam quidem vnio-
nem ⁊ concordiam seruandam. fugiendā
q̄ discordiaz. licet innumera habeamus
incitamenta. tamen si nihil contra vinum
discordie. vel cauendum vel sanandū ex-
isteret. nisi plasmatōnis hominis memo-
ria. quod scilicet summus omnium opi-
fer de⁹. propterea voluit vnum creare ho-
minem. de quo multitudo propagaretur.
ut hac ammonitione. in multis concors
vnitas conseruaretur. sufficeret quidem.
Unanimes igitur inquit. habitet in do-
mo. ⁊ sit vobis anima vna. ⁊ cor vnum in
deo. Et quoniam ut **Stoycus** ille **Seneca**
recte sentit. Discordie principium ⁊ origo
est. aliquid ex communi facere suum. Id-
circo preceptor noster pro p̄seruanda con-
cordia. ⁊ tollenda discordia. fm̄ preceptū
adiicit dicens.

Textus tertius.

Augustinus.

Et nō dicatis aliquid proprium.

Comentum tertium. Ambrosius.

Hostolicam vitam ducentes nō
modo habere. sed nec dicere ali-
quid proprium debent. Nam si-
cut eis omnia debēt esse cōmunia. sic ab
eis cōmunia debent appellari vocabulo.
ut non meum quippiam ego. tu v̄o tuū.
ille autem suum. dicamus. sed nostrum q̄
libet. id nostrū esse dicat. ut codex noster.
causa nostra. cuculla nostra. ⁊ op⁹ nostrū
dicatur. Namq̄ si ab vno aliqua bona. si-
ue spiritualia siue tēporalia proficisci vi-
deatur. illa tamen sibi vendicare minime
debet. quoniam deus. a quo omnia bo-
na procedunt. vel suorum confratrū ob-
secrationibus. vel ut illa p̄fratribus cōiect

dignatus est largiri. et eo modo vel eo
perantes sunt. vel contentes sint in dei
voluntatem. necesse est. Non enim si scie
tiam. si sapientiam. si quodcumque aliud
donum summa dei bonitas cuiuspiam do
narum tribuit. nisi ut suorum sit munerum
dispensator. Accedit ad hec. quoniam ca
ritas qua in monasterio constituti serue
re debent. sicut apostolus Paulus ait. que
sua sunt non querit. accedit quoniam ut in
altero precepto assertum est. proprietates
ipsa ricarum. contentio. litium. et oim
denique est mater discordiarum. quarum
viri religiosi vniuersi debent esse expertes.
Accedit penarum terror. quibus proprie
tatis debent esse effecti. Nam et si omnium
eriminum inflexibilis iudex vltor existat
huius tamen generis perquam seuerus es
se consuevit. Perinde iudam loculos ha
berentem laqueo voluit suspendi. Si enim
legimus in actibus Apostolorum. et hic
quidem possedit agrum de mercede ini
quitatis. et suspensus crepuit mediis. et dis
fusa sunt omnia viscera eius. Perces quippe
pe iniquitatis Iude non tamen fuerunt illi
triginta argentei. quibus vendi derat chri
stum. sed omnis pecunia ab eo furtum tan
quam proprietario sublata. perinde Anania
et Saphira. defraudantes precium agri
et mentientes spiritui sancto coram apo
stolorum ceteris. et omnium assistentium tur
ba. retrorsum cadentes velut fulmine per
cussi mortem expirarunt. In sacra etiam mo
nachorum contione apud egyptum de
gentibus. vbi sicut patres nostri scripserunt
circiter quinquaginta milia sacellozum florebat
penitentium. Cuidam ex fratribus cum
centum solidis morienti communi decre
to dictum est. Pecunia tua tecum sit in per
ditione. quod quidam tremendum iudic
ium tradito sepulture Beatus Grego
rius vni ex suis monachis cum tribus au
reis decedenti oino fieri iussit. quo etiam
iudicio Innocentius pon. max. fretus. si
cut in capitulo. cum ad monasterium. de
statu monachorum. exemplum est. decre
uit. quod si proprietates apud quemque in morte
fuerint inuenta. ipsa cum eo. in signum eter
ne pditionis. extra monasterium in sterquil
ino iuberet suberari. Cesari quoque refert. com
uersum quendam ordinis cisterciensis. cum e
vita discederet dominicum corpus sume

re non potuisse. quam quinq; solidos apud
se tenens non fuerat confessus. Cuidam
etiam monachus beatum Anthonium in
retinenda proprietate decipere satagens
ab accipitribus. vulturibus. et alijs rapi
dis auibus totus est dilaniatus. Sed quod
alios commemoro. Diuus preceptor et
parens noster Aurelius Augustinus. quod
seuerus improbetarios extiterit. ex sen
tentia in Ianuariam aperte dinoscitur. de
quo ita in sermone ad presbyteros ypon
meminit. Male inquit Ianuarius vixit
et male moritur. Quare vel quomodo ma
le vixit. quia quod suum non erat secrete
tenuit. Quomodo etiam male moritur. quia
in fine se non cognouit. et obstinat in suo
sensu nobis ignorantibus testamentum
fecit. et filium quem in seculo habebat. di
tavit. o vti nam saltem in fine hoc nobis di
xisset. ut orantibus nobis venias impetras
set. Nec eum fecisse penituit. propterea de
meis non est nec dum viueret erat. Lit
gantes igitur manus cadaueris eius. po
nentes in pano centum et vndecim siclos
quos in pariete cellule retinebat abscon
ditos. et flentes super eum dicatis pecunia
tua tecum sit in perditione. Non enim li
cet eam nobis seruis dei collocare. vel po
nere in victu. vel vestitu. vel in opere mo
nasterij. quoniam precium damnationis
est. Rursus impossibilitas quam secu
laribus dispensandi. nos cogit ipsam pro
prietatez abdicare. Sic enim maximi po
ntifices contra proprietarios regulares eo
dem capitulo. cum ad monasterium acer
rima extat sententia. Abdicatio proprie
tatis sicut et custodia castitatis adeo est
annexa regule monachali. ut contra eam
nec summus pontifex possit licentiam in
dulgere. Et quancumque in maximo pontifice
plenitudo inueniatur potestatis. super pro
prietarijs. cum monachis dispensare po
test minime. Potest quidem monachum
de monasterio extrahere. et ipsum non mo
nachum facere. Potest causa legitima
subsistente ei tradere vxorem. tamen ut mo
nachus sit. et proprietarius. facere non po
test. nec mirum quia nulla virtute etiam si
infinita sit. alicui essentialia possunt au
ferri. Quis enim efficere potest. ut quis
pius homo sit. et aialis. seu rationalis non sit. neque
natura. neque infinita summi dei presid valz

Valet quidē deus sui prestantia homines
annihilare. At vō q̄ homo expers sit ani
malitatis. expers sit rōnis. nō valet. Sed
ois approbate regule essentialia sunt obe
dientia. paupertas. z ipsa cōtinentie hone
stas. A nullo igit regularum genere quis
virtute hec tollunt. **Euitare pprietates in
sup debem⁹. vt q̄stum inē carnales z sple
rituales fratres iter sit. agnoscat. Illi enī
quod cōlest partiuēt. isti q̄ diuisus erat
cōe efficiunt. Eoz quisq̄ quod suū est q̄
rit. Hi vō non q̄ sua sunt deposcūt. s̄ que
iesu xpi. Q̄ntum igit hec propinquitat
illi prestat. Nāq̄ illa deficit. ista crefcit. il
la habet diuisionē. ista vnitatem. illa cuz
seculo transit. ista cū eternitate manet.**

3 **Præfens itē vita figura est illi⁹. quā ad i
pisci speram⁹. At enī in illa vnū erit com
mune bonū. Vnū cōe gaudium. Vnum
oim beatorū pabulū. quo beati compotes
efficiemur. ipsa. s. patr⁹ z filij z spiritus sc̄i
essentia. que summū z supremū est bonū
qm̄ infinita. incomprehensibilis. eterna. z
mentiu omnū est plenitudo. Q̄d si vnū
ibi est. a quo q̄d cuiq̄ op⁹ est. accipiet. ab
surdum est. vt in monasterio degētes pro
pris habeant z possideant. quinimo sicut
vnū domicilium habēt. ita vnum vestia
rium z vnū habeant cellarium. oporteat.
Q̄d si sec⁹ factū ab aliquib⁹ fuerit. mētie
tur in eis. Illud apli dicentis. Scim⁹ au
tem qm̄ cuz apparuerit siles ei erim⁹. qm̄
videbim⁹ eum sicuti est. Sicuti est enī il
lum videbimus. qm̄ cognoscemus eū. esse
omne bonū. z nō proprium alicui. sed oi
bus cōe. qui desiderant z cōcupiscūt esse
boni. Omnes igit illud cōe bonū cōiter
possidebim⁹. si hic quoad fieri pōt oia cō
muniter habebim⁹. Filij hui⁹ seculi. aurū.
argentū. domos. familias. nomē grande.
potentiā gloriā. z alia. que ad huiusmo
di potentatū spectant. partiuēt. z alter p
his alterū inuadit. qz humane mētis acie
explere nō possunt. Nos autē qui religio
si sum⁹. hoz contentōe sublata nihil ex
tra deuz habere debemus. qm̄ nimis aua
rus est. cui nō sufficit deus. qui pelag⁹ est.
z abyssus infinita oim honoz. Abijci
amus igit pprietates frēs ne tam subli
mis excellentisq̄ boni expres fiam⁹. duo
quippe sunt tēpale. z eternum. si tempora
lium volumus esse possessores. eternoz**

nequaq̄ erimus fructuosos. **Et propterea
xps dicit. Beati paupes spiritu. qm̄ ipso
rū est regnum celoz. Paupertatis item in
celo p̄sidentis efficientia ad abijcienduz
excreabile cōtagiosūq̄ proprietatis mor
bum. cōseruandāq̄ cōmunitatis dignita
tem nos etiam impellit. Nō enim tm̄ san
ctis dedit de⁹ solem z lunam z pluuiā. et
oia nascentia terre. z omnes fruct⁹. q̄ ori
unt in ea. sed in cōione omnibus hoibus
dedit illa. qui solem suū ori facit sup bo
nos z malos. z pluit sup iustos z iniustos
xps etiā saluator noster nō pro sanct⁹ tm̄
passus est. sed p p̄cōribus. impijs. z sceler
ratis. ascendit in crucē. z passione sua oēs
reacouit ad vitā. Ideo ipsum oim redē
ptorē recte predicam⁹. qui idcirco oibus
hominibus sue pietatis opa fecit cōia. si
cut ab Augustino in libro de salutarib⁹
documentis p̄clare dissertum est. vt z bo
nū nostrum. z elemosine nostre. z caritas
nostra. z patientia nra. z humilitas nra.
in cōe omnib⁹ hoibus distribuant. Quā
diu ergo fuerimus in hoc mūdo faciam⁹
bonū ad omnes. maxime auem ad dome
sticos fides. z orem⁹ pro inimicis nris. et
bonū p malo restituamus. Q̄d si ad totaz
vniuersi multitudine n ostroz operū com
munionem iubeamur referre. q̄tomagis
id vno degenitib⁹ monasterio seruandum
est. Gentilium etiā exempla q̄tuz nos in
monasterio cōstitutos ad pestiferum vi
rus pprietatis fugiendū moneāt prece
ptorem nostrū in libro de operib⁹ mona
choz audiamus dicentē. Si hui⁹ terrene
reipublice principes p̄clarissimo literato
rū suoz eloquio p̄dicari solent. q̄ rē com
munē vniuersi populi sue ciuitatis p̄ma
tes suis reb⁹ sic anteponebant. vt eoz q̄
dam Affrice domite triumphator. q̄d ni
benti filie daret nō habuerit. nisi ex senat⁹
cōsulto de publico dotaret. q̄ animo esse
debet in rēpublicam suā. Cuius eterne il
lus ciuitatis Hierusalē celestis. nisi vt il
lud ipsuz q̄d pprijs manibus elaborabit.
in cōmune cum fratre habeat. Et si quid
ei defuerit. de cōi suppleat. Dicens cū il
lo. Cui⁹ preceptum exemplūq̄ secur⁹ est.
q̄si nihil habentes z oia possidentes. z in
tractatu de spiritualibus margaritis iuz
bet. nemo ex opesuo aliquid sibi approp
riet. apostolica enim vita optamus vi**

vere, si quis autē cōtrafecerit furti iudicio
 p̄demnet. si correct⁹ nō emendauerit de
 v̄ra societate abiciat. Et in smone p̄mo
 de cōi. vita clericorū. qualis esset vita sua.
 oñdens dicit. Ecce quō viuim⁹. nulli licz
 in societate n̄ra habere aliquid pp̄rium.
 quē viuendi modū. non solū dum here-
 mi cultor cū suis fratrib⁹ esset. retinuit. s;
 etiam dū antistes in sua p̄morarec̄ ecclia
 propterea in smone de trib⁹ generib⁹ mo-
 nachorū sibi ipsi de paup̄tate p̄gratulus
 hoc pacto suos fratres alloquit. Igit̄ fra-
 tres mei. licz in cathedra ep̄ali me videat̄
 tis. paup̄tatez mihi tñ caram sponsam te-
 nere p̄gratuloz. qz ipsa est sponsa xp̄i. san-
 etoz possessio. b̄toz vita fidelū securitas
 clericorū ornamentū. monachoz vita. no-
 bilitū pulchritudo. diuini magnificētia.
 hec est enī illa sancta paup̄tas. quaz qui
 tenet et amat. nulla pōt indigentia labo-
 rare. Hec miꝝ fratres. qz et dāc̄ oim̄ domi-
 nus possidend⁹. q̄ est oib⁹ in se speranti-
 bus thesaurus in paup̄tate. solatiū in so-
 litudine. gloria in abiectiōe. honor i cō-
 temptu. et in omni p̄fectiōe v̄mbra culum
 quē q̄des vt nude expeditqz diuus Hiero-
 nyim⁹ sequeret̄. qd̄ egerit sua indicant
 v̄ba. Ego inq̄t non accipio hereditatē in-
 ter ceteras trib⁹. sed quasi sacerdos et leui-
 ta viuo de decimis. et altari futens. altar̄
 oblatione sustentor. h̄is victum et vesti-
 tū his p̄tentus ero. et nudā crucē nud⁹ se-
 quar. beati enī paupes spiritu. qm̄ ip̄soz
 est regnum celoz. Hinc egregius doctor
 Ambrosius p̄cat⁹ in libro de viduis ait
 Et enim q̄bus nihil est pp̄rium. nihil deest
 Breue q̄ppe v̄bz. sed grande et veracissi-
 mū v̄bum. qm̄ ip̄soz est regnum celozum.
 vbi oia sunt oblectamenta bonoz. ip̄soz
 est de⁹. q̄ oim̄s est bonitas p̄ essentia. ip̄so
 rū est vera et eterna beatitudo. q̄ est stat⁹
 oim̄ bonoz aggregatiōe p̄fect⁹. perinde
 p̄ceptor noster. in eodē smone ad eā nos
 hisce v̄bis hortat. Estote igit̄ pauperes
 fratres mei. qm̄ exaudiuit dominus pau-
 peres. et preparationem audiet auris sua
 Tunc enim vere pauperes spiritu eritis.
 Tunc vere beati. tunc benigni. tunc obe-
 dientes. tunc veraces. tunc non ficti. tūc
 ab omni malo ignari. si vere corde. et ope
 pauperes inueniemini. et q̄qz pauperes
 et exptes proprietatis esse debeam⁹. tamē

q̄diu hīc pegrinamur. p̄ hac vita susten-
 tanda. ad victū vestitūqz ordinata. nobis
 sunt oportuna. Idcirco adiecit.

Lectus q̄ artus. Augustinus.

Distribuat vnicuiqz vestrum a
 preposito v̄o victus et tegumentū
 nō equalit̄ omnibus. qz nō equa-
 liter velat̄ oēs. sed potius vnicuiqz sicut
 cuiqz op⁹ fuerit. sic enim legitis in actib⁹
 Ap̄loz. qz erant eis omnia cōia. et distri-
 buat vnicuiqz sicut cuiqz op⁹ erat.

Comentū quartum Ambrosi⁹

In sacro ap̄loz collegio. vt expe-
 diti⁹ possent verbo dei vacare nō
 nulli fuerunt ad ministrandū in-
 stituti. sic p̄ceptor n̄r sua voluit ordina-
 re monasteria. vt in eis alij vacarent spi-
 ritualibus. alij vero temporalia ministra-
 rēt. Et ideo alios voluit eē p̄positos. ali-
 os subditos. Prepositoꝝ officium ē. sub-
 ditis tēporalia ministrare. que ad victum
 spectant et tegumentū. sicut in prima p̄te
 hui⁹ text⁹ apte insinuat. Subditoꝝ autē
 officium est. vt Vigoni placuit. spirituali-
 bus studijs insistere. vt p̄telectiōi. ora-
 tioni. et contēplatiōi vacare. In psalms
 hymnis et canticis spiritualib⁹ celesti do-
 mino q̄cidie deſurre. Que et si vera esse vi-
 deant. nō tamen p̄positi ab his spiritua-
 lib⁹ absoluunt studijs. Cum et ipsi oim̄
 optimarū actionū alijs exemplar esse de-
 beāt. sicut nec subditi ab officio ministrā-
 di. si eis fuerit inunctuz. cum pp̄rium sit
 subditoꝝ in quibuscūqz honest⁹ suis obe-
 dire prelati. Et metienda sunt v̄ba ma-
 gna sapiētia p̄scripta. Prout dicit vni-
 cuiqz v̄m vict⁹ et tegumentū a preposito
 v̄o distribuat. neminem excipit. qz in p̄-
 positi mente nulla debet esse p̄sonarū ex-
 ceptio. qz si oēs in mōasterio cōstituti al-
 tari seruiunt. omnes de altari viuere de-
 bent. si omnes laboram⁹ omnes mandu-
 care debemus. qm̄ vt domin⁹ ait. dignas
 est operari⁹ mercede sua. Qd̄ si inter nos
 quispiam non laborans inueniat. iuxta
 ap̄li sententiā non manducet. Et ideo ca-
 ueat vnusquisqz viuere de annona xp̄i. ni-
 si laborez in seruitio xp̄i. qz si non labo-

rat ⁊ manducat t̄to maioris criminis ef-
ficatur reus. q̄to dei beneficia sumit indi-
gnus. Propterea sanctus dauid nos ex-
citans dixit. **Surgite postq̄ sederitis qui**
manducatis panē doloris. Oportet ḡ
vt diligenter ei seruiam⁹ a quo nascimur.
si sine anime piculo. qd̄ nobis distribuit
sumere volum⁹. Et notanter dixim⁹ dili-
genter. qz maledictus hō. qui facit opus
dei negligenter. Deus fr̄s. si t̄to studio
mundani subditi. suis principib⁹ seruiūt.
vt nullis parcāt laboribus. vt eis possint
cōplacere. ⁊ ab eis dē aliqd̄ humane ⁊ ca-
duce mercedis suscipere. q̄nto magis nos
principi nostro. creatori nostro. redēpto-
ri saluatori ⁊ glorificatori nostro. a q̄ in-
numera bona suscepim⁹. in finita ⁊ eter-
na speram⁹ esse de proximo suscepturi. oī
studio. omni conatu. omni deniqz affectu
seruire debem⁹. ⁊ quippiā boni operis of-
ferre. qd̄ sue celsitudini ⁊ ei⁹ infinite liber-
at̄ maiestati. Pensam⁹ ergo ad quid nos
bis victus ⁊ tegmentū distribuit. vt sit to-
tum desiderii nostrum. primū querere re-
gnū dei. ⁊ iusticiā ei⁹. Propter qd̄ ⁊ hec
omnia adiungunt. Et ait vict⁹ ⁊ tegmen-
tum. qm̄ his duob⁹ sicut gentium doctor
⁊ vas electionis Paulus monuit contē-
tissime debem⁹. necessaria nobis nō super-
flua distribui iussit. qm̄ per necessaria ap-
pe humana sustenta vita. sed p̄ supflua
nostra submergit̄ anima. p̄ necessaria du-
cimur ad supna. p̄ superflua labimur ad
inferna: ⁊ ideo a nostro saluatore. nō the-
zauros. nō predia. nō lapides preciosos.
nō deliciosum pabulum. nō quecūqz sup-
flua. sed panē quotidianū. i. necessariū vi-
ctum a suo patre celesti sua in oratiōe do-
cemur postulare. Distributo autē illa q̄li-
ter sit facienda dealarat cū subdit.

Textus quint⁹

Augustin⁹

Non equalit̄ omnib⁹. qz nō equa-
liter valetis oēs. sed poti⁹ vnici-
qz sicut cuiqz opus fuerit.

Comentū quintū

Ambrosius

Contingit autē in monasterijs di-
uersaz complexionū ⁊ conditio-
nū esse homines. vt alij debiles.

alij robusti. alij infirmi. alij sani. alij no-
biles. alij rustici. alij alta sapiētes. alij
ignari. alij soli contēplatiōi dediti. alij in
actōe solliciti. alij humiles. alij supbi. alij
facile corrigibiles. alij in suo sensu obstu-
nati. alij ad oē bonuz opus promptissimi
atqz feruentissimi. alij non mō tepidi. sed
frigidissimi maneāt. Prudentis autē pre-
lati ē. has differentias suoz subditoz di-
scernere. q̄ put vniciqz op⁹ est. i. put ei⁹
erigit p̄ditto. ⁊ put postulat in digētis. p̄-
uideat. Vñ si in seculo delicate nutritis.
aut infirmis. aut in p̄dicando. docendo.
monēdoqz occupatis aliqd̄ delicatioris
alimēti tribuat. qd̄ alijs fortiorib⁹. igno-
bilioribus. ⁊ manuum actionib⁹ deditis
forte nō dat. talis reprehēdi nō debet di-
tributio. qm̄ nō equalit̄ valent. nō equa-
liter opant. non eq̄liter sapiūt. dūmodo
vniciqz put op⁹ fuerit. nō deneget. dili-
genter semp̄ aduertēdo. vt tm̄ vniciqz tri-
buat. vt nutriat. ⁊ nō abundet. abundan-
tia enī rebellē facit carnez spiritui. qd̄ dei
seruo precauēdū est maxie. Et ideo in
distribuendis reb⁹ talis est seruand⁹ mo-
dus. vt corp⁹ sic nutriat. vt seruiat. sic re-
primat. vt nō superbiat. sic reseruet. neces-
sitas nature vt abscedat superfluitas con-
cupiscētie. sic aspiciant ad decus religio-
nis. vt in monasterio seculares nō vide-
mur. nō enī opus ē alicui monasteriū in-
gredi. si blanda. si lenia. si mollia. si deli-
cata. si ⁊ alia que carnē fouent. q̄ mentem
deprimūt. que in seculo querebat. in mo-
nasterio expofcat. Et vt suū preceptū ma-
ioris habeat firmitatis. aplica auctori-
tate ipsum corroborat dicēs. Sic enī legit̄
in actibus Ap̄loz. qz erant illis oia cōia.
⁊ distribuat vniciqz sicut op⁹ erat. Vñ
diui Luce euangeliste sacroz ap̄loz de-
scribentis act⁹ verba sunt ista. Pulcritu-
dinis credentiū erat cor vnum ⁊ aia vna.
Nec quisqz eoz que possidebat aliqd̄ suū
esse dicebat. sed erant illis oia cōia. Neqz
enī egens quisqz erat in illos. Quotqz
enī possessores agroz. aut domoz erant
vendētes. efferebāt precia eoz que vende-
bāt. ⁊ ponebāt ante pedes ap̄loz. Diuide-
bant aut̄ singulis. put cuiqz op⁹ erat. que
quidē scripture locū sanct⁹ Augustin⁹ su-
is volens imitatorib⁹ regulā dare. sicut ī
p̄mo sermone de cōi vita clericoz inquit

Primo p Lazary dyaconū legi fecit. Deinde p semetipsum legere voluit. subiungens. Audistis qd velim⁹. orare. vt possimus. Nota ita diu pentis nostri Augustini fuit intentio. vt saluatorem nostrū. ei⁹ qd scētōs apłōs in cōione seruāda quo ad fieri poiuisset imitaremur. Testat hec regula. testantē sermones. testantur et alia multa documēta diuisis in locis ab eo cōscpta. At eni i sacro illo apłōz cetū. qm̄ tuor in p̄fatis verbis insinuat fuisse cōiones. Vna qdem localis. qm̄ dicit multi tudinis credentiū in vnū. s. p. cohabitatio nem congregate. Cū sicut in Actib⁹ aposto loz dicit. xi. apłi p⁹ resurrectione dñi sūt habitauerunt in Hierlm̄ in cenaculo grandi strato. et erant oēs ibidem pseuerantes in orationibus cū mulierib⁹ et maria matre Iesu. Oēs enim tam apłi q̄ alij discipuli. necnō et mulieres in ea regione Hierusalē habitabāt. q̄ dicit Pello. s. in monte syon. vbi rex David suū cōstituerat palatiū. ibi cenaculū illud erat. in q̄ sanctissimi apłi cū matre dñi habitabāt. Discipuli autem et alie mulieres in circūadiacentib⁹ cōmorabant loctis. In eo cenaculo i die ascensionis sue xps eis apparuit p̄cipiens. vt inde egressi in montem oliueti ad suā aspiciendā ascensionē conscenderent. quē cū vidisset ad idē cenaculū marīo cū iubilo sunt reuersi. in eo vsq̄ ad diē sancte penthecostes habitantes. Tūc hō ibidem in centū et viginti in vnū aggregatos in linguarū ignearū specie tonantib⁹ cellis. cardinib⁹ terre trementib⁹. velut fulgur coruscans. eoz corda succendēs. mētem replens fiducia donans. oim̄ gentiū sermonē tribuens. vt in oibus finib⁹ terre saluatoris mūdi. indefessi. intrepidiq̄ essent p̄cones. e celo missus spūssant⁹ descēdit. Altera cōio vnionis ē spūalis. cuz scz vnū cor et vnā aiām hūtes in deo. vnū us moris. vnusq̄ obseruātie in cōi cōsistimus. que nō nisi auctore deo fieri pōt. sicut de ipso sanct⁹ loquit David dicens Qui habitare facit vnū moris in domo. Decrāto p̄ma est p̄fatioz. q̄nto vnio pluriū mentiū i vno deo maior est q̄ pluriū corporū in vno loco. q̄ntū aiā corpus et deus oēm creaturā circūscribentē locū antecellit. Nec p̄ma quippiam valet sine altera. Perinde Augustin⁹ in sermone de fi

lio pdigo inquit. Cogitate fratres ad qd venim⁹. ecce in solitudine sum⁹. elongati agentib⁹ sumus. et lōgo tpe tā mansim⁹ i solitudine. vt fm̄ aplicam formā remoti⁹ viuere valeam⁹. Loc⁹ eni nō facit scētōs. sed bona opatio locum sanctificat et nos Peccauit eni angelus in celo. peccauit Adā in paradiso. et tū null⁹ locus sancti or illo erat. Si eni loca habitatores tueri possent. p̄fecto nec hō. nec angel⁹ a dignitate sua corruissent. Ob eā rem carmē illad David. Ecce q̄ bonū et q̄ iocūduz habitare fratres in vnū. nō tm̄ ad corporalem hitationem. q̄ntū ad vnionē referendū est aiōz. Quid eni p̄dest morib⁹ ad p̄posito dissidentes vno domicilio iungi. Hanc mentiū vnionē beat⁹ Lucas euāgelista insinuat cū dicit. Erat cor vnuz et aiā vna. Per cor qdem vnū. vnā intellexit voluntatē. qm̄ sic cor carneū. vt phisici aiūt. oim̄ motū corporalū est p̄ncipiū. at a volūtate oēs siue bone siue male spūales emanant actiōes. et eo pacto i create sapie intelligenda est petitio cū dicit. Fili da mihi cor tuū. Per aiām vero vnā. vniformitas ē vite intelligenda. qm̄ vt a pipateticis p̄clare assertū est. Aiā p̄ncipiū est. q̄ p̄mo viuim⁹. illi q̄ vnā de bent hūe aiām quoz vita. hoc est viuendi forma est vna. Si hō i p̄uentu aliq̄ ego meā. tu tuā. ille hō suā vitam ducim⁹. vte diuise erūt aiē. diuersi mores. diuise certomone. diuise snie. diuersi modi viuendi. q̄ fit. vt si in vna habitem⁹ domo qd ad p̄imā ptinet vnionem. nō tm̄ vnū sum⁹ moris in domo. qd ad alterā spectare docuimus. Fit etiā vt vita nra nō aplicā. s. cōfusio babylonica. nō Augustini reglā. s. abusio anormala. nō ordo s. horror merito censeat. Tertia cōio spaliū est possessionū. qū videlz eoz nemo q̄ in sancto placito habitant. aliquid habet. pprium. sed eis oia sūt cōia. q̄ ab ipso rōnalis creature exordio sūmi dei. natureq̄ fuerūt iurib⁹ p̄genita. Cū Aug⁹. i cōmētarijs sup Jobem inq̄t. Dñi est terra et plenitudo ei⁹. paupes et diuites de⁹ de vno limo fecit. et paupes et diuites terra vna suscitauit. Iure aut humanō hec dī dom⁹ mea. hec villa mea. Tolle ius impatoris. et q̄s audeat dicere. hec villa mea est. Perinde diuus Clemens pōtifer maxim⁹ ait. Vnus

Cor

Anima

b

c 2

oim q̄ sunt in h̄ mundo oib⁹ hoib⁹ debet
esse cōis. sed p̄ iniquitatez ali⁹ dixit hoc esse
se suū. aliud h̄o istud. Plato quoq̄ iure
diuino imbut⁹ dixit. Sicut nō pōt diuisi
di aer. nec sol⁹ splendor. ita nec reliq̄. que
cōiter data sunt ad habendū. diuidi de
bere. sed hūda esse cōia. Ideo rēpublicā
sic instituit. vt in ea nihil inter ciues habe
retur ppriū. Diogenes etiā cum oia peni
tus reliquisset. Alexandro multa pollicē
ti rēditū nihil a te de ceteri volo. dūtarat
mibi veliz. vt soli nō obstes. Cratio. So
crates. Pythagoras. ⁊ multi alij philoso
phi hanc cōitatez. pprietatisq̄ abdicatio
nē sic abdicarūt. q̄ omni relicto patrimo
nio soli⁹ h̄tūt se fatebantur esse possesso
res. hui⁹ cōitatē ablectamētis. Cicero af
fectus. Dulcissimā oim possessionū com
munē asseuerauit. Propterea in p̄mo of
ficioz libro etiā inquit. Sunt autē puata
nulla natura. sed aut veteri occupatione
vt q̄ quondā in vacua venerūt. aut victo
ria. vt q̄ bello potiti sunt. aut lege. aut pa
ctione. psuetudine. vel pditione. vel sorte
Hanc senat⁹ ille sanctissim⁹ apostolorū a
xp̄o fuit edoct⁹. ⁊ eā in scripti redigens.
Scriba dei Lucas dixit. Nec quisq̄ eo
rū q̄ possidebat aliqd̄ suū esse dicebat. s̄
erant illi omnia cōia. cuius figuraz in libro
numeri legim⁹. vbi mandatum fuit. vt sa
cerdotes ⁊ leuite solū de decimis viuerēt.
nihilq̄ nisi in cōi possiderent. Postre
ma cōmunitio penes distribuēdi p̄portio
nē attendit. Duplex em̄ apud phos gen⁹
repiit equalitatis. alterum qd̄ ad eandem
quantitatē alter qd̄ ad quandā p̄portio
nalitatē referē. Primum ad iusticiā p̄muta
tiuā in qua rei ad rem fit comparatio. Alte
rum h̄o ad iusticiam distributuam spe
ctat. in qua rex ad p̄sonas. earūq̄ condi
tiones p̄siderat. p̄portio. quam nos respe
ctū quendā indigentie recte possum⁹ ap
pellare. ita q̄ q̄to qualicūq̄ vnusquisq̄ fm̄
sui conditionem indiget. t̄m taleq̄ sit ei
p̄ferendū. Vñ qz plus sani comedere cō
sueuerūt. q̄ infirmi. plus alimēti sanis. q̄
infirmis ē tribuendū. ⁊ qm̄ debili⁹ est ad
digerendū h̄t⁹ infirmoz. q̄ bene valenti
unū equū est. vt illis delicatiora. istis h̄o
grossiora tribuant cibaria. Et id est qd̄ i
lectione actuum subdit⁹ apostolorū. Neq̄
em̄ egens quisq̄ erat inter illos. Et infra

Diuidebāt autē singulis. put cuiq̄ opus
erat. Quartim⁹ igit̄ doctor Augustin⁹
p̄spiciens suo t̄p̄caplice cōionis obseruā
tiā extra fines ecclesie ferme exulasse. ⁊ ti
mens ne ipostez p̄pter prauā hoim cōdi
tionē in nihilū redigeret. eam Instaurare
Decernēs regulā sūma p̄editā discretioe
⁊ in actibus ap̄loz fundatā conscripsit.
in qua quidē ip̄sum p̄ caritatis p̄ceptū
eā quatrifariā cōitate q̄q̄ sub alijs h̄bis
tussit obseruari. Primā cū dixit hec sunt.
que vt obseruetis papim⁹ in monasterio
p̄stituti. Primū p̄pter qd̄ in vnū estis cō
gregati. vt vnanimēs habitetis in domo
Secundā cū subdit. Et si vobis aia vna
⁊ cor vnū in deo. Tertiā cū adiecit. Nec
dicatis aliqd̄ ppriū. sed sint vobis oia cō
munia. Quartam cū postremo adnectit.
Et distribuāt vestrū a p̄posito v̄o vict⁹ ⁊
regmētū. nō eqliiter oibus. qz nō eqliē va
letis oēs. s̄ pot⁹ vniciq̄ sic cuiq̄ opus
fuerit. Quib⁹ sane Augustin⁹ ap̄lice vite
instaurator dici pōt. Nam h̄ ante eū plu
res p̄ies maxime sanctitatis extiterūt. nul
lus t̄m viuēdi formā. sup̄ ap̄licis cardin
bus sanctam aū ipsum tradiderat. qd̄ et
ipse in sermone de trib⁹ generibus mona
choz testat⁹ dicens. Videte fratres q̄ aū
me fuerūt patres multi. q̄s imitari debe
mus. non t̄m sicut ego fm̄ ap̄licā vitā ali
os viuere docuerūt. Caput igit̄ ⁊ p̄nci
pium oim vestrū sed ap̄licam vitā me
dicere nō erubescō. nō te pigeat eos sequi
⁊ imitari in oibus. Attendētes t̄m oia cōi
ter h̄re ⁊ possidere. qz in celsitudine pau
ptatis viuentes nō h̄. nisi vt vnū sit cor.
vna aia. ⁊ oia cōiter possidere. Illud au
tē quod in p̄fata lectione de actibus ap̄lo
rum legit̄. Neq̄ enī egens quisq̄ erat
int̄ illos. ad illud referē qd̄ sequit̄. qz di
uidebant singulis prout cuiq̄ opus erat
Quod nō est sic intelligendū. vt sic abun
danter distribuere vt nullam haberēt in
digentia. cū etiam de ipsis apostolis scri
ptum sit. q̄ seruiebāt deo in fame. siti. fri
gore. ⁊ nuditate. sed pot⁹ ad animi affe
ctū circa deū est referendū. Namq̄ in pri
mitiua ecclesia tanta erat gratie spiritua
lis abundantia. vt nō solum illicita desi
deria. v̄ez etiā corporales naturalesq̄ ap
petitus in eis extingueret. vt ⁊ illi nō so
lum fortune bona. sed seip̄os penit⁹ ab

k

l

negarent. vt non solum modico contēti essent. sed ipsum quod nihil habebāt. p̄ summis reputarēt delictijs. iuxta illud a postoli. **L**anq̄ nihil habentes. ⁊ omnia possidentes. **L**antas enim que omnia suffert. dilectio dei. que fortis est. vt mors etiam in summis necessitatibus. laboribus. ⁊ angustijs. constitutos compotes faciebat. perinde eorum paupertatem cū omnium principum delictijs mie contulissent. **P**erinde iubilans **P**aulus dicebat. **M**agnus questus est paupertas cū sufficientia. habentes igitur victus. et q̄ bus tegamur his contenti sumus. **P**erinde sanctissimi apostoli agrorum precia. quibus fidelium predia vendebantur non in manibus. vt de illis cupidi essent sed ante eorum pedes. tanq̄ eorum contemptores apponi iubebant.

Textus sextus Augustinus.

Qui aliquid habebant in seculo. quando ingressi sunt monasteriū libenter velint illud esse comune.

Commentum sextum Ambrosius

Apostoli vt dixim⁹ iubebant omnia bona eorum. qui ad fidem conuertebantur vendi. ⁊ illorum precia an̄ eoz pedes deponi. ⁊ assignari. ac de inde distribui. **S**in vniuscuiusq̄ indigentia. **H**unc p̄cise modū **A**ug⁹. in suo canone non iussit. qm̄ p̄spicaci mente p̄siderabit modū illū non fore diuturnum. **N**on em̄ maxima multitudo hoim̄ diu viuere potuisset ex solis p̄cijs venditorū agrorū. qm̄ illis p̄sumptis non facile alia vendenda p̄dia donarent. sed ei equalentem modū mandauit. vt q̄ monasteriū ingrederent. ea q̄ haberent in seculo. monasterio libenter donarēt. libetereq̄ vellent illa omnib⁹ ibidē viuētib⁹ esse cōia. **I**lle modus ap̄toꝝ tunc t̄pis p̄gruebat. vt q̄ xp̄m seq̄ volebant. em̄ bonum eum esse intelligerent. vt ois mundi thesaurus eius gr̄a foret p̄terned⁹. vt in vsū poneret. p̄silium xp̄i dicentis. **Q**ui nō solū possessores. domos. ⁊ agros. sed etiā p̄zem ⁊ m̄rem. fratres ⁊ sorores. adhuc autē ⁊ aiām suāz p̄pter me nō reliq̄t nō est me dign⁹. vt ex-

tirparent. penitus de eoz mentibus inueteratā rerum mundanarū cupiditatez. **N**āq̄ iudaicus ille populus saturniam sequēs naturā auaricie ⁊ cupiditati semper deditus fuit. ⁊ ideo vt nō solum res. sed rerum deponerent affectū. omnia eorum bona vendi. ⁊ eoz precia tanq̄ vilissima in terram proici mandabant. **R**ursus modus ille in **I**erusalē consentane⁹ erat. ⁊ tempore illi vehementer expedit⁹. quoniam apostoli sp̄s sancti afflatu sciebant ecclesiam que erat in **I**erusalem. tum propter instantem persecutiōnem iudeorum. tum propter iminentem destructionem ciuitatis. necē dispersiōnēq̄ populi illius hebreoz fore de proximo dispergendam. ⁊ ad gentiles essent profecturi. apud quos fidem xp̄i nūq̄ defecturam fundarēt. ⁊ ob eam causam in iudea habere predia minime expeditabat. sed vēdebantur. vt eoz precijs saltē pro illo breui tempore viuere potuissent. **S**ed **A**ugustino modus qnē in regula posuit decentissimus visus fuit. quoniam diutissime durare ⁊ ab omnibus equo animo obseruari poterat. nec nō suo tempore satis cōformis. expedit enī legislatoriē. vt temporis congruentie sua accomodet precepta vnde cōitas hec. ⁊ proprietatis abdicatio multos multiplicēq̄ successus subiuit. **A**bristus nāq̄ primus euangelice paupertatis. fundator. q̄q̄ dñs omnium rerū existeret. essetq̄ ipse rex regū. ⁊ dñs dominantium. non solū quo ad deitatem. verē etiam quo ad humanitatē. nullus tamen rei in h̄ mundo voluit se possessore ostendere. imo vt veram profundāq̄ omnib⁹ predicaret paupertatē dixit. **V**ulpes foueam habent. ⁊ volucres celi nidos. fili⁹ autem hominis nō habet vbi reclinet caput suum. **E**t rursus qui non renūciauerit omnibus. que possidet nō potest me⁹ eē discipulus. **P**ropter qd̄ apostoli quicquid possiderant eum sequentes reliquerunt. **Q**uo circa **P**etrus in omnium persona ita confidentes locut⁹ est. **E**cce nos reliquimus omnia ⁊ secuti sumus te. **Q**uid ḡ erit nobis. **V**iebant enī omnes simul cum eorum. imo cum omni magistro ex elemosinis. quas de fidelium suscipiebant facultatibus. **P**erinde **L**ucas euāgelista narrat. **Q**uo pacto quedaz sancte

mulieres sequebant christum. vt ei de suis facultatibus ministrarent. De quidez erat **M**aria Magdalena. **M**artha. **J**ohanna vxor **T**hule pcuratoris **H**erodis **S**usanna et alie plures. que a christo de diuersis languoz generibus beneficium susceperant sanitatis. **P**ost ho christi resurrectionem. apostoli eu modum viuendi instituerunt. vt inter eos nihil esset proprii. sed de precij venditorz agrorum sicut **L**ucas recensuit. vnicuiqz prout oportet erat distribuere. **D**einde cum per aploz predicationem credentium creuisset multitudo. et de alienigenis diuersisqz gentibus ad xpi fidem multi confluxissent. obinuerat tam eoz gentilitatem. et vt tenaci fuerat erudimenta seruarer. nil aliud eis imponebant. nisi vt a fornicatione. rapinis a sanguinis suffocatione. et idolorz imolatione se abstineret. atqz ob eam libertatem que gentibus propter eoz infirmitatem iudultra. primus ac sanctus ille seruos etiam apud perfectos frigit. existimantes id quod erat gentibus pro infirmitate concessum. sibi etia licitum extitisset. vt pote predia. domos. et agros pro eoz vsibus retinerent. locupletatis autem a **C**onstantino ecclesijs. cunctis laicis habere proprium a **S**iluestro pon. max. fuit concessum. dummodo annuas decimas suis soluerent sacerdotibz adhuc in coiuuentibus. **S**ed crescente clericoz auaricia vitata comuni mie contenti. ceperunt sicut laici proprium habere. qd virus ita paulatim subrexit. vt nulla amplius seruarer inter sacerdotes coitas. **A**d **A**ugustinus videns ingemuit. et pteplans quanta fuerat apostolice coionis perfectio. vt ipsam saltem in suis fratribz. et clericis sibi subiectis ea instauraret. statutum fecit de no habedo. proprio. tubens deinde in regula. vt quicqd in seculo haberent. cu monasteriu ingrederent. libenter vellent illud esse coe. **D**ignu qm videbat. vt **D**ugo ait. vt qui comune habebant gratiam. com habere et substantia. et quibus vn erat sps. vn esset et sumptus. **E**t vt toti precepti clarior habeat expositio. **S**ane aduertendum est. q in seculo manentes duo hnt bona. scilicet terrena. et eoz affectu. cu monasteriu ingrediunt vtruzqz in monasterio offerre altissimo debet. bona quidem vt sint coia

maiestati ei famulantibz affectu. vt non amplius illa vt sua. sed vt coia diligat. et qz bonu qnto coius. tanto pculdubio melius ideo plius illa in monasterio. p coione fratru curare tenent. qz si illis in propriu comodu in seculo vterent. propterea preceptor n in sequentibz dicit. **D**ia via opera in vnu fiant maiori studio. atqz frequentiori alacritate. qz si vobis singuli propria faceretis. hec eni illa duo sunt. que dñs in euangelio pcepit. cu dixit. qui no renunciauerit oibus q possidet. no potest me esse discipulus. q ad primu. scilicet possidendi facultate. **E**t itez. **Q**ui vult venire post me. abneget semetipsum. quo ad scdm. scilicet retinendi affectione. **N**o eni sufficit exteriorer relinquere substantia. nisi interiorer abscidamus concupiscentia. **E**t sane abiecit libenter. qm hilarer datorem diligit deo. nec sue celsitudini grata sunt coacta sacrificia. **I**stria igit tua faciet munera gra. si rez substantia. si earu affectu. si cu mentis hilaritate offeres. libent igitur et oi cum affectu debem terrena dare. vt possim celestia compare. his tribz regnu celoz emitt. etia si primu exiguu sit. dummodo altera duo in archano ferueat mentis. **E**teni regnu celoz tantu valet. qntum habes. **N**ihil vtilius emitt. nihil cari possidet. **N**ihila te postulat vberim remunerator deo. nisi qd largiri potes. **N**ihil iubet. nisi qd ad implere vales. **S**i exteriora no habes. qdones interiora no desut q offeris. q tanto erunt illi sumo principi deo gratiora. quanto hec illis sunt quippe prestatioa

Textus septimus

Augustinus

Qui autem non habebat. no ea que erant in monasterio que nec foris habere potuerunt.

Comentu septimu

Ambrosius

Precognouit precellentissim doctor ad monasteriu multipliciuz hominu genera fuisse vetera. nec oes qui illuc se conferunt. diuino ducuntur spiritu. quinimo aliqui monasteriu ingrediunt labores mudi euitates ac etia de rebz ad victu vestituqz spectantibz diffidentes. quibz dicit vt non presum

ptuose. non arrogant in monasterio vlt
uant. nec se engant ad ea postulanda. q̄
foris h̄ est in seculo habere non potuerūt
Discreti tñ plati caritas suppleat. vt eoz
necessitati presertim tpe infirmitatis. qd̄
op⁹ fuerit. minime veneget. Idcirco mor
abiecit. Sed tñ eoz infirmitati. qd̄ opus
est tribuat. etiam si paupertas eoz. quādo
foris erant. nec ipsa necessaria poterāt in
uenire. Caritas quippe illud esse indu
mentū preciosissimū atq; amplissimū
describit. qd̄ omnia operit. Et iō paupe
res et diuites. magnos et paruos. doctos
et ignaros. nobiles et ignobiles. cum ne
cessitas affuerit. eadem debent⁹ caritate
cōplecti. Nam q̄ oēs qui ad xp̄i accedunt
seruitiū. equum est. vt de xp̄i viuant mu
nerib⁹. Dign⁹ est em̄ operarius mercede
sua. Et licet paupes aliqui q̄ ad terrenam
substantiam ad monasterium accedant.
tñ pleriq; effecti diuites sunt. quib⁹ iube
t. vt propter deū ipsum dimittant. Unū
em̄ de secunda tabula mandatum est. vt
non cupisces. cupiscentia em̄ rex terre
narum atq; fluxibilium. satis est ad con
sequendam eternā damnationem. Hinc
scriptum est. q̄ viderit mulierem ad cōcu
piscendam eam. iam mechatus est. hinc
Bernardus ait. Uiscus quidem prauus de
siderij. et delectationis terrene animas vo
lare non patit. et citius retrahit mentem.
si forte aliqui subleuat. Propterea specu
lator nostraz intentionū de⁹. plus ad no
stram attendit intentionem. q̄ ad ipsam
substantiam exteriorem. propterea ab eo
enunciatus est. Beati pauperes spiritu.
Propterea a nob cor expostulat. Nāq;
ex omib⁹ creaturis. q̄ sub sole sunt. nihil
humano corde sublimius. nihil nobilius
nihilq; deo similis reperitur. iure igit⁹ ni
hil aliud a te querit nisi cor tuum.

Lectus octauus

Augustinus

Tamen non ideo putent se esse fel
lices. quia inuenerunt victum et
tegumentum quale foris inuenire
non potuerunt.

Commentum octauum

Ambrosius

Quibus fratres istos cōferre pos
sumus. qui propter corporis ne
cessitatem. non propter anime sa
lutem veniunt ad monasterium. qui non
mentem. sed ventrem replere desiderant.
Qui se felices ideo putant. qz inuenerūt
in monasterio victum et vestitum. quales
in seculo inuenire non potuerunt. Tales
quippe Beluis comparamus. que omnē
eorum appetitum ad ingluuiem dirigūt
Tales de numero sunt epicureorum. qui
eorum felicitatem in voluptate sanxerūt
Tales utiq; sunt. quorum. vt inquit apo
stolus. deus venter est. Ad hos christus
dixit sermonem. cui; dixit. Venitis me
non qz vidistis signa. sed quia manduca
stis ex panib⁹ meis. Absit igitur fratres.
vt in monasterio sim⁹. vt bene reficiamur
bene vestiamur. bene dormiamus. et bene
nobis temporaliter sit. Nonne tunc no
bis illa Saluatoris cōueniret sententia.
Amen amen dico vobis. recepistis merce
dem vestram. sed Absit. vt hic finis. hic
merces. hic et premium nostrarum sit ope
rationum. vt nos simul cum illis hic sine
claudamur. Cauemus igitur concupi
scere terrena. ne amittamus celestia. Nō
desideramus temporalia. ne priuemur eter
nis. Iuuenimus igitur breui tempore in
monasterio. vt in eternū epulemur in ce
lo. Exurire debemus hic. vt satiemur cui;
apparuerit gloria dei. Non enim nobis
tunc illa dari satietas poterit. que nostra
erit felicitas. nisi nos hic pri⁹ afficiamur
persimonia. Unde beatus Hieronym⁹
difficile imo impossibile esse dicit. vt quis
de delicijs ad delicia transeat. vt in vtro
q; seculo maneat gloriosus. vt hic ven
trem. ibi mentes plenā habeat. propterea
terrena tñ nobis debent esse in vsu. vt vi
uamus. non viuere vt illis fruamur. Da
uitice monitioni obtemperātes. Diuitie
si affluant. nolite cor apponere. Nāq; al
lud cui vnusquisq; suū cor apponit. pro
culdubio efficitur. dicente patre nostro
Augustino. Si terram diligis. terra es.
Si deum diligis. deus es. Et rationali
bi adiecit. qm̄ pfecto tanta ē vis amoris.
vt amantē trāfferat in amatū. sitq; vnus
cuiusq; amor. pondus amātis. vt eo fera
tur. sicut eidem placuit. q̄ ipse serē amor.

Diligamus ergo eterna fratres. vt eterni
fiamus. diligam⁹ celestia vt celestes sim⁹
diligamus deum vt vn⁹ spiritus efficia-
mur cum eo. cui⁹ maiestas. que nec o-
culus vidit. nec aur⁹ audiuit. nec i cor hois
ascendit. nobis in sua pparauit essentia.

Textus nonus

Augustinus

Nec erigat ceruices. qz sociantur
eis. ad qs foris accedere no au-
debat. sed sursum cor habeant. et
terrena vana no querant. ne incipiat mo-
nasteria esse diuitib⁹ vtilia no pauperib⁹
si diuites illic humiliant. ⁊ pauperes il-
lic inflant.

Comentū nonū

Ambrosius

Sicut moniti sunt paupes mona-
sterium ingredienti. vt no ea
querat in illo. que in seculo non
potuerit habere. nec existimet se esse feli-
ces. si victu vestituqz talem inuenerint. q
lem in seculo inuenire nequuerit. ita ad-
monent. vt ceruice non erigant si eis asso-
cientur in monasterio. ad quos du essent
in seculo accedere no audebant. In h
magna vis. magnuqz ostendit religionis
vinculu. vt paupes ⁊ ignobiles. ad diui-
tes ⁊ nobiles seculares eoz pudore. diui-
tuqz contemptu accedere in seculo no au-
deant. ⁊ vtriqz iesu xpi facti cōserui. vtri-
qz eiusde dom⁹. eiusdem cellarij. eiusdeqz
vestiarij sunt facti possessores. Sicut eni
oēs eiusdem vinee domini sabaoth cul-
tores. ita oēs eiusdem consortij. eiusdem
animi. eiusdeqz cordis in domino ee de-
bent. Nec tñ ob hanc cōem societate pau-
peres ceruices erigat. i no superbi. no ar-
rogates. no ambitiosi. no inflati fiant. sed
sursum cor habeat deo grās agēdo. q ta-
liū in religione hnt consortiū. ad quos in
seculo nequibat habere ingressuz. Et ter-
rena vana no querat. Vanū propue il-
lud dicimus. qd suū no consequit finem.
At eni religiosoz finis est ipse gloriosus
⁊ sublimis de⁹ qui summū ē bonū. Cerui-
cū igit erectio. elatō mētis. ambitio ⁊ ois
actus superbie. ⁊ deniqz oim rerum terre-
narum appetit⁹. vana sunt. hoc ē inuanū
incassum. ⁊ frustra illos in monasterio ef-

se facit. qui in eos dilabunt. qm sancte re-
ligionis misericōdie permittent eos asseq fir-
nem. Nā ⁊ si sancta sit religio. sanctum sit
monasteriū. sanct⁹ sit habitus. sancta v-
deant opera. omnia tñ inutilia ex super-
bie efficiunt vitio. Nepe omnis superbia
casuz habet. Inde de superbo scriptū est.
si penetrabit nubes ⁊ celū ascenderit tāqz
sterquiliniū perdet in fine. Quid eni sup-
bis angelis profuit celū. Quid elatis p-
thoplaustis deliciarum paradisis. Quid
igit ambitioso monacho sanctū proderit
monasteriū. certe nihil. propterea sanct⁹
Dauid orat ad dñm. Nō vtiat mibi pes
superbie. qz ibi ceciderūt qui operant in i-
quitatem expulsi sunt. nec potuerūt stare.
Uñ Habuchodonosor regi de sua baby-
lonia supbienti ⁊ exclamanti. atqz in hec
verba prorūpenti. Nonne hec est ciuitas
Babylon quā ego edificauit in domū re-
gni in robore fortitudinis mee. ⁊ in glo-
riam decoris mei. Vox super eum into-
nuit dicens. Tibi rex dicitur regnū tuum
transiet a te. ab omnib⁹ eijciatis. ⁊ cū be-
stijis fer⁹qz erit habitatio tua. fenū vt bos
comedes. ⁊ septē tēpora sup te mutabun-
tur. donec scias q excelsus dominaat in
regno hominū. ⁊ mox sensum ⁊ regnum
amisit. sicut brutū ⁊ iumentū annis sepe
pascua querens. Quo circa pceptor n-
r in sermone de supbia his verbis nos cau-
tos reddit. Fratres mei. Laete ne orā-
tes. vel legētes. vel stātes. vel sedentes. vel
vigilātes. ⁊ in cinere ⁊ cylitio habitantes
cum phariseo dicatis. grās tibi ago dñe.
qz no sum sicut ceteri hoies. h enim solita-
riā vitam ducētes. dyabolo instigati sepe
cogitāt. sepe h dicere tēptant ab inimico
seruoz dei. poti⁹ eni volo vos heremuz
erire. qz talia dicere vel cogitare. Sed
dū tēptamini h asserere. vel de vob h cogi-
tare. mox clamate. mox ululantes dicite.
Ego sū vermis ⁊ no hō. obprobriū homi-
nū ⁊ abiectio plebis. Et cū pellicano di-
cite qbuscūqz ornatū ⁊ tūtib⁹. De⁹ ppit⁹
esto mibi petōri. Attēdat igit caritas vīa
quid dixerit veritas nostra. Qui maior ē
vestrum. fiat sicut minor. ⁊ qui pdecessor ē
sit minister. ergo o monache. quanto ma-
tor es humilia te in omnibus. Si minor
es non erigas ceruices. qz magnis ⁊ pro-
fectis associaris. sed potius memor esto

vilis conditionis tue. et in omnibus te humilia. Deo gratias agens. et sic inuenies gratiam coram deo et hominibus. **Ecce** tra si feceris. superueniet in te comminatio. quam noster adiecit preceptor dicens. **Ne** incipiant monasteria esse diuitibus. **Si** diuites illic humiliantur. et pauperes illic inflantur. **Ma** gna quippe abusio est. ut pauperes superbi sint. ut super illud presumant quod eis non est a natura vel fortuna concessum. propterea eis cauendum est. ne id quod eis esset ad salutem proficuum. ad perpetuum conuertat in incendium. **Verbum** enim **Saluatoris** est. ut difficilius sit diuitem regnum celorum intrare. quam camelum per cruram acus. ergo expeditius atque libentius pauper. quoniam paucioribus implicatis curis. ideo poterit famulari. **Si** vero superbie detentus pondere. facilius ad superiora non euolet. sua diuitiarum erit ascribendum uoluntati. **Sicut** ergo in seculo pauperes. sicut infirmi. sicut abiecti extiterunt. ita se in religione ostendant. in qua non modo humiles. sed mites. docibiles. disciplinabiles. et ad omnes debent esse obediens. quoniam dominus sicut scriptum est. **Docebit** mites vias suas. **Et** rursum ipse emittit fontes in conuallibus. id est gratiam suam prestat humilibus. **Et** iterum. qui se humiliat exaltabitur. **Et** **Propheta**. **Superbus** deus resistit. **Humilis** autem dat gratiam. **Et** dominus in euangelio. **Humilis** recumbit in nouissimo loco. ut ab ipso domino ei postea dicat. amice ascende superis. **Et** **sanctus** **dauid** **Elegit** abiectus esse in domo dei mei. hoc est in loco humili sancte religionis. et in consortio deo famulantium. magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. hoc est in sinagoga peruersorum. et in conuentu malignanum atque superborum.

Textus decimus Augustinus

Rursus etiam illi qui aliquid esse videbant in seculo. non habent fastidium fratres suos. qui ad illam sanctam societatem ex paupertate uenerunt.

Comentum decimum Ambrosius

Sicut tribus preceptis admoniti sunt pauperes. ita diuitibus ac nobilibus monasterium ingredientibus tria confert documenta seruanda. **Primum** quidem. ut non habeant fastidium fratres suos. qui quidem uenerunt ex paupertate et ignobilitate seculi. ad illam sanctam societatem que in communi uita religionis consistit. **Duabus** profecto rationibus diuites. nobiles. potentes. et qui aliquid alio modo uidebantur esse in seculo. si opere cauere debent pauperes et ignobiles ad sanctam monasterii societatem uenientes odio vel fastidio habere. **Alterum** quidem est ex eorum maiestate profectum nam ad eos dictum est. quanto maior es tanto magis te humilia. **Alterum** ex incomprehensibili abyssu diuine et eterne electionis emanans. quoniam sicut **apostolus** ait. **Infirmam** mundi elegit deus. et ignobilia et contemptibilia. ut fortia queque confunderet. ut non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. sed neque potens in potentia sua. neque sapiens in sapientia sua. neque diues in diuitiis suis. **Et** tertium addimus. quoniam non est ut **apostolus** inquit. acceptio personarum apud deum. **Idem** enim dominus omnium. et diues in omnibus inuocantibus eum. **Propterea** diues **Basiliscus** ait. quod deus non fecit diuitem. diuitiarum dominum et possessorem. sed distributorum. **Eum** quidem fecit ut saluetur. pauperibus compatendo. non deridendo.

Textus undecimus Augustinus

Magis autem studeant non de parentum diuitum dignitate. sed de pauperum fratrum societate gloriari.

Comentum undecimum Ambrosius

Alium documentum est. ut diuites et nobiles ipsi non debeant de parentum dignitate. diuitiis et potentibus gloriari. quoniam id ad uanitates pertinet mundi. **semper** magna stulticia eorum est. qui mundum reliquerunt monasterium ingrediendo. et mundi inuoluuntur uanitatibus. **Nonne** isti melius letarentur in seculo. quam se et alios affligerunt in

monasterio. **N**one isti talib⁹ spanē amē-
tib⁹. q̄ suauissimis spretis epulis. velint
deinde epulaz satiare odore. **S**tudeant
igit̄ nō de vanitatib⁹ mundi. cui mortui
sunt. sed de paup⁹ fratz. cū quibus vi-
uūt xp̄o societate glari. **C**ontēplent̄ cum
Salomōe. q̄ om̄ia q̄ sub sele sunt. vani-
tas sunt vanitatū. **C**ontēplent̄. q̄ nec pa-
rentuz dignitas. nec diuitiarū copia. nec
potentat⁹ magnitudo aliqd̄ conferūt ad
britudinez. **C**ontēplent̄ q̄ sublimis de⁹
q̄ diues in gloria sua. paup⁹ fact⁹ est pro
nob. nec diuitib⁹. sed paupib⁹ dignat⁹ ē
sociari. **C**ontēplent̄ q̄ q̄ excelsus. ipassi-
bilis. z immortal̄ est in sua deitate. paru⁹
hūilis. passibilis. z mortalis fact⁹ est i ne-
stra hūanitate. **Q**uod igit̄ supbis. o mo-
nache. q̄ puluis es z cinis. q̄ de mūdi va-
nitatib⁹ glouar̄. q̄ vastigio paupes frēs
habes. q̄ dedignar̄ eis sociare. q̄ eos veri-
sorio vultu aspicias. **S**i rex celoz. creator
vniuersi. dñs dominantū. z de⁹ maiesta-
tis. sic paup⁹ adamauit p̄sortiū. vt reli-
ctis regalib⁹ sedib⁹. paup⁹ inter pauperes
nasci voluit. paup⁹ viuere cū paupib⁹ cō-
uersari. paupes ad se accersiri. pauperuz
collegiū p̄stituere. paup⁹ z sanct⁹ inē pau-
peres nudos z sceleratos mori. z mundi
potentiā calcare. z mundū ip̄m totū. pau-
cis emissis paupib⁹ ad se duertere. **N**on
em̄ alis. nō cuneis. nō legionib⁹. nō acie-
bus castrorū. nō exercitib⁹ militū. non ar-
mis quibuscūq̄. nō ducū. impatorūq̄ im-
petu. sed disalcatorū hoīm pauperuz scz
apostolorū linguis. om̄ib⁹ terre finib⁹ su-
am voluit p̄esse maiestatem. **F**los igit̄ fra-
tres diligam⁹ z amem⁹ paupes. qm̄ mili-
tes xp̄i sunt. gloriemur de paup⁹ fratrū
p̄sortio. qm̄ dñs refugiū est paupi. gau-
deam⁹ z iocundemur de eoz societate. qm̄
ip̄soru est regnū celorum. **C**aueam⁹ eos
de risui vel p̄ceptui habere. qm̄ nihil pro-
fecto graui⁹. sicut egregius doctor **A**m-
brosius inq̄t. q̄ vt fratres nros pauperio-
res supbo oculo despiciam⁹. p̄formes no-
bis intolerabili repellamus fastidio. no-
stra indignos gratia iudicantes qz sunt
impes. cū paup⁹tas facili⁹ sit deo q̄ the-
saurus acceptior. p̄pterea **A**ugustin⁹ in
libro de x̄bis apostoli ait. **V**is cognosce-
re q̄ locuplex sit paup⁹tas. celum emit.
Quib⁹ thesauris p̄ferri potest q̄ pauper

rati videm⁹ indultum. vt paup⁹ ad regnuz
celoz venerit. q̄ dñes possessiōe sua ob-
tinere nō potuit.

Tertus duodecim⁹

Augustin⁹

Nec extollant̄ si cōi vite de suis fa-
cultatib⁹ aliqd̄ p̄tulerint. **N**ec de
suis diuitijs magis supbiant. qui
eas in monasterio p̄tinent. q̄ si eis in se-
cula fruerent̄.

Cōmentū duodecimū

Ambrosius

Tertū documentum q̄ n̄ p̄ceper-
tor diuitib⁹ ad monasteriū ac-
cedentib⁹ tradidit est. vt si suis de
facultatibus mōasterio p̄ cōi vita seruan-
da. q̄pp̄iā tribuerint. nō extollant̄ mente.
neq̄ etiā verbo se iactent. **V**erba enī ex-
teriora imago sunt x̄bi interioris. **P**er in-
de **A**ristoteles in libro enunciationū ait.
Voces sūt. note eaz. q̄ sunt in aia passio-
nū. **P**ropterea si q̄s iactant̄ narrat. q̄ mo-
nasterio p̄tulit. signū est vt elatam habeat
mentē. **N**ec de suis diuitijs magis super-
biat. qz eas in monasterio inē frēs parti-
unt̄. q̄ si eis in seculo fruerent̄. **P**ulto enī
min⁹ malū est. vt q̄s humiliē suis diuitijs
fruat̄ in seculo. q̄ supbe partundas inter
frēs p̄ferat mōasterio. **O**b eā rem diu⁹ pa-
rens n̄ **A**ugustin⁹ in sermone de supbia
nos admonet vt caueam⁹ z vigilanē at-
tendam⁹. ne supbia inflemur de bonis cō-
missis. **A**t enim bonoz duo sunt genera
Altez q̄ ad aim. **A**ltez q̄ ad bona p̄ti-
net exteriora. **E**x quib⁹ duo genera nascun-
tur supbie. altez q̄ carnale. altez q̄ spi-
rituale d̄. **N**āq̄ opes. diuitie. pulchritu-
do. nobilitas generis robur corporis. z alia
h̄mōi exteriora bōa sunt de his gliari. p̄-
pter hec fastidio fratres h̄ie. paupes pio-
sequi. alios p̄tēnere ad carnalem spectat
supbiā. **A**t x̄o scia. sapiētia. fortitudo ai-
pudicitia tēptatōnū. victoria. singule x̄tu-
tes mētis. z deniq̄ oīa pietat⁹ obsequia.
sp̄alia sunt bona. **D**e his qui se extol-
lunt in genus spiritualis superbie labun-
tur. **Q**uipe vtrūq̄ malum. sed hoc peri-
culosius. **V**trunq̄ euitanduz. sed hoc fu-
giendum. **V**trunq̄ cōicit mentem. sed h̄
infeliciozem facit animam. **P**inc beatus

Heronymus ait. Pulso illa deformior est superbia que sub quibusdam humili-
tatis signis latet. sicut sepe numero con-
tingit. ut gloriens quod de peccato superbie
egeris penitentiam. **O** infelix anima ut
de occiso inimico suscitēs hostem. super-
biam abijciendo gloriens. mactando su-
perbiam efficiaris superba. **Q**uid hoc pro-
nitiosus. quid infelicus. quid periculo-
sus. **N**empe virus hoc naturā habet ut
perarum. propterea summo studio anni-
tendum est. ut hoc genus nostris e men-
tibus penitus euellamus. **C**aueam igitur
extolli de bonis operibus fratres. ne de-
ijciamur. **Q**uisquis enim in eo quod be-
ne agit intumescit. eo ipso tramite quo pro-
ficat cadit. **E**t porro quanto magis videtur
profecisse. tanto plus deficit. et quāto ma-
gis ascendisse creditur. tanto periculosius
ac velocius pro sui ponderositate descen-
dit. **H**inc **C**assiodorus dixit. **S**athanas
elatus cecidit humilis homo subleuatus
ascendit. **H**inc **G**regorius pontifex ma-
ximus in moralibus ait. **O**mnis super-
bia eo ipso in imo iacet. quo in alto se eri-
git. ut inde magis supposita cunctis sit.
unde cunctis appetit superesse. **H**inc **B**er-
nardus fassus est. **S**uperbia de supernis
celestibus ad ima precipitat. humilitas ab
imis ad alta leuat. **A**ngelus e celo ad tar-
tara corruit. homo e mundo ad celum ascen-
dit. **E**t **V**go in commentariis inquit. **O**is
quippe superbia tanto in imo est. quan-
to in alto se erigit. tātoque profundius la-
bitur. quanto excelsius eleuatur.

Textus decimus tertius Augustinus

Equitur alia quippe quecumque ini-
quitas in malis operibus exercetur
ut fiant superbia etiam bonis ope-
ribus insidiat ut pereant:

Comentum decimum tertium Ambrosius

Feruentiores sint ad suscipienda
documenta. que de euitanda superbia
tradidit eius detestationem. et ma-
lignitatem adiecit. aperiens ipsam cun-
ctis iniquitatibus. cunctis vitiis et peccatis
profecto esse nequiores. quam quecumque alia
iniquitas. quod omnique delictum sit. quippe

illud exercetur in malis operibus. ut fiant.
hoc est. ut illa perpetrent et sequantur mala.
Superbia vero non solum perpetrare mala in-
tendit. sed etiam bonis insidiat operibus ut
pereat. **E**t ideo in libro de natura et gratia
inquit. omnia vicia in malefactis timen-
do valent. sola superbia etiam in recte factis
est cauenda. in quibus pede celeritate super-
uenit et obrepit. **C**etera vicia similes sunt
leoni. qui aperte irascitur. **S**uperbia draconis
qui occulte insidiat. **E**t quanto difficilius
est occultas euitare insidias. quam impetere su-
gere manifestos tanto ceteris vitiis et ne-
quior et periculosior est superbia. **H**inc du-
pliciter finem esse superbie agnoscito mala
utpote vniuersa committere. et bona omnia
tollere quo fit. ut recte scriptum sit. initium
omnis peccati esse superbia. **P**erinde precel-
lentissimus doctor **A**ugustinus in sermo-
ne de non alte sapiendo inquit. **S**uperbia
mater est et caput omnium vitiorum. ab ea enim
descendit inanis gloria. inuidia. ira. tristitia
auaricia. voluptas carnis. in qua continetur glu-
la atque luxuria. **A**scendit quis fratres mei
ad sapientiam huius mundi. et dum conside-
rat honores sibi a discipulis exhibitos. ex-
tendit alas suas usque ad terminos orbis
terre. et de se presumes gloriam. et superbiendo
ac presumendo. morians gloria presumen-
tem aggreditur. dum ab alijs querit glo-
riosus videri. **E**t dum sic querit. a quibus-
dam considerat et videt se despici dicenti-
bus. non est quod a multis creditur. plures nam-
que sunt eo acutiores. plures eo meliores
esse non dubitamus. **I**nflatus vero ille. qui se
omnia putat scire vel singula possidere. vi-
dens quosdam altiores se. mox cum inui-
dia aggreditur. cuius vestigium ira imitatur. et
non valens iram opere perficere tristatur. et con-
solationem querens tristitie ab auaricia tan-
git. ut habeat ut transcendere valeat omnes
Sed ecce cum diuitias congregauerit. sta-
tim in gula et luxurie foueam cadit. **E**t eo
pacto cunctorum malorum radice. et regina est
omnium vitiorum superbia. **Q**uid plura ceteris
vitiis creature offenduntur. superbia vero
suum iaculum in deum imediate emissa est
emittere. dicente **A**ugustino in commen-
tariis psalms. **Q**uid superbie malicia dete-
ritur que nec deum habere propositum. **N**ec
velut omnium peccatorum imperatrix. prima
est in delinquendo. vltima remanet in con-

fictu. Ob eā rem enim dei serui cetera susperauerint vitia. et ad alta virtutum ascenderint. ad huc super eis contra superbiam pugna. quam nisi expugnauerint. frustra in ceteris laborauerunt. quoniam arx et fortissimum cauernosum est. vbi tamquam claudesunt cetera vitia latet. **H**ec ieiunia. disciplinas. orationes. peregrinationes. elemosinas. omnium facultatum distributiones. et omnium virtutum genera facit inutilia. ideo subiunctum est.

Tertus decimus quartus Augustinus

Quid potest dispergendo dare pauperibus. et pauperem fieri. si anima misera superbior efficiat diuitias contemnendo quam fuerat possidendo.

Comentum decimum quartum Ambrosius

Longe enim melius esset. si eas in seculo retineret. quam sic dimittere. ut in monasterio deinde superbia. **I**n felix profecto est qui perit virtutibus. et vniuersum expectat. inde tormentum incurrat. **H**anc felicitatem incurrit phariseus. quoniam bona sua opera iactanter in templo recensuit. se quidem iustificando. et ipsum condemnando publicanum. **P**erinde Augustinus alibi sic dicit. **S**unt quidam qui de contemptu vane glorie vanius gloriantur. **S**iliter sunt plerique. qui de contemptu diuitiarum vanius extollunt. quibus sane dicitur. melior est humilis peccator quam iustus elatus. **M**elior humilis diues. quam superbus pauper. **Q**uocirca ois seruus dei sic cupidus. et circumspectus in suis debet esse actionibus. ut hac perspicaci studeat mente. **I**mpius nempe la committat. deinde ne bona negligat. postremo ne de bonis que fecerit extollat. **E**t enim illa que agimus. tunc vere sunt bona. cum semper sunt ab humilitate custodita. tunc veraciter sumus pauperes christi. si humiles sumus pro amore christi. et tunc quidem sumus humiles pro amore christi. quoniam abrenunciantes dyabolo sequimur christum. **H**anc per superbiam et cupiditatem. ceu Augustinus in libro de salutaribus documentis christianissime dissemit. **D**yabolus superbe dicit. **I**n celum conscendat. **C**hristus cum humilitate dicit. **H**umilitata est in terra anima mea. **D**yabolus pro superbiam et cupiditate

dicit. **E**ro sicut altissimo. **C**hristus pro humilitatem cum esset in forma dei etiam inuit semetipsum formam serui accipiens. humiliauit se propter. **F**actus obediens usque ad mortem. **D**yabolus per superbiam et cupiditatem dicit. **S**uperastra et alta bo solium meum. **C**hristus cum humilitate dicit. **D**iscite a me quoniam mitis sum et humilis corde. **D**yabolus cupidus et superbus per pharisaionem loquitur dicens. **N**escio deum et israel non dimittam. **C**hristus cum humilitate dicit. **S**i dixerero quoniam non noui eum. ero similis vobis mendax. sed noui eum et mandata eius seruo. **D**yabolus superbus et cupidus dicit. **D**ea sunt flumina. et ego feci ea. **C**hristus cum humilitate dicit. **N**on possum a memetipso facere quicquam. sed pater meus in me manens facit omnia. **D**yabolus superbus et cupidus dicit. **D**ea sunt omnia regna mundi. et gloria eorum et cui volo do ea. **C**hristus cum diues esset. pro nobis factus est pauper. ut eius inopia diuites redderemur. **D**yabolus superbus et cupidus dicit. **S**icut colligunt vicia que derelicta sunt. sic vniuersam terram. ego congregaui. et non fuit qui amoueret pedem. et aperiret os atque garrire. **C**hristus cum humilitate dicit. **S**icut milis factus super pellicano in solitudine. vngit et facit sum sicut passer solitarius in tecto. **D**yabolus pro superbiam et cupiditate dicit. **E**riccaui vestigia pedum meorum. omnes riuos aggez. **C**hristus cum humilitate dicit. **N**on quod non possum rogare patrem meum. et exhibebit mihi plures quam duodecim legiones angelorum. **E**t ad vltimum concludat **D**yabolus pro superbiam et cupiditate cum ruina magna ad infernum precipitat. **C**hristus cum humilitate ad celos subleuatur

Et nos fratres si volumus perficere nostrum certaminis cursum. et ad eternam beatitudinem peruenire. **C**aueamus impius cupiditatem malam pro abdicationem proprietatis. **C**aueamus superbiam dyabolicam. **D**e pro nos collatis monasterio. et ceteris alijs bonis operibus. nos non extollendo. et cum omni humilitate christi conemur sequi vestigia. pauperibus fratribus bona concitando infirmos visitando miseris et afflictis omnibus prestando solamen. vniouione. pacem. et caritatem cum omnibus habentes. et eo modo legis saluatoris. et preceptis nostri Augustini regule. veraces erimus obseruantes. **I**dcirco

8

co adiecit.

Textus decimusquintus Augustinus

Omnēs vnanimiter et cōcorditer viuite. et honorate inuicē deū in vobis. cuius tēpla facti estis.

Comentū decimūquintū Ambrosius

Quod ait vnanimiter ad vnā spectat voluntatem. **Q**uod adiecit cōcorditer. ad vnitatē ceremoniarū et beatorū mox pertinet. **Q**uod annectit. honorate inuicē deū in vobis. id nimirū fit. si propter deū nos inuicē diligamus. si solliciti sumus. vt nostrum vnusquisq; dei seruet mandata. **U**nanimiter in quā viuimus. si vnū in deo aim habeamus. vt omnes vnū sentiamus. qd ad nostram spectet salutem. **S**i oēs sumus vnū velle in dei seruādis mandatis. vnū nolle in euitandis pfugandisq; vitijs. vtrūq; enim et velle et nolle ad voluntatē spectat. que si in aliquibus cōiungant. veri sunt amici. qm̄ Crispo Salustio teste. idem nolle et idē velle ea demū firma amicitia est. a q̄ Marcij Tullij nō discrepauit sententia. cum diffiniret. amicitia esse oim̄ humanarū. diuinarūq; rez cum beniuolētia et caritate sūmaz consentiōē. **C**oncordiam autē ducimus vitā. si nostris in actibus singulares nō fuerimus. **N**on enī decet in vno monasterio cōstituti os discrepantes esse in ceremonijs. **N**ō decet quēpiam vt si cōuentus reficiat. ipse vt singularis appareat. ieiunet si cōstitutus ē in lectione. ipse velit esse in oratione. vt si cōstitutus orando stat. ipse prostratus iaceat. multo minus mox decet difformitatem vt cū alij taciturni. casti. modesti. et humiles sint. ipse loquax. luxuriosus. p̄ceps sit et superbus. **I**taq; frat̄ qui cōcorditer viuere affectat. prius debet prauos relinquere mores. vt puerus. inordinatus. infestus. indocilis. p̄car. et petulās minime sit. **D**e inde sermo ues. incessum. statū. oēm motum. et oēm deniq; vitam suā sic liberare. vt cōcors sit illis. cuius quibus nouerit esse viuendū. **I**s itaq; religiosoz hoim̄ ē rectus ordo viuēdi. **E**t imprimis in eis sit vna volūtas. deinde cōcors seruēt vi-

ta. postremo deum in seipsis inuicem honorent. **H**onorat autem a nobis deus. si eius seruam⁹ mandata. **H**onorat de⁹. si debitus latrē exhibeat cultus. **H**onoratur in nobis de⁹. si propt̄ ipsum nos ipsos diligimus. **H**inc Saluator ait. **I**n hoc cognoscit hoies. q; mei discipuli estis. si dilectionē habueritis ad inuicē. honorat a nobis deus. si bona opera que agim⁹ deo attribuimus. et in ei⁹ referimus maiestatem. **C**um enī egerimus hec. eius templa facti erimus. per superuentē et inhabitantem spiritum sanctum eius in nobis. **E**a vō assequi non possumus. nisi p̄ fugam proprietatis. et supbie et p̄ paupertatis et humilitatis amplexū. **Q**uoniam sicut illa duo omnis discordia. ois odij. omnis dissensionis. omniū contentiōnū guerrarum et belloz sunt causa. **I**ta hec paupertas et humilitas caritatē generāt. caritas vō vnitatem nutrit atq; concordiam. **U**nitas autem et concordia nos efficiunt templū dei. **P**ropterea preceptor noster ad cōmunionem seruandam. ad repellendam superbiam. ad amplectendam vniōnem et concordiaz nos tanto ordine tantoq; studio concitauit.

Textus decimus sextus Augustinus

Orationibus instate horis et temporibus constitutis.

Comentum decimū sextum Ambrosius

Abelantibus celū ascendere. op⁹ est. vt imprimis caritate ferueāt. **S**ubinde quod ex altero necessario sequitur. vniōnem pacem et cōcordiam habeant. postmodum terrena suppeditent. **Q**uarto vt relecta superbia humiles sint. hec ad hunc vsq; locū preceptor noster iussa tradidit capessenda. nūc magnum vehemensq; vehiculū. quo ad deū magnopere subleuamur. iubet ascendere. **H**ec quidez oratio est. que post predicta sane iubet. quoniā sine illis proxijs absq; fructu habetur. **H**inc probe dicim⁹. q; oratio serenat cor. si sint a caritate succensa. **P**urgat a vitijs. si cū fraterna emittatur concordia. **A**bstrahit a terrenis. si a paupere spiritu fiat. **S**ubleuat ad cele-

177
stia. si a p̄rito ⁊ humiliato p̄ficiscit cor-
de. De qua Augustin⁹. Impiis mari-
mū ponit inctamētū cum dicit. **O**ratio-
nibus instate. Subinde q̄ tempore oran-
dum sit docet. cū annectit horis ⁊ tempo-
rib⁹ p̄stitutis. Tertio oratorij subiungit i-
munitatē cum ait. in oratorio nemo aliqd
aggat. nisi ad qd factū est. Postremo mo-
dū adiecit orādī dicens. Psalms ⁊ hym-
nis cum orate deum. h̄ verset̄ in corde qd
p̄feret in ore. **M**ouet itaq̄ nos impiis
ad orandū hisce verbis. **O**rationib⁹ in-
state. Instare inquā debem⁹. qm̄ sine mo-
ra excussa pigritia. curis mundanis sub-
latis. ⁊ omni reiecta tepiditate. ⁊ absq̄ in-
termissione orare debem⁹. aliqū nescio q̄
pacto de nostris orationibus illa Augusti-
ni poterit verificari sententia. **O**rationē
definiens. esse ascensum aie de terrestrib⁹
ad celestia. **I**nquisitionē supernoz. **I**n-
uisibiliū desiderij. **D**iscensionē seculariū
moz. quibus q̄tidie mens premis huma-
na. **O**rationib⁹ item instare debemus. qm̄
vt Augustino in tractatu de oratiōe in-
rogare liceat. **Q**uid est oratione precla-
rius. **Q**uid vite nostre vtilius. **Q**uid ani-
mo dulcius. **Q**uid in nostra tota religio-
ne sublim⁹. **O**ratio est q̄ nos xp̄ianos p̄-
uocat. **O**ratio est qua cū deo loquimur.
qua patrem dicimus. qua vniuersa desi-
deria nostra in p̄spectu maiestatis ei⁹ efo-
fundim⁹. **O**ratio est. que celos penetrat.
nubes trāsit. dei aures attingit. **H**ec in-
ecclesia vniūsis gradib⁹ necessaria ē. **H**ec
cathecuminis sp̄m̄ fidelibus p̄sidiū. peni-
tentib⁹ solacium prestat. **H**ec iustos cōti-
net. pctōres subleuat. **P**er hāc etiam qui
stāt non cadūt. ⁊ q̄ elisi sunt erigunt̄. **H**ac
vitiē etas ois ⁊ sex⁹. **H**ac p̄ditio ois ⁊ di-
gnitas. **H**ec magna seruat. h̄ tutat ⁊ mis-
p̄ hanc diuites tuti sunt. p̄ hanc paupes
nō deficiunt. hec illoz abundantia excu-
bat. hec vt ab ipsis penuria repellat̄ ero-
rat. in hac gubernamur in p̄speris. p̄ hāc
fiduciā gerim⁹ in adūsis. hec nob in gau-
dijs iocūda est. h̄ in luctib⁹ suauis. **P**er
hanc leticiā p̄ hanc tristitiam declinam⁹.
Quic autem ai nostri pond⁹. et tediū. vo-
tuatq̄ oia cōmendat⁹. **H**anc q̄si fidelez
sequestram⁹. ⁊ quasi idoneā ⁊ tutissimam
nauem vniuersoz desiderioz nostrorum
mercabus oneram⁹. q̄ vt ad pipozentes

deum p̄spero feliciq̄ curso pueniat. expā-
sis manib⁹ fusisq̄ precibus euitemur. per
hanc oia timoris dñi ornamēta p̄cipim⁹
p̄ hanc q̄cquid fides inchoat. spes cumu-
lat. caritas decorat. assidua de p̄catōe ser-
uam⁹. p̄ hanc castitatē tuemur. cōtinentia
q̄ virtute gubernamur. p̄ hanc in p̄fessio-
ne p̄sistim⁹. in tēptatione duram⁹. p̄ hanc
p̄ x̄po corporis vincula sustinem⁹. p̄ hāc
postremo beata martyria p̄sumam⁹. **O**
q̄tū igit̄ est fratres mei orōnib⁹ instan-
dum. ex q̄bus tot adipiscimur ornamen-
ta virtutum. quantūq̄ eis sp̄ vacandum
ex q̄bus tot tantosq̄ nouim⁹ effect⁹ per-
uenisse. q̄s enī orōnis efficientiam ex p̄li-
caret. q̄s eius enarrat mysterium. **A**cce vt
Aug⁹. in sermōe de orōne mellifluis ver-
bis vtar. **M**oyse orabat in mōte. ⁊ **J**o-
sue Amalech deuincebat in p̄lio. p̄ orō-
nem Ezechias sanat̄. ⁊ aie corporisq̄ sa-
lutē adipiscit̄. p̄ orōnem Hieremias con-
fortat̄ in carcere. **D**aniel inter leones ex-
ultat. **T**res pueri in fornace tripudiant.
Job in sterq̄lino nudus triumphat. **P**ara-
disum de cruce latro iuenit. **S**usanna in
ter senes defendit̄. **C**hance clamores ex-
audiunt̄. **D**e **M**agdalena septē eijciunt̄
demonia. **S**tephan⁹ de torrente. in celus
suscipit̄. ⁊ in lapidantes pro **F**aulo ex-
audit̄. **S**aulus efficit̄ **P**aulus. ⁊ doctor
gentiū. ⁊ p̄dicator orbis terre. **E**t qd̄ am-
plius dicā. **H**unq̄d ⁊ t̄pe Aug⁹. de hoste
fidei. p̄ orōnem factus est p̄pugnaculum
fidei. **D**e vase erroris factus ē doctor ve-
ritatis. de tenebrosa caligine fact⁹ est iu-
bar splendidū. **O**rauit **P**onica sanctissi-
ma. plorauit ⁊ lacrimata ē piētissima m̄r
p̄ suo p̄duo filio. p̄ suo nato ī errores de-
merso. **E**t sic ad lacrimosam ei⁹ orōnem
deus respexit. vt nō solum catholiciū effi-
ceret xp̄ianū. sed totius xp̄i fidei institue-
ret defensorē. **Q**̄ igit̄ grandis. q̄ excel-
sa. quāq̄ efficac̄ orōnis virt⁹. merito igit̄
ait. orōnibus instate. **N**on simplicit̄ in q̄t̄
orate. sed orōnibus instate. qm̄ non ideo
est ab orōne desistendū. si obstrepentius
cogitationū tumult⁹ mentem ab oratio-
ne distrahbat. aut si nō illico nos exaudiet
deus. sed orando pulsandoq̄ sic est p̄se-
uerandē instandum. quousq̄ importunas
desiderioz carnalium suggestiones. que
nostris obstrepūt sensib⁹ fortissima supe-

rem⁹ intētiōe. ac tam diu op⁹ insistere ē.
quousq; p̄sistēdo vincam⁹. Nō em̄ desistē
tib⁹. nō tepidis. nō octosis. nō negligentibus.
sed vsq; in finē feruenter p̄seuerantibus
celestia regna donant. Hinc Saluator ait.
Nō qui inceperit sed q̄ perseuerauerit. vsq;
in finem. hic saluus erit. Hinc rursus scriptū
est. Regnū celozū vim patitur. et violenti
rapiūt illud. Hinc Antiquus s̄mo dicit p̄seuerantie
triumph⁹. et palma dat̄ victorie. Hinc aristoteles. a
fine om̄ia appellari iustū esse assueuerunt.

9 Celoz igit̄ Rex inuictissim⁹. nostris
in supplicationib⁹ instantiā imponit. ita
tēq; a nob̄ requirit. Hinc in euāgelio ait
Petite et accipietis. querite et inuenietis
pulsate et aperiet̄ vob̄. Magna em̄ et
cella munera facile dari minime debent.
Nēpe magnitudinē p̄miorū mensura debet
correspondere desiderioz. At em̄ oculus
nō vidit. nec auris audiuit. nec in cor
hois ascendit. q̄ de⁹ p̄parauit diligentibus
se. Propterea b̄tus Gregori⁹ stupēs
interrogat. Que autē lingua dicere. vel
quis intellect⁹ capere sufficit. illa sup̄ne
ciui. tantis quāta sunt gaudia. angeloz
interesse chorus. cū beatissimis spir̄itib⁹
glorie p̄ditorū assistere p̄ntēz dei vultuz
cernere. in circūscriptum lūmē videre. nullo
metu affici. incorruptionis p̄petue mu
nere letari. Quocirca si p̄mas orationes
de⁹ nō exaudit. si ad p̄mas lacrimas nō
attendit. nō iō desistendum est. sed instar
Cananee afluuii liberari p̄cētis. Instar
Magdalene dñm in monumēto inuenire
affectantis. Instar Anne. p̄lez ex suo
viro Alchana suscipe cupientis. Instar
Joachim et Anne v̄ginis gloriose paren
tū. Elizabeth et Zacharie. et aliaz pluriū
ex se sobolē habere queritantiū instandū
est. hoc m̄ illa pietate plena diua. A. o. n.
nacha effect. q̄ pius Augustinus. carne
mūdo pepererat. postmodū caritatis vi
scerib⁹. multo lacrimaz semine eum genuit
x̄po. et qm̄ multū feruenter. ac instan
ter orauit. multū fleuit. multum ad aures
diuine pulsauit maiestatis. Multas ad
illā p̄ces emisit. multas fudit lacrimas.
multas destinauit supplicationes. in quibus
sua feruētissima p̄debat desideria.
explicabat mentē. insinuabat aīm. multū
cor ei⁹ obsecrando p̄trixit. multū petēdo

se humiliavit. multū piētissima sūma deī
maiestas. dignata ē eā exaudire. qm̄ non
solū laucro fontis baptismatē. sicut ip̄sa
petebat renasci meruit. s; ut p̄ceptor mū
di. heremi cultor. pastor gentium. funda
tor religionū. instaurator vite ap̄lice. lū
men ecclie. doctor doctorū. abyssus sapi
entie. et p̄co sūm⁹. sanctissime foret trinitatis
donatū est. Hanc imitemur fr̄es. tan
te m̄ris sequamur vestigia. q̄ nullis p̄cen
do laborib⁹. oibus sublat̄ comodis. nullo
la itinez curando d̄scrimina. oī tecto fa
stigio sine intermissiōe. cū vberimo fonte
lacrimaz. p̄ sui filij Augustini salute et i
tūmo amaro cordis preces fundebat ad
dñm. Hui⁹ amata et cōpagnon⁹ imitati
feruorē. ex sterilib⁹ lūbis coruscās illud
sidus Nicolai Tollentinatē Augustini
ordinis dec⁹ genuerūt. Igit̄ sancta oīo
Tu es colūna sanctaz virtutū. Tu deita
tis scala. Tu viduaz marit⁹. Tu virginū
gloria. Tu iugataz leuamen. Tu p̄tur
riētū iuuamen. Tu steriliū soboles. Tu
angeloz cognata. Monachoz corona
Oberrantiū via. Egrotoz sanitas. Affli
ctoz solatio. Fluctuantū port⁹. Patiē
tia pauper. Beat⁹ q̄ te amat. Beatior q̄
te frequētat. Beat⁹ qui te astringit. s; bea
tior qui in te p̄seuerat. Felix itaq; q̄ tecuz
lacrimas fundit qm̄ holocaustū sanctum
deo. et immaculatum offerre nō dubitam⁹.

Orationib⁹ igit̄ instate fr̄es. et in stan
do flete. si vīs in petitionib⁹ exaudiri de
sideratis. si digni cōcupiscitis gr̄a dei fieri.
Et sequit̄. Horis et t̄pibus p̄stituit. et c.
Et q̄q; oēs qui deo p̄ fidē adheserunt. in
hanc p̄ueniāt sniam. vt nobis iō opus sit
quidiana oīone. vt qui quādie delinquim⁹
p̄tinus assiduaq; nos purgem⁹ satisfactio
ne. De horis tñ et t̄pibus p̄stitutis nō ea
dē oīm videt̄ esse snia. Nāq; nōnulli exi
stimarūt nūq; ab oīone esse cessandū. p̄p̄
id qd̄ Saluator in euāgelio dicit. Oportet
sp̄ orare et nō deficere. et ap̄ls ait. sine
intermissiōe orate. et Augustin⁹ in sermo
ne de oīone cū triplici v̄litate orationem
esse faciendā astruit. vtpote in oī loco. i
oī tempore. et pro oibus. orate inq̄t semp
et in oī loco. vt saluemini. nō solū vn̄sq; q̄
pro se. s; pro oibus orare debem⁹. et rō
nem quā a viro sanctissimo Ambrosio ac
cepit adiecit dicens. Nā vt ait pat̄ Am
D 2

brofi. **S**i p te tm̄ rogauer? solū tuū meri-
tū possidebis. **S**ed si p omib⁹ rogauer? .
omēs p te rogabunt. **H**anc orādi pseue-
rantia fortius in p̄mentarijs sup ps. asse-
uerant dicēs. **Q**uādiu hic sum⁹. rogem⁹
dñm. vt non a nob amoueat deprecatione
nē nr̄am ⁊ misericordiā suam. vt pseuerā-
ter orem⁹. ⁊ pseueranter misereat. **M**ulti
em̄ in orando languescūt hi scz. q̄ in no-
uitate sue p̄uersionis feruenter orāt. post-
ea languide. postea frigide. postea negli-
genter. q̄ si securi fiāt. **V**igilat hosti⁹ do-
mis tu. **I**pse dñs p̄cepit in euangelio. q̄
oportet sp̄ orare. ⁊ nō deficere. igit̄ non de-
ficiam⁹ in oratione. **I**lle etem̄ qd̄ p̄cessurus
est. ⁊ si differt nō auferet. **S**ecuri igit̄ de
pollicitatione ipsius non deficiamus in
orando. **A**lij hō huic sn̄icqz omī die orā-
dum sit. assentientes. nō astruūt. q̄ omī
bus horis ⁊ omī momēto orare debeam⁹
qm̄ hec solū angeloz ⁊ abstractoz men-
tū est p̄fectio. ⁊ dū in hac sum⁹ via dum
terrenis artub⁹. dū ponderoso corpe. dñ
humi mens nr̄a fuerit defixa. ad tantā cel-
situdinē effert̄ neqm̄. **C**uius sn̄ic aiunt
Augustinū fuisse non soluz hoc in loco.
vbi non sp̄. sed horis ⁊ tp̄ib⁹ cōstruit̄ ait.
esse orandū. sed etiam in secunda regula.
⁊ in tractatu de margaritis paradisi. vbi
certa descripsit orationis t̄pa seruanda.

Hos aut̄ ambiguitatē de medio aufe-
rentes. duo esse orationis genera definim⁹.
altez ministeriale ⁊ publicū. altez deu-
tionis ⁊ priuatū. **A**d p̄mi obseruantiam
certas horas. certaqz t̄pa ab ecclia insti-
tuta. plane p̄stat. **H**ancqz gen⁹ hoc in sep-
tē horas canonicas ecclia ipsa. cuius hec
est auctoritas faciendi. ob multa in septe-
nario numero significata mysteria p̄tita
est. q̄ quidem hore ab his. q̄ in sacris sunt
p̄stituti absqz mortali labe p̄termitti ne-
quaqz p̄nt. **H**oc gen⁹ publicū etiam dici-
tur. qz publice coram populo. ⁊ p omī re-
publica xp̄iana in ecclesijs celebrat̄. **A**l-
terū gen⁹ priuatū est. qz a priuatis perso-
nis. p priuatis necessitudinib⁹. aut p p̄-
uata salute fuit assumptū. ad qd̄ ipsa refe-
renda est p̄tinuitas. **A**ix enim in modū
op⁹ est. vt suggestiōib⁹ dyaboli. tēpta-
tiōib⁹ mundi. fomentis carnis. et alijs
innumeris. q̄ non solum dieb⁹ singulis.
sed singulis momentis imminent. p hu-

miles ⁊ p̄tinuas supplicatiōes petam⁹ li-
berari. **S**ed quispiāz diceret. quis enī
hō tante mentis ⁊ corporis fortitudinis
est. quis oibus ita curis solutus. q̄s tan-
to feruore succensus. tāta gratia imbut⁹.
vt hoc absqz interuallo ope cōplere que-
at. **E**t neqz xp̄s neqz ap̄ls aliquid videat̄
tur impossibile p̄cepisse. **S**ano sunt sen-
su eoz iussa suscipienda. **N**emo enim ad
impossibilia tenet m̄adata. **I**taqz vt vtri-
usqz ⁊ xp̄i q̄ semper orare oportere. ⁊ nūqz
deficere. ⁊ ap̄li qui sine intermissione orā-
dum dixit. habeat̄ intentio. trifariam pos-
se orationē fieri dicimus. voce. s. mente. ⁊
exteriori actione. de prima quidē psalmi-
sta ait. **V**oce mea ad dñm clamaui. **D**e
altera idem **C**ytharedus inquit. **D**eside-
rium pauper exaudiuit dñs. **D**e postre-
ma glosa. sup eodem verbo xp̄i dicit. **N**ō
desinit orare. qui nūqz desinit benefacere
Ob eam rē cuidam interroganti. q̄ pacto
illud posset adimpleri mandatum. **I**saac
abbas. ceu in sanctorz p̄m collationibus
habet̄. in hac verba p̄rupit. **C**ū mens no-
stra ab oi fuerit passione ⁊ pōdere suble-
uata. ⁊ illi sūmo deo ardētissimo deside-
rio p̄iuncta. tunc ipelebim⁹ illud ap̄li. **S**i
ne intermissione orate. **T**ūc enim de ter-
reno situ mens nostra q̄si ad puritatē an-
gelicam sublimata quicqd̄ egerit sinceris-
sima atqz purissima dicit̄ oratio. **I**lle er-
go semp orat. ⁊ sine intermissione precat̄
qui aliq̄ hoz genere semp est occupatus
qd̄ peragere nulli profecto reputam⁹ im-
possibile. etiā si somno ligatus sit. dūmo-
do cum orandi dormitauerit desiderio.
Et enī ob p̄sistentē phie habitum quis-
piam etiā dormiēs phs est. p̄inde **A**ugu-
stinus in cōmentarijs super ps. xxxvij. lo-
cum istū secum disputans ita trāsegit. **D**i-
xit **A**p̄lus. sine intermissiōe orate. nūqd̄
sine intermissiōe genua flectimus. nūqd̄
sine intermissiōe corp⁹ prosternim⁹. ma-
nus autē leuam⁹. vt dicat sine intermissi-
one orate. **H**oc puto sine intermissiōe nō
possum⁹ facere. **E**st ⁊ alia rō sine intermis-
sione. que ē desiderium. **Q**uicquid aliud
agat̄. si desideras supernā quietem. nō in-
termittis orare. **S**i non vis intermittere
orare. noli intermittere desiderare. cōti-
nuū desiderū tuū. p̄tinua est vox tua. ta-
cebis si amare destiteris. **S**ed si sp̄ manet

caritas. semp' clamas. si semp' clamas. sp
 desideras. si sp desideras. sp oras. **A**t etiã
 ad publicas z canonicas horas in eccl'is
 celebrandas hanc orandi p'tinitatē pos-
 sumus pculdubio referre. nō quidem re-
 spectu vni⁹ z singularis ecclesie. sed si ad
 totã ecclesie vniuersitates per totũ orbem
 terrarũ effusam. eã referamus. **N**ãq̃ sa-
 pientē latet neminē dies in oĩ hemisperio
 equales nō esse. sed nũc in alio lōgiorez
 nunc x̃o z in alio esse breuiores constat.
In sup' semp' alicubi esse diem. z alicubi es-
 se noctē. fit ex his sane vt qñ in aliqua re-
 gione ē media nox. in alia sit hora prima
 diei. alia hora tertia. z sic deinceps. **T**ã-
 sigit ex his nērio. q̃ sp alicubi est media
 nox. sp alicubi est hora p̃ma. sp alicubi est
 hora tertia. sp alicubi est hora nona. semp'
 per alicubi ē hora vesp̃ri. semp' alicubi ē
 cōpletoriũ. **E**x quib⁹ necessario inferim⁹.
 semp' alicubi horas canonicas celebrari.
 z eo pacto Saluatoris verbuz. q̃ semper
 orare z nũq̃ deficere iussit. **E**t dictũ apo-
 stoli Pauli. q̃ sine intermissione oranduz
 p̃cepit. bñ z congrue possum⁹ interpretari.
 vt. p̃ceptũ hoc ad vniuersalē nō quidez
 ad aplicam singularem dirigat ecclesiam
 q̃ etiã pacto institutum p̃ceptoris nostri
 Augustini sane p̃t exponi. cũ dicit. ora-
 tionibus instate horis z t̃pibus p̃stitutis
 Instate inquit. i. sine intermissione oratis.
Hoc est horas canonicas. horis et t̃pib⁹
 ab eccl'ia p̃stitutis. sine intermissione celebret̃
 referēdo p̃ceptũ nō ad fratres alicui⁹ sin-
 gularis monasterij. sed ad totaz fidelium
 multitudinē eius regulã sectantũ. q̃s in
 spũ in vniuerso orbe terrarũ p̃renouit es-
 se futuros. Quocũq̃ aut̃ modo. siue pu-
 blice. siue priuate. q̃s orat. ad tam dignã
 tãq̃ p̃stantē actionem frequendã. non
 tã p̃sto. q̃ deuotus z ardēs et modestissi-
 mus debet accedere. **N**ã quis ē tam in-
 sulsus. qui cũ ad loquendum mũdanũ re-
 gē accedit corpore. mēte. verbisq̃ nō stu-
 deat cōposuē accedere. **A**t eni nosse debe-
 mus. q̃ orare nil aliud ē q̃ cuz sũmi dei
 maiestate. cui oēs beatorz spiritũ contio-
 nes assistunt loq̃. **P**ropterea Augustin⁹
 in libro de orōne dñica dicit. Sit oranti-
 bus sermo. z p̃dicatio cuz disciplina que
 tē p̃tinens z pudorē. **R**ogitem⁹ nos sub
 p̃spectu dei stare. placendis diuinis ocu-

lis. z habitu corporis. z mō vocis. **N**ã vt
 imprudētis ē clamorib⁹ strepere. **I**ta sa-
 pientis modestis p̃cib⁹ exorare. **S**ed
 sunt nōnulli qui añ temp⁹ orare student
 alij x̃o constituta obseruant t̃pa. **Q**uidã
 z mente z corpore hebetes illa p̃tereunt
 p̃mi laudandi sunt tãq̃ prudentes. qm̃
 ante temp⁹ orare est p̃uidētia. dũmodo
 id non faciãt. vt quietius dormiant. vt de-
 lectabilius epulēnt. vt accuratius mũda-
 nis occupationib⁹ misceant. **A**lteri extol-
 lēdi sunt tãq̃ obediētes. qm̃ orare in tē-
 pore est obedientia. que q̃nto p̃stantior
 virtus est. tãq̃ p̃uidētia. tanto magis secun-
 di adipiscunt̃ meritũ q̃ p̃mi. **T**ertiu⁹ ge-
 nus oratorz est omnino fugiendũ. qm̃ si-
 ne peccato z sine maledictiōe orandi tem-
 pus p̃tereire nō possum⁹. hinc scriptum
 est. **M**aledictus hō qui facit op⁹ dei ne-
 gligenter. **I**n enim dñofas canonicas
 intermittere horas. q̃ etiam restitute nō
 amplius merent̃ nomē officij. orationis
 nomen tenent. officij autē non tenēt. **E**t
 vt quietiori attentioniq̃ animo. fieri possit
 oratio adiecit.

Lectus decim⁹ septim⁹ Augustinus

In oratorio nemo aliqd̃ agat nisi
 ad qd̃ factum est. vñ z nomen ac-
 cepit. vt si forte aliqui z p̃ter hor-
 ras cōstitutis. si eis vacat. z orare volue-
 rint. nō eis sint impedimento. qui ibi ali-
 quid agendum putauerint.

Comentũ decim⁹ septimũ Ambrosi⁹

Magnope cauendum est. ne in tē-
 plo dñi aliquid fiat qd̃ ocul⁹ di-
 uine maiestatis offendat. vel ibi
 orare volentes ipediat. p̃inde Bernard⁹
 ait. **O**mnino diuine cesitudinis p̃ditores
 se esse nouerit quicũq̃ est ille. qui vñtia q̃
 libet in hanc domũ conat̃ inducere. z tē-
 plum dei speluncã vult facere demonioz
Ob eam rem saluator noster vendētes z
 ementes de tēplo eiciens. z mensas nu-
 mularũ subuertens dixit. **D**om⁹ mea do-
 mus orōnis vocabit̃. **V**os autez fecistis
 eam speluncam latronũ. **D**om⁹ mea in-
 quit. qz ois ecclesia z omne templum do-
 mus dei est. **D**om⁹ mea inquit. vt se deũ

ac dñm esse insinuaret. **D**om⁹ mea inq̄t.
 vt intelligerem⁹ eum nō solum possessore
 sed factorem esse diuine dom⁹. nemo enī
 pōt ecclesiam edificare nisi a deo motus
 p̄pterea scriptū est. templū dei sanctum ē
 dei structura est. dei edificatio est. Et sub
 dit. dom⁹ orōnis vocabit̄. q̄ in tēplo dei
 nō nīlōzōnes. obsecratōes. ⁊ diuina des
 bent administrari sacramenta. hinc pre
 ceptor n̄r ait in oratorio nemo aliqd̄ agat
 nisi ad qd̄ factus est. vñ ⁊ nomen accepit.
Quippe oratorium ab orōne dictū est. et
 p̄pter orōnem faciendaz erectū est. quare
 nihil est ibi aliud agendum q̄ orandum
Cauete igit̄ fratres alias ibi facere p̄sa
 bulationes. cauete non dico tm̄ opari. sed
 nec etiam ibi aliquid cogitare. qd̄ iniustū
 qd̄ turpe. qd̄ inhonestum. ⁊ vanū sit. **C**a
 uete ibi nō solum corpore. sed nec mente
 uagari. **E**cclēsia enī est domus dei. ec
 clēsia est porta celi. ecclesia est dom⁹ sa
 lutis. **I**n ecclesia est illa scala **J**acob. cu
 ius sūmitas celos tangebāt. p̄ quā descen
 dentes ⁊ ascendentes angelos vidit. **I**bi
 oculus dñi cunctos n̄ros intuet̄. ⁊ discer
 nit act⁹. **I**bi thronus sue maiestatis. **I**bi
 cum nos sum⁹ oratores. chori angeloz as
 sunt laudatores. **I**bi peccatores recōcili
 ant̄. **I**usti sanctificant̄. celestia tractant̄
 sacramenta. diuina explent̄ mysteria. ⁊ ce
 lestes effundunt̄ b̄ndictōes. **I**dcirco **S**a
 lomō hoc pacto p̄ edificato templo ora
 uit. **B**ñdic dñe domū istam. quam edifi
 caui nōi tuo. venietū in loco isto. **E**ra
 di p̄ces in excelsō solō glorie tue. **D**ñe si
 p̄uersus fuerit popul⁹ tuus. ⁊ orauerit ad
 sanctuarium tuū. **E**u exaudies eos. ⁊ di
 mitte peccata eoz. **Q**u igit̄ metuendus
 o q̄ venerand⁹. o quanta cū deuotiōe fre
 quentandus est loc⁹ ecclēie. hinc cōmen
 dat̄ **E**thobias. q̄ frequētē. s. ibat ad tem
 plum orans deū. hinc angelus ap̄to car
 cere in q̄ erant apli. dixit eis. **I**te ⁊ loq̄mi
 ni in tēplo x̄ba vite. hinc laudat̄ **E**unue⁹
 caudac̄ regine ethiopū. qui de ethiopia
 veniebat ad hierusalē ad visitandum tē
 plum. hoc nos docuit. **C**hristus faciēdū
 qui nunc p̄ oblationem quadragesimā.
 nunc p̄ disputationem cū doctoz. nūc
 orando. nunc docend⁹. nūc p̄dicādo. nū
 q̄ desinit ⁊ visitare ⁊ honorare templum
 dei.

Lectus decimus non⁹

Augustin⁹

Psalms ⁊ hymnis cū orat̄ deū.
 hoc verset̄ in corde quod p̄fert in
 ore.

Comentū decimū nonū

Ambrosi⁹

Quam psalmis hymnis. ⁊ quibus
 cūq̄ alijs obsecrationib⁹ deū ora
 mus. nō de labijs tm̄ p̄cedat ora
 tio. sed toto sum⁹ aīo intēti ad ea que ore
 p̄ferim⁹ ne qd̄ absit. de nobis saluator di
 cat. qd̄ contra iudeos proclamauit dicēs
Hic populus labijs me honorat. cor autē
 eoz est longe a me. p̄inde gloriosissim⁹
 p̄ceptor noster **A**ug⁹. in libro de orōne
 diuina ita nos admonet. **Q**uando stam⁹
 ad orationē fratres dilectissimi vigilare ⁊
 incubere ad preces tota mente debemus.
Cogitatio oīs carnalis ⁊ secularis abscē
 dat. nec quicq̄ tunc anim⁹. q̄ id solū co
 gitet. qd̄ precatur. **I**deo ⁊ sacerdos ī pre
 fationis exordio pat̄ fratrum mentes di
 cendo. **S**ursum corda. vt duz respondet
 plebs. **H**abem⁹ ad dñm. ad mōeat. nihil
 se aliud q̄ deū cogitare debere. hoc hor
 tatur ap̄ls. cum ait. **P**allam sp̄itu. psal
 lam ⁊ mente. **H**oc **B**ern⁹. super cantica p̄
 suadet dicens. pure psallere debetis. nil
 aliud dum psallitis cogitando. ⁊ q̄busdā
 interpositis rōem̄ adiecit. qm̄ sp̄s sanctus
 illa hora gratū nō recipit quicquid aliud
 q̄ quod debes. neglecto eo qd̄ debes ob
 tuleris. hoc dñs in euangelio p̄cepit cuz
 dixit. **C**um orauer̄ intra cubiculum tuū
 ⁊ clauso hostio ora p̄rem tuū. qd̄ enī cubi
 culum nisi arcanū mētis intelligere volu
 it. **C**ubiculum ḡ tuū. secretum interioruz
 tuoz est. **C**ubiculum tuum p̄scia tua est.
Cubiculum tuū aīa tua est. **C**ū igit̄ ora
 ueris intra in eaz. s̄ est intellectu ⁊ mente
 p̄cipias qd̄ orare intendis. hinc bea
 tus **A**mbrosi⁹ de sacramentis ad neophi
 tos ait. **I**ntra in recessum pectoris tui. et
 tot⁹ ingredere. nō te p̄functorie videas.
 sed diligenter p̄spicias. vt ille cui placere
 desideras. vidiat q̄ ex toto corde oras. vt
 te ex corde orantē dignet̄ audire. **E**t sub
 dit redēptor n̄r. **E**t clauso hostio ora pa
 trē tuum. qd̄ est enī hoc hostium. qd̄ clau
 dere debem⁹. **N**empe ē ⁊ hostiū p̄scie. de
 q̄ ipse in s̄nq̄ **A**pocalypsi ad **J**ohem dixit

Ego sto ad hostiū z pulso. z est hostium oris. iuxta p̄ces David dicētis. Pone custodiam ori meo. vt nō delinquat lingua mea. **U**trūq; claudere debem⁹. p̄mū q̄dam ne dyaboli obrepant tēptatiōes. vñ **Aug⁹**. ad p̄fata verba adiecit. **C**laudaſ p̄ aduersariū pect⁹. z soli deo pateat. nec ad se hostē dei tpe orationis adire patiaſ

Obiepit enī frequētē z penetrat. z falsēs subtiliter preces nostras a deo abuocat. vt aliud habeam⁹ in corde. aliud in voce. qm̄ intentionē sincerā dñm debeat nō vocis son⁹. s; anim⁹ z sensus orare. **Q**ue autē segnitia ē. alienati z capti ineptis cogitationib⁹ z p̄phanis cum dñm deprecari. qd̄ aliud est qd̄ magis debeas cogitare. q̄ id qd̄ cū deo loqueris. **N**ūo te auidiri a deo postulas. cū te ipse nō audeas **H**is esse dñm memorē tui. qm̄ tu ipse memor nō es. **R**ursum hostiū oris claudere debem⁹. **L**unc autē ipsum claudim⁹. si qm̄ oram⁹. nō sermone clamam⁹. nec notam ob mūdi gloriā diffundim⁹ orationē nec nos iactam⁹ in populis. z ideo in secreto cōscientie nr̄e securi orem⁹. vt nos in secreto possit audire qui oia videt atq; audit vniuersa. **E**t. qm̄ orare z psallere in ecclesia p̄ celebrandis horis oportz. eo vtendū est moderamine. vt sic populo et ecclesie satisfiat. q̄ten⁹ mens immortalī deo nullaten⁹ displiceat. attendēs semp ad id qd̄ diuus **Bern.** ait. q̄ ille alte cātat. qui humiliter cantat. plus enī attēdit dei maiestatis ad deuotionē z puritatem cordis. q̄ ad modulationē vocis. p̄pterea in suarū p̄fessionū libro **Augustinum** dixisse legimus. **C**uz accidit. vt me ampl⁹ cant⁹ q̄ res que cantat moueat. penalit me peccare p̄fiteor. z tūc mallem nō audire cantantē. perinde a q̄dam sapiente scriptum est. **N**ō vox sed votū. non fidiū sonantiū musica sed cor. nō clamor. sed amor cātat in aure dei. **H**inc **Athanasius alexandrin⁹** ep̄s at tā modico flexu vocis iussit psalmos decantari. vt lectori pronūciati silior esset q̄ canētī. p̄pterea beatus **Cesari⁹** voces extollentes detestādo inquit se vidisse demonem impleuisse sacculū tumultuosis vocib⁹ sublime in choro canentiū.

Quas ob res vt deo grāte nostre sint oīones. breui cōplectar sermōe. que op⁹ sunt oratorib⁹. **I**taq; imp̄m̄is rerū terrenarū

relinquat sollicitudo. subinde ceterorū negocioz fiam⁹ imemores. **D**etractiōes. itē vaniloquia. z oēs scurrilitates de nostris mentib⁹ amputem⁹. **N**ihil deniq; tristicie. nihil p̄turbatiōis. nihil elatiōis. nihil concupiscentie. nihil deniq; liuoris in nostro resideat aio. sed sit mēs deuota. sit humilis. sit iusta. sit casta. sit caritate succensa. sit ita deo intēta vt petitiōis ac sui videat oblita. petitiōes ipse honeste. eque ue sint z salutifere. **H**is quippe oib⁹ beate **Donice** p̄dicta sū opere cōmēdat oīo. vñ **Augustin⁹** ad sororē suam sanctimonialez virginē de ea scribit. q̄ sua in oīone se penumero tanta sp̄ssancti repleat ebrietate. q̄ in ea vere tota die dū esset rex in accubitu cordis sui sic q̄sceret. vt neq; vox neq; sensus in ea p̄cipereſ. nec mirū inqt. qm̄ par illa que erupat oēm sensum intm̄ vidue corporales sepeliebat sensus vt vir matrone z conuicine nostre eā pūgentes excitare valerent. **I**n die autē sancti **Cipriani** dū hec ep̄i ancilla diuina mereret accipere sacramēta. dū essz in domo orans. fere a terra p̄ cubitum eleuata fuit clamando. que q̄tissima esse consueuerat dicens. **V**olem⁹ ad celum. volem⁹ ad celū fideles. quā cum postea interrogare mus qd̄ sibi acciderat. nō respondebat. s; tm̄ replebat gaudio. q̄ oēs ad festum perducebat. cantās cu p̄pheta. **C**or meū z caro mea exultauerunt in deum viuū. **E**t dū quadā die eadē ancilla ep̄i p̄uēta et visitata a te dñe. beneficia tua q̄ tu in carne humano generi clemens exhibuisti. cōsideraret. tantā compunctiōis gratiam. et lacrimarū copiam. torculari tue crucis expressam in passiōe adinuenit. q̄ vestigia ei⁹ per ecclesiā lacrimę desuper pauimentū copiose defluentes ostēdebant. z qm̄to plus a fluētia hortabat desistere lacrimarū. tanto maior fluui⁹ oriebat illarum. **A**d quos etiā mētis excessus. sicut in suarū confessionū volumine ipse cū gratiaz actione confiteſ. **Augustin⁹** sepissime rapiebat: vñ ait. aliquando intromittis me in affectū multū inusitatū introrsus. nescio ad quā dulcedinem. que si perſiciat i me. nescio quid erit. **S**cio tñ q̄ ista vita n̄ erit. **S**ed dices. quis tot orationis circūstantias adimplere. quis ad tantā puritatem deuenire. vt itz rapiaſ valebit. **D**i

De vita Symonis

De vita Ambrosii

tinus vt humiliet cor tuū. si vis vt ora-
tio tua nubes penetratq. celos ascendat
Sis ex altari. nō desinas humiliari. et qz
omne datum optimum. et omne donum
perfectum a deo est. petas ab eo humili-
ter. qui dat omnibus libenter petas inqz
vt te in orando purum in contemplādo
humilem faciat. et ad supernos eleuet ex-
cessus. **Disce** a preceptore nostro **Bu-**
gustino. qui multifariāz multisqz modis
obnixē dei precabatur maiestatem. vt ad
humilissimi effectus introuit mereretur
Et imprimis qualiter in libro de contem-
platione saluatoris orat. audiamus. Tu
es inquit domine vita mea quz uiuo. tu
es spes mea. cui inherco gloria. quā ad
pisci desidero. Tu mihi cor tene mentem
rege. intellectum dirige. amorē erige. ani-
mū suspende. et in superna os fluentisiti
entis te spiritus trabe. **Lace** queso tumul-
tus carnalium conticescāt. phantasiē ter-
rarum. et aquarum. aeris. et poli. **Lace**
ant somnia. et imaginarie reuelationes.
omnis lingua. omne signum. et quicquid
transēūdo fit. sileat sibi. et ipsa anima trā-
seat. se. non cogitando se. sed te deus me-
quoniam tu es reuera tota spes mea et fi-
ducia mea. **Et in libro meditationum in-**
quit. Nihil mihi tam dulce qz cum domi-
no meo esse. **Nihil** autem adherere deo.
bonum est. **Da** mihi domine. donec his
fragilibus assisto membris tibi adherere.
sicut scriptum est. **Qui** adheret deo. vn-
spiritus est cum eo. prebe mihi rogo con-
templationis pennas. quibus indut-
te te uolitem sursum. **Tene** mentem meam
ne ad ima corruat. **Tene** cor meum pre-
cor wanu tua. qz sine te ad altiora nō rap-
pitur. **Tene** et regespiritum meuz. et sume
illum fm voluntatem tuā. vt te duce ascē-
dat in illam regionem uertatis. ubi pa-
scis israhel in eternum pabulo ueritatis.
vt tibi uel rapida cogitatioe attingat te sū-
mam sapientiā cuncta transcendentem. et
oia gubernantem. **Sed** uoluntati ad te
dñe anime multa substrepunt. **Iussu** tuo
dñe cōticescant mihi oia. ipsa sibi siliant.
ptransciant oia que creata sunt. transcen-
dat a se vt perueniat ad te. atqz in te solo
creatore oim oculos fidei figat. **Tibi** in-
biat. tibi intendat. te meditet. te contem-
plet. te añ oculos ponat. te in corde reuol-

uat sūmū et uerū bonū. et gaudiū sine fi-
ne mansurū. **Et in libro** quē manuale ap-
pellauit sub infra scripto deu otissimo sti-
lo. nos docuit nostros nō mō exatate af-
fectus. sed pure mentis adire excessus di-
cens. **De** ineffabilis et incircūscripte na-
ture. institutor oim rerum. deum enī iesu
xpi pater. qz eundem filiū tuū dilectuz de
sinu tuo misisti ad publicū martiriū susci-
pere nostrā uitam. vt nobis donaret suā.
essetqz pfectus de- ex pie. et perfectus hō
ex mre. **Totus** de- totus hō. vnus idēqz
xps eternus et temporalis. et immortalis et
mortalis. creator et creat-. fortis et infirm-
nutritor et nutrit-. pastor et ouis. tpaliter
mortu-. tecum in eternū uiuens. qui suis
dilectorib- municipium pmittens dixit.
Ad cūqz petieritis patrē in nomine meo
dabit uobis. obsecro itaqz dñe. et te nimis
pium rogo in noie eiusde- dilecti filij tui
vt des mihi eū eodem filio tuo. te in oib-
benedicere et glorificare. des mihi pilluz
et cum illo peccatorū meoz ueniam. et mā-
datoz tuoz custodiam. dilectionem. tuaz
uērā. et fraternū amorem. **H** dyabolum for-
tia humilitatis arma. et erga fratres uerū-
tatem pfectam. et caritate inextinguibile-
temperantiā cibi et pot- atqz somni. et to-
tus libidinis. et uani desiderij continentia.
auditum castū. uisum simplicē. puritatez
cordis. mundiciā corporis. castigationez
mundam. oris cordisqz custodiam. vt nec
cor int- iniquitatem cōcipiat. nec lingua fo-
ris parturiat. nec falsa loquat. nec taceat
uera. nec saluifera abscondat. nec mortife-
ra pferat. pcor etiam vt det mihi assidui-
tate orandi. frequētia legendi. vt precepta
tua infatigabilē legam. qd rectum est te-
neam. qd deformē cōponam. qd pulcrū
excolam. qd sanū construam. qd infirmū
corrobozem. et omne qd tibi placet custo-
diam perseueranter. **Des** insup mihi dis-
plicere temporalia. et totis uiribus eterna
diligere. vt mortuū mihi deputem mū-
dum. et mundo mortuū tibi uiuā. nec gau-
dens. nec lugens de temporalibus cōstā-
nec metuum aliqd tēporale. nec diligam
nec blandis corrupar. nec aduersis cō-
cutiar. **Rogo** etiam sancte pater tuā cle-
mentiam in nomine ipsius filij circūcide
in me omnia uita cordis et corporis. et da
mihi augmentū perfectionēqz uirtutum.

Illumina sensum et animam meam. ut il-
 lud a te petam. quod te delectet audire. Do-
 ce me quid cogitare. quid agere. quid lo-
 qui. quid tacere debeam. **D**a prudentiam.
 fortitudinem. iusticiam et temperantiam.
Da discretionem in omnibus discernen-
 di inter dextrum et sinistrum. **D**a etiam sen-
 sum vigilem et intellectum prouidum. ut
 possim inter bonum et malum discernere.
Aufer a corde meo alienationes sensus.
 cura in me stuporem mentis. extirpa de vi-
 sceribus meis consilia iniquitatis. eradi-
 ca de lingua mea detrahendi consuetudi-
 nem. mentendi facilitatem. loquendi scur-
 rilitatem. et omnes actus vanitatis mee.
 arte. sana medicine tue. **D**a mihi perfectus
 sensum semper in purgatissimis moribus.
Tene me virtute omnipotentie tue. et non
 sinas me proprii voluntate arbitrii euagar-
 ri. **I**uxta tuam prudentiam dispone omnem
 meam vitam. **I**n tua voluntate animam
 hanc peccatricem. pro qua mortuus est
 christus. **N**on permittas perire frenum
 tuum in maxillis meis pone. et tanquam ani-
 mal mansuetum trabe me post te. **T**u enim
 cuncta que mihi expediunt nosti. **N**on dy-
 abolo. non mihi. non mundo. non alicui alij
 liceat tua dona subvertere. quod totum fra-
 gile est. quicquid tibi nititur obuiare. **F**e-
 cisti enim mecum a puero misericordiam
 multam. perfice quod cepisti. **D**a mihi sem-
 per. et ubique contra hostem crudelissimum
 tue pie defensionis auxilium. ut sicut fra-
 gilitatem meam ille inuidus non cessat im-
 petere. **I**ta tuis cogat viribus abcedere
 presta ut sim paruulus in oculis meis. ut
 coram te inueniam gratiam. **D**a et auge
 mihi semper fidem firmam. spem in con-
 cussam. caritatem perfectam. humilitatem
 profundam. patientiam inuictissimam. cor-
 poris animeque castitatem perpetuam. **D**a
 cordis contritionem. et fontem lacrimarum
Da simplicem innocentiam. et puritatem
 cordis. stabilitatem. et integritatem men-
 tis. **D**a vires inuictas. ut victor mei in
 cunctis existam. **D**omine in me ratio. et
 rationi tua gratia. ut non viuam bestialiter.
 raptus impetu carnis. sed sit conuersatio
 mea honesta et rationalis. fac me pro-
 uidum ad omnia. et in cunctis discretum
Tribue mihi nulli occasione scandali pro-

bere. simplicitatem et veritatem diligere.
 et instanter ea que paci sunt et caritatis se-
 qui. **L**onge facia me omnem ypocrisim.
 et omnem simulationem. et fac me tibi ser-
 uire in veritate. **C**oncede queso mihi bo-
 no animo propter te maiorum subditi pe-
 nis. et alaci corde ad obedientiam. et com-
 passionem. et concordiam sine mora con-
 currere. excita tororem meum stimulis tu-
 is die ac nocte. et fac me strenue perseue-
 rare in preceptis et laudibus tuis die ac no-
 cte. **D**a mihi scientiam humilem. que edi-
 fiet. et linguam eruditam et eloquentem.
 ut et bona valeam. ac meliora exhortari. et
 mala ad rectitudinis lineam reuocare. **I**n-
 funde rogo te cordi meo presidium tuum.
 et da mihi spiritum sapientie cum eo. et in-
 tellectus. consilij et fortitudinis. scientie et
 pietatis. et reple me sancto timore et amo-
 re tuo. **D**a irriguum superius. et irriguum
 inferius. **D**a mihi benedictionem de ro-
 re celi. et de pinguedine terre. **D**a ut anima
 mea ardeat igne amoris tui. **F**ac me
 mundo penitus extingui. concede mihi
 cor contritum et humiliatum semper habe-
 re coram te. **F**ac me per gratiam tuam pec-
 cata mea deslere antequam moriar. **D**a mi-
 hi tota anima mea. et totis visceribus me-
 is exquirere faciem tuam semper. **I**nfun-
 de dilectionem tuam pectori meo. et scri-
 be dilecte mi. memoriam tuam in talibus
 cordis mei. **I**llustra me luce celestis pa-
 trie. imaginem tuam non sinas in me ob-
 scurari. que sic te prestante defendatur. ut
 semper egregia inueniatur. **A**dsit mihi
 queso sanctorum angelorum pia et fida
 custodia ubique et semper. et presta ut te pro-
 misero omnium sanctorum agmina in-
 cedant. **E**t eorum precibus et mentis. pro
 tua pietate digno efficiar promissionibus
 filij tui. **C**oncede mihi fragilissimo bea-
 torum monachorum patrum meorum imi-
 tari vestigia. **D**a mihi eorum mansuetu-
 dinem. modestiam. tolerantiam. benigni-
 tatem. et paupertatem. longanimitatem.
 cordis contritionem. et fontem lacrima-
 rum. cibi potusque abstinentiam. cordis la-
 biorumque munditiam. **S**pirituale gaudium
 et perfectum mundi contemptum.
Parime domine caritatem a te effla-
 gito. humilitatem inquirō. patientiam

postulo. indiuiduas comites fidei mee si
 mul ⁊ veram anime ⁊ corporis pudicitia
 am. Sicut illis dedisti. precor te p filium
 tuū. respice in me ⁊ miserere mei. exaudi
 oronem meā. ⁊ da mihi gratias tuā ppter
 multitudinez benignitatis tue. Qui me
 cum iugiter perseverans. doceat me ince
 dere in misericordia ⁊ iusticia tua coram
 te. ⁊ voluntatem tuam in omnib⁹ diebus
 vite mee semper implere hanc peto. da mi
 hi eam. que cum amicis pacificum. ⁊ ini
 micis reddat tranquillum. Que mea ver
 bo aspero mitiget. ⁊ ab octolo sermōe cō
 pescat. que me semper dñm. vel que domi
 ni sunt cogitare cōpellat. ⁊ oculos ab isto
 seculo vano aūtat. que in omni hora aū
 conspectum mortis ingerat. ⁊ hic gaudere
 re prohibeat. que trabem aut molem pec
 catorū meorum me considerare ⁊ plange
 re faciat. ⁊ non alioz delicta. vel festucaz
 leuissimam perscrutari dimittat. Postre
 mo omnia mundi pro nihilo habere. ⁊ te
 totis solum sentire visceribus dñm meuz
 vsq; in finem. Faciat atq; potenter effici
 endo doceat. ⁊ sicut piissima misericordia
 tua dedisti mihi voluntatem veniendi ad
 te. sic per illaz donare digneris sapientiā
 ⁊ intellectū virtutē. aut possibilitatē corporis
 ⁊ anime ad tibi deuotissime semp seruiē
 dum in omnibus. per eandem benignam
 magistrā meā gratiam tuā. sine qua nec
 cogitare. nec loqui. nec agere aliquid bo
 ni valemus. ⁊ ipse vnigenitus tuus dixit.
 nemo venit ad me nisi pater meus traxe
 rit eum. ⁊ nemo venit ad patrē nisi p me.
 Obsecro sancte pater. te suppliciter rogo
 de⁹ noster trabe tu me ad ipsum. ⁊ ipse p
 ducat me ad te illuc. vbi ipse est sempiter
 na vita. ⁊ sempiterna beata securitas. ⁊ se
 cura tranquillitas. felix eternitas. ⁊ eter
 na felicitas. vbi est amor pfectus. ⁊ timor
 nullus. dies eternus ⁊ vnus. vbi tu oīpo
 tens semper cum illo. ⁊ ille tecū in cōmu
 nicatione sancti spirit⁹ eternaliter ac sem
 piternaliter vnus ⁊ regnas per oīa secula
 seculoz Amen.

Lectus vicesimus

Augustinus

Nolite cantare nisi qđ legit⁹ esse
 se cantandū. Quod autē non ita
 scriptum est. vt cantez nō cantez.

Cōmentū vicesimū

Ambrosius

Qui Augustini tempore nondū
 aliquod determinatū officium per
 ecclesiam fuerat institutū. sed sin
 gulis in ecclesijs pro eoz prelatoz arbi
 trio laudes deo tribuebant. Ob eam rem
 Augustinus tale diuinū officium a suis
 fratribus celebrandum instituit. quale in
 secūda regula que exorditur. ante omnia
 fratres carissimi expressus est dignoscitur.
 Et qđz fere eodem tpe ad preces Theo
 dosij impatoris Damasus pontifex ma
 xim⁹ iuxta beati Hieronymi distinctio
 nem. ⁊ cum adiectione in fine cuiuslibet
 psalmi excellentissimoz versuum in laude
 sanctissime trinitatis editorum. videlicet
 Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto. Sic
 cut erat in principio ⁊ nunc ⁊ semper ⁊ in
 secula seculoz amen. Psalmos noctur
 nos atq; diurnos in ecclesijs decantan
 dos instituerit. qz tamen institutio illa. p
 mulgata non fuit. Adhuc frēs. sancti Au
 gustini ad celebrandū officium iuxta ritū
 ab eo institutum tenebant. **U**bi autē
 ipse Augustin⁹ creatus esset episcopus. ⁊
 constitutio illa Damasi de celebrandis of
 ficijs per eius successorē Siritiū cepisset
 pmulgari. multi ac varij ⁊ incōsoni cant⁹
 in ecclesia pro libito vnus cuiusq; in ma
 ximā potius xpiane religionis confusio
 nē quā in sūmi dei laudem fieri ceperunt
 Et ea que nō ad cantandū sed ad legēdū
 erant scripta absq; vilo ordine absq; oī
 proportionē ⁊ absq; omni instituto cāta
 bant. Cui quidez absurditā Augustin⁹
 quoad fieri potuit obuiare desiderans. p
 habitis suis institutis de celebrando of
 ficio hoc adiunxit preceptū. vtpote. **N**o
 lite cantare nisi qđ legitis esse cantandū.
Qđ autē nō ita scriptum est. vt cantez nō
 cantez. Dne quippe insurrexerunt confu
 siones. prima quidem quoniā multa can
 tabantur que ad legendum erant instituta.
 hanc inhiuit in prima textus clausu
 la dicens. Et nolite cantare nisi quod le
 gitis esse cantandū. Altera qz modus ca
 nendi institutus minime seruabatur. sed
 alij sic. alij vero sic. prout eis libebat ca
 nebant. hanc metuuit cum adiecit. Quod
 non ita scriptum est. vt cantetur non
 cantetur. **N**on enim decet vt cantus

et vsus ecclesiasticus fieri debeat sicut arbitriū singulorum. sed firmiter seruandū est sicut scripta et instituta maiorum. Similiter constitutiones. diffinitiones. statuta. et quęcunq; sacre religionis decreta. non nisi eius consilio sanioris partis capituli. et eorum q̄ presunt auctoritate institui. aut in nouari debēt. q̄d et de laudabilib⁹. et antiq̄ quis consuetudinib⁹ p̄formiter tenendū censent⁹. Nāq; ois in nouatio in quacunq; re publica piculosa ē. Cū autē necessitas cogit. aliqd̄ institui. aut in nouari in omnibus. auctoritas ecclesie magis est imitanda q̄ rō. qm̄ nulla neq; antique. neq; noue legis scriptura sine illa alicui⁹ momenti aut firmitatē. p̄inde Aug⁹. p̄tra eplam sū dameti ait. ego nō credere euangelio. nisi credere ecclesie. Auctoritas itē ecclesie obediētie et hūilitatis est. Rō autē nonnunq; ambitionis et p̄sumptionis. Et qm̄ ap̄d viros p̄bos et religiosos nihil leuitate de testabilis iuxta illud ap̄li dicent⁹. Nunq̄d leuitate vsus sum. vt ap̄d me sit ē et nō in omni monasterio. in oī religione. i omni deniq; re publica illud ē p̄cipue suandū. vt non facile quicq; aut leuē variet. et si quā pro t̄p̄is congruentia fieri mutatio nē oporteat. timor dei. religionis honor. modestia et grauitas ipsa i agendo suēt.

Augustini etiā t̄p̄e vt institutione diuinorum officiorū aliqd̄ interponam⁹. beatus Ambrosi⁹ Mediolanē. antistes. et doctor ecclesie celeberrim⁹. egregiū ritum. tum in canonicis horis. tum in missis celebrandis instituit. q̄ non mō p̄ omnē liguriam sed p̄ totā fere Italiā vsq; ad t̄p̄us beati Gregorij extitit in vsu. Ipse autē diu⁹ Gregorius sub q̄daz limati ori stilo ac forma breuiori. vtrūq; et breuiariū et missale reformās relicta in ecclesia Mediolanē. edictione eiusdē viri sanctissimi Ambrosij de cōi p̄silio sancto patri. et p̄sensu reuerendissimorum dñorum Cardinaliū. et afflatu q̄daz spūs sancti. de canonicis horis. celebrādisq; missis. formā et ordinationes suam p̄ totū orbē terrarū iussit p̄mulgari. quā adhuc sacrosancta Romana ecclesia. retinet quippe q̄ n̄m sacratissimum ordinem. sub sua recipiēs p̄tectione. eam nob seruandā p̄donauit. eximens nos a prioris officij per b̄m Augustinum descripti obseruantia: ad q̄d q̄dēz nisi sedis ap̄lice

interuenisset exemptio adhuc nos vtiq; teneremur. Nos igit̄ tū in legendo. tū in cantando sancte Romane ecclesie ritū tenentes. nihil aut legere. aut cantare publice i ecclesijs debem⁹ nisi q̄d nob legendum aut cantandū ip̄a protectrice nostra tradiderit. Diligent̄ tū sp̄ attendentes. vt siue cantent̄ siue legant̄ psalmodie earum et quaruicūq; obsecratōnū diuinarūq; laudum v̄ba distincte. modeste. pausatim. integreq; p̄nuncient̄. q̄d pulcre Bern⁹ in suis monitionib⁹ insinuauit dicens. **D**ovneo vos dilectissimi. pure ac strenue inesse laudib⁹ diuinis. **S**trēue quidem. vt sicut reuerendita et alacrit̄ dño assistatis. nō pigri. non somnolenti. nō oscitantes. non p̄centes vocib⁹. non p̄scindentes. verba dimidia. nō integra transilientes. non fractis et remissis vocib⁹. muliebre quiddam de nare sonantes. s; virili. vt dignū est et sonitu. et affectu sc̄i spūs deprementes.

Leet⁹ vicesim⁹ primus Augustinus

Quoniam viam domate ieiunij et abstinentia esce et pot⁹ quantum valitudo p̄mittit.

Comentū vicesimū p̄mū Ambrosi⁹

Item de victu in monasterio seruādo tractatū aggrediēs septem de ipsa ponit p̄cepta. **D**umū quidem ē de ieiunij et abstinentia. quib⁹ nostrā iubet carnē domare. q̄stun n̄ra p̄mittit valitudo. **I**eiunia igit̄ et abstinentiam esce et potus. p̄mū a nobis seruari p̄cepit. vt caro ipsa domet̄. qm̄ hic p̄cipu⁹ est ieiuniorū finis. vt d̄ omnia caro spiritui ac rōni subijciat̄ et seruiat. **S**ubinde in ieiunij et abstinentia seruādū adiecit moderamen. cum dicit. q̄ntū valitudo p̄mittit. qm̄ in oib⁹ nostris actionib⁹ discretio ipsa velut q̄ddā oim virtutum vehiculuz est tenēda. **I**taq; imp̄mis in monasterio p̄stituti ieiunij et abstinentia cibi et pot⁹ domare carnes debem⁹. vt d̄ omnia florentissima a nobis seruet̄ castitas. **N**am concupiscit. vt ait ap̄ls. caro aduersus sp̄m. et spiritus adūsus carnem. qm̄ parente n̄ro Augustino dicente. sicut caro molli⁹. sic aia duris nutrit̄. **I**llam blanda fouent.

hanc aspa eferent. **I**lla dormitatiōi deo
dita. hec vigilie intēta. illa in libidine cu
pit suffocari. hec castitatis nitore cupit il
luminari. **E**t iō ne carnis cōcupiscētia p
ualere queat sūmo studio niti debem⁹. vt
p spūs virtutem illā reprimam⁹. **E**tenī cū
caro attenuat. spiritus auget. cū caro do
matur spūs roborat. domat autem caro
sane per ieiunij z abstinentie virtutē. qm̄
vt dicit **Ambrosi⁹** in tractatu de ieiunio i
quit. **I**eiunū est continentie magisterium.
pudicitie disciplina. humilitas mentis. ca
stigatio carnis. z forma sobrietatis. z **I**n
dōz scōdo libro soliloquioz dicit. **C**iboz
saturitas. carnis luxuriā suscitāt. edacita
tis vitio crescit carnis tēptatio. saturita
ti sublibido adiūcta est. **A**t ecōtra. **I**eu
nio libido restringitur. **H**inc **Piero⁹**. ait.
Pater sanitatē est abstinentia. matē egritu
dinis ē voluptas. **S**in cerere z vino cito
friget ven⁹. z a p̄e libero ad inconcessam
venerē est primus grad⁹ intēperantie. et
ad furiam scribit. **N**ihil sic inflāmat corpo
ra z titilat mēbra genitalia. sicut mult⁹ et
indigest⁹ cibus. victusqz cōuulsus. **H**inc
in sermōe quarto de ieiunio dicit **Aug⁹**.
Ipse p̄nceps generis humani **A**dā qz
diu nō comedit in paradiso fuit. statim qz
comedit de paradiso eiect⁹ est. **Q**ui in pa
radiso dei virgo fuerat. eiect⁹ de paradiso
cognouit v̄corē suam. semp enī saturati
z iuncta est lasciuia vicine sibi sunt venē
z genitalia p membroz ordine. ordo vi
tioz elicit eiecit nos de paradiso cib⁹. re
ducat esuries. **E**t in sermone de institū
tiōe ieiunij sic de n̄ra p̄ma genitrice **E**ua
in q̄t. **E**ua qz diu abstinuit virgo fuit. **I**n
paradiso p̄mansit. s̄z dū ieiunū violauit
in miserā corruit. libidinis corruptionē
p̄sensit. sub d̄nio p̄stituta remāsit z de pa
radiso fuit expulsa. **E**t **Ambrosi⁹** in tra
ctatu de **P**elya dicit. **S**ula de paradiso
regnantē expulit. **A**bstinentia ad paradisu
reuocauit errātē. **S**atis igit̄ ex his p̄stat
gule vitii fomentū esse luxurie. que cū in
ter alia pctā facillime dyaboli subcendat
tēptationib⁹. inter oia vitia habeat fedis
sima. inter oia delicta maxime virtutū sit
exterminatiua. mitimodū annitendū est
ne caro nostra velut asin⁹ impinguat⁹ et
ingrassatus recalcitret atqz rebellis effi
ciat. sed ieiunij z abstinentia domet. et si

opus ē maceret. **H**āqz **Augustio** teste.
Ieiunū carnē spiritui subijcit. **I**eiunū
cōcupiscētie nebulas disp̄git. libidinū ar
dores extinguit. castitatis vez lumē accē
dit. **A**d cui⁹ obseruantia vt sp̄ sinus pp̄e
siores innumera alia ei⁹ munera tā ab eo
dem p̄e nostro **Aurelio Augustio** qz ab
alijs doctoz consēpta audiam⁹. **I**eu
niū inquit. purificat mentē. subleuat sen
sum. cor p̄tritum. contribulatū z humilia
tū facit. qd̄ de⁹ spernit nūqz. **I**eiunū ver
bositatem nō amat. lites frenat. diuitias
sup̄fluas refecat z iudicat. superbiā sper
nit. h̄militatē cōmendat. p̄stat hōi ser
ipsum intelligere qd̄ est infirmū z fragile
quiddā. atqz ita dū se intelligit. apt⁹ vir
tute dei adiutorū querit z accipit. **I**eu
niū inhertā tollit de aia. z oia aufert im
pedimēta carnalia. z sicut oīo est refectio
ieiunioz. ita z ieiunū est fiducia z robo
ramētū oīonū. perinde etiāz adiecit. vt
seipsum vnusqzqz p̄sideret. q̄nta sit ozan
di differentia inē ventrē uacūū. z refectū.
inter rubentem faciē. z ora pallentia. inē
saluā virginem. z labia crapula dissolu
ta. inē oppressum epulis sensuz. z inedia
victusqz tenuitate vigilātē. **Q**d̄ **Bernar
dus** p̄spiciens asseuerauit. **I**eiunū deuo
tionē ac fiduciam p̄stare oīoni z mutuas
subuētionē narrās in q̄t. **O**īo virtutē ip̄e
trat ieiunādū. **I**eiunū gratiā mereē oīā
di. **I**eiunū oīonem roborat. oīo ieiunū
sc̄tificat. **O**b eam rem p̄pulcre ip̄m in tra
ctatu d̄ **P**elya hisce v̄bis diffiniuit **A**m
brosi⁹. **I**eiunū est substātia⁹ z imago cele
stis. ieiunū est refectio aie. cib⁹ mētis. **I**e
iunū ē vita angeloz. mors culpe. excludū
delictoz. incitamentū oīonum. remediū
salutis. radix gratie. fundamētū castitatis
noīma v̄tutis. purificatio aie. miseratōis
expensa. lenitatis institutio. caritatis hoc
gradus citi⁹ puenit ad deū qz curru. **P**e
lyas ascenderit in sublime sacellū. custo
dia mētis. infirmitatis alleuamentū z ali
mentū salutis. **Q**uocirca **Bern⁹**. ieiunij
bonū z salubre esse astruxit. qm̄ p ip̄m re
dimunt eterna supplicia. dūz remittunt
pctā. **H**ō solū ait. est ablutio pctōz. s̄z ex
tirpatio vitioz. nō solū obtinet veniā. sed
mereē gratiā. nō solum delet pctā p̄terita
q̄ cōmissim⁹. sed repellit futura que cōmit
tere poteram⁹. **E**t **Raban⁹** se scire dicit.

Ieunium esse dei arcem xpi castrum. murr
 spūsancti. verillum fidei. castitatis signū
 scitatis tropheū. qre si ieiunem⁹ cū xpo.
 o sessum erim⁹ ad mensam cū ipso. **I**eiu
 nauit xps. vt nobis obseruatiōis regulā
 daret. **C**hris⁹ post acceptū **J**obis bap⁹
 mū p⁹tinuo ieiunauit. vt nos abluti. a vi
 tijs ieiunare debeam⁹. ipse. vt de⁹ legem
 p⁹stituit in paradiso ieiunādi. **I**dē vt me
 diator noster in mūdo. quaten⁹ ieiunare
 debeam⁹. nos suo voluit docere exēplo :
 p⁹inde perspicax indagator **A**mbro. inter
 rogat. **T**errenū quis. aut nouellum pu
 tet esse ieiunium. p⁹um⁹ vsus mundi a ieiun
 io cepit. qm lux clara resp⁹lēdit. scds di
 es in ieiunio fuit qm in medio celi factus
 est firmamentū. tertia die terra pabulum
 genuit. et obsequiū p⁹buit. ieiunium tū
 celestis disciplina seruabat. q⁹rto die lu
 minaria facta sunt solis et lune. et adhuc
 ieiunium erat illesum. p⁹duerunt aque re
 p⁹ribilia aiarū viuētū. et volatilia sup ter
 rā scdm firmamentū celi. **E**t vidit de⁹ qz
 bona essent. benedixit ea dicens. **C**rescite et
 multiplicamini. et replete aqs. que sunt in
 mari. et volatilia multiplicent⁹ sup terrā.
 et adhuc solidū erat ieiunium. **P**en⁹qz bñ
 dixit ea. **S**criptū est. **E**t dixit. **C**rescite et
 multiplicamini. et nō dixit. edite et mādu
 cate. **S**exto die bestie sunt create. et cum
 bestijs orta ē comedēdi p⁹ās. et vsus esca
 rum. vbi cib⁹ cepit. ibi finis factus ē mun
 di. **Q**z igit⁹ sanctum ieiunium. **Q**z salu
 tiferū. **Q**z p⁹dignum in q⁹ dignissime fa
 cte sunt creaturaz. per qd merita et virtu
 tes augent⁹. per qd de vtroqz bello. corpo
 rali scz et spirituali reportam⁹ triumphū.
 per qd nob delen⁹ peccata. replemur sa
 pientia. imbuimur gratia. et eternā acqui
 rumus felicitatez. hinc p⁹thoplastis ipm
 fuit demandatu. qz qz diuini p⁹cepti extite
 rint trāsgressores. **P**inc dñs filijs isrl
 p⁹cepit. vt a multis se cibarijs abstinerēt.
 hinc **E**leazar⁹ **D**achabei. et alij qz pluri
 mi maluerūt potius occidi qz verita mā
 ducare. **Q**uid plura. **C**ū ieiunio **M**oy
 ses legē ipetrare meruit. sine ipō nō meruit
In supcalio mōtis data ē lex **M**oy⁹ ieu
 nāt. a p⁹lo i inferiorib⁹ māducate facta ē
 sacrilega p⁹uancatio. q⁹ infādo scelere mo
 tus. fregit tabulas **M**oy⁹ses indignū iu
 dicans. vt ebrius populo lex daret. **I**taqz

tabulas legis. qz accepit abstinentia. cō
 teri fecit ebrietas. qm sicut **A**mbrosi⁹ ait.
 sicut mater fidei p⁹tenentia. ita p⁹fidie mā
 ebrietas est **M**oy⁹sen ieiunantē nō toni
 trui voces. nō fulgura. et nubes vmbrosa.
 nō fumigans syna p⁹terruit. **N**ecqz hō in
 troisset in nubē et vocem dei loquent⁹. de
 medio ignis sine piculo salutis audiuis
 set nisi. xl. diez ieiunij armis p⁹munit⁹ ex
 titisset. **H**elyas ieiunio ore vocē emittens
 sacrilego populo iudeoz celū clausit. **H**e
 lyas ieiunij filii vidue ab inferis susci
 tauerit. **H**elyas ieiunij clausus celū mo
 uit ad pluias. **I**eiunij ignis eduxit e
 celo. et duos fecit qnquagenarios deuo
 rari. **I**eiunio ore statuit fluēta **J**ordanis
 et redundantē fluminis aluēū repente sic
 catum puluerulēte trāsr⁹isit vestigio. **I**e
 iunij currus ei⁹ raptus ē ad celum. et xl.
 diez ieiunio diuinā acquisiuit presentia.
 hoc gradu ieiunioz citius ascēdit ad deū
 qz curtu p⁹uenerit ad celum. **Q**uis huma
 na virtute eqs igneos potuisset ascēdere
 et ereos regere curr⁹. nisi qui naturā hu
 manū corpor⁹ incorruptibilis ieiunij vir
 tute mutasset. hanc. s. abstinentie ad celū
 abiens. suo discipulo **H**eliseo reliq⁹ her
 reditatē. per ieiunium **J**osue solem stare in
 celo fecit. ne suū perageret cursum. donec
 cepti prel⁹ij victoriam assequerēt. per ieiun
 ium **A**unite predicante **J**ona fuerunt a
 submersione liberati. p⁹ ieiunium impetus
Senacherib⁹ **H**ierosolyma euasit. cui⁹ ex
 ercitus nocte vna centū et octuaginta qn
 qz milia fuerūt celitus interfecti. et ne eoz
 fetereēt corpora. mox in puluerē fuerunt
 resoluta. p⁹ **I**eiunium **H**ester pulcior fa
 cta. auget dñs sobrie mēti gratiam. oē ge
 nus suū. i. populū iudeoz. totū a p⁹secu
 tionis acerbitatib⁹ liberauit. ita vt sibi re
 gē subijceret nō libidis ardore inflāmatū.
 s; celesti miseratiōe p⁹uersū. ita vt pena in
 impiū retorquerēt. et hon or factis redde
 ret altarib⁹. p⁹ ieiunium **D**aniel ora clausit
 leonū. sūmi dei vidit archana. et incarna
 tionis et passiois xpi vaticinat⁹ est myste
 ria. p⁹ ieiunium **A**нна vidua p⁹potentis dei
 vates effecta de xpo multa p⁹dixit. p⁹ ieiun
 ium v⁹for manūel ab angelo idiciū **S**am
 psonē fortissimū pugnatorē ceipe meruit
 p⁹ ieiunium **J**osaphat rex iuda d⁹ iūmic⁹ hūit
 victoriā. p⁹ ieiunium **J**udith meruit caput

Diofernis amputare. et dei libare popu-
lū. p̄ ieiunū qđ tandē filij isrl̄ fecerūt de
philisteis victores fuerunt. cum tñ antea
ab illis debellati fuerant. et archa dñi ab
eis sublata extiterat. p̄ ieiunij virtutez Jo-
hānes baptista in spū venisse. Helie di-
ctus est. Itā ipse antra deserti tenell⁹ pe-
tens. ieiunijs vacans. melle et locustis pa-
scebat. et ideo q̄ vite humane possibilita-
tem continentia supgressus fuerat. nō hō. s;
angelus existimat⁹ ē hic est de q̄ scriptuz
est. ecce ego mitto angelū meū an̄ faciem
tuā qui preparat viā tuā; ante te. h̄ p̄pha
et p̄ q̄ p̄pheta a xp̄o noiat⁹ ē h̄ adeo a
saluatore fuit sublimat⁹. vt diceret. Inē-
natos mulier eo nō surrexisse maiorem.
Deniq; tā speciosa est ieiunij virtus. tāta
et celsitudo. vt ieiunare delectaret et xp̄m
vt tēptatorem dyabolū suparet. Ille gu-
le ad eū direperat spiculum dicens. si fili⁹
dei es. dic vt lapides isti panes fiāt. xp̄s
ieiunū magnificat. vt tēptator laqueos
et vincula dissolueret. di. Itō in solo pane
vixit hō. sed in oī v̄bo qđ procedit ex ore
dei. ac si patē dixeret. nō ventri et gule.
sed p̄tationi diuini v̄bi dediti esse de-
bem⁹. Itāq; panis implet ventrem. s; cō-
tēptatio deitatis reficit mentem. p̄ cibuz
corpalem. corp⁹ t̄paliter sustentat. sed p̄
v̄bum dei mens eternalit̄ glouificat. p̄ il-
lum hō sepe numero labit̄ in pctm̄. p̄ hoc
mens sp̄ ad bonū sublimat̄ eternuz. Illo
tēptationis laq̄o Adā fuit strangulat⁹. h̄
absolutione. dyabolice q̄ntis oīs hōst̄
liberat⁹. p̄pterea sanctissimi apli hui⁹ do-
cumentū virtute freti. in fame. siti. et nudita-
te libenter xp̄o seruebāt. hac de cā sancti
martyres nō solū ad ieiunia et abstinenti-
as. s; ad effundendū p̄prium sanguinem
et ad oē gen⁹ tormentoz se sp̄te obrule-
runt. Quid de Paulo Anthonio Hiero-
nymo Augustino Machario. et alijs he-
remi cultoz dicant. Itōne ieiunū tāq̄
maximū medicamentū aiaz. remediū sa-
lutis. p̄pugnaculum mentū. sp̄m vite ga-
leam virtutū. dyaboli telum. Currū celi.
et qđdā deo maxie placitū cōplere fuere.
p̄pterea h̄ detestatores ieiunioz in exa-
ron Ambro. inq̄t. Medicamentū q̄ris. et
ieiunū fugis. q̄si manus aliqđ remedium
repre possis. ieiuni hōis spatū si serpens
gustauerit morit̄. Et de quāta vis ieiunij

fit. vt et sputo suo hō terrenū serpentē int̄-
ficiat. quāto q̄ magis sp̄ialem. h̄ est dyab-
olū necabit serpentē. Itōne etiam genti-
les phi. vt mundanā acquirerēt sapien-
tiam. ciboz et oīm terrenaz rerum volu-
ptatibus relictis. sūme sobrii. sūmeq; con-
tinentes esse studebant. Itōne Epicuros et
epicuros ab eoz vitā voluptuosā tāq̄
acerrimi sobrietatis. p̄metie. et oīs bone-
statis defensores dānabāt. Rufus vt
etiā ad nros redeam⁹. tanti antique legi
principes obseruantia faciebant ieiunio-
rum. vt Saul rex Jonathae filio suo mor-
tē non pepit. qm̄ edictum ab eo ieiunū
p̄cepti etiam nesci⁹ violauit. Et inexpli-
cabilem regis sanctimoniam. Et ineffabile de-
uotionē. Et inenarrabilem religionem. Et
regis iusticiā cunctis seculis p̄dicandam
Videte fratres mei. et alta mente p̄side-
rate. quanta apud Saul regē fuit religio-
nis obseruātia. qui offensam dñi oprauit
etiam p̄cidio mitigare. Adedemini q̄n-
ta sit resoluti ieiunij culpa. que nō nisi ef-
fusionē sanguinis punit. Contēplemini
q̄nti mali cā huius etiam ignorātia omis-
si p̄cepti extitit transgressio. Etenī cū
rex Saul. vt historiaz texam h̄ philisteos
bellū gereret vniuerso ei⁹ exercitui vnius
diei iudicasset ieiunū. et Jonathas fili⁹
ei⁹ p̄cepti nesci⁹ inter medias hostiuz
acies victoz incedens fauū mellis intin-
cta sceptri sūmitate gustasset. tanta indi-
gnatio repete cōmota ē. vt et victoria dif-
ferret. et Jonathas aiaduēsiōe letali con-
dēnaret. Deniq; nec bello finis imponit̄
nec regi p̄pheticū dāf responsū. per qđ
sane intelligim⁹. q̄ Saul hostes non tā
virtute militū q̄ bellatoz abstinentia su-
gabat. Et dānosam violationem vni⁹ est
culpa. cunctis inferē ignauia. et vni⁹ deli-
cto oibus generat̄ ifirmitas. Deficit enī
virtus in exercitu vbi deficit in transgres-
sione ieiunij. deficit scientia pugnādi. vt
affuit nescientia ieiunandi. qđ peccatum
Saul ex ipsa deitatis offensione cogno-
scens Jonathae dixit. tante p̄uaricatōi nō
esse p̄cendum. sed p̄petratum delictū esse
sanguinis effusione expiandū. Et ita eū
tradidit morti. q̄q; oīs exercitus emine-
tissimū patrociniū ipsum tandem occi-
di non p̄miserit. Et fratres mei attendi-
te. si ignorans Jonathas indictū a patre

9

ieiunium resoluens in pntiē mittit. **Q**ui sciens indictū a xpō resoluuit ieiunium: qd meret. si **Jonathas** pro gustu pusilli fauit mellis iudicat occidendus crapulari a vi no. 2 impinguar⁹ 2 ingrassat⁹ epulari va rietatib⁹ quid patiet. **Q**uare statuta uo bis ieiunia fratres oī cū diligentia 2 deu uotione custodiam⁹. **D**omemus g^o carnē nostram abstinentia esce 2 pot⁹. vt hostes nostros spirituales carnalesq³ vincamus

Cū ho subdit qntum valitudo pmit tit virt⁹ cōmendat discretionis. sine q̄ sin gule nostre bone peunt actiōes. p̄pterea **Hierō⁹**. ait. prudent⁹ enim deus sibi vult seruari. non vt nimietate debiles fiant. et post medicor⁹ suffragia requirāt. tempan dum enī est vt si fieri potest. ceptum obse quiū gradatim puebat. pot⁹ q̄ incōside rantia minuat. **E**t **Fulgenti⁹** inquit. **J**e iunij sic est adhibēda tēperies. vt corp⁹ nostrum nec saturitas excitet. nec inedia moderata debilitet. qm̄ vt beatus **Brego rius** in moralib⁹ dicit. p̄ abstinentiā car nis vitia extingueda sunt non caro. **S**ic necesse est. vt artem p̄tinētie quisq³ teneat q̄ non carnem. sed vitia occidat. sepe enī dum in ala hostē inseq̄mur. etiam ciuem quem diligit⁹ trucidam⁹. 2 sepe dū no stro cōcui p̄cimus ad p̄elium hostē nu trim⁹. sic q̄ carnē suaz. vt **Hugo** in sua in q̄t in interpretatione. supra modū affligit. ciuem suū occidit. qui plusq³ oportet ali mentis eam pascit. hostē nutrit. propter qd̄ **Johannes Cassian⁹** in libro de insti tutis monachor⁹ astruxit. meliorē esse rō nabilem q̄tidianam cū inoderatione refe ctionem. q̄ p̄ interualla arduū. longūq³ ieiunium. nouit enim imoderata inedia nō solum mentis labefacere p̄stantiā. sed etiam oīonū efficaciam reddere lassitudi ne corporis enervatā. **O**b eam cām **Au gustin⁹** rāq³ p̄ceptor sūma discretōe pol lens in regula nō determinata p̄cepit iei unia. sed ea nro fieri arbitrio iuxta nram valitudinē dereliquit. **C**ū in sermone de institutione ieiunij ad postulandū nos ab eo inuitat inq̄ens. **S**ed dicetis. **H**un qd̄ in vita nostra semp ieiunare debem⁹. 2 respondens ait. **L**egē meam recepistis. 2 audistis frequenē inter cetera. q̄ carnez viam domētis abstinentia esce 2 pot⁹. qn tum valitudo p̄mittit. **N**olo enī meipm̄

ligare. nolui onera vīa portare. s; hoc so lum sup vos ponere volui. ieiunantes et abstinentes q̄ntum facere deo fauēte po testis. **N**olo. tū adiecit. q̄ diebus dñi cis ieiunctis. s; enim heretica 2 infideles faciūt. **O**mne autē ieiunij exceptis dñi cis bonū est 2 laudandum. si bñ fiat.

Fit autem bñ. sicut alijs in loc⁹ plene dis seruit. si piūm. si caste. si humile. si discre tum. si cū oīone fiat. si uō ad mundi glo riam. sed ad dei laudem 2 aīe salutem fio at. si simul cum oīa singula membra ieu nent. **J**eunet igit ocul⁹ a curiosis aspe ctibus. 2 oī petulantia. vt bñ humiliatus coerceat in penitentia. qui male liber va gabat in culpa. **J**eunet auris nequiter puriens a fabulis 2 rumorib⁹. 2 quecū q̄ ociosa sunt. 2 ad salutē minime p̄tinē tia. **J**eunet lingua a detractōe. murmu ratione. ab inutilib⁹. varijs. atq³ scurrili bus verbis. **I**nterdum q̄z ob grauitatem silentij ab his q̄ videri poterant necēia. **J**e unet man⁹ ab occisis signis. a rapinis. a p̄secutionib⁹. 2 ab oībus opibus. que nō sunt licite impata. **J**eunet pes a vantis 2 phibitis incessib⁹. **J**eunent genitalia ab oī illicito cōcubitu. sed multo magis ieu net aīa a propria volūtate sua. vt nihil ap petat. nihil p̄cupiscat. q̄ dei offenda⁹ ma iestas. qm̄ sicut scriptū est. **I**n dieb⁹ ieu niorum nostror⁹ nostre exquirunt volun tates. que oīa **A**ugustin⁹ in cōmentarijs sup **J**ohannē paucis complectit in quib⁹ **J**eunij magnū 2 generale est abstinere ab iniquitatib⁹. 2 illicitis voluptatib⁹ se culi.

Lext⁹ vicesim⁹ secundus **A**ugustinus

Quando autē aliq̄s non pōt ieiunare. non tñ extra horā prandij aliqd̄ alimentor⁹ sumat. nisi cum egrotat.

Cōmentū vicesimū secundū **A**mbrosi⁹

Secudū p̄ceptum de mō vinen di in monasterio seruandū est. vt si p̄tingat. vel propter imoderatū exercitiū. vel ex naturali cōplexionis dis positione. vel quacūq³ alia ex cā quēpiā ieiunare non posse. talis extra horam prandij alimentorum nihil sumat. nisi si egrotus extiterit. **I**nfirmis enim

vel propter stomachi debilitatē. vel propter medicamenta sumenda. vel ut citius recreent. neq; hora neq; lex imposita est. **N**āq; oportet eos medicorum obedire preceptis. qui iuxta egritudinis conditionē. nunc tempestiva. nunc sera hora. iubēt eis alimenta ministrari. **C**eteris autem. utpote sanis comedēdi hora ē instituta. **Q**uippe ieiunantib; ab hora nona vsq; ad vespēras. consentaneum tempus est. **N**ō ieiunantibus ad horam tertiam vsq; ad sextam congruū describit. hec enim tempora illi patres in egypto deo famulantes. quorum vitam sanctus doctor **A**ugustinus semper estuabat imitari obseruabant. nec inmerito huiusmodi obseruandarum horarum facta est cōstitutio. cū apostolus **P**aulus iubeat omnia honeste. et sibi ordinē fieri. sic quidem ut nō solū cibo potuq; temperate utamur. **T**erum etiā ut cōstitutas obseruemus horas. ne cui de vita nostra prebeamus offendiculum. preceptū enim hoc ad refrenandum gula vitii positū est. cuius cuz multa sint genera. illud quidem vnū et satis detestabile ē. quod in sibi suo mandato preceptor ipse euitandū iussit. ante. scilicet horarū prandij alimenta suscipe. **E**tenim siue prandij. siue cene preuentio. nisi infirmitatis tēpore fiat. gula peccatū est. quā **J**ohānes **C**assianus in sanctorum patrum collationibus ita inibuit. **C**auendū inquit nobis est. ne appetitu corporee voluptatē innoxiaz labamur dissolutionez. et ante prescriptū tempus. vel cibo nos indulgere. vel modum sinamus excedere hāc hore preuentionem. **H**ieronymus detestans ad **P**aulam inquit. **S**it vilis et vespertinus cibatus. **O**lera et legumina interdūq; pisciculos. psumis ducas delicijs. **Q**ui xpm desiderat et illo pane vescit. nō querit magnope q̄ de p̄ciosis cibis stercoſ cōficiat tanq̄ si ei patenter iuberet. ut nō modo tempus. nō anticipet comedēdi. sed poti; horam sinat preterlabi comestionis. instar cuiusdam viri continētissimi. de quo scōrum patrum narrant historie. q̄ mox cuz rutilante aurora dyabolica suggestione tāta veraret fame. ut emittere spiritū ex debilitate videret. tacitus sibi ipse dicebat in corde. **Q**ualicūq; res claudat sine. tibi opus ē. ut tertium ad comedendū horā preſto

leris. qm̄ mōachorum nullū decet ante hāc horā quouis mō comedere. que cū aduenisset. secū aiebat. etiā te inuitum vsq; ad horā sextā. oportet comestionis esse expertem. qua adueniēte. panē iactabat in fontē dicens. quousq; infundat panis decet te nonam expectare. interea canonicas horas et omnes suas persoluebat oratiōes quibus solutus iam declinatē die cū gratiarum comedebat actione. hanc exuriez cū pluribus diebus eodē pacto sustinuisset. tāq; de pugna demonū victor. cū vixit quadam sumere cibum vellet. in ipsius benedictione mirum i modum conturbari fontem. et ex ipso magnū exire fumum persperit. et extunc nō modo exuriam. et corporis illam nō sensit debilitatem. sed propter abstinentie meritū et triumphum quem de tali reportauerat pugna. sic animo et corpore roboratus est. ut per biduū ac triduū sepenumero stare nō comedēs neq; bibens. **A**lterum gen; est. cū lauitiora exquirunt cibaria. nam quidā superstitiosum nimis in preparandis cibis studium adhibent infinita decoctionū frugarum et condimentorum genera excogitantes. modo mollia. modo dura. modo frigida. modo calida. modo elixa. modo asina. modo pipere. modo allio. modo ciminio. modo sale condita. sibi consuetudinē pregnantium mulierum desiderata. ita q̄ ibi desudant cocorum artes. et varie fiunt questiones. vtrū fieri debeant assata. vtrū frigida vel elixa. et tāta sollicitudine preparant. ut deuoratis quatuor vel quinque ferculis. prima nō impediunt nouissima. et cum iā stomachus crebris ructibus repletum se indicat. nō dū tū curiositas satiat v̄ v̄tris cultores. nōne sane de vobis p̄dicauit ap̄ls. q̄ deus v̄ venter ē. **N**ā solent dijs. ut venerabilis **D**ugo cōscripsit tēpla strui. altaria erigi. ministri ad seruandū ornari. imolari pecudes. thura cremari. **D**eo siquidem v̄o. utpote ventri abominabiles voratores. tēplū fecisset cōquinam. altare mensaz. ministros cocos. imolatas pecudes. carnes varijs modis decoctas. fumū incensorum odorē saporatq; ferculorum. **U**tinā ad seruandū deo immortali tantū a vobis apponeret studij. q̄ntū gula tribuit sollicitudinis. **U**tinā cū **A**lano doceam; hec pestilētia. gula nō

vulgari humilitate cōrenta se ip̄ofūdī⁹
 in eos nō porrigeret. i. in platos a quib⁹
 continētie formā discere deberem⁹. **N**āq³
 ipsi salmōnes. lutios. ceterosq³ pisces eq̄
 pollenti generositate p̄signis varijs de-
 coctionū cruciatos martirij . baptizandi
 adulterātes effectum sacri piperis fonte
 multiformē saporis grām consequantur.
In eadē mēsa terrestre aīal piperis inun-
 datione submergit̄. piscis natat in pipe-
 re. auis eiusdeꝝ viscositate ligat̄. dūq³ tot
 aīalium genera vno ventris ergastulanē
 in carcere. aquatile aīal secū pedestre. ae-
 reūq³ gen⁹ in eodem sepulchro intumu-
 lari mirat̄. quibus si deē licentia exeuḡdi.
 egressui vir porte sufficit amplitudo. q̄re
 nō mirū si podagra. si arthetica. si illiaca
 passio. si catharralis fluxus. si innumera
 langoz genera ipsos aggreduntur. imo
 mirandū est. sicut ille stoic⁹ **Seneca** inq̄t
 cur subito nō moriant̄. **M**iserū gen⁹ ho-
 minū. ab h̄ decliuo tēpore genitum . heu
 nos miseros hac labente etate progeni-
 tos. **I**nitium vite hoīs panis ⁊ aqua. no-
 bis autē nō sufficiunt fructus arborū. nō
 grana leguminū . nō radices herbarū. nō
 pisces maris. nō bestie terre. nō aues celi
 sed querunt pigmenta. parant̄ aromata.
 ⁊ mitunt̄ altalia capiunt̄ obesā que stu-
 diose coquunt̄ añ cocos. que laute parā-
 tur officio ministroꝝ. **A**li⁹ contōdit ⁊ co-
 lat. alius cōfundit ⁊ conficit. ⁊ substantiā
 cōuertit in accidēs. naturā mutat in aliā
 vt saturitas trāsit in esuriē. reuocet ad ap-
 petitū. ad dirigendā gulā. non ad susten-
 tandā naturā. nō ad necēte supplendā. sed
 ad explendā gulositatis ingluuiē. **E**st
 ⁊ tertū gen⁹ gule. si non q̄ntū natura eri-
 git. sed q̄ntū venter capit. exhibet̄. cui qui-
 dem generi dedit nō nisi naturā sequun-
 tur bestiarū. quaz oīm studiū est replere
 ventrē ⁊ sensualitati inferuire. **U**n̄ **Seneca**
 inq̄t. vētri obediētes aīalium irrōnabi-
 liū numero cōputamur. hec quidē mentē
 natura nō habent. ⁊ oīs expta sunt rōnis
Tu autē dedit̄ neutri nature ac sūmi dei
 munere amplissimū d orat⁹. p̄ ingluuiem
 illo expoliari. ⁊ brut⁹ fieri sicut studes. dū
 nō aduertis q³ gule nimia saturitas acie
 mentis obrūdat. ingenū euertat ⁊ vsūm
 sic tollat rōnis. vt neq³ inter pulchz ⁊ in

forme. inter iustū ⁊ iniustū. inē honestum
 ⁊ inhonestū ⁊ turpe. inē vez ⁊ falsum di-
 scernat. ad illā vnū ex altero conferre spe-
 ctat. sed nimie saturitatis nebulis oppres-
 sa nō mō nō discurnit. sed dormitat. ⁊ ve-
 lut eleboro infecta nimio ē ligata sopore
 hinc etiā fit. vt facillime debellec. succum
 bat. ⁊ inexplicabile ruat iacturā. qm̄ ipos-
 sibile ē saturū ventres pugnas interioris
 hoīs experiri. nec bellis robustioub⁹ artē
 tari. perinde egregie in libro de institutis
 monachoz **Iohes Cassianus** inq̄t. **Q**ui
 builibet escis refect⁹ venē seminaria luxu-
 rie parit. nec p̄ualet mēs discretionū gu-
 bernacula moderari ciboz pondere pre-
 uocata. **N**ō enim sola crapula vini men-
 tē inebriare p̄suevit. vez ⁊ cunctaz escarū
 nimietas eā vacillantē ac muta biūdā red-
 dit. oīq³ integritatis ac puritatis p̄tēpla-
 tione dispoliat. **P**inc ⁊ **Gregori⁹** ponti-
 fex maxim⁹ ait. **D**ominante vitio gule oē
 q̄ hoies fortiter egerunt pdūt. ⁊ dū ven-
 ter nō restringit̄ sicut cūcte virtutes obrū-
 tur. **P**inc **Hieronym⁹** semp saturitati iū-
 cta est lasciuia. vicina sunt sibi venē ⁊ ge-
 nitalia. p̄ membroꝝ ordine. ordo vitiorū.
Ob eam rē cocoz principem muros hieru-
 rusalem deñcere dicat̄. qz dum venter per
 ingluuiem tendit̄. virtutes anime per lu-
 xuriam destruunt̄. **M**iseram talium
 voluptuosissimoz hominū conditionem
 q³ etiāz velut sues nimio cibo pregruati
 cronizantes huc ⁊ illuc volutant̄. ⁊ velut
 amēntes dolorib⁹ affecti requiē nō inue-
 niūt. nunc ructāt. nūc emomūt. nunc ster-
 coizant̄. nūc luxuriant̄. ⁊ nullus ē actus
 taz insulsus. tāq³ turpis instar turpissimi
 iumētī. quē ipsi nō efficiāt. p̄opterea fra-
 tres in mensura sit nobis cib⁹ n̄. tantū su-
 mam⁹ alimentoz. q̄ntū ad sustentādā vi-
 tā opus ē. **S**oluptuosi enim hoies velut
 bellue viuūt vt comedant. nos autē come-
 dere debem⁹. vt viuētes deo seruiam⁹. p̄-
 pter hoc enī ipse nos creauit. **A**t enī natu-
 ra n̄a paucis ac minimis p̄tenta ē. ⁊ q̄q³
 venter p̄cepta nō audiat. nō tñ vt inquit
Seneca. **P**olest⁹ ē creditor. sed puo cō-
 tent⁹ est. **S**i das illi q̄d debes. nō q̄d po-
 tes. **I**lli tñ debes. vt ad cor. ad cerebruz.
 ad epar. ⁊ ad alia vitalia mēbra refectōis
 possit munera impartiri . quib⁹ vita pos-
 sint ⁊ sanitate potiri. q̄d enim plus datur

ad languore et egritudine dat. p. inde **Sa-**
lieni doctissimus interpres in exhortatio
ne medicine pclare inqt. Quorum vita et
ars sagina est. Hec viuere posse diu nec
sanos esse. animasq; ita nimio sanguine.
et adipib; q; si luto inuolutas. **A**hbilite-
rue vel celeste. sed sp; de carnib; eructare.
et ingluuie cogitare. Propterea **I**ouinia
nu inonens. **H**ieronymus se legisse ait
quosda morbo articulati et podagre hu-
morib; laborantes. p; scriptione bonorum
ad simplicem mensam. et paupes cibos reda-
ctos qualuisse. Caruerant em; sollicitudi-
ne dispensande tom;. et epulaz largitate
q; corp; frangit et animam. **O**b eam re lon-
ge min; detestabile e; exiguo et delicato ci-
bo ad usum vesca. q; vili ad eructatione
vsq; saturari. Frena igit; tem; gule. gur-
turi nro imponam; habenas. **V**etri clau-
dam; ouficiu; alioqn; simil; fiet puteo in-
fernali. q; nunq; sat esse dicit. qd; sane di-
uus descripsit **A**mbro. dicens. **V**ale dne
seruit; gule. que sp; expetit. nunq; explet.
quid em; insatiabilis ventre. hodie susci-
pit. cras eriget. cu; implet; fuerit disputa-
tur de continentia. cu; digesserit vale. **H**urib;
bus di. **D**igit; inexplabilem ventri; inglu-
uiem. vna silua plumb; elephantib; sufficit
venter aut; vt inquit **S**eneca. non pascat
terra et mari. **N**am quicqd; auum; volitat.
quicqd; piscium natat. quicquid feraz di-
scurnt in nris sepeliri ventribus. qre cur
nunc subito moriamur. nisi q; moribus
vium;. parce igit; edam;. q; nimietas p;
cipitium facit. vno sum; cibo ptenti. quia
multos morbos. fercula multa fecerunt.
Fames nos ad comedenduz vocet. no; et
quisita varioz ciboz incitet pparatio. q;
nam; cib; et esca regnu; dei no; possidebunt
U Quocirca **A**ugustin; libro de p; flictu
vitioz et sodoma dicit. quo pacto in ce-
tera eius mala saturitate maxime panis
perijt. dno testante. qui ad hierusalē per
prophetā loquit; dicens **H**ec e; iniquitas
sororis tue **S**odome. saturitas panis et
abundantia aque. quapropter sicut eger
ad medicinā. sic ad sumendas dapas de-
bet quisq; accedere. nequa; sc; volupta-
tem in ill; appetens. sed necessitati succur-
rens. **H**inc incarnata xitas p euangeliū
ait attendite ne grauent; corda v; in cra-
pula et ebrietate. **H**inc de insatiabili iu;

deoz voracitate **A**p;ls inquit. **M**ulti eni
ambulant quos sepe dicebam vobis. nūc
autem et flens dico inimicos crucis chri-
sti. quoz deus venter est. et gloria i pudē
disceozum qui terrena sapiūt. **E**t rursus
esca ventri. et venter escis. deus autē hūc
et hanc destruet. **I**lle autē hoc vitium ple-
ne superat. qui in sumendis dapibus nō
solum p; sioniam tenet. vt scilz refectio-
ni semper exurles imparet. v; etiam ac-
curatores. et suauiores epulas. excepta
corpous infirmitate et hospitū gratia cō-
tēnat. **Q**uartū genus est si ardētiori q;
deceat voluptate alimenta sumam;. p;
de nōnulli gule vitii describentes. ipsuz
esse dicūt soli; corpous causa illecebrosū
et nimis avidum ciboz appetitū. cui sentē-
tie beat; **G**regori; in moralibus assenti-
ens dixit. **N**ō cibus. sed appetit; in vitio
est. **U**nde et lautiores cibos plerūq; sine
culpa sumim;. **E**t abiectoros nō sine rea-
tu; scie degustamus. **E**t rursus inqt. nō
ad p; flictu; spūalis agonis assurgit. si nō
p; intra nosmetipsos hostis posit; gule
videlz appetit; edomet. **E**t **I**ohes **C**as-
sian; nūq; posse quēpiam ardētes p; cupi-
scentie stimulos inhibere testat. qui de-
sideria gule refrenare nequirit. **E**t **A**u-
gustin; in preclaro suaru; confessionū vo-
lumine ait. **H**oc me docuisti dne. vt quē
admodū ad medicamēta. sic ad alimēta
sumptur; accedaz. **S**ed cū ad quietem
satiētatis. ex indigētie molestia trāseo. in
ipso transitu mihi laque; insidiat; concu-
piscētie. ipse eni; transitus voluptas est. et
nō est ali;. qua; transeat. quo transire co-
git necessitas. **E**t cū sit salus cā edendi et
bibendi. adiūgit se tāq; pediseca piculo-
sa iocūditas. et plerūq; perire conatur. vt
ei; cā fiat. qd; salutis cā me facere dico vel
volo. nec idē vtriusq; mod; est. **N**am qd; sa-
luti satis e; delectatiōi paz est. et sepe in-
certuz sit. vtz ab hacncētia corpous curā
subsidiū petat. an voluptaria cupiditat;
fallacia ministeria suppetat. **A**d h; incer-
tū hilarescat infelix aīa. et in eo prepat ex-
cusatiōis patrociniū gaudens nō appe-
tere qd; satis sit moderatiōi valitudis. vt
obtentu salutis obūbret negociuz volu-
ptatis. his tēptatiōib; quotidie conor re-
sistere. et inuoco dextrā tuā ad salutē meā.
Consistat igit; ex his in voluptatib;. et

in ipsis immoderat' desiderijs. p̄cipue gule vitij p̄sistere. q̄ q̄dē a deo sunt nōnūq̄q̄ uehemētia. vt pleriq̄ cū ad edendū accēserint inq̄eta q̄daz agitatione mēbroz in tēperantiā sui designant animi. caput ex cūtiūt. brachia erigūt. manū in altū expā dūt. z nō sine magna turpitudine q̄si totū epalū simul sint abforturi. in gētes q̄sdaz conat' z gest' satis indecoros oīdentes In vno loco sedētes ocul'. ac manib'. et q̄ p̄rope. z q̄ longe sunt oīa circūcurrēdo simul panes cōminuūt. vna in calices effundūt. discos in gyz circūducūt. anhelant. z suspirāt p̄ angustia. ita vt existimes eos aliū. rugietī ventri. patētorē adi tū querere. q̄si angustia fauciu nō possit eruriētī stomacho satis sufficientē abundantiā ministrare. z velut rex sup̄ obsessā ciuitatē aggressum factur'. Dubitāt vbi p̄mū expugnationez aggrediant'. dū simul in oīi p̄e abruptionē facere p̄cupiscunt

Ob eā rem diu' parēs n̄r Aug'. mirū immodū timens. nō dico soluz ab h̄mōi insultab'. z illecebrofis in tēperantie actibus. sed a q̄buscūq̄ edendi vel bibēdi periculosos iocūditatib' capi. atq̄ illa quea ri q̄tidianis ieiunijs in futurum redigebat corp' suū. z obnixe h̄isce v̄bis deū p̄cabat immortalē. **E**rīpe me dñe ab oīi tēptatiōe **N**ō imundiciā obnoxij cibi tui meo s̄z imundiciā cupiditat'. **S**cio p̄ hoc oīe gen' carnis q̄d cibo esset vsui mādu care p̄missuz **I**ohēz mirabili abstinentia. p̄dituz aialib' h̄ est locustis escā cedentibus nō fuisse pollutū. z scio **E**lau lentū cule p̄cupiscētie deceptū. z **D**auid p̄pter aque desiderij a seipso rep̄hensuz. z regē n̄r nō de carne. sed de pane esse tēptatū. ideoq̄ z popul' in heremo. nō qz carnes desiderauit. sed qz esce desiderio aduersus dñm murmurauit. meruit ip̄robati. In his ergo tēptatiōib' posit' certo q̄tidie aduersus p̄cupiscētiā māducandi z bibēdi. **N**on em̄ est q̄d semel p̄hendere. z vltērius nō attingere decernā. sicut de cōcubitu potui. Itaq̄ frena gutturis temperata relaxatione z p̄strictione tenenda sunt. **E**t q̄s est dñe. q̄ non rapiat aliq̄n extra metas necessitatis. **Q**uis q̄s est. mag' nus ē magnificet nomē tuū. ego aut' non sum. qz peccator hō sum **S**ed ego mag' nifico nomē tuū. z interpellat te p̄ pecca-

tis meis. qui vicit seculi numerās me inē infirma mēbra corporis sui. **E**t qz impfe etū meū viderunt oculi tui. z in libro tuo omnes scribent'. **A**ttēdite fratres mei. patris nostri humilitatem. attendite indicē suis picula gule. attēdite quanti z q̄t sūt hui' vitij piculosi z inuoluti laquei. **C**ōsiderate qz si vir tante p̄tinentie. q̄ in ieiunio z ieiunio p̄tinuo aiām suam humiliabat. z corp' suū in seruitutem redigebat se hui' concupiscētie tēptationib' iugiter vexatū fuisse. atq̄ q̄tidie aduersus edēdi potandiq̄ cōcupiscētiā gessisse certamen. seq̄ inualidū z impotentē ad refistendum illi p̄fiteat'. q̄nta cura. quantoq̄ studio nos q̄ fragiles. qui pctōres. q̄ tantū p̄s corrigiam soluere calciamenti diu' n̄ sum' h̄mōi illecebrofis appetitib' resistere. z carnem nostrā abstinentia esce et pot' domare debemus. **S**unt z duo alia genera huic vicio annexa. que regulariē viuentiū labefactare vitam cōsueverunt. **A**lterū. si clam z absq̄ p̄lati licentia cib' sumat'. **A**lterz. si nō benedictione p̄cedente. z gratiaz subsequente actiōe comedat'. **D**e p̄mo sicut in sc̄toz patrum collationib' refert'. testis est imp̄mis **S**erapion abbas. qui cū adhuc adolescēs p̄nem furtim sublatū media die comedere soleret. incredibilem quendā mentis senescibat cruciatū. vt multo maior post illi' esum esset pena. q̄ in sumptiōe fuisse iocunditas. q̄ delicto cum iā diu' esset affectus. decreuit venerabili **T**heone abbati suū confiteri pctm. q̄d cum fuis lacrimis reserass'. ipsūq̄ abbas magno dyaboli laqueo enūciaret p̄fessionem illā fuisse solutū. adhuc eo loquēte de penitent' **S**erapionis sinu lāpas accensa egrediēs in supportabili fetore sacellū morbidū reddidit. **I**n quo sūt tria sūt declarata mysteria. **P**rimū quidem q̄ graue pctm sit religiosis clanculū z absq̄ licentia comedere. **A**lterz. q̄nta sit pure p̄fessiōis efficiētia atq̄ virt'. **P**ostremo quāta verbor' beatifenis ventas tāq̄ diuine loquent' afflatu fuit ostensa. **T**estis deinde ē monach' ille. de cui' sanctitate. sicut beat' **B**regorius quarto dyalo. refert. cum apud oēs magna extitisset opinio. diem tñ suū claudens extremū. oibus fratribus coram se p̄gregatis pauens ac tremēs in hec verba

propit. Non a me signa expectetis sciti-
ratis. qm̄ dānat⁹ a vobis discedo. Et cum
fratres dolore mestitūq; manope affecti
dānatiōis sue cām exquirent dixit eis.
Quando me vobiscū ieiunare credebat⁹.
occulte comedebā. ea de re nunc ecce tra-
dor draconū immanissimo deuorand⁹. q̄b⁹
verbis. platis. illico ex hac luce migravit.
ad tenebras. **D**, etiā illi s̄ in vitio de-
linquāt. q̄ absq; b̄ndictiōe. z gr̄arū come-
dunt actiōe. plane p̄stat. tum qz n̄ri salua-
toris palam trāsgredunt̄ doctrinā. Ipse
enī nos suo docuit exēplo q̄ sicut crebrus
euangelicus sermo insinuat an̄ panis fra-
ctionē. eleuatis in celuz oculis celesti p̄ri
gratias agebat. tum qm̄ a debita iusticie
forma discedūt. Nāq; sincere iusticie offi-
cium ē. vt qd̄ possum⁹ largitori rependa-
mus. **U**n̄ Seneca inquit. hoc certe iusti-
cie puenit. suā cuiq; reddere b̄nficio gr̄am
Aū qz non reddentes sūmi dei munerib⁹
bus iuriā inferūt. **I**nde Bern̄. ait. Spi-
ritui gr̄e contumeliā facit. q̄ b̄nficiū dan-
tis grata mente nō suscipit. Tum deniq;
qz nō reddentes ingrati de acceptis esse
vident̄. **I**ngratitudinis autem vitio. qd̄
detestabili⁹. qd̄ abhominabilius. quidq;
execrabilius dici pōt. Nāq; vt Bern̄. ait.
Ingratitudo inimica ē aie exinanitio me-
ritoz. virtutū dispersio. beneficiorz perdi-
tio. vent⁹ viena siccans fontē pietatis. ro-
rem misericōdie. z fluentē gr̄e. **E**t rursus per-
uersi cordis ē. occasiones ingratiitudinis
inuestigare. Nemo id facit. nisi qui etiaz
gratis est ingrat⁹. pemptoria igit̄ res est
ingratiitudo. hostis gratie. inimica salut⁹.
qm̄ nihil ita displicet deo. presertim in fi-
lijs gratie. q̄z ingratiitudo. **E**t itez gratia-
rum cessat decursus. vbi recursus nō fue-
rit. nec mō aliquid auget ingrato. sed qd̄
accepti ei vertit̄ in perniciē. fidelis autem
in modico. censet dign⁹ munere amplio-
ri. **E**t Petr⁹ rauēnas inquit. Nihil est qd̄
adeo. indignationē puocet altissimi. sicut
ingratiitudo que b̄nficioz exinanitio. z me-
ritoz est exterminatio. **E**t Hiero⁹. **I**ndi-
gnus recipiend⁹ est ille. qui de acceptis
fuerit inemor. **E**t Marc⁹ **L**ullius. **N**i-
hil est tā inhumanum tāq; seuū q̄ benefi-
cia recolenda tacere. propterea doctoz p̄ri
Aug⁹. in calce libri de orōne d̄nica. nos
monet dicens. **V**igilem⁹ oraturū semp̄ et

acturi deo gratias. hic q̄z orare z gratias
agere nō desinam⁹. **E**t nō solum monuit
sed etiā qd̄ docuit faciendū. iugit̄ ipse p̄ri
agebat. p̄inde in libro meditationū. cum
maximo cordis clamore dicebat. **G**ra-
tias ago pietati tue d̄ne. z in multiformi gra-
tias refero ex totis p̄cordijs meis. q̄ pro-
pter tuā inenarrabilem dilectionē qua nos
miseros z indignos mirabili b̄ditate ama-
re dignat⁹ es. z misisti vnigenitum tuū de
sinu tuo ad pct̄m nostruz saluare nos pec-
catores. tūc filios pd̄itionis. gratias ago
tibi. p̄ sancta incarnationē z natiuitate ei⁹.
z pro gloriōsa genitrice sua. de q̄ ipse car-
nē assumere dignat⁹ est. prop̄t nostrā sa-
lutem. vt sicut ver⁹ deus de deo. ita ver⁹
hō ex hoīe esset. gratias tibi ago p̄ passio-
ne. z cruce. z morte. z resurrectione. z ascē-
sione ei⁹ in celū. z sede maiestatis ei⁹ ad
dexterā tuaz. **I**pse enī quadragesimo die
p̄ resurrectionē suam videntib⁹ discipu-
lis ascendēs super celos. sedensq; ad dex-
terā tuam sp̄m̄ sanctū s̄m̄ p̄missionem in
filios ad optōis effudit. **G**ratias tibi ago
p̄ sanctissima effusiōe sanguinis ei⁹. q̄ su-
mus redēpti. z p̄ sacrosancto. z viuifico
mysterio corpis z sanguis eius q̄ quoti-
die in ecclesia tua pascimur. z potamur.
z abluimur. z sc̄rificamur. z vnus sūme
dinitat⁹ p̄cipies efficimur. gr̄as tibi ago
p̄ tuā magna z inenarrabili caritate. qua
nos indignos sic amasti z saluasti p̄ vni-
cū z dilectū filium tuū. **S**ic enī dilexisti
mundū. vt vnigenitū tuū dares. vt oīs q̄
credit in ip̄m nō pereat. sed habeat vitam
eternā. vt cognoscam⁹ te deū ver⁹. z quem
misisti iesum xp̄m p̄ fidē rectā. z digna fi-
dei opa. **E**t cum ipso deo sol⁹. z lacrimas
z sermones effuderet dicebat. **M**ulta b̄n-
ficia tua exhibuisti mihi d̄ne. z ego eram
cec⁹. z nō cogui donec me illuminaſti. **E**n-
illuminaſti me luxaie mee de⁹ me⁹. z co-
gnosco te. qz viuo p̄te. z gratias tibi ago.
s̄z viles z exiles. ac b̄nficijs tuis imparco.
q̄les tñ mea fragilitas h̄z afferō: qz tu es
solus de⁹ creator me⁹ benign⁹. q̄ educa-
ſti me. p̄ beneficiū nēpe creatiōis. qm̄ in
p̄ncipio aīas amas d̄ne. z nihil odisti eo-
rum q̄ fecisti. **E**n ego prim⁹ inter pct̄tores
q̄s saluasti. vt exēplū alijs tribuam. benig-
nissime pietat⁹ tue. **C**ōfiteor b̄nficia tua
magna. qm̄ eripuisti me d̄ inferno. semel.

secundo et tertio. et ceteris. et millies. et tu sp
me ducebas. et cum iuste millesies damna
ses. si voluisses. noluisti. quia amas aias. et
dissimulas peccata. propter penam domine deo.
multa misericordie. in omnibus vestris tuis. Et
in numeris alijs in locis. multum multipli
cibusque sententijs et exemplis docuit quatenus
nos ad gratias actiones debeamus esse prope
siores. Nec ambigendum est. si vel pro tempore
vel inertia omittantur. penam esse obmissio
nis suscepturos. Debemus itaque alimentum
nra hinc dei et sancte trinitatis invocatio
pibus benedicere. ut inde septatores abscedat.
ut quod ad salutem summum detrimentum non af
ferant aias. ut quod ex solius diuine maie
statis solio tribuunt nris meritis non ascri
bamur. In fine quoque gratias ei agamus. ut no
bis quod sumpsimus aie corporumque sint alimen
ta. ut de acceptis muneribus memores. di
gni fiamus amplioribus. ne ingratitude la
bamur in vitium. ac proinde acerbissimos fru
ctus ex hac pessima arbore progredientes
iusto dei cogamur degustare iudicio. pro
pterea psalmista nobis quod panem manducamus
dolorum. postquam ad edendum sederimus surge
re iubet. ad gratias. scilicet reddendas actio
nes. et pro illis ad dei preces effundere. a quibus
nouimus beneficia suscepisse. quod tanto
facere debemus libenter. quanto meliora mere
mur. si ut Cassiodoro libet. collata bona
de corde non probamur amittere. ac insup
cum nil melius. ut Aurelium antistitem. Augu
stinus docuit. quod quod animo gerimus. ore pro
mamur. et calamo deo gratias exprimamus
quod si quis alias ab ecclesia institutas gratiarum
reddendarum nesciat circumstantias habet breui
simam et maxime efficiere debet. utpote deo
gratias. non omittat. quoniam eo nec dici breui
us. nec audiri letius. nec intelligi gratius.
nec agi fructuosius quicquam potest. Et quoniam
gule vitium non in esculentis solum verum etiam
in poculentis pro ebrietatis pro mittit excessum.
ope precium existimari. ut illum non modo eui
tem. verum etiam prosus ab horream. eius
de obscenitatibus alijs pro scribere. Etenim
quatuor illi modi prores in esu peccandi.
longe sunt in potu detestabiliores. hinc de
teriores detestabiliores effectus sequi ex eis
proseuerunt. Namque sicut vinum moderate
sumptum stomachi debilitati et alijs multum
occurrit infirmitatibus. ita et immoderate
bibitum ebrietatem inducit. Ebrietas autem

innumeras gignit egritudines. innume
rosque actus obscenos. ac nefandissimos in
ducit effectus. Nam ebrietatis sic beluinos
mores. vanasque imagines incerti visus. tor
tuosi gressus. horribilesque sonitus imittit
ut ea infecti. umbras sepe transiliant sicut
foueas. Autat his terra. subito erigi. et in
clinari videtur. et quasi vertat. timentes in fa
cie ruunt. et solum manibus apprehendunt. aut
concurrentibus montibus sibi videntur includi
Turmur in auribus tanquam maris fluctuan
tis. pauor. interdumque tonitruum insonare vi
dent. Canes si viderint leones arbitranter
et fugiunt. Alij risu soluuntur incedito. Alij
inconsolabili merore deplorant. Alij euo
munt. alij cantant. alij tripudiant. Alij pe
dunt. alij alios in honestissimos ferinorumque
mores instar irrationabilium animalium tot gestu
unt. ut non videatur quis pacto antiquus et
vulgaris sermo habere ambiguitatem quod sy
mie naturam sapiant. quod ebriorum genera. cen
tesimum numerum excedant. Vigilantes som
niant. dormientes litigant. et ut diu inquit
Ambrosius. vita his somnium est. quo velut
subbet grauati nullis pro vocibus excitari
quantolibet stimulos in pulsu putes.
nisi respuerint. respirare non pro. Quia be
niamias hoc genus hominum tanquam super
fluam creaturam flendam putat. quod est enim
homo ebrius. nisi creatura superflua. Ebrietatis
letali morbo afficit corpora. et tanto quod
grauis. quanto illa cum defuerit tremor esse
non desinit. Ebrietatis enim perpetuum dat
tremorem. Perinde Ambrosius ait. Sudant
vinum corpora temulentorum. si leuius pro
ris vinum exprimis. Ebrietatis fomentum
libidinis. Ebrietatis incentiuum insanie. ebie
tatis venenum sapientie. pabulum insipientie
hec sensus hominum mutat et formas. pro hanc
sunt ex hominibus equi hinniers. Siquidem
naturalis vapor corporis calidi. et prope
naturam vini calore flammam coercere se non
possunt. et in bestiales libidines excitantur.
ut nullum tempus proscriptum habeat. quod deceat
indulgere concubitu. voces amittunt. colore
variantur. oculis ignescunt. ore anhelant. fre
munt naribus. in furore inardescunt. sen
sum excedunt. hinc infrenesis periculosa. hinc
calculi grauis pena. hinc exitialis crudi
tas. hinc fomitus frequens cum interiorum vi
scerum cruore vomentium. Penitior nisi eadem
dus per beniamiam locutus est dicens. Bi

78

bite et inebriamini. et vomite et cadetis. et non surgetis. **E**brietas ad arma pericit calicibus per eam tela succedunt. hinc ad corporis aieque perniciem suos destinat possessores. **Q**uod inexplicabilis perfidie virtus. quod in vino latet. merito deus per Moysen non solum veneno sed etiam draconum veneno vinum operavit. **F**uror draconum vinum illoz et ira aspidum insanabilis. **E**brietas perfidie misericordie sacrilegio. populum dei inuasit. de qua scriptum est. quod ieiunante Moysen in montis cacumine. ut legem dei mereret accipere ipse in eius radicibus cibo potuque repletus surrexit ludere. et deo celi terga vertens idolatra factus est. **E**brietas aufert potentibus sapientiam et potentiam. vnde Olofernis principis militie regis Assirioz vino sepulti sancte Judith continentia non modo sapientiam. sed caput abstulit. et innumerablem dedit exercitui conflictum. **I**taque vni mulieris ieiunium innumeros statuit exercitus hebreoz. **P**ropterea Ambrosius Romanoz laudabat astutiam dicens. **P**rudenter romani barbaroz vini habitui indulgent. ut in potu soluti et enervati ebrietate vincant. **E**brietas est incestus origo. **S**icut sanctus Loth de incendio Sodome et Gomorre liberatus in monte. quem sibi sperabat esse salutem vino inebriatus concubitu exarsit filiarum. **E**brietas egestatem inducit. **A**d quantam egestatem et miseriam Epulonem illum diuitem. qui induebatur bysso et purpura. et vescebat quotidie splendide. et aperto gurgite vinum fundebat. condurrit quod in inferno sepultus. ut lingua eius refrigeraret que ardebat incendio aque non meruit sibi guttam elargiri. **E**brietas pauperes insanire facit. hi quidem in tabernarum foribus. neque tunicam neque sequentis diei sumptum habentes. pro tribunali sedent de summis pontificibus iudicantes. imo et sibi regnare cunctis preesse. et exercitibus imperare videntur. sunt ebrietate diuites. qui sunt in veritate inopes super terram. **A**uz. s. imagine imperfecta. et insulis verbis donat. dispensant pecunias populorum. ciuitates edificant castra congregant. qui non habent capponum. vnde potus sui corporis soluant. feruet vinum in vasis. et quod loquantur penitus ignorant diuites sunt dum inebriantur. **P**otus ubi vinum digesserint. cernunt se esse medicos. vno die bibunt multoz dierum labores. prob-

doloz. quod viri etiam magni atque potentes sic se penumero vino madefiant. ut omni populo habeantur densui. hac atque illac tamquam nauigia sine gubernatore fluctuant et nisi a feruulis excipiantur tamquam vulnere icti in terram defluunt. **A**lij in equis. alij in curru. alij in scutis referuntur. quos mane insignes spectaueras. vultu minaces. eosdem vesperi cernas etiam a puerulis ipse ridere. sine ferro vulneratos. sine pugna interfectos. sine hoste turbatos. sine senectute tremulos in ipso iuuentutis flore nascere. **S**e penumero seipsos necant. nonnumquam in carissimos seuiunt. ceu Alexander macedo. qui cum toti imparet orbi ei temulento sic impaui vinum ut sibi carissimum transfunderet seruitorem. **P**erinde Seneca dicit. **C**ogita quas clades ediderit publica ebrietas. hic acerrimas gentes bellicosasque hostibus tradidit. hic multoz auoz pertinacia bello defensa. mentia patefecit. hic etiam recusantes. in alienum redigit arbitrium. iunctos enim acie mero domuit. cum ipse ab illo domitus esset. **A**lexander. tu tot prelia. tot pugnas. tot huiusmodi males estiualesque interperies. quibus victa temporum locorumque difficultate transisti. tot flumina et ignota cadentia. tot maria tuum te dimiserunt. et bibendi te intemperantia subuertit. **E**brietas mare et pelagus vitioz. **T**u furoris poculum. tu ignis litium. tu mentis venenum. tu petulantie magistra. tu subuersio sapientium. tu derisio potentium. tu debilitatio corporum. tu punitio animarum. tu amica demonum. inimica deo. tu prudentie referatrix. etenim **P**ater patriarcha sumus. et secundum restaurator orbis ad vniuersum hunc mundum in uasione tua. nudauit pudore femora sua. quam per sexcentos annos summa cum pudicitia preterat. **T**u nature confusio. tu amissio gratie. tu perditio glorie. tu damnationis genitrix. tu sacrilegium in castro. adulterium. et ois illiciti concubitus inuentiuum. **P**erinde vix nisi vsus. teste **V**alerio olim Romanis feminis ignotus fuit. ne se in aliquod de decus haberent. quod proximus a libero patre intemperantie gradus ad incoessam venerem esse consuevit. **T**u ebrietas arcanorum referatrix. et piculorum inductrix. **Q**ui te habet homo non est. sed obprobrium hominum et abiectio gentium. **Q**ui te habet non facit peccatum. sed pene est ipsum peccatum. **N**amque ebrietas

fo. quid turpius. quid fariosius. quid ra-
bidius. quid ignominiosius. hinc fetor i-
ore. tremor in corpore. ignis in gutture.
fornax in ventre. puteus in stomacho. in-
lumbis sentina libidinis. hic promit stul-
ta. prodit occulta. huic mens alienatur.
facies transformatur. et cum ad dei fa-
ctus sit imaginē. denigravit se ut bestia-
rum et demonum fieret imago hos et ali-
os innumeros illecebriferos effectus. et p-
clare et eleganter diuus patres noster Au-
gustinus summa cum detestatione descri-
psit. Unde ad sacras virgines ita scri-
bit. Ebrietas ab anime iniuria incipit et
flagitiorum omnium mater est. culparym
materia. radix criminum. origo omnium
vitiourum. turbatio capitis. subuersio sen-
sus. tempestas lingue. pcella corporis. nau-
fragiū sanctitatis. Ebrietas turpis amē-
tia est. insania voluntaria. ignominiosus
lāguor. male sana debilitatio. turpitudi-
noz. dedec⁹ vite. honestatis infamia. aie
corruptela. Ebrietas vt quidie cernimus
amplaz familiarz q̄ plurimos labefecit et
cura gubernationis destitutos. parentuz
auoz q̄ suoz bñ diuoz q̄ gregata atq̄ in-
genti p̄cio p̄parata mille modis distrahe-
re fecit. Ebrietas in vtroq̄ sexu cūcta ma-
la sp̄ appetit. et nefanda p̄mittit. Ebrietas
timorē dei aufert. futurz dei iudiciū. de cor-
de se hñtiuz tollit. Ebrietas vt ait ap̄lus
regna celestia appetitib⁹ denegat. Ebrie-
tas tumultu dño tps furat dies surri-
pit depositi sui n̄ reminiscit. et añ illū posi-
ta. nec mēte. nec ocul⁹ p̄tuet. famulo vero
non solū fidē aufert. sed etiā fraudū et ser-
uitut⁹ officio inutile facit. Quid plu-
rū. In qb⁹ regnat ebrietas. nulla rō. nul-
lū gerende vite p̄siliū. nulla gestoz aut le-
ctioñū memoria. nec vlla artū aut indu-
stria pudentie. qm̄ ebrietas rōnis offu-
scat iudiciū. memoriā euacuat. voluntatē
deprauat. cūctas eneruat potentias. p̄ eā
toti menti suipsi⁹ obliuio generat. Vbi
em̄ dñat ebrietas ibi rō erulat. intellect⁹
obtundit. p̄silia deuant. iudicia subuer-
tunt. Et in libro de salutarib⁹ documen-
tis. his v̄bis nos monitos facit. Fugia-
mus inq̄t ebrietatē. ne in crimē luxurie in-
currā⁹. q̄ ap̄lus p̄cepit dicens. Nolite
inebriare vino in quo est luxuria. Et

nū enim deus nobis ad leticiā cordis. nō
ad ebrietatem donauit. Bibamus igitur
non quantum gula erigat. sed quantum na-
ture imbecillitas postulat. Ne igitur ad
inedelam corporis nostri tributū est. ad
perniciem deputemus. Annuncia queso
tuis in domo tua subiectis q̄ pleriq̄ per
vinum homicidia. fornicationes. p̄pe-
trauerunt. nec ipsam mortē recusauerūt.

Alij per vinum a demonib⁹ capti sunt
nec est aliud ebrietas q̄ manifestissimus
demon. Ebriosus putat se aliquid opti-
mum gerere. cum fuerit ad precipitia de-
uolutus. per vinolentiam amatur ad ma-
ledicta. et ad conuitia proximorum. et im-
mutatur mens ei⁹. et lingua balbutit. hu-
iusmodi enim vit cum se putat bibere vi-
num. bibitur a vino. plurimi nāq̄ homi-
nes per vinum maximam debilitatem cō-
traxerunt. nec potuerunt consequi p̄sti-
tam sanitatem. quia gula non temptaue-
runt ardorem. Et rursus sacris virginib⁹
scribens ebrietatem ipsam. vt sanctā quā
docuerunt virginitatem. conseruare que-
ant. detestatur hoc pacto. Et cūcta in-
quit summatim perstringam per vinū ca-
stitati surreptum ē. et plurime a corrupto-
ribus decepte sunt. multe virginum etiā
pellente vino thori genitalis oblite pu-
diciciam suam adulteris tradiderunt. et
mechis de morte pacte sunt maritorum.

Quo in plures ipellente vino precipites
indecentibus se conuentibus polluerunt
et de genitoribus aut genitricibus. de fi-
lijs aut filiabus. de fratribus aut sorori-
bus. de genens aut nuribus. per nephan-
dos concubitus sibi filios genuerunt. per
vinolentiam plurimi. plurimeq̄ a sancto
pioq̄ proposito exciderūt. et sui obliti. mis-
sis honoribus. ignobiles remanserunt. et
a patris sedibus profugi vitam. non vbi
sumpserant finierunt. per vinū fortes ab
infirmitate elūi sunt. et in mortem q̄ plures
ictu muliebru prostrati. et inuicti exercitus
vino dominante extincti sunt. et seruitu-
tis iugo subacti. Innumerabiles iugum
alterius dominationis diu recusantes vi-
nolentia in alienum redegit arbitrium.
Assuetudine vini q̄ plures in insaniam
conuersi sunt. et mentis durante a-
mentia ab humana sunt conuersatione

feiuncti. et ferina morte p̄supti. Quāplures
 vini imoderat⁹ excessus. ex diuitib⁹ pau-
 peres reddidit et egenos. Infiniti nume-
 ro vino impellente iniusta ipiaq; homi-
 cidia cōmiserūt. Quāplurime vrbes diu
 obfesse. nec capte. custodib⁹ somno vino
 q; sepultis hostib⁹ patefacte sunt. et incē-
 dijs cōcremate. et alia multa nephāda et
 innumera sunt. quibus p̄ ebrietatis vitia
 mundus ipse frequēter verat⁹ est. et nunc
 vsq; verat⁹. Propterea vinolentiā et oēm
 ebrietatē frēs mei fugiatis. Nāq; ebrie-
 tas lz oīm hoīm generi mala sit. sacerdo-
 tibus tū et diuino cultui dedicatis dāna-
 tissima. p̄inde Aug⁹. ait. quicūq; erit ho-
 noris sacerdotali p̄dit⁹. et primus fuerit
 ebriat⁹. vicin⁹ est vltioni. et ab eis q̄ deo
 p̄rimant. si fuerint te mulenti. procul nō
 sunt vindicte. q̄ seuiant. Ergo quisq; di-
 uino munere p̄stitut⁹ vinolentus accesserit
 ad sacramenti celebrationē. mortis cō-
 sequende nō habet dilationē. Et cruden-
 tem igit̄ necem. vobis mordax effugite vi-
 nū. nec vobis de vīa potan̄ dicontinentia
 blandiamini. qm̄ Hōe vir sūme p̄tinen-
 tie nō inebriat⁹ est diluuiō inebriatus tū
 est vino. q̄q; ille naturā vini ignorabat.
 Hō enī ante potauerat. Sed vos didici-
 stis in illo. qd̄ cauere debeat. Loth etiā
 q̄ inter sodomitas vixerat p̄tinentissimus
 in mōte salutis. q̄q; per deceptionē filia-
 rū a vino deuict⁹ incestū cum eis cōmisit
 Vultis ergo nō decipi. vultis nō circum-
 scribi. vultis nō irrideri. a somno non ca-
 piamini. vultis ab illo non capi. estote so-
 brii sitis p̄tinentes. fugite vinū qd̄ oculos
 letali pondere claudit. Si non vultis vri
 ad ignem nolite accedere. Fugite plusq;̄
 ignem vinū. si vri nō vultis cōcupiscētia.
 Intemini nō Loth in monte. vbi vino
 madefact⁹ est. sed p̄ceptorē nostrū Augu-
 stinū q̄ suis cū fratribus in eo habitans.
 pane ordeaceo et aqua. vt liber deo famis
 lare. content⁹ erat.

Text⁹ vicesimū tertiu⁹ Augustinus

Quam acceditis ad mensā. donec
 inde surgatis. qd̄ vobis s̄m p̄sue-
 tudinē legit̄. sine tumultu et contē-
 tionib⁹ audite. Nec sole vobis fauces su-
 mant cibū. sed et aures esuriāt verbū dei.

Cōmentū vicesimū tertiu⁹ Ambrosius

Tertium p̄ceptū qd̄ in mō viuēdi
 seruare maxima cū diligentia de-
 bemus est. q̄ q̄diu ad mensam
 pro refectione sumenda sumus. attento
 aio. erectis auribus sine tumultu. sine cō-
 tentiōe. de his. s. scriptur. que nob̄ s̄m cō-
 suetudinē legi iubent. lectionē audiam⁹.
 et hoc iō. qm̄ nō solum fauces corporales
 debēt sumere cibū. sed etiā aīa delizioso
 illo pabulo qd̄ verbū dei est. refici debet.
 et qm̄ verbū dei. vt inquit Apls. p̄auditū
 est. cuz teste pho. sensus audit⁹ sit sensus
 discipline. iō aures ipse. nō quidē exteriō-
 res. quib⁹ affect⁹ esse nō potest. sed aures
 cordis exuriant. hoc ē affectēt et concupi-
 scant audire verbū illud dei sacratissimū
 Multa in hui⁹ salutaris mandati paucis
 verbis cōprehendunt̄ mysteria. q̄ minime
 sunt silencio p̄tereūda. Itaq; videam⁹ et
 explicem⁹ caritati vīe illa q̄ad fieri potest
 p̄ singula verba. vt nō mō nostri p̄ceptor⁹
 acumen ingenij. s; erga nos filios suos ar-
 dentissimū nostre salutis intelligam⁹ de-
 siderium. iubet igit̄ dū reficimur a nobis
 lectionez audiri. vt dei nobis in lectione
 loquentis. reficiamur suauitate. et magis
 guttū interioris hoīs ad illam ineffabilez
 dulcedinē diuine maiestatis degustandā
 dirigam⁹. q̄ fauces. dentes. guttur. et vē-
 trem ad sumendū putribilem cibum p̄p-
 arem⁹. hic nepe sepiissime nauseam gene-
 rat. et cū digest⁹ fuerit rursus relinq̄t esu-
 riam. illa vero sic delectat et satiat aīaz. vt
 oī sublato fastigio. oī sitiq; extincta vniū
 si sui desiderij iā compos efficiat̄. hic cor-
 poralis et terren⁹ cibus ventrem implet et
 grauat. illa cōplet mentē et subleuat. hic se-
 penumero infelicē facit refectionem. illa feli-
 cem et beatum facit intellectū. P̄nc san-
 ctus David dicebat. Sustate et videte q̄
 suavis est dñs. beat⁹ vir qui sperat in eo.

P̄nc beat⁹ Augustin⁹. de flumine lo-
 quens deitātē aiebat. Si quis de flumine lo-
 paradisi biberit. cuius vna gutta maior ē
 omni oceano. nil sibi restat nisi vt oīs sit
 tis in eo extincta sit. Et Saluator noster
 secum ad puteum loquenti Samaritā-
 ne dixit. Si quis biberit ex hac aqua.
 sitiet iterum. Si quis autem biberit de

aqua quā ego dabo nō sitiet in eternum. Aqua autē xp̄i aqua salientis ē in vitā et nam. aqua xp̄i munera sūt sp̄scti. aq̄ xp̄i gratia et gloria xp̄i est. ad quam hic per lectionē. obseruantiaq̄ suoz mandatorū disponimur. cum vō nostre mortalis carnis vestimenta deposuerim. eā cūctis expletis affectib⁹ suscipiem⁹. dicente ppha s̄tiaboz cū appuerit gl̄ia tua. Qui i alio ps̄ dño decāuit. Veniāt mihi misera tōes tue et viua. qz lex tua meditatio mea ē cui lex dei meditatio ē. Hic teste Ambrosio p̄sto sūt miserie. vt viuar i efnū. Et rur⁹ David. Bt̄is vir q̄ i lege dñi meditabit die ac nocte. Sed quo q̄s sine lectioe veniet ad meditationē nam q̄ meditaf in lege erudit in lege. et quem lex erudierit. dñs p̄ lectionē erudit. q̄ locut⁹ est legez nō enī aliud est nob̄ deū loqui. q̄ q̄ ipse q̄ est veritas infallibil. sapientia incōprehensibil. mēs infinita. et intellect⁹ vnico intuitu oia cōprehensens nob̄ legat. nos doceat. erudiat et illuier. Iō scriptū est. Beatus quez tu erudit⁹ dñe. et de lege tua docueris euz. Audiam⁹ q̄ fratres diuine scripture lectionē libenē audiam⁹ deuote. audiam⁹ attēte. ne tm̄ offendam⁹ doctorē nos suā sapientiam docētē. Discamus et nos in lege meditari. vt possimus absq̄ sine bt̄ificari. non aduocemur secularib⁹ illecebris. nō occupemur mundanis ipedimētis. sed sp̄ ad legē dei sim⁹ attēti. qm̄ scriptū est. Os iusti meditabit sapientia. et lingua ei⁹ loquet̄ iudiciū. Idem ap̄tus Paul⁹ docuit obfuanđū cum ad Timotheū scripsit. Attēde lectioi et orationi. et doctrine. lectio enī frequēs nec inēmissio ne aliq̄ destituta doctrine mun⁹ operaf. Origenes etiā vir certe eruditissim⁹. nūq̄ vt Hiero⁹. refert sine sacre scripture lectioe cibū sumebat. Preceptor etiam n̄r pl⁹ s̄ docuit exēplo q̄ scripto. ip̄e enī aditor legis saluatoris sequēs vestigia nil nob̄ impauit faciendū. qd̄ ip̄e pu⁹ et abūdāt⁹ nō fec. Hūc autē ritū et modū legēdi ad mēfā a seniorib⁹ viris doctissimis didicit. q̄ rū plerq̄ oēs tanta euz dulcedine mētis rez diuinarū cum reficiebant lectioes audiebant. vt sumēdi cibi sepenumero obliuiscerent. Et q̄q̄ oibus lectio atq̄ in lege meditatio perutilis sit. regularib⁹ tū et sacris dedicatis mysterijs. et his p̄ferum.

q̄ alijs p̄sunt sūope est necia. Cum rōem ap̄ts Paul⁹ ad Titū scribens his verbis inducit. Debet inq̄t ep̄s amplecti eū. qui fm̄ doctrinā est fidelē sermonē vt potens sit exhortari in doctrina sana. et eos q̄ cōtradiciūt arguere. qd̄ vtiq̄ sollicitē atq̄ in tēte meditatiois ē. nō p̄functorie lectionis. Et vt nostre satisfaciām⁹ pollitanti. illud qd̄ noster exordit̄ p̄ceptor. cū sez acceditis ad mensaz plane inducit. vt edēdi bibendiq̄ seruet̄ cōitas. seruari autē non pōt. si plures diuersis in locis: distisq̄ tp̄ib⁹ p̄parent̄ mense. Sed q̄ enī pato fr̄es mei sil in mensa lectionē audiet̄ si non sil eodēq̄ in loco reficiamini. Dagna igit̄ ē in illo monasterio abusio et pōderosa religionis trāsgressio. in q̄ ptiales fiunt mense. Innumera enī ex hoc et exēcrabilia sequunt̄ mala. Namq̄ imprimis fundamentū debilitat. et o vnam nō destruat religionis. Fundamentū enī vere et approbateq̄ religionis est ipsa cōitas. Scriptū est enī in actib⁹ Ap̄toz. Et idēdem mandatū est a nostro p̄re et p̄cepto re. sint vobis oia cōia. cōia autem esse nō possunt. que diuisa et propua facta sunt. Diminuit̄ deinde caritas que nō nisi cōicari oia deposcit. Hasc̄ murmur. Etenī tali ptendi genere alij abundant. alij vō esuriunt inde murmura oriunt̄. qm̄ iuxta Prophetā. qui nō fuerit saturati murmurabunt. Consumuntur monasterij bona. Detractiones. coniurationes. clamores. conuitia maledicta deniq̄ innumere ex inde oriunt̄ insolentie. Una igit̄. et cōmunis fratribus. qui bene valent. et qui sedulo in mōasterio cōmorant̄. debet esse mēsa. Pro infirmis autem et hospitibus exhibenda caritate. plures fieri. tam regulala q̄ nostri ordinis instituta iure admittuntur. qm̄ caritas que imperatrix est omnū virtutū omnia suffert. Si autem cū aliqua cōis vel particulari necessitas id admittat. vt plures fiant in monasterio mēse. in vnaquaq̄ hoc seruandum est mandatū. vt sine tumultu et contentioe qui in ea fuerint. sine tumultu et contentioe audiant lectionem. Cum vō subdit. dō nec inde surgatis. lectionis per totā mēsam continuitatem aperte insinuat. qm̄ queadmodum vna p̄nuiaq̄ corporis ita et mētis d̄ esse refectio. Multum q̄s oī tpe

contra quascūq; tēptationēs lectiōis va-
let assiduitas. **De**inde beat⁹ Ambrosi⁹
ait. Quando in afflictiōis tpe sum⁹. et q̄-
timur adūs. meditatio nobis in lege sit
ne impatos pcella temptationis affligat
athleta nisi exercitio palestre prius fuerit
assuefact⁹ non audet subire certamē. **U**-
gamus ḡ oleo lectionis nostre mentis la-
certos. **S**it nob tota die ac nocte exerci-
tū vsus in quadā celestium scripturarū
palestra. artūq; animoz nostroz salubrē
spiritualū ferculoz esca p̄firmet. et cū ad
uicari⁹ assistere cepit. et puluere nos sue
tēptationis aspserit. stemus intrepidū.

Per hoc autē qd̄ adiecit. **Q**uod vobis s̄m
psuetudinē legi. indicauit nō vniuscuius
q; arbitrio. sed s̄m superiorū p̄m cōsuetū
et laudabilia instituta legant. que legen-
da sunt. **V**etustissimis autē in mensa le-
gendi ritus ceu in sanctorū p̄m legi in-
stituitis. **N**ō de egyptioz solū. sed de cap-
padocum typo p̄fectus est. a quib⁹ tum
propter cōpessendam ociosam confabula-
tionem. tū propter p̄tentiones euitādas
tū propter refectionis mentis habēdas.
tū deniq; propter capessendā spiritualem
exercitationem. sicut **J**ohanni **C**assiano
placuit religiose sancteq; fuit institutus.

Singula autē hec beatus **A**ug⁹. in hoc
mandato cōscripsit. **N**am in eo qd̄ di-
cit. **S**ine tumultu. h̄ est cū silentio ocio-
sam confabulationē nobis caueam⁹ iubet
qd̄ in sc̄da regula expressius demādauit
dicens. **O**ēs ad mensam sedentes taceāt
audientes lectionē. hanc taciturnitatem
tanto studio seniores patres seruabāt. vt
credere apud eos hoc religionis man-
datū inter cetera tenere p̄matum. cui sen-
tentie visus est assentire **A**ug⁹. cuz dicit
in libro sermonū. **S**ilentium fr̄es carissi-
mi int̄ cetera vobis in heremo summe est
necessariū. **O**mnē enī qd̄ non edificat in
periculum vertit̄ dicentū et audientium.
lingua enī nostra sensum sequat̄ et ratio-
nem. nō voluntatem. **N**on enim debem⁹
tū oculos clausos tenere. s; et linguas in-
fra dētes seruare illesas. **S**ermo enī van⁹
vane cōscie iuder est. q̄lis enim es. tales
sermōnes loqueri. talis et mens cōproba-
tur. et q̄lis fueris in factis. talis cōproba-
ueris in v̄bis. stultus enī valde ē qui non
pri⁹ verbū ducit ad linguam rationis. q̄

educat ad linguā oris. qualis ē bō in mē-
te. talē verbositas depingit in ore. verbosi-
tas hoīem p̄ducit iocularorē humane na-
ture. dignitatē deponit. honores sibi ra-
pit. inimicos infinitos acquirit. inflamat
deniq; lingue mobilitas in adolescentia
ad iocosa in v̄nili etate ad fraudulenta.
s; in senili ad detractoria. **R**estrīgēda
est igit̄ hec p̄ua sauilla. ne in magnā ver-
tatē flāmā. surculus ne crescat in siluā. gut-
ta ne crescat ī fontē. maius ē deniq; fr̄es
linguarū refrenare q̄ cape ciuitatem. q; id
insultat exteri⁹. sed istud interi⁹. h̄ sumūt
arma p̄ teipsum. sed ibi de alieno. **S**ūma
tū verecūdia est. et dep̄ssa deiectio nō pos-
se linguā refrenare. et vile non posse ligare
membz. **E**cce lingua egredi q̄rit. motuz
perq̄rit. tu h̄o o monache p̄tpantū ipsā
refrena. appone ei pensulū rōnis. circūci-
de eā maturitate discretiōis. **L**ingua
tu periculū iminens es. tu lutum p̄ducis
discordiā sepe spergis. p̄ditionis venenū
et detractiōnis paris. et ad infernū q̄ tibi
credūt p̄ducis. **M**onache cognosce lin-
guā neq; et fuge eam. despice eā. si potes
cōfunde eam. s; volo te instruere tuā lin-
guam b̄n loqui. vis b̄n loqui da ei mode-
ratū modum. p̄ciosa enī lingua nō nouit
nisi v̄ba diuina semp p̄struere. **Q**uā sc̄m
est os v̄n semper celestia erūpūt eloquia.
Monache p̄sidera te reddituz rōem de
oī v̄. r̄bo ocioso. et tanto maiorem quāto
min⁹ es obligatus. non enī in foro sed in
cella habitare debes. nō familiā. sed fami-
liarū ḡias oīone pascere debes. non igit̄ ē
tibi necesse nō multum loq̄. nec int̄ hoīes
querari. nec mercātiā pertractare. vt v̄-
uas. nam mercantiā in monacho vsuraz
occultam existimam⁹. **A**ma igit̄ o mona-
che solitudinē. multitudinem h̄o fuge. ne
cōphendaris v̄bo. ac etiā p̄fundaris in
facto. **E**t si interrogat⁹ fureis meli⁹ est t̄
bi a singula r̄ndere breuē. q̄ diuti⁹ in mo-
rando v̄ba criminosa pl̄cius extendere.
verbositas enī quid aliud ē q̄ semen qd̄
fructū nō facit. **V**erbose erubescet et cō-
sidera tuā grandem miseriam. qd̄ enī ali-
ud est q̄ sal infatuatum. qd̄ ad nullū va-
let condumentū. vere tu infructiferus se et
in fructiferos facis qui te libenter audiūt
Verbose mēdar. q̄ v̄itatē raro dicere vo-
lūsti. o eloq̄r coḡsce teipm. naz loq̄ nūq̄.

erubescis. nec cōsideras quid sed quantū
 dicere possis. nō mensuras verboꝝ sentē
 tias. sed tū vt satteris. **V**erbose erube
 sce. qz oino cognoscens qd agis. nam tua
 pdictio est occulta manifestare. nota in cō
 uentibus pdicare. sed si nescis somnias i
 auditu. singis te scire qo nescis. vt libēter
 audiaris a cunctis. **A**rtifex mēdaciorū
 o faber fabularum. lege qd in ps. dicit. qz
 vir linguosus nō dirigitur nec diligeſt in
 terrā promissiois. o monache z tu dilige
 ter attendas. nā. qui nō refrenat linguam
 suam. hui⁹ vana est religio. qui nō custo
 dit linguā suā monachus nō est. qui aut
 moderat linguā suam prudētissim⁹ est. ve
 rusqz monach⁹ ē. **P**uic assentitus ē **A**m
 brosius q in primo officioꝝ libro astru
 rit silentiū a nobis potissimū fore adiscē
 dū atqz diligenē seruandū qd magno z ir
 refragabili legis dei oipotentis testimo
 nio cōprobauit dicens. **L**ex dicit. **A**udi
 israel dñm deum tuū. **N**on dicit loquere
 viro. qd non audierat a dño deo suo pri
 ma vox dei dicit tibi. audi. si audias cu
 stodias vias tuas. z si lapsus es cito cor
 riges. **I**n quo enī corrigit iunior viā suā
 nisi i custodiēdo sba dei. **T**ace ḡ pri⁹
 z audi. vt nō delinqs in lingua tua. gra
 ue malū est. vt aliquis de ore suo condē
 nef. **E**tenī pro ocioſo verbo reddet vnus
 quisqz rōem. quanto magis p verbis mi
 quitatis z turpitudinis. grauiora sūt enī
 verba precipitatiois qz ocioſa. ergo si pro
 ocioſo verbo rō polcat. qnto magis p ser
 mone impietatis pena exsoluit. pinde sapi
 ens **C**arho optime putauit primā virtu
 tē esse compescere linguaz. qui autem nō
 cōpescit. sed vir linguosus ē. nō vt inquit
 propheta. dingeſt in terra. neqz qz diligeſt
Propterea fratres mei in cenobijs habi
 tates in mēsa. z singulis alijs in locis cō
 stitutis studeam⁹ tenere silentiū. qm ex eo
 nascit⁹ quies mentū. surgit profectus stu
 dentū. contēplatiois deuono sumit au
 gmentū. cultus iusticie exort⁹. par. tranq̄
 litasqz dom⁹ seruat ecōtra ex silentij solu
 tione mētis inquietudo. vag⁹ discursus.
 pturbatio studij. orationū cessatio. deuo
 tionis remissio. contēplatiois pdictio. li
 tes. iurgia. contentioes. rixe. detractioes.
 bonoꝝ moꝝ colluuiō. z deniqz oim orau

tur decemēta virtutū. z eo pacto cū cre
 scere in virtute religiosus deat sal vanuz
 z infatuatū qd ad nullū valet condimen
 tū effectus. in precipitiuz labiſ. z deterior
 efficiſt secularibus. **O**b eam rē sanct⁹ do
 ctor **A**mbrosi⁹ eodez in libro. vt superioris
 snie eius verb vtat dicit. **Q**uid p ceteris
 debemus discere qz tacere. vt loqui possi
 mus. ne pu⁹ me vox pdenet mea. quā ab
 soluat aliena. **S**criptū est enim ex verbis
 tuis pdēnaberis. qd opus ē igit. vt prope
 res periculū suscipe pdēnationis loquen
 do. cū tacendo possis esse tutior. **C**ō
 plures vidi loquendo in pctm incidisse.
 vt quēqz tacēdo. ideoqz tacere nosse. qz
 loqui difficult⁹ ē. ideo pythagoras s suis
 in studijs decretū statuit. vt ad septenniū
 vsqz iuxta numerū septē liberaliū artium
 nullus suoz discipuloꝝ de his q ab ipso
 discibat rōem postulare auderet. sed fidē
 suis daret sbris. qusqz singula sua audis
 set pcepta. **S**ecdo etiam pbo. ita z in ma
 trē obfuit vni⁹ verbi prolatio. vt deiceps
 sub silentio sp fuerit philosophat⁹. **A**li⁹
 ne ad loquendū linguā solueret calculuz
 suo sp gestabat in ore. **J**ohānes qz os au
 ri. vt de nostris dicam⁹. propē elationis
 verbū in adulterium z homicidiū lapsus
 amodo velut qdrupes per nemoia penē
 tens mut⁹ ingemuit. **D**auid etiā prophe
 ta sum⁹. ne inter strepentū crebra cer
 tamina. z deceptiois tumultus sermo ali
 quis offensiōis ei⁹ ab ore excederet. tace
 re pposuit. z intra se ipse tacit⁹ cōferebat
 legē sibi taciturnitatis iponēs dicit. **P**o
 nā custodiā ori meo. vt nō delinquat lin
 gua mea. z cū taceret. inimici eū clamore
 magno velut insolentes. vt loquerēt. et
 eas de sua q̄litate faceret certiores. puo
 cabāt dicentes. si de potētia psumis. ecce
 vides te esse victū. **I**pse aut tacens puer
 sus ad dñm loq̄bat dicens. **Q**m in te dñe
 speravi. tu exandies me dñe deus meus.
 qz dicit. ne aliqui exultēt in me inimici mei
Susannā qz nullū magis iudiciū sue ca
 stitatis inuenit qz silentiū. **D**ñs etiā n̄ te
 sus xps in passione tacens. oim operabaſt
 grām z salutem. **D**igit validū scutum
 circūspecte munitionis silentiū. **A** fice
 lium stabilitatis fundamentū. amate igit
 tur silentiū fratres mei. ponite custodiaz
 ori vestro. imitemini tantozum virozum

ad erubescis. nec cōsideras quid sed quantū
 dicere possis. nō mensuras verboꝝ sentē
 tias. sed tū vt satteris. **V**erbose erube
 sce. qz oino cognoscens qd agis. nam tua
 pdictio est occulta manifestare. nota in cō
 uentibus pdicare. sed si nescis somnias i
 auditu. singis te scire qo nescis. vt libēter
 audiaris a cunctis. **A**rtifex mēdaciorū
 o faber fabularum. lege qd in ps. dicit. qz
 vir linguosus nō dirigitur nec diligeſt in
 terrā promissiois. o monache z tu dilige
 ter attendas. nā. qui nō refrenat linguam
 suam. hui⁹ vana est religio. qui nō custo
 dit linguā suā monachus nō est. qui aut
 moderat linguā suam prudētissim⁹ est. ve
 rusqz monach⁹ ē. **P**uic assentitus ē **A**m
 brosius q in primo officioꝝ libro astru
 rit silentiū a nobis potissimū fore adiscē
 dū atqz diligenē seruandū qd magno z ir
 refragabili legis dei oipotentis testimo
 nio cōprobauit dicens. **L**ex dicit. **A**udi
 israel dñm deum tuū. **N**on dicit loquere
 viro. qd non audierat a dño deo suo pri
 ma vox dei dicit tibi. audi. si audias cu
 stodias vias tuas. z si lapsus es cito cor
 riges. **I**n quo enī corrigit iunior viā suā
 nisi i custodiēdo sba dei. **T**ace ḡ pri⁹
 z audi. vt nō delinqs in lingua tua. gra
 ue malū est. vt aliquis de ore suo condē
 nef. **E**tenī pro ocioſo verbo reddet vnus
 quisqz rōem. quanto magis p verbis mi
 quitatis z turpitudinis. grauiora sūt enī
 verba precipitatiois qz ocioſa. ergo si pro
 ocioſo verbo rō polcat. qnto magis p ser
 mone impietatis pena exsoluit. pinde sapi
 ens **C**arho optime putauit primā virtu
 tē esse compescere linguaz. qui autem nō
 cōpescit. sed vir linguosus ē. nō vt inquit
 propheta. dingeſt in terra. neqz qz diligeſt
Propterea fratres mei in cenobijs habi
 tates in mēsa. z singulis alijs in locis cō
 stitutis studeam⁹ tenere silentiū. qm ex eo
 nascit⁹ quies mentū. surgit profectus stu
 dentū. contēplatiois deuono sumit au
 gmentū. cultus iusticie exort⁹. par. tranq̄
 litasqz dom⁹ seruat ecōtra ex silentij solu
 tione mētis inquietudo. vag⁹ discursus.
 pturbatio studij. orationū cessatio. deuo
 tionis remissio. contēplatiois pdictio. li
 tes. iurgia. contentioes. rixe. detractioes.
 bonoꝝ moꝝ colluuiō. z deniqz oim orau

m

vestigia . pfecti nempe viri z sapientis e
 tacere. cu loq no expedit. Idcirco solon
 vn^o ex septē sapientib⁹. cu alijs loquenti
 bus taceret interrogat⁹. an ppter xboru
 in opiam. an qz stult⁹ esset. ipse sileret. re
 spodit stult⁹ silere no pot. linguam cobi
 beo. qm dixisse me aliqu penituit. tacuiss
 se ho nunqz. **P**nsuz viro dignu. duo do
 cumenta indelebili memoria digna vni
 ca misione. ptulit. **E**t sane aliqu dicit. z
 non sp. qm sicut incauta z superuacanea
 locutio merore pit. ita indiscretu silentiu
 irrecuperabile damnū sepe numero gin
 gnat. **U**trūqz em tacere scz. z loq virtus e
 si cu opus est. z fructu affert in vsuz assu
 mit. aliquotiens em nimia taciturnitas
 stulticie ascribit. z dolorem affert. **U**nde
 scriptu est. **T**e mihi qz tacui. sic z xboru
 nimietas ad furore referit. qm in multilo
 quio no deest pctm. **P**ropterea sapiēs di
 cit. **T**emp⁹ loquedi z temp⁹ tacedi. z rur
 sus. hō sapiens tacebit vsqz ad tps. z rur
 sus pomū aureū in lecto eburneo. xbus
 prolatū in tpe suo. qd nimiruz pceptor
 noster **A**ugustin⁹ non solū scriptis verū
 etiā exemplo docuit. **N**am cū docere po
 pulū. monere fratres. arguere z increpa
 re hereticos. ei op⁹ esset. z pro fide expedi
 re videbat. silebat minime quinimo dies
 noctesqz ducebat insomnes. vt tanqz leo
 rugiens pfunderet aduersarios. fidem de
 fenderet malos obiurgaret. et bonos in
 opib⁹ roboraret. **C**um aut psentaneū sta
 tutūqz adueniret tps. sicut cuz alimenta
 sumeret cū z diuine maiestatis meditare
 mysteria. nil sibi poterat gratius esse silē
 cio. **C**ontentiones aut norias euitā
 Das innuit in eo qd dicit. z ptentionibus
Qz grauis z piculosa est in omi gene
 re hoim ptentio. que vt excellenti doctori
Ambre. placuit. nil aliud est qz impug
 natio vitatis. z psidentia clamoris eam
 igitē vbiqz z sp. z cum offib⁹ fugiam⁹. ex
 ptentionib⁹ em neqz vtilitatis. neqz ho
 noris quippiaz possim⁹ adipisci. **N**anqz
 ptra parē ptendere anceps est. cū supiore
 furiosum. cū infertore sordidū. maxie aut
 ptra fatū z ebriosum ptentionē intire. **N**ā
 vt **C**assiodorus inqt. absentē ledit q cum
 ebrio litgat. **S**it ergo sūmo nr ad omes
 grauis. sit modest⁹. sit verax. sit deniqz in
 numero. pondere z mensura constitutis

Etensim vt disertissim⁹ doctor **H**ierony
 mus ait. **Q**ui modeste alloquit proximu
 gratū accipit responsum. z qsi de vberib⁹
 in quib⁹ lac querebat butiru exprimit. sed
 qui incepto verbo nra z discordia ex su
 perno corde poruocat. quasi necessaria in
 de emungens. sanguine elicit. iuxta illud
 qui vehementer emungit. elicit sanguine
 z qui prouocat iras producit discordias.
Propterea per **S**alomonē dicit. qui di
 mittit aquā caput est iurgioz. aqua pro
 prie dimittit cum lingue fluxus effrenat
 sed dimissor aque iurgioz caput efficit.
 qz per lingue incōtinentiam discordie ori
 go propinat. **O**b eam rē idem **S**alo
 mon ait. **C**ollis sermo frāgit iram dur⁹
 autē suscitāt furorem. **E**t qm in cōuiujs
 propter ventris ingluuiem. z vini fumosi
 tates ad cerebrū ascendentes. nonnunqz
 propter inuidentia maioris. aut delicatio
 ris annone. interdū propter ministrantiū
 incuriam. orari cōtentiones cōsueuerunt.
 pro his cōtentionibus tollendis. ac p de
 tractōib⁹. que sepiissime de absentib⁹ na
 scunt in mensa. cauendis atqz euitandis
 diu⁹ solertissimusqz parens noster. velut
 magne cautionis magister instituit. vt tā
 diu fratres cōtinentes lectionem audiant
 in mensa. qz diu eoz duret refectio. **E**t nō
 solum hoc mādauit in regula. sz vt nemi
 nem suam possit latere intentio. hos in ti
 tulo mense. a cūctis legendos versus de
 scripserat. **Q**uisqz amat dictis absentum
 rodere vitā. **H**anc mensam indignā no
 uerit esse sibi. qd quidem pceptum tāqz
 optim⁹ legislator adeo accurate i suo ob
 seruari volebat edulio. vt nullo pacto fer
 re poterat. vt etiā cōpiscopi in eo loque
 rent. quinimo si vel ad detractōes. vel ad
 cōtentiones eos cōtigisset soluere linguā
 adeo acriē eos obiurgabat. vt eis diceret.
 aut hos delete versus. aut vestra cōpescā
 tis labia. aut hinc in malā abeatis rem. z
 quqz ipsetanto in eos furore propter lin
 gue relaxationē replebat. vt de mēsa di
 scedens in studiū ingrederet. **S**tatuērat
 insuper. vt **P**ossidoni⁹ inquit. hic celest
 vite instructor. maxim⁹. vt secum cōuiuā
 tes poculoz prefixum haberent numerū
 quoz tot priuabant. quot leuia etiā ver
 ba proferrent. **L**etera duo. vt pote mē
 tis refectio. z in spūalibus exercitatio

n

p

o

q

nem. sane intellexit. eū huius mādati ad-
 tecit rōnē dicens. **N**ec sole fauces sumāt
 cibū. sed ⁊ aures exuriant xbum dei. **I**lli
 exuriūt xbuꝝ dei. q̄ illud audire desiderāt
Sed ad ipm̄ audiendum alij mouent vt
 solū eoz demulcean̄ aures. alij vt adiscāt
 ⁊ in ill. q̄ didicerint. vel p̄ euitādis ted̄is
 vel p̄ mundi gloria acq̄renda. vel p̄ panū
 ⁊ lucro se exerceāt. **A**lij vt eoz reficiatur
 mens. ⁊ discāt quid cuitare q̄d̄q̄ obserui-
 tare debeant. primi ab ip̄a lectione vacui
 recedētes. nullū in ea hnt̄ affectū. nulluz
 sentiūt saporem. nullū acq̄runt p̄fectum
 nā quicq̄d̄ audiunt facile admittūt hi ni-
 mirū sibi de diuini xbi lectione iudicium
 non salutē reportant. neq̄ exurictes sunt
 sed aspernātes. qm̄ audire ⁊ nō intellige-
 re. qd̄ est aliud q̄ negligere. **E**tem si q̄s
 audiat ⁊ nō intelligat. simil' factus est iu-
 mento lyre sonum audienti. **A**lteri ⁊ q̄ si
 ad mundū videant. p̄ficere. tñ diuini ver-
 bi p̄mūz non assequunt. qm̄ non p̄ cadu-
 co terrenoq̄ modo. sed p̄ consequendo
 celesti munere illud est audiendum. **D**o-
 ctissimi dūtaxat perfecti sunt auditores. hi
 sunt de quib' saluator in euangelio dicit
Beati q̄ audiunt verbū dei ⁊ custodiunt
 illud. **Q**uippe diuinorū xboꝝ custodi-
 tio. ip̄a est p̄ceptorū adimpletio. frustra
 em̄ custodiunt memoria. nisi custodian̄
 ⁊ vita. hi ergo. p̄prie exuriunt xbuꝝ dei. hi
 gaudiū. hi leticiā. hi mentis saturitatē. hi
 deniq̄ veram beatitudinez recipiūt. **I**uxta
 saluator. p̄missa. **B**eati qui esuriunt et si-
 tiunt iusticiā. qm̄ ip̄i saturabunt. q̄ sez. sic
 retinent illud. vt faciant q̄ iubent p̄ ipm̄.
 vñ dñs ipse pabolam de semine. qd̄ aliud
 cecidit secus viam. aliud cecidit supra pe-
 trā. aliud inter spinas. ⁊ aliud in terram
 bonā. discipul' aperiens. inq̄t terram bo-
 nā esse illos. q̄ i corde bono ⁊ optimo au-
 dientes verbū dei retinēt. ⁊ fructū afferūt
 in patientia. petraz aut̄ ⁊ spinas ad illos
 refert. q̄ vel in fide deficiunt. p̄pter eozum
 cordis ariditatē. vel mūdānis suffocātur
 curis. p̄pter pungentes auaricie spinas.
 de quib' in altero n̄re diuisionis membro
 fuim' locuti. p̄ viam aut̄ intellexit illos.
 q̄ audiunt sed nō intelligunt. ⁊ si intelli-
 gunt negligūt illud. p̄pterea inq̄t. venit
 diabolus ⁊ tollit xbuꝝ de corde eozū. ne
 credētes salui fiant. quos in p̄mo n̄re p̄-

stitutionis loco posuim'. q̄re sic exurire de-
 bemus verbū dei vt satyremur: nam iō sa-
 turabimur. qz pri' exuriuimus. **E**xuri-
 endo eni hō efficit dign'. vt postmodum
 satyret. primuz ergo debem' preparare cor
 nostrū ad esuriendū ⁊ desiderandū verbū
 dei. tūc supercelestis veniet gratia. q̄ nos
 int' p̄fundat. ⁊ dulcedine atq̄ sapore spi-
 rituali reficiat. vt delectet nos. cū cythare
 ⁊ symphoniaro nostro **D**avid cātā-
 re. q̄ dulcia faucib' meis eloquia tua sup
 mel ori meo. ⁊ bonuz mihi lex ori tui sup
 milia aurī ⁊ argenti. **E**t sane ⁊ pulcre in-
 quit diuinū eloquiū dulc' esse milib' au-
 ri ⁊ argenti melius. qm̄ in ipso. fons ois
 dulcedinis scaturit. **I**n ipso ois bonitas
 relucet. in ipso ois decor resplēdet. **U**n̄
 ipsum. vt in libro de q̄ombus euāgeliorū
Aug'. inquit. **D**ñi verbū lucidū est can-
 dore veritatis. solidū firmitate eternitat'.
 ⁊ vndiq̄ sui simile pulcritudine deitatis
Propterea quisq̄s verbo dei pascit. ter-
 renū pabulū non q̄rit. nec eni pōt panem
 seculi cōcupiscere. qui pane reficit salua-
 toris. **N**ec ventris. vt ait **A**mbrosi'. curaz
 habere. poterit q̄ alimentuz verbi celestis
 acq̄rit. qm̄ ipsum est oim̄ refectio que sa-
 gnat aiām. que ipinguat viscera. ipsum ē
 cui si oīa p̄sentiat. corriget ad salutē. quo
 roborat ad pugnā. q̄ premunit ad victo-
 riā. quo victor parit triūphū. q̄ triumphā-
 tor iocūditate potit ipsum ē q̄ illuminat
 ad cognitionē cui inie ad virtutē. q̄ refor-
 mat ad sapientiā. cui adheret ad decorē
 cui maritat ad facunditatez. quo fruit ad
 eternā felic tatem. p̄ ipsum si in corde retē-
 net a laqueo. a via praua. a ruina. ⁊ oī lu-
 berat p̄cipitio. defendit periculo. ⁊ oī de-
 stituit malo. qd̄ enim mali pati pōt quez
 custodit de'. cui inhabitat de'. **U**n̄ **L**a-
 ctanti'. custodit eni de' pium hominē ab
 oī malo. **A**t enim verbū dei. qd̄ de' est a te
 recedet minime. si ei in tuo corde habita-
 culum peparas. **Q**uā p̄ia igit̄ diligen-
 tia verbū dei tractandū est. **Q**ūto de-
 siderio desiderandū. quanto nitore sus-
 sciendū. quanto studio custodiendū
Quid eni ipso mar'. quid prestati'. quid
 meli'. quid sublimius. quid iocundi'. qd̄
 deniq̄ pōt efficienti' excogitari. **N**ā per
 ipsum celos. terrāq̄ creauit altissim'. per
 ipsum genus humanū redemptū est. per

¶ **S**pm alligato sathana de infero eripuit p̄o
dā. Quid plura. verbū dei. Finiuit a pel
fundatione liberavit sacz cetū apostolo
rū effectit. Eunuchū regine candacis alle
xit. Cornelū Dionysū Treopagitā. Ci
ctorinū oratore marinum. Paulum Au
gustinū. grecos. latinos. ⁊ demuz omnes
mūdi nationes ad xp̄i fidez p̄uertit. per
inde doctoz princeps Augustin⁹ qualdā
sanctimoniales interrogat. Quid vobis
plus esse videt. verbū dei. aut corpus xp̄i.
Si vultis vez rīdere. hoc vtiqz dicere de
betis. qz non min⁹ sit verbū dei. qz corp⁹
xp̄i. ⁊ iō non min⁹ est reus. qz verbum dei
negligenter audierit. qz ille qz corpus xp̄i
in terra sua negligentia cadere permittet.
hinc **P**arthe soroz **M**aria non tā reue
renter qz attente secus pedes dñi audie
bat verbum illius. hinc discipuli emaus
quanqz q̄s loqueret ignorarent. cor ar
dens habebāt ad ea. que de xp̄o exponer
bant. hinc xp̄o in templo loquente. om
nis populus suspensus erat audiens il
lū. hinc **E**glon rex. mox suo surrexit de so
lio. ⁊ velut attonitus audiuit aiosh dicen
tem. verbum dñi habeo ad te o rex. hinc
Esdra legis vba sine intermissione a ma
ne vsqz ad meridiē legente p̄ticuit omnis
populus. auresqz erectas attentasqz tene
bāt. Hinc ab Augustio qz alte quanqz
elegantē dictū est. letabit cor nostruz. si
mentib⁹ exurimus. Cum em̄ aliq̄ suauia
apponunt. in epulis nostris letant. fau
ces. querentiū cibum. Cum varie colora
ta. blandeqz depicta apponunt aspectib⁹
nostris. letant oculi querentium aliquid
videre liminosum. letant aures querenti
umicantū. letant olfactus querentiū. o
rem gratū. Sed letet cor querentium do
minū. proculdubio singula q̄ exhibentur
diuersis sensib⁹. nostros singulos sensus
delectat. Neqz em̄ vel son⁹ delectat aspe
ctū. vel color auditū. Cordi autēz nostro
dñs ⁊ lux est. ⁊ vox est. ⁊ odor ⁊ cibum est.
⁊ iō omnia est. qz nihil hoz est. Est lumen
cordi nostro. cui dicim⁹. in lumine tuo vi
debim⁹ lumen. Est son⁹ cordi nostro. cui
dicim⁹. Auditui meo dab gaudium ⁊ leti
ticiam. Est odor cordi nostro. de qz dr. xp̄i
bon⁹ odor sum⁹. Si autē cibum queritis
qz ieiunastis. beati qz esuriunt ⁊ sitiunt iu
sticiā. De ipso autēz dño nostro iesu xp̄o

dictum est. qz factus ē nobis iusticia ⁊ sa
pientia. **E**cce epule p̄parate sunt. Iusti
cia xp̄s est. cibum est. quem sentit ois qui
fauces sanas habet interiores hois. **C**ibus
est qui seipsum. comendans ait. Ego
sum panis viuus q̄ de celo descendi. **C**ibus
est qui reficit nec deficit. **C**ibus est qui
esuriētes satiat. ⁊ integer manet. **C**ū hinc
ad mensas v̄ias discesseritis. nisi tale mā
ducabitis. qd ad istas epulas cōcūstis.
bene igit māducate. sed cū audieritis. bñ
digerite. bene māducate. ⁊ male digerit q̄
audit verbū dei ⁊ non facit. **N**ō enim du
cit vtilē ⁊ dulcem succū sed cruduz ructat
in digestiōe fastidium nec miremi qz cor
da nostra sic epulant. vt ⁊ ipsa reficiant.
⁊ nō inuuant vnde reficiunt. Corporali
bus oculis nostris deus talem cibum de
dit. **N**am lux ista cibum est oculoz. hacten
mina nostra pascunt. **E**t si quis in tene
bris diutius fuerit. tāqz ieiunij eius defi
ciunt oculi. perdiderunt enim hoies ocu
los sedendo in tenebris. **N**ec aliquid ir
ruit oculis. nec aliquid q̄s percussit. nec
humor alien⁹ influit. nec puluis nec fu
mus. pducit homo post tenebras. ⁊ nō vi
det quod videbat. oculi eius fame mortui
sunt. cibum suū. hoc est lucem non sumē
do defecerunt. **E**t ista lux q̄ videt ab ho
minibus. omniū pascit oculos. ⁊ aspect⁹
videntis per eā reficit. ⁊ lux integra per
seuerat. **S**i duo videant tanta permanet
Si plures videant tanta pmanet. videat
at diues. videat pauper. equalis ē omni
bus. nullus in ea limites figit. **I**mpletur
pauperis inopia. vacat diuitis auaricia.
Nūquid enī qui plus habet. plus videt.
aut prolato auro. preoccupat pauperes.
⁊ emat sibi quod videat. vt ille non habe
at. **S**i ḡ talis cibum est lux corporea ocu
lis nostris. quid est de⁹ mentibus nostris.
Aurium quidem cib⁹ est son⁹. ⁊ ipse qua
lis est. **E**cce loquor caritati vestre adsunt
aures. adsunt mentes. **D**uo quedam no
minauit aures ⁊ mentes. ⁊ in eo quod lo
quor duo quedam sunt. sonus ⁊ intelle
ctus simul ferunt simul ad aures perue
niūt. **S**onus remanet in aure. intellect⁹
descendit in cor. **E**xcellentius intellectuz
amare debemus. **S**onus est quasi corp⁹
Intellectus ē quasi animus. **S**ed son⁹
vt aurē percussit. aurēqz tetigerit. trans

si non reuocauit. **N**ec adhuc sonat. Ita enim syllabe preeundo sibi. et sequendo succedunt secunda non sonat nisi prima transierit. Veritamen quacumque sit quoddam transitorium. magnum huius miraculum. Ecce enim si vobis exurentibus panem apponere non pueniret ad singulos totus. diuideretis vobis quod posuissem. et quanto plures essetis. tanto minus haberetis. **D**ico autem sermonem profero verba inter vos et syllabas non diuidit. nec secutus sum nomen meum. ut alius tollat istam premissam illam. et sic particulatim et minutatim ad singulos quousque quod dico pueniat. sed totum audiunt duo. et quotquot veniunt totum audiunt. et omnibus sufficit et singulis integer est. preparat ad audiendum auris tua nec ea fraudat vicina auris aliena. **S**i fit de verbo sonanti. quod fit de verbo omnipotentis. Quod enim vox ista nostra aurium omnium audientium singulis tota est. et apud singulos tota est. **N**ec tot sunt mee voces. quot sunt vestre aures. Sed vna vox multas aures implet. non diuisa. sed omnibus tota. **S**ic cogitate verbum dei totum in celis. totum in terris. totum in angelis. totum apud patrem. totum apud virginem. totum in eternitate. totum in carne. totum ad inferos. cum visitaret. totum in paradiso. quod latronem transtulit. **N**ec dixi de sono. quod si de intellectu aliquid dicam. **E**t quanto minus est quam verbum dei. **E**cce enim sono profero. sed cum protulerit iam. iam non reuoco. **S**i volo audire alterum sonum profero. et cum ipse transierit. profero alterum. aut silentium prosequer. **I**n intellectu vero et profero ad te. et teneo apud me. et inuenis quod audisti. et non prodo quod dixi. **I**n intellectu ergo manet in corde meo. migrat ad tuum. nec deserit meum. veritamen cum intellectu inest cordi meo. et volo. ut insit etiam cordi tuo. quod ad te transeat. et assumo sonum quasi vehiculum. et quasi impono intellectui. et profero. et produco. et doceo. et non amitto. **S**i potuit hoc facere intellectus meus de voce mea non potuit verbum dei de carne sua. **E**cce enim verbum dei. deus apud deum. sapientia dei manens incommutabiliter apud patrem. ut pcederet ad nos. **C**arnem quasi sonum quesuit. et se inseruit et ad nos processit. et a patre non recessit. **I**ntelligite sapienter hoc quod audistis.

quantum sit. et quale cogitate. et de deo maiora sentite. **V**incit ille omnem lucem omnem sonum. omnem intellectum. ideo sum opere desiderandus est. et ad eum inhiandum. ut letetur cor querentium dominum letatum satietur. satiatum glorificet. glorificatum beatum existat sine fine. **N**on igitur fauces solus sumant cibum. sed mentis aures affectent verbum dei. **N**on tantum corporalis mens. sed celestis debemus esse se participes. **E**t quidem quanto prestantior est anima quam corpus. tanto illius nos delectent alimenta quam corpus. **A**udiamus ergo verbum dei fratres feruenter. **A**udiamus si possibile est iugiter. si non saltem frequenter. **A**udiamus sine tumultu. sine perturbatione. sine contradictione. **A**udiamus fide affecti. spe commoti. caritate inflammati. **A**udiamus cum reuerentia attentione. et cum debito proposito adimplendum. que per ipsum iubentur. iuxta diuini apostoli Jacobi mandatum dicentis. **E**stote factores verbi et non auditores tantum. fallentes vosmetipsos. quoniam si quis auditor est verbi. et non factor. ut rationem subiungens ait. hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis sue in speculo. **N**am qui considerauit et abiit. et qui lis fuerit mori oblitus est. **Q**ui autem in lege perfecte libertatis perspexerit. et in ea permanserit non auditor obliuiosus factus. sed factor operis hic beatus in facto suo erit.

Lectus vicessimus quartus **A**ugustinus

Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine. si aliter tractantur in victu non debet alijs molestum esse. nec iniustum videri eis. quos alios fecit consuetudo fortiores. nec illos feliciores putent. quia sumunt quod non sumunt ipsi. sed sibi potius gratulentur. quia valent quod non valent illi.

Comentum vicessimum quartum **A**mbrosius

Quartum mandatum circa victum seruandum est. ut fortiores et robustiores corpore. moleste non ferant. nec iniustum eis videatur. si hi qui infirmi sunt ex pristina et antiqua consuetudine

IVXXXI
nemisericordius tractantur in victu. imo
qm̄ validiores sunt. maiorē in se abstinē
tie seruare rigorez. ⁊ alioz non mō equo
aio suffere imbecillitatē. veyetiam pluri
mū eis compati. plurimūq; misereri de
bent. **Que** enī maior virtus misericordia
nōne ipsa est caritati cognata. **Naz** quid
aliud est miscdia nisi aliene miserie que
dā in nostro corde cōpassio. sed qd est cō
passio nisi vt **Augustin⁹** ait. pia tristitia. ⁊
sūdicī pōr beata miseria. **Et** bñ inqt beata
misericordia. q; ea qui p̄ditus est. beat⁹
est. dolet q; t̄ppe cōpatiēns de primi ma
lo. ⁊ si pōr delet illud. ⁊ eius necessitati li
benti aio subuenit. sed nūquid hec mune
ra sunt caritatis. **Ob** eam rē xp̄s in euan
gelio misericordes beatos esse dicit. ⁊ ob
misericordiā quā in proximū gerunt. se a
patre oīm misericordiarū. ⁊ deo totius cō
solationis misericordiaz suscepturos esse
astruxit dicens. **Beati** misericordes. qm̄
ipsi misericordiam consequent̄. **Nā** mise
ricordia tm̄ obrinet efficacie. vt auctorem
suū sine premio esse nō patiat̄. vt tantum
miserentis augeret meritū. quantum mise
ricordia ipsa auget. **Idcirco** ad eā facien
dam vnusquisq; vigilantissim⁹ esse debet
Et q̄q; misericordia appellata sit ex eo.
q; miserum cor faciat alieno malo cōdo
lentis. nullus tm̄ ita liber ē ab oi miseriaj.
q̄ qui misericors est. q̄ qui subuenit. ino
pi. q; esurienti cibos prestat. qui potum si
tienti tribuit. qui nudū vestit. peregrinuz
tecto recipit. cōpressū liberat. docet igna
ros. solat̄ afflictos. remittit iniurias. cur
rat infirmos. ⁊ deniq; humanitatē suam
vsq; ad sepulturā porrigit mortuoz. **Et**
igit̄ libent̄ a miseria sim⁹. misericordes si
mus. **Si** autem nr̄is primis misericor
diam exhibere negabim⁹. cunctis procul
dubio miserijs obruti erim⁹. **Peride** **Au**
gustin⁹ ait. **Si** enī vis impetrare miseri
cordiaz dei. esto misericors. **Si** tu negas
hōi cum hō sis humanitatem. negabit ti
bi de⁹ suam diuinitatē. **Nequa**q; indiget
de⁹ te. tu autē indiges deo. nihil a te pe
tit ille. vt beat⁹ sit. tu autem nisi ab eo ac
ceperis. beat⁹ esse nō poteris. **Ob** ab illo
acceptur⁹ es queris. nihil ex his q̄ condi
dit. sed tibi dat ad fruendū se ipso cōdito
re. qui oia ex nihilo fecit. q̄ illud est. q̄ ni
hil melius. nihilq; maius pōt excogitari

pp̄terea admonitio diuina. neq; cessauit.
neq; tacuit vnq; . quo min⁹ in scripturis
sanctis. tā veteribus q̄ nouis semp ⁊ vbi
q; ad miscdie opa dei populus p̄ocet. ⁊
siquidē vt etiā si fieri possit in ea exhiben
da modū non teneat. qm̄ sola miscdia tm̄
modo est ab excessib⁹ liberata. dū omnia
sunt odiosa cū trascenderint modum. so
lum miscdia terminum nō habet ipsa. vt
Augustin⁹ asseuerauit tantus est. cui⁹ ni
mietas placet. cuius enormitas oblectat
cuius laudabilis pōt esse profusio. **Sola**
itaq; miscdia est. que quāto ad maiora p
cesserit clementa. tanto amplior est. vt si
bi laudem. ⁊ in dño tribuat credulitatem
q̄ miserator ⁊ misericors est. longanimis
⁊ multe misericordie ⁊ verax. quare cum
nobis temp⁹ est. cū dei adiutorium adest
cū in nostra pt̄ate consistim⁹. bona opera
faciam⁹. **Cū** enim transierit temp⁹ bñ
operandi. nō restat nisi temp⁹ recipiendi
Nemo tibi dicitur⁹ est p⁹ resurrectionem
mortuoz in regno dei. fr̄age esurienti pa
nem tuū. ⁊ egenos vagosq; induc in do
mū tuam. q; nō inuenies esurientem. nec
egentem. **Nemo** dicitur⁹ est. **Vesti** nudū
vbi omnū tunica immortalitatis erit. **Nemo**
dicitur⁹ est. suscipe peregrinū. vbi oēs
in patria sua viuēt. **Nemo** dicet. visita
egriū. vbi ē sempiterna sanitas. **Nemo** di
cit. sepeli mortuos. vbi mors nlla erit. ista
oio pietatis officia in vita eterna necessa
ria nō erūt. vbi sola pax erit. ⁊ leticia sem
piterna. q̄ hic cōpatiamur. h̄ misereamur
hic pietatis exerceamus obsequia. hic in
paupes. hic in miseros. h̄ in egrotos cōij
ciam⁹ oculos. hic nr̄os patefaciam⁹ pal
mas. **Cui⁹** pecc⁹ tā ferreū. cui⁹ cor taz
lapideū. vt gemit⁹ non exp̄mat. lacrimas
nō effundat. cū proximi vl̄ amici in orbū
vel interitū intuef. vt patienti nō compa
tiat̄. ⁊ dolentibus nō condoleat. **Nā** ipse
Iesus cū vidisset **Mariam** ⁊ iudeos plo
rantes. infremuit spiritu. turbauit semet
ipsum ⁊ lacrimat⁹ est. **Ipsē** ostendēde mi
sericordie sue gratia. que pp̄uctas est dei.
leptosos mundauit. cecos illuminauit. a
demonibus oppressos liberauit. curuatā
erexit mulierem. mutis loquelā. surdis au
ditū. aridis viroz. claudis incessum. pa
raliticis firmitatē. ⁊ deniq; oī generi lan
guentū restituit sanitatē. **Et** quid plura

auctor fecit pietatē. **U**t nobis misereret. sui misereri nō voluit vt nobis indulgeret. **S**ibi nō pepercit. vt nos sanaret a plāta pedis vsq; ad verticem capitis nō fuit in eo sanitas. vt nostrā deleret mortē. p nobis mori n̄ dubitauit. voluit igitē cruci affigi. voluit in sepulchro recōdi. voluit ad inferna descendere. voluit a morte resurgere. voluit celos ascendere. voluit paratū mittere. et oēm deniq; suā peregrinationē facere voluit. vt erga nos suā inexcusabilem infinitāq; ostenderet pietatē.

Deditemini igitē fratres clementiam saluatoris. cōtemplemini misericordiam redēptoris. attendite ad pietatē glorificatoris. **E**t q̄ misericors pat̄. et q̄ longanimis sit dñs cōsiderate. **Q**uid tā longanimū. qd tā multum in misericōdia. peccat et viuunt. accedūt peccata et auget vita. blasphemāt q̄tidie. et solem suū ortū facit sup bonos et malos. **V**ocat vndiq; ad correctionē vocat vndiq; p̄niam. vocat beneficia largiēdo. vocat temp̄ viuendi impruundo. vocat perletoz. vocat p attractionē. vocat p intimā cogitationē. vocat p flagellū correctionis. vocat p misericōdiam consolationis. longanimis est q̄ dñs. et multe misericordie eius. **A**discam igitē fr̄s a tam bono tāq; misericordie. magist̄o misericordie impedere. sequamur vestigia eius. **N**ā quid de nobis erit. si saluator noster. clemens p̄ et misericors fuerit. et nos misericordie negauerim. **N**onne si misericordie clauerim viscera. claudet nobis oino xpi ianua. **N**ā vt preceptor n̄ Augustin⁹ in sermōe de misericōdia scribit. **M**isericordia ē porta dñi. et iusti intrabūt in eam. hec nouū testamētū illuminat. et veteris rigorē extenuat. h̄ est lignū q̄ Moy ses aquas dulcorauit. hoc ē sal quo Eli⁹ zeus sterilitatē exterminauit. hec ē farina qua Elize⁹ mortem q̄ in olla erat extirpauit. hoc ē oleum. qd samaritan⁹ infundit vulnerato. hec ē aqua Jordanis qua curat lepra. **N**agman syri. hic est sola virt⁹ q̄ diuidit inē crudelē et piū. inē regem et tyrannū. **N**am propter eā sanctus Ioseph fratrum suoz oblit⁹ fuit iurie David rex benignissim⁹. filij persequēt̄ deslebat de mentē. diua Monica sui filij Augustini immentē deplorabat dñationē. Augustinus ianuarij lugebat finalē impeniten-

tiam. propter eam Paul⁹ ap̄tus dicebat **Q**uis infirmat et ego nō infirmor. q̄s scā dalizat et ego nō vroz. propter eā **M**oy ses a deo petijt. vt aut suo pceret populo. aut eū de libro vite deleret. propter eā idem pater Augustin⁹ diuine supplicauit malefati. vt aut ipios p̄fugaret **B**arbaros. aut eū de huius vite medio tolleret. propter eā **A**bram cunctādo petijt deū contra nefandissimos hoies misericordie agere. **S**ed diceret quis ex vobis ecce in monasterio sum⁹. paupes videre nō possumus. pupillas et viduas cōsolari nō valemus. mortuos sepelire nequim⁹. q̄o misericordie opera facimus. **A**udiatis in sermōe de misericordie optimi preceptoris responsionē sue questiois **I**pse enī ibi inq̄. **E**t si in seculo nō habitatis. nec gentiū cōmertium habere debetis. misericordie tā opera bene exercere potestis. orando. obsecrādo. et p pupillis et orphanis deprecādo. qd si satis esse nō videt. pensare debetis. q̄o in monasterio centū et plures habitatis simul. hoc ad illos dicebat q̄s in monte sub ei⁹ cura degēdos cōgregauerat. sed nos ad vos oēs qui ei⁹ sub regula degitis. simul cū eod̄ cimus. **N**ūquid sepe infirmamini. **N**ūquid sepe a dyabolo et a mūdo tēptamini. **N**ūquid sepe affligimini. nūquid sepe parumini. nūquid et sepe morimini. **I**nē vos ergo potestis pietatis opera exercere. **N**ō temp̄. nō locus. nō conditio. nō professio. nō quecūq; res alia a vobis tollit. vt inē vos misericordes esse non possitis. **Q**uando igitē prop̄ egritudinis vetustate aliqd aspiciatis fratrib⁹ v̄s delicatiorē exhiberi. nō modo non moueri. turbariq; aīo. sed ei⁹ potius cōpati misereri. et in q̄bus potestis subuenire debetis. nec illos feliciores putetis. qz sumūt qd vos nō sumitis. sed ipsi poti⁹ gratulemini. qz valeatis qd non valēt illi. **N**āq; mel⁹ est abstinere q̄ sumere. **N**ā illud virtutis h̄ immitatis ē. **G**ratulari sibi quisq; dz. qd do no diuine gratie tā sanus ē et validus. vt possit sibi sufficere cōis alioz cibis et potus. qd nihil delicatū querat. nihil superfluū petat. **Q**uanto enī quisq; min⁹ appetit. et quanto arti⁹ viuunt tanto beati⁹ crit **A**rta enī et angusta via ē que ducit ad vitam. **G**audet q̄ qui ppter xpm viuere p-

ce pot. **A**rta enim vita occidit vitia. et
tinguit libidinem. nutrit stultes. roborat
anim. mentesq; ad celestia subleuat. **H**oc
nob **R**othomagen. decus. et cardinee di
gnitatis splendor. et sacri nri ordinis pro
fector diligentissim⁹. **G**uilerm⁹ de **E**sto
uteuilla. tanq; diuinorū munerū cognitor
maximus sepe numero retulit. se videlicet
deo immortalī vltra innumera alia bñsi
cia obnoxium fuisse. qm̄ sanitatis frueba
tur munere. quo et cōpatiebatur infirmis. et
nos sepe numero ad eis miserendū p̄na
liter p̄mouit. **Q**uid em̄ aiebat in h̄ mun
do meli⁹ sanitate. qd̄ est. in q̄ et xp̄o. et bea
to **A**ugustino similiores esse possem⁹. q̄
misericordia. naz ille auctor. hic minister
summe pietatis fuit.

Tertus vicesimus quintus. **A**ugustin⁹.

Et si eis q̄ venerunt ex morib⁹ de
liciationib⁹ ad monasteriū aliqd̄
alimentoꝝ. vestimētoꝝ. operimētoꝝ
totumue dat̄ qd̄ alijs fortiorib⁹. et iō felici
ciouib⁹ non dat̄. cogitare debent. quibus
non dat̄. q̄tuz de sua seculari vita illi ad
istā descenderunt. q̄uis vsq; ad aliorū. q̄
sunt corpe firmiores frugalitatem pueni
re nequerunt. **N**ec debent velle om̄es qd̄
paucos vident ampli⁹. non q̄ honorant̄
sed q̄ tolerant̄ accipe. ne p̄tingat dete
standa peruersitas. vt in monasterio vbi
q̄tuz possunt. sunt diuites laboriosi. si
ant pauperes delicati.

Comentū vicesimū quintū. **A**mbrosi⁹

Quintū preceptū est. q̄ si eis qui
venerūt ex morib⁹ delicatioribus
ad monasteriū. ceu illi q̄ sunt no
biles et vni potentes. ac diuites exiterūt
in seculo aliqd̄ alimentoꝝ. vestimentoꝝ.
operimētoꝝ ue dat̄. ac si apte diceret. q̄
si talib⁹ aliqd̄ delicatioris vict⁹. p̄ciosio
ris vestit⁹. pulchrioris. p̄modiosq; mā
sionis tribuit̄. qd̄ alijs corpe fortioribus
et iō felicioribus non dat̄ et ex felicioribus
inqt. qm̄ quo ad humanas felicitates. ro
bur et sanitas corpis optabilior ac suau
ior esse videt̄. qd̄ enim opes. qd̄ diuitie.
qd̄ stat⁹. quid honores. quidq; alia in q̄
bus mundani hoies felicitatem sanxerūt

oblectamenti p̄nt afferre. si fortitudo desit
si continui assint languores. **N**ā nihil
in hoc mundo habemus p̄tē virtutē et sa
pientiam. qd̄ magis accedat felicitatē q̄
sanitas et indolentia. **I**nde de beatorū cō
ditione scriptū est. **A**bsterget de⁹ omnem
lacrimam ab oculis sanctorū. et iā non erit
amplius. neq; luct⁹ neq; clamor. neq; vl
lus dolor. qm̄ priora transierūt. possum⁹
et aliter locū istum p̄solari. vt ideo fortio
res feliciores dicant̄. si videlz fortitudine
illa in vigilijs. ieiunijs. et ceter⁹ p̄nie acti
bus faciendis. et quib⁹ vera acquirūt fe
licitas. ordinarie seduloq; vt debet vtant̄
Isti in quā quibus illud pl⁹ vel delicat⁹
nō datur. cogitare debet quantū de sua se
culari vita illi quib⁹ dat̄ descenderūt. cū
ad monasteriū venerūt q̄uis vsq; ad fru
galitatē. hoc est p̄simoniam seu moderan
tiam aliorū qui sunt corpe firmiores p̄
uenire nequiverunt. et quare cogitare de
bent. vt. si. ex rōne cognoscāt. qm̄ iustū et
rōni consentaneū est. vt hi qui plus descē
derunt pl⁹ accipiant. **I**d enim nature p̄
stat exp̄mentū. vt quantū aqua de altiori
scaturit loco. quantūq; plus descendit. tā
tū eminentiora possit debeatq; loca irri
genda deduci. **I**d etiā xp̄s nostrarū re
tributor opationū pollicitus ē dicēs. qui
se humiliat exaltabit. et quantū quis plus
se humiliabit. tantū pl⁹ a xp̄o exaltabitur
hoc sūme iusticie complementū in eo. ce
lestis p̄ ostēdit. q̄ illum ad sūmū extulit
fastigiū. et dedit illi nomen qd̄ est. sup̄ oē
nomen. qm̄ vt inquit **A**p̄ls. exinanuit se
metipsum fact⁹ obediens vsq; ad mortē.
mortē in quā ignominiosaz crucis. **S**i er
gō h̄ facit dñs. cur ei⁹ m̄strū et religionū
pastores suū imitātes exemplū facere nō
debent. **C**ur si vn⁹ plus alio in religione
descendit. si plus se humiliat. se de altiori
statu ad humiliorem venit. plus accipere
plus tolerari. plus etiā et exaltari nō debe
at. **P**ulchra quidē res est in aio. discre
tio pulchra. rectū iudicium. hoc quidem
ex quadam sui celsitudine cōfusa discer
nit. sparsa colligit. secreta rimaē. vez inue
stigmat. verisitia examinat. ficta et offusca
ta explorat. suscipienda tribuēda. q̄ meti
tur. oia trutinā. omnia pōderat. oia mē
surat. oia equa bilancia hoc est iusta me
rita et demerita confert. **I**n te igit̄ a cla

rissimo pncipe in vitis patz Rusticanus
 reprehendit heremita. q̄ cum illius fame
 ⁊ gloria. quaz ex frequentia eū visitantiū
 ob singularem ei⁹ sanctimoniam suscepe
 rat inuidens ipsumq; leguminib⁹. olen
 bus. pane vinoq; pasci ⁊ famulū stratum
 ei⁹ pparantem. ac in alijs obsequente vi
 dens ait ad pncipes. Nescio pfecto vnde
 tantam adeptus sis gloriā sanctitatis vt
 etiam a remotissimis oris te visendi gra
 tia populi pfluant. ego em postq; in he
 remo sum pane ⁊ aqua pntē nuncq; nisi
 sup paleaz in tugurio meo iacui. ⁊ nemo
 est qui aliquid de me referat sauctimonie.
 nemo. q̄ ad me visendum se cōferat. Cui
 princeps. dic mihi frater obsecro. anteq;
 mundū relinqueres heremiq; fieres ha
 bitator. Quisnam erat stat⁹ tu⁹. Qui re
 spondit. ego agricola eram. custos bouz.
 ⁊ tellur⁹ arator. ⁊ rursus pnceps q̄b⁹ cib
 vescerari. Rndit heremita. pane ⁊ aqua
 ⁊ crebro solis herbarz radicib⁹. Et iterum
 pnceps. cubilia tua q̄lia erant. Rndit he
 remita. nuda terra. sub apto celo. Tunc
 pnceps. Et si nihil propter deū reliquisti
 immo aliqd tue vite melius addidisti. qz
 nunc sub tugurio in palea iaces ⁊ fercu
 lis sepe vesceris. Ego autem maximū p
 pter deū reliq; potentatū. magnam seruo
 rum ⁊ clientium cateruā. epulabar quoti
 die splendide. in excels s tectis ⁊ depictis
 palatijs habitabam. vestimentis auro cō
 tectis induebar. quicquid glorie. quicqd
 apparatus. quicquid voluptatis deside
 rabam continuo mihi conferebat. omnia
 reliqui vt xpm sequerer. Struxi mihi hoc
 tuguriū. Reliqui mihi hunc famulū qui
 pro vite conseruatiōe dūtarat olera ⁊ le
 gumina mihi paret. Itaq; frater mi nul
 lam habes occasionem querere. Sit er
 go in seruis dei discreti o personarum. qz
 etiā preceptor noster dixit. nō eqliter oib⁹
 qz nō eqliē valet oēs. sit agnitio stat⁹ eoz
 sit rectū sanūq; iudiciū. ⁊ cu; huiusmodi
 discretionē prenoiatq; distributionem
 iustam rectq; cognouerint. non velint
 omnes accipere qd paucos accipere am
 plius vident. Tolerandi eni sunt qui mi
 nus possunt. Sufferendi qui minus va
 lent. compatiendum illis. qui delicatius
 in seculo viuere consueuerūt. ⁊ hoc ideo
 ne contingat detestāda pueritas. vt sez

in monasterio quantū possunt diuites fi
 ant laboriosi. hoc est abstinentes parci. ⁊
 sobrij. pauperes aute; fiant delicatius. vt
 plus. s. ⁊ delicat⁹ ceteris sumant. Da
 gna quippe ⁊ detestanda pueritas est.
 vt ⁊ pauperes. inopes. egeni. ignobiles.
 ⁊ rusticani hoies in seculo. velint tāq; no
 biles ⁊ magni viri In religione tractari.
 vbi diuites ⁊ generosi homines sobrij ⁊
 parcam vitam ducunt. quod tñ fieri sepe
 numero videmus. Efferūt enim se nōnū
 q; plerq; in religione. vt in ea primū ac
 cubitum delicatiores cibos prelaturas. ⁊
 eminentias querāt. cum tñ in seculo pau
 peres. infimi ⁊ abiecti extiterint. Contra
 multi q̄nto nobiliores delicatioresq; fue
 runt in seculo. tāto postmodū abiectius
 districtius humiliorq; degunt in mona
 sterio. Illi quidem ventri. hi menti serui
 unt. Illi mundū sequunt. hi deum vene
 rantur. Illi per latā spaciōsāq; viam ten
 dunt ad penam. Isti per artā ⁊ angustaz
 tendunt ad gloriā. Tam autem puer
 sus. tāq; detestabilis error. ex eo quidem
 prouenit. qz se statūq; eoz ille minime co
 gnoscunt. qz sublime ⁊ excelsuz mu
 nus est. vt quis seipsum cognoscat. perin
 de poeta cecinit. e celo descendit nosce te
 ipsum. perinde Cassiodorus inquit. Da
 gnus accessus ad deum. est propue infir
 mitatis cognitio. nā tunc incipit virt⁹ ad
 esse diuina. cū presumptio incipit deesse
 humana. perinde Solon magn⁹ ille phi
 losoph⁹ docuit summā pbiam esse sumpt⁹
 habere cognitionem. Quid eni prodest
 si cursus siderū. quid si vires herbarū. cō
 plexiones hoim. naturas aialū celestiu;
 oim ⁊ terrestriū scientiā habegas. si teipsuz
 ignoras. imo precellentissimo illo mune
 re. cuius gratia ad religionem venisti. vt
 deum. s. agnoscas cōpos fieri nō poteris
 si teipsum nō agnoscas. Tu enim ipsius
 in te geris imaginē. quam si ignoraueris
 imaginati prestantiam pfecto intelligere
 nequueris. Idcirco recte Hugo de aia
 differens ait. Frustra cordis erigit oculū
 ad videndū deū. qui nondū idoneus est
 ad videndum seipsum. prius enim est. vt
 cognoscas inuisibilia spiritus tui. qz po
 sis esse idone⁹ ad cognoscendū inuisibi
 lia dei. Si nō potes cognoscere te. nō p
 sumas apprehēdere ea que sunt supra te

S

b

f 4

precipuum & principale speculum ad videndum deum est animus rationalis. seipsum videns. **I**nde speculator maximus deitatis. **A**ugustinus cum in singulis creaturis deum perquireret. & omnia que in celis & sub celo sunt scrutaret. nullam aut quam tenuem de ipso adipiscere notionem. tandem ad se reuersus. in se deum cognouit. & intellexit. **U**n in mellifluis soliloquiorum libro ita inquit. **E**cce dicit deus de me. **S**umme omnipotentissime inueni locum ubi habitas. quia in aia quam creasti ad imaginem & similitudinem tuam. que te solum querit. & desiderat & ego circumi sicut ovis qui perijt. querens exterius te. qui & interius. & laboraui multum querens te extra me. **E**t tu habitabas in me. & non inueni. quia male querebam foris. quod erat intus. **C**ircumi vicos & plateas ciuitatis huius mundi. & misi nuncios meos omnes sensus exteriores. ut quererem te. & non inueni. quia male querebas quia tu es intus. & ego te foris querebam. quod sui proditoris beneficia recolens altius confessus est huius pacto. **S**ero te amavi pulcritudo tam antiqua. & tam noua. sero te amavi. & ecce intus eras. & ego foris. & ibi te querebam. & in ista formosa. quam fecisti formis iruebam. **D**ecum eras. & tecum non eram. ea me tenebant longe a te. que si in te non essent. non essent. **V**ocasti & clamaui. & rupisti secretitatem meam. corruscasti. splendiisti. & fugasti cecitatem meam. flagrasti & duxi spiritum & anhelum tibi. **S**ustraui & esurio. & sitio. **L**etigisti me. & exarsisti in pacem tuam. **I**taque ex his confestimur: quod si hic in via cognoscere deum cupimus. nos ipsos cognoscamus. qui ipsius gestamus imaginem. qui sua sumus similitudo. qui sue maiestatis templum facti sumus. per quos tamque per consonos gradus ad eius conscendum celsitudinem. & quoniam ita est. quod medium sumus. quo a nobis cognoscat deus. non facile de nobis ipsis integram perfectamque habemus cognitionem. quod **A**ugustinus eodem in libro asseueravit dicens. **A**nimum ad habendum seipsum angustus est. & interrogans ubi sit. quod se non capiat. **H**unc quod extra ipsum an non in ipso. & difficultatem auget. ita respondet. **M**ulta mihi super hoc obruitur animi ratio. **D**erinde recte **S**alomon dixit. inscrutabile est cor hominis

quorum sententie hanc esse rationem. **S**i **B**asilio assentire licet. existimamus. quoniam non solus oculus ea que extrinsecus habent inspicere. seipsum non valet intueri. sed etiam mens ipsa satis acute aliena delicta contemplanis. tardior est erga suorum cognitionem vitiorum. iuxta illud **T**erentianum. **U**nusquisque aliena melius iudicat quam sua. **S**ed si non plus reflexiua virtus esset mens quam oculus corporis reprehensione dignus **B**asilus non esset. **N**am hec est apud philosophos ratio. quare seipsius oculus non intuetur. non quia alia videat. sed quoniam super seipsum reflectere minime potest. quod re absconum est. ut eam esse causam astruat. ut difficile animus seipsum cognoscat quoniam exteriora cognoscit. **N**os autem quoniam remotus est a sensu. & propter sui entitatis prestantiam id esse asseueramus. quod si hec ut non dubitamus. tante difficultatis causa est. non segnes esse debemus. ut tantam entitatem etiam si possibile sit comprehendamus. **N**amque si sui natura animus prestantis est & magna dignitate preditus. multo nihilominus dignior. multoque prestantior erit. si se intelligit comprehendit & continet. **S**i enim aliena cognoscere ei deliciosum pabulum. salutem perfectionem. dignitatemque. non merdiocrem prestat. quanto magis sibi ipsi preestabit. si seipsam noscendo continet. **N**am si laudabilior est animus. ut **A**ugustinus astruit. cui nota est infirmitas propria quam qui ea non inspecta. mundi menia. vias siderum. fundamenta terrarum. celorumque fastigia perlustat. quanto etiam precelentior erit. si suam meditabitur dignitatem. **R**edeat ergo fratres mei vnusquisque ad cor suum. intelligat se. cognoscat dignitatem suam. discutiat seipsum. consideret unde venerit. quo tendat. quomodo uiuat. quid agat. quid committat. quid omitterat. quantum quotidie vel proficiat vel deficiat. **Q**uibus cogitationibus magis incursetur. quibus affectibus frequenter molesteretur. quibus temptationum machinis a maligno spiritu acriter impugnetur. & cum totum interioris exteriorisque hominis statum. prestantiam. habitum. conditionem. successumque. quoad fieri possit. plene cognouerit. non modo qualis sit. verum etiam qualis esse debeo

at intelliget: **E**t tunc utiq; non se infla-
bit. sed humiliabit. nec ea queret in mo-
nasterio que foris hie non poterat. com-
patietur fratribus suis. compatietur debilibus.
compatietur et his qui de moribus delicatio-
ribus ad monasterium venerunt. si non ita
parce. ita frugaliter. ita stricte. ita etiam so-
brie vixerint. tolerabit eos patienter. et equo-
anio feret. si quid alimentorum operimentorum
ue. plus vel delicatius eis quam ceteris impar-
tiet. per hanc sui cognitionem etiam ad summi
dei subleuari poterit contemplationem.

Maximus enim contemplationis gradus est
humilitas. et sui ipsius cognitio. Nam sicut
sui ipsius ignorantio. ut Lactantius inquit.
mater est omnium malorum. ita e contra. notio sa-
luta glorie. eterne beatitudinis. et omnium
genitorum bonorum. quocirca Bernardus ait.
Scio neminem absque sui cognitione salua-
ri. de quo nimirum magis salutis humilitas oritur
et timor domini. qui sicut et sapientie. ita et sa-
luta est initiatio. **C**rysolostomus autem qui sicut
sanctitate. ita et doctrina valuit. non modo ex
hac cognitione sapientiam voluit proficisci.
sed ait id precipuum atque potissimum esse
hominis sapientiam affectantis contemplari. scilicet
quod ipse sit. quid intra se. quod extra. quid in-
fra. quid supra. quid contra. quid ante. quid
denique post sit. hec consideratio tripliciter
inquit parit fructum. utilitatem sui. caritatem
proximi. contemptum mundi. et prepotentis
dei amorem. ut sui nanciscatur utilitatem. per
sui cognitionem compungitur. compunctus
conteritur. contritus. **H**oc quatuor afficitur
qualitatibus. Nam in primis ubi fuit medi-
tatio. et sic dolens reminiscitur vitiorum. quorum
memoria secum considerat. ubi propter illa
erit. quam ante tribunal diuine maiestatis.
de cunctis redditurus foret. et eo modo equi-
sumi iudicis futuram irrevocabilemque pertime-
scit suam. Rursus solerte ubi est conside-
rat. et sic presentis vite mala innumerosa
et laqueos perspicit. meret et plorat. pos-
tremo contemplatur. ubi non est. et eo pacto
eterna infinitaque supigne civitatis medita-
tur bona. que nondum adeptus est. illa summo-
pere concupiscit. lugens cum propheta. heu
mihi quod incolatus meus prolongatus est. ha-
bitavi cum habitantibus. cedat multum inco-
latus sum. et resolutus affectum. in suavem
erupit melodiam decantans. **Q**ua dilecta

tabernacula tua domine virtutum concupiscit
et deficit anima mea in atria domini. **C**or meum
et caro mea exultaverunt in deum vivum. **E**x
quibus vilescit et mundus. et cuncta que in eo
sunt continent oblectamenta. et elevans se ad
celestia tota mente conatur ab illo redama-
ri. in quem iam profecto anima eius liquefacta
est amore. in quo ut mens ardeat. dulce-
dinis ac suavitatis sue iam se profiteretur ha-
bere saporem dicens. **T**u es domine deus meus
mellem dulcior. **T**u es lacte et niue candidi-
or. **T**u nectare suavior. gemis et auro pre-
ciosior. et cunctis terrarum divitiis et hono-
ribus mihi carior. **T**u es deus meus. vita
mea. tu salus mea. tu gloria mea. tu dul-
cedo anime mee. tu es susceptor meus. et libera-
tor meus. et protector meus. **S**usceptor ne
eadam. liberator ne peream. protector ne fe-
riar. tu es mihi omne bonum. quam tu solus
summe bonum. et in te solum satiari possunt
quod tua bonitas solum terminum non habet.
et ideo satiabor et explebor. cum claritas ap-
parebit gloria tua. quam ad aquam semper
anhele non differat obviare precor illam mihi
hi pandere benignissima maiestas tua.
Et tue facies claritatem videns in te de-
lecter. in te quiescam. te fruor. et tue sempit-
erne fiam beatitudinis copiosus. **E**t quod
nam bonum tanto maius tantoque iocun-
dus est. quanto diffusius aduocat proximo-
rum. et velut ad nuptias inuitat eos. ut
tante glorie tante dulcedinis. tante deni-
que suavitatis participes fiant. dicens cum
propheta. gustate proximi et amici mei. et
videte quoniam suavis est dominus. beatus
vir qui sperat in eo. **I**gitur pre-
claram sui ipsius cognitionem. **I**nexplicabilem
eius virtutem. per quam ad tantam
vehitur mens sui conditoris contem-
plationem. **I**n speculum lucidissimum. **I**n
saluferum iudicium. **A**d eam igitur cre-
berimam habendam vos exhortor. **A**d
eam complectendam vos moneo. **A**d eam
iugiter. si possibile est retinendam vobis
persuadeo. quoniam ipsa fontem suum
de quo oritur. hoc est mentem. **E**t Ber-
nardus inquit. purificat. affectus regit.
actus dirigit. excessus corrigit. mores con-
ponit. vitam honestat et ordinat. quid li-
ceat. quid deceat. quicquid expediat docet
demum tanquam splendor maxime anime. et in bar-
quodam splendidissimum mentis omnium humanarum

diuinarūq; rerū scientiam confert.

Lectus vicesimū sextus **Augustin⁹**

Ne quēadmodum egrotātes ne-
cesse habent minua accipe. ne gra-
uenē. ita ⁊ post egritudinē sic tra-
ctandi sunt. vt cit⁹ recreent. etiā si de hu-
millima seculi paup̄tate venerūt. tāq; hoc
illis contulerit recentior egritudo quod di-
uitibus antetior consuetudo.

Comentū vicesimū sextū **Ambrosi⁹.**

Ertum maudatum est. in quo iu-
bet. vt oēs siue ex diuinarum fasti-
gio. siue de humillima seculi pau-
pertate venerunt. post egritudinem sic in-
victu ⁊ in alijs oportunis quibuscūq; tra-
ctentur. vt cit⁹ recreent. **N**empe in hac
recreatione faciēda personarum nō de-
bet esse acceptio. neq; contēni humillima
paupertas in his debet. que postulat hu-
mana necessitas. **D**ecet autem id fieri. tū
vt debita caritatis ad omnes extēdantur
obsequia. tum vt vnusquisq; quantotius
possit famulari deo. seruire mōasterio. et
alia virtutē exercere officia liberi valeat.
Tū ne ip̄a infirmitas. sic in famulo dei si-
scipiat predominū. vt inde vel de recidi-
ua periculū incurrat. vt min⁹ idoneus ad
onera religionis portāda efficiat. **Rur-**
sus vt **Hieronimo** placuit. **P**rimia cor-
poris debilitas nō solum ipsi⁹. sed etiam
aīe vires frangit. ingemiū marcescere fa-
cit. ⁊ plerūq; ipsum deuotionis tollit fer-
uorē. qm̄ q̄diu hec membra rexerint art⁹
organo. medioq; anim⁹ corpore indiget.

Et q̄q; ap̄ls virtutē in infirmitate p̄fi-
ci predicauerit. noluit tū quēpiā sic atte-
nuari. vt excessum laudauerit infirmita-
tis. cū ⁊ ipse etiam dixerit. castigandū es-
se corpus. ⁊ nō mortificandū. **E**t rursus.
ne frangamur in tēptationib⁹ consolat⁹ ē
nos dicens. **Fidelis** de⁹ non sinet vos tē-
ptari supra quā ferre potestis. propterea
quicqd cum mō ⁊ t̄pamento fit. p̄ pulchre
⁊ salutare fieri dicim⁹. p̄inde semper libu-
it virtuti. suū in medio locare tribunal.

Preterea nō ita in infirmitate ap̄ls virtu-
tē perfici voluit. vt assereret infirmitatem
ipsam. cause esse p̄ficiēde virtutis. sed q̄

an p̄fecta sit infirmitas ipsa ostendat. qm̄
in egritudinib⁹. p̄secutionib⁹. tormentis.
⁊ in quacūq; aduersa fortuna viri demō-
strat constantia. **I**dearco cū non oēs tan-
ta mentis valeamus fortitudine. vt cun-
cta aduersa equo animo toleremus. quo
ad fieri potest annitendum est. vt famuli
dei cito sanentur. ⁊ post egritudinem ne
frangantur. sic tractandi sunt vt citius re-
creentur. **E**t qm̄ multa sunt egritudi-
nū genera. alia quidem tenuem vitam. et
presertim in principio exigunt. ceu quedā
febres sunt que ex multa stomachi reple-
tione generant. **I**n quibus si cibus sumi-
tur nō eleuat sed grauat. tunc sane neces-
se habent egrotantes minus accipere. ne
grauenē. **A**lia x̄o rerū presertim optima-
rū copiā deponunt. sicut oculorum cata-
racte. egritudines malencolice nature de-
fectus. ⁊ inualtitudines sincopim. ⁊ tot⁹
corporis. post euacuationem debilitates
inducentes huiusmodi infirmitatib⁹ affe-
cti in cibo. potu. vestitu. cubatione. man-
sionibusq;. qm̄ omnia ista ad subleuandā
naturam multum conferūt. sic tractandi
sunt vt citius recreentur. etiam si paupe-
res in seculo fuerint. tanq; hoc illis con-
tulerit recentior egritudo. quod diuitib⁹
antetior consuetudo. ac si patenter asse-
ret. q̄ sicut ex delicatioribus moribus ad
monasteriū venientes propter eorū anti-
quas et consuetas debilitates. melius
sunt tractandi. ita ⁊ circa pauperes. pro-
pter recentiorē eorū egritudinē vt citius
recreentur diligentior est cura adhibēda.

Que enī seminat homo. vt inquit apo-
stolus. hec ⁊ metet. **S**ed quo pacto mise-
ricordiam metemus in agro summi dei. si
eam in campo. hoc est in dolore nō spar-
gimus proximi. perinde **Johānes** euan-
gelista inquit. **Q**ui viderit fratrem suum
necessitates habere. ⁊ clauerit viscera sua
ab eo. quomodo caritas dei manet in eo.
Si ergo celestis patris caritatem deside-
ram⁹ habere. debemus ⁊ nostris fratrib⁹
misericordiam exhibere. **U**nde vt ad eam
exhibendā. vnigenitus filius suus nos
hortaretur dicit. **B**eati misericordes. qm̄
ipsi misericordiam consequentur. **D**ivi-
na p̄fecto. ⁊ incomparabilis nobis mi-
sericordia ostendetur. quando pro sub-
uentione. ⁊ cura temporalis egritudinis.

quaz in hoc seculo proximo gerimus. ab eternis in die iudicii liberabimur cruciatibus. et celeste regnum pro tanto obsequio nobis ab illo donabitur in premium. a quo pro tribu- nali in solio sue maiestatis sedente au- diemur infirmus fui. et visitastis me. esuri- ui. et dedistis mihi manducare. **D**ine- fabilem bonitatem deceptoris. et sue celsitu- dini vendicet. que hic suis pusillis impri- mur. **D**ineplicabilem liberalitatem summi regis. ut pro tanta exigua seruitute infirmi- tatis dignetur largiri amplitudinem. **D** maxi- mi imperatoris magnitudinem. qui pro terre- nis celestia. pro momentaneis eterna. pro infirmis sublimia condonare nobis polli- ceat. **I**dcirco fratres sic exhibeamus nos metipsum ad seruiendum infirmis ut non al- teri quam immortalis deo nos seruire existi- mus. et quanto paupiores delectiores hu- milioresque infirmi extiterint. tanto ad eos visitandos. curius ad eos sumus seruentiores. quam sicut ipsa sapientia incarnata. egrotans infirma. atque immortales faceret. ita pauper ad nostras tollendas calamitates descendit ut pauperibus atque egenis misericordiores sumus. ac perinde beatores tamquam de maiori humilitate premium reportantes. sicut in uer- ba edicti per os **David**. tamquam pro suo pre- conem factum. qui in psalmo cecinit. beatus qui intelligit super egenum et pauperem. in die mala que dies erit ultionis liberabit eum dominus. et non solum tunc. vergetiam et in pre- senti vita. maxima ei aduenire munera opo- rat dicens. dominus conseruet eum et viuificet eum. et beatum faciat eum in terra. et non tradat eum in manum inimicorum eius. dominus opem fe- rat illi supplectum doloris eius.

Textus vicesimusseptimus **Augustinus**

Ed cum vires pristinas recuperauerint. redeant ad feliciorum consuetudinem suam. quam famulos dei tanto amplius decet quanto minus indigent. **N**ec cibi eos teneat voluptas iam vegetatos. quos necessitas leuatur infirmos. **I**llos sane estimet ditiores. qui in sustinenda peccata fuerint fortiores. **D**eli est enim minus egere. quam plus habere.

Comentum vicesimusseptimum **Ambrosius**

Postremum mandatum est. ut subleuata dei gratia. infirmitate. recuperatis ob diligentem curam pristinis viribus ad feliciorum consuetudinem suam fratres redeant. **F**elix consuetudo est corpus suum castigare. atque ut apostolus in seruitute redigere. **F**elix consuetudo est carnalia desideria que militat aduersus animam abscidere. **F**elix consuetudo est die noctuque diuino vacare seruitio. **F**elix consuetudo est monasterii bona. et ea maxime que spiritualia sunt diligentem curare. **F**elix consuetudo est se in obsequium ser- uorum dei exhibere. **F**elix consuetudo est se toto die meditationi et contemplationi dedica- re. contemplari quidem debent. quanto amari debeat deus. et cum aquila contemplationis **Au- gustini**. in dei amore toto liquefacto. ita eum querere. et ad eum exclamare dicentes. **A**mamus te o deus noster. et magis. magis que amare volumus. **D**a nobis speciose pro filiis hominum. ut desiderem te. et amem. quantum debemus et volumus. **I**mmensus enim es. et sine mensura debes amari. presertim a nobis quos sic amasti. et sic saluasti. pro qui- bus tanta fecisti et talia. **A**mor. qui semper ar- det et non quod extingueris. dulcis est et bone iesu. caritas deus noster. **A**ccende nos to- tos igne tuo. amore tuo. caritate tua. dul- cedine tua. desiderio tuo. iocunditate et ex- ultatione tua. et pietate et suauitate tua. et voluntate et concupiscentia tua. que sancta est. et bona. et casta. et munda. ut toti dulce dine tui amoris pleni. et toti flamma carita- tis tue vaporati. **D**iligamus te dominum nostrum dulcissimum et pulcherrimum ex toto corde nostro. et ex tota anima nostra. et ex totis viribus nostris. et omni intentione nostra cum multa cordis contritione et lacrimarum fonte. cum multa reuerentia et tremore. ha- betes te in corde. et in ore. et pre oculis no- stris semper. et ubique. ut nullus in nobis pa- teat locus adulterinis amoribus. **E**t ad hanc ieiunandi. disciplinandi. laborandi. orandi. meditandi. atque contemplandi fe- licem consuetudinem. famulos dei tanto am- plius atque festinantius redire decet. quan- to minus indigent. **N**ec cibi eos teneat vo- luptas iam vegetatos. quos necessitas le- uatur infirmos. **N**amque ad leuandum de- ponendaque corporis infirmitate. carnis age- re et hinc curam necessum est. que quod caro cum ve- getata et istaurata fuit. sic cibi potusque

Amor dicitur caritas

v

remittendus est. sic cari⁹ refecanda cura
vt dei famulos cibi. aliarūq; deliciaz n̄ te
neat voluptas. nec seruiant gule. qui de
seruire debet aie. Periculose enī ac p
hoc sūm opere fugiende sunt voluptates
que effeminatū faciūt aīm. sicut idoneus
testis est sardanapalus. **P**aximū attenu
ant robur. strennuū ducem vilē faciunt. z
in bello inuictum sua lenitate deuincūt z
p̄sternūt. sicut indomit⁹ Hannibal testat^r.
quē cum fomēta campanie z arma vince
re nequerant. hyberna vina dapesq; sol
uerunt atq; eneruauerūt. **O**b eā rē **P**ar
cus **C**icero p̄sentaneū nō esse inquit. vt q̄
metu nō frangit. is frangat cupiditate. et
qui inuictū se a laborib⁹ prestiterit. ille a
voluptate vincat. **Q**uanto ḡ famuli dei
min⁹ indigent. tāto eos ampl⁹ decet ad
p̄stinā felicē austeriorēq; vitā redire. nec
aie virtutes ipse auferant voluptates. q̄
bus neq; maior neq; suauior pōt inueni
ri tyrann⁹. **P**ēpe vniuersa nature z fortu
ne z gratie cū quadā falsa z pestifera iocū
ditate eripiūt bona. qm̄ vt recte **I**sidor⁹
eas interpretatur. **V**oluptates nil aliud
sūt. nisi cū quadā lubrica suauitate ad illi
cita fede mētis inclinātes. **H**inc magn⁹
ille stoic⁹ **S**eneca inq̄t. q̄ hostis vnq; tā
p̄tumeliosus fuit. q̄ in quosdā volupta
tes sue. **Q**uidā se in voluptates mergūt
quib⁹ in p̄suetudinē ad ductis carere non
pōt. z ob hoc miserimū est. quo eo puene
rint. vt illa q̄ sup̄uacua fuerunt facta sint
necessaria. seruiūt itaq; voluptatibus nō
fruent. z mala sua. quod maloz vltimuz
est amant. p̄inde in p̄claro et excelso vo
lumine de philosophica p̄solatione diu⁹
Boetius eas detestando ita interrogat.
Quid de corporis voluptatib⁹ loqr. qua
rū appetentia quidē plena est anxietatis.
satietas nō p̄nie quarum motus quid ha
beat iocunditatis ignoro. tristes nō esse
voluptatū exitus. quisquis reminiscit li
bidinū suarum intelliget. que si bonos ex
plere pōt. nihil cause est. quin pecudes q̄z
beate esse dicant. **S**ed certe vt **P**ierony
mus ait. nihil p̄dige satis est voluptati.
semp̄ famem patit sui. que alimētis perpe
tuis nescit impleri. propterea a blandimen
tis voluptatū abstrahendus est anim⁹ ne
si mergi incipiat. subleuari mō non possit
Sirens vtiq; morē tenēt que tādū nau

tās allicit z demulcet cantu. quousq; nau
fragium perpererit incurrisse. **P**ull⁹ ḡ
se illecebrosis seducat a morib⁹. **P**ullus
vinci a voluptatib⁹ se permittat. vnusq;
q; constanter pugnet. virilē dimicet. ho
stem audacter inuadat. qm̄ nullus spiri
tualis certaminis apprehendit palmas q̄
nō legitime certauerit q̄ in sen. et ipso pu
us per afflictā ventris concupiscentiam
ante carnis nō deuicerit incentiua. **N**ec
ad consuetum spiritualis certaminis ordi
nem assurgit. si non prius inter nosmet
iplos hostis positus gule videlicet appe
titus edomet. qm̄ sicut ab arte z a natura
recte docemur. nisi ea que nobis vicino
ra sunt prosternam⁹. p̄ quam inaniter ad
remotiora ipugnanda pertransimus. **E**t
vt vitia que in nobis ex ipsis generantur
voluptatibus. maiori cū impetu extingū
da inuadam⁹ adiecit. illos sane extinent
ditiores q̄ in sustinenda parcitate fuerint
fortiores. **D**uplex diuitiarum gen⁹ es
se nouimus. aliud quidem temporalium.
aliud spiritualium. **T**emporales diuitie
que sint latet neminem. quoniam p̄dicia
palatia. gēme. auri argentiq; pondera. et
magna pecuniarum copia. que in caduca
rum diuitiarū veniunt appellationē. **I**n
his vtiq; etiam ditiores sunt. qui in susti
nēda parcitate fuerint fortiores. quoniam
vt antiqu⁹ sermo dicit. qui parci sunt di
uites sunt. **S**ed ad p̄sens negociū hec
minime satisfacit interpretatio. **A**d arce q̄
sunt spirituales diuitie. z quo pacto in il
lis ditiores fiant. qui in sustinenda parci
tate fuerint fortiores videam⁹. **S**piritua
les diuitias. fidem. spem. caritatem. iusti
ciam. humilitatem. temperantiā. pruden
tiam. constantiam. z reliquas appellam⁹
virtutes. hinc ad verā philosophiā **P**ar
cus **T**ulli⁹ mentem erigens in parado
xis q̄z digne q̄zq; excellenter dixit. quan
ti precij estimanda est virtus. que nec eri
pi nec surripi potest. neq; naufragio ne
q; incendio amittitur. qua p̄diti q̄ sunt
soli sunt diuites. **A**t enim nemo diues ni
si abundans diuitijs. **V**irtus autē et ne
ce pullulat vitioz. quoniam teste philo
sophorum maximo **A**ristotile. **V**nūq;
q; ex suo efficitur contrario. **O**cciduntur
autem vitia maxime ex carnis mortifica
tione. et ex ipsa parcitatis fortitudine.

Quod in sustinenda paritate extiterint for-
 tiores. hi per ieiunia. per sobrietate. per ab-
 stinentiam. per continentiam. per psimonias. per
 continentiam carnis per castitate. animu
 predictum faciunt esse virtutibus. et in the-
 sauro regni celestis sunt ditiores. Et ut
 ad hanc sustinendam paritatem fiamus per
 penitentes. postremo annectit. **De**lius est
 enim minus egere quam plus habere. **I**nter
 indigeo. et careo. hoc interest. quoniam absque vlla
 proorsus differentia illis careo. quod in no-
 bis non sunt. siue nobis oportuna extite-
 rint. siue non indigemus autem illis. quod no-
 bis sunt ad nostrum usum necessaria. etiam
 si illis non caream. quo pacto sane dici-
 mus. oculis quod in nobis sunt indigemus
 ad videndum. dentibus ad edendum. lingua
 ad loquendum. et pedibus ad ambulandum
 et ceteris membris ad propria exercenda
 officia sepe numero etiam illi indigemus
 quibus et si caream. per nostra tamen subuentio-
 ne oportet essent. ut si pro annuo victu. et alio
 cui oportet esset talentis. et per sustinenda huius-
 me vestimentis. quibus careret. **A**d hunc quod
 deum sensum tertius est iste interpretandus
Delius est enim minus egere. quam plus habe-
 re. ac si apte dixerit. melius est egere alio-
 cuius rei. quam nobis minus est. hoc est quod nobis
 deficit quam plus habere. id est plus abun-
 dare. quam opus sit. quoniam melius eo aliquid
 egestatis propter deum sustinere. quam super-
 abundare. **N**am egestas. quod propter deum est
 generat humilitatem que est causa salutis.
 dicente christo nisi efficiamini sicut paruuli
 iste. humiles. et simplices et puri: non in-
 trabis regnum celorum. quod etiam causa est ex-
 altationis dicente eodem humilitatem ma-
 gistro. quod se humiliat exaltabitur. quod est ista
 via ad acquirendam sapientiam. **S**alomon
 mone testante quod ait. **I**n animam maluo-
 lam. hoc est superbam et elatam non in-
 trabit sapientia. quod est causa tam diuine quam
 humane benedictionis. proinde beata dei
 genitrix de se inquit. **Q**uia respexit deus hu-
 militatem ancille sue. **E**cce enim ex hoc bea-
 tam me dicent omnes generationes. que
 est causa. quare orationes et alia sua opa
 grata sint altissimo. vnde scriptum est. ora-
 tio humilitatis se nubes penetrat. imo et
 celos. immo et ad summi dei ascendit ma-
 iestatem. quod et demum est omnium bonorum initiu.
 abundantia autem parit superbiam. que omnium

est malorum origo. **E**tiam obrem sui dei. ut
 carnis illecebrosos appetitus. et omnes
 queant repumere voluptates. iugiter ac di-
 ligenter attendere debent. ut alimentorum ve-
 stimentorumque minus habere velint. quam eis
 oportet fuerit. **D**eus enim gloriosus et summe
 bonus. et summe clemens. qui omnia regit. omnia gu-
 bernat. qui sanat contritos corde. qui nostras
 intuetur necessitates. quod pascit volucres celi.
 qui vestit lilia agri. qui ad helyam cornu
 destinauit. qui populum manna cibauit no-
 stris non sinet nos in necessitatibus deperire.

Lectus vice simus octauus Augustinus

Non sit notabilis habitus vestis. nec
 affectetis vestibus placere. sed mo-
 ribus.

Commentum vice simus octauum Ambrosius

Adhuc in victu pro refrenanda
 carnis concupiscentia consentaneo
 moderamine. **I**tem per uitanda ve-
 stitio pompa de habitus qualitate preceptum
 subiungit dicens. **N**on sit notabilis habitus
 vestis. **D**is quidem excessus notabilis est
 propterea nec nimis preciosa. nec nimis ab-
 iecta religiosorum debet esse vestimenta. ne
 vel nimis preposita. vel hypocrite a laicis in-
 dicentur. fecit utique vir sanctus quod docuit.
Scriptum est enim de eo. quod vestimenta eius
 calciameta. nec nitida nimium. nec abiecta
 plurimum. sed ex moderato et competenti ha-
 bitu erant. **I**pse quoque de seipso in sermo-
 ne de communi vita clericorum ita inquit. fateor enim
 vobis de preciosa veste erubescere. et non de-
 cet hanc professionem. **N**on decet hanc ad mo-
 nitionem. non decet hec membra. non decet
 hos canos. **E**t si declinandum quouis mo-
 do ab aliquo extraneorum cupiam in vesti-
 mentis videat. tolerabilius atque decentius
 est apud nos. **R**eligiosos viros. ad de-
 spectum habitum descendere. quam ad precio-
 sum efferri. tamen quod sicut mortui sumus mun-
 do. ita et omnem eius pompam abdicare de-
 beamus. tum quod preciose vestes curiosus gla-
 tum. et in sectum faciunt animam. **O**b eam res
 dicitur **P**ieronimus ait. **N**on tenera vestis
 sed mundicia mentis ornatum facit mona-
 chum. **E**t dominus in euangelio. **E**cce quod mollibus
 vestibus in domibus regum se. tamen quod si patet salus

tot dixisset. Non vos regni huius mundi curiales sed celestis esse debetis. et ideo non sicut illos vos mollia vestimenta. sed opera penitentie delectent. Etenim mollia vestimenta mollem effeminatumque animam efficiunt. quare mollibus vestimentis ut recte **A**ugustinus monet regia delectetur aula: asperis et humilibus christi delectetur ecclesia.

Preciose igitur vestes quibus ornari debemus spiritualia debent esse ornamenta. castitas videlicet humilitas. mansuetudo. patientia. ieiunia. misericordia. assiduitas orandi. fides. spes et caritas. quae illud amplissimum preciosissimumque vestimentum est quod operit multitudinem peccatorum. sine quo ad celestes nuptias recipere nemo. hinc ad conuiuium sine illo eunti in euangelio dictum est. **A**mice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem. Perinde precator noster adiecit. **N**ec affectetis vestibus placere sed moribus. boni ac beati mores ex ipsis generantur virtutibus. beati mores sunt. qui nos a filiis huius seculi discernunt. beati mores sunt. quibus celesti placemur imperatori. beati mores sunt. quibus anima pulcherrima et splendidissima redditur. per quos eam celestis sponsus in suam recipit sponsam. per quos in thalamo recipitur deitatis. per quos agminibus associatur beatorum. **N**on enim exteriorum pulchritudinem sponsus requirit inuisibilis. sicut scriptum est. **O**mnis gloria eius filie regis abiit. **N**on auro contexta. non gemis ornata. non lapidibus preciosis figurata. non serico vestimenta conficta. nostro placet saluatori. qui unica et inconsutili veste cinctus. **N**on enim tunicas. ut ait **A**ugustinus. **I**n regno celorum sumus inspecturi. sed vestis cuiuscumque. fulgor iusticie deputabitur. ipsi erit innocencie splendor. humilitatis exaltabitur decor. castitatis nitore et omnium bonorum operum sublimabitur odor in quo sane diuinitus monitus. omni reiecta contemptaque mundi gloria. sacrosancto baptismatis lauacro mundatur. nigris humilibusque voluit a sanctissimis viris **A**mbrosio **A**bediolano. antistite. et **S**impliciano **A**ligurienensi diuini **P**aulli primi heremite discipulo indumentis vestiri. sicut idem vir sanctus **A**mbrosius in eo sermone. quem de **A**ugustini uersione et baptismo edidit. per quam deuotissime scribit. **E**t ipse **A**u-

gustinus in diuulgatissimo famosissimoque sermone de cena domini de sui habitu figura et qualitate ita memorat dicens. **N**os qui videmur gerere in corporis nostri habitu figuram crucis. et nomen sancte religionis habemus. nigram vestem humilitatis portamus et zonas pelliceas precincti sumus. quorum significationem tale in excellentissimo sermone de filio prodigo asserit se a beato **A**mbrosio didicisse. pensate ergo inquit fratres quid vestis nigra. quid zona pellicea. quod corona capitis persuadeant. **N**igra enim vestis. que vilis est mundi contemptum nobis denunciat. et memoriam mortis. zona pellicea lumborum refrenationem declarat. **C**apilli rasi de vertice superfluitatem criminum significant ablata de mente. **E**t subdit sic enim mihi sanctus pater **A**mbrosius. quando me regenerauit in christo anno etatis mee trigesimo. mihi petenti respondit. **C**ogitate ergo fratres quod reprehensibile est. si sub tali habitu superbia latet vel luxuria. **E**ius itaque edocemur exemplo. ut non sit notabilis habitus noster. ut vitam habitui conformem ducamus. moribus potius quam vestibus placere affectantes. obediens apostolo nobis dicenti. **N**olite conformari huic seculo. sed reformamini in nouitate sensus vestri. eo pacto deo placebimus omnipotenti. eo modo anime nostre stre initiate peccatis. ornateque virtutibus dicit. quod pulchra es amica mea. et macula non est in te. sicque in die nouissimo eam suscipiens dicit. **V**eni amica mea. veni speciosa mea. veni columba mea. veni dilecta mea. intra iu cubiculum domini tui. veni in thalamum sponsi tui. **I**ntra in tabernaculum regis tui. ponam te intra thronum meum. ut mecum gaudeas. mecum leteris. mecum in eternum maneat. in eternum mea beatitudine perfrueris.

Tertius vicesimus nonus **A**ugustinus

Quando proceditis simul ambulate. cum venerit quo itis simul state.

Comentum vicesimum nonum **A**mbrosius

Quam utile. quod salutiferum sit. siue in incessu. siue in statu bonorum sortium

applicari facile non esset. **N**amque impietas
adversarius noster dyabolus. qui velut leo
rugiens circuit semper quem devoret. vehe-
mentioribus temptationis fluctibus affi-
cit solos. quam sociatos. Unde cum seniores
patres nostri. primum heremi cultores esse
ceperunt. cum in sanctorum patrum collatio-
nibus scriberet. nequissimi spiritus tam se-
uas eius inferebant molestias nec eorum
in cellis audebant soli commorari. pinde in
oratorio in cellis et vbiq; cum decreto plu-
res simul manebant. Et tantum crevit ver-
suti temptatorum persecutio. ut vicissim noctur-
nas faceret excubias. psalmis. orationi-
bus. lectionibus. atq; disciplinis incum-
bentes. hinc cum frater quidam patrum indu-
stria a maximis eriperet temptationibus bo-
norum fratrum similitudinem extollens ad
Rusticum monachum beatus Hieronymus. scri-
bit. **S**i solus fuisset. quo auctore supas-
sisset ac si diceret nullo. ac pinde victus debella-
tusq; iacuisse. **N**os etiam fratrem quendam
germanum nostri ordinis novimus et allocu-
ti sepe numero sumus. qui cum Arimini pre-
sertim in nocte solus esset. tot tantisque de-
monum temptationes. illusiones. pressuras
q; passus fuit. ut difficile esset dictu. nunc
clamoribus. nunc cachinis. nunc flammis
nunc verberibus. nunc horribilibus aspectibus
nunc vectione. nunc sursum deorsumq; eu. vi-
brando agitationibus pauperem religio-
sum. cum solus maneret torquebant. **S**o-
ciato vero nihil mali. nihilq; ei inferebant
molestie. **P**ostremo ut temporalibus finibus eter-
nisq; darent cruciatibus initium. **R**em stu-
pandam. et vbiq; terrarum cunctis seculis pre-
dicanda. **I**psam una diez hora circiter ve-
speri. de angustis craticule ferree in corpo-
ree molis naturam foraminibus extrahentes
supra incredibilis altitudinis pinaculum
templi duxerunt. ut illinc eum seussime precipi-
tarent. **O** clemetissime deus. non permisisti ser-
vum tuum tandem atrocissimorum hostium vio-
lencia trucidari. **E**cce ad tam grande spes-
taculum tota civitas Ariminensis accurrit.
et viso populo servus tuus ausus suscepit tuum
iudicium subsidium. et soluta lingua quam dyabo-
li manu tenebat ligata. aperto ore. to-
nantem voce. cunctis audientibus exclamavit
O deus meus. **O** sancte Nicolae de Col-
letino defende me. quia ecce devotus tuus iam
pereo. **O** mira dei protectio. **O** patris infini-

ta. **O** pietas imensa. **O** post invocatum e ce-
lo rutilans scissim Nicolaus a pientissimo
deus emittit. et cunctis videntibus demones
effugavit. et accepta dextra servum suum ex
templi pinaculo in terram duxit. et ipsum sa-
nctum tutissimisque restituit. **S**ubinde plurimum
devotorum hominum collegio factus obtinetur
quod depositus. **U**bi salvator suis discipulis
aciebat. **S**i duo ex vobis consenserint super
terram de omni re quamcumque petierint fiet eis a
patre meo. **E**t rursus. vbi duo vel tres in no-
mine meo congregati fuerint in medio eorum
ego sum. quod si duorum vel trium iustorum id con-
gregatio permittit. perculsio bio oculi atq; li-
beri. ut Leo pontifex. inquit. plurimorum
ceteri condonabit. **N**amque dispersi milites
non modo victoriam. sed conflictum ut plurimum
consequuntur. **C**arbores quoque in uno congre-
rie succiduntur et ardent. seuncti vero extin-
guuntur et frigent. **D**iriguntur preterea ob
ipsam bonorum societatem omnes ad bonos at-
q; beatos mores. quam ut sanctus David ce-
cinit. cum sancto sanctus eris. et cum electo ele-
ctus eris. et cum guiso puerter. **E**tenim sic
malorum comes. malus fiat necesse est. ita et bo-
norum bonus fiat oportet. **P**udebit enim ipsi co-
ram bonis. mala vite committere. fiat etiam in-
de. ut sequi mali mores. si que uoxie in con-
sunt affectioes. optimis aliorum reprimeant
exemplis. **R**ursus viri religiosi ad hono-
rem. decorum honestatemq; sancte religionis se-
debet esse intenti. quam de ipsa scriptum est.
Flores mei fructus honoris et honestatis.
Et apostolus precepit. ut omnia honesta et firmo-
dinantur. **E**t enim religiosum honestum at-
q; honorabile est. ut quemadmodum fratres si-
mul in uno habitant monasterio. ita cum
pcesserint sit vadent. siq; in eodem maneat
loco. **O** b sanctam salutiferamq; instructionem
Id insuper visum est. facillime enim solus. vel
in articulis fidei orthodoxe. vel in alicuius
scripture sententia labi posset in errorem. et
cum non haberet cui erroneum conceptum suum
posset insinuare perditionis incurreret pe-
riculum. propterea scriptum est. **U**t soli. qui
si ceciderit. non habet subleuantem. **E**t rursus
frater qui iuuat a fratre quasi civitas firmo-
ma. **E**t Augustinus inquit. **T**utor enim
dulcior vita est. vbi unus alium cohortat.
Ubi alter alterius inflammatur exem-
plo vbi alter doctrina alterius instrui-
tur. **U**bi alterius porrecta manu alter

et in nichilo

S

marginale text on the left edge of the page, partially cut off.

subleuat. Et beat⁹ Hiero⁹ ad Rusticum
monachū ait. **D**ibi placet vt habeas sa-
crum p^oubernium. nec ipse te doceas. Et
subdit. in solitudine cito surrepit superbia
dormit q̄ voluerit. facit q̄ voluerit. nul-
lum veref. Tu anteq̄ in cōitate viuis nō
facies q̄ vis. comedis q̄ iuberis. subij-
ceris cui non vis. Tandē corporalis hec
societas spūalem designat p̄iunctionem
q̄ terribilis. vt castrorum describit acies.
Hāq̄ castrorū acies. cū ad bellum se pre-
parat. se cōiungere atq̄ ordiare festinat.
ne vel interrūpi vel penetrari. ab hostibus
queat. Sic nimirū nra spūalis acies bene
coniūcta. bñq̄ ordinata sit. ambulare si-
mulq̄ stare precipit. vt corā dyabolo mu-
nat ad bellū. vt ex sua videlz p̄iunctione
antiquū. nō solum terreat. sed pulsitet ho-
stem. qui in seruis Dei nil magis timet q̄
amoris vinculū. z ad bene beateq̄ viuen-
dū concordie vnitatē.

Textus tricesim⁹

Augustin⁹

In incessu. in statu. in habitu. z in
oibus motib⁹ vestris. nihil fiat q̄
cuiusq̄ offendat aspectū. sed q̄
vestrā deceat sanctitatem.

Comentū tricesimū

Ambrosius

Affectiones mentis. z oēs motus
animi. sicut quis mō ab exteriori-
bus sumit exordiu. ita z per exte-
riora q̄les sint crebrius cognoscunt. Ob
eam rē nequis malum de vestris iudicet
mentib⁹. in incessu. statu. habitu. z in sin-
gulis vestris motib⁹ exteriorib⁹. Augusti-
nus iubet nibila vob fieri. q̄ cuiusq̄ of-
fendat aspectū. sed q̄ vestram deceat san-
ctitates. Decet quippe sanctitatem vram
fratres carissimi. vt in dictis factis. gesti-
busq̄ vris tali animi vtami moderatōne
talis sitis p̄diti modestia. tanta polleatis
grauitate. tāta valeatis sanctimonia. vt a
nemine iuste valeatis rephendi. Nam
nō solum ad maiores ecclesie p̄latos. vez
etiā ad nos. q̄ voto sum⁹ religionis astri-
cti. tāq̄ etiā veros suos discipulos salua-
tor dicit. Vos estis sal terre. tāq̄ si dice-
ret. Vos estis hoim condimētū. vestro ex-
emplo instrui. vza sapiētia doceri. vza hu-

millitate componi ceteri debēt. Et rursus
vox illa ad nos. Directa etiā est qua dici-
tur. Sancti estote. qm̄ ego sanct⁹ sum di-
cit dñs. Vere sancti esse debem⁹. q̄ nomē
habitūq̄ religionis ac sanctitatis assumi-
mus. q̄ diuino sumus cultui mācipati. sa-
cris xpi altarib⁹ p̄secrati diuinis q̄z misse-
rijs dedicati. Tale ḡ sal sum⁹ i populo vt
vermes. z oēs anime putredines. nō solū
doctrina z p̄dicatione. vez etiam vite san-
ctitate ab eo abstergam⁹. Hāq̄ si sal eua-
nuerit. Si p̄dicator vires amiserit. si reli-
giosus luxurie cōcupiscentie z vanitatis se
dediderit. in quo saliet. in q̄ populus cre-
det. cui fidem adhibebit. quem imitabit.
Hōne iuste clamabit. Ecce hō. cuius tan-
ta nos fefellit opinio. z propterea subdit
Ad nibilyz valet vltta. nisi vt mittat for-
tas. z cōculcet ab hoibus. Tale enim sal.
vt beat⁹ Gregori⁹ inquit. qz infatuatum
est. foras mittit. qm̄ falsus p̄dicator. eius-
q̄ doctrina. que vana sine sapore. z inuti-
lis est. ab ecclesia pellit. conculcatū autez
ab hoibus despectui habeat. **O**portz
itaq̄ nos. vt ap̄t⁹ ait. ab his q̄ foris sunt
bonū habere testimoniū. Hō enim. teste
Augustino. sufficit nobis vita sancta. nisi
sit z fama bona. Hā vita iusta nobis ē ne-
cessaria prop̄ nos. fama bona prop̄ ali-
os. Propterea xps crudelē illuz appellat
qui negligit famā suaz. z rursus illum ma-
ledicit. q̄ eam asp̄nat. z merito qd. qm̄ si-
cut a sapiētissimo viro Salomone asser-
tū est. Delit⁹ est nomē bonum q̄ diuitie
mlte. Ergo sic nos existimēt hoies. vt mi-
nistros xpi. inferiorūq̄ dei veraces di-
spensatores ex bōis operib⁹ nos eē agno-
scant. vt de nobis verificef. qd̄ xps adie-
cit dicēs. Vos estis lux mūdi. **N**empe
ad corporeā mūdi lucem. h̄ est ad solē spe-
ctat effugare tenebras. illuminare orbem
calefacere terrā. cōsolari viatores. extermi-
natores bestias. z cūcti aiantibus vim ge-
neratōis p̄ferre. Sic z nos. q̄ religiosi su-
mus. q̄ lux spiritualis appellamur. debe-
mus heresum z cunctoz errorū atq̄ crimi-
nū tenebras per verā sanāq̄ doctrinā ef-
fugare. Illuminare orbē. populum. s. in-
struendo z docendo. quō in via dei. hoc
est in fide catholica ambulare debeat. ca-
lesfacere terram. h̄ est terrenos hoies reue-
cta seculi cupiditate in deo amore succen-

tre. solari viatores. q̄d̄m̄ em̄ sumus in
 hoc mundo pegrinamur ad deū z p̄ns vi
 ta nostra. via est ad nostz tedeundi crea
 torem. **U**bi cum multis erumnis. mise
 rijs. laborib⁹ atq; inexplicabilib⁹ piculis
 in seculo degentes videam⁹ circūseptos.
 ne franganē. **H**os qui spirituales sum⁹
 illos solari z recreare se penumero debe
 mus. vsq; ad itineris metā cōstātī forūq;
 animo proficiscunt. **E**xterminare besti
 as. qm̄ ap̄ros. visos z rugientes leones.
 hoc est nequissimos demones simpliciaz
 atq; dedilium. z si possibile sit. etiam for
 tissimoz animas deuorare querentes. o
 randi assiduitate. diuinoz nōminū inuo
 cationib⁹. humilitatis. fidei. charitatē. ce
 terarūq; sanctaz virtutum fulgore. z de
 mum signo crucis tanq; infallibili tre
 mendaz machina sicut scriptum est. **E**c
 ce crucem dñi fugite p̄es aduersē. exte
 minare debem⁹. **E**t cuuctis animantibus
 vim generationis p̄ferre tenemur. qm̄ ho
 minib⁹ quib⁹ possumus. q̄ omnium ani
 mantium naturam p̄cipant. quō saltez
 bonas animi affectiones habeant q̄mo
 doq; bona opera deo offerre debeant. lucē
 exempla monstrare debem⁹. **I**ubete x̄po
 in euangelio. **S**unt lumbi vestri p̄cin
 cti. z lucerne ardentes in manib⁹ vestris.
Sic s̄ viam⁹ vt vita p̄cordet cum nomi
 ne. p̄fessio teneat in opere. z his q̄ nobis
 appropriata sunt. similes p̄pleam⁹ effect⁹
 vt si sanctus sit ordo. sancta sit p̄uersatio
 vt si sal dicimur. nostras aliorūq; men
 tem p̄diam⁹ s̄rutib⁹. z saporem bonoz
 opez degustandum p̄beamus. **S**i lux
 appellamur. vim effectūq; lucis osten
 dam⁹ vt si bene de nobis dicat. id testi
 monio bone actionis cōprobeē. qm̄ teste
Marco **T**ullio. omnis virtutis laus in
 actione cōsistit. **E**t si religiosi vocamur.
 religiose viuam⁹. **A**t em̄ tunc religiose
 viuam⁹. si illicitos mores sub disciplina
 coercem⁹. **S**i membra z sensus n̄ros stu
 deam⁹ restringere. vt nequeant lasciuie z
 leuitati deseruire. vt aspect⁹ noster sit sim
 plex. z humilis. ne fixe aspiciat ocul⁹. qd̄
 illicite p̄cupiscat anim⁹ **E**t noster aud
 tus sit purus z discretus. ea q̄ superflua
 sunt z vana respuens. ea que dei sunt gra
 tanter suscipiens. **E**t sermo noster sit sa
 le p̄dit⁹. ociosa z noxia detestans bona z

vtilia cōmendans. vt sit in corde mundit
 cia. **I**n vultu pudicitia. **I**ncessus cū gra
 uitate. status cū reuerētia. mor⁹ cū matu
 ritate. habit⁹ cum religione. quaten⁹ vbi
 q; resplendeat sc̄titas. emineat honestas.
 seruet humilitas. vt in oibus motib⁹ no
 stris nihil fiat qd̄ cuiusq; offendat aspe
 ctum. sed qd̄ nostram deceat sc̄titatē. z sic
 tandem in oibus. tā priuate q̄ publice. tā
 palā q̄ clanculum nos geram⁹. vt in no
 bis nō mentiat̄ religionis nomen. **H**āq;
 religiosus. vt ait **C**icero a religendo ap
 pellatus ē. eo q̄ retractat. z tāq; relegit ea
 que ad cultū diuinū pertinent. modum.
 ordinē. formāq; cunctis spiritualib⁹ im
 ponens. **E**t **F**idor⁹ inquit. **R**eligiosi di
 cti sunt ex relegendo. tāq; ex eligēdo. eli
 gentes. z ex diligēdo diligētes. q̄ si in tā
 to culmine positi sum⁹ diuinitatis conti
 neamus imprimis nos taliter. quatenus
 sine rumore alios cōtinere valeam⁹. qm̄
 nō pōt exercitū p̄tinere ip̄erator. sicut p̄
 clare **M**arc⁹ **C**icero inq̄t qui seipsum nō
 cōtinet.

Textus tricesim⁹ primus Augustin⁹

Oculi vestri z si iaciant in aliquā
 feminarū in nullam figant. **F**le
 q; enim quando proceditis femi
 nas videre. p̄hibemini. s; appetere. aut ab
 ipsis appeti velle criminofum ē.

Cōmentū tricesimū primū Ambrosius

Omnipotens dei mandatū est.
 nō mechaberis. in quo oīs mem
 broz genitaliū illicit⁹ prohibetur
 vicijs. ad cui⁹ quidem p̄cepti obseruan
 tiam. cū totū genus obligetur h̄manuz
 nō illud hic iussit **A**ug⁹. vt quidam aiūt.
 sed vt diuine maiestati hoc iubenti facili⁹
 liberi. cōmodiusq; parere valeam⁹. opor
 tunitatē. cām atq; viam. qua ad prohibi
 ti vicij deueniē labem. nobis impauit ca
 uendam dicens. **O**culi vestri. z si iaci
 ant in aliquam feminarū in nullam con
 figant. tanq; si manifeste dixisset. **C**auete
 fratres ne in mulieres oculos conijcet. z
 si contacti fuerint. in nullam figant. qm̄
 in aliquam carū conficti sagitte sunt cor
 da ferientes atq; penetrantes. z secū vi
 8

nis deferentes. vt interficiat animam. perin
de **Tren.** tertio scriptum est. **Oculus me⁹**
dēpredatus ē animam meam. **H**ecam rem
Democrit⁹ sicut **Tertullian⁹** meminit si
bi oculos eruit. ne videlz seias videre. q̄s
sine cōcupiscētia aspicere nō poterat. **A**d
hoc hortat⁹ est nos x̄ps in euangelio di
cens. **S**i oculus tu⁹ scandalizat te. erue
eum ⁊ piſce abste. hinc beat⁹ **Antho.** cum
didimum virū profecto eruditissimū de
sua consolaret cecitate dixit. **M**ulto quō
dem meli⁹ est spū videre q̄ carne. ⁊ illos
oculos possidere. in quos festuca pecca
ti nō possit incidere. q̄ illos q̄ solo visu p
concupiscētia possunt hoīem in interi
tum gehenne mittere. **E**t ne q̄s credat
in simplici visu peccatū consistere subdit.
Neq̄ enī qm̄ proceditis seias videre pro
hibemini. non enim videre prohibitū est.
sed male videre. ille enim male videt. ille
nequiter aspicit. qui p visum ad concupi
scentiaz tendit. hinc adiecit. sed appetere
aut ab ipsis appeti velle criminofum est.
Crimen enī vt ipse super **Johem** inquit.
est peccatū graue accusatōe. ⁊ dānatione
dignissimū. **N**emo idcirco puifaciat cōcu
piscētia. si criminosa est. si accusatiōis
demeritū habet. si concupiscētia dāna
tione facit esse dignissimū. **C**aucaam⁹
igit̄ figere oculū. ne ad concupiscētia
labamur. qm̄ si q̄tidie velis pulchus fa
ciaberis oculo. ⁊ si bis vel ter fortassis lau
queos euades. nō tū que fragilis est. hu
mane nature expers eris. que talib⁹ e con
stipata conditiōibus. vt si etiam contuit⁹
tpe se p̄tineat. spēs nihil oīnus forme se
mel cordi p oculos imissa adeo illigata te
net. vt vix magni luctaminis soluat pote
state. **E**a de re idē vir doctissim⁹ **Cryso
stom⁹** cautos nos reddens inq̄t. **Q**uan
do visa muliere flāma semel accēsa fuerit
⁊ postea absente ea. format quis apud se
imagines turpiū actionū multotiens p
cedit ad op⁹. **T**estis ē sanct⁹ **Dauid.** qui
oculos suos in feminam figēs. illicito ap
petitu deuict⁹ adulterium ⁊ homicidium
ppetravit. **T**estis est **Judas.** q̄ cum in bi
uid nūrum suā **Chamar** aspiciens cū ea
peccauit. **T**estes sunt filij dei. qui cū fili
as hoīm pulchras viderēt. eas in vxores
acceperūt. **T**estes alij innumeri. q̄ ex libi

diuoso aspectu in cōcupiscētia exarse
runt. ac deinde ad fedissima deuenerunt
opera. **E**t si oportune cōmoditatis caren
tia ad opus non ventat. rei nihilominus
sunt apud dei maiestatem. perperam affe
ctantes. dicente **Saluatore** in euangelio
Qui viderit mulierē ad concupiscēnduz
eam mechat⁹ est in corde suo. deus enim
qui est scrutator cordiū nostrā iudicat in
tentionē. **I**taq̄ si cuiusq̄ malus est aim⁹
mala mens. prau⁹ affectus. pueriaq̄ ex
titerit intentio. necesse fit. vt ipse tot⁹ ma
lus sit. **C**hristo testante qui ait. si oculus
tuus simplex fuerit. totū corp⁹ tuum lu
cidum erit. **S**i autē neq̄ fuerit. ⁊ totum
corp⁹ tuū tenebrosū erit. **D**e mētis vti
q̄ oculo qui p̄matū tenet in hoīe. ⁊ a quo
nō solum nomē verūetā ⁊ opationem. et
essentiā tenet. veritas ipsa intellet. **N**e
mo igit̄ se de castitate. nemo de virginita
te. nemo de pudicitia glouet. si castū vir
gineum pudiciūe cor nō habuerit. pote
rit quidem hoīem fallere. sed deū cui oia
patent fallere nō poterit. **S**ed ne homo
exardescat interior. **O**culus auertat exte
rior. ne. si videat vanitatem. ⁊ si viderit in
eam nō figat. **N**ō enim nos **Salomo**
ne sapientiores. nō **Dauid** sanctiores. nō
Sap̄sone existim⁹ fortiores. q̄ si q̄ tanti
viri per incuriā ceciderunt oculorū. **N**os
q̄ longe ab eis virtute distam⁹. itaq̄ morta
le precipitiū sum ope timere ⁊ cauere de
bemus. **D**iscam⁹ igit̄ ab istis. **D**iscamus
⁊ a viro scitissimo atq̄ peritissimo **Johā**
ne os auri. qui cū se tā castum esse glouā
ret. tante continentie atq̄ fortitudinis ex
istimaret. vt dicere ausus esset deo. **D**ñe li
bera me a superbia. qm̄ me ipsum a libidi
ne ⁊ homicidio liberabo. ⁊ tū ad contui
tū erraticę adolescentis in op̄ tate castita
tis ruit colūna. **F**ratres mei. xl. ⁊ ultra
annos exempluz extitit pudicitie. q̄ vnico
momēto amisit gloriā castitatis. ⁊ homi
cidij ppetravit d̄lictū. **D**iscam⁹ ⁊ a **Pau**
lo ap̄lo vase electōis. q̄ preparat⁹ in euan
gelio x̄pi ob carnis aculeos. ⁊ in centina
vitioz nō modo oculos. sed totū corpus
suū repauebat. ⁊ in seruitutem redigebat
ne forte alijs predicās ipse reprobis in
uentret. **F**ratres mei si hic ad tantā gra
tiam erect⁹ post nuditatez. ieiunia. fame.
carceres flagella. ⁊ supplicia clamat. **C**i

deo alteram legē in membris meis repu-
 gnantē legi mētis mee. captiuantez me in
 lege peccati. Et rursus. Infelix ego hō.
 q̄s me liberabit de corpe mortis huius.
 Quō nos securos esse putam⁹. si delicijs
 vacam⁹. si micantes oculos in feminam
 eijam⁹. Ob eā rem patientie atqz stan-
 tie tur? inerpugnabilis Job aiebat. pe-
 pigi fed⁹ cū oculis meis. vt non cogitarē
 q̄des de x̄gine. Expiebat em̄ vir sanctissi-
 mus. q̄ p̄ exteriorē visum interi⁹ corrupē-
 lamen. suis cū oculis pactū pegit. ne in-
 caute aspiceret qd̄ illicite concupisceret.
 Et q̄qz animus ex om̄ib⁹ sensib⁹ tāqz
 suis ex nuncijs possit pmoueri. null⁹ tū
 est. q̄ vel plures vel distinctiores. vel etiā
 vehementiores. exactioresqz mētī nostrē
 offerat species. q̄ visus. Magna nimirū
 est eius pt̄s. z q̄ p̄ amplum gix lustra-
 tionis sue. fulgore velociter cursus ei⁹. et
 sup̄ oēs volucres celi volatus su⁹. pene-
 trabilior om̄i gladio acuto con⁹ intuitus
 ei⁹. Adamat pulchra. z velut strennuissi-
 mus miles atqz expeditissim⁹ armiger.
 quooisum se verterit. dimicando ferit. in
 sublimib⁹ z excelsis q̄maxime delectat⁹.
 Hinc tanqz in arce in sublimiori p̄stati-
 tioriqz pte hoīs oculi sunt a natura loca-
 ti. vt p̄ eos non in feminas. nō in vanita-
 tes huius mūdi. nō in seculi voluptates.
 sed in celos z ad sidera. z ad sūmi dei p̄te-
 plationē n̄r̄ x̄f̄ aspectus. Et qm̄ in domi-
 to eq̄ sunt calcande habene. sic refrenan-
 dus est aspect⁹ n̄r̄. ne calcitret. sic pudici-
 cia ornand⁹ ne labefiat. sic p̄primendus
 ne se extollat. sic retinend⁹ ne in p̄cipitiū
 nos eijciat. sic deniqz vbiqz z apud quē-
 cunqz custodiend⁹. ne referendari⁹ tante
 maiestatis cardo fiat n̄r̄ eterne captiui-
 tatis. Credite mihi fr̄es mei dilectissi-
 mi. curiosum. vanū. z incautū aspectum.
 nō labefactantis libidinis tm̄. verum etiā
 am̄ oim̄ maloz extitisse originē. Nam q̄
 pacto voluptuosissima illa p̄ma parens
 n̄ra. Eva diuinū fuit transgressa p̄ceptū.
 nisi qz vetitū incaute pomū asperit. Chā
 qz impudice patris asperit verēda. de ho-
 norandis parētib⁹ mandatum p̄tempit.
 Castissimū Joseph d̄na oculos in eū cōij-
 ciens in libidinē exarsit. Dina ob ei⁹ va-
 num aspectum asichem corrupta homici-
 dorum. guerraz inerplicabiliūqz fuit cā

maloz. Et nuāde veneris aspectu. Paris
 excelsē z inclite ciuitatis troiane pepit in-
 cendiū. Egyptij visa eius pulchritudine
 Sarā Abrahę iugē rapuerūt. Dolofer-
 nus capt⁹ sc̄tē Judith ornatu cum oī suo
 perijt exercitu. Gener ex luxurioso visu ī
 castā pudicāue Susannā exarsērūt. Sed
 quid p̄ ampliora vagoz exempla. Nō so-
 lum h̄ corpore⁹ sed ment⁹ aspect⁹ incaut⁹
 maloz oim̄ extitit iūū. Nāqz lucifer suā
 pulchritudinē. splendorē. celsitudinēqz cō-
 templās elat⁹ est. z preliari cepit. vt pone-
 ret sedem suā versus aq̄lonē. z silis fieret
 altissimo. Propter qd̄ e celo cū oī sua co-
 hoite in eternos cruciat⁹ etectus ē. Hinc
 x̄ps in euangelio dicit. Videbā sathanā
 sicut fulgur de celo cadentē. Q̄qz igit̄
 periculosus. q̄ d̄nā d̄us. q̄ detestand⁹.
 q̄qz magnope fugiēdus ē interior⁹ exte-
 riorūqz oculoz van⁹ z incautus aspect⁹.
 Peride sanct⁹ supplicabat David. Auerte
 oculos meos d̄ne ne videant vanitatē
 Auerte oculos carnis ne carnalis fiam.
 Auerte d̄ne. auerte oculos mentis mee.
 ne elatus a tua celsitudie. sicut sathanas
 tuā. Ob eam rē sancto Loth a sodomis
 fugienti p̄cipit. vt nō retroaspiciat. neqz
 remaneat in oī circūadiacenti regione. s̄z
 in monte saluū se faciat. Qui retroaspici-
 cit. vt x̄ps ait nō est apt⁹ ad regnū dei. h̄
 est qui sicut canis ad vomituz redit. q̄ ex
 religione ad iā relictam militiā secularez
 reuertit. qui p̄ oculos corporeos aie que-
 rit interiū. qui ob mundanarū rerū con-
 cupiscētiam. minime veref̄ sua labefacta-
 re conscientiā. de q̄ quid aliud sentire pos-
 sum⁹. nisi qd̄ vxor Loth retroaspicienti
 p̄tigit. vt salis videt̄ conuertat̄ in statuā.
 vt de aiato sensibili z rationabili. inaiat⁹
 īsensibil̄ irrōabilisqz fiat. vt q̄ mior hoie.
 deterior bruto. z sicut lapis sine oī vita ef-
 ficiat̄. Contemlemur q̄. q̄ mala sit hui⁹
 positionis inspectio. q̄qz detestanda ani-
 mi adūsiō. Neqz aliquis dei seru⁹. sicut z
 Loth in aliqua circūadiacenti remanere
 debet regione. circūadiacētes regiones ī-
 ordiati sunt alioz sensuū appetit⁹. Quid
 dei famulo p̄dest. si cōponat oculos. lin-
 guā habeat ad detrahendū solutā. nares.
 gustū. tactūqz ad molliciem. sapores. odo-
 res z ad oēs indecentes voluptates hēat
 extēfos. aures ad vana colloquia audiē-

da habeat erectas. De quidē vie pessimā datarū ciuitatum sunt quib⁹ pōt ad animā ingredi mors. Idcirco ⁊ has regiones incolere. sicut retroaspicere caueam⁹

R Et in montē vbi saluifiamus nitamur ascendere. Chustus enī vt oraret. crebri⁹ ascendebat in montē. Dauid ppheta oculos suos. vt inde ei auxiliū veniret. leuabat in mōtes. Lex dñi i mōte fuit Adoy⁹ si collata. Dei hoīsqz filius in monte voluit exaltari. ⁊ de mōte in celum ⁊ ad patrem redire. Et deliciarum paradysus in monte constituta est. qm̄ mōtes sublimiores sunt celo ppinquiores. ⁊ deo qz conuallēs sunt filiores. qui magn⁹ est ⁊ excelsum. ⁊ super oēs celos. qui firm⁹ ⁊ stabilis dans cuncta moueri. q̄ preciosiora munera donat. q̄ ab oī conuallū est alien⁹ caligine. Mons tñ primus triiceps est. qm̄ vnus de⁹ ⁊ trinus est. p̄montona ⁊ appetitū sūt sancti. videlz qui in celesti illa ciuitate sunt primores. tandem colles sunt qui inferiores sunt spirit⁹ bti. Ad hos inquam inspiciam⁹. ad hos oculos mentis nostre eleuemus. sed ad vnū ⁊ tripitēz primū dirigamus aspectum. clamātes cū propheta. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in celis. vt inde veniat nobis hic bene opandi auxiliū. ⁊ postmodū ad euz ascendendi cōcedat vehiculum. Quisqz igitur Sodomoz gomorreorum fugere incentiua desiderat vitiōz ab eoz aspectu. vicinorūqz residentia se prorsus faciat alienū. ⁊ simul cum Loth altos virtutum montes conscendat. ⁊ tandem ad montem qui chustus est efferi mereatur Etenī tanto quispiam illesior seruabitur a vitijs. quanto ⁊ corpore ⁊ virtute magis elongabitur ab eisde. Et ne quis ambigat visum esse eam cupiscentie addit

Lectus tricesimusecund⁹ Augustin⁹

On in solo tacito affectu. s; aspectu quoqz ⁊ affectu appetitū ⁊ appetitū cōcupiscentia feminarū.

Comentū tricesimūsecundū Ambrosi⁹

V **b** Ic tacite p̄ceptor nr̄ respōdet q̄stioni. Nam cū plurimis in locis ipse asseuerauerit pctm̄ intm̄ esse

pctm̄ inq̄tuz est voluntariū. Et itez peccatum esse retinēdi voluntatē. vel p̄sequēdi qd̄ iusticia vetat. Et rursus omne peccatū esse factum. vel dictū. vel p̄cubitum p̄tra eternam legē. ex ipsa p̄cedens voluntate. ex qua tanqz ex arbore mala procedunt opa mala tanqz fruct⁹ mali. nō igitur ex ipso aspectu cupiscentia. vel qd̄ cunqz aliud emanat pctm̄. Huic latenti obiectioni r̄ndet dicens. nō solo tacito affectu. h̄ est tacita voluntate intus cupiscentia orit̄. sed aspectu quoqz exteriori simul cū affectu interiori generat̄. ac si diceret q̄ ex vano aspectu orit̄ iniquus affect⁹. ac p̄inde necesse ē. vt ex vtroqz oriatur pctm̄. Hinc sane scriptum est. Ascendit mors p̄ fenestras n̄ras. ingressa ē domos n̄ras. Sed qd̄ est mors anime nisi cōcupiscentia mala. Quid dom⁹ n̄ra. nisi mēs nostra. in q̄ vniuersa bona ⁊ mala nostra sunt recondita. Et p̄ huius domus fenestras. qd̄ aliud. nisi quinqz sensus corporis intelligim⁹. Adors⁹ p̄ fenestras ascendit. atqz in domos ingredit̄. qm̄ cupiscentie vitiū per sensus corporis ad mentis serpit interiora. Non tñ ob eam rem. sensatōnem ipsam pctm̄ esse dicim⁹. etiam si ad intellect⁹ accessit cognitionem. sed si fixa fuerit. sed ⁊ voluntas fictioni p̄senserit cā est peccati. Tñ beatus Hieronymus saluatoris x̄bum interpretans. in quo dicit Qui vident mulierem ad cupiscendum eā. iam mechatur est. Inq̄t inter passionē ⁊ propassionē h̄ interesse. q̄ passio reputatur in vitiū. p̄passio licz vitiū culpam habeat. tñ non tenet in crimine. ergo qui viderit mulierem. ⁊ aia eius fuerit titillata. h̄ propassione p̄cussus est Si h̄o cōsenserit. ⁊ de cogitatione affectum fecerit Sicut scriptū est in Dauid. transierunt in affectu cordis. de p̄passione transiit ad passionē. ⁊ huic non voluntas sed occasio d̄est peccandi. Quapropter ne ex propassione veniam⁹ ad passionē. ne ratio succubat. ne voluntas p̄ exteriorē appetitū pereat. ne p̄ fenestras n̄ras. mors ingrediat̄ ad domiciliū p̄sentie nostre. opus est vt fenestras ipsas diligenter custodiam⁹. ⁊ oēm nostrz appetitum ratōni subijciamus. Nam in omni actione scienda. tria sunt. vt. **D. L.** ait. tenenda. primū vt appetitus pareat rōni. quo

3

2

nihil est ad officia seruanda accommoda-
tius. Deinde ut aiaduertat. quanta illa res
sit. qua efficere velim. ut neue maior. ne
ue minor. cura et opa suscipiat qua ca po-
stulet. Tertiu vt caueam. ne que ptinent
ad liberalē spēm. et dignitatem imoderata
sint. Modus aut optimus est. decipsum
tenere. nec p̄gredi longi. Hoz tñ trium
prestantissimū est appetitum obrepere rōi
obtempat autem mime. si a viro feiarum
appetat concupiscētia. vel ecōtra cōcupi-
scentia feiaz ipsum appetat virum. Hoc
ad illud referit qd̄ imediate superius dixit.
Neqz enī feias videre. phibemini. sed eas
appetere. aut ab ipsis appeti velle crimi-
nosum ē. Itaqz feiaz concupiscētia sub
utrouis actiuo. videlz et passiuo sumat re-
spectu. sub quīs casu. sub recto. s. aut sub
ablatiuo ei⁹ capiat habitudo.

Text⁹ vicesimusterti⁹ Augustin⁹

Ec dicatis vos habere aios pu-
dicos. si habetis oculos impudi-
cos. qz impudic⁹ oculus impudi-
ci cordis ē nuncius.

Comētū vicesimūtertū Ambrosius

Horundā redarguit versutiam.
qs non mō vite penitet impudi-
ce. sed eoz nitunt̄ mentis impu-
dicitā quoddā falso tegere velamine. cuz
tñ non desistat ipudicis oculis se accusa-
re. et eisdē tāqz efficacissimis testibus se de-
nūciare quictos. q̄ quos sagax p̄ceptor
ait ne dicatis vos habere aios pudicos.
si habetis oculos ipudicos. qz impudic⁹
oculus impudici cordis ē nunci⁹. Tāqz si
apte diceret. quid ai pudicitā et sanctita-
tē silatis ypocrite. cū vestre mentis corru-
ptionē impudici oculi vestri denuncient
Nescitis q̄ ea que int⁹ latēt. exteriora ge-
stālinuāt. An ignoratis q̄ habit⁹ cor-
poris creberrim⁹ sit nunci⁹ habit⁹ men-
tis. Quid fingitis rectitudinē. cū obliqui-
stis. Quid pulchritudinē cuz turpissimi.
Quid nitore cū in tetrum estis chaos il-
lapsi. Sitis ḡ veraces. vt qd̄ profitemini
ore. oculus indicet. et mens ipsa teneat.

Nō enī nisi in aia vera pudicitia p̄stituta
est. qz qz ei⁹ index oculus eē possit. p̄inde

a supratore nec ipsa eripi pōt. Itaqz vio-
lencia nō violat pudicitia. Et ip̄e ad pre-
sulem honoratū scribit. si mente seruetur
qm̄ nec in carne violat. qm̄ voluntas pa-
tientis sua turpiē carne non vitē. sed sine
cōsensione tolerat. qd̄ alius operat. Sic
apud gētiles Lucretia Matrōna nobi-
lis Romana. vi stuprata laudat atqz de-
fendit. Sic apud christicolos diua Lu-
cia consulari Pa. casio sibi lupanar minā-
ti dicens. nō corrupiē caro. nisi de con-
sensu mentis extollit. qd̄ et Aug⁹ in epla
ad Victorinum clar⁹ asseuerauit dicēs.
Si aimus nulla cōsensionis turpitudine
maculat. etiā carnē suam defendet a cri-
mine. et quicqd̄ in ea nec cōmisit nec p̄mi-
sit libido patientis. soluet culpa facientis
Dis enī illa violentia nō pro corruptio-
nis turpitudine. s. p̄ passionis vulnere de-
putabit. tantū enī valet in mente integri-
tas vt illa inuolata. nec in corpore pos-
sit pudicitia violari. cui⁹ mēbra potuerūt
supari. Et in excellentissimo de ciuitate
dei inquit. Cū pudicitia virtus sit animi
comitēqz habeat fortitudinē. qna potius
quelibet mala toleraret. q̄ malo cōsenti-
ret discernit. null⁹ autē magnanim⁹ et pu-
dicus in potestate habeat qd̄ de sua car-
ne fiat. sed tantū qd̄ annuat mēte vel re-
nuat. quis tandē sane mētis putauerit se
pdere pudicitiam. si forte vi apphensa et
oppressa carne sua. vt erarceat et expleat
libido nō sua. Et vt vīs mentib⁹. que
dixim⁹ magis p̄luceant. Sane aduerten-
dū puto. q̄ ceu bifariā definuim⁹ virgi-
nitatem. mētis. s. et corpor⁹. sic duplex pu-
dicitia gen⁹ esse asseruimus. Altez qd̄ in
aio residet. Altez qd̄ ad corpus. mō spe-
ctare videt. Virginitas mentis fides est
incorrupta. Virginitas corporis ē corp⁹
intactum. nā sicut carnalis sponsa vt vir-
go a suo censeat sponso. necesse habet vt
illesum integrū et intactū suū vas p̄seruet
ita et virgo xp̄i. et per mentis desponsata
virginitatem. integrā fidem. solidam spēm.
sincerāue caritatem et inuolabilem tenet
opus est. Eo pacto d̄ pudicitia. qz qz oēs
humani virginalis. maritalis. vidualisqz
status decor et ornamentū sit. censendus
est. vt altera. castissimis polleat in corpo-
re mouibus. altera sine vlla fictione splen-
descat in mente. Et qm̄ par est opposi-

toꝝ multiplicatio. duplicē etiā esse impu-
diciā astruam. Alterā animi. alterā cor-
poris. **Q**ue aīc est p intranee cogitatiois
delectationē pagit. **Q**ue vō corporis p ex-
teriores act⁹ multifariam implet. Nam
nunc p visum. nunc p auditū. nunc p ta-
ctū. non p locutionē. nunc p opationis
complet defluruz. **E**t rursus. ea que per
visum cōmittitur in tot pfundit. species.
quot modis. pcar oculus dicitur impudi-
cus. **E**tenī sic vno mō dicit. cuz humani
serus verēda inspicere nō verē. sic **A**bā
genitor sui **H**oe vno madefacti pudē-
da deridendo vidēs. meruit maledictio-
nem habere. **R**ursus cū pulchras depic-
tas imagines libidinosē intuet. sic oli-
ba meretricū oculoꝝ suoz concupiscentia
insaniuit. cū **C**aldeoꝝ hoies formose de-
pictos baltheisqz accinctos conspiceret.
Cū etenim coeūta bruta. quoz aspectu
humana solet puocari cōcupiscentia ne-
quise oculi. conijciūt. **C**ū in spectaculis
impudicorū actū. ceu in theatris gēti-
les faciebant. repñtationes ab eis cōspici-
untur. **Q**uos beatus **A**ug⁹. in pclarissimo
de ciuitate volumine detestans ait. **V**e-
niebam⁹ ⁊ nos ad olefcētes ad spectacu-
lū ⁊ ludis turpissimis oblectabamur. **A**m-
plus ocul⁹ impudicus dicit. vel cū mu-
lierū species curiose raneqz pferat. **C**ō-
tra quem modū **E**cclīasticus ait. **N**e re-
spicias spēm mulieris. vel cū suis eas rep-
cutit nutib⁹. **Q**z venenose. qz effi-
caces sagitte ad subuertendas mētes. sūt
nutus oculoꝝ. **P**erinde **S**alomon in p-
uerbijs inquit. **N**ō cōcupiscat pulchritu-
dinem ei⁹. s. male mulieris cor tuū. ne ca-
piaris nutib⁹ illius. **R**ecte igit ⁊ pce-
ptoz noster inq̄t. **I**mpudic⁹ oculus. ipu-
dici cordis est nūci⁹. pstat enī oculos. sub
animi esse regimine. quare ipsi ipudici ef-
se nō possent. nisi ⁊ ipse sit anim⁹ impu-
dic⁹. **Q**ue enī matrona dici posset pudic-
ca. que p suos nuncios ipudicis verbis.
sibi faciat amatores. **N**ōne oculi sicut ge-
nitalia subduntur rōni. **S**ed cum per hu-
iusmodi mēbra nihil exerceat impudicum
q̄n illud aio ascr bat. quo pacto si ocul⁹
erit impudic⁹. anim⁹ pudicus erit. **N**ō q̄
vanū ⁊ impudicū parumpendam⁹ aspectū
si ex oculo ipudico cor fiat impudicuz. si
nostre pffessiois vota negligantur. si reli-

gionis decor perdat. **T**urpe enī valde
⁊ vitiosum est. ⁊ omnino detestabile. si cū
habitu sancto ⁊ in sancta pffessioe. scōz
to digna exerceant opera. **P**erinde mix-
imodum nos **P**ericles delectauit obuir-
gatio. qui cū haberet collegaz in pretura
Sophoclem poetā. vt. **A**. **L**. pmo offi-
cioꝝ meminit de cōiqz officio conuenit
sent. ⁊ casu formosus puer pterret. dicit
qz **S**ophocles. **O** puerum pulchrū. peri-
cles ipsum his verbis obuirgavit pretoriē
O **S**ophocles decet nō solum man⁹ sed
etiā oculos abstinentes habere. qz si pre-
toꝝ ⁊ aspectus ⁊ sermo college sui displic-
uit impudicus. quāto nobis magis qui
ad honestatem sum⁹ dedicati. omnis tur-
pitudine. omnis vanitas. omnis impudi-
cus actus displicere debet. que enim par-
ua videntur esse delicta. nec a multis in-
telligi possunt. ab his. si veri dei cultoz
esse desideramus. etiam diligenter est de-
clinandum. **L**auemus igitur fratres
nobis omnē impudicitiam corporis. sed
multo magis repellamus impudicitiaz
mentis. simus corpore sed magis animo
pudici ⁊ imaculati cogitem⁹ qualis vtri-
usqz conditio. **N**am pudicitia ornamen-
tum est nobilit. impudicitia cōfusio. hec
exaltatio humilit. illa depressio. hec no-
bilitas ignobilium. illa exterminatio. hec
pulchritudo viluz. illa turpitudine. hec so-
lumen merentiu. illa luctus. hec augmē-
tum omnis pulchritudinis. illa diminu-
tio. **H**ec decus religionis. illa vituperiu.
Hec minoratio criminum. illa augmenta-
tio. **H**ec multiplicatio meritorum. illa di-
minutio. **H**ec creatoris omnī dei am-
ca. illa inimica. **Q**uid plura. **T**ar⁹ est pu-
dicitie splendor. vt in eius virtute homo
non distet ab angelo. **E**nde **B**ernard⁹
ait. **D**ifferunt quidem inter se homo pu-
dicus ⁊ angelus. sed felicitate non virtu-
te. huius enim castitas felicitior. sed illius
fortior esse dignoscitur. **E**contra per im-
pudicitiam hō non distat a bestia. **L**an-
tum insuper immortalī ac ppropetū deo
semp grata extitit pudicitia. vt de illa nō
solum apud fideles suos. verum etiam ⁊
apud gentiles admirandam gratitudinē
palam voluit demonstrare. **E**nde nauim
qua simulacrum matris **A**. **h**rygie vehe-
batur. vt pater noster **A**urelius **A**ugusti

nus decimo libro de ciuitate dei. memi-
nit multis hominibus. boiūq; conatibus
immobilem redditam. vna muliercula 30
na alligatam ad sue pudicitie testimoniū
mouit ⁊ traxit. Virgo item vestalis. cum
de eius corruptione questio verteretur.
aqua impleta cribro de Tyberi neq; per
fluente. abstulit controuersiam. **E**con-
tra unpudicitia sic semper exhorruit de.
vt apud nullam nationem reliquerit im-
punem. **I**dcirco ne quis impudicū par-
uipendat aspectum. sed ad ipsum euitan-
dum fugiendūq; semper sim⁹ feruentio-
res. qui ⁊uales ex ipō sequantur effect⁹
oiteridit. cum subdit.

Lex⁹ tricesimusquartus Augustinus

Cum se inuicem sibi met etiam
tacente lingua cōspectu mutuo.
corda nunciant impudica. ⁊ sibi
concupiscentiam carnis alterutro dele-
ctantur ardore. etiam intactis ab imun-
da violatione corporibus. fugit castitas
ipsa de moribus.

Cōmentū tricesimūquartū Ambrosius

Terum quidem est. quod antiqu⁹
sermo dicit. Diutissime non po-
test amantium tegi amor. cui⁹ rei
causam illam esse arbitror. quam ipse pie
ceptor insinuauit his verbis. Amor me⁹
pondus meum. eo feror. quocūq; feror.
Et rursus. amor transformat amantes in
amatum. ⁊ adeo quidem. vt amboꝝ vn⁹
efficiatur animus. **E**t si natura corporū
admitteret penetrationem. idem procul
dubio fieret corpus. quam cum non pa-
tias nutibus. gestibus. ⁊ quibuscūq; pos-
sunt acibus nituntur vinculum insinua-
re animorum. quod ⁊ de casto ⁊ libidino-
so potest amore contingere. **S**i perfect⁹
fuerit. castitas ipsa intendit. **S**i autem
carnalis ⁊ voluptuosus. beluini. mores
castratam iam amissam denunciant.
Hoc est quod ait. mala que ex impudico
sequuntur aspectu explicādo. **E**t cū cor-
da. hoc est cogitationes ipse turpē se ad
amantium. se inuicem. sibi met mutuo ac
libidinoso aspectu. etiam si tacēte lingua
vt inter eos nullus proisus oriatur ser-

mo. impudica esse denunciant. ⁊ cum se-
cundum concupiscentiam carnis alteru-
tro. hoc est reciproco delectantur ardore
etiam minime tactis ab immunda viola-
tione corporibus. cum hec in quaz q̄ iam
dixim⁹ ex impudico puenerint aspectu. s̄
danosuz ⁊ plurimū detestabile sequet ma-
lū. q̄ fugiet castitas ipē ⁊ morib⁹ **I**taq;
mala q̄ ex vano proficiscunt aspectu. sūt.
que ipsa sūt corda impudica. q̄ inextin-
guibiles libidis nascunt ardores. q̄ ho-
nestatis flores ⁊ omnes beati corrupunt
mores. ex quoz q̄dez corruptela etiaz in-
tact⁹ ab imūda violatione corporibus fu-
git. ⁊ tandem ipsa religiosoz sponsa casti-
tas perit. **E**t cū ex impudico visu i ma-
lam cogitationē. que p̄ cor significat. ex
mala aut cogitatione in prauā deuenitur
delectationē. hec p̄ sensum parit. ex q̄ libi-
dinosē carnis succendunt ardores. ex qui-
bus mala gignit opatio p̄ cuius frequen-
tiā p̄suetudo nascit. p̄suetudo autē legeꝝ
⁊ necessitateꝝ inducit. **I**stis. fomentis q̄li
quibusdā gradib⁹ exerceet libido. tollit ⁊
mente x̄ginitas. fugit ⁊ morib⁹ castitas.
p̄sumat ⁊ crecat peccm. q̄ anima misera aſ-
tit a deo. qm̄ vt a nostro p̄ceptore ⁊ simi-
tū est. peccm̄ nil aliud est nisi sp̄reto inco-
mutabili bono. adhesio bono p̄mutabili
quare adultera effecta. ac proinde iure a
suo legitimo sponso repudiata. ⁊ expulsa
om̄iq; auxilio desituta in manus incidit
inimicoꝝ. qd̄ in Dalida satis est apte fi-
guratū. que Sampsonē viz suū fortitu-
dine expoliatum suis prodidit hostibus
Quid em̄ p̄ Dalidam nisi concupiscentia
Quid per Sampsonē nisi mens intelli-
gitur. **N**ā quemadmoduz Sampson sue
fortitudinis p̄ rescationē capilloꝝ stute-
puat. a Dalida vxore hostib⁹ tradit. sic
⁊ aia misera capillis. s̄ est timore ⁊ amo-
re dei. pudore. ⁊ sue rōnis lumie. ceterisq;
stutib⁹. q̄bus inuictissime cum hoste pu-
gnans decora sp̄icit. reiectis ⁊ omnino
prostratis. a Dalida p̄iuge. hoc est. p̄
ditrice p̄cupiscentia diuino proisus ⁊ sti-
tura auxilio. i laqueos tradit demonioꝝ
Eccliaſtico testate q̄ ait **S**i vederale tue
p̄cupiscentias suas. faciet te in gaudium
inimicis tuis. **I**n gaudiū enim eoz te fa-
ciet. cum ab eis captus subuertis.
Nāq; hostium mos est. vt debellata ciui-

tate. vasa. domos. menia. ⁊ oia in ipsa cō-
tenta subuertant. Vasa autem subuersuz
omni euacuaz cōtento. Sic cū a demoni-
bus subuersus erit. misera aia tua. fide. spe.
caritate. ⁊ ceteris euacuabit virtutibus. q̄
circa diuine imaginis amisso candore. et
super carbones nigrior effecta. teterrimo-
rū spiritū sibi similitudinē pariat neces-
se est. Assentit his Daniel sanct⁹. qui vo-
luptuosissimos Senes detestans ait. Ex-
arserunt in cōcupiscentia ei⁹. ⁊ euererūt
sensum suū ⁊ declinauerūt oculos suos.
⁊ nō viderent celū. neq; recordarent iudī-
ciorū iustorū. Assentit Ap̄ls. qui ob eas
rationes iubet nobis. vt oēm malam con-
cupiscentiā mortificare debeam⁹. Assentit
Iobes euangelista p̄cipuus. qui vnū ex
tribus nostris hostib⁹ imanissimis cōcu-
piscentiā numerauit oculoꝝ. Quare cuz
huiusmodi cōcupiscentie genus tot periat
mala. nō debent religiosi ei relaxare. s; po-
tius calcare habenas. piū imitātes Iho-
biam dicētē. *Ab undā seruaui aiam meā.
ab oī concupiscentia.*

Text⁹ tricesimusquint⁹ Augustinus

*Ec putare debet. q̄ in feminā fig-
git oculū. ⁊ illius in seipsum dili-
git fixum ab alijs se nō videri cū
hoc facit. videt omnino. ⁊ a quib⁹ se non
videri arbitratur.*

Cōmentū tricesimūquintū Ambrosi⁹

*Uamobriē quis ipudice oculos
in feminā figat. p̄cēt voluptatum
incentiua. idcirco esse pōt. vel qz
id nō opinat esse illicitū. cū op̄indez p̄
mala ex eo sequentia satis cōstat esse im-
pbatā. vel qz adeo stolidus est. vt ab alio
se videri nō existimat. sicut in presenti l̄ra
inquit. Quibus nisi cecis ⁊ surdis talem
compabimus. Ceci enī qz ipsi non vidēt
alios minime videre credunt. Surdi vō
cū loquant. semp clamant. putātes alios
sūtiter surdos esse. Sic ⁊ voluptuosi ho-
mines in feminas oculos defigētes. qm̄
amore ceci sunt. Juxta poetarū figmēta.
amozē secū labentū circūassistātes oēs ce-
cos esse putāt. Sed lōge cec⁹ est. Vident
enī oīno. ⁊ a quib⁹ se videri nō arbitrant*

*Nō enī Ysaac sua dum vxore Rebecca lo-
cantē se videri credebatur. cum tñ ab Ima-
lech Palestinoꝝ rege visus p̄ fenestram
fuit. multis itē vtriusq; secus adulteris ⁊
alijs in oī facinore scelestissimis p̄tiguit. vt
dū nō se videri existimēt. ⁊ vident ⁊ com-
p̄hendent. ⁊ tādē illaqueati magnis affi-
ciunt supplicijs. qd ⁊ iustissimo dei fit iu-
dicio. tū ne etiā in hoc mūdo graua sce-
lera ipune omittant. tū ⁊ alij coꝝ terreatur
exēplo. q̄ pacto ob Ananie Saphire
q; iudiciū in actib⁹ ap̄loꝝ scriptū est. Fa-
ctus ē timor magn⁹ in vniūsa ecclesia ⁊ i-
oēs q̄ audierūt illud. tū vt oppida. ciuita-
tes. regna. impia. ⁊ tandem oēs respublice
p̄seruent. qm̄ sublata iusticia qd hec oia
nisi magna essent latrocinia. Interdū oī
potens de scelestissimos hoīes puniri iu-
bet. vt cū eis misericordit agat q̄ten⁹ pu-
niti p̄fusione qdam corrigant. correpti se
virtutum faciāt amatores. Juxta David
sniam dicētis. p̄fundant. s. p̄ctōres. ⁊ con-
ūtant retrosum. s. est a suis vjjs malis p̄-
fusione retrabant. Vel iō oculos fige-
re quispiā nō verec. qm̄ tātē amentie fa-
ctus est. vt ab insopito diuine maiestatis
oculo credit nō videri. cui⁹ erroneā ima-
ginē refellit cū subdit.*

Text⁹ tricesimussext⁹ Augustinus

*Ed si lateat: ⁊ a nemine hoīm vi-
deat qd faciet de illo desup inspe-
ctore. quez latere nihil pōt. An iō
putand⁹ est nō videri. qz tātō videt pati-
enti⁹. q̄nto sapiēt⁹. Illi q̄ vir sanct⁹ time-
at displicere. ne velut feminā male videre
Ill⁹ nāq; ⁊ in hac cā cōmendand⁹ est ti-
mor vbi scriptū est. Abominat. o est dño
defigens oculū.*

Cōmentū tricesimūsextū Ambrosi⁹

*Inexplicabilē puerorū hoīm ceci
tate. vt infinitā mentē. t. termina-
bilem sapiām. oculū insopitū. et
singula penetrant. luce indeficientē. in-
tellectū oia cōprehēdentē. aliqd latere ar-
bitrent. Nūquid tenebre tante maiestatis
oculos impedire queūt. vt non omnia vi-
deant. q̄ sole lucentiores cūctas tenebras
fugant. Nūquid media. qui oia penetrāt*

Nūquid rex exiguus. qui oēs numerat
 athamos. **N**ūquid earū distantia. q̄ oīa
 a fine vsq; ad finem attingūt. ⁊ vbiq; sūt
 p̄ntes. **N**ūquid earū pfunditas. q̄ vniū//
 sas p̄trascunt abyssos. **N**ūquid rex cel//
 stitudo ⁊ sublimitas. qui oēm celsitudinez
 sublimitatezq; transcēdunt. **P**erinde Job
 patientissim⁹ inq̄t. nō sunt tenebre ⁊ non
 est vmbra mortis vbi abscondant̄ q̄ ope//
 rant̄ iniquitatē. **P**erinde Salom on ait.
Oculi dñi multum lucidiores sup solem
Perinde Esaias in p̄sona dei loquēs di
 cit. **E**go i throno meo p̄sideo oīa. **P**er//
 inde Labā q̄q; gentilis ita fat. **N**ullus
 sermonis nr̄i testis est absq; deo. q̄ vbiq;
 respicit vniuersa. **H**inc etiā Dauid ceci//
 nit. ipse est q̄ nouit abscondita cordis. ac
 si diceret. q̄nto maḡ oīa alia. ⁊ vbiq; abs//
 condita. ⁊ rursus exclamās. sic euz affat̄.
Intellexisti dñe cogitationēs meas de lō
 ge. ab ipsa. s. tua eternitate. semitā meam.
 ⁊ funiculū meum inuestigasti. ⁊ oēs vias
 meas p̄uidisti. **E**t rursus. ⁊ non est sermo
 in lingua mea. quē. si tu non p̄recognoue
 ris. **E**cce tu dñe coguisti oīa nouissima
 ⁊ antiqua. **T**u formasti me. ⁊ posuisti su//
 p me manū tuā. **I**mirabilis facta ē sciētia
 tua ex me p̄fortata est. ⁊ nō potero ad eā.
Et idcirco dñe. **Q**uo ibo a spū tuo. ⁊ quo
 a facie tua fugiā. **S**i ascendero in celum
 tu illic es. si descendero in infernū ades.
Si sūpsero p̄nas meas diluculo. ⁊ ha//
 bitaui in extremis maris. **E**t enī man⁹
 tua illuc deducet me. ⁊ tenebit me dexte//
 ra tua. **E**cce q̄mpla. q̄q; excelsa p̄tās ⁊
 sapientia dei vt eā neq; p̄terire. neq; fuge
 re quicq; possit. **E**t ne sicut amentes vt se
 abscondāt antra petūt locoz. subiūgit. et
 dixi forsitan tenebre p̄culcabūt me. ⁊ non
 illuatiō mea in delicijs meis. **V**ana q̄//
 dem ē cogitatio filij hoīm. **E**t quare dñe
 q̄ tenebre non obscurabunt̄ a te. **E**t non
 sicut dies illuminabit̄ sicut tenebre eius
 ita ⁊ lumen ei⁹. qm̄ nihil obscurū est in cō
 spectu tuo altissime. **E**t q̄re iter dñe. va//
 na est cogitatio petōz a te se abscondere
 volentiū. q̄ tu possidisti renes meos. co
 gitationes meas intuendo. q̄ tu suscipi//
 sti me de vtero m̄ris mee. potentiam sil⁹ ⁊
 misericordiam oñdēdo. q̄ nō est occultatum
 os meū a te. qd̄ fecisti in occulto. ⁊ substā
 tia mea in inferiorib⁹ terre. **I**mpfectum

meū. hoc ē pctā mea viderūt oculi tui. et
 in libro mētis tne oēs boni. s. ⁊ mali scri//
 bun̄. **H**is vas electōis **P**aul⁹ assentiēs
 insonuit. **D**ia nuda ⁊ aperta sunt oculis
 ei⁹. qm̄ non solū opa ipsa. sed oēs motus
 oēs gestus. nut⁹. cogitationēs affect⁹. intē
 tiones. ⁊ deniq; cuiuscūq; generis enti//
 tatis vniūsa. sic ei patent. vt neq; tenebre
 neq; infimēdia. neq; exiguitates. neq; di
 stantie aut remotiones. neq; latebre vlle
 ei⁹ possunt ipedire aspectū. **S**ane q̄ p̄ce
 p̄ptor n̄ ait. q̄ si fingens oculum lateat
 ⁊ a nemine hoīm videat. qd̄ faciet desup
 de illo inspector. quē latere nihil pōt. qm̄
 vt in libro. lxxxiij. q̄ntū. ac in de essentia
 dei ait. oculos hz altissim⁹. q̄ vis in eo ē.
 in qua oīa p̄cipit atq; intelligit. qua oīa
 videt. ⁊ nihil ei later. qua oīa sunt nuda.
 ⁊ nihil est obscurū. **E**t cū solus loquerē
 cū deo atebat. fateor equidē. q̄ quicqd̄ fa
 cio aū te facio. ⁊ illud qd̄ facio. meli⁹ vi//
 des tu q̄ ego q̄ facio. **Q**uid enī sp̄por
 tu parit̄ semper p̄ns assistis. vtpote perpe
 tuus inspector oīm cogitationū. intentio
 nū. delectationū. ⁊ opationū mearū. **E**t
 idcirco sepenumero eum totū esse oculū
 dicit. q̄ oīa videt. totum manum. q̄ oīa
 operat̄. totum pedez. q̄ vbiq; est. magna
 propterea ē nobis indita necessitas recte
 viuendi. vt diu⁹ **B**oetius in libro philo//
 sophie cōsolationis trālegit. qui cūcta fa
 cim⁹ ante oculos iudicis cūcta cernent̄.
In cui⁹ iudicio cum nil p̄fecto remanet
 inultū. reprimi a culpa magnopere debe
 mus. **A**d reprimenda hō delicta vni//
 cuiq; eozum generi sunt antidota contra
 ponenda. nāq; superbiā humilitas. iram
 mansuetudo. inuidiā caritas. gulā absti//
 nentia. luxuriā continentia. pigritiā bene
 operandi sollicitudo ⁊ spiritualis iocun
 ditas. auariciam pietatis officia oppu//
 gnant. **C**ontra item oīm vitiōrum incen
 tria. inferni tormenta. contra transito//
 riaz delectationem perpetuum debemus
 dolorem opponere. qm̄ momentaneum
 est qd̄ delectat. qd̄ vero cruciat eternum.
Igit̄ maximā eoz infantiā. q̄s p̄ mimis
 infinita. p̄ momētaneis cōna. p̄ obscurissi
 mis lucidissima. p̄ fluxibilib⁹ voluptatib⁹
 sūmū bonū. p̄ cōcupiscētia oculoꝝ nō pu
 det gloriā perdere angeloz. **Q**uā igit̄ p̄//
 clare eo i libro. quē de libo disputauit ar

bitrio. Sanctus pat̄ noster Augustinus
p̄clamauit ad dñm dicens. *Ue qui dere
liquunt te sapientiã. veritatē. ⁊ ducē. ⁊ ob
errant in vestigijs tuis qui nut̄ tuos p̄
te amant. ⁊ obliuiscunt̄ quid innuas. ⁊
suauissima lux. purgate mentis sapientiã
nō enim cessas innuere nobis. que ⁊ q̄n
ta sis. ⁊ nutus tui sunt oē creaturarū deu
cus. qđ obuii concupiscentijs ⁊ in volu
ptates demersi. ⁊ tāq̄ ceci ambulantes.
⁊ videri ⁊ contēplari contēpnunt: Confe
ram⁹ igitur ex his nihil esse qđ diuinā fu
giat cognitionē. Conferam⁹ proinde sū
mū esse dementie cardinē. putare nō mo
do oculoꝝ nutus. sed etiã aliquē mentis
conceptū diuine maiestatis posse intui
tum preterire. etiã si ad puniēda male cō
missa tardior videat̄. Hinc noster accura
tissim⁹ p̄ceptor adiecit. An ideo putan
dus est nō videre. q̄ tanto videt patien
tius quanto sapienti⁹. tāq̄ si diceret. non
ob eã rem putandus est de⁹ oculoꝝ nr̄oꝝ
rum fixationes. ⁊ alia perperã gesta nō vide
re. si ad nos puniēdos videat̄ tardiuscu
lus. qm̄ tanto videt patienti⁹. quanto sa
pienti⁹. Decet enī summā ei⁹ sapientiã. sū
ma vti impunitiōibus faciendis parti
tia. Etenī quēadmodum sapientis est
oīa scire. ita ⁊ eiusdem ē oīa ordinare. di
rigere. ⁊ bñ gubernare. bene autē guber
nantis est ⁊ loco. ⁊ tēpori. ⁊ rationi. oēm
actū iusticie tribuere. ita vt non solum qđ
factur⁹ sit cognoscat. sed rei agende mo
dū disponat. ⁊ ipsius p̄meditet̄ finem.
Non etiã cum decet sue celsitudinis p̄te
rire examen qđ fit. vt ali⁹ sit impatoris ali⁹
inferioris potestatis puniēdi congressus
Quippe excelsiorē maiestati. maiorē ha
bere decet clementiã. Sed cum regnante
ī celis maiestate nihil. aut nobilit⁹. aut di
gnius. aut meli⁹ aut maius. aut prestan
tius. possit excogitari. infallibilē ei⁹ decet
sapientiã puniēda sepenumero dissu
mulare. atq̄ linire. Juxta Valerij ma
rimi sniam dicentis. Lentio enim gradit
ad vindictã sui diuina p̄cedit ira. qđ tum
sue ascribendū est nature. cui⁹ proprium
est misereri. tum vt ei⁹ imitet̄ exemplū. vt
quēadmodū ipse crebro nos equo aīo to
letat ⁊ expectat. ita ⁊ nos offensores no
stros patientē ferre ⁊ expectare debeamus
ne qđ absit. sicut seruo neq̄ nob̄ euemiat.*

qđ cū suo nolisset p̄seruo misereri. coact⁹
ē ad oē debitum. qđ sibi dimissus erat. ad
vnguē mult⁹ cū supplicijs restituendum
Tū ne sue fidei aduersarij de suoꝝ fidelū
gloriant̄ tormētis. p̄inde ī deuteronomio
de ipso scriptū est. p̄pter irā inimicoꝝ di
stulsi. punire. ne forte eoz̄ sup̄birent ho
stes. Tū vt acri⁹ in die puniat vltionis.
Tū vt mlt̄plicato cumulo pctōꝝ. augea
tur etiã in hoc seculo numer⁹ tormentoꝝ
⁊ delinquenti qđ vulgo dī. p̄tingat. q̄nto
ascendit alti⁹. tanto p̄fecto emergit infe
rius. fiatq̄ deinde. vt talis exēplo boni
magis in bono p̄firmet̄. mali v̄o pecca
re terreant̄. Tū deniq̄ vt pctōib⁹. q̄s vel
le penitere nouit misericordiē ad ipsū; re
deūdi libera p̄stet̄ occasio. Aliter enim
humiles ⁊ fideles. aliter v̄suti ⁊ p̄tinaces
alē obstinati ⁊ infideles in eoz̄ sunt exces
sibus p̄tractandi. Et q̄q̄ de his caus
de⁹ pater oīm p̄ientissim⁹ pctōres suffer
re cōsueuerit. sua tñ iusticia non admittit
vt quippiã sceler⁹ relinquat impune. qm̄
ipsa veritas dixit. sicut nullū bonū apud
eū inremuneratū. ita ⁊ nullū erit malum
ipunitū. Idcirco nemo tm̄ de dei cōfidit
misc̄dia vt de sua eq̄tate in refragabiliq̄
iusticia nō meditet̄. Ipse enī ⁊ multū mi
sericors ⁊ longanimis dñs est. ita ⁊ iust⁹
est iudex. ⁊ iusticiã diligit. ⁊ eq̄tatē videt
vultus ei⁹. Propterea David inq̄t. In
iusticia ante eū; ambulabit. ⁊ ponet in via
gressus suos. ⁊ rursus vt ei⁹ iusticie ⁊ mi
sericordie insinuet̄ equalitatē decanta
uit. Misc̄dia ⁊ veritas obuiauerunt sibi.
iusticia ⁊ pax osculate sunt. Sic ḡ diuine
sum⁹ misc̄die p̄sidentes. vt eius iusticiã et
iudiciū p̄timescere nullaten⁹ omittamus
alioq̄n p̄sumentes pot̄q̄ sperantes iure
cēsemur. Sūmi ḡ dei celsitudo. infallibil
sapia. inēstibilis iusticia. glie splendor.
honestat̄. decor. in eū pcti horretia. accu
satoris auctas. iudiciãdiq̄ p̄tās. Nos nō
mō cōmouere. v̄z etiã terrere debēt. ne p̄
perã corã sue maiestati oculis aliqđ aga
mus. Quis enī non p̄fundat̄ in terrestrē
p̄ncipē qđ ⁊ inspector. ⁊ accusator. ⁊ testis
⁊ iudex p̄petrati h̄ eū facinoris esse poss̄
peccare. At nūqđ oē pctm̄ h̄ dei fit volū
tatē. Nūqđ ⁊ corã eo peccat⁹. qđ videns oīa
vbiq̄ ē. Nūqđ ip̄e rex regū ⁊ dñs dñan
tium. Nūquid ip̄e magn⁹ ē dominus. ⁊

laudabilis nimis. cuius magnitudinis non est finis. Nunquid ipse puritas illa est. pro quam omne committit facit. Hinc ingemiscens David lugebat. Tibi soli peccavi. et malum coram te feci. Nunquid et per os Hieremie ipse dicit. Ego sum iudex. et testis. et per Malachiam dicit. Accedat ad vos in iudicio. et ero testis velox maleficis et adulteris et piis. Quis non igitur Sathana deterior. qui coram domino tam magno. tam digno. tam excelso. tam puro. tam honesto. tam sapiente. tam iusto. et severo peccare non committit. Recte igitur preceptor ait. Illi scilicet. qui talis actantur est vir sanctus. tunc autem displicere. ne velit femine male placere. Illum cogitet omnia videre. ne velit feminam male videre. ac si dicat. Caveat ne in tali placetia. vel in tali visu. mali quippiam coram tanta commutat maiestate. Et notant male videre. maleque placere ait. quoniam placetia. et visio. utique sine peccato fieri potest. quare ipse obiurgare intendit in me. Et addit. illius namque et in hac causa commendatur est timor. ubi scriptum est. Abominatio est domino defigens oculum. Hic ad summum redeundi operis cetera perfecta sunt directores. cognitio utpote. timor. et amor. per cognitionem ad timorem. per timorem ad amorem ascendimus. per amorem denique deo coniungimur. Si enim timere deum volumus. cogitemus eum omnium interiorum exteriorumque actionum nostrarum esse inspectorem. Si titillat te mala conscientia. cogita quod deus tecum respicit. quicquid egeris aut dixeris. aut mente tractaveris. Semper igitur attende super te oculos tante maiestatis eternos cruciatibus minantis. ex quibus eris. si timore agitaberis quoniam scriptum est. Initium sapientie timor domini. Eterna vero timens supplicia cogitabis federtate. labem. abominationemque peccatorum cogitabis. quod malum est displicere deo tuo. cogitabis quod abominabile est ei. ut tu oculos tuos in mulierem figas. quos tibi ad necessaria vitae adipsenda. ad prestandum ceteris muneribus subsidiis. ad sacra divina celestiaque respicienda donavit. Hic preceptor ait in hac causa. et propter has rationes illius commendatur est timor. quem pia nobis incutit scriptura nos a peccatis repumendo dicens. abominatio est dominus defigens oculum. ac si diceret. timete et cavete vobis oculorum defixiones. ne peccas vestro

abominabiles sitis creatori. quod eas et odio et abominationi mirum habet immodum. Et hoc autem commedato timore. ad divinum commiscendum amorem. quoniam sicut acus filum ut Augustinus inquit. ita timor introducit caritatem. Hinc per Salomonem dicitur est. Timor dei initium dilectionis eius. Et non modo per eum ad divinum vehimur amorem. sed ad sue felicitatem effertur gloria. eodem Salomone testante. qui in prophetis ait. Timor domini hominem glorificat. humiliat enim hominem. humilem vero spiritus suscipiet gloria. Innumera etiam gignit adiumenta salutis. hinc Crisostomus. Timor dei. mentes corrigere. crimina fugare. innocentiamque servare. Abstruxit hinc Bernardus. Timorem dei incipe operari omnium virtutum penitentiis asseruit. dum se per iustitiam defert maiori. per prudentiam non credit se sibi. per temperantiam refugit discernere per fortitudinem totum sibi obedientie subdit non discernende. sed adimplende. Et rursus ait. In veritate se didicisse. nihil eque efficacius esse ad gratiam promerendam retinendam. recuperandamque. quam si oportet coram deo inveniatis non alium sapere. sed timere. Et Thobias timoris dei hortator maximus dicit. Ultra bona habebimus. si timuerimus deum. Et ecclesiasticus. Timere deum bene erit in extremis. et in diebus defunctionis sue benedicet. timor item domini profunda est radix apostolice perfectionis. quod circa Cassiodorus contemplatur de timore domini salutarem nasci compunctionem. de compunctione cordis ad renunciationem hoc est nuditatem et contemptum omnium facultatum procedere. de nuditate humilitatem per creati. de humilitate voluptatum generare mortificationem. de voluptatum mortificatione. vniuersa vitia marcescere atque extirpari. de vitiorum expulsiōe. virtutes fructificare atque succrescere. de virtutum pullulatione cordis acquiri puritatem. per cordis puritatem. et apostolice caritatis perfectionem possidere. Quid pulchrum. Timor dei nubes carnalium cogitationum et affectionum fugat. mentem serenat. et uos concupiscentiarum restringit. reptilia vitiorum de terra corporis humani exterminat. mare mundi congelando consolidat et sicut ventus aquilo pluuia dissipat. et sicut ventus aequinoctialis. et gaudium. et letitiam. in longitudinem dabit dierum. Tunc

te igitur dominum fratres mei. ut tot tantaque mu-
nera ex eius possitis timore adipisci. que
tanto magis timere debetis. quanto ma-
gis si preter ea que diximus. ignem. ver-
mes. fetores. frigora. fames. tortores. hor-
rores. tenebras. vincula. et carceres tarta-
reos. et horum omnium acerbiter. Diversi-
tatem. diuturnitatem. vniuersalitateque con-
siderabitis. Si celestium virtutum commo-
tionem. reatus vestri certitudinem. aduer-
sarioz potentiam. nefandorum operum cui-
dentiam. auxiliantium inopia. propria-
rum virtutum defectus. circumseptantes an-
gustias. torquentium impetum. tube clan-
gorem. sententie stuporem. iudicij magni-
tudinem. zelum atque thronum iudicis. eius-
dem constantiam. seueritatem. inflexibilita-
tem. perspicacitatem. potestatem. cohortem
vexilla. et omnis sue passionis insignia. so-
lis et lune eclipsim. stellarum casum. totaque
machine celestis defectum: marium confu-
sionem. vniuersae terre agitationem. rui-
nam montium pressuras gentium. subitane-
as mortes. vniuersae carnis finem. totius or-
bis conremationem. et denique vniuersi iudi-
cij signa contemplant. propter que beatus
Piero. inquit. Sive comedam sive bibam
sive aliquid aliud faciam semper insonare vi-
detur auribus meis illa terribilis vox. Sur-
gite mortui venite ad iudicium. Si ite-
rum redemptor gesta meditemini. Quis
enim non pauere. Quis non timeat huius
seculi statum. et conditionis sue emergentia
pericula. quoniam terre ceteraque dominus super ciuita-
tem fleuit. super Lazarium defunctum la-
chrymat. Et tempore sue passionis in
agonia positus pauere tedereque incipiens
dixit. Tristis est anima mea usque ad mor-
tem. Hinc Bernardus ait. ex consideratio-
ne remedij periculi mei existimo quanti-
tatem. filius enim occidi iubet. ut vulneribus
meis precioso sanguinis illius balsamo me-
deat. Agnosce igitur homo quae graua sunt
vulnera. pro quibus necesse est christum do-
minum vulnerari. sic medicine existimatio-
nem et dolorem et timorem consentanea est exag-
geratio. Quomodo opere igitur nobis placet
cuiusdam potentissimi regis mestitia. qua
suis malorum. diuinique iudicij me-
mor afficiebatur. ut etiam in solennitate re-
gia cunctis letantibus ipse letari non posset
Et interroganti suo germano fratri. quae

id ob rem faceret. tante tristitiae causam non
quidem verbo sed facto ostendit hoc pa-
cto. ad eius palatium ianuamque suos destinauit
tubicines iuxta regni consuetudinem mor-
tis precones. Alijs vero demandauerat. ut
omnium oblectamentorum quibus et letari et io-
cundari posset ei prepararet. audito quidem
preconio nihil prius. voluit suscipere gau-
dij. Cum autem rex diceret. ecce epularum so-
norum. cantus. denique omnium voluptatum ge-
nera. et omnes apparatus regis coram tu-
is sunt oculis. cur mihi carissime frater non
epularis. Cur non iocundaris. Cui ille et
lacrimis et singultibus. et cordis affectus
doloribus ait. Quo pacto princeps glorio-
sissime letari possum. cum sciam ex hac lu-
ce me de proximo discessurum. Cui rex. in-
quit. me tibi offendisti frater. ut meum timere
timeas iudicium. At ille. ut reor. profecto in
nullo sed solo tue maiestatis perterritus
sum edicto. Tunc rex. si me fratrem tuum mo-
ralem et corruptibilem. in nullo a te offen-
sum tantum times. tantumque mei sine causa il-
lato perturbans iudicio. ut nullam pro-
sus coram tanto apparatu possis suscipere
letitiam. Quid miraris. si mestis et tristis co-
ram deo celi. coram tanta celsitudine. coram
omnium rerum optifice semper maneo. quem in-
meritis peccatis infinitis offendi. cuius cra-
men strictissimum. cuius iudicium infallibi-
le. cuius tormenta eterna. cuius mors abs-
que morte. cuius aspectu vniuerso contreme-
scunt potestates. Ecce quae fideliter catho-
licus rex mundani hominis confudit temeri-
tatem. qui dei non agnoscens timorem. tam fa-
cile tamque repente ab hominis comprehensus est
terrore. in quibus quanta timoris domini sit
virtus dignoscitur. Rex quidem. quoniam dominum ti-
mebat. neque suos principes. neque hostium
impetus. neque tumultuantem populum. ne-
que quaecumque verebatur aduersam fortunam
Eius autem frater. quoniam dominum non timebat cum
etorum consuebat timore. Preclare igitur
turac sapienter dictum est. illum qui dominum ti-
met. omnia timeat. Cuius vero non timet dominum.
is omnia timeat necesse est. perinde Cha-
m necato fratre. tremulentus effectus in-
gemit dicens. Omnes qui inuenerint me occi-
dent me. Propter quod Augustinus. in comenta-
rijs super psalmos inquit. Sicut in te fe-
ra. deum time. serpens insidiat. deum time.
homo te odit. deum time. dyabolus te im-

pugnat. Deum time. ac si diceret. si ei⁹ timo-
 mes maiestatem non modo hec timere de-
 bes. sed ipsa te timebunt. qm̄ tota creatu-
 ra sub illo est. que iuberis timere. quia ipse
 dixit et facta sunt. ipse mandavit et creata
 sunt. Hinc et vitas suis ait discipulis. Ecce
 vobis potestatem calcandi supra serpentes
 et scorpiones. et supra omnem virtutem
 inimici. et nihil vobis nocebit. Sed ut
 timor noster ad illud nos ducat finem. que op-
 tam⁹. Duo timoris distinguimus genera.
 Primum alter servilis est. alter castus. Ille est
 ut non patiaris penam. sed ne amittas iusticiam
 ad eam magnam est timere penam. sed facit et
 nequissimum suum. sed et crudelissimum latro. sed
 adulteri. sed proditores. sed et impij homicidii
 de. Non est igitur magnam timere penam. sed
 magnam est amare iusticiam. qui ergo amat ius-
 ticiam. nihil timet. timet plane. nonne inci-
 dit in penam. sed ne amittat iusticiam. Ob
 eam rem Augustinus in libro suorum sermorum
 inquit. Si timore gehenne non facis malum.
 est in te quodam fides. quod credis futurum esse iu-
 dicium. gaudeo fidei tue. sed adhuc timeo
 malicie tue quod si timore gehenne non facis
 malum. non amore iusticie facis bonum.
 Aliud est timere penam. aliud est timere ius-
 ticiam. Amor castus in te esse debet. quo
 amore desideres videre. non celum et terram
 non campos liquidos maris. non spectacula
 nugatoria. non fulgores nitoreque gemarum
 sed desideres videre deum tuum. et amare de-
 um tuum. propter istam visionem fac bonum
 et noli facere malum. sed ama videre deum tu-
 um in hac peregrinatione. illum toto amo-
 re suspira et desidera. Ecce fac. qui te vult. pro-
 bare deus tuus. ut appareat. pro quibus rebus
 diligas eum. ut pro seipso. an pro rebus ter-
 renis. quas tibi prestavit et dicat tibi. fac
 quod vis. Imple cupiditatem tuam. extende
 nequitiam. dilata luxuriam. Quicquid libue-
 rit licitum puta. Non te habet punitio. Non te habet
 in gehennam mitto. faciem meam nunquam videris.
 Si ad istam finem expavisti. amasti
 Si ad hoc quod dictum est. faciem suam nega-
 bit tibi deus tuus. contremuit cor tuum. et non vi-
 dendum deum tuum magnam penam putasti.
 gratis amasti. hoc idem dixi. quod sunt homi-
 nes ita negligentes. et tepidi. et infideles
 quod dicunt. utinam hic deus in hoc seculo
 omnia bona tribuat non ad me pertinet. quod
 in futuro de me fieri velit. Infelix anima.

etiam si te deus non dimittat in penam. timor
 do faciem suam te videre non permittat. num-
 quid non melius fuerat. te non fuisse natum.
 Num homo fieri non possit. ut qui faciem eius
 non meruerit videre. ignem eternum evade-
 re possit. Quare sic amas penam seculi vo-
 luptatem. ut non expavescas eterni ignis ar-
 dorem. Propterea ad amorem dei. impulsus
 timore nos hortatur dicens. Si ergo me-
 sermo invenit in vobis aliquam intellam gra-
 tuiti amoris dei. ipsam nutrite. ad hanc
 augendam vos advocate prece humilitatis.
 dolore penitentiae. dilectione iusticie. operibus
 bonis. gemitibus sinceris. puerisatiōe dy-
 boli. amicitia fidei. hanc intellam boni
 amoris de qua dominus dixit. Ignem veni mit-
 tere in terram. et quid volo nisi ut ardeat.
 Flate in vobis. nutrite in vobis. ipsa cum crevit.
 et flammam dignissimam fecerit omnium cupi-
 ditatum carnalium ligna consumet.

Textus tricessimusseptimus Augustinus

Quando ergo simul estis in eccle-
 sia. vel ubicumque femine sunt inui-
 cem vestram pudicitiam custodite.
 te. deus enim qui habitat in vobis etiam isto
 modo custodiat vos et vobis.

Comentum tricessimusseptimum Ambrosius

Imediate ante asseruit. oculum
 defigentes deo abominabiles esse.
 ideo ne huiusmodi super nos ca-
 dat abominatio. de custodienda pudici-
 tia mandatum transigit dicens. Quan-
 do ergo simul estis in ecclesia. vel ubicumque
 femine sunt inuicem vestram pudicitiam cu-
 stodite. Custodienda est utique summo stu-
 dio pudicitia. tum quoniam humani generis ho-
 stes. incredibili quadam sollicitudine eam
 nobis auferre nituntur. Unde in vitis pa-
 rrum legitur. quendam heremi cultorem
 summumque pudicitie sue custodem. annos
 xl. ut illam amitteret. a demonibus fuisse
 atrociter temptatum. Sicut quidem et scriptu-
 ra restatur. velut locuste arborum flores de-
 vastantes. At enim quid aliud est pudici-
 tia nisi quidam flos redolentissimus hu-
 mane mentis. Unde et qui de sua vir-
 ginitate sunt ab ecclesia probati. pro sue
 pudicitie nitore. pro sue sanctitatis insignio

fragrantia lilia gestant. tū q̄l fragile vas est. in q̄ tantus est recōdit⁹ decor. **I**uxta **A**p̄li sententiam dicentis. **H**abem⁹ thezaurum istū in vasis fictilib⁹. huiusmodi autem vasa magna consueverūt diligentia custodiri. **T**ū ob suam p̄ciositatem atq̄ p̄stantiam. **Q**ue enī ponderatio est. vt eccl̄asticus inquit digna aīe continētis. **C**um qm̄ rarus est in hoīe tant⁹ virtutis splendor. **A**t hō omne rarū. vt **C**icero inquit. p̄clarū. **C**um deniq̄ qm̄ celeste mun⁹ est. et in sacris litteris. sūmope re creberrimoue. cōmendatū. p̄clare igitur a venerabili **H**ugone dictū est. pudicitiam esse virtutē spiritualementē et celestem que hoīem a terra subleuat. angelis sociat deo coniungit. de terreno celestem. de carnali facit spiritualementē. hec quidē humana transcendit naturam. **N**ā q̄ homo pudic⁹ sit. et castus. nō tā humana q̄ diuina operat⁹ virtus. per hāc nos amat⁹ inuisibilis spon⁹sus. **N**on enī placet deo aīa si casta et pudica nō extiterit. **N**āq̄ si imūditie luxurieq̄ deseruit. reprob⁹ est. et sue q̄ abominabilis maifestat⁹. **P**udicitie autē. sic nō modo hominib⁹. s; deo accepta est. vt ob eaz non dedignē eidem rōnali menti seipsum exhibere in sponsum. **H**inc nobis inuidet. hinc nos impugna re non cessat antiqu⁹ hostis. **I**pe enī est inuasor. p̄uasor. suggestor. et incensor. atq̄ accensor. imundicie atq̄ luxurie. plures decipit. plures incendit atq̄ succēdit. plures corrumpit. **N**ō parcat clericis. nō parcat monachis. et qd̄ satis gemendum est. ipsos etiam religiosos prostermit. **N**ecessē est ergo sūma vigilantia inuicē nostram pudiciā custodire. **N**ā si eam perdimus. totū amittim⁹. etiā nosmetipsos. **Q**ui pdit pudiciam. perdit animā suā. perdit deum. perdit societate angeloz. pdit seipsum. **S**ed ad hoc in vnū habitamus. vt inuicē custodiam⁹. inuicē corrigam⁹. inuicē erudiamus. vt quod quisq̄ nō potest per seipsum possit per aliū. **Q**uoniam autem pacto vōstram valeamus custodire pudiciā iam indagandū est. **Q**uipe cum nemo vir bon⁹ sine aliquo afflatu diuino. vt inquit **S**ocrates. **C**ustodiende pudicitie excellentissimum propugnaculū ē dei gratia. sine qua oīs alia superuacua est cautela. **D**auid. pphe

tarum eximio testante. qui ait. **N**isi dominus custodiret ciuitatem. frustra vigilat. qui custodit eam. **E**t pater **A**ugustin⁹ in commentarijs sup̄ psalmos huic assentit sententie dicens. **H**ec ē disciplina christiana. q̄ nemo facit aliquid bñ nisi gratia dei: quod facit hō male. ipse est hominis. quod facit bene. de beneficio dei facit. et cū cepit bñfacere. nō sibi tribuat. **E**t cum nō sibi tribuerit. gratias ei agat. a quo acceperit. **E**t in libro de p̄destinatione sanctorū inquit. **A**d nullum op⁹ bonum. vel incipientium vel perficiendum quēq̄ sufficere posse consentiendum est. **E**t in libro de gr̄a et libero arbitrio. **I**psa bona opera ille in nobis opatur. de quo dictum est. **D**eus enī operatur in nobis. et velle et operari pro bona voluntate. **E**t in libro de varia innocentia. **N**ullis meritis gratiam p̄uententib⁹ debetur merces bonis operibus. si fiat. sed gratia que non debetur procedit. vt fiat. **H**inc etiā in libro de gratia et libero arbitrio adiecit. **S**ine gratia dei nihil boni agere possumus. veritate testate que ait. **S**ine me nihil potestis facere. **E**t **A**postolus ait. **N**on sumus sufficientes ex nobis. tāq̄ ex nobis aliquid excogitare. sed sufficientia nostra ex deo ē. **E**t rursus. nō est volens velle. neq̄ currēt⁹ currere sed dei miserēt⁹. **E**t apostolus **I**acobus. **O**mne datum optimū inquit. et omne donum perfectūq̄ desursum est descendens a patre lumen. apud quem nō est transmutatio. neq̄ vicissitudinis obumbratio. perinde parens noster in deuotissimo suarū confessionū volumine aiebat. **Q**uis est hominū qui suam cognoscens infirmitatē. audeat viribus suis castitatē atq̄ innocentia; suā tribuere. **C**um sapiens dicat. scio q̄ nemo potest esse continens nisi de⁹ det. **E**t rursus. eodem in libro id considerans ita cum seriore. magna plenus fiducia postulat. **D**omine continentiam iubes. da quod iubes. et iube quod vis. ac si diceret si mandas cōtinentiā vt tuis parere possimus mandatis. tuum nobis rorem iufunde. **H**ec est nostrorum renū possessio. de qua **D**auid sanct⁹ loquebatur ad dominū dicens. **A**u possedisti renes meos. ac si renū lumborūq̄ custodiam. per quam splendor nitet castitatis. in dei

distere p̄tate assereret. **H**ac d̄ine gr̄e cu//
 stodiā. h̄ pro nob̄ p̄caſ̄ dicens. **D**e⁹ q̄ ha//
 bitat in vob̄ etiā isto mō custodiat vos ex
 vob̄. tanq̄ si patenter assereret. insuffici//
 entē esse nr̄am custodiāz. nisi adsit gratia
 dina. cū neq̄ in. se. neq̄ in aliū quispiam
 possit pudicitā custodire. nisi nob̄ prepo//
 tens adsit de⁹. **E**a de re ita viuere studea//
 mus. vt nos in ip̄o. ⁊ ip̄e in nob̄ habitare
 dignet̄. quaten⁹ p̄ eū in nob̄ habitantez.
 qd̄ ex nob̄ non valem⁹. nostrā tueri p̄di//
 citā possim⁹. **H**ac gratia ⁊ fortat⁹ **A**pl̄s
 carnis stimul⁹ ⁊ sathane colaphos valē//
 ter sustinebat. **H**ui⁹ virtutem b̄tus **P**ie//
 ronym⁹ sane intelligens. b̄tm̄ illum p̄di//
 cabat. q̄ statim vt ceptis cogitare iterfecit
 cogitat⁹. ⁊ allidit eos ad petrā. petrā i//
 quā x̄pm̄ hois dei filiū. hac p̄dit⁹. **S**id⁹ il//
 lud celeste **N**icola⁹ tollētinas inumeras
 minas. atrocissima verbera. ⁊ inexplicabi//
 les sathane horrores. vt suam illesam cu//
 stodiret v̄ginitatez eā animo tulit. p̄ h̄ac
 excelsus **A**ntonius **A**bbas d̄ira demonū
 bella sup̄auit. p̄ hanc om̄is hūana robo//
 raf̄ fragilitas. merito iḡit **A**p̄lo **P**aulo
 carnis tēptationes ab eo auferri postulā//
 ti **V**itas dixit. **P**aul̄e sufficit tibi gratia
 mea. **Q**uib⁹ p̄feram⁹ fratres. vt in nobis
 pudicitie dignitatez ab om̄i queam⁹ ad//
 uersitate defendere. precipuū atq̄ effica//
 tissimum defensorium esse summi dei gra//
 tiam. quam vt habere valeam⁹. ei⁹ maiē//
 statis implorē⁹ auxilium. corde oreq̄
 tēptationibus imminētibus dicentes.
De⁹ in adiutorium meum intende. do//
 mine ad adiuuandum me festina. **T**er⁹
 nanq̄ iste tantē virtutis est. ⁊ efficientie. vt
 om̄es humanos ordinet affect⁹. ⁊ a cun//
 ctis hostiū visibilib⁹ atq̄ inuisibilib⁹ tūea//
 tur incurtib⁹. **E**t vt in libro de perfectione
 sp̄iali interioris hominis d̄r. habet adū//
 sus omnia discrimina imminētia prote//
 ctionē diuine inuocationis. **T**ū doctor
 erimius **A**mbrosi⁹ in huius x̄sus prola//
 none arrianos armata inuadēs manu tri//
 umphator euasit. h̄z ⁊ timoris ⁊ sollicitu//
 dinis p̄petuam vigilantā. h̄z prop̄ie fra//
 gilitatis reuolentem p̄siderationem. ha//
 bet inestimabilem tērauditionis fiduciaz.
Carmen item h̄ om̄ib⁹ infestationem de//
 monū patientib⁹. ⁊ inexpugnabilis mur⁹
 est. ⁊ clypeus munitissimus. defendens

nos p̄tra omnem vitioz impugnationēz
Hoc a vitijs purgat. virtutes in animo il//
 lustrat. mentem serenat. ad celestes theo//
 rias eam p̄ducit. ad illū ineffabilem oio//
 nis ardorem extollit. gratiam impetrat.
 gloriam ineffabilis parit trinitatis. hinc
 ei immediate decantandū ecclesia adiecit
Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto. **S**i//
 cut erat in principio ⁊ nunc ⁊ semper ⁊ in
 secula seculorum **A**men. **Q**uib⁹ de rebus
 sic illud nobis crebro dicendum est. ⁊ ita
 familiare faciendū. vt non modo vigilā//
 tib⁹. verumetiam ⁊ dormientib⁹ nobis ve//
 niat in mentem. **H**oc nos de cubili genu//
 um curuatione eripiat. h̄ sedentes. h̄ stan//
 tes. h̄ ambulantes. h̄ omne bonum opus
 facientes meditemur. hoc in nostri cordis
 luminib⁹. oreq̄q̄ ianuis p̄scribamus. hanc
 inuocāde diuine celsitudinis formā mēs
 indefinenter teneat. donec vsu eius inces//
 sabili ⁊ iugi meditatione firmata. omnes
 p̄cupiscentias. omnes ornatus seculi. om//
 nes delicias. omnes opes ⁊ diuitias. om//
 nes stat⁹ ⁊ honores. omnes deniq̄ volu//
 ptates. et terrenarum rerum affectus abij//
 ciat. refutet ⁊ cōtemnat. **E**t hoc pacto hu//
 ius versiculi virtute sue pudicitie fulgo//
 re anima corruscans. ad eterni regis pala//
 cia cunctis bonis referta cōmigrabit. **E**t
 q̄q̄ hic modus diuine inuocande maiē//
 statis precellentissimus sit. nō desunt. ta//
 men ali⁹ innumeri dūmodo a purgatis p̄//
 ferant mentibus. **U**nde p̄ceptor no//
 ster. cum in libro de salutaribus documē//
 tis. diuinam clementiam. vt desideria car//
 nalia. delectatio spiritualis nobis iminu//
 ar. pietas crudelitatis iram restringat.
 malignitatem patientia coerceat. ⁊ libidi//
 nem vincat prudentia. iusserit exorandā.
 ipse hoc pacto eam exorauit dicens. **P**o//
 ne domine lacrimas meas in conspectu
 tuo. ⁊ perueniat ad te in celuz deprecatio
 mea. **A**desto mihi. peccatori. ⁊ sbuent at//
 q̄ in manibus tuis cōmēdatum tibi me
 ipsum suscipe. liberans me de ore seuisi//
 mi draconis ⁊ de manu atrocissimi infer//
 ni. **C**um acceperis me. ⁊ auferes de me//
 dio v̄mbre mortis. immo deduces in semī//
 tam lucis in clarissimam regionem. iuē//
 tium. colloca me in caulis tutissimis gre//
 gum tuorum. q̄ tu es pastor bon⁹ qui re//
 quiris ⁊ reduc̄ perditam ouem. tueris et

saluas inuentas. foues ⁊ sanas languidā
Tu es misericors domin⁹ q̄ sperantes in
te non confundis. requirentes te nō dere
linquis. reuertentes ad te nō respicis. sed
exaltando ⁊ laudādo suscipis. atq; in eter
na beatitudine vna cum sanctis tuis eter
naliter regnare cōcedis. q̄ est tibi cū eter
no patre ⁊ spiritu sancto. vna diuinitas
gloria virtus imperium. ⁊ potestas in se
cula seculorum Amen. Et in libro medi
tationū q̄ humiliter q̄ dulciter. q̄q; deu
ote ⁊ obnixe Iesum christum creatorem
⁊ redemptorem nostrum verum deū. ver
ūq; hominem. Illud Ap̄li cupio dissol
ui ⁊ esse cum christo. ⁊ psalmū. **Jubilate**
deo ois terra. psalmū dicite nomini eius
date gloriam laudi eius. contemplan. ro
get. exoret. ⁊ p̄cetur. audiam⁹. **Chri**
ste dñe inquit verbum patris. qui venisti
in hunc mundum pctōres saluos facere.
Rogo te per indulgentissima misericor
die tue viscera. emenda vitam meam. me
liora actus meos. compone mores meos
Tolle de me qd̄ mihi nocet. ⁊ tibi displi
cet. Et da quod nosti tibi placere. ⁊ mihi
prodesse. **Quis** pōtēde imundo mundum
facere. nisi tu solus. **Tu** es deus omni po
tens infinite pietatis. qui iustificas impi
os ⁊ viuificas mortuos. qui imutas pec
catores ⁊ non sunt. tolle ergo de me q̄c
quid offendit oculos pietatis tue in me.
Coram te domine ē sanitas ⁊ infirmitas
mea. illam serua. istam sana. i. sana me do
mine ⁊ sanabor. saluū me fac ⁊ saluus ero
Tu qui infirma sanas. ⁊ sanata cōseruas
Tu qui solo nutu tuo restauras dirupta
⁊ collapsa. **Si** enim digner̄ in agro tuo
serere bonū semē. necesse est vt manu pie
tatis tue spinas prius euellas vitiorum
meorū. **Dulcissime.** amantissime. ben
gnissime. pulcherrime. infūde obsecro mul
titudinem dulcedinis tue ⁊ caritatis pec
catori meo. vt nihil terrenū. nihil carnale
desiderem vel cogitem. sed te solum amē.
te soluz habeā in corde meo. ⁊ in ore meo
Scribe digito tuo in pectore meo. dulce
memoriā tui melliflui nominis nulla vn
q̄ obliuione delendam. **Scribe** in tabu
lis cordis mei voluntatem tuam ⁊ iustifi
candas tuas. vt te imense dulcedinis do
minū. ⁊ precepta tua semper habeam pre
oculis meis. **Succende** mentes meā igne

tuo quem misisti in terras. ⁊ voluisti vehe
menter accendi. vt sacrificiū spiritus con
tribulati ⁊ cordis contriti abortis lacri
mis quotidie offeram tibi. **Dulcis** chris
te bone iesu. sicut desidero. sicut tota mente
affecto. da mihi amorem tuum summū ⁊
castum. qui me repleat. teneat. totūq; pos
sedeat. ⁊ da mihi euidentis signum amoris
tui. irriguū lacrimarū fontem iugiter ema
nantem. vt ipse quoq; lacrimas tuas testen
tur amorem. **Ipse** prodant. ipse loquan
tur. quantum te diligit aia mea. dū p̄ ni
mia dulcedine nequeat se a lacrimis con
tinere. **Reminiscor** dñe illius bone mulie
ris. que ad tabernaculū pro filio venit ro
gatura. de qua scriptura refert. q̄ vultus
illius post lacrimas ⁊ preces nō sunt am
plius indiuersa mutati. **Sed** memor tan
te virtutis. tanteq; constantie doloretorū
queor. ⁊ verecundia confundor. q̄ me mi
serum nimis deorsum iacere intueor. **Si**
enim ita fleuit. ⁊ in fletu perseverauit mu
lier que querebat filiū. quomodo in plan
ctu psistere debet anima mea. que que
rit et amat deum. ⁊ ad dominū peruenire
desiderat. **Quomodo** gemere ⁊ flere dē
anima que querit dominū nocte ac die.
que prec̄ christum nihil velit amare. **Et**
rum quoq; non est. si iam facte sunt lacri
me sue panes die ac nocte. **Respice** ergo
⁊ miserere mei. dolores cordis multipli
cati sunt. **Da** mihi consolationem tuā ce
lestem. ⁊ noli spernere animam peccatricē
pro qua mortu⁹ es. da mihi lacrimas ex
tuo effectu internas que peccatorū meorū
possint soluere maculas. ⁊ celesti iocun
ditate semp̄ repleant aiam meam. **Veni**
q; mihi i mentem alterius mulieris mira
deuotio. que in sepulchro iacentem amo
re pio querebat. que recedentib⁹ discipu
lis nō recedebat q̄ sedebat. **ristis.** ⁊ merēs
⁊ diu multūq; flebat. ⁊ surgens multisq;
lacrimis itez iterūq; antra sepulchri vigi
lantib⁹ oculis explorabat. si forte alicubi
te videre posset. desiderio feruente q̄rebat
Iam forte semel ⁊ itez ingressa sepulchz
videbat. s; nimū amanti satis nō erat. vir
tus enim boni opis perseverantia est. **Et**
q̄ pre ceteris dilexit. ⁊ diligendo fleuit.
⁊ flendo quesuit. ⁊ querendo p̄seuerauit.
ideo prima oīm inuenire te. videre te. ⁊ al
loqui te meruit. **Et** nō solum bec. sed etiā

ipsis discipulis gloriose resurrectionis tue
 pronuncia extitit. te precipiente. et clemē-
 ter monēte. **U**ade dic fratribus meis ut
 eant in galileam. ibi me videbunt. **S**i igi-
 tur fleuit. et in fletu perseveravit mulier.
 que vivente querebat. que te manu fide-
 rō tangebatur. quomodo plāgere et in plan-
 ctu persistere debet talis anima. que te ex
 corde diligit totoq; desiderio videre con-
 cupiscit. **N** solum confugiū et unica spes
 miserorū. **T**ibi nūq; sine spe misericordie
 supplicat. presta mihi hanc gratiā propē
 nomē tuū sanctum. ut quotiens de te cog-
 ito. de te loquor. de te scribo. de te lego.
 de te confero. quotiens tui reminiscor. ti-
 bi assisto. laudes preces et sacrificiū offe-
 ro. tortens a bovis lacrimis. in conspectu
 tuo copiose et dulciter fleā. ita ut efficiant
 lacrimę mee panes die ac nocte. **T**u qui-
 dem rex glorie. et omnium virtutum magister
 docuisti nos verbo et exēplo gemere et fle-
 re dicens. **B**eati qui lugent: qm̄ consola-
 buntur. **T**u fleuisti defunctū amicum. et la-
 crimatus es valde super periturā civita-
 tem. **R**ogo te **J**esu p̄ illas lacrimas. et p̄
 omnes miserationes. quib; mirabilē no-
 bis perditis subvenire dignatus es. **D**a
 mihi gratiam lacrimarum quā desiderat
 et appetit anima mea. qm̄ sine dono tuo
 nō possum habere eam. **D**a per spiritum
 sanctum tuū. qui corda mollit peccatorū
 et ad fletum cōpungit. **D**a mihi gratiam
 lacrimarū. sicut dedisti p̄b̄ nostris. quo-
 rum vestigia Debeo imitari. ut plangā in
 omni vita mea. sicut ipsi plangerūt die ac
 nocte. propter merita et orationes eorū qui
 tibi placuerūt. **M**iserere mei. misere mei.
 et indigni serui tui. **E**t da mihi gratiā la-
 crimarum. da irriguū inferius. et irriguū
 superius. ut sint mihi lacrimę mee panes
 die ac nocte. **E**fficiatq; in conspectu tuo
 deus meus per ignem cōpunctionis. ho-
 locaustum pingue et medullatū matuti-
 num totum in arā cordis mei. et tāq; pin-
 guis mū holocaustū assumat tibi in odo-
 rem suavitatis. **D**a mihi fontem irriguū
 fontem perspicuū. in quo lauetur conti-
 nue illud inquinatum holocaustū. licet
 eni me tibi totū optulerim optulante gra-
 tia tua. in multis tū q̄tidie offendo pro-
 pter nimiam fragilitatem meam. **D**a mi-
 hi ergo gratiam lacrimarum. benedicte et

amabilis de; . precipue ex multa amoris
 tui cōmemoratione misericordiarū tuarū.
 prepara hanc mensam famulo tuo in cō-
 spectu tuo. et da mihi eā in potestate. ut q̄-
 tiens volo satiar ex ea. **T**ribue pro pie-
 tate et bonitate tua. ut iste calix tu; inebri-
 ans et preclar; satiet sitim meā. ut inhiat
 spūs meus. et ardeat mens mea in amore
 tuo. o blit; vanitatis et miserie. **A**udi de;
 meus et lumē oculoꝝ meorum. audi que
 peto. et da ut petam quod audias pie dñe
 et exorabilis. ne efficiaris mihi inexorabi-
 lis propter peccata mea. sed propter bo-
 nitatem tuā suscipe preces serui tui. et da
 mihi effectum petitionis mee. et deside-
 rij mei precibus et meritis gloriose virgi-
 nis **M**arie domine nostre **A**mē. **D**e
 uotionis ardore. **C**ontemplationis aq̄-
 lam. **S**ententiarum celsitudinē. **D**iu-
 ne caritatis feruorem. **Q**uis non mouea-
 tur fratres. **Q**uis nō cōpungatur. **Q**uis
 non conteratur. **Q**uis in diuino non suc-
 cendatur amore. cum talem ac tantum ta-
 literq; deprecantē audiuimus oratorem.
Poterit ne diuina clementia tam feruēti
 oratori quippiam denegare. **D**iscite igi-
 a magistro discipuli. discite a patre filij.
 discite a tanto capite membra. diuinā exo-
 rare pietatem. **P**ostulate cōseruandę pu-
 dicitie gratiam. **I**nuocate dei clementiā
Imploꝝate auxiliū. ut nos mundos con-
 seruare possitis. **P**etite et accipietis. **P**ul-
 sate et aperiet vobis. **O**bedite iubēti. quo-
 niam vniciq; paratus est dare petenti.
Neminem fallit. qz veritas est. **A**ffluen-
 ter donat. qm̄ diues est. **L**ibenter tribuit
 quoniam liberalis est. **N**ulli denegar. qm̄
 cōmunis pater est. **N**emo ab eo in donat;
 recedit. qm̄ nemo a suo pōt se calore ab-
 scondere. si se sue humiliter presentat ma-
 iestati. **N**ō pigeat igi; fratres mei gra-
 tiam postulare et nostro cum honorū oim̄
 largitore. et celestem sic affari imperato-
 rez. **T**u enim dñe dixisti ore tuo sancto et
 benedicto. **S**i q̄s sitit. veniat ad me. et bib-
 bat. fons vite da sitienti aie. semper bibet
 ex te. ut s̄m sanctam et veridicā promif-
 sionem tuam de ventre modo fluāt aque
 viue. fons vite reple mentem nostrā totū
 rente voluptatis tue. et inebria cor nostrū
 sobria ebrietate amoris tui. ut obliuiscā-
 mur que vana sunt et terrena. et te solū iu-
 b 3

i

k

giter habeam⁹ in memoria nostra. **P**er
mores tui sum⁹. ⁊ in te delectati sumus.
Da spm̄ sanctum tuum. quem significa-
bant aque. quas sitientib⁹ datur⁹ te pmi-
seras. **D**e die de⁹ diues oim̄ bonorum. ⁊
dapum supne satietatis opulētissime lar-
gitor. **D**a lapsis cibum. collige dispersos
reintegra scissos. **E**n pi. immense pietatē
anim⁹ n̄r stat ad hostium ⁊ pulsat. **O**bse-
cram⁹ te p viscera misericordie tue. quib⁹
vīstasti nos oriens ex alto. ⁊ pi pulsan-
tī miserō manū misericordie tue ⁊ iube pro-
piciabili dignatione: vt ingrediat ad te ⁊
requeat in te. reficiat de vino panes cele-
sti. q̄ satiat⁹ resumptisq̄ virib⁹ ad supio-
ra p̄scendat. ⁊ de hac lacrimarū valle pē-
na sancti desiderij raptus ad celestia reg-
na volitet. **A**ssumat dñe. assumat rogam⁹
assumat spūs noster pennas vt aq̄le. ⁊ vo-
let ⁊ non deficiat. ⁊ volet. ⁊ pueniat vsq̄
ad decorem dom⁹ tue. ⁊ locum habitatio-
nis glorie tue. vt ibi sup mensam refectio-
nis cuius supnoꝝ pascat⁹ de occultis in
loco pascue iuxta deliciarū tuarū fluēta ple-
nissima. **D**ñs item n̄r Iesus christus
oim̄ magister optim⁹. ⁊ nostre salutis au-
ctor glorioſissim⁹. etiam impetrandarum
grāꝝ viam atq̄ modū efficacissimum do-
cuit dicens. **C**ū oratis dicatis pi noster.
in qua quidē oratione oēs vim orādī atq̄
postulandi sub septem petitionib⁹ breuē
plexus est. in quaz trib⁹ eterna. in reli-
quis ho quatuor. tpalia petunt. que ta-
men propter eterna p̄sequenda. vt **A**ugu-
stin⁹ inq̄t. sunt necessaria. **F**lam qd̄ dici-
mus. **S**anctificet nomen tuū. **A**dueniat
regnū tuum. **F**iat voluntas tua. sicut in
celo ⁊ in terra. **S**icut non absurde quideꝝ
intellerunt in spū. ⁊ corpe omnino sine
fine retinenda sunt. ⁊ hic inchoantur. **E**t
quantūcūq̄ proficim⁹ augent⁹ in nob.
p̄fecta vero qd̄ in alta vita sperandum ē.
semp possidebunt. **Q**d̄ vero dicimus pa-
nem nostrz quotidianū da nobis hodie.
⁊ dimitte nob̄ debita nostra. sicut ⁊ nos
dimittimus debitorib⁹ nostris. ⁊ ne nos
inducas in temptationem. sed libera nos
a malo. **Q**uis nō videat ad p̄ntis vite in-
digentiam p̄tinere. **I**n illa itaq̄ et̄na vi-
ta. vbi nos sp̄ speramus esse futuros. no-
minis dei sanctificatio. ⁊ nomen eius ⁊
voluntas eius in nostro spū ⁊ corpore p̄-

fecte atq̄ imortaliter permaneant. pa-
nis ho quotidianus ideo dictus est. qz h
est necessarius anime. carnisq̄ tribuend⁹
est. siue spūaliter. siue carnaliter. siue vtro-
q̄ intelligatur mō. **H**ic est etiā quam po-
scimus remissio. vbi est cōmissio peccato-
rum. **H**ic temptationes que nos ad pec-
candum alliciunt ⁊ impellunt. **H**ic deni-
q̄ est omnis carnis oculoz ⁊ mundi cō-
cupiscentia. omnis voluptas. omnis ambi-
tio. omnis iracundia. omnis incontinen-
tia. omnis illecebrosus actus ⁊ omne ma-
lum a quo cupimus liberari. **E**cce q̄ di-
lucide insufficientiaz nostram redemptor
noster insinuās. q̄ oportune docuit om-
nium nostrarum necessitudinum gratiaz
nobis esse impetrandam. **S**ed quid p
prolixas ⁊ longas fatigamur orationes.
habemus nomen quod inuocatū omnes
repellit temptationes. **P**oc idcirco auda-
cter prepono. qz non solum quotidie. sed
oratum. imo singulis momēt scūtū ē oim̄
violentiarum meaz. si me aut carnis. aut
gule. aut mundi. aggreditur concupiscen-
tia. illo inuocato mor recedit. **S**i casus.
suspensio. si deniq̄ alia mundi iminent pe-
ricula illo plato magna adest securitas.
Si lites. si discordie. si deniq̄ turbines
mentis oriuntur. per eius dulces ample-
rum cuncta fiunt tranquilla. **D**iuus nor-
minis sanctissimi inuocatio iuuat pusilla
nimes. refouet flebiles. succurrit miseris.
reprimunt audaces. confundit supbos. **D**e-
bellat hostes. subijcit ⁊ fugat demones.
deponit potētes. exaltat humiles. robo-
rat fideles. obcecat hereticos. indurat ob-
stinatos. suscipit cōfidentes. confortat sa-
nos. liberat infirmos. mitigat dolores. let
vniuersas sanat languores. **N**omē san-
ctissimū. nomen gloriosum. nomen potē-
tissimū. nomen dulcissimū. nomen sine in-
termissione inuocandum. **S**ed quod ē il-
lud nomē fr̄s mei. dicite queso. qd̄ est il-
lud nomen tam grande. tam excelsum. tā
efficax. tanta deniq̄ deuotione inuocan-
dum. **P**oc inquam illud nomen est. in
quo oportz omnes homines saluos fieri
hoc est illud nomē. quod est super omne
nomen. in quo ⁊ per quod dei hominisq̄
filius est saluator mundi. ad cuius inuo-
cationem omne genu celestium terrestriū
⁊ infernorum curuabit. quod omnis lin-

m

n

gna confitebitur. quod omnes in die no-
uissimo terrebunt. **H**uius virtute dulces
Stephano lapides fuerit torētis. **S**au-
lus relicta sinagoga factus est doctor gen-
tium. **A**ugustinus relicta manicheorum secta
sub ficuue prostratus surrexit splendor eccle-
sie. **H**oc est in qua illud nomen. quod in la-
te biberat matris. sine quo quicquid illius p-
secutor esset. nullam quantumcumque expoli-
ta sibi lecto afferebat dulcedinem. **M**ira-
res. o magne pietatis mysterium. ut ex illo
suggerat lac dulcedinis. quod venenato
insequeretur ense. hic moriebatur insequen-
do. illud sanabat occurrendo. h. nocere non
omittebat. illud prodesse non sinebat. hic
venena. illud mella dabat. hic nuadendo
elongabatur. deus per illud miserando ei. p-
rior efficiebat. **S**ed noli nos amplius af-
ficere expectatione. quod est istud nomen tam
benignum. tam suauis. tam pius et clemens.
ut per illud tantum summi dei moueatur cle-
mentia. anhelamus et concupiscimus il-
lud nobis explicari. **I**llud quippe est
quod bisyllabum est. per cuius primam syl-
labam imensitas eternitasque signatur. per se-
cundam super vniuersum sessio importa-
tur. quod ideo duarum est syllabarum. quia
due fuerunt et sunt in christo nature. et quoniam
ad naturam diuinam imensitas et eterni-
tas spectat. ideo per primam et vnam syllla-
bam hec duo in vna deitate denotantur.
et quoniam ut hominis etiam filius est. accepit
sedere super solum dauid. sicut ei celestis
pater promisit dicens. de fructu ventris tui
ponam super sedem tuam. **E**t gabriel an-
gelus. ut in euangelio **L**uce scriptum est
ad **M**ariam dicit. **E**t dabit illi dominus
deus sedem **D**avid patris eius. et regna-
bit in domo iacob in eternum. et regni eius
non erit finis. **E**t ipse a patre suo datus
sibi potestatem in celo et in terra fatetur.
Hoc inquam illud nomen summe efficien-
tis est. quod ab eterno fuit christo prede-
stinatum. et antequam in utero virginis con-
ciperetur. a gabriele dicente. **E**t vocabis no-
men eius **J**esum. fuit mirabiliter ac reue-
renter expressum. **J**esus ergo illud est al-
tissimum et ineffabilis virtutis nomen. quod
ut dicimus duarum syllabarum. et quin-
que litterarum est. per i. imensus. per e. eter-
nus. per pu. super u. vniuersum. per vl-
timu. s. sedens interpreta. quid ergo est

Jesus nisi immensus et eternus. quo ad
deitatem. super vniuersum sedens quo ad
iudicium et dominium. sibi a patre collocatus.
sedens dicitur. quia iudicantis et saluantis
hoc est eternam requiem datus est sedere
Et enim ipse constitutus est iudex viuorum
et mortuorum. ipse et saluator est mundi. **D**e
his duabus **A**ugustinus inquit. **E**t quis
est qui dicitur saluator. ut nomen eius vo-
ciferem. **I**pse est **J**esus christus. **E**t rur-
sus. quid est **J**esus nisi saluator. ergo in-
quit. propter temetipsam esto mihi **J**esus
de altero ait. **I**pse idem est iudex meus.
intra cuius manus tremo. **H**oc igitur no-
men fratres inuocate. hoc semper sit in ore
vestro. hoc in omni initio operis vestri. **D**i-
cite **A**postolo. quicquid facitis. in nomi-
ne domini vestri **J**esu christi facite. **C**uius
suggerit dyabolus inuocate **J**esum. cuius
subcepit temptatio exclamate **J**esus. cuius
aliquid fuerit aduersi amplectamini **J**e-
sum quoniam ipse redemptor. ipse defensor. pro-
tector. saluator. et glorificator noster est.

Alterum custodiende pudicitie efficacissi-
mum remedium est. sanctissime crucis signa-
culum. de qua ostensue ita efficaciam te-
stificatur ecclesia. **E**cce cruce domini fu-
gire partes aduersae. **E**t rursus precat. ut
per signum crucis de inimicis nostris libe-
ret nos deus noster. **N**os autem dyabo-
los et omnem malam concupiscentiam pro
nostris habemus inimicis: quos omnes
facile repellimus. si nos crucis signaculo
deuote premunimur. **I**ntuentes igitur sa-
lutiferam crucem christi omne calumnia-
tum superborum virtus expellimus. **E**am
amplexantes omnes temptationes abijci-
mus. **I**psam adorantes in omni virtute robo-
ramur. **E**a signati cuncta fugam aduer-
sa. ipsa amati intrepidi ad bella congre-
dimur. **I**n eius figura omnis religio chri-
stiana depingitur. in eius caractere tota vir-
tutum spiritualium perfectio designatur. nam
in his tribus virtutibus fide. videlicet spe. si-
mul et caritate omnis lex diuina consistat. atque
ex his omnium virtutum multitudo procedat.

In illa crucis parte. que terre figitur. ceu alte-
diuus pater noster **A**ugustinus interpretatur est. si-
des que christiane religionis fundamentum
figuratur huic. scilicet fundamentum tota fabrica bo-
ne operationis innititur. et ut stare possit om-
nium virtutum spiritualium machina sustentatur.

remediū g. habedim
oro feruor
inuocatio Jesu

q
3. imo

r

b 4

Unde Apostolus discipulis ait. Nam si de stas. Per supremū hō cornu. quod ceteri eminet spes intelligitur qua noster animus ad capeſſenda celeſtia prouocatur. Illo hō ſigno. quod in medio poſitū binis. vtriq; porigitur brachijs latitudo ſignatur gemine caritatis. Hoc eodē vni ce crucis ſigno quatuor principalium virtutum numerus indubitanter exprimitur et quibus vtiq; tāq; ſeminibus omnium virtutum ſegetes germinantur. iuſticia. ſ. fortitudo. prudentia. atq; temperantia. p̄ ſupremū nāq; cornu. quod celum ſpectat iuſticia figuratur. ſicut ex ipſius redem̄ ptoris ſermone colligitur. qui cum premi ſiſſet q̄ ſpiritus ſanctus arguet mundum de peccato. et de iuſticia et de iudicio paulo poſt intulit. de iuſticia hō q̄ ad patres vado. et iam non videbitis me. Et vir ſapiens ait. iuſticia eleuat mentem. nec dubium quin ad celum. Inferior autem p̄ crucis. que ſuperiorē ſuſtinet molem. fortitudinem ſignificat. que graua quelibet et aduerſa equanimit̄ tolerat. Dextrum hō crucis brachium prudentiā exprimit. q̄ videlicet iniecta maligni ſpiritus iacula tanq; dextre manus obiectione propellimus. eūq; feruidi ſpiritus telo per foſſū diuino muniti preſidio fortiter proſternētes victorie manubias reportamus. Per ſiniſtrum quoq; cornu temperantia non imēito deſignatur. in ſiniſtra enī manu minor virtus eſt q̄ in dextre. per temperantiam ergo virtutis noſtre quodāmodo robur attingim̄ dū temperanter moreſteq; viuimus. dum ſepe rigorem cenſurāq; iuſticie. quadam maḡe diſcretionis manu retiem̄. Quid plura. **C**ruce innumerabilium bonorum nobis extitit cauſa. Nam cruce de erroribus liberauit. **C**ruce ſedētes in tenebris liberauit. **C**ruce nos dyabolo expugnato recōciliauit deo. **C**ruce ex alienatis reſtituit in domesticos de longinquis proximōs fecit. de peregrinis reddidit ciues. **C**ruce eſt inimicitiarū interemptio. pacis firmamentum. et omnium nobis bonorum theſaurus. propter eam iam non erramus in ſolitudinibus. nec iam extra regnum poſiti ſumus. **J**anuaz enim regiā intrauim̄ propter eam. ignitas dyaboli ſagittas. nō timemus. quo-

niam fontem vite quo extinguerentur in ea inuenimus. propter hanc amplius nō formidamus tyrannum. q̄ regi adheremus. propter hanc in viduitate nō ſum̄. qm̄ ſponſum per eam recipimus. non iā expaueſcim̄ lupum. q̄ bonum pastorem inuenimus. propter hanc diem feſtum agimus. qm̄ paradīſum plumbus quinq; milibus annis clauſum in cruce chriſtus p̄ dens appuit. **I**n eāq; latronem introdurit. tunc reddidit nobis patriam principalem. tunc reduxit nos in ciuitatē p̄ternam. et cōmuni hominum nature dōmū redonauit eternā. **C**ruce igitur cubiculo redēptoris. fuit ſcala celi. per quā chriſtus hominem lapſum leuauit ad patre. **C**ruce clauis paradīſi. **C**ruce terror inferni. pulſio demonum. cathena luciferi. **C**ruce eſt illud lignū ſecus decurſus aquarum plantatum. qd̄ in tempore ſuo. hoc eſt ſingulis dieb̄. in his qui baptizant̄ deo dulciſſimos exhibet fructus. **C**ruce Petri gaudiū. **A**ndree ſalus. **P**auli gloria. **H**elene deuotio. **C**ōſtāntini victoria. **E**radij triumph̄. **C**hriſtoferi euasio. **A**uguſtini conſeſſio. **F**ranciſci feruor. **N**icolai tolerantinatis amplexus. **E**t omnium chriſtianorum deniq; ſpes inconcuſſa. **C**ruce illud eſt admirabile veſtillum. quod e celo ſplendentiffimū. p̄dibit. cuius vniuerſum dñs ad iudicandū venerit. **O**rbē hinc ſancte crucis. laudator maxim̄ **A**uḡ. ad eā ei q̄ nomē ita deuote exclamat. **O** nomē crucis occultū miſteriū. **O** grā ineffabilis **I**n nomē enim crucis pax. **O** cruce q̄ deo hoīem iunxiſti. et a dño dyaboli captiuitatis magnifice ſegregaſti. **O** cruce q̄ humano generi paſſionē ſaluatoris mūdi et redēptionē ciuitatis humane. vera comitante fide. ſemp̄ reſpreſentas incolumē. **O** cruce que q̄tidie laudes imaculati agni ſidelibus diuidis populi. et dira ſerpētis venena. poſto ſalutari d̄ pellis. atq; rupēā paradīſi ignitā credentib̄ ſine inſmiſſiōe reſtinguis. **O** cruce que p̄ceq; q̄tidie terrenis cū celeſtib̄ oparis. et mediatoris mortem. q̄ de mortuis reſurrexit. et iā nō mori eterno p̄i. eccleſia. p̄ filijs agere ſedulo rep̄as. et legatiōe feliciffima renouas et reformas. grāde et pfundū miſteriū **C**ruce et ineffabile atq; inſepabile vinculū caritatis. p̄ cruce ad ſe trahit oīa deo. x̄po dicē

te. cū exaltat^o fuero oia trahā ad meipm .
Hoc est enī lignū vite. in q̄ destructū ē
 mortis iperitū . **H**oc ē lignū in ea virga p̄
 uisū. p̄ quā **M**oyſes mare rubz diuidēs.
Pharaonē p̄stravit. p̄ quā dei populum
 de seruitute educēs egypti. triūphali pal
 ma redemit. p̄ quā terrā ymbrib⁹ iunda
 uit. celū tenebr⁹ obdurit. magoz leuauit
 dracōes. sup̄ quā vt **A**malech gēs barba
 ra vincere^t **M**oyſes expansis manib⁹ ex
 tendit. q̄ si tanti fuit figura ei⁹ nō imerito
 de ipso dicim⁹. q̄ celi sustineat machinā.
 terre fūdamēta corroboret . oēs hoies sal
 uet. marime in quib⁹ sunt in frōte fixa tro
 pheā. z imortali cōpage eos sustiet . z ad
 eternā pducat vitā . **H**ec q̄dē mirāda. z
 dicta excelsa vidēt . **F**ed si quō crux fuit
 p̄secrata p̄siderem⁹. nulla admiratōe du
 cemur . **N**ūquid de⁹ z hō in cruce pepen
 dit. **N**ūquid oia dei fili⁹ misteria in cruce
 p̄sumauit . **N**ūquid corp⁹ ei⁹ sanctissimū
 in ea. vt nobis vitā daret. vitā finire volu
 it. **N**ūquid ei⁹ sanguis adeo extitit p̄cio
 sus. vt vna ipsius gutta totus potuisset
 mundus redimi. z nihilomin⁹ vt sue sup
 abundantiā demonstraret caritatis. illū to
 tum per crucem voluit esse diffusum . **N**ū
 quid humilitatis. obedientie. iusticie. con
 stantie. paciētie mansuetudinis . amicitie
 z omnis virtutis in ea fuit demonstrata
 perfectio . **Q**uare si humilium tuitio. sup
 hoz deictio. victoria christi. diaboli p̄di
 tio. infernoz destructio. celestium p̄firma
 tio. mors infidelū. vita iustoz. xpianozū
 spes. mortuz resurrectio. cecoz dux. puer
 soz via. claudoz baculus. pauperz p̄sola
 tio. confusio diuitū. trophēū mūdi. lignū
 vite. paradisi arbor. equitatis vexillū. pa
 uor inferni. celestis glorie splendor. z q̄c
 q̄d aliud dicat . miōz q̄ mereat a nobis
 impendit laus. minor exprimit virt⁹. mi
 norq; insinuat efficientia . **E**b eā rē. p̄ chri
 stiani ipetranda agimis salute has ad eas
 ecclesie preces effudit . **C**ruce splēdidior
 cūctis astris mūdi celebris. hoibus mul
 tū amabilis. sanctior vniūsis. q̄ sola fuisi
 digna portare talentū mūdi. dulce lignū
 dulces clauos. dulcia ferēs pōdera. salua
 p̄ntē cateruā in tuis hodie laudib⁹ p̄gre
 gatā . **I**nuadit igit̄ te dyabol⁹. recurrere
 ad crucē. rebella^t caro . p̄fige eā x̄tute cru
 cis. ties ne amitas pudicitā sine infimū

siōe te signo munias crucē . **T**ertiu⁹ p̄ser
 uāde pudicitie. iuuamē ē sc̄toz angelozū
 custodia . **S**emper a sue creationis exor
 dio vniciq; rationali menti deputatus
 est angelus. qui cam a demonuz tua tur
 insidijs. z bonas actiones. eazq; ei sua
 deat perseuerantiam. p̄imam huius sen
 tentie clausulam satis in excelso volumi
 ne de ciuitate dei **A**ugustin⁹ explanat di
 cens . tantus angelorum numerus ade
 rit. quantus hominum erit. vt z vitam su
 am quisq; ab angelo sibi adhibito audir
 at recitari . **P**erinde z beatus **D**ierony
 mus inquit . **M**agna dignitas animarū
 vt vnaqueq; habeat ab ortu natiuitatis
 in custodia sui angelum deputatū . **B**re
 gouus quoq; vnumqueq; vnum bonum
 angelum sibi ad custodiam deputatum. z
 vnum maluz ad exercitium habere dicit
 quod ab ipsa didicerunt veritate . que in
 euangelio a pusillorum scandalo nos p̄
 hibens **I**ta loquitur. angeli eorum sem
 per vident faciem patris . angelos vtiq;
 eorum dicit esse. quibus sunt ad custodi
 am deputati . **E**t **I**sidorus in libro de sū
 mo bono ait . **S**ingulegētes p̄positos
 habere angelos creduntur . et omēs ho
 mines angelos habere p̄obātur ita vni
 cuiq; nationi vn⁹ p̄sedeat principatū .
 hominibus autēz singulis singuli sint an
 geli adhibiti recta fides testet̄ . **H**inc **D**a
 nielis decimo de **G**recorum **P**ersarum .
Pedorumq; principib⁹ manifesta sit de
 scriptio vbi sua in visione refert. regē **P**er
 sarum principem . vno et viginti diebus
 angelo populo dei pugnāti restitisse . **A**b
 hac sententia magni illi philosophi. **S**o
 crates. **P**lato. ceu **A**puleyus in eo libro
 quem appellauit de deo . **S**ocratis memi
 nit. minime discreparūt . **S**ed cum in
 finite sit potestatis deus. possetq; sine an
 gelorum ministerio solo suo imperio ho
 mines custodire. quidnam angelice depu
 tationis cause sit perferutemur **A**d quod
 sane dicim⁹ summum p̄potentemq; de
 um. neq; ex roboris debilitate. ne imbe
 cillitatis causa id effecisse. cuius maiesta
 tem nullam proculdubio p̄terit poten
 tiam. posset enim si vellet. cum summa vo
 luntas. summa sapia . summaq; ptās. nō
 hēat. nec h̄re queat. quib⁹ impediāt. p̄ se
 ipm̄ facere vniuersa. posset vtiq; sine sole

illuminare orbem. sine igne calefacere. sine
aqua ifrigidare. humectare sine aere. col-
ligendas segetes sine sementis dare. et ali-
os quoscunq; effec^o producere sine alijs
secundis agentibus posset. sed vt res ipse
ociose non essent neq; proprijs destituerē
tur actionib⁹. neq; superuacue essent suis
finib⁹ priuate. eas velut concausas. et ad
agendū media fore instituit vt inferiora
p superiora reducerent. Nam hec eius
diuinitatis lex. hic sue legis ordo. vt sa-
cer **Dionysius** in q̄t. Et secunda p p̄ma.
inferiora p superiora. corpalia p spūalia
reducant et gubernent. In eo igit statu
pstituit hoīem. vt p angelos in eius redu-
cere^t tribunal. vbi de omnib⁹ suis actioni-
bus siue bonis siue malis p̄dignum red-
dant testimonium. Ita q; pro bonis de-
fensores. pro malis aut equissimi erūt ac-
cusatores. Itaq; hui⁹ deputacionis cau-
sas iuxta nostri ingenij exiguitatem pau-
cis in vnuz colligentes asseruim⁹. ob ei⁹
p̄municandam bonitatē. ob eius ostendē-
dam sapientiā. ob eius erga nos manife-
standam dilectionem. ob ipsius vnuersi
p̄nerionem. q̄ omēs ad diuinam redigun-
tur p̄ouidentiam. p quam ip̄e altissimus
ab ipsa sua eternitate sic disponens vni-
uersum gubernare. hunc ordinē instituit

Accedunt etiam his nostre maxime in-
digentie. Nam cum aduersarij diaboli. nūc
intellectum obnubilare. nunc voluntatē
puertere. nunc sensualitatem. q̄ natura q̄-
dam prona est ad malum p̄cipitare. nūc
etiam in omnib⁹ vjjs nostris personas no-
stras p̄dere gestiant sanctorū angelorū ob
inexplicabilem erga nos caritatem suam
ad nos ab his demonum violentijs tuen-
dos defendēdosq; altissimi deputauit cle-
mentia. Sed qd̄ ad tuendū iuuanduz
consolandum monendum curandumue
nos sint instituti. clare in soliloquijs ex-
plicauit **Augustin⁹** cum dixit. Diligunt
nempe angeli ciues suos. p quos sue rui-
ne scissuras instaurari expectant. ideoq;
magna cura et vigilanti studio assunt no-
bis omnibus horis. et locis succurrentes
et prudentes necessitatibus nostris. et sol-
licite discurrentes inter nos. et te domine
gemitus nostros et suspiria nostra referē-
tes ad te. vt impetrent nobis facilem tue
benignitatis propiciationem. et referant

ad nos tue gratie desiderataz benedictio-
nem **A**mbulant nobiscum in omnib⁹ vjjs
nostris. intrant et exeunt nobiscum atten-
te considerantes. q̄ pie q̄ honeste in me-
dio prae nationis conuersemur. quanto
studio quantoq; desiderio queramus re-
gnum tuum. et iusticiam eius. quantoq;
timore et tremore seruiamus tibi. et exulte-
mus in leticia cordis nostri. adiuuant la-
borantes. protegunt quiescentes. hortan-
tur pugnantes. coronant vincentes. con-
gaudent gaudentibus. compatiuntur pa-
tientibus. pro te in quā patientibus. grā-
dis est eis cura de nobis. et magnus effe-
ctus dilectionis eorū erga nos. et hoc to-
tum propter honorem tue inestimabilis
caritatis qua dilexisti nos. Diligunt enim
quos tu diligis. custodiunt quos custo-
dis. odiunt quos odis. et deserunt quos
tu deseris. et insuper ait. facis angelos tu-
os spiritus propter me. quibus mandasti
vt custodiant me in omnib⁹ vjjs meis. ne
forte offendam ad lapidem pedem meū.
Hi sunt custodes super muros tuos no-
ue hierusalem. et montes in circuitu eius
vigilantes vigilijs noctis super gregem
suum. nequādo rapiat vt leo animas no-
stras. dum non est qui eripiat. Ille autē
est ant. quus aduersarius noster. qui qua-
si leo semper circūens querens quem de-
uoret. hi autem sunt ciues beate ciuitatis
hierusalem superne que sursum est mater
nostra. et in ministerium missi sūt propter
eos qui hereditatem capiūt salutē. vt eos
liberent ab inimicijs suis. et custodiant in
omnibus vjjs suis. p̄fortent quosq; et mo-
neant. et orationes filiorum tuorum offe-
rant in conspectu glorie maiestatis tue.
quibus de rebus non solum timere eos
offendere. sed totis viribus niti debemus
eorum beniuolentiam et amicitiam adipi-
sci. acquirimus autem eam per bone vo-
luntatis similitudinem. cum illis enī su-
mus. et cum illis viuimus. quando deus
quem colūt colimus. **E**tiam si eos cor-
poralibus oculis videre non possum⁹. in-
quantū autem dissimilitudine voluntatē
et fragilitate infirmitatē miser sum⁹. intm
ab eis longe sum⁹. vite merito nō corpo-
ris loco. **N**ō enī q; in terra cōditiōe car-
nis habitam⁹. sed si imundicia cordis ter-
rena sapiamus ab eis. vt idem inquit **Au**

gustinus. disungimur. cuius vero sanamur
 ut quales ipsi sunt sumus. fide illis iterum
 propinquamus. si ab illo nos fieri bea-
 tos. a quo et ipsi facti sunt. etiam ipsis sa-
 uentibus credimus. **N**ec tñ singuli a
 singulis defendimur angelis. sed etiam
 omnes a militia iuuamur celesti. ceu **I**s-
 idorus abbas. etiam corporis oculis. ab
 bati **M**oyse aperte monstrauit. qui cum
 tantū carnis ueraretur aculeis. ut suo etiā
 in sacello residere minime auderet. mixti-
 mens imodum ab immūdicie spiritu su-
 perari. diuum **I**sidorū aduuit. ei suarū im-
 pugnationum referens uolentiam. qui
 post inuictissimorū patrum exempla. ad sui
 habitaculi cacumen euz assumpsit ubi cū
 occidentem versus suos conijcere oculos
 iussisset. prospexit magnā demonū mul-
 titudinem ad pugnas festinantū. **S**ub
 inde cum ad orientem inspicere manda-
 uit. ad quem uidentem eū oculos cōpo-
 neret. aspexit innumerabiles sanctorū an-
 gelorum contiones. et gloriosa atq; fulgē-
 tia celestium uirtutum agmina. **T**unc bea-
 tus **I**sidorus ad abbatē **M**oysem inquit
 Quos in occidente uidisti. ipsi sunt. qui
 hoies etiam sanctos impugnant. Quos
 autem conspexisti in oriente. hi sunt qui in
 sanctorum suorū protectionem a superce-
 lesti imperatori sunt destinati. qui cū plu-
 res prestātores ac potentiores sint. time-
 re nullatenus debemus in omni genere
 certaminis dyabolos inuadere. **N**emi-
 nem certe uincunt. nisi uel de dei diffidē-
 tes auxilio. uel in fedissimas meri uolu-
 ptates uinci ipsi uolunt. quibus abbas
Moyse auditis pugnandi uires. resu-
 mens propius repetit habitaculū. iuges
 gratias deo agens immortal. **E**liseus q̄
 q; innocenti puero ostendit. plures bea-
 tos angelos habuisse ad se defendēdū. q̄
 aduersarij malos haberet ad nocendum.
Et quē ad modum dei hoimq; aduersarij
 nil pretermittunt. ut nobis noceant. sic et
 beate celestes mentes nō vno solum. uer
 etiam multis multiplicibusq; modis pie-
 sto suut. ut nobis profint et iuuent. **N**āq;
 ut fides in nobis roboret futuros pan-
 dunt euentū. sic mario illi p̄uarche. **A**bra-
 he multa p̄dicere misteria. **M**anuel cōtra
Sāplonis deceptionem. et uniuerse ei⁹

vite gesta reuelat. **P**elye ut p̄co eēt mor-
 tis **O**zie. **D**anieli. **E**zechieli. **E**saie. ceter
 q; p̄p̄bis. excellentissimo euāgeliste **J**ohi
 et alijs innumeris diuina referarūt arca-
 na. **B**onos et innocētes a malis et cūctis
 iminentib⁹ periculis liberēt. testē ē **A**oth
 quē ab incendio **S**odome liberarūt. **L**e-
 stis ē **T**hobias. quē **R**aphael a piscē de
 uoratiōe exemit. ab eius r̄ore demonuz
 pepulit. et pio restituit uisum parētī. **L**e-
 stes s̄ **I**drac. **M**isac et **A**bdenago. q̄s ex
 ardētissimis flāmis laudātes et b̄ndicētes
 deū illesos irrupuerūt. **P**etri fulgente in
 carcere luie angelus dñi cathenas diru-
 pit. **S**unt itē directores regulatoresq;
 n̄ri in acquirēdis meritis. p̄hibēdisq; pec-
 catis. ob eā rem **A**brahe **D**erterā angel⁹
 in mōte tenuit. ne unigenitū **I**sac macta-
 ret. **B**alaā in asina sedētī inhibuit ne dei
 p̄plo maledictionē iferret. **J**oseph piugē
 suā clā dimittere cogitātē redarguit illi⁹
 sc̄tē h̄gitatis eū certitudinē atq; rōem do-
 cens. **S**unt nostraz mentū illumina-
 tores. atq; doctores ueracissimi. **I**n cui⁹
 typo **J**acob scalā uidit. cui⁹ sūmitas ce-
 los tangebāt. **E**t angelos dñi ascendē-
 tes. descendētesq; per eā. **S**ed qd per il-
 lū ascensum in celū. nisi ut tam p̄templati-
 uā. p̄ quā ad dñm subleuamur docere uo-
 luerūt. quid p̄ descensū. nisi uitā actiua. et
 q̄ quidem descēdū humiliātes nos ad
 compatiēdū. seruēdū. atq; ministrādū
 primis n̄ris in acq̄renda utriusq; hois in-
 terious. s. et exterioris salute insinuarunt.
Hinc vnus de sacro atq; sublimi **S**era-
 phin collegio ignito calculo **I**sac labia
 mundauit atq; purgauit. **H**inc angel⁹ pa-
 stores infantulū. mūdi. s. saluatorē in uo-
 lutum pānnis in p̄sepioq; reclinantem in
Bethleem iude cōpente docuit. **S**entē-
 te q̄ imanissimo **H**erode in euz **J**oseph
 instruxit. ut genitricē filioq; nocte. susce-
 ptis egyptū peteret. **N**ec vnq; iūno de
 sunt afflatu. erudire nos qd canere. quid
 ue p̄sequi debeam⁹. **N**on mō a sp̄ualib⁹.
 uer etiā a corporalibus. nos tuent inimi-
 cis. **P**erinde inē egyptoz et israel castra.
 ut iudeos defenderēt. **A**ngeli uisi sunt. et
 ut **J**udā machabeū p̄ **A**chimoteū tuentē
 quinq; angeli armati eq̄stresq; e celo de-
 scēderūt. **A**liusq; ueste cādidā idur⁹ exer-
 citū an̄bat. **X**elo successi oburgāt et p̄nni

De angelis

e

f

g

unt delinquentes. Sic iudeoz cū Cha-
nagam amicitiam contractā detestari sunt
Superbientem David de populi multi-
tudine corrigentes manū super Hierusa-
lē extenderunt. Nocte vna centū z octoa-
ginta milia quinque hominū de exercitu
Sennacherib contra dei populum dimi-
cantis occiderunt. Helyodoz templum
domini expoliare volentem percusserunt.
Perodi diuinos vsurpati honores. tales
intulerunt plagas. vt eū vermes cōsume-
rent. Quantū timidōs afflictosq; solen-
tur sacrarum litterarū testantur historie.
in quibus innumera referuntur angeloz
solamina. nempe celestes ille mētes Be-
deoni victoriā pollicentes ipsum ad pu-
gnam concitarūt. Helyam aiezebel facie
profugum confortantes delizioso refece-
runt pabulo. abacuch e iudea q̄ repente
in babylonem transtulerūt. vt omnipotē-
tis dei famulo Danieli prandiū deferret.
post sathane tēptationes ad christum ac-
cesserūt sue ministrantes maiestati. quem
dū passionis tempore oraret in horto. in
vehemēti positū agonia celestis p̄tis no-
mine mix sunt in modū cōsolati. vt equo
animo p̄ humani generis salute mortem
ipsaz subiret. hi sue inclite genitricis ea tē-
pestate ipsam custodiētes dulcissimis at-
q; mellifluis eoz affatibus acerbissimos
mitigabat dolores. Nonne etiam Pa-
gdalenam inerplicabili affectam peniten-
tia diebus singulis rore illo celesti ciba-
bant. nōne Augustino Helye psimoni-
am experiri volenti panis deportarūt an-
nonam. Quis vnq; celestem illum regem
veraciter sequens angelozum est destitu-
tus auxilio. Quis ad hū beateq; faciun-
dum maiora prebuit incitamenta. nonne
sanctos illos apostolos carcere solutos.
vt populo de christo predicarent sollici-
tauere dicentes. surgite z loquimini ple-
bi. nonne Philippum vt in gazā se con-
ferret ad euangelisandum verbum dei cō-
mouerunt. tūc qui candacis regine in via
baptizauit Eunuchum. Cornelii quo-
q; hortati sunt. vt Petrum adiret. quem
cum alloqueretur ad christi fidem cōuer-
tit. Demū post dei genitricis presidū
ex omnibus creaturis. dux potentior fir-
deliorq; dari nob non posset. q̄ dei ange-
lus. qui tantopere affectat nos ad portū

conducere salutis. quemadmodum ido-
neus testis Jacob fuit. cui ad patrem re-
deūti angeli fidelissimi extitere comites.
Israheliticum populum in terram duxe-
runt promissionis. Iudith euntem stantē
redeuntēq; ab angelis se custodiam suā
se asseruit. Raphael quoq; ad genitores
suum q̄ tutissime iuniorē reduxit Tho-
biam. Mendicus etiam e vita hac morta-
li migrans in Abrahę sinum ab eis dela-
tus ē. omnes deniq; sine peccati labe de-
cedentes in eternam ducunt felicitatem.
Inde fit. vt diem festum agant. letantes
super his qui refugientes cōfortijs demo-
num per exercitia virtutum angelicis ser-
stinent se loctare p̄fortijs. assentit his vir-
tutiq; doctissimus Origenes. qui in com-
mētarijs super libro numeroz ait. Adest
vnicuiq; nostrum etiam minimis qui sūt
in ecclesia dei. Angelus bonus. angelus
domini. qui regat. qui moueat. q̄ guber-
nat. qui pro actibus nostris corrigendis
z miserationibus exposcendis quondie
videat faciē patris. qui in celis est. assen-
tit presul sanctissimus. Isidorus qui in li-
bro de sum. bo. ait. Boni angeli ad mini-
sterium humane salutis deputati sunt. vt
cunctis administrant mundi z regnat oia
iussu dei. Assentit diuus Bernardus qui
absq; omni hesitatione credere asseruit. san-
ctos angelos astare orantib; . offerre deo
vota. precesq; hominū. si sine deceptione
leuari puras manus perspexerint. Assen-
tit beatus Ambrosius. qui in sermōe de bel-
li tumultu ita fatur. Sepe dixisse memi-
ni me. q̄ tumultus bellicos timere mini-
me debeamus. nec quālibet copiosam ho-
stium multitudinē formidare. qm̄ ait do-
minus. Quis est qui in nobis est. q̄
qui in hoc mundo. hic potentior est ad p-
tegendos famulos suos christ;. q̄ dyab-
olus ad instiganduz inimicos. Quāuis
enim idem dyabolus colligat sibi turbas
z crudeli eas armet insania. tamen facile
destruuntur. qz melioribus populuz suū
saluator circūdat auxilijs. Et enim p̄phe-
ta. Immitteret angelum dominū in circui-
tu timentium eū. z eripiet eos. qz si ange-
lus domini timentes eū de periculis eri-
pit. nō potest timere barbarum. qui timue-
rit saluatorem. Nec potest metuere hor-
stis impetū. qui christi precepta seruauit.

Donec p̄fili

b

i

precepta enim christi arma sunt xpianis
Et diuinus timor a nobis expellit hostile. ar-
 ma autem hec nostra sunt. quibus saluator
 instruit. oratio. inia. atque ieiunium. **F**e-
 iunium enim melius quam murus tuetur. **P**i-
 sericordia facilius liberat quam rapina. om-
 nino longius vulnerat. quam sagitta. **S**a-
 gitta proxime aspectum percutit aduersa-
 rium. oratio autem longe positum vulnerat
 inimicum. **S**ic namque **E**liseus propheta
 ta. cum eum vellet rex **S**yrice captiuare
 ac sue subdere ditioni. multisque armatorum
 circumfisset agminibus. **N**on est territus. non
 turbatus. sed annuncianti puero ait. no-
 li timere plures enim nobiscum sunt. quam cum
 illis. **F**ides sancti prophete. non timet
 aduersarios. quos prospicit. quoniam scit ange-
 los secum esse. quos credidit non metuit
 terrenas insidias. quia celestia adesse no-
 uit auxilia. plures inquit nobiscum sunt.
 quam cum illis. **A**ira res. plures e celo de-
 fensores meretur sanctitas. quam in terris op-
 pugnatore adducit improbitas. **P**lu-
 res sunt nobiscum quam cum illis. **V**idete
 beatitudinis meritum. **P**ropheta nun-
 ciat de multitudine. cum puer adhuc in-
 certus sit de salute. **S**pirituales oculi pro-
 cernunt. hic prospicit armatorum numerum
 et non cernit defensionis iudicium. **Q**ua-
 ta est diuina misericordia. deserit hominibus
 beneficium. nec videtur auxilium periculantes
 consequi. et nesciunt. hec enim est pietas
 saluatoris. ut interueniat saluti. nec se pro-
 dat aspectui. **S**entiat beneficium. et non cer-
 nat obtutibus. vnde errat qui putat cum pro-
 spera aliquid gesserit. propria se fortitudine
 superasse. **S**icre enim debet. quod aduersarii
 meritis magis quam virtute vincuntur. et non
 tam virtute quam sanctitate superant. **S**icut
 sanctus **D**eluseus hostes suos non armis
 superabat. sed oratione vincebat. **I**am cum
 ministro suo ad depellendum eius timo-
 rem plures adesse diceret defensores. nec
 metum ab illo posset auferre. **T**unc ora-
 uit ad dominum dicens. domine aperi oculo-
 los eius. ut videat. et aperti sunt oculi eius.
 et vidit. **E**t ecce mons totus plenus equi-
 tatum. **O**ratio autem prophete aperuit oculo-
 los pueri. ut videret exercitum. qui noua
 promerentur auxilia. aut cur non acies pro-
 ducat obtutum. quem acies instruxerat
 angelorum. plerique etiam philosophorum.

et ex his maxime stoici eandem astruxere
 sententiam. non quidem ut arbitremur
 eos proprie mentis acie ad hanc doctri-
 ne celsitudinem vectos. sed vel ex iudeo-
 rum libris eam didicerunt. vel ob eorum su-
 gam victorum accuratissimumque studium. vir-
 tutum summa dei pietas. aut afflatu quo-
 dam interno alim paracliti. aut custodi-
 entis angeli ministerio eam illis referant.
 ceu **S**ocrates fuisse creditus est. qui omnem
 philosophiam ad mundi contemptum bo-
 nos sanctissimosque mores trahens. de tam
 excelso prestanti que hominum custode pri-
 mus fuit prolocutus. cuius preclarissima
 dicta **P**lato. **A**puleyus. et alij postero-
 res commemorantes astruxerunt custodes
 vestros. quos ipse deos. nos autem ange-
 los quasi dei nuncios appellamus. tam
 magna curam de nobis habere. ut eos si-
 cut **A**puleyus eodem in libro de deo **S**o-
 cratis meminit. custodes singulares. do-
 mesticos prefectos. speculatores propri-
 os. curatores inimos. cognitores atque ob-
 seruatores assiduos. idividuos arbitros.
 inseparabiles testes. malorum improbatore.
 approbatoresque bonorum. quam clarissime pre-
 dicant. **Q**uantum igitur benignus est no-
 bis deus noster qui non solum per fideles
 suos. verum etiam per gentes nobis reue-
 lauit. quatenus inie contentus est nostra
 fragilitate murosum. sed ipsis hominum
 custodibus angelicam supponit custodia.
 hinc est quod propheta **D**avid cecinit. **A**ngel-
 us suis deus mandauit de te. ut custodiant
 te in omnibus vijs tuis. hoc quidem verum
 magnum nobis reuerentiam. deuotionem.
 fiduciamque tribuit. reuerentiam qui-
 dem pro presentia. deuotionem pro beni-
 uolentia. fiduciam autem pro custodia con-
 tulit. **Q**uocirca magno studio anniten-
 dum est. ne tantos offendamus custodes
 et in quibus possumus eis exhibeamus ho-
 norem. **E**xhibemus autem optime. si ve-
 rebimur eis presentibus committere. que mi-
 nime coram hominibus perpetrare aude-
 remus. **E**t ea operari que placita sunt eis.
 et que eos in nobis inuenire delectat. que
 admodum sobrietas. castitas. voluntaria
 paupertas. pars. veritas. pudicitia. pro qua
 impetranda non desunt. et crebro in ce-
 lum gemitus. **I**nc beatus **B**ernardus
 ait. **I**n quo vis diuisio. **I**n quo vis angulo.

reuerentiam exhibe tuo angelo. nec aude
as illo presente qđ ne videte nō auderes.
Adfūt enī tibi nō modo pñtes tecū. s; vel
p te adfunt vt protegāt. vel adfunt vt p
sint. **P**ropterea q̄tiens grauissima cer
nī vigeret temptatio. z vehemēs iminere
tribulatio. iudica custodem tuū. p̄ctores
pudicitie tue. directorem itinerū tuoz. et
adiutorem tuū in oībus oportunitatib⁹
tuis in tribulationib⁹ enī neq; dormitat.
neq; dormit. etiā si ad temp⁹ dissilet. **S**i
inuis igit̄ deuoti frēs. simus tantis custo
dibus grati. caucam⁹ nobis eoz offensa; qm̄
vehe nobis. si nostris pctis z negligē
tijs puocati. nos eoz presentia visitatōe
z custodia iudicauerint esse indignos.

Quartū custodiende pudicitie iuuamē ē
sanctoz intercessio. **I**nterpellant enī san
cti p nobis. si ad eos deuotionez gerim⁹
si humilitē rogam⁹. vt p nobis intercedere
dignent. **S**i de eoz reliquijs apud nos
aliqd̄ deuotissime ferim⁹. si eoz efficimus
cōmemorationē. quoz quidē cū eterni re
gis alij milites strenuissimi. alij scribe do
ctissimi. alij iudices eq̄ssimi. alij p̄ncipes
gloriosissimi. z oēs dei p̄s per adoptio
nem filij. xp̄i p humanitatē fratres. z eius
dem amīci p adimplentē mandatorū ca
rissimi atq; dilectissimi sint. quippe facile
quidē eis est p nobis impetrare gratiā. q̄
mundos. pudicos. castosq; nos p̄seruare
possim⁹. **S**ic p beatum ap̄tm̄ **A**ndream.
Nicola⁹ senex. in vitio carnis inueterat⁹
Et venerabilis **A**ntistes. dyaboli trans
formatione decept⁹. z iā ad precipitiū la
bens extitit liberatus. sic vt **C**yrillus ad
Augustinū scribit. **M**onach⁹ demonum
suggestione in fororis sue cōcupiscētia ex
ardescens. p beatum **P**iero. cui⁹ ob erga
eū deuotiōe suo in oratorio venerabatur
imaginē a male mentis discessit. pposito
Et nos quendā nouim⁹ vite religiosissi
me virū fornicatōis spū de quadā mirum
imodū veratū. qui cū portitoris xp̄i beati
martyris **C**hristoferi maxima cum deuo
tione deosculare figurā. sic repēte ei⁹ fri
guit caro. vt p̄sus oīs abiret tēptatio. **E**t
de presule qđā sanctissimo accepim⁹. me
rito sanctoz ad collū gestabat reliquias
a vehementissimis libidinis stimulis exti
tisse liberatū. **T**aceo p beatum **N**icolaū
tollentinatē per diuū **A**ugustinū ecclesie

firmamentū. innumera tēptatis exhibita
refrigeria. **O**mnitā inexplicabiles sc̄te dei
genitricis pp̄tiationes. que p̄culdubio ē
ad repellendas vniuersas tēptationes sin
gulare refugū. **N**ō dicam que per singu
los dies a beat⁹ nostris virginibus susce
pimus auxilia. **N**ec ambigendū ē quin
omnes sancti z sancte dei nob̄ fauori au
xilio z protectioni sint. si nobis fuerint de
uotioni. si humiles ad orandū. si p̄cto
z iuges extiterimus ad supplicandū. qđ
si beatus z plenus bonis meritis parens
noster **A**ugustinus facere cessabat nunq̄
q̄nto mag⁹ nos pusilli. nos infirmi. nos
fragiles. nos sine intermissione temptati.
nos innumeris labefacti maculis facere
debemus. **U**nde in egregio suarum medi
tationum libro. qđ deuote. qđ humiliter
ad eos preces fundat. **A**udiamus felices
inquit vos sancti dei omnes. qui pertrā
sistis hoc mortalitatis pelagus. z perueni
re meruistis ad portum perpetue quietis
secuntatis z pacis securi z tranquilli sem
perq; festiui atq; gaudentes estis. **O**bsē
cro per vestram caritatē. vt qui securi estis
de vestra imarcessibili gloria. solliciti esto
te de nostra multiplici miseria. **E**t prop̄
ipsuz vos rogo. qui vos elegit. qui vos ta
les fecit. de cuius plenitudine iam satia
mini. de cuius immortalitate facti estis im
mortales. de cuius beatissima visiōe sem
per gaudetis. **E**stote iugit̄ memores no
stri. subuenite nobis miser⁹. qui adhuc in
salo huius vite constantib⁹ agitamur p
cellis. vos porte pulcherrime. que in ma
gnam surrexistis altitudinem. adiuua
te nos vile pauimentū longe inferius iac
centes. **D**ate manum z erigite iacentes.
z conualescentes de infirmitate fortes ef
ficiamur in bello. **I**ntercedite z orate cō
stanter. z indefinenter pro nobis miseris
multū negligentibus peccatoribus. z per
vestras orationes vestro sancto consortio
coniungamur. qz aliter salui esse non pos
sumus. **S**um⁹ nāq; valde fragiles z nul
lius virtutis homūtionēs. animalia ven
tris. z carnis mancipia. in quibus vit pro
bitatis apparet vestigium. verūtamen ni
si finiatur nostra miseria non complebitur
totaliter felicitas vestra. **E**t vos ex
nobis fuistis. ex hominibus homines. **E**t
nos sub confessione christi. positi ligno.

crucis ferrimur navigantes. per hoc ma-
re magnū z spaciosum vbi sunt reptilia q̄
rum non est numer⁹. vbi animalia pusil-
la cum magnis. vbi est draco seuissimus.
semper parat⁹ ad deuorandū. vbi sunt lo-
ca periculosa. silla z caribdis. z alia innu-
merabilia in quibus naufragant incauti
z in fide dubij. **O**rate dñm. orate pijsimi
orate omnia agnia beatorū. z vniuersus
cetus sanctorū. vt vestris precibus z me-
ritis adiuti. saluat⁹ integris mercib⁹ p̄
uenire mereamu. ad portū salutis z quie-
tis z cōtinue pacis. z nūq̄ finiende secu-
ritatis felicitate frui mereamur. **H**ūc fra-
tres carissimi mei. hunc orandi cōplectā-
mur modū. tanti p̄ceptoris imitemur do-
ctrinā. si puri z immaculati custodiri affe-
ctamus. si in sanctorū cupimus efferri cō-
fortium. scandam⁹ interim spe. vt cū tem-
pus aduenerit scandere possim⁹ z re.

Quinū custodiende pudicitie remediū
est. vt nos etiā totis viribus nitamur va-
nas cogitationes. z cunctas repellere oc-
casiones. que nostre pudicitie possent es-
se impedimento. **N**āq̄ si sancti. si angeli
si oēs beate mētes pro nobis intercedāt.
z clementissim⁹ deus presto adsit ad in-
fundendū in nobis sue p̄piciationis rore
nos autem indispositi sum⁹. quo pacto de-
siderij nostri compotes erimus. **A**ūquid
medic⁹ indispositū ad sanitatā membrūz
curat. nunquid natura absq̄ dispositiōe
formā inducit. **R**ecte igit̄ inquit **A**resto-
tiles. agentū operationū in his conueui-
enter recipi. que patiētia sunt bene dispo-
sita. **H**inc senioz patrum referūt historie
adolecentē quendam suis imundis agi-
tatū cogitationib⁹ probatū senem adisse
vt p̄ sua oraret pugna. qui vera succēsus
caritate pie annuēs petitiōi p̄ fratris ora-
uit victoria. z cū ei temptat⁹ nō agnosce-
ret subueniri. vt feruenti⁹ oraret postula-
uit. qd̄ cū senex se penumero efficeret. nil
tū adolescens suarū temptationū p̄cipie-
bat medicaminis. **P**o eam rem senex ille
sanctissim⁹ erga adolecentē magna mo-
tus pietate vehementi afficiebat tristitia
suppliciter deū exorans. quaten⁹ reuela-
re dignaret. cur pro fratri? salute effuse nō
exaudiret̄ p̄ces. **S**equētī nocte coraz
fratre sedente asperit fornicatōis sp̄m in
diuersis mulierū formis iocantē. ipsūq̄

cū eis magnope delectari. **V**idit insuper
custodē suū angelum dñi astantē z frā-
trē vehementē indignatū. qm̄ uon mō nō
resistere tēptationib⁹. orando. ieiunando
carnē suam macerādo. z vanas amputā-
do cogitationes gestiret. sed eū ille poti⁹
delectarent. **T**ūc beat⁹ senex visione solu-
tus dixit adolecētī. tua culpa ē fra. si ex-
auditus nō sū. z in malis pessundaris co-
gitationib⁹. qm̄ ille nō mō tibi odio sunt
sed te plurimū delectant. **Q**uo circa ipos-
sibile erit fornicatōis sp̄m a te repellas. ni-
si tu te disponas. tuq̄ teipm̄ vigilijs. ieiu-
nijs. orōnib⁹. disciplinis gemitib⁹. z alijs
salutiferis iuues exercitijs. **Q**uid enī pos-
set medic⁹ prestare salutis si egrot⁹ nō ab-
stineat a nocētijs. **N**o pacto p̄ languētī aio
inuanū oram⁹. si seipm̄ oblectamētis va-
nis facit obnoxiiū. **Q**uib⁹ adolescens cō-
punct⁹. venerādīq̄ senis documēta susci-
piens. ad ieiuniū. orōnem. z vniuerse pe-
nitētie p̄tes se corpore mēteq̄ prostravit.
tūcq̄ mox ab eo sp̄s imūde passiōis di-
scessit. propterea **A**ppolloni⁹ vir magne
p̄tinentie frēs suos quotidie monebat. vt
dyaboli insidias. q̄s per cogitationes in-
fert hoibus. mox inimicitijs retunderent
eos hisce verbis sepe alloquens. **C**ōstrin-
gat caput draconis. z oē eius corp⁹ mox
tuū redderet. iuxta sūmi dei voluntatem.
q̄ nobis iusserit serpentis caput obserui-
tare. i. insidiari zc. per draconis z serperz
caput iniq̄s intelligim⁹ cogitationes. qm̄
initium sunt oīs dyabolice opatiōis.
Cor igit̄ mundū seruandum est. ne in eo
mortifere cōsideāt cogitationes. **H**inc scri-
ptura dicit. omni custodia serua cor tuū.
Abjiciam⁹ igit̄ que subrepūt cogitatōes
malas. cōprimam⁹ consilia impia. receda-
mus a peccatoz via. nec in sedē scanda-
mus pestiferā. qm̄ beat⁹ vir. vt sacer **D**a-
uid psallere exorsus est. q̄ nō abiit in con-
silio impioz. z in via pctōz nō stetit. et in
cathedra pestilētie nō sedit. **Q**uid enim
in his cytharedus nr̄. nisi malas cogita-
tiones. delectationē. consensūq̄ eaz inhi-
bere voluit. **N**āq̄ impioz p̄silla puerse
sunt cogitationes. via pctōz earū est delectatio.
cathedra pestilētie mortiferus ē delectationis
p̄sensus. z illi⁹ cōsuetudo iniq̄
quidē. si misera p̄sederet aia. morbo iā in-
fecta. eternā cōsequeret̄ mortē. q̄re oēs deo

Dicant in vanis effugandis cogitanti-
bus morā tollant. Ipsi nempe sunt eunu-
chi. qui vt in euangelio dicit. seipfos ca-
strauerunt propter regnū celorum. qui. si
ferro sui conat⁹ corda eoz vanas ampu-
tandas cogitationes absciderunt. Cryso-
sostomo testante qui ait. nō membrorū di-
cit abscisionem. sed malarum cogitatio-
num interemptionem. **D**aledictioni enī
est obnoxius q̄ seipsum abscindit. **N**am
abscindere membra demoniace tempta-
tionis est. neq; talib⁹ fit cōcupiscētia mā-
suetior. sed molestior. neq; lumbus p̄ci-
etior. s; relaxatio. Aliunde enī habet fon-
tes sperma qd̄ in nobis est. et precipue a-
pposito incōtinenti et mente negligente.
et si ipsa sobria fuerit naturalium motū
nullum est nocumentum. neq; ita abscis-
sio mēbi cōprimit tēptatiōes et tranquilli-
tatem facit. vt cogitationis frenū nulla-
tenus propter zelum abscindendū ē mē-
brum. tum qz vt cesaria aiunt iura alienū
inuat. qm̄ neminem suoz membrorum
dñm esse leges iudicārūt. tum qz sui ipsi⁹
p̄ditor esse censeat. tum qm̄ qui in seipsum
sevit in alios tyrannus esse presumit. **I**n-
tra illud qd̄ cōmuniter dicit. Qui sibi nō
peccat tibi et mihi quō parcat. **H**inc etiam a
sacro. phibentē canone promoueri. p̄moti
ho deiici iubent. **S**ectū et salutare re-
medium est bona meditatio. **P**editemur
imprimis. q̄ nulla est tam repentina ma-
la cogitatio: que vt **A**ug⁹. inquit. purga-
tionis possit effugere p̄as. **P**editemur
purgatoriij. inferniq; penarū acerbitatem
quaz mis omnium huiusmodi tormento-
rum supat excessum. quem frat̄ quidē duz
libidine inflāmat. cōsideraret. digitum
ad focum mittens. sibi ipsi dixit. p̄ tali fe-
ditate igne cruciaberis eterno. exp̄ire an-
teq; peccatum cōsumes. transitorij ignis
incendiū. q̄ perfecto piculo vrens recessit
tēptatio. **P**editemur discessum animi
a corpore que vulgus mortē. philosophi
ho vltimū appellauerunt terribilium. dis-
cessus quidē ille q̄q; certissime futurus
sit adeo tū penosus ē: vt de illo dicat scri-
ptura. memorare nouissima tua. et in eter-
nū non peccabis. p̄inde vir sūme sanctita-
tis **H**ieronym⁹ inqt. facile contēnit oia.
qui cogitat semper se esse moriturū. et glo-
riofissimus preceptor noster suis in exhor-

tationibus. **N**ihil sic hoīem inquit. reuo-
cat a peccato q̄ frequens mortis medi-
tatio. propterea beatus **B**ernar. vt morē
nūq; deleat obliuio sup sepulchrū iacere
sup feretra sedere. sepulchra q̄ et cadaue-
ra ipsa putrida sepe ac diligenter inspicere
iubet valde enī mentem a vitijs sepat.
eāq; ad bene beateq; faciendum cōcitat
nostre miserie consideratio q̄ quidem pa-
rens noster diligentissime fret⁹ q̄ lamē-
tabiliter cesarem in monumēto defleuit.
Intuit⁹ inquit sum cadauer cesaris in sep-
ulchro. et vidi eū liuido colore ornauz
putredine circūdatū. aliu eius disruptū
et vermū cateruas per illud transeuntes.
discurrebant ad os per illud ascēdentes.
et duo famelici pascebunē in foueis ocu-
lorū. crines ho non adhibebāt capiti. den-
tes patebant labijs cōsumptis. et reuela-
tum erat nariū fundamentū. **E**t dixi. vbi
nam est **C**esar. chor⁹ puellarum. magni-
tudo deliciaz. multitudo diuitiarum. ca-
terua baronū. acies militum. vbi sunt can-
nes venaces. equi veloces. aues rapaces
vbi thalamus depict⁹. lect⁹ eburneus. au-
raturum atrij. vbi sunt mutatoria vestimen-
ta. diuisa cibaria. cantic⁹ lyre. sonitus or-
ganorū. odor aromatic⁹. **L**e verebant ho-
mines. tremebāt principes. colebāt oibes
Quo iuit tanta potētia. tā p̄clara magni-
ficentia. **E**t respōdit mihi. hec oia defece-
runt. qm̄ defecit in me spūs meus. **P**e-
ditemur mortis ferocitatem. qua quidez
mille modis hoies quotidie rapit. hunc
nāq; febribus. illū. vt **A**ug⁹. inquit dolo-
ribus opprimit. hunc cōsumit fame. illum
siti extinguit. hunc suffocat aquis. hunc
interemit laqueo. illū perimit flāma. aliū
dentib⁹ bestiarum fortij vorat. hūc tru-
cidat ferro. illū veneno corripit. alterum
ho terrore impetuoso miseram vitam fini-
re compellit. **P**editemur mortis rapaci-
tatem. qua sic oēs inuat. vt nulli peni-
tus indulgeat. nulli enī etati. nulli sexui.
nulli conditioni. nulli deniq; statui par-
cit. hūc quidem ad huc in vtero clausus.
illum inualuis parientis. hunc infantulū
illum puez. hunc adolēcentē. illum iuue-
nem. hunc virū. illum senē. aliū q̄ decre-
pitum necat. **N**ō rusticanos. nō nobiles.
nō paupes. nō diuites. nō debiles nō for-
tes. nos ignaros n̄ doctos. nō stultos nō

de quatuor nominibus
de morte p̄

6

sapientes. non religiosos. non seculares. non suos non dños. nō subditos. nō prelatos. non duces. non pñces. nō Imperatores. non deniq; pontifices maximos relinqt. quin oēs suo deglutiat voritice. **Perito** igit scriptū est: Quis est hō q̄ viuat & non videat mortem. **Hac** enim post mandati transgressionem oēs nascimur lege. vt q̄ nat⁹ est moriat⁹ necesse sit. **Dei** quoq; atq; hoīs fili⁹ x̄ps̄ Iesus fin humanitatē hac sub lege nat⁹ crucis tormentā mortemq; subiit. **Aditemur** ei⁹ callidas fallacesq; insidias. vt neq; de loco neq; de mundo neq; de tpe neq; d̄ si ne sua valeam⁹ in obsidione fieri certiores. **Hinc** Augustin⁹ hoīs deplorans miseriaz ait. **Sup** oīa magna miseria est. qz cum nihil sit certius morte. ignorat tñ hō finem suū. **Et** cū stare se putat. tollit⁹ perit spes ei⁹ & nescit homo qm̄ moriatur vel quō. & tñ cert⁹ est qz eū mori oportet. **Hinc** saluator nos monet esse paratos. qm̄ nescim⁹ diē neq; horam aduent⁹ ei⁹. propterea Augustin⁹ plane se scire astruit qz mortales sum⁹. & qz velimus nolimus omnes mouemur. **Nil** em̄ certius morte nil hora mortis incertius. **Hanc** nescim⁹ q̄modo aut qm̄ aut vbi moriemur. **Hanc** autem incertitudines salubriter de⁹ instiuit. vt qm̄ mors vbiq; & semp nos expectat iugiter & in omni loco parati esse debeam⁹. vt cum corp⁹ reuertet⁹ ad terram. de qua sumptum est. spūs redeat ad eum qui dedit illum. **Magna** igitur misericordia dei est. qz nescit homo qm̄ moriatur. la tet enim vltim⁹ dies. vt obseruent oīes dies. **Si** tenet te mund⁹ illecebre circum quaq; blandiuntur. delectat pecunie magnitudo. delectat honor⁹ fulgor. delectat potentie terror. **Delectant** te ista. **Sz** audias. quid dicat **Ap̄ostolus** nihil intulimus in hunc mundum. sed neq; auferre aliquid possum⁹. quare in hac caducaz fluxibilimq; rerum oblectamentis caute incedam⁹. ne velut ceci & demētes in illis ambulem⁹. **Aditemur** inexplicabiles mortis terrores. & inuitabiles ei⁹ angustias. inexplicabiles quippe timor. tremor. & terror est fratres **Carissimi**. qm̄ a corpore anima sepat⁹. **Hanc** in illa hora vndiq; angustie imminet. **Tor** quippe detinet. & lingua verbum excutere nō va-

let. reuoluit hincinde oculos frequenter videt assistentes amicos vel parentes. filios aut frēs agnoscit. & loqui nō valet. **lamenta** audit. & consolari eos non pōt venit enī hora qm̄ nō est cogitatio filioz. nec amicoz. & nullū interuenit negociuz. nisi cogitatio delictoz. quo vadat. qualē remissionem accipiat. qualisq; locus eaz suscipiat. **Assistunt** subito angeli taretari a deo transmissi. tūc si impreparata erit tota conturbabit⁹. & de stratu fugam petere non poterit. sed tūc oculis miseris & vultu plorabili rogans. **deprecās** adorans dicit. **Miserere** mei amator humani generis. & vos angeli miseremini non me nudā & sine fructu ad iudicem deportet⁹. nō me peccatricem a corpore segregetis. **Rogo** dimittite per modicū tēpous me penitere. suspirare. lamentari. elemosynas facere. **deprecor** deprecemini. rogo intercedite. qz male vitā expendi. **Tūc** imprimis opa sua q̄si in conscientia dicit. **Tu** nos egisti. tua opera sum⁹. non te deseremus. sed tecū semper erimus. tecū pergem⁹ ante diuini iudicis tribunal. **Subinde** ipsi loquent⁹ angeli dicentes. **Da** aia misera oēs dies tuos in peccato vixisti. & nō vis pētere. **Sol** tu⁹ occubuit. finis tuus aduenit. de⁹ iussit. egredere igit a corpore. separe & cruciare i eterno igne fin opera tua nō est tibi de cetero spes salutis. sz perpetua dānatio. **O** semper descendam nūq;ve obliuioni tradendā calamitatem. **Quid** tunc faciat anim⁹ oī auxilio & spe destitit⁹. **Quo** ibit. quo fugiet. quo se vertat. cui⁹ implorabit auxiliū. sub cui⁹ confugiat presidū. **Iudex** inflexibilis est. testes & accusatores atrocissimi instāt. nāq; antiq; hostes eo tpe rapidi effrenatq; crudelitatis ac violentia iminent. vt q̄s viuētes deceperunt blandiētes. morientes rapiant seuiētes. temp⁹ miserēdi p̄terit. peccata nō modo exteriora. sed singula patēt cordis cogitamina. **Quare** fratres mei dū in hac vita positi sumus. ita agam⁹. vt cū hinc migrauerim⁹. & caro nostra ceperit in sepulchro a v̄mib⁹ deuorari. aia bonis ornata operib⁹ cū sanctis oibus leuetur in celis. **Eoz** quos permisimus a malis operib⁹ nos retrahat interit⁹. attendamus corū calamitates diuinitū. & eozum oim qui pauloante nobiscū erāt consider-

v
s
r

remus sepulchra. et quid fuerunt. quid nunc sint. vel quid eis diuitie et seculi profuerint cupiditates contemnemur. Ecce nihil ex eis nisi soli cineres remanserunt. quibus si fandi modo dare potestas. hec nobis profecto dicerent verba. **C**ur infelices tamen pro seculi discurretis vanitate. **C**ur tot pro mundo insudatis laboribus **C**ur tanta victoriarum criminumque coinquinamini labe. **C**onsiderate inquit defuncti ossa nostra. ut saltem sic vobis horreat cupiditatem et miseriam viam. **Q**uod vos estis nos fuimus. **Q**uod nos sumus vos eritis. **I**sta omnia fratres sollicita consideratione pensemus. pensantes pauemus pauentes diem mortis et tam grande spectaculum. ante mentis oculos semper habeamus. sicque tante miserie contemplatione affecti. vigilantissimi criminum nostre puritatis defensores. **P**latonis enim sententia est. omnem sapientium vitam meditationem esse mortis. **D**ebemus igitur et nos animo premeditari. quid aliquando futuri sumus. et quod velimus nolimus. abesse longius non potest. quod diligentissime faciendum est. quoniam tunc de futura morte mentem necessario concutit. et quasi clauas carnis omnes motus superbie. ut **A**ugustino placuit. ligno crucis affigit. **Q**ui ergo considerat. qualis erit in morte. semper pauidus est in operatione. atque inde ut in suis moralibus sanctus **B**regorius inquit. in oculis suis quasi non viuere. unde qui veraciter in oculis sui conditoris viuere nihil quod transiret appetit. cum vite presentis desideriis contradicit. et pene mortuum se considerat. quia mortuum se minime ignorat. **P**erfecta enim vita est mortis meditatio. quam dum iusti sollicitè peragunt. culparum laqueos euadunt. **Q**uo circa beatus **B**ernardus monet. **I**n omnibus operibus tuis memorare nouissima tua. **N**ouissima vero quatuor sunt. mors. iudicium. gehenna. et gloria. **Q**uid horribilius morte. quid terribilius iudicio. quid intolerabilius gehenna. et quid iocundius gloria. **M**ortis igitur horrorem. iudicium usqueque tremendum. ardentis gehenne metum ab oculis cordis tui elongari nulloatenus patiaris: cogita peregrinationis tue miseriam. recogita annos tuos antiquos. cogita vite humane pericula. cogita

De quatuor nouissimis

ta fragilitatem propriam. cogita qualiter oculi tui euellentur ex capite. qualiter uene omnes rumpentur in corpore. et uniuersae artarie depresso opilabuntur. qualiter cor scindetur dolore. qualiter omnes dissoluentur iuncture. qualiter omnis species decidet. omnis potentia deficiet. omnis coniunctio sepabitur. **E**t derelinquet parentes. te derelinquent filii. derelinquet amici. noti. proximi. et familiares tui te derelicti. rumpetur omnis corporis compago dissoluetur totum coniuncti vinculum. non opes. non diuitie. non stratus. non aliqua probitas tua. eo tempore suffragabit ambitioni tue. hec miser homo omnia cogita et si in horum perseveraueris cogitatione. parum senties quicquid foris videtur esse molestum. dum toto corde circa interiorum molestiarum occuparis. **P**editemur tremendi iudicii signa et pauores. de quibus tremens ac lugens **A**ugustinus ita suam affatur animam. **A**nima sterilis quid agas quid torpes anima peccatrix. dies iudicii venit. **J**uxta est dies domini magnus et velocis. **D**ies illa dies ire. dies tribulationis et angustie. dies calamitatis et miserie. dies tenebrarum et caliginis. dies nebulae et turbinis. dies tube et clangoris. **N**ox domini amara. **Q**uid dormitas anima tepida et digna euomere. quid dormitas. cur non experguleris. quia qui non timet ad tantum tonitruum non dormit. sed mortuus est. **A**rbor infructuosa ubi sunt fructus tui. ubi sunt spine pungentes. et amara peccata. que utinam sic penitendo pungerent. ut confringerentur. sic amarescerent ut euanescerent. **S**ed forsitan paruulum quid putas aliquod peccatum. quod per preuaricationem deum exhonorat. **Q**uis autem peccatum audebit dicere paruulum. per quod in eternum cruciabitur. **L**ignum aridum et inutile et eternis ignibus dignum. quid respondebis in illo die. cum erigetur a te usque ad dietam celi omne tempus viuendi tibi impensum. et requiret a te. quomodo et qualiter fuit expensum et totum quippe condemnabit. quicquid inuentum fuerit in te mali operis et otiosi sermonis et silentii usque ad minimam cogitationem quam gessisti. siue fuerit ad dei voluntatem siue non. **Q**uot peccata perumpet et improviso quasi ex insidiis. **Q**uomodo non vides quot et que tunc esse etiam

b

mala putas. quot & q̄ tunc credis esse nu-
 data. & facie ad facie apparebunt. tūc ingē-
 na pctā. **I**bi. pculdubio recipies. put ges-
 sisti. **T**unc iā non erit temp⁹ misericordie
 tunc penitētia non recipiet. **H**ic igit̄ co-
 gita quā gessisti. & quid oporteat te reci-
 pere. **S**i multa bona & pauca mala mul-
 tū gaude. **S**i multa mala & pauca bona
 multum luge. **I**nutilis peccator. an non
 sufficiūt hec tibi ad effundendū sangui-
 nē & medullas & lacrimas. **D**e miserabi-
 lis duritia. ad quā confringendaz leues
 sunt tam grandes mallei. **D**e insensibilis
 torpor. ad quē excitandū mutū est tā ter-
 rificum tonitruū. pctōr inutilis satis hec
 tibi horrent. & ad continuandū fletum et
 luctum. & ad effundendas iuges lacri-
 mas sufficere tibi possunt. **S**ed certe gra-
 uedine irruētis miserie quicq̄ non debeo
 distilando oracere. & oculis anime mee fu-
 rari. ne impiouise irruāt repentini dolo-
 res. & subito ingruat tēpestas intolerabi-
 lis. **C**erte nō sic expedit peccatori. **S**i enī
 dico quicquid potero. & poterit ex cogita-
 ri nōdū ad id quod res est poterit coopa-
 ri. igitur deducant oculi mei lacrimas per
 diem ac noctē. & non taceat pupilla oculi
 mei. **A**uge etiā peccator. auge superiori-
 bus erūnis pondus & terrore super terro-
 rem. & vlulatū super vlulatum. **N**ā ip̄e
 te iudicabit. ad cui⁹ contumeliaz spectat
 quicquid inobediens deo aut preuarica-
 tor peccat. qui mihi bonū pro malo red-
 didit & cui malum p̄ bono reddendi. qui
 nūc ē patētissim⁹. tunc erit districtissim⁹
 clemētissim⁹ nūc. districtissim⁹ tūc. heu me
 heu me cui peccavi. heu qz dominū inho-
 noravi. & omnipotentē prouocavi. **H**eu
 o peccator quid feci. cui feci. q̄ male feci
De de ira omnipotentis. ne irruas super
 me. **N**ō est qd̄ possit te tolerare intra me-
 angustie. hinc erunt peccata accusan-
 tia. inde erit terrēs iusticia. subtus erit pa-
 tens horridum chaos inferni. desuper erit
 iudex iratus. intus erit viens cōscientia.
 fons ardens mundus. iustus vix saluabi-
 tur. **P**eccator hō sic deprehensus in quā
 partem se premet. igit̄ constrictus vbi la-
 tebo. **E**t qz latere nō potero. quo appare-
 bo. **L**atere erit impossibile. apparere erit in-
 tolerabile. illud desiderandū nūq̄ erit
 illud execrandū vbiq̄ erit. **Q**uis igitur

tunc eruet me de manib⁹ dei. **U**nde mihi
 consiliū. vnde mihi salus. **Q**uid ergo fra-
 tres mei faciet virga deserti. vbi vt **G**re-
 gorij verbis vtat. **C**oncutietur cedr⁹ pa-
 radisi. **Q**uid faciet agn⁹ vbi aries treme-
 rebit. **S**i iustus vix saluabit. impius vbi appa-
 rebit. **S**i omnes celestes mentes. & vni-
 uersa beatorū spiritūū agmina superni iu-
 dicis timebunt presentia. **S**i **A**ugustin⁹
 penitētie pat. caritatis fornar. humilitat⁹
 exemplar. norma viuendi. sanctitatis splē-
 dor. fidei firmamentū. sūmū vas diuine
 sapientie. & sanctissime trinitatis imago.
 ita diem illū pauebat & timebat. **N**os vni-
 uersis peccatorū generibus labefactati. qd̄
 facturi sum⁹. **S**i maxim⁹ ille diuine legi
 interpret. ab omni mundanaz rerū segre-
 gatis delicijs. diu⁹ **H**ieronym⁹ de se di-
 cat. **Q**uotiens diem illū p̄sidero toto cor-
 pore cōtremesco. siue comedam siue bibā.
 siue aliqd̄ aliud faciam. semper videt̄ vō
 illa terribilis sonare in aumb⁹ meis. **S**ur-
 gite mortui venite ad iudiciū. **N**os inge-
 nio parui meritis pusilli. rerū terrestriū
 desiderijs affecti. quanto magis iugit̄ cō-
 q̄ti. & oī tremore agitari debem⁹. **E**t semp
 timere ac pauere tāti iudicis offendam⁹
 maiestatem. **N**editemur quātū sit legitimi-
 me certantiū premium. impossibile enim
 est vt voluptates seculi non contēnat qui
 gaudia celi fida mente p̄siderat. **U**nde &
 beatus **G**regor⁹ vilescere nobis aio ait.
Que habent̄ in terris. si que & q̄t sunt. q̄
 nobis p̄mittunt̄ in celis cōsiderem⁹. **O**b
 eam rē parens n̄r inquit. **Q**uanto auge⁹
 spes vidende illi⁹. qua vehementer esuo
 pulchritudinis. tanto ad illam tor⁹ amo-
 re voluptasq̄ conuertit̄. **S**ed quis eam
 pulchritudinē & cetera gaudia & p̄mia re-
 serare posset beatorū. **N**āq̄ beati de peric-
 culo maris hui⁹ educti ad dñm portum
 tutissimū de pelago ad litus. de exilio ad
 patriā. de carcere ad celi aulā. optata iaz
 quiete felices peruenerunt. & sūmo eterne
 glorie apice adepto felici iocunditate in
 perpetuū letant̄. **P**igit̄ vere beati bis.
 terq̄. quaterq̄ beati. qui maloz omniū
 exuti. securi iā de imarecessibili glia ad reg-
 gnū celeste peruenerunt meruerūt. ad regnū
 iuquā decoris. regnū lucis. regnū inesti-
 mabilis splēdoris. regnū amoris. regnū
 omniū bonoz. regnū eternū. regnū oīm

& extremo iudicio

D

& gloria celestis

c

c

seculorum. vbi lumen et pax est. q̄ erupe-
rat oēs sensū. in qua sanctorū requiescunt
anime et leticia sempiterna sup̄ capita eo-
rum. et gaudium obtinent et exultationē.
dolorq; ab eis aufugit et gemitus. **Q̄**
gloriosum est regnum. in q̄ sancti omnes
amicti lumine. sicut vestimento eorū in ca-
pite coronaz de lapide precioso hñtes cū
deo regnant. **Q̄** regnū eterne beatitudis.
vbi de⁹ spes sanctorū. et diadema glie. fa-
cie ad faciem videt̄ a sanctis. vndiq; eos
letificans in pace sua. q̄ omnem exuperat
sensum. vbi vt noster p̄templat̄ preceptor
gaudiū infinitum leticia sine tristitia. sal⁹
sine dolore. quies sine labore. lux sine te-
nebris vita sine morte. omne bonuz sine oi-
malo. vbi vita nunq; senescit. vbi vita ter-
minum nescit. vbi decore nunq; pallefcit.
vbi amor nūq; tepescit. vbi sanitas nūq;
marcescit. vbi gaudiū nunq; decrescit. vbi
dolor nullus sentit̄. vbi gemit⁹ null⁹ au-
dit̄. vbi triste nihil videt̄. vbi leticia semp
habet̄. vbi malum nullū timefc. qm̄ ibi il-
lud summū et sup̄remū possidet̄ bonum.
qđ est faciem dñi et utitur semp̄ inspicere.

F Excita igit̄ te nūc aia abijce abste vni-
uersas seculi voluptates. et terga carnis
p̄cupiscentijs. et omib⁹ tyrannis tuis. re-
linque oēs mundi vanitates. et eleua te
ipsam. eleua totum intellectū tuum. et co-
gita q̄tuz potes. quale et quantū sit illud
bonuz. **S**i em̄ singula bona delectabilia
sunt. cogita et intende. q̄ delectabile sit il-
lud bonum. qđ p̄tinet iocunditatem oim
bonoz. et non qualem in reb⁹ expimur hu-
manis. sed tanto differentē. quantū crea-
tor differt a creatura. **S**i em̄ bona est vi-
ta creata. q̄ bona ē vita creatrix. **E**t si bo-
na est et iocunda salus creata. q̄ iocun-
dior est salus. q̄ fecit omnem salutē. **E**t si
amabilis est sapia creata. q̄ amabilior ē
sapia que omnia ex nihilo p̄didit. **D**e-
niq; et si mltē et magne delectationes sūt
in reb⁹ delectabilib⁹. qual' et quanta ē de-
lectatio in eo. qui fecit ipsa delectabilia.
Quis autem est iste. tam magn⁹ tam po-
tens. tam sapiens. tam iocund⁹. tam bo-
nus tāq; suavis et amabilis. q̄ ē summuz
bonū. et causa est oim boni. nisi deus no-
ster. q̄ recte qui fructū quid illi erit et qđ illi
p̄scrutentur. profecto quicqđ volet erit. et
quicqđ nolit non erit. ibi quippe erūt bo-

na corporis et anime. q̄lia nec oculus vi-
dit. nec aur⁹ audiuit. nec cor hominis co-
gitauit. **C**ur ergo per multa vagaris ho-
muntio querēdo bona multa anime et cor-
poris tui. **A**ma vnū bonum in quo sunt
omnia bona. et sufficit. **D**esidera simplex
bonū. qđ bonum verax est. et satis est q̄c-
quid enī amat caro nostra. quicquid de-
siderat anima nostra. nempe ibi est. et ibi
amant et desiderant. **S**i pulchritudo de-
lectat. fulgebunt iusti sicut sol. **S**ive loci-
tas aut fortitudo. aut libertas corporis.
cui nihil possit obsistere. erūt similes an-
gelis dei. qz si seminat̄ animale. resurget
corpus spirituale. potestate tamen nō na-
tura. **S**i longa et salubris vita. ibi erit sa-
na eternitas. qua iusti in perpetuū viuēt
et salus iustorum a domino. si satietas sa-
turabimur cuz apparuerit gloria tua. **S**i
ebrietas. inebriabuntur ab vbertate dom-
ni. **S**i melodie ibi angeli concinūt deo
sine fine. **S**i quelibet munda et imunda
voluptas. **T**orrente voluptatis tue pota-
bis eos. **S**i sapientia. ipsa dei sapientia
ostendit seipsam sapientiam. **S**i amici-
tia. d. ligunt dominum plusq; seipso. qz
illi illum. et se inuicem per illum. ille se. et
illos per seipsum. **S**i concordia omnib⁹
illis erit vna voluntas. **S**i potestas. erit
eis vna omnipotēs voluntas sua. et deo
sua. **N**am potest deus quod vult per se-
ipsum. ita poterit illi. quod volent per
illum. qz sicut illi non aliud volent q̄ ille
ita ille nolet quicquid illi nolent. et quod
ille volet non poterit nō esse. **S**i honor.
si diuitie. deus seruos suos bonos et fide-
les super multa cōstituet. imo filij dei et
dij vocabuntur. **E**t vbi erit filius dei. erūt
et illi heredes quidem dei. coheredes au-
tem christi. **S**i vera securitas amat. **N**e-
pe ita certi erunt illud bonū nūq;. vel nul-
latenus de futuro perdituros. sicut certi
erunt se nō sua sponte amissuros. nec de-
lectatorem deum illud bonum delectato-
ribus inuito deo et illis esse supallatu-
rū. **S**i ipsa deniq; delectat dulcedo. ipse
sublimis et gloriosus de⁹. est dulcedo in-
estimabilis. per quam omnia amara dul-
corant̄. **N**am eius dulcedo **S**tepha-
no lapides torrentes dulcorauit. **S**i dul-
cedo **L**aurentio craticulam dulce fecit.

Pro ei⁹ dulcedine ibant **A**p̄t̄i gaudētes a p̄spectu p̄cili⁹. qm̄ digni habiti sūt pro nomine **J**esu. p̄tumeliam pati. **I**bat **A**n̄dreas securus ⁊ gaudens ad crucem. qm̄ ad xp̄i properabat dulcedinē. hec summi dei dulcedo. ipsos ap̄stoloꝝ p̄ncipes sic impleuit. vt pro ipsa crucis patibulū vn⁹ eligeret. alteri quoq; caput gladio feritatis supponere non timeret. **P**ro hac emēda pellem propria bt̄us **B**artholomeus dedit. p̄ hac gustanda veneni poculū **J**ohānes intrepide potauit. **H**anc vt in **L**abor gustauit **P**etrus oim̄ inferioꝝ oblit⁹ clamauit quasi ebrius dicens. **D**ñe bonum est nos hic esse. faciam⁹ hic tria tabernacula. hic moremur. h̄ p̄templemur. hic dilectemur. qz nullo alio indigemus: sufficit nobis dñe te videre. sufficit inq̄ tanta dulcedine satiari. vnā stillam dulcedinis iste gustauit. ⁊ oim̄ inferioꝝ oblitus. oim̄ aliam dulcedinem fastiduit. **Q**uid putas dixisset. si magnam illā eternam infinitamq; dulcedinis multitudinem diuinitatis tue dñe gustasset. quam abscondisti timentib⁹ te. **H**anc dulcedinem tuā dē ⁊ illa gustauit **M**ago **A**gatha dum letissima ⁊ glorianē ibat ad carcerē ⁊ quasi ad epl̄as inuitata agonem suum tibi dñe precib⁹ p̄mendabat. hac sanctissima **P**onaca inebrietate rapta ⁊ sup̄ terram eleuata clamabat. volem⁹ ad celum fideles. volem⁹ ad celum. hanc cum sanctus degustass⁹ **D**avid cecinit. qz magna multitudo dulcedinis tue dñe. quā abscondisti timentib⁹ te. eamq; gustare monebat inquiens. gustate ⁊ videte qm̄ s̄t̄us est dñs. **Q**uis ḡ tam stult⁹. tam insanus. tam temens. tamq; mente capt⁹ est. qui pro modica carnis. aut oculoꝝ. aut mundi p̄cupiscentia. tot tantaq; velit amittere bona. tanta qz diuine dulcedinis voluptate p̄uari. **P**editemur peccati malignitatem atq; vilitatem. **N**ihil est enim peccato per⁹. nihil detestabilius. nihil vilius. nihil deterius. nihil tenoꝝ intellectiue nature officientius. **E**tenim angelica hūanaq; natura cum a summo esset opifere sole clarior p̄dita peccati labe sup̄ omnem carbonē est nigrior effecta. **P**eccatū em̄ ex summa libertate in seruitutē. ex sciētia in ignorantia. ex pulchritudine in turpitudinem. ex hilaritate in mesticia. ex

rectitudine in obliquū. ex patria in exiliū. ex honore in ignominiam. ex pace in prelium. ex iocunditate in amaritudinem. ex amore ⁊ gratia in odium redigit hominē propterea scit⁹ ille **S**eneca inquit. **S**i scirem deos ignoscituros ⁊ homines ne scituros. adhuc propter peccati vilitatem peccare dedignarer. propterea sanct⁹ pater **A**ugustinus ait. si hic peccati pudorē ⁊ illic cinerem. ⁊ inferni viderem horroꝝ. ⁊ necessario in vnum eorū haberem immergi. prius me in infernum immergerem. q̄ peccatum in me committerem. **V**allem enim purus a peccato ⁊ innocens gehennam intrare. q̄ peccati sordē pollutus celorum regna tenere. cum cōstet solos malos in inferno torqueri. ⁊ solos bonos in celesti beatitudine foueri. ab eam rem dolens. ita fugiendum esse meditatur. **D**eum peccatum nomē horrendum. res detestabilis. nullo modo comparabilis. cec⁹ non videt foueam in quam cadit. insanus putat se debere facere quod facit. qz sponte facit peccatum videns ⁊ sciens. ⁊ precipitio se tradidit. mors ⁊ tormenta tm̄ sunt. ⁊ in se feda nō sunt. qz ordinata sunt. peccatum est in se habet feditatem suam. ⁊ in se trahit eternam infelicitatem. **P**eli⁹ enī erat eligere tormentum. qd̄ per se feditatē eternam non attrahit. q̄ peccatum quod cum feditate sua dolores eternos iungit. **E**t certe o miser homo. ipsa sola plus est vitāda peccati feditas. qz quelibet tormentum acerbitas. **P**editemur saluatoris ⁊ domini nostri **J**esu christi passionem. que tante virtutis est. vt non modo a carnis concupiscentia. verū etiam a cūctis periculis. peccat⁹. ⁊ vniuersis malis potens est nos liberare. **U**nde sicut hebraicus ille populus cū a serpente morderetur. serpentem eneam in ligno pendentem intuens sanabatur. sic quemcūq; qz momorderit astutia sathane. si intueatur christum in ligno pendentem p̄ oculodubio sanabitur. **H**ancq; plus est christus. qz quecūq; figura christi. at **N**o si illud potuit figura christi. quāto magis h̄ poterit verus christus. **S**ed tunc xp̄m in crucis ligno pendente vere inspicimus. qm̄ mentis oculis sui sanctissimi pensam⁹ acerbitem martirij. crucifigētes carnem

nostram. **I**uxta Apostolum scribentē ad
Galathas. cum vitijs & concupiscētijs no-
stris. congruit enim nostre infirmitati. vt
qui deum crucifigi meditamur passionē.
reprimendarum carnalium voluptatum
nobis crucem faciamus. **N**ihil est enī
quod tūm terreat dyabolum. sicut arma pas-
sionis christi. quibus etiam victus & de-
bellatus & cecus fuit. **O**b eam rē vir do-
ctissimus Origenes tantā esse inquit vim
crucis christi. vt si ante oculos ponatur &
in mente fideliter retineat. ita vt in ipsam
mortem christi intentus oculis mentis aspi-
ciat. nulla concupiscentia. nulla libido. nul-
lus feruor. nulla eam superare possit in-
uidia. sed continuo ad eius presentiam. to-
tus ille peccati & carnis fugatur exercit⁹.

M Quod diuus patens noster Augusti-
nus in seipso experiens aiebat. Cum me
pulsat aliqua turpis imaginatio seu cog-
itatio. recurro ad vulnera christi. cū me
premit caro. recordatione vulnerū domi-
ni mei resurgo. cum dyabolus parat insi-
dias. fugio ad viscera domini mei. & rece-
dit a me. **S**i ardor libidinis moueat mem-
bra mea. recordatione domini nostri filij
dei extinguitur. **I**n omnibus aduersita-
tibus non inueni tam efficacē remediū.
quā vulnera christi. in illis dormio secur⁹.
& requiesco iutrepidus. **C**hristus mortu⁹
est pro nobis. **N**ihil igitur tam ad mortē
quod per mortem christi nō sanet. **T**ota
spes mea in mortem dñi mei. mors eius
meritum meum. refugiū meum. sal⁹ mea.
& resurrectio mea. proinde in libro de vir-
ginitate nos fixe attentēq; ad christi cru-
cifigi miteria inspiciamus ita iubet. inspi-
ce vulnera pendentis sanguinem morien-
tis. precium redimentis. cicatrices resur-
gentis. caput habet inclinātū ad osculan-
dum. cor apertum ad diligēdum. brachia
extensa ad amplexandū. totum corpus
expositum ad redimendū. hec quāta sint
cogitate. hec in statera cordis vestri appē-
dite. vt totus vobis figuretur i corde. qui
totus pro vobis fuit fixus in cruce. **N**ē-
pe si hec ad memoriā reducantur. nihil
est tam durum. quod non equo animo to-
leretur. parua enim vt inquit Cassiodor⁹
toleram⁹. si recordamur quid biberit ad
patibulum. qui nos inuitat ad celum. **I**-
lle enim obprobria. irrisiones. cōtumelias

as. alapas. sputa. flagella. spineam coro-
nam. crucēq; sustinuit. & nos miseri ad no-
stram confusionez vno fatigamur sermo-
ne. ille cunctas pro nobis pertulit affli-
ctiones. & nos pro nobis eriguas nō sustine-
mus temptatiōes. **I**psē temptari voluit.
vt temptatiōibus resistēdi nos doceret.
mortem subiuit vt nos a morte liberaret
gladiū ignēq; misit i mundum. vt dei an-
geloꝝq; nancisceremur pacē pati vndiq;
voluit. vt & vltro & citro impassibiles fie-
remus. quid plura. **I**nexplicabile clemē-
tiam. vniuersi dñs accepit formā serui. pa-
nis exuriuit. fons sitiuit. lux obscurata ē.
virtus infirmata. vita mortua. redemptor
vendit⁹. vt his omnibus obnoxio hō liber
efficeret. **S**ed quid est quod nobis ad hanc
consequendā liberationem posset esse im-
pedimento. nisi vt ingrati effecti tāti effi-
ceremur martirij inmemores. **Q**uare frēs
mei. quos vna animi cōplector leticia. nul-
la nō dico hora. sed cuiuscūq; tēporis nō
pretereat morula in qua saluatoris nostri
non memorem⁹ passionē. cui⁹ memoria
vt astruere non vereor propugnaculū est
inexpugnabile omnium violentium aduer-
sari. **A**editemur summi dei erga nos
ineffabilem beneficentiam misericordias
& caritatem. **T**anta est enim erga hos be-
neficiorum magnitudo. vt lingua morta-
lis illam explicare non possit. **N**ihil enim
ex nobis sumus. nullius meriti auctores
nullo premio remunerandi. sua tamē bo-
nitate. & esse & mereri. & premium cōtulit.
& non quidem esse solum. sed viuere senti-
re moueri & intelligere. quibus nō solum
do cum lapidibus. cum arboribus. cū bel-
uis. sed etiam cum angelis participes es-
semus ineffabilium munerum bonitatis
sue. & nō angelis tūm. s; sue maiestati nos
similes faciens. sua insigniuit imagine. q̄
dedit vt nō solum serui sed filij eius fierē
mus credentes in eum. **E**t in ipso crea-
tionis exordio in mariarū deliciarum pa-
radiso hominē locauit. vt ibi viueret sicut
vellet. q̄ diu seruaret quod ipse iusserat. cibū
ei tribuerat ne esuriret. potum ne sitiret. li-
gnum vite. ne illum senectas dissolueret.
viuebat proorsus sine pena. sine dolorib⁹.
sine quacūq; mala valitudine. & omnino
sine vlla egestate. sic item ei viuere in po-
testate dederat. vt posset non mori si pia

obediencia sua custodiret mandata. Et cum tubenti placuisset. celestium mentium absque vlla morte adiunxerit consortium omnium visibilium inuisibiliumque rerum perspicua habebat cognitionem. magna virtute predictus totum impabat vniuerso. Nempe viuente omnia celestes orbis soli luna et sidera cuncta suo subijciebant imperio. Nulla sibi a summo opifice denegabant munera angelorum et ipsius deitatis adhuc in terrestri residens solio. se penumero letatus visum. mellifluis reficiebat colloquijs. Sed pro cholorumque cum in tanta celsitudine constitutus. tot affectibus honoribus. tantis decoratibus muneribus non intellexit. et ideo compatus est iumentis insipientibus. et silis factus est illis quorum pessima et insana hec est condicio. ut impinguata et incrassata. extra nutrimentum pastorem custodemque suum recalcitent. Incrassatus igitur et impinguitur miser homo tot ineffabilibus muneribus. contra tantum largitorem recalcitras. cunctis scilicet fieri voluit. et seducte seie placere maluit. ut vilitate periret. quam sui conditoris seruare mandatum. ut in eternum regaliter viueret. quinde non a loco tantum optinaret voluptatum. iniqua lentem sentibus terram eiectus. sed ab immortalitatis condicione. ad mortis necessitatem a summa valitudine in omnem egritudinem generatam a maximo impio ad deprimentem seruitutem. a cunctis oblectamentis ad innumeras amaritudines. ab ineffabilibus bonis ad inexplicabiles erunas et miseras a libertate maxima ad perpetuam captiuitatem. iubente deo. angelico flamine pugione pellente suis exigentibus demeritis miseris est. Et cum neque ipse prophetaus. neque totius sue posteritatis quisquam nunquam tantum fuerit. quam iustissimi et sapientissimi iudicis potuisset iram placare. eiusque tollere maiestatis offensam. ut a tartareis humano generi erepto carceribus aditus in celo pateret ipse miarum deus. antiqua sua morte pietate. non pro creaturarum quamquam. cui tante delende culpe nulla poterit esse peccata. sed eternam suam destinavit sapientiam. ut qui elatus in appetenda dei scia peccauit. per humanam tantam humiliatamque sapientiam eiusque redimere tur. Admirabile mysterium. o imensam pietatem. o inexplicabilem caritatem. deus factus est homo. dominus factus est seruus. inmensus factus est circumscriptus. impassibilis passibilis.

immortalis mortalis maiestas infirmitas. celsitudo glorie. obprobrium hominum. et abiectio plebis. ut venundatus homo peccatis redimeretur. datus saluaretur. captiuus liberaretur. lapsus erigeretur. miser oppressusque glorificaretur. extolleretur homo. Dignus dicitur standi hominis ingratitude. qui iugiter tot tantorumque non fuerit memor beneficiorum. qui pro conseruandis hominum beneficijs seipsum pudicum castum mundumque se non conseruat. Non enim benignissimus deus pro tanta erga nos munificencia sua a nobis aliud quam nostre mentis mundiciam postulat. Ipse enim omnia glorie et pulchritudinis auctor. nos in conspectu celsitudinis sue pulchros inuidos nitentesque gloriosos esse affectat. Et quam vix mundi sumus precellentissimum nobis est munus non nobis illud. sed sue est gratie ascribendum sine qua etiam non fuit nobis collatum. Namque sublimis et gloriosus deus nulli aliquid debet. quia gratuita omnia prestat. Et si quis diceret. aliquid ab illo suis meritis deberi. certe non esset non ei debebat. non enim erat cui deberet. et inde quod meritum est conuertere debes ad deum. ex quo es. cum ex ipso etiam melior sis. ex quo habes quod sis. quam quid est meritum hominis ante gratiam. Quomodo merito percipiat gratiam. cui omne meritum nostrum non faciat in nobis nisi gratia. et cum deus coronat merita nostra. nil aliud coronat nisi munera sua. quecumque igitur bona habemus eorum auctor est deus. Et si bonorum operum ministri sumus. hoc insuper deus gratuita bonitate conferat. Itaque ut cardine epilagemus sermone omne esse nostrum. omne meritum. omne deumque bonum. ipse gratis contulit quod est summum bonum. Quod eam rem in commentarijs Dauidice prophetie. ita noster quod preceptor. Quid dicitur sumus ei. qui primo gratis nos fecit. quia bonus est. non quia illo aliquid meruimus. Deinde de ipsa reparatione. de secunda. scilicet natiuitate quid dicitur sumus. Merita nostra strata fecisse. ut nobis illa salus perpetua mitteretur a domino. Absit si enim merita nostra id facerent. ad damnationem nostram ventrent. Non enim venit ille ad inspectionem meritorum. sed ad remissionem peccatorum. Non fuisti et factus es. Valus fuisti. et liberatus es. Quid deo dedisti. Quid non ab eo gratis accepisti. Perito et gratia nominatur. quia gratis datur. erigit ergo ut tu gratis colas eum. Attende igitur ad

9

teipsum. o hō Attende. o monache **Attē**
de quid merebaris. vide si occurrit tibi ni
si pena. si occurrit nisi suppliciu. **Vides**
ergo quid tibi debebatur. et quid dederit
et quid gratis dedit. **Data** est venia pec
catori. **datus** est spiritus iustificationis.
Data est caritas et dilectio. in qua bona
omnia facias. et super hoc dabit et vitam
eternā et societate angeloz. **Totū** h de mi
sericordia accepisti. merita igit tua nūq̄
iactes. qz et ipsa tua merita. illi sūt dona
Quod cū idem sane contemplares. ad di
uinam clamabat maiestatem. **Quoad** fie
ri possit. et numerans beneficia hoc pa
cto. **O** sapientia que aperis os mutoz
O verbum per quod facta sunt oīa. **Ape**
ri os meum. **Da** mihi vocem laudis tue.
vt enarrē omnia bñficia tua. que mihi do
mine a principio contulisti. **Ecce** eni sum
qz tu creasti me. et qz me creares in nume
ro creaturarum tuarum ab eterno tu pre
ordinasti anteq̄ quicq̄ faceres a prin
cipio. anteq̄ extenderes celos. nec duz erāt
abyssi. adhuc terrā non feceras. nec mon
tes fundaueras. nec dū fontes eruperāt
anteq̄ hec omnia faceres per verbū tuuz
feceras me et creaturā tuaz fore certissima
veritatis tue puidisti. et creaturā tuaz me
esse voluisti. **Et** hoc mihi dñe benignissi
me deo altissime. pat̄ misericordissime. po
tentissime. et semp̄ mitissime. que mea me
rito. que mea gratia. vt complacēt ante
conspectū tue maiestatis creare me. **Nō**
eni eram et creasti me. nihil fueram. et de
nihilō me esse fecisti. **Quale** autē aliquid
Non stipulā nō ignē. non auē vel piscem.
vel serpentē. vel aliquid ex brutis aīalib⁹.
nō lapidem nō lignū. nec aliquid ex eorū
genere. q̄ tm̄ esse possunt. et rescere et sen
tire. sed super hec omnia voluisti me esse.
et ex his que crescūt et sentiunt. qz sum. cre
asco et sentio. et paulominus me parem cre
asti angelis. qz te cognoscendi cum ipsis
rationem accepi. **Sed** paulominus vti
qz dicit. qz illi faciem tuam iā habent. non
per spēm. ergo per spēm. **Illi** facie ad fa
ciem te vident. ego hō per speculū in eni
gmate. **Illi** plene. ego hō te video a par
te. **Sed** cum venerit quod futurū est. eua
cuabitur quod expte est. quando reuela
ta facie iam faciem tuam videbimus. qd̄
iam prohibebit nos esse minores paulo

minus ab angelis. quos tu domine coro
na sp̄i. ornata gloria et honore coronaue
ris. quos tu domine numis quasi et ami
cos sanctos tuos honorificaueris. imo po
tentia pares illos angelis feceris et equa
les. **Mempe** et veritas tua dicit. equales
erunt angelis. et filij dei erūt. **Quid** nū
rum si filij dei sunt. si pares sunt angelis.
vere quidem erūt filij dei. qz filius homi
nis factus est. filius dei. hec igitur cōside
rauti mihi. fiducia est mihi dicere. homo
non minor paulominus ab angelis. quia
deus homo et homo deo. et non angelus
Et dicam propter hominem creaturā di
gnissimā. qz verbum quod erat in prin
cipio deus apud deum. verbum per quod
deus dixit. **Fiat** lux et facta est lux. ange
lica sez natura. **Verbū** per quod deus
creavit omnia in principio. idem verbuz
caro factum est. et habitavit in nobis. et vi
dimus gloriam eius. gloriāz quasi vnige
niti a patre. **Ecce** gloria per quā gloriō.
ecce gaudium per quod gaudeo domine
deus meus vita mea et gloria anime mee
Et vere gloria. vere gaudium. vere salus
anime mee. tu es xp̄s deus meus. qz non
modo sic me fecisti vt tuus essem eterna
sapientia patris. cum non essem. sed rede
misti cum perissem. vt humiliatus fuisti.
vt homo esses. et obediēs ei fieres vsq̄ ad
crucis mortē. perierā vtiq̄ domine. et mor
tuus fueram. et ad mortuum descendisti.
Mortalitate suscepisti. ad seruū rex descē
disti. et vt seruū redimeres. teipsum tradi
disti. et vt ego viverem tu mortē suscepisti
Mortem vicisti et me restaurasti. cū te hu
miliasti perieram et abieram. et in peccat̄
meis venundatus eram. **Venisti** pro me
vt me redimeres. et tm̄ me dilexisti. vt san
guinem tuum plectum tuum dares p me
dilexisti me plus qz te. qz mori voluisti p
me. tali pacto. tā caro precio reduxisti me
de exilio. **Redemisti** me de fuitō. retraxi
sti me d̄ supplicio. **Vocasti** me noie meo.
Signasti me signo tuo. **Et** vt memoriale
tuū semper esset in me. et nūq̄ recederet a
corde meo. qui pro me non recessit a cru
ce. **Unxisti** me oleo tuo. quo tu vnct⁹ fu
isti. et a te christe dicerer christianus. **En**
in manib⁹ tuis descripsisti me. vt sp̄ sit me
moriam mea apd̄ te. si tm̄ mēoria tua sint u
git apd̄ me. sic igit grā tua et misericordia tua:

semper preuenerunt me. de multis namque peccatis liberaſti me liberator meo. quando erraui ad viam reduxiſti me. quoniam ignorauit me docuiſti. quando peccauit compuiſti me. quando fui triſtis ſolatus es me. quando desperaui confortatiſti me. quando cecidi erexiſti me. quando ſtetit tenuiſti me. quoniam iui duraxiſti me. quando ueni ſuſcepſiſti me. quando dormiui cuſtodixiſti me. quando clamaui exaudiſti me. **H**ec et multa alia beneficia largitus es mihi Domine deus meo. uita anime mee. de quo dulce est mihi ſemper loqui. ſemper cogitare. ſemper tibi gratias agere. ut poſſem te pro omnibus bonis tuis laudare et amare toto corde. et tota anima. et tota fortitudine mea. ſimul et omnibus medullis intimis cordis. omniumque compagum mearum. beata dulcedo deus meus omnium. qui delectantur in te. **S**ed imperfectus meum uiderunt oculi tui. **S**culi inquam tui multo lucidiores ſunt per ſolem. et aſpicientes omnes vias hominis et profundum abyſſi. qui in omni loco ſe contemplant bonos et malos. quod cum tanta ſuauitatis ſit perſpicacitas. caueamus ne corda noſtra aſpiciant impudica. ne labe infectos libidinis. nos a ſuo conſpectu abijciant. **C**ogitemus etiam fratres. quo pacto ei diſplicere audeamus. quod nos tot ac tantis donauit muneribus. quis enim non confundatur quippiam coram illius oculis operari turpitudinis. qui nihil ad eius commodum honorumque faciendum omiſit. **S**ecundum primam conſeruande pudicitie remedium eſt frequens. pura. et nuda omnium etiam cogitationum. ex quibus quis ad impudicas concitatur actiones. conſeſſio. **C**onſeſſio enim antiquus aduerſarius noſter nobis perſuadere. ut uana cogitamina eorum pudorem leuitateque ſuggerens. nos conſiteamur. quatenus per illa dum inconſeſſa in animo reſideant tullemur ueremur et uirguremur. ſicque labamur in conſeſſum. quo ſubrepto iam pudicitia pereat. propterea ſicut talium cogitationum uulnera nunc eodem inſtigante aduerſario. nunc propter legem membrorum repugnantes. nunc tactum uanumque aſpectum inſflamantem. nunc propter male actorum memoriam. ut uicque deſſe poſſunt. ſic et conſeſſionis medicinalia deſſe non debent. **N**on enim uult deus ut has uanas conſiteamur cogita-

tiones. ſicut nec et cetera peccata noſtra quod ipſe ea ignoret cum omnium cognitor ſit et omnia ſint coram ſue maiestatis oculis nuda. ſed quod dyabolus hoc deſiderat. ut inueniat quod nobis ante tribunal iudicis eterni obijciat. ideo nequiter perſuadere nititur. ut magis deſendere quam accuſare peccata noſtra uelimus. **C**ontra autem dominus noſter quod miſericors et pius eſt. et noſtre ſalutis amator. uult ut ea confeſſeamur in hoc ſeculo. ne pro illis confundamur in futuro et temendo iudicio. **S**i enim confeſſeamur nos. ille parcat. ſi agnoſcamus ille ſcit. **S**erpens autem ille quomodo inſtitit ut homo caderet qui ſtabat. ſic agit. ut qui cecidit non reſurgat. ideoque aduerſus incantationes eius et inſidias. quibus nunc impedire nobis uult confeſſione peccati reſiſtamus. quod enim ſcit nos non poſſe redire. niſi per humilitatem. qui per ſuperbiam lapſi ſumus. ad quam ipſe nobis dux fuit. omni ſtudio et conatu confeſſionem. que nutrit eſt humilitatis nobis impedire. uos pro eius peruerſa ſtudia dirumpentes chriſtum humilitatis ducem ſequamur eius rogantes clementiam. ut pedes noſtros dirigere dignetur in uiam pacis. per quam in uiam tabernaculi admirabilis uſque ad domum dei in uoce exultationis et confeſſionis ambulemus. **V**ere enim confeſſio ipſa uia eſt. per quam relinquitur caſtra tartarea. per quam ſathane ſupera mus impugnationes. per quam abijcimus uicia. per quam pudicitia humilitate ſide ſpe caritate et ceteris ornatur uirtutibus. immo omnium earum ipſa inuerti bile nobis eſt propugnaculum. **C**onfeſſio eſt aiaz currus. ſcala celi. ingreſſio ad dominum. collatio glorie. et uere felicitatis cardo. hunc preceptor noſter in libro de uerbis domini ait. **C**ognoſce quid es. cognoſce te inſirmum. cognoſce te hominem. cognoſce te peccatorem. cognoſce illum qui iuſtificat te. cognoſce quod maculoſus es. **A**ppeat in confeſſione tua macula cordis tui. et pertinebis ad gregem chriſti. quod confeſſio peccatorum inuitat medicum ſanaturum. **S**emper igitur conſitere. ſemper enim habes quod conſitearis. difficile quidem eſt ut in hac uita ſic homo moretur. ut nihil inueniat in eo quod reprehendaſſet. **E**t ſi magna deſeruiſti non debes propter id parua. contemnere

ex contemptu enim parua fuit magna et
continuo modice aque decursu. magnus
confluit pelagus congregari. op^o e^o igitur
ut non in magnis solum. sed etiam in minimis ac
leuibus te reprehendas. ne ille te reprehendat
qui condennaturus est. **O**ctauum
studende pudicitie remedium est. ut imi
nentibus temptacionibus mens ipsa ad alia
distrahatur. utpote ad eas quas dixi
mus meditationes. aut quascumque alias
animi vel corporis salutiferas occupatio
nes. iuxta beati Hieronymum admonen
tem. semper aliquid boni operis facito. ut
te dyabolus inueniat occupatum. Quonia
qui carnis sue desiderijs non resistit. ut di
uus Bernardus in libro de interiore ho
mine inquit. motus cordis sui custodire ne
gligit. et ita tandem praua consuetudine al
ligatur. ut postmodum volens eis resistere
non possit. propterea quatenus huiusmodi con
siliarios improbos et iniquos in unum con
uenire sentis. non eis consentias. sed illico
excute te. nunc ad orationem. modo ad ope
rationem. sepe autem ad meditationem. nec
prius cesses. donec illi euanescent. Intue
re quomodo christus stetit in cruce. considera
quomodo morietur vel ubi vel quomodo. Statue te an
te terrificum tribunal tremendi iudicis. de
scende usque ad infernum inferiorem. et ibi cer
ne quomodo anime pro peccatis suis puniuntur.
Talis enim cogitatio post baptismum reme
dium est contra turpes cogitaciones. Quonia
tum in super aduersantes etiam si dedita ope
ra inferantur. Idoneus testis est Ado
lescens cenobita. qui cum. ut sententia patrum
narrat historia. nullis ieiunijs. nullis di
sciplinis. nullisque orationibus ardentis libi
dinis potuisset flammam extinguere. Se
niores monasterij consuluit. ex quibus unum
et prudentia et sanctimonia clarus palam
sic eum hortatus est. ut in obsecrationibus.
et dominatione carnis perseveraret. quoniam per
seuerantia omnium esset palma certaminum.
Ex alio latere verens fratris lapsum. clam
destinas in eum tetigit insidias. iubens non
nullis. ut quocumque eum inuenirent in loco.
ei insidiarentur. impropria contumelias. con
uitia et maledicta quecumque imponendo at
que inferendo ipsique prepositum citiores. pro
clamantes adirent. inducerentque testes. qui
eum in cunctis causis reum esse profiterentur
qui cum pro saluanda fratris anima iussis

iam per annum quiescent. Simulans illata
rum iniuriarum senescium esse interrogauit.
Senior adolescentem. an solitis videretur
prationibus. cui respondens ait. mihi quod
tidie iuste accensator. mihi quod iniustus tot
affectus iniurijs. ac ob eas continuo gemere
ti et lugenti vivere non licet. fornicari quomodo
licet. et eo pacto dei seruo aduersa salutem
fera extiterunt medicamina. cum ab eo proz
sus carnis illecebriferos stimulos et demo
num tolleretur insidias. Quocirca sane ab
Augustino dictum est. quod aduersitatis fla
gellum interius et exterius glorificat creato
rem. compellit nolentem. erudit ignorantem.
custodit virtutem. protegit infirmitatem. ex
citat torpentem. humiliat superbientem. pur
gat penitentem. coronat innocentem. nunci
at ad mortem superiuuentem. perinde virtus
per quietem ut beatus Gregorius inquit
in Iob se exercuit. sed virtutis opinio com
mota per flagella fragauit. quoniam sicut aro
mata fragrantia suam non nisi cum incen
duntur expandunt. ita sancti viri. omne quod
virtutibus redolent. in tribulationibus inno
tescunt. Et nimirum qui in campo certami
nis huius mundi. in quo omnes positi sumus
dolores. plagas. tribulationes et ad
uersitates non suscepit in futuro in glo
riosus apparebit. **R**ogum custodiende
pudicitie remedium est oportunitatis. cui
tatio non quod loci persone temporisque comodi
tas facile inducunt hominem ad peccan
dum. Perinde beatus pater noster Augu
stinus non quod cum muliere loqui solus vo
lebat. etiam si referendum aliquod euenis
set arcanum. Et si forsitan aliqua emer
genti necessitate aliqua audire compelle
retur. id minime faciebat nisi qui testes es
sent antea preordinauisset. quod cum exem
plo docuisset. iure precepit in regula. In
ecclesia aut ubique femine sint inuicem
vestram pudicitiam custodite. **I**n quibus
pe hominem feminarum inuadit couer
satio. ut nemo sit tam castus. quem ex diu
turo oportunoque commercio non proster
nent. quoniam aculeus peccati est forma
femineas. et mortis conditio non aliunde
surrexit quod de muliebri substantia. Idcirco
eo in libro. quem de clericorum singu
laritate inscripsit Augustinus ait. Sepen
ramini peccor. sepamini a cogitacione pestifera
quod cum fuerit uniusquisque longius ab aduer

sis. tantū non sentit aduersa. Et min⁹ vo-
 lupratibus stimulat. vbi non est frequen-
 tia voluptatum. et min⁹ auaricie molesti-
 as patitur qui diuitias non videt. **S**i
 non vis a serpente mori. nō ab igne cō-
 buri. non a pice conquinari. fuge serpen-
 tem. recedas ab igne. et picem non con-
 gas. qm̄ sicut de carbonib⁹ surille dissil-
 unt. de ferro rubigo nutritur. **O**rbos
 aspides sibilant. ita mulier fundit cōcupi-
 scentie pestilentiaz. in risu dissoluit. nunc
 blandicias exhibet. nūc saltat. nūc pecto-
 ra et vbera pādit. nūc venenoso aspēu ve-
 lut sagittas intus iactat. et qd̄ est super-
 cuncta venenoso. canere et psallere dele-
 ctatur. cui⁹ cantu tolerabilis est audire
 basiliscū sibilantem. **H**inc Salomon. euz
 saltatrice noli assiduus esse. nec audias il-
 laz. ne forte despereas in efficacia ei⁹. qd̄
 si Herodes monumentū seruasset preco-
 nis ep̄i caput nō abscidisset. **H**inc Cry-
 sostom⁹ ait. nil aliud esse sciam q̄ amici-
 tie inimicā. ineffugabilem penam. necessa-
 rium malū. naturalem tēptationē. deside-
 rabilem calamitatē. domesticum pericu-
 lum. delectabileq̄ detrimētū. **H**inc de
 pat̄ noster Aug⁹. in libro de nuptiis scri-
 bēs dicit. Inter mali ad hominē mulier ab-
 initio fuit. mortis porta. discipula serpen-
 tis. dyaboli cōsiliaria. furūcula arboris.
 fons deceptionis. canicula operum diu-
 norum. rubigo sanctorū. que vultus sacra-
 tissimos elixit. et cui⁹ homines tā pene an-
 gelos factos facies periculosa deiecit. cu-
 ius latrocinia puenerunt ad sidera. facies
 in terris posita in alto emisit scandala. in-
 viendo multitudinē viroz. que tanta ca-
 lamitas rerum viduarū paradysum cōpi-
 lauit et celum. quid igitur aliud mulier q̄
 fornicā decipule. q̄ insidiosa deceptrix.
 q̄ puera et amarissima pestis. que laqueo
 blādo incautos semp̄ elexit. et toxicato ve-
 neno innumerabiles cruciauit. **Q**uid ali-
 ud mulier q̄ laque⁹ dyaboli occupantis
 que vermiculo sepe ex alto deiecit impu-
 dentes. hinc sane scriptum est. **O**mnis so-
 dalitas mulierum. gluten ē delictoz. et vi-
 scus toxicatus quo dyabolus aucupat̄.
Sane igit̄ et prudenter Troie instituerūt
 seniores edici preconio. vt a facie fuge-
 rent Helene. cum publica adiret spectacu-
 la. ne se⁹ sua in lexi pulchritudine ad libi-

dinem concitarentur. q̄ si pro ciuili bonē
 state seruanda infidelis ille populus tm̄
 adhibuit cautele. vt iuniores monerētur
 Helene fugere aspectum. quanto magis
 nos qui christicole sumus. **N**os qui deo
 dicati sumus. nos qui castitatem professi
 sumus. omnē peccandi oportunitatem fu-
 gere debemus. nō de loco fratres. nō de
 persona. non de tempore confidam⁹. qm̄
 nouimus qui et sanctimonia et pudicitia
 clari habebant̄ instigante dyabolo. data
 oportunitate vna actione. et tempus et p-
 sonam et locum sacrum omnes pariter p-
 phanuisse. nō igitur iniuria p̄ceptoris no-
 ster etia⁹ in ecclesia iubet pudicitiam cu-
 stodiri. quonia⁹ caprus et obcecatur. amor
 etia⁹ violare templa nō veretur. si ei pec-
 cādi cōmoditas exhibeatur. **D**ecimum
 conseruande pudicitie remedium est cor-
 poris animiq̄ exercitatio. nāq̄ sicut acci-
 dia vtrūq̄ homine⁹ languidum facit. de
 virtutum culmine eijcit. calamitatibus af-
 ficat. contemptibile reddit. libidinis in eo
 fomenta nutrit. omnis turpitudinis ille-
 cebrosus actibus fedat. omnis male con-
 cupiscentie. et demouet sedem ipsum cō-
 sicut. ita econtra labor corporis. et exer-
 citium virtutum eum locupletatur. pur-
 gat. mundat. extollat. castum. pudicū. sa-
 num. humilem. sapientem. deoq̄ gratum
 efficit et conseruat. **N**aturalium enī re-
 rum ad exercitium nos mouemur exem-
 plis. **A**er quidem ne corrumpatur et pesti-
 lens fiat. nūc agitur procellis. nūc plu-
 uia roreque irrigatur. nunc caloribus. nūc
 que frigoribus expurgatur. **S**epe exagita-
 tur tonitruis nonnūq̄ inflamat̄ corrup-
 tionibus. crebro nives grandinesq̄ cō-
 gerit. vt infecti et eleuati e terra lacunisq̄
 vapores morbideq̄ exaltationes aut atte-
 nuentur aut proisus in nihilum redigun-
 tur. **P**aria itez et clarissima et putredinis
 sunt exptia. qz iugiter fluūt atq̄ refluūt. et
 maximis sepenumero fluctibus tument.
Decurrentiū flumioz genita. et ipsoz de-
 niq̄ vñ salubriores sunt. **Q**uiescētes autē
 aque putride et infructuose sūt gustui nau-
 seā. stomacho egritudine. odoratu fetore
 inferūt. **E**o pacto religiosi ocio dediti pu-
 trent corpore. fedant̄ mente. et non nisi lu-
 rurie et concupiaz vmes p̄ducunt. **O**b eam
 rem vapores. exaltatōesq̄ ciboꝝ atq̄ po-

tuū ex lacunis nostri stomachi. utpote ol-
la et renū atq; lumboꝝ fontibus scatu-
rientes. nisi vel ieiunijs consumuntur. vel
laboribus per sudores resoluuntur innu-
meras egritudines fociosq; libidinis et in-
extricabiles temptationū laqueos inge-
nerant. **Fugiam⁹** igitur corporem animi
fugiamus corporis quietem. obediamus
opifici nostro. qui in sudore vultus no-
stri iussit nos vesci pane nostro. **Hāc** q;
in labore hominū non sunt. in labore p-
fecto demonū erunt. **Qui** sudores euitāt
mundi. in sudoribus cruciabantur infer-
ni. **Luna** sol et quippe sydera cuncta. ele-
menta omnia. plante et vniuersa germinā-
tia pigros arguēt. **Cum** ea ipsa oia ad in-
stitutum ordinatūq; eorum finē absq; oī
segnitie contendant. omnis igit̃ vita no-
stra in hoc mūdo in laboribus sita esse de-
bet. ut in futura eterna potiamur requie.

Religiosoz igit̃ vita in his occupari
et cōsumi debet exercitijs que deo place-
ant. et dyaboli vincula rumpant. ceu ora-
tiones lectiones disputationes monitio-
nes disciplinationes predicatiōes. horto-
rum vinearum pratorūq; prediorūq; cultu-
re. sacrorū mūdatio et cetera que ad stru-
ctores fullones sutores scriptores fabros
pictores sculptoresq; spectant operatiōes
et he precipue que ad bonum sanctūq; re-
gimen familie pertinet. **Itaq;** ipsum
vir religiosus canonicas absoluat horas
ab his ad lectiones proficiscat. quib⁹ ex-
pletis ad labores manū cōgrediatur. su-
per omnia tamen iussa cōpleat prelatorū
ut opera exerceat pietatis. **Sed** ad hanc
quidem professionem seruitutis dei veni-
unt ex conditione seruili liberti. vel ppter
hoc ab hominibus libertati dati. vel libe-
randi. et ex vita rusticana. et opificum exer-
citatōne. et plebeio labore. tanto vtiq; fe-
licius. quanto educati fortius. qui si non
admittant̃ graue peccatum est. multi enī
ex eo numero vere magni et imitandi ex-
titerunt. propterea q; et ignobilia mundi
elegit deus. et ea que non sunt. ut ea que
sunt destrueret. ut non glorieſ omnis ca-
ro coram deo. hec itaq; pia et sancta cogi-
tatio facit. ut etiam tales admittant̃. qui
nullum afferant mutata vite documentū.
neq; enim apparet vtrū ex proposito ser-
uitutis dei venerint. an vitam in opem et

laboriosam fugientes vacui. pasci atq; ve-
stiri et insuper honorari volentes ab eis a
quibus contēni contentiq; consueuerunt.

Tales quippe si quo min⁹ operent̃ de
infirmirate corporis se excusare non pos-
sunt. qm̃ preterite vite consuetudine con-
uincunt̃. sed vmbraclō male discipline se
contegūt. ut ex malo intellectu euāgelico
sermōe dicēte. respicite volatilia celi. quo-
niam nō serunt neq; metunt. et cetera p-
cepta apostolica dicētia. **Qui** n̄ vult ope-
rari nō manducet peruertere nitunt̃. **Ce-
re** tales iuxta obturgationem patris no-
stri Augustini. in eo libro quem de ope-
ribus monachoz edidit. volatilia celi sūt
per superbiam in altū se extollendo. et fe-
nū agri se carnaliter sentiendo. **Atq;** vti
nam isti. qui vacare volunt manibus. oī-
no vacarent et linguis. **Neq;** enī tam mul-
tos ad imitationem imitarent. si non tm̃
exempla pigra. sed etiam muta propone-
rent. **Serum** isti qui nihil carnaliter ope-
rando volatilia celi imitantur. cur man⁹
ociosas et repostoria vel horrea habere vo-
lunt. **Cur** ea sumunt ex altoꝝ labore re-
conduntur. cur deniq; molunt et coquūt.
Hec enim aues non faciūt. cur volatilia
celi non sunt in exemplo ad nihil speran-
dum et sunt in exemplo ad nihil speran-
dum. non tamen quisq; purat apostoloz
contrarium fuisse euāgelio. cui ipse por-
titor et prece in vniūso mundo extitit. chri-
stus enim sollicitudinem prohibuit auar-
rorum. non negocium humanoz laborū.
Apostol⁹ vō honestos iussit labores. ne
comestus a nobis panis in iustos verta-
tur dolores. **Ille** auariciā que est idolorū
seruitus vetuit. h̄ moderamen exercitiij ad
animi salutē iussit. **Quod** non modo ver-
bo sed opere vterq; miximodum comple-
uit. **Hāc** quis legit christum vnq; ocio-
sum extitisse. **Hūc** quid oīm suā peregrina-
tionē egit in laborib⁹. **Hūc** quid impnis
iussa capeſcebat parentū. **Hūc** quid postmo-
dū cū palam voluit se esse filiū dei ostēde-
re quietit vnq;. **Hāc** modo orādo. mō lan-
guores sanando. mō oras et regiones plu-
rimas lustrādo. mō differendo. mō incre-
pando. modo monēdo. mō solando. mo-
do docēdo. mō instituta faciēdo. modo
humanitatis. mō diuinitatis. mō vniū-
q; vbilibet opera ostendēdo operabatur.

Heus inertes pigri atq; indevoti ad eos
 solum chusti animū cōvertite labores q̄s
 sue passionis tempore pertulit. **Q**uis vn
 q̄ tantū laboravit. **Q**uis vnq̄ tantū an
 gariatus fuit. **Q**uis vnq̄ tot dolores at
 q; tormenta sustinuit. **F**unquid ociosus
 fuit christus cum orando sanguinem su
 dit. cum captus ⁊ ligatus extitit. cum co
 laphos accepit. cum a planta pedis vsq;
 ad verticem capitis vapulavit. cuz caput
 perfossum spinis habuit. **C**um venenata
 spota ⁊ pocula suscepit. cuz tot obprobria
 blasphemias ⁊ cōtumelias tā equo animo
 audiuit. cum altaz ⁊ ponderosam crucis
 arborem toto afflicto baiulavit dorso. cū
 in eo pedes brachia ⁊ corpus totum extē
 dit. cum manus pedesq; clavis cum in
 explicabili dolore confixos habuit. cum la
 tus vulneratum ostendit. cū alto clamor
 re verba pietatis in cruce pēdens intonu
 it. cum tandem ex hac luce migrans tar
 tarea regna iuasit. ⁊ alligato sathana. ca
 pta preda expoliavit inferna. cum post
 modum. fl. dieb⁹ multis argumentis sua
 resurrectione probata celos ascendit. ⁊ ad
 dextram dei patris sedens. quem discipu
 lis promiserat. paraclitum spiritum sc̄m
 misit. **Q**uocirca ap̄lus Paulus ad **He**
 breos scribens ait. **H**abentes pontifices
 magnū. qui penetrauit celos **J**esum fi
 lium dei teneamus fidei nostre confessio
 nem. **N**on enim habem⁹ pontificem. qui
 non possit compati infirmitatib⁹ nostris
 temptatū autem per omnia pro similitu
 dine absq; peccato. **Q**uem ipse aposto
 lus sic gloriose imitat⁹ est. vt nullis labo
 rib⁹. nullis periculis. nullis deniq; mor
 tis generibus parceret. vt ei⁹ nomen cun
 ctis gentibus manifestaret. **U**n ⁊ de se
 ipso **C**orinthis ita scribit. **I**n laboribus
 plurimis. in carcerib⁹ abundantib⁹. in pla
 gis supra modum. in mortibus frequēter
 a iudeis quinq;e quatrigenas vnas mi
 nus accepi. ⁊ virgis cesus sum. semel la
 pidatus sum. rer naufragiū pertuli. nocte
 ac die in profundum maris fui. in itineri
 bus sepe periculis fluminū. periculis la
 tronum. periculis ex genere. periculis ex
 gentib⁹. periculis in ciuitate. periculis in
 solitudine. periculis in mari. periculis in
 falsis fratrib⁹. **I**n labore et erūna. in vigi
 lijs multis. in frigore ⁊ nuditate. preter il

la que extrinsecus sunt. instātia mea quo
 tidina. sollicitudo omnū ecclesiaz. **Q**uis
 infirmat. ⁊ ego nō infirmor. **Q**uis sc̄da
 lizatur. ⁊ ego nō vior. **E**t tandem post in
 numerata itinez discrimina. post inexpli
 cables diuini verbi preconizatōes. post de
 niq; in finitas **R**omanoz persecutiones
 capite p confessione nois christi truncat⁹
 est. ppter que ⁊ alia innumera **A**ug⁹. in li
 bro de operib⁹ monachoz de ipso ita lo
 quit. mirandam rēfecit ap̄lus. qui reuera
 in tanta sollicitudine oim ecclesiarum p
 pagatarū ⁊ propagandarū ad eius curā
 laborēq; pertinentium etiā manibus ope
 rabatur. **E**t rursus ap̄lus **P**aulus in
 quit. nec furta faciebat. nec effractor aut
 latro. nec auriga aut venator. aut histrio.
 nec turpiluc⁹. sed honeste ⁊ innocē que
 apta sunt humanis vsib⁹ operabat. **S**i
 cut se habent opera fabroz. structoz. su
 toz. rusticoz. ⁊ his similia. **N**eq; eni hone
 stas ipsa reprehendit. qđ reprehendit su
 pbia eoz. qui honesti vacari amant. s; es
 se non amant. nō igitē dedignaretur **A**po
 stol⁹ sue rusticanū aliqđ op⁹ aggredi. si
 ue in opificiū labore versari. **Q**ui eni ait.
Sine offensione estote iudeis ⁊ grecis et
 ecclie dei. q̄s in hac cā reuereri poss; igno
 ro. **S**i iudeos dixerit. patriarche pectora
 pauerūt. **S**i grecos q̄s etiā paganos di
 cunus ⁊ phos. multū sibi honorabiles su
 tores habuerūt. **S**i ecclesiā dei hō ille iu
 stos ad testimoniū coniugalis semp man
 suete virginittatis electus. cui desponsata
 erat virgo **M**aria que pepit christū. faber
 fuit. quicquid hoz ergo cū innocentia et
 sine fraude hoies operant bonū est. **N**az
 p̄cauet hoc ⁊ ipse **A**pl⁹. ne quisq; ex ne
 cessitate sustentande vite in mala opa di
 labat. **Q**ui furabat inquit iā non furetur
 magis autē laborez manibus suis. vt ha
 beat vñ necessitatem tribuat patienti. q; si
 vas electionis **P**aulus q̄ iuste ac merito
 p euangelizandi officio. qđ tanto exerce
 bat cū feruore. p propaganda gubernan
 daq; ecclesia. quā tanta proferebat cari
 tate. victū vestitūq; potuisset erigere. nul
 lum mechanicū respuebat op⁹. ne cuiq;
 murmurandi preberet occasionē. quanto
 magis nos pro custodienda pudicitia. p
 euitanda mentis torpore. p faciēda obe
 dientia. pro subueniendo monasterijs in

honestis religiosisque operibus laborare debemus. Qui autem se ab operibus retrahendo dicunt vacare lectioni. nō ut Augustini. contra tales inuenit. illic inueniunt quod precipit Apostolus. que est ergo ista peruersitas. lectioni noli obtemperare. dum vult ei vacare. et quod bonum est. ut diuini legatur. ideo nolle facere quod legitur. Quis enim nesciat tanto citius queque proficere cum bona legit. quanto citius facit quod legit. **O**bedientes igitur fratres apostolicis preceptis aliquas temporum partes manuum deputemus operibus. tunc etiam nostre orationes deo erunt gratiores. quoniam citius exauditur una obedientis oratio. ut Augustinus inquit. quod decem milia contemptoris. Cantica vero diuina cantare et manibus laborantes facile possunt. et ipso labore tamquam diuino celeumate consolari. An ignoramus omnes opifices. in quibus vanitatibus. et plerumque in turpitudinibus theatricarum fabularum donent corda. et linguas suas. cum manus ab opere non recedant. Quid ergo impedit seruū dei manibus operantem in lege domini meditari et psallere nomini domini altissimi. quid Paulum Anthonium. Zacharium. Hieronymum. Augustinum et alios quotidiana exercitatio impedire. ut de deo et gloria non considerarent beatorum. Placet igitur nobis vita beati Arsenij institutio qui quousque omni tempore in opere manuum esset occupatus. sic tamen celestis patrie ardebat amore. ut ob vehemens illius desiderium lacrimari cessaret nunquam. Placet et alterius viri sanctissimi exemplar qui cum in vasta solitudine carnis incendio. et procreande prolis vexaretur stimulo. ut simul carnem et temptatorem dyabolum superaret ex ceno mulierem unam quasi uxorem. alteram quasi filiam plasmauit. Tunc ad se tacitus ait. Uxorem habes et filiam. itaque opus est ut magis ac magis laboribus insudes. ut eis ac tibi victum vestitumque lucreris. eo pacto noctes diesque laborans maceravit corpus. carnem in seruitutem redegit. temptationes superauit et suam illesam custodiuit pudicitiam. Si quis autem veram corporis infirmitatem ut laborare non possit ostendit humane. ut Augustinus. etiam iubet. tractandus est. qui vero

falsam preterdit. et conuinci non potest. deo est dimittendus. **E**ū tamen et alios quoscunque hortamur. qui vel non possunt. aut manibus laborare cōtemnunt. a lectione diuine scripture et ab oratione non cessent. si malas insurgentes cogitationes perdere attemptant. Namque diuina eloquia a peccato hominum retrahunt. dicente Propheta. In corde meo abscondi eloquia tua. ut non peccet tibi. Oratio ut non labamur. auxilium impetrat. Lectiones diuine tonitrua sunt in aure dyaboli. oīones deuote effuse iacula sunt contra demones. per lectiones relinquinur a temptatore. per orationes fugamus aduersarios. utraque propugnaculum est et scutum custodiende pudicitie cullibet aduersitatis resistendi remedium. et oīum temptationum excellens victoria. **U**nus preceptor et saluator noster christus. ut nos temptationi resisteret doceret. ipse per oīa voluit temptari. et in temptatione quilibet diuine scripture clypeum oppōere. Attendamus igitur fratres. quod preceptor noster responderit dyabolo. et quia talis temptatio nobis venerit dicamus et nos illud quod ipse dicendum docuit. Temptatus est de gula. quod dixit. et non in solo pane viuit homo. Temptatus est de curiositate miraculi. quod respondit. non temptabis dominum deum tuum. Temptatus est de auaricia. que est idolorum seruitus. quō resistit. scriptum est. dominum deum tuum adorabis. et illi soli serues. Sic et nos cum temptamur in luxuria. ad sacra recurrētes scripturam dicamus dyabolo scriptum est. non me habebit. et rursus fugite fornicationem. Temptamur de mundi statu et honore. respondemus ei. scriptura inquit. nolite diligere mundum. neque ea que in mundo sunt. hanc resistendi viam imitantes. neque concupiscentia carnis nec oculorum. nec ambitio seculi nos subiugabit. Oratio insuper quantum huic habende custodie presit. tum et his que in superioribus considerauimus tractatibus. tunc et sanctorum patrum gestibus apte transigit. qui imminente carnis passione pro quodam singulari remedio ad deuotas habebant orationes cōcursum. Proinde diuini Patrum deum in mortalem vocat in testem. se demones pluries audiuisse. eorum ad capiendas animas recesere insutias. Ex his quibus alius se se presertim virum habuisse certamē referebat. qui quotiens ei prauas inquit immitto cogitationes. mox ad orationes insurgens se in terram

cū gemitu ⁊ lachrymis p̄sternit diuinum
 implorās auxiliū. ad cui⁹ oīez cogor con-
 fusus abire. **Alī** autē gloriebāt se contra
 torpore affectos. q̄z facile esse victorem.
Quocirca sp̄ orandū est. ⁊ nomen dñi no-
 stri **Iesu xpi** p̄tra temptationes inuocan-
 dū esse. br̄us senex hortat̄. **Ob** eā rē quan-
 dam **Aginez** q̄z maxime tēptatam ⁊ plu-
 rimū oīoni deditam. **Angelus** dñi docuit
 vt si temptationes sup̄are ꝑcupisceret. il-
 lis imminentib⁹ corde oīez diceret. **Cō-**
 fige timore tuo carnes meas dñe. a iudiv-
 cijs em̄ tuis timui. cui non oīo obtparet
 oēm carnis non solū depressit. sed repulit
 ꝑcupiscentiam. **Undecimū** p̄seruande
 pudicitie remediū est. carnis comitio. **Do-**
 mat̄ autē caro multifariam. vno q̄dez mō
 ieiunijs. quē parens nr̄. q̄z saluifere mā-
 dauit cū abstinentia esce ⁊ pot⁹ eā doma-
 re iussit. **Qui** em̄ riuulos adnihilare cu-
 pit fontem desiccet op⁹ est. at em̄ semē cō-
 cupiscentie ⁊ oīs fluxus libidinis exsup-
 abundantia fonte emanat ciboꝝ. **Nāq̄** ci-
 bi in stomachi olla decocti grossior pars
 ꝑ secessum emittit̄ subtilissima ꝑ venas
 sanguinez carnemq̄z transsubstantiat̄ vt
 inde vita p̄seruet̄ animati. **Quociensq̄z**
 ho vel ad augmentum vel ad p̄seruandā
 vitam q̄s satis est alimenti suscepit. q̄s
 sup̄ est in semen. p̄creande prolis natura
 duertit. sup̄abundantia igit̄ potus ac cibi
 fons. lacus causaq̄z est oīs libidinis desic-
 ca ḡ lacum exhaurias fontem. tolle cām.
 ⁊ riuulus. ⁊ effectus tollet̄ luxurie. **Ob**
 eā rem q̄ castitatis nitere desiderarunt cā-
 dorem. adeo artificiosa fugauerunt ieiunia
 vt languētes sicut br̄us **Piero**. memin-
 it aqua frigida vterent̄. ⁊ coctum aliqd̄ ac-
 cepisse. luxurie fuerit. **Tale** vite regimen
 sic **Nicolaus** tollentinas. vt suam **Agni-**
 tatem mente corporeq̄z suaret intactā cō-
 plexus est. vt annos. xl. carnes. oua. lacti-
 cinia. pisces. pinguia queq̄z ⁊ cuiuscunq̄z
 generis fructus nūq̄z degustauerit. panis
 aquaue sola p̄tentus. olerib⁹ interdum si-
 ne butiro ⁊ oleo pro maximis vtebat̄ de-
 litijs. hunc viuendī modum. ab optimo
 parente **Augustino** didicit. qui vt in ser-
 mone de prudentia dicit se suosq̄z fratres
 deremi cultores crudis herbis. aqua. or-
 deaceoq̄z pane cunctis diebus contētos
 fuisse assent. p̄terq̄z in magnis solenni

tatibus. vel dieb⁹ quib⁹ a sancto sene ep̄o
Valerio visitabant̄. q̄n leguminib⁹ ⁊ vi-
 no p̄ solēni quadā vtebant̄ refectione.
Altero autē mō cuz disciplinis verberib⁹
 q̄z corp⁹ affligit̄ eo modo gloriosus apo-
 stolus **Paulus** castigabat corp⁹ suū. ⁊ in
 seruitutem redigebat. **Eo** pacto beatus
Piero. ter in die ad sanguinis vsq̄z effu-
 sionē duro a seipso vapulabat saxo. **Sic**
 bñdictus inter videntes spinas vepresq̄z sa-
 liens e mēte imaginē abijciebat multeruz
Sic Nicola tollētinās cathentis ferreis
 suā confringens carnē noctem pene duce-
 bat in somnē. **Sic** beatus **Anthoni** vul-
 nerato dorso fugabat demonē. **In** sc̄toꝝ
 q̄z patrum gestib⁹ hoc de quodā recolit̄
 p̄coniu q̄ cum ad eū in vasta solitudi-
 ne cōm orantē erratica p̄geret adolescētuz
 la. moꝝ tēptator affuit solita emittēs iacu-
 la. ⁊ cū dei famulus grauiter ꝑcussus vire-
 ret amore in ardētis lucerne flāmā digi-
 tos imisit. **Ob** tēptatōis vehementiā. vt ob
 amoris iaculū articuloꝝ nō sentiret incen-
 diū. **Nō** desuerunt viri cōstantissimi atq̄z
 sanctissimi. q̄ ne ea cōtactu ipudicaz mu-
 lierū coronā amitterēt castitatis. **Et** vt ty-
 rannoz superaret sanitiē propriā dentib⁹
 abscissam linguam in eaz spueret faciem.
Quidā q̄zq̄z minime imitandi sint iminenti-
 bus tēptationib⁹ virilia absciderūt. **Nō**
 nullis put desup̄ inspirati fuerūt. nudi in-
 cedentes. nudiq̄z sup̄ nudam dormientes
 glebā aut sup̄ humectantia saxa iacentes
 libidinis flāmā extinxerūt. **Alij** in gelidas
 aquas demersi tēptatiōes superūt. alij ex
 niuib⁹. vt de diuo **Frāscisco** ferē mulieris
 imentē veniētis cōfectā imaginem tā diu
 osculati sunt ⁊ amplexati. vt non mō libi-
 do. sed pene corp⁹ extinguerēt. alij in ca-
 dauēz mulierū putredine atq̄z fetore fa-
 ciem volutātes in nauisā ducebant̄ seia-
 rū dicentes. ecce qd̄ amas. qd̄ cōcupisces
 cui⁹ amore ardes. cui⁹ stimulo cruciaris.
 ⁊ eo pacto sancte pudicitie cōseruatores
 optimi euaserūt. **Quoddecimū** custodi-
 ende pupicitie remediū est. sensuū custo-
 dia. nā cum nō nisi incognitū volūtas fe-
 rat̄ nihilq̄z mens cognoscat. q̄s sibi quis
 mō non insinuet̄ a sensib⁹. sic tāq̄z nūcij
 ⁊ referēdarii aī custodiēdi sūt. vt p̄ inordi-
 natas eoz affectiones aīmus nō labefiat
At q̄zq̄z ob sui p̄stantiā oīm sit sensuuz

P

Et casta desiderant

q

k 2

directiu⁹ vez cum natura qdam q̄diu in
hui⁹ corpis ergastulo manet inclus⁹. cor
poris afficiat passionib⁹. Sic anniten⁹
dū est sensuū custodit. vt menti non pre
stet occasionem ruine. nā q̄q̄ impatoriā
maiestatē splendore deceat iusticie. illā q̄
cūctis hūanis reb⁹ anponat. non nūq̄ tū
aduerso relatiu tam venustam gratā q̄ si
bi sponsam turbat z afficit. eo pacto sepe
numero vana inordinata q̄ sensuum affe
ctione ad eo. mēs nube tetigit vt difficile
ei sit qd vez qd iustū qd q̄ sibi ad hono
rem q̄ modūq̄ cedit eligere. lex em̄ carnis
q̄ in vanosensuū affectu sita est. mētis re
pugnat legi q̄ in recta est rōe sancta. Co
nemur igit⁹ totis viribus sensuales brutā
lesq̄ affect⁹ rōi subijcere. Subijciem⁹ autē
optie. si nros custodiem⁹ sensus. visuz vt
pote auditū. tactū. gustū z odoratum. cu
stodim⁹ autē eos si eis imponemus habe
nas. vt nō ad vanitatē. nō ad voluptates.
nō ad illicitos act⁹ relaxent. de vano z im
pudico aspectu q̄t mala gignant⁹ fac⁹ ha
bunde dixim⁹. ppter q̄ z alia innumera p
phetica sumim⁹. David obnixe dūm p̄ca
bat. vt auerteret oculos suos. ne videret va
nitatē. p tactū autē quāta soleat mētis seq̄
ruina. q̄s explicaret. **F**ēpe vt ad ignez
stuppa. sic mar⁹ p̄tact⁹ se hz ad feminaz il
la vt nō cremet. si ignem p̄tingat impossi
bile est. h vt frequēter incendat. op⁹ est. p
inde viri sancti gloriosuz de carne h̄re tri
umphū cupiētes non minusq̄ ignem aut
quameūq̄ rē p̄tiferā feminaz atq̄ rerū
oim mollū p̄tractū z blandū vsum sibi p̄
cauere. **Q**ū sicut b̄tus Gregorius in suo
memit dialogo. p̄sbyter q̄dez etate p̄fect⁹
z in sue vite laborans extremis ei q̄ con
iunxerit mulieri dixit. non me tangas.
adhuc ignicul⁹ in corde viget. **A**lter autē
cū suam vltra fluuiū transferret genitricē
ne suam p̄tingeret carnē. manus inuoluit
pallio. **D**uo q̄z nostre sacre religionis vi
ri castissimi. quoz alter **A**ug⁹. **V**incēt⁹
alter **B**erman⁹. **B**erman⁹ appellatus
phisici doctissimi z eruditissimi. pulsz mu
liez ad quameūq̄ eoz instantiā ob eoz
p̄seruandā pudicitia. z tangere z iudica
re voluerūt nūq̄. qd si **J**o **P**on. **D**ax.
obseruasset. abscondi sibi manū z ex ma
trone osculo non oportuisset. **N**eq̄z beati
Hieronymi monach⁹ ex p̄tractu man⁹ so

rozis relinquare monasteriū fuisset cōpul
sus. **E**t q̄uis oim mulierū cōtact⁹ incen
tuū quoddā sit. qui tū p osculum z am
plexum ē. flāma ignis vrentis est. **P**er
auditū cū siue bone siue male sensus disci
pline sit. mizimodū mens ipsa mouet. q̄
re vanis poetarum fabulis z singulis ver
bis turpib⁹. aures accommodare caueam⁹.
qm̄ vt sacer inquit **A**pl⁹. colloquia mala
corrūpūt bonos mores. **Q**uippe vani so
ni. vani cantus. vanaq̄ verba pl⁹ demul
cent aim. q̄ nautas melodia **S**yrēne de
cipiat. **I**dcirco ab aspide discam⁹ pruden
tiam. qui ne a venefico incantāte capiat
aures suas terra caudaq̄ obtundit. nāq̄
aurē vnā vtpote inferiorem in terrā cō
punit. in alterā vtpote in supiorē ne in
cantantis audiat verba caudam imittit.
Sic z nos ne laqueis pauidituz paratis
capiamur. alteraz ad caudam b̄ est ad nri
finis p̄siderationē. alterā ad terram. hoc ē
ad diuini verbi cōminatū. q̄ hō puluis
est z in puluerem reuertet. meditationem
aurē accommodem⁹. **P**rofecto si etne glo
rie magnitudinē mortisq̄ iugiter cogite
mus horrorem. nulla nobis erūt de cadu
cis reb⁹ oblectamenta. imo has quas nūc
putamus dulcedines. amaritudines esse
censebim⁹. **S**ensus insup moderat⁹. si
cut in supiorib⁹ longiori demonstraum⁹
sermone. ois castitatis. ois p̄tinentie. ois
dentq̄ pudicitie acerrimus hostis. p̄pha
nis violator. z obscen⁹ ē corruptor. ea de
re q̄s ardentes cōcupiscentie stimulos
tollere cupit. moderet gustū tollat in glu
uiem. z gule desideria frenet. **T**andem
olfaciēdi imoderatio abijciēda est. vt enī
fetoz de maxime p̄sternētib⁹ naturā vnuz
est. sic z suaves odores. adeo naturā reso
cillant. aut **A**ristor⁹ elis vitā dieb⁹ multis
vn⁹ dūtaxat p̄omi ab eo magno phie ar
cano p̄fecti. odoratu scribat⁹ progatā exti
tisse. **C**aro autē plus q̄ op⁹ sit refecta dio
rebellis efficit. **P**lerūq̄ etiā odoz ameni
tas memoriā eaz inducit p̄sonarū. q̄ volu
ptati z carni solū sūt deditae. qm̄ he vt pla
ceant amatorib⁹. varijs cōsueuerūt olen
tib⁹ atq̄ coloubus madesieri. **E**t enim
lz multe sint artes adūsarij. oim tū artuz
suarū venena. oēsq̄ decipulas q̄nq̄ his
sensib⁹ nris oppōit. **O**culis. s. ad vidēdū.
aurib⁹ ad audiendū. narib⁹ ad odorādū.

lingua ad loquendum. manib⁹ ad ſetan-
dū. Armat enī oculos ad illicitos viſus.
z militi xp̄i iā ſibi renūciāti pulchras ſpe-
cies variatq; formas demōſtrat. q̄b⁹ tan-
gens certātis aspectū pſclerū nūcios ad
ulterinas maculas infundit in corda. ſin-
gulofq; attemptās. vtz captiuos teneat
oculos nros. z inſidiatores nobis excitat
alienos. **H**inc ſcriptū eſt. fornicatio mu-
lieris inextollētia oculoz ei⁹. z in palpe-
bris illi⁹ cognoſceſt. **E**t ruruſ. q̄ viderit
mulierē ad concupiſcēdū eā. iam peccā-
tus ē eā in corde ſuo. **B**rauis pugna mo-
leſtaq; cā. nondū enī ipſum flagitiū paria
cōmiſerūt membra. z ſolo intuitu adulte-
ra iam iudicata ē aīa. needū pene criminis
inſtituta eſt cā. z a cordiū inſpectore reci-
tata eſt iuſta ſnia. **V**ide ḡ magnū pericu-
lum xp̄i miles. ſed fac q̄d te tu⁹ docuit cā-
piductor. **S**i inqt̄ oculus tu⁹ ſcandalizat
te. erue eū z p̄ice abſte. abſcīde a corde
tuo ipſam ſuggeſtiōis intentionē. z abſtu-
liſti mēbz te ſcanpalizans integritate cor-
poris pmanente. **S**ilr z aurib⁹ ille ne-
phand⁹ inimic⁹ p male ſuauiem z turpiſſi-
mā cantilenā turpem infundit auditū. p
linguā vibratas z odioſas iras imittit in
corda. **A**bſcīde hos ſenſus ſuggerentis
iimici. lingua excitat ad inflā mandas li-
tes. ad inimicitias exercendas. ad blaſſe-
mias acturpiloq̄a. conuerte h⁹ organū ad
artificem ſuū. vt labia tua xp̄s apiat. z os
annūciat laudes ei⁹. **F**illicitis odorami-
nib⁹ caprat olofactū. man⁹ armat ad frau-
des. z auariciā. corde cōceptā radicē oim
maloz alī⁹ inflāmat intrinſec⁹. vt effect⁹
q̄s auarus velit eſſe ſuū propriū q̄cqd te-
tigerit alienum. h⁹ mō bec mēbra ſunt ab-
ſcīdenda. vt abſcīdas malā cōcupiſcen-
tiā cordis z radices amputes auaricie et
rapacitatis. **S**ic puertes viſus mēbro-
rū in artes bonoz operū. **E**cce cuſtodien-
de pudicitie que oim religioſoz maximū
ē ornamentū. quoad fieri potuit remedia
cōſcripſim⁹. diuine. ſ. gratie iuocationem
ſctē crucis ſignaculū. celeſtiū mentiū cu-
ſtodiam. ſcōz interceſſionē. conatū. p̄p̄riū
plurimoz ſalutiſerā meditationē. purā et
nudā cōfeſſionē. diſtractionē ſue mentis
exceſſum. oportunitatis z cōmoditatis ſu-
gā. exercitiū. carnis dōmitionē. z deniq;
ſenſus cuſtodīā annotātes. quib⁹ ſi p̄mu

niti erim⁹. nō dubito tā ſingulare mun⁹ in-
tegrū illeſūq; ſeruabim⁹ z cuſtodiem⁹.
Ad q̄d faciendū. vt ſim⁹ ppenſiores. ſum-
m⁹ pudicitie deſenſor **A**ug⁹. quinta clāu-
ſtri abuſiōe. pudicitie dignitatem ſpēm q;
his h⁹bis deſcribit. pudicitia inqt̄ caſtita-
tē h⁹. lites deuittat. iras mitigat. libidinez
occupat. cupiditatē tempat. laſciuiā caſti-
gat. ebrietatē cauēt. verba nō multiplicat.
gule cōcupiſcentias purgat. furtum oīno
dānat. **Q**uid plura oīa vitia reſtringit. et
oēs vittutes. z q̄cqd corā deo z bonis ho-
minib⁹ laudabile ē nutrit. impudica nā-
q; vita nec laudē ab hoībus in p̄ſti ſecu-
lo. nec remūerationē a deo expectat in fu-
turo. **P**udica h⁹o vita ſama; bonā inē ho-
mines poſteris memoriā amabilem relinqt̄
bonis ſp̄ mouib⁹ delectat z cōſentit. z aſ-
ſiduis ſcripturaz meditationib⁹ z eloq̄tis
aim figit. bonoz p̄cedentiū exēpla cuſto-
dit. z inſepabilia p̄fectis p̄tubernia nectit
duob⁹ ḡ modis cōſtat vere pudicitie exer-
citatio. i. corporis habitu z ſupficie z ai aſ-
ſe interno. p̄ exteriorē iuxta **A**p̄lm̄ co-
rā h⁹. **S**is exempla. p̄ interiorē corā deo
pudicus bona opa. **P**udicitia nāq;
corporis eſt alienas res non appetere. aī
ipudiciā deuittare. aī horā congruā nō
gustare velle. niſum nō excitare. verba va-
na z falſa non loq̄. habitum. p̄ oīa ordina-
tū p̄poſitoq; cōuenientē. tā capilloz q; ve-
ſtiū ſicut decet hīe. **C**ū indignis p̄tuber-
nia nō inire. ſupercilioſo intuitu nemine;
aſpicere. **V**agari oculos nō p̄mittere. p̄o-
patico z illecebroſo ingreſſu nō incedere
nullo inferior inceptu bono ope appare-
re. nulli p̄tumeliā aut roboz incurrere ne-
minē blaſſemare. ſenes nō irridere. mino-
ri nō p̄trouerſari. de his q̄ ignoras nō cō-
tractare. z ea q̄ ſcis nō oīa proferre. **H**ec
enī p̄cis amabilem hoīem reddūt. deo ac-
ceptabile faciunt. **P**udicitia autem aī eſt
pl⁹ p̄pter dei oculos. q; hoīm bona opa
facere. appetitiōē turpiū cogitationū cō-
peſcere. oēs meliores ſe exiſtiare eſſe. nemi-
ni inuidere. de ſemetipſo nihil confidere.
dei auxilio res oēs ſp̄ cōmittere. ante dei
oculos ſemetipm̄ cōſtituere. heretica pra-
uitate ſenſū nō maculare. catholicē p̄ oīa
p̄ſentire. deo ſoli adherere. caſtitatē eter-
ne mentis deo xp̄o offerre. **H**ia cepta bō-
na opa mortis tm̄ termino finire. p̄ntes

tribulatiões cū fortitudine aī negligere z
pūpendere. In terra p̄f̄. p̄. primos nihil
amare cūcti amoris in celo thesaurū p̄sti
tuere. z p̄ oi bono actu mercedē a deo in
celestib⁹ sperare. pudicitia ornamētū no
biliū ē exaltatio humiliū. nobilitas igno
biliū. pulchritudo debiliū. p̄spitas labo
rātū. solamē iustoz. augmentū ois pul
chritudinis. decus religionis. destructio
crimiū. multiplicatio meritoz. creator
dei oīm amica.

Text⁹ tricesimū octau⁹. Augustinus

A si hanc de q̄ loq̄r oculi petulā
tiā in aliq̄ vīm aduerterit. statim
admonete ne cepta p̄grediant. s̄z
de p̄mo corrigunt. Si autē p̄ admoni
tionē itez vel alio q̄cūq̄ die id ipsum eū
facere videritis. iā velut vulneratū sanan
dū. p̄dat. quicūq̄ h̄ potuerit iuenire. p̄s
tū alteri vel tertio demonstrādū. vt duoz
vel triū possit ore p̄iunci. z cōpetētī seueri
tate coerceri.

Cōmentū tricesimū octauū Ambrosi⁹

Petulantia quidē p̄ temeritate z i
p̄bitate modernus vsus suscipit.
olim autē p̄ acerba exactione pecu
nariū a crebro petēda dicta sumebat. **U**
gis autē oculi ascripta vtrāq̄ cōplectē si
gnificationez. Qui enī ipudicos h̄z ocu
los iprob⁹ est z temerari⁹ petitor. qm̄ illi
cite rei non verb. s̄z pudendis ē flagitator
aspectib⁹. Et qm̄ puū in p̄ncipio malum
ita serpit. vt in fine ad p̄niciez labat. iubet
optie vt cū eā oculi petulantia in nostrū
aliq̄ adūterim⁹. statī admoncam⁹ ne ma
la p̄ ipsam cepta p̄grediant. sed de p̄mo
corrigant. Sicut enim corporis. ita z aī
egritudines difficult⁹ sanant. si sero medi
cina pareat. z nonnūq̄ ob remedij tardita
tē de oi est desperandū salute. itaq̄ monē
di sunt z corripētes peccantes. **S**z in
correctiōe ipsa debet⁹ ē modus seruādus
Humū q̄dem p̄ceptor iubet. tum qm̄ si se
uentas discipline dormiat dep̄ssa sicut i
punita neq̄tia. tum qz qd̄ emendare negli
geris. cū videas emendādū adūsus cari
tate facis. tū ne iubent⁹ dei trāsgressoz si
as p̄cepti. z a te cui nō resistis approbari

videat error. **O**b eas cās in libro de cor
rectiōe z grā oīdit q̄ pacto. Sicut non ē
ab oīone cessandū p̄ eis q̄s corrigi volu
mus. etiā si nullo hoīm orante. p̄ Petro
dñs respexit eū. z fecit eum flere suū pctm̄
ita non est negligēda correctiō. q̄uis de⁹
etiā nō correctos faciat esse correctos.
Tūc enī correctiōe p̄ficiat hō cum misere
atq̄ adiuuat q̄ fecit. q̄s voluerit etiā sine
correctiōe p̄ficere. **I**dcirco q̄tū ad nos
p̄inet. q̄ p̄destinatos a nō p̄destinat⁹ dis
cernere nō valem⁹. z ob h̄ oēs saluos fieri
velle debem⁹. oib⁹ ne pereāt. vel ne alios
p̄dant adhibēda est a nob medicinalē se
uera correctiō. dei ē aut̄ illis eā facere vti
lem. q̄s ipse p̄sciuit. z p̄destinauit p̄formes
fieri imagini filij sui. Si enī aliqū timo
re nō corripim⁹. ne aliq̄s inde pereat. cur
z nō timore corripim⁹ ne aliq̄s inde plus
pereat. **N**eq̄ dilectiōis viscera maiora ge
stam⁹. q̄ beat⁹ Ap̄ls q̄ dicit. Corripite in
q̄etos. **S**olamī pusillanimes. suscipite in
firmos. patientes estote ad oēs. videte ne
q̄s malū p̄ malo reddat. vbi intelligēdū ē
tunc poti⁹ malū p̄ malo reddi. si corripē
dus nō corripit. sed p̄ua dissilatōe negli
git. **N**eq̄ maḡ nos cōpatimur p̄rio n̄ro
q̄ p̄ientissim⁹ m̄gr n̄r. qui suo in euāgelio
iubet fr̄m in nos peccantē p̄ ei⁹ nanciscē
da salute corripiam⁹. **E**cce ois salutis au
ctor x̄ps. doctor gentiū Paul⁹. z oīm pa
rens doctoroz Aug⁹. correctiōnē tāq̄ salu
berrimū siāz medicamentū iubēt. **N**on
igit̄ eoz contēnam⁹ iussa. qm̄ ita peccat q̄
videt fr̄m suū peccare z tacet. sicut q̄ pe
nitētī non indulget. **H**inc p̄pulehre Leo
p̄on. **A**par. ait. faciētis proculdubio cul
pā h̄z. q̄ qd̄ pōt corrigere. negligit emēda
re. z libat dño p̄spira. q̄ ab afflictis pellit
adūsā. z negligere. cū possit. p̄turbare per
ūsos. nihil aliū ē q̄ fouere. nec caret ser
pulo p̄sensiois occulte. q̄ manifesto faci
nozi desinit obuiare. **E**t prim⁹ innocētie
grad⁹ ē. odisse nefanda. **L**atū pandit de
linquentib⁹ aditū. q̄ iūgit cū prauitate cō
sensū. **E**t nihil p̄dest alicui nō puniri p̄
prio. q̄ puniēd⁹ ē de alieno pctō. iā **Q**uis
i alienis corripēdis culpis sit tenēd⁹ mo
dus dicam⁹. **E**teni cū tres esse cās cor
ripiēdoz delictoz cōptū habeam⁹. **Q**ua
cū adhibet̄ pena castigādi grā. vt is q̄ de
liq̄t attēti⁹ fiat atq̄ corrector. **A**ltera cū

dignitas auctoritasq; eius in quem peccatur tuenda est ne pretermissa aia ducatur ei⁹ pariat cōtemptū. Postrema vt ce-
 teri metu pene terreantur. **D**e earum du-
 as primas si imminere cernatur periculum
 mor qui peccauerit puniendus est. **H**inc
 preceptor ait. statim admonete. **E**t in li-
 bro quem cōtra donatistas de baptismo
 edidit ait. Cuiuscūq; hominis prauitas
 quanto periculosior est et tortuosior. tan-
 to instantius et operosius est corrigēda.
Corripendum autem esse peccatorē im-
 primis inter te et ipsum solū auctor sum-
 me pietatis rps mandauit. ita q; priā ad-
 mōitio si cōmissi secreti sit. secreta sit et le-
 nis. **F**urta aplm Paulum dicentē. **S**i
 preoccupatus fuerit homo in aliquo de-
 licto. vos qui spirituales estis. instruite
 huiusmodi in spiritu lenitatē. qui si te au-
 dierit. sicut veritas ipsa adiecit. lucratus
 eris fratrē tuū. si autem te nō audierit. in
 sua scilz pergens malicia. adhibe tibi du-
 os vel tres. vt in ore duoz vel triū stet oē
 scilz sue conuictionis verbum. **Q**uod si
 non exaudierit eos. dic ecclesie. **S**i autez
 ecclesiam non audierit. sit tibi sicut ethny-
 cus et publicanus. **N**empe qui secreta ad-
 monitus corrigi de peccato negligit. pu-
 blice arguendus est. vt vulnus quod oc-
 culte sanari nescit. manifeste debeat cura-
 ri. **M**anifesta peccata nō sunt occulta
 correctione purganda. palā enim sunt ar-
 guendi qui palam nocent. vt dum illa ag-
 ta obiurgatōe sanantur. qui eos imitan-
 do deliquerant corrigant. **P**um vn⁹ cor-
 ripitur plures emendant. **D**elius est enī
 vt pro multoz salutatione vnus condēne-
 tur. q; vt **I**sidorus ait. per vni⁹ licentiam
 multiplicent iniqui. **R**ecte igitur **P**uge-
 nes illos obiurgat sacerdotes. qui vt vni
 parcant. vniuerse ecclesie molunt interu-
 rum. **Q**ue est ista bonitas. ista misericor-
 dia. vni parcere et omnes in discrimine ad-
 ducere. polluitur enim ex vno peccatore
 popul⁹. sicut ex vno oue morbida vni⁹
 sus grex inficitur. **E**cce q; dignū in corri-
 gendis emendandisq; delictis tenenduz
 modum diuina nos docuit sapientia. a
 qua et euidenter constat **A**ugustinus im-
 butus eiusdem faciende correctionis ca-
 nonē hunc seruandum conscripsit. **I**taq;
 nō vniformitē corripendi sunt delinquen-

tes. nec semp fm mensuram delictoz in-
 crepationes oportet inferri. sed diligēter
 eoz qui dereliquerunt vires conditiōes
 atq; propositum. temp⁹ etiam et locū cor-
 rectioni cōmodum inspicere. ne forte vo-
 lens supra sarcire. maiorem operetur di-
 ruptionem. et cupiēs erigere collapsa. vt
Crisostomus inquit casum inferat gra-
 uiozem. **F**iaq; sicut egris. vt sane **C**assio-
 dorius docuit. nō vna causa salutis est. alē
 enim cibus reficitur. alter per abstinentie
 beneficia tenuatur. hic lauacra mollia. il-
 le ferrum querit ad vulnera. et sic variū
 poscit medicamen diuersa qualitas pas-
 sionum. ita et feroces discretionē premen-
 di sunt. mansueti ciuilitē admōendi. do-
 losi caute. simplices sub lenitate tractādi
 et ideo vbiq; necessaria probatur esse pru-
 dentia. que reb⁹ omnibus adhibere videt^r
 accōmoda. **I**n omni tñ correptione odio
 habeant peccata. nō homines. **P**rounde
 ad **K**onstantium de vniūo baptismo **A**u-
 gustin⁹ scribens ait. **C**orripo in te qd tuū
 est agnosco qd christi est. hoc enim iustus
 est. vt cū mala hominū reprobamus. que
 cūq; in illis bona dei reperim⁹ approbe-
 mus. hoc inquam iustū quod in sacrilego
 etiam non violē qd verum inuenio sa-
 cramentum ne sic emendem sacrilegū. vt
 in eo perpetrem sacrilegiū. **A**tendamus
 igitur imprimis in corrigēdis peccatis ad
 cōe et publicū bonū. subinde ad proxi-
 mi delinquentis salutem. pensemus pec-
 cati grauitatem. cōsideremus psone qua-
 litatem et conditionem. temporis ac loci
 oportunitatem. modumq; inferendoz
 verborum. aut etiam si op⁹ fuerit verbero-
 rum seruemus. **O**mnis liuor. ois ira pec-
 cati. omne odium. ois in correctiōe pom-
 pa. et elatio abijciat. **T**imeat deus. amet
 iusticia. et religionis cunctis humanis re-
 bus preferatur dignitas. **N**ec si obserua-
 binus tāq; ex magno pietatis officio mi-
 rūmodum merebimur. prounde pceptor
 subdit.

Text⁹ tricesimus non⁹ Augustinus

Rec vos iudicetis esse maliuolos.
 qū hoc iudicatis. magis quippe i-
 nocentes nō estis. si fratres vros
 q; iudicando corrigere potestis. tacendo.

perire pmittis. Si enī frater tu⁹ vuln⁹ ha-
beret in corpore. qđ vellet occultari. dum
tūmet secari. nōne crudeliter a te sileret. et
misericorditer indicaret. Quāto ergo euz
pon⁹ debes manifestare. ne deteri⁹ putre
scat in corde.

Cōmentū tricesimūnonū Ambrosi⁹

In dicendo quidē maliuoli nō su-
mus. tacendo vtiq; nocentes cri-
mus. qm̄ sicut nostra ex taciturni-
tate p̄clitatiois. ita ex peccati insinuatōe
sumus cā salutis. Si enī crudelis est. qui
in fratris corpore vuln⁹ celat. multo ma-
gis crudelis ē. qui peccati vuln⁹ i aīa fra-
tris nō indicat. et re⁹ mortis illius existit.
quē tacendo perire pmittit. ille quidē ope-
re. hic vō taciturnitate venit condēnand⁹
Et vō si is crudelis censeat. qui fratris cul-
pam tegit. ecōtra misericors p̄culdubio ē
qui eaz detegit. Quid enī peunt maius
prestari pōt qđ vita. Nōne cum viuere vi-
uentib⁹ sit esse. si sic oparis. vt vitam nō p-
dat tribuis esse. Sed sunt q̄ portare sibi
videntē peccata cū peccatorib⁹ tacēt. Sed
p̄fecto ista sitatio detestanda ē. Quocirca
vt Augustinus in sermone de Jacob. et
Esau iubet. porta peccatorē non vt ames
peccatum in illo. sed vt p̄sequar⁹ peccatū
propter illū. Dilige peccatorē non in q̄ntū
p̄ctor est. sed in q̄ntū hō est. quō si diligis
egru. persequeris febrē. Nā si pacem das
febru nō diligis egrum. Dic ergo qđ verū
ē fratri tuo. noli tacere. ne tibi eueniat qđ
scriptuz est. Ne mihi qz tacui. Quid enī
aliud agim⁹. qđ dicere qđ ē. noli ergo mē-
daciē loqui. sed apra veritate dic qđ verū
est. sed donec corrigat⁹ portet. etenim si-
cut molestus ē medic⁹ furenti frenetico.
et pater in disciplinato filio. ille ligando.
iste cedendo. s; ambo diligendo. et si illos
negligat et perire pmittant ista pot⁹. ceu
cōtra donatistas parēs noster inuehit. fal-
sa mansuetudo crudelis ē. Si enī equus
et mulus quib⁹ nō est intellect⁹ morib⁹ et
calcab⁹ resistūt hoībus a quibus eoz vul-
nera curanda cōtractant. et cum inē den-
tes et vngulas sepe hoies periclitent⁹ et ali-
qñ vident. non tū eos deserūt. donec per
dolores et molestias medicinales reuocēt
ad salutem. Quanto magis hō ab hoīe. et
frater a fratre. ne in eternū pereat nō ē de

serendus. magna q̄ppe illi merces ab oī-
potē deo debet. qui dixit. Bti misericor-
des qm̄ ipsi misericordiā consequent⁹. Et
gloriosus ap̄ls Jacob⁹ inquit. Qui puer-
ti fecerit pctōrem ab errore vie sue. salua-
bit aīam eius a morte et operit multitudi-
nem peccatorum. Si tamen obiurgādis
et corripiendis male agentibus quis par-
cit. qz oportuni⁹ tempus inquirat. vel de
eisdem ipsis metuit. ne deteriores ex hoc
afficiantur. vel ad bonam vitam et piā eru-
diendos impediūt aliosq; infirmos p̄-
mant atq; auertant a fide. non vt eidem
cum dei descriptis ciuitatem placuit. vide-
tur esse cupiditat⁹ occasio. sed caritatis cō-
siliū. Sed nonnulli propter propriam
imbecillitatem. Aliqui propter peccantiū
obstinationem ab hoc magne pietatis se-
retrahunt officio. Quibus per Augusti-
num contra epistolam Permeniani dici-
tur. vt misericorditer corripiant quod pos-
sunt. quod autem non possunt. patienter
ferant. et cum dilectione gemant. donec
deus desuper emendet et corrigat. aut vs-
q; ad messem differant eradicare zizaniā.
et paleā ventilare. vt tū de salute sua. bo-
ne spei christianū. inter desperatos. quos
corripere non valent. in vnitatem versentur
auferrant maluz a seipsis. id est vt in ipsis
non inueniatur. quod eis in morib⁹ dis-
pleat aliorum. ne ab illis quos corripe-
re nituntur eis dicatur. medice cura pu-
teipsum abice prius a tuis trabem. po-
stea a meis oculis palcam.

Text⁹ quadragesimus Augustinus

Ed anteq; alijs demonstratur
per quos conuincendus est. si ne-
gauit pri⁹ p̄posito debet ostē-
di. si ammonit⁹ neglexerit corrigi. ne for-
te possit secretis correctus non innotē-
scere ceteris. Si autem negauerit. tunc
mentienti adhibendi sunt alij etiam corā
omnibus vt possit nō ab vno teste argui.
sed a duobus vel tribus conuinci. conui-
ctus vō secundum p̄posito. vel etiā p̄-
sbyteri. ad cuius dispensationem pertinet
arbitrium. debet emendatorā subire vin-
dictam. quam si ferre recusauerit. etiā si
inde non abscesserit. de vīa societate p̄-
cia. nō enī hoc fit crudeliter. s; misericor-
dit. ne p̄tagione pestifera p̄imos perdat

Commentū quadragesimū **Ambrosi⁹**
Robus magister multifariam ni-
titur suos discipulos docere sapi-
entiam. ⁊ medicus providus ut p-
fecte sanet. diversorum generum confer-
re medicamenta non cessat. sic preceptorū
nostro satis non fuit. spirituales morbi sa-
nādi cōmune ⁊ euangelicum tribuere me-
dicamen. sed iuxta religionis ⁊ temporis
exigentiam. nonnulla. etiam particularia
necesse est excogitare. remedia. quaten⁹ san-
cte religionis conservaretur honor. ut po-
te si frater a quocūq; fuerit in delicto cō-
prehensus. monit⁹ neglexerit corrigi. an-
teq; alijs demonstratur. per quos cōmū-
cendus est. si negauerit. prius preposito
debeat ostēdi. Post igitur comparientis
malam monitionē. anteq; alijs illud pan-
dat. preposito tanq; maiori mōasterio re-
uelare debet. tū ne forte possit. id est si for-
te possit. itaq; ne pro si accipiatur. secreti⁹
correctus non innotescere ceteris. hoc est
ut secretius peccatum correctum ceteris
non innotescat. **C**onservari enim debet
semper quoad fieri potest proximi nomē
⁊ fama. quoniam ut scriptum est. melius
est bonum nomen q̄ divitie multe. tum
ut presidenti debitus exhibeatur honor.
tum quia cum iudex sit omnium. que in
monasterio aguntur sibi illa debent pri⁹
notificari. tum deniq; quoniam in adhi-
bendis remedijs. Doctior credendus est
atq; experior. inde fit ut credatur per eū
possit facilius egrotō subueniri. **S**i au-
tem tanq; medico et iudici suo. sce-
lus suum negauerit. tunc mentienti ad-
hibendi sunt alijs etiam coram omnibus.
ut possit nō ab vno teste argui. sed a duo-
bus vel a tribus iuxta euangelicum pre-
ceptum conuinci. ⁊ merito quidem. quo-
niam iustum est. ut qui monitus secreto
corrigi de pctō noluerit. publice argua-
tur quatenus vulnus quod nequit occul-
te sanari manifeste curetur. **O**mnis enim
disciplina medendi exigit. ut quales sint
inualitudines. q̄lia vulnera. qualesq; egro-
tantium passionēs. talia tribuant medi-
camēta. **Q**uo fit ut occulta occulte. ma-
nifesta palam. immatura linitionibus.
digesta ferro. et alia queq; prout opus
fuerit. ⁊ iuxta arbitrium medici sint cu-
randa. **P**erito igitur manifesta pctā nō

sunt occulta oblungatione purganda. pa-
lam em̄ arguendi. increpandi ⁊ si expedit
⁊berandi sunt. q̄ palā deliquerūt. aut qui
occultā p̄tempserūt disciplinā. ut eoz ce-
teri terreant exemplo. **E**t quidē non cu-
iuscūq;. sed p̄positi vel p̄sbyteri tanq; p-
prij medici ac iudicis arbitrio emendato-
riā linq̄es. debz subire vindictā. quam si
ferre recusavit. etiā si a monasterio sponte
nō abscesserit. de via inquit societate abij-
ciat. neq; ut adiecit. h̄ fit crudelit̄. sed mi-
sericordit̄. ne p̄tagiōe pestifera plurimos
pdat. **N**āq; morbida facta pec⁹. ut poeta
inqt. totū corrūpit ouile. **I**taq; valde me-
lius est. ut p̄ multoz salute p̄demnes. et a
p̄sortio vn⁹ pellat̄. q̄ p̄ vn⁹ exemplū to-
tū sanctū piclites agmen. **Q**uare hor-
tamur oēs in dño. q̄ aliqua sunt labe infe-
cti. ne sue. aliorūue. cā sint perditionis. ut
non mō supior. verum etiā equaliuz atq;
inferioz equo aio velint correctiones su-
scipe. male acte vite vitia relinquere. a cā
su resurgere. virtutib⁹ incubere. ⁊ in omni
sanctitate preceptoris nr̄i saluberrima ob-
seruare mandata. **N**ō **L**aym. nō **J**udā
qui prius salutiferas sūmi dei cōtempse-
runt monitiones. subinde ob eoz pecca-
ti magnitudinē eius negauerūt miam se-
quatur. sed **P**etrū ap̄loz principem. qui
peccatū suū amare fleuit ⁊ inferioris. scz
Pauli non cōtempnit correctionem. quē
in epistola ad Hierosolymitanū ita com-
mendat **A**ugu. fidelis dispensator **P**au-
lus. veritatis non falsitatis **P**etrum ar-
guendo. **P**etrus vō benigna pietate sus-
cepit. atq; iā rar⁹ atq; sancti⁹ exemplum
posteris pbuit. q̄ nō dedignent̄. sicubi for-
te recti tramitē reliq̄issent etiā a posteriō-
ribus corrigi. **L**audabili⁹ ē inquit accipe-
re corrigentē. q̄ audacter corrigere deui-
antē. q̄ autē si peccauerint corrigi nolunt
nihil aliud eligerūt cū h̄ mūdo. nisi dāna-
ri. **N**ā q̄b⁹ pctōz veniā negat. nō eos aliq̄
sanitate custodiūt. sz egros subtrahūt me-
dicinā. **N**am si putare nō debes te amare
seruū. qm̄ eū nō cedis. aut tūc amare disci-
pulū qm̄ ei nō das disciplinā. aut tūc ama-
re filiū tuū. ut parēs nr̄ inqt. qm̄ eū nō cor-
rips. quō te amas. si corrigi n̄ amas. **N**ū
quid aut seruus aut discipul⁹. aut etiam
fil⁹ tibi carior ē. q̄ tuipe tibi q̄ tibi ani-
ma tua. **S**i ego te plus his amas. et

R

eos nisi corrigas non amas. cur tu corre-
ctionem ad tui salutē fugis. cur emenda-
tionē spernis. cur vitia sequeris. Non au-
dis prophetam clamantē. qui diligit iniqui-
tatem odit animā suam. Nō audis ipsum
protestantē q̄ longe est a peccatoribus sa-
lus. Nō audis deū verum et inflexibilem
iudicem profitentem. q̄ iniquos odio h̄t.
Nō audis eundē ad correctōez equo aīo
ferendam. et hortantem. et q̄ dulciter patē-
no affectu dicentē. Quos amo corrogo et
castigo. gaudet quippe de⁹ si correctos vi-
derit. quos emendat. Letat̄ euz et iustos
mutatos insperit quos flagellat. vehe-
menti⁹ exultat. terrores et minas. et vbera
in peccatores p̄ficere ad prauos corrigē-
dos. q̄ ad reos puniendos exoptet. Igi-
tur si quos amat corrigit et castigat. si nō
vult disciplinā a filijs negligi. imo omnē
filium quem recipit flagellat. et si omnem
filium ad h̄ flagellat. vt corrigat. ad h̄ cor-
rigit vt pater. hoc est vt deo dignū exhibe-
at. timeat quē nō flagellat. vt filius esse non
possit. timeat quē corrigere nō vult de⁹ in
hoc seculo. ne euz supplicio destinet post
seculum. Timeat q̄ adhuc in seculo gau-
det et letat̄. ne in eternū cōtristet et ploret.
Timeat q̄ cum iustis in hoc seculo nō vo-
let. ne cum peccatoribus in supplicio phenni-
taceat. Sed si peccatores inquis delictorū
suoꝝ verbera in hoc seculo patiunt̄.
cur et sancti viri panter et eque cū pecca-
toribus affligunt̄. nisi q̄ ad emendatio-
nem peccatorib⁹ correctiones. iustis ad p-
bationem iusticie proficiunt. vt enim his
remedijs peccatores corriguntur a malis
ita iusti his augent̄ i bonis. Illos enim
emendat deus. vt corrigat. hos x̄o pro-
bat vt augeat. illos a culpa reuocat. hos
sanctiores sibi reseruat. Illic peccata cor-
rigunt̄. hic merita virtutū augent̄. Hic er-
go recordatio penitens. hic pure mentis
leticia gaudens. Ille indulgentiam diui-
nam exoptat. hic premia premissa iā co-
gitat. Ille pium iudicē veniam postulat.
hic iustum remuneratōre expectat. ille sol-
licitus vt possit impetrare quod postulat
hic securus. q̄ potest quod meret̄ accipe-
re. nam peccatores salutis emendatione
deus corrigit ne inueniat malicia crescen-
te quod iudicet. odit enim supplicium. q̄
ante prestatur ne condēnet. Siue ergo ab

homine siue a deo peccatores castigētur
patienter castigatōes ferant. neq̄ de ipsa
correctione augmentent̄ contra gratiam
ne de gratia cōtra correctionem. q̄ et pec-
catis iusta pena debet̄ et ad ipsas pertinet
iusta correctio. que medicinalis adhibetur
etiam si salus egrotantis incerta. vt si is q̄
corripitur ad predestinatorū numerū per-
tinet. sit ei correctio salubre medicamen-
tum. si autem non pertinet. sit ei correctio
penale tormentū.

Text⁹ q̄dragesimus prim⁹ Augustinus

Et hoc quod dixi de oculo nō fir-
gendo etiam in ceteris inuenien-
dis. prohibendis. indicandis. cō-
uincendis. iudicandisq̄ peccatis. diligē-
ter et fideliter obseruentur cum dilectione
hominum et odio vitioꝝ.

Cōmentū q̄dragesimū primū Ambrosi⁹

Quoniam nō solum desigens ocu-
lum abominabilis ē deo. sed etiaz
omniū peccatorū genera sua im-
mēsa atq̄ purissima et simplicissima odit
maiestas. ideo ea in corrigēdis emendan-
disq̄ alijs peccatis diligentia et sollicitu-
do seruanda iubetur. que in custodienda
pudicitia et in obiurgandis castigandisq̄
impudicis fuit demandata. quā tñ tanto
studio. idcirco iussit explicite intactas ser-
uari. quoniam profecto neq̄ feminis. ne-
q̄ deo dicatis hoibus maius posset tri-
bui ornamentū. Et hoc quozūcūq̄ corri-
gendorū peccatorū officium. diligenter in-
quit et fideliter obseruet̄ cū dilectioe ho-
minū et odio vitioꝝ. qm̄ vt alibi ipse inq̄t
Sic diligendi sunt hoies. vt eoz nō dili-
gantur errores. Aliud est enim amare qd̄
facti sunt. aliud odisse qd̄ faciunt. Sed
sunt nōnulli. qui aliorum redarguūt cul-
pas nō taz ex caritate. q̄ ex odij amari-
tudine. nō tā vt eos corrigi velit. q̄ vt odiū
quod in corde seruant exercere possint. et
hoc quod nō ē s̄m deum. et magis ad vin-
dictam pertinet q̄ ad disciplinam. Nam
pe nil magis probat spiritualem virum.
sicut peccati alieni tractatō. sicut nihil ad
experientiam medici prestantiā efficacit⁹
q̄ debita sanatio languoꝝ. Igitur quē

admodū medic⁹ nō ex odio. nō ex ira. non
 ex vindicta. non ex quēquā liuore. sed vt sa
 nec egror⁹ vulnera incidit. ita ver⁹ corre
 ctor nō insultationē sed curationē. nō cō
 uitia sed auxilia. nō dolorē sed amorē. nō
 iniuriā sed gratiam intendit delinquentis
Ob eam rem nunquā alieni peccati obiur
 gandi suscipiendum est negocium dicit
 mus: nisi cum interrogacionibus nostraz
 consciam examinem⁹ internis. **L**iq̄do
 igit̄ nob̄ ip̄is corā deo r̄idem⁹ si dilectio
 ne nos ad correctōez faciendā mouemur
Et si nonnūquā erigēte culpa sonet in vo
 ce asperitas. sp̄ nihilomin⁹ in mēte maneat
 lenitas obrupante ap̄lo q̄ in sp̄u lenitatis
 mādāt delinquentiū fieri instructōes. cap
 tos nos reddens ne nos ip̄os tēptemus
Attēdere em̄ magnope debem⁹ q̄ alios
 reprehendim⁹. qz ip̄i pctōresz fragiles su
 mus ne grauiē tēptemur. si q̄dez indignā
 do poti⁹ q̄z p̄patiēdo obiurgam⁹. hic sal
 uatorz redēptor: n̄r̄ x̄ps̄ q̄ etz quē suum
 instituerat vicariū. labi voluit. vt z alijs
 cū laberent⁹ p̄pati sciret memieretqz suam
 ita fragilē aū aduentū sp̄ūs sancti extuisse
 naturā q̄lez in corripiedō fratre actu con
 spiceret. **A**c pinde nō dur⁹ nō asp̄ non
 impetuos⁹. sed moll̄. lenis. z q̄er⁹ ess̄z rep̄
 bensor. **L**ūc quippe lapsi aīo eq̄oz corre
 ctiones suscipent. qm̄ sicut a sapiēte scrip
 tū est. **S**ermo moll̄ frāgit irā. durus autē
 suscitāt furorē. **A**ccesset igit̄ p̄sides pctō
 rē. z sic eum ameno affect̄ colloq̄o fili mi.
 q̄zta sp̄ te p̄secut⁹ sū dilectiōe sp̄ te amauī
 sp̄ te dilexi tu⁹ mibi cure fuit honor. z in
 teriori plus erga te caritate exarsi q̄z bōa
 de cā exteri⁹ demōstraueri. meis in obsecra
 tionib⁹ nunquā te tradidi obliuioni. **E**t in
 q̄b⁹ fm̄ deū tuis petitionib⁹ potui satisfā
 cere negaui nunquā. x̄r̄ tua gl̄ia mea fuit.
 qm̄ scriptū est. gl̄ia p̄us est fili⁹ sapiens.
Cū te ire de x̄tute in x̄tute videbā. inex
 plicabili afficiebar leticia. laudabā deū in
 te. z sue infinite maiestati nō cessabā gra
 tias agere. qm̄ talē mibi subditū. imo fra
 trē. imo filiū carissimū p̄cesserat. **S**z nūc
 o fili mi dulcissime. om̄e gaudiū meū con
 uersū ē in tristitiā. oīs dulcedo in amari
 tudinē. oīs leticia z risus in luctū. qz vi
 deo te offendisse creatorē tuū. **E**cce dile
 ctissime quē amo sicut aīaz meā. cum luxu
 ria te labefecisti. polluisti templū dei. q̄

es tu sicut scriptū est. templū dei sc̄m̄ est
 q̄d̄ estis vos. **E**t itez nek̄it⁹ qz corpa via
 templuz sunt sp̄ūs sancti. **S**ed h̄ sc̄io qz p̄
 fragilitatem peccasti. **N**ōne vez dico: cui
 vt velamē quoddā hēat excusatiōis assen
 tiet. **E**rgo fili mi vt p̄ditaz gr̄am saluato
 ris renāsc̄i possis. **V**olo vt tui te peni
 teat delicti. volo mibi vt vnā des p̄solatō
 nē. **N**ōne fili mi dulcissime libenti aīo fa
 cies. **Q**ui si p̄p̄ct⁹ ac demulsus q̄z pacto
 erit. q̄ nā sit illa interrogabit. tunc p̄i⁹ p̄af
 x̄bis amenis. z amplexib⁹ dulcib⁹. ip̄suz
 faciat h̄ mō polliceri. fili mi. mibi magna
 est tibi leuis. mibi iocūda. tibi salutifera.
 tibi vtilis. deo acceptilissima. hec n̄ quaz
 illa ē. vt tuū p̄stearis pct̄m̄. z a tanta te in
 posterū abstineas turpitudie. z eo modo
 etiā si cor hēat adamantuz ad cōdignam
 sui mouebit emendationē. **E**t nunc vt ad
 te pctōr sermonē cōuertā. **N**oli obstinat⁹
 esse. noli p̄inas asgnari monitiōes. **N**oli
 ampli⁹ platū tuū imo p̄iem macerare do
 lore. **C**ouertere ad d̄m̄ deū tuū. **E**raudi
 p̄ces p̄us tui. **D**erelinque iniq̄s vias tu
 as. **C**onsule salutē tue. **N**oli p̄pter tuā p̄
 tinaciāz p̄ire. **S**c̄io qz vltor acerrim⁹ est
 d̄ns pct̄i. z tū benign⁹ ad te suscipiendū.
 si disposit⁹ es ad ip̄m̄ ad eundū. credo q̄s
 quis non vis corrigi. despando peris. an
 sperando. **S**i q̄dē sperando. qz tuo in aīo
 dicis. **I**niquitas mea sup̄ me ē. **I**n pct̄is
 meis cōtabesco. q̄ mibi spes ē viuēdi. **A**u
 di **P**rophetā. imo d̄m̄ p̄ os **P**rophete
 dicentē. **N**olo mortē pct̄ōis. tū reuertā
 impi⁹ sua via pessima z viuat. **S**i sperā
 do peris. qz in tuo dicis cogitatu. **B**on⁹
 es de⁹ z misericors ignoscit oīa. **N**ō red
 dit uala p̄ malis. **A**udi **A**p̄lm̄ dicentem
An ignoras qz patiētia dei ad p̄niam te
 adduc̄. **S**z dic̄ nec despo. vt despando
 pereā. nec spero vt male sperādo peream.
Sed adhuc modicū t̄ps̄ viuā. quō volo
 postea me corrigam. z cū correct⁹ z con
 ūsus fuero. delebit de⁹ oīa mala mea. **N**
 miser q̄d̄ ais. **Q**uare h̄ dic̄. qz forte in q̄s
 p̄misit de⁹ indulgentiaz. **S**ed q̄d̄ addere
 dies malos dieb⁹ malis. sufficiat diei ma
 licia sua. malus dies hestern⁹. mal⁹ hodi
 ern⁹. malus crastin⁹. an putes eē bonos
 dies quando satisfācis voluptatib⁹ tuis.
 quādo in luxurijs enutris cor tuū. qm̄ ist
 diar̄ aliene pudicitie. qm̄ fraude p̄tristaz.

primū tuuz. qm̄ cōmodata negas. quoniā
falluz p̄ mīmo iuras. **Q**uā exhibes tibi bo
nū prandū. id̄ putas qz bonū diē ducis.
Un̄ z ab **Augus.** clare dissertū ē fieri pōt
vt dies bon⁹ sit cū mal⁹ fuerit hō. **M**alos
dies vis addere malis dieb⁹. qz p̄misit ti
bi de⁹ indulgētā. **S**i crastino die te vi
cturū nemo tibi p̄misit. lege vbi p̄missus
sit crastin⁹ dies. **E**t viue crastino die ma
le. qz frater nō debui h̄ dicere. lōge erit
forte vita tua. **S**i lōga erit bona sit. **Q**uā
re vis h̄e vitā longā z malāz. **A**ut longa
nō erit. z illa te d̄z delectare. q̄ non h̄z finē
Aut longa erit. z qd̄ mali erit. qz diu bñ
vixisti. tu male vis diu viuere. bñ non vis
z tñ crastinū diē nemo tibi p̄misit. corrige
te o miser audi scripturā ne tardes cōuer
ti ad dñm. neqz differas de die in diem.
Subito enī venit ira eius. z in tpe vindi
cte p̄det te. **A**udiā inquā vocē te pie cor
ripiētis. **F**ac qd̄ dulcē rogat. **I**mp̄le qd̄
iuste iubet. **N**oli esse p̄tinax. **N**oli insani
re ip̄tō tuo. amplectere salu berimā do
cumēta. ama te corrigenē. vt p̄bus a sapi
ente dicaris. a q̄ scriptū ē. **C**orrige sapiē
tē z amabit te. corrige stultū z habebit te
odio. **N**olo igit̄ p̄ odiū discipline inē stul
tos cōnumerari. sed sapiēs p̄ emendatio
nē male vite cōprobati.

Text⁹ q̄dragesimūsecūdus. **Augustin⁹**

Quicūqz aut̄ in tātū p̄gressus fue
rit malū. vt occulte ab aliq̄ litteras
vel qd̄libet mun⁹ accipiat. si h̄ vl
tra cōfitē. peccat illi z orē p̄ illo. **S**i autē
de p̄bendit̄ z p̄uincit̄. fm̄ arbitriū p̄positi
grauius emendet̄.

Cōmētū q̄dragesimūscōm **Ambrosi⁹**

Munera nō solū. auz. argentū. lit
tere. sudariola poculēta. esculēta.
z q̄cūqz manū sūt acceptiōes. a
quibus nomē mun⁹ accepit. verezitā con
cilia z fauores sub muney veniūt appella
tiōe. q̄ sepe numero qz cetera maiora sūt
p̄cio habenda. qm̄ maiora sunt monaste
rio a cuiūqz recipiētī vtilitati. **E**xprimur
enim iudices. sapientum cōsilijs magna
tūqz fauorib⁹ multo magis qz auro et ar
gēto n̄ mō res publicas. s̄z p̄uatas augeri

Et cū ē p̄ceptiuo regule fundamēto sin
gulare habeat̄ in monasterio decretuz. qz
omnia sint z eē dēant cōia. i magnū pro
fecto p̄gredit̄ malum. q̄ muney qd̄cūqz
clam z occulte accepit. **Q**uid enī id aliud
est. nisi scē z aplice vite cūtere fundamen
ta. nisi regulā destruyere. nisi ordiez ac san
ctū p̄positū infringere. nisi sancitā p̄uari
care legē. **H**ēpe sicut̄ q̄s tāto mai⁹ fac̄ bo
nū. q̄to rem p̄uataz efficit cōioz. ita ecō
tra q̄s tanto mai⁹ facit malum q̄to rem
cōem facit p̄uatiōz. **I**ure igit̄ p̄ctm̄ h̄ ag
grauando in q̄t quicūqz aut̄ intm̄ h̄ est in
tam magnū p̄gress⁹ fuerit malū. vt occul
te ab aliq̄ lras. vel qd̄libet mun⁹ accipiat
occulte enī accipe sua p̄ retentione p̄uata
instar **I**ude loculos h̄ntis. in quib⁹ ab
lara recōdat intellexit. **D**uo sūt in eidez
h̄bis insinuant̄ mala. furti videlicz. z pro
prietatis. furtū quidē. qm̄ vt in exodi inē
pretatione ab **Augustino** scribit̄. furtum
nō p̄mittit̄. nisi dū alieno occulte ablato
p̄xim⁹ ledit̄. **S**z quis maior p̄xim⁹
monacho. qz monach⁹. qz monasteriuz. et
quō magis monasterium ledit̄. qz qm̄ que
cūqz bona. siue iura sua a monachis oc
cupant̄. clādestineqz retinent̄. **P**roprieta
tis vō p̄ctm̄ insinuat̄. qz q̄ monasterij sūt
propria facit. **N**āqz quicūqz acquirit mo
nach⁹ monasterio acq̄rat leges iubent. z
h̄ proprietatis malū tm̄ p̄fecto est. vt re
ligioso nihil damnos⁹. nihil detestabili⁹.
nihil piculos⁹. tm̄ inquā malū ē. vt dice
re iura audeat̄. **D**on. **D**ax. sup̄būda p̄
prietate disp̄sare nō posse sed sunt qui nō
desunt alleuare p̄ctm̄. aut qz clādestina
muney receptio p̄ctm̄ nō sit qz furtū non
est. qz si inuito datore reciperē mun⁹ nō
esset. aut si furtū sit. z israelit̄ furtū a reo
extiterit p̄cessū. furtum p̄ctm̄ nō est. quia
nullū admittit̄ p̄ctm̄ de⁹. quib⁹ d̄r. qz nisi
magnū esset malū occulte munera susci
pere. nequaqz vir summe sanctitatis **E**li
seus **S**yezi discipulū suū tam acerba lep̄
pcussisset passione. qm̄ **Naamā** syri occul
ta suscepit munera. nec ob eaz rē furti cul
pam euitauit. qz non inuitus dator p̄tu
lit. sed qm̄ voluntariū datum sibi clam tri
buit. qd̄ erat alteri tribuendum. z diuine
gratie intulit iniurias. vt pro celesti mune
re caducū z terrestre suscipet mun⁹ **D**ice
bat quippe **S**yezi naaman exhortari. vt

deum iudeoz vnicū ⁊ verum esse deū cōfiteretur. et sue infiniti maiestati gratias ageret. q̄ pro recepta gratia aliquid humani muneris ab eo exigere. **R**egis israelitica populi exemplo quispiam ad furtum d̄ esse p̄pensus. qm̄ re vera. illi furtū nō cōmiserūt. tū q̄ sibi recuperauerūt ablatā. tū q̄ illi abstulerūt iussu. cui⁹ oīa sunt. **P**erinde diu⁹ parens noster sup̄ exodo inq̄t. **I**llud enī de⁹ iussit. qui nouerat quid queq̄ pati oporteat. nec israelite furuz fecerūt. sed deo iubēti mysteriū tribuerūt.

Et qm̄ inter oīa munera q̄ detestatur est si occulte suscipiant. solas s̄as nominat qd̄ cum cause nouerit indagem⁹. **P**orro aut p̄ s̄as infra. **S**ct⁹. ⁊ iura monasterij intellexit. aut prelatoroz. vel etiā ad occultas directas epl̄as insinuauit. **H**oz vtz meditat⁹ fuerit. detestandū precuēdūq̄ scelus merito adnotauit. **N**āq̄ monasterij iurib⁹ tectis. monasteriū detegat oportet. **S**i presidentiū occupent littere. occupatores ecclesiasticas non effugunt cēsuras. impediunt insup̄ rez gerendaz officia. **S**i autem ad regentes spectāt. non sca n̄t se suarū rerū nō esse censores. **N**oscāt qd̄ dulces s̄as. ⁊ sudariola ⁊ crebra munuscula. teste **P**ieronymo sanct⁹ amor nō habet. **I**taq̄ puidit sapientissim⁹ doctor multa indecētia p̄ litteras futura esse commercia. q̄ vt tolleret nixus ē occasiōnem tollere. **E**t q̄ ipsa munerū occultatio graue sit delictū. si tū hō inquit vltro ⁊ sponte p̄ se occultas. parcat illi. ⁊ ore turp̄ eo. **N**ā culpa leuior efficit. q̄ confessione volūtaria humiliter aperit. p̄inde sanct⁹ **D**avid cātabat. **S**iri cōfitebor aduersus me iniusticias meas dño. ⁊ tu remisisti impietatem peccati mei. **E**t apls **J**acobus. **C**orde credit inq̄t ad iusticiā. ore autē p̄fessio fit ad salutem. **J**ō dicebat **J**ob. **S**i iustificare me volueris. os p̄demnabit me. ac si diceret. me reū ⁊ p̄dēnandū esse p̄ os meū p̄fitear necesse ē. **E**t dñs p̄ **E**saiam. dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. **E**t beatus **A**mbrosi⁹. **N**ō p̄t quisq̄ iustificari a pctō. nisi fuerit pctm̄ ante p̄fessus. **Q**d̄ **D**avid p̄ pctm̄ de populi murmuratione ex oburgatione **S**ad. ⁊ visione angelicē. tis populū intelligēs ingemuit. ac humiliter excusans dixit. **E**go sum dñe q̄ peccauit. ⁊ ego inique egi q̄ oues sūt. qd̄

fecerūt. **V**ertat⁹ obsecro manus tua p̄ me ⁊ p̄ domū patris mei. **E**t q̄ quidē confessio ne ac populū suū meruit. **R**ex **D**avid indulgētiā obtinere. **M**erito igit̄ preceptor noster iubet illi p̄cendū esse. q̄ vltro cōfiteatur. ac insuper p̄ illo orādū. vt etiā dei clemētia ei dimittat. **E**t qm̄ deus pctō. nū q̄ dimittit. nisi in corde ipse doluerit. **D**oleat ipse ⁊ vobiscū etiā oret. vt ei a clementissim⁹ o indulgeat saluatore. **N**ōpe hec illa p̄fessio ē. q̄ nos liberat. q̄ paradisu⁹ aperit. que spem salutis tribuit. q̄. s. vt diuus inq̄t **A**mbrosi⁹. cum p̄nia sit. p̄nia autem vera est dolor cordis. ⁊ amaritudo aie. p̄ malis que q̄sq̄ cōmisit. **S**i autē nō sponte vult cōfiteri. sed deprehendi cōuinciq̄ expectat. tūc s̄m̄ prepositi arbitriū grauius emendet. **C**onsequēs enī est. vt grauior culpa grauiorē subbeat penā. **A**t hō graui⁹ mortaliterq̄ offendit. q̄ maluz qd̄ agit abscondit. hic enī credit dei iudiciū effugere. fugitq̄ a tanto languore sanari ac perinde q̄tū in se est. se insanibile redidit. **I**ure igit̄ cōprehensus atq̄ p̄uictus grauiori est puniendus flagello. **N**āq̄ p̄positi oīa deo relinquāt puniēda. qm̄ sic agentes imerita iudiciaria p̄tate fungūnt. **Q**uid enī deus alios ordinasset p̄tates. alios constituisset iudices. **S**i sue vellet oīa imediate maiestati cōmitti. **N**āq̄ de ipsi⁹ tñ p̄sumendum ē misericōdia. vt credam⁹ q̄ impune velit peccatū abire. q̄n̄ imo vt a parente nostro optime differtū est. **N**ull⁹ debite grauioris pene ab eo accepit veniam. nisi qualemq̄ ⁊ si longe minorem. quā debeat soluerit penā. **I**ta enim impartit⁹ a deo largitas misericōdie. vt nō relinquat iusticia discipline. **D**ertiant⁹ igit̄ presidentes delicti grauitatem cōsiderent peccatoris p̄ditionem. ⁊ cū culpa penā caritatiue cōpēsēt. **I**psos hō q̄ latebris incubunt. moneo atq̄ exhortor. vt si nō vltro velint cōfiteri. saltē conuicti p̄ eoz saluteferas penitētiās ferant. **C**ogitentq̄ sane longe meli⁹ esse eis. vi h̄ tē poraliter patient⁹ q̄ in inferno eternalitē crucient⁹.

Text⁹ q̄dragesimusterti⁹ Augustin⁹

Vestis vias in vnū hēat⁹ sub vno custode. l. duob⁹. l. q̄t sufficere p̄t

ad eas excutiendas ne a tineas ledant.

Comentū q̄dragēsimūtertū Ambrosi⁹

Qui finem deum vivere cupiunt. et de
ua professionis integra laudari ob
seruantia. non solum magna et one
rosa. quae per se peccata sunt. sed etiam quae
leuia. quae sunt dispositiones ad delictum. sum
mo studio sibi cauere debent. Hinc fit ut
sagar preceptor nras vestes in vno hēam⁹
loco sibi vno custode. vel duobus. vel quae suffi
cere possit ad eas excutiendas iubeat. tū ne
propter incuriam neglecte. a tineis corrum
panent. tū ne si proprio loco vestem constipare li
ceret. illam nobis tamquam rem propriam vendicā
remus. et interiorē aī vestem tineas demon
strat infemalis. Ad hoc quidem illud refer
tur. quod in alia regula dicit. Nemo inquit
vendicet sibi aliquid proprium siue in vesti
mento siue in aliqua re. Hoc sequētis lre
sensus patendit cum dicit. Et sicut pascunt
ni ex vno cellario. sic induamini ex vno ve
stiario. Ubi clare se oberrare cognoscant
quae nostre sacre religionis professos nihil pro
prij etiam in cōi posse habere asserunt. non enim
ex vno iuberet vesci cellario. si cellarium
habere non permitteret. peculiare quidem vestia
riū atque cellariū prohibet. non cōe. Et quoniam
mo ut illud detestetur. hoc vobis approbet. no
tanter quod sequitur adiecit. Et si fieri potest
ad vos non pertineat. quod vobis indumen
tū pro temporis congruentia profertur. vix h
recipiat vnusquisque. quod deposuerat. an ali
ud quod alter habuerat. duz tamen vnusquisque quod
op⁹ est non neget. Non aut si fieri potest ut si cui
piā difficile videatur. liceat ipsum quod depo
suerat vestimentū recipere ad maiorem tamen pro
fectionē spectaret. si ad tantū sus peruenis
set cōtemptū. ut eo solummodo. quod op⁹ est
corpori content⁹ esset. sequens Ap⁹ sentē
tiam dicentis. Habentes victū et vestitum
his contenti esse debemus. non enim quātū aut
quale determinat. sed ea tamen noiat que sa
tis videntur esse nature. Imperfectiorū enim
hōim voluntas semper plus appetit quam ipsa
exigat nature necessitas. Namque ut a stoico
illo Seneca. et diuo Hieronymo preclare
scriptū est. humana natura modico est con
tenta sed consuetudo multa addidit. et vo
luntas plurima copulauit. Hec si quis pro
fecte deū diligeret. cunctis carnalibus desis

derijs oīo renunciaret. multaque refecaret
supflua que nō tenet quasi necessaria. Quare
studendū nobis est toto corde. tota mente.
totisque viribus verū ac prepotentē deū di
ligere. quatenus eius amore cōpotes cum
ta supflua referemus. quod cuiusque op⁹ est mi
nime denegantes. quod quidem ut frēs sui in
beremo commorantes ope complere pos
sent. sicut ipse in sermone de oratione refert
eis cōe munitabat vestiariū. vnde ad eos scri
bens ita inquit. Et ut bene psallere et orare
possitis absque magno corporis impedimē
to. de bonis episcopi ecclesie proponit centū et
pl. vestimenta cum calciamentis vobis dile
ctis fratribus meis depozitari feci. ut tpe fri
goris quantū necesse fuerit vnusquisque re
cipiat. reponentes et custodientes ea in cōi
vestiario cum oī diligentia et caritate. sciē
tes quod vera caritas non querit quae sua sunt. sed
que dei. que autem facientes non deficientis
quibus apte constat. quod cōe sit habendū ve
stiariū. a quo pro natura conseruanda. pro
cōmodo obsequio deo prestādo. non pro ha
bendis oblectamētis corporis quisque acci
pere debet. que ut stant. non op⁹ est. ut huic vel
illi magis afficiamur tegmēto. aut pro h
vel illo habendo pretentiam. Si autem. ut noster
aduertit preceptor. Hinc in vobis contē
tiones et murmura oriuntur. dum conueniē
tialiter se deterius accepisse. quam prius habue
rat et indignū se esse. quod non ita vestiatur. si
cut alius frater eius vestiebat. Hinc ait. vos
probate. quantū vobis desit in illo interio
ri scoto habitu cordis. qui pro habitu corpo
ris litigatis: quēadmodū enim calciamenta
vestimenta. anuli corona. et alia huiusmodi huius
sunt corporis. sic prudentia. iusticia. fortitudo
temperantia. fides. spes. caritas. scientia. sapia. in
tellectus. humilitas. patientia. concordia. paup
clēm
tia. mansuetudo. et alia huiusmodi huius
et quēadmodū illa corporis ita huius ornamentū
aīe. et quēadmodū illa fortuite sunt dona.
hec spiritus sancti sunt munera. et illa ca
duca sunt. et fluxibilia. hec perpetua et in
corruptibilia. illa multis modis aufer
ri. hec neque eripi neque subripi possunt neque icē
dio. neque villo naufragio amitti. et sicut il
la preda sunt tyrannorum. ita et hec ipsorum vi
riorum. et sicut illa pace vigent. ita ista cōcor
dia augentur. et sicut plia et guerre illa ad
nihilant. ita lites pretentores et murmura ista
effugāt. Sed pugnare hec ad iuicē vidēt.

vt afferam virtutes esse indebiles. et eas
 et prede et fuge fore obnoxias. Profecto
 nulla est oppugnatione si nra cōphēdat in-
 tentio. **N**āq; vt asseruim⁹ nō nisi a vi-
 tijs oppugnant virtutes a qb⁹ si ille ma-
 nent. in eternū pculdubio manent. qm̄ p
 prijs sunt possessoris inseparabiles comites.
 diuo testante **Boetio**. q̄ in egregio phice
 solationis volumine ita inq̄t. **N**as saltē
 nullus potuit puincere terror. ne vīm cor-
 mites psequerent iter. **S**i lites igit̄ et cō-
 tentiōes ex alijs vitijs multū virtutē op-
 pugnant. efficac̄ est ad expiendū argumē-
 tū q̄ntuz nobis desit in illo interiori scō
 habitu cordis. si pro habitu cordis litiga-
 mus. **N**ēpe cum iurgia lites p̄tentiones et
 murmuratiōes. nō nisi ex aio oriant̄ ela-
 to. nec duo sūt possunt in codē eē contra-
 ria. ex eo pellant̄ virtutes oportet. hinc p
 vtendo exteriorib⁹ vestib⁹ vocis clamo-
 rem aiq; p̄turbationē abijcere. q̄ sollicitē
 debemus. **P**auli apli saluiferuz dogma
 humilit̄ suscipientes q̄ ait. **N**ihil p̄ contē-
 tionē. aut inanē gloriā superiores sibi in-
 uicē arbutantes. nō ea q̄ sunt sua. singuli
 cogitantes. sed ea q̄ sunt alterius. **P**luri-
 mū enī valent hec duo ad remouēdas li-
 tes. generandāue cōcordiam. cū quisq; se
 inferiorē oibus cogitat. et ea q̄ sunt alteri⁹
 magis q̄ q̄ sunt pp̄ua p̄fat. **I**n his enī
 duob⁹ humilitas et caritas cōmendat̄. q̄
 nō solum vt docte agit **Hugo** discordare
 nō solent. sed etiā discordantes ad cōcor-
 diā reuocare. **Q**uantū autem religiosoz
 aie imineat periculi. si vestimētū sine q̄p-
 piā aliud sibi faciat peculiare nō ex decre-
 mento interioris ai solū. sed ex intensa cu-
 piditatis labe euidenē dīnoscutur. **A**d
 quā euitandam **Aug⁹**. **S**auianū mona-
 chū q̄ pelaris instruxit d̄ documentis. **I**m-
 primis inq̄t. si vis dño placere. et ad bea-
 tudinē celestis regni puenire. obediens
 esto. **S**i vis obediens esse humilis esto.
Si vis humilis esse. rē peculiaritatis. q̄ si
 venenū in oibus fuge. **E**cce q̄ si ois trans-
 gressionis radicē rē peculiarē designat fu-
 giendā. tāq; si apte assereret. **S**i peculiū
 hēs neq; humilis neq; obediēs eris. ac p
 inde deo placere nullaten⁹ poteris. **E**t iō
 p̄ tā pestifero peculiaritatis malo euitan-
 do remedium adiecit dicēs. **S**i vis pecu-
 liaritātē nō habere cupidus esse noli. **S**i

vis cupiditātē vincere amorē xp̄i te idue.
Si vis amorē xp̄i induere. amorē vitioz
 de corde tuo radicit⁹ amputa. **S**i optas
 odisse vitia. fratrem tuū etiam male meritū
 dilige. **S**i certe fratrem tuū cupis diligere
 noli ei detrahere. aut cū detrahentib⁹ cō-
 miser. **N**oli eū odisse. noli nocere. **R**em
 peculiarē oīno fuge accōmōdatū acq̄re-
 re noli. et tua nō acquiras aliena intermit-
 te. **C**onsidera **Gezi** discipuluz **Helisei**.
 q̄ cōmoda sua quirendo et pecuniā **Naa-**
 man postulando eterna p̄ maledictionez
 percussus ē. post hūc **Judas** scarioth ama-
 do pecuniā temeritatē vel cupiditate tra-
 ditoris p̄ auiditate pecunie tradidit salua-
 torē. et quali morte finiuit. euangelista te-
 stat̄. **A**biens laqueo se suspēdit. **T**ertius
 hō post hos **Ananias** fraudauit pp̄riaz
 pecuniā cōscia vxore sua. quā sūt vouerant
 deo. cupiditate seducti aplica snia morti
 adiūcti sunt. qd̄ etiā nunc monachoz or-
 do id facere videt̄. qui amorē pecunie vel
 peculiarē in corde tenere delectant̄. **V**i-
 de quanti et quales hoc pestifero morbo
 peculiaritatis perierūt. et quā ab isto la-
 queo mortis capti fuerint et capiunt̄ et de-
 ducunt̄ in pfundum inferni. post hec q̄n-
 ta et h̄ morbo oriunt̄ mala declarat. cuz
 subdit. **D**e radice peculiaritatis inq̄t vel
 amore pecunie gignunt̄ vitia hec. **I**n-
 bediētia. sup̄bia. auaricia. contumacia. va-
 na gloria. extollentia. voracitas. mēdaciū
 atq; luxuria. p̄ has virtutes peculiaritatis
 demergunt̄ in barat̄ infernale. **U**n̄ scri-
 ptum ē. **V**e vobis mōachis. q̄ diuites es-
 se cupitis in pecunijs et locupletes in ve-
 stibus et amictib⁹ regna celoz. qui sponte
 dño p̄missum dedistis obseruare norma-
 p̄m scōz. quoz exēplis ex actu radiare
 mini in celis. et mō p̄ cupiditates pecunie
 ac negocijs secularib⁹ dediti intrabit̄ in
 ignem eternū. **Q**uid p̄ficat vobis orare.
 vigilare. ieiunare. et militiā monachi ha-
 bere. et oī hora mens v̄a in vanis et cadu-
 cis rebus. et peculiarib⁹ reuoluit̄. **Q**uid mi-
 seri dicturi in die iudicij eritis. qm̄ hec an-
 oculos vestros in testimoniū ante tribu-
 nal eterni iudicis assignata erūt. **L**ūcau-
 dire verebimī. ite in ignē eternū. q̄ p̄pat̄
 dyabolo et angel̄ ei⁹. **V**ideat̄ fr̄es dile-
 ctissimi. ne q̄s vos decipiat. male rei ec̄e-
 plo. et dicat̄ sic illi fecerūt aut faciūt. ita et

nos faciam⁹. **O**bscuro fili atq; admoneo
obserua z custodi te ab isto malo z illece
broso z pestifero morbo peculiaritatis. si
nō vis amittere beatitudinem sempiternaz
Audi fili dñm dicentes. **B**eati pauperes
spiritu. qm̄ ipsoꝝ est regnū celoz. **E**t ite
rū dñs. **N**olite possidere aurū neq; argē
tum. neq; duas tunicas. neq; es. in zonis
vestris. age ita vt delectet̄ deo vita tua.
ama esse pauper. qz dñs **J**esus christus
pauper fact⁹ est. **T**anti patris monimen
ta fratres mei nō a **S**auiniano soluz. sed
a nobis oibus sunt suscipiēda. **E**teni cuz
illum monuit nos oēs. et posteros quol
cūq; in eo est exhortatus. z qm̄ tanta ab
dicationis pfectio. vt inter hoc z illud ve
stimentū non discernat̄ paucoꝝ est. ideo
qđ dederat propter impectos mandatū
tempat dicens.

Text⁹ q̄dragesimusquart⁹ Augustin⁹

PEd tū si vestra tolerat̄ infirmitas
vt hoc recipiatis qđ deposuerat̄
in vno tū loco sub cōibus custo
dibus habete qđ ponitis. ita sane vt nul
lus sibi aliquid operet̄. sed omnia vestra
opera in vnū fiant maiori studio atq; fre
quentiori alacritate. q̄ si vobis singuli fa
ceretis ppria. **C**aritas enim de qua scri
ptum est. qz nō querit que sua sunt. sic in
telligit̄. qz cōmunia propriis. nō propria
cōmunib⁹ anponit. **E**t ideo tāto ampli⁹
vos proficere noueritis. quāto amplius
rem cōmunem q̄ propriā curaueritis. vt
in omnibus quib⁹ vtiē transitoria necessi
tas. superemineat. que permanet caritas

Cōmentū q̄dragesimūq̄rtū Ambrosi⁹

Omnū generum infirmis compa
tendum est. propterea si claudus
non velociter ambulat. si lipp⁹ nō
clare videt. si obtusus nō distincte audit.
si debilis ieiunare non potest. minime est
obiurgandus. immo vt paulo habetur
inferius. si latens est dolor in corpore.
famulo dei dicenti. qđ sibi doleat. sine du
bitatione credendum est. quare merito in
quit. vt si nostra tolerat̄ infirmitas: h̄ est
si ob animi nostri imbecillitatem. infirmi
tatemq; mentis id toleram⁹. vt illud. s. re

cipiam⁹ indumentū. qđ in vestiario pos
sueram⁹. in vno tū loco sub cōib⁹ custo
dib⁹ iubet. nos habeam⁹. qđ posueram⁹
vt videlicet dum in cōi loco reponimus h̄
ipm̄. qđ in proprios vsus suscipim⁹. non
propriū sed p̄mune esse credat̄. **C**ō fert
quidem cōis locus de nob bonam secula
rib⁹ famā refrenat vtentium affectū. **D**i
sponit ad omnimodaz proprietatis abdi
cationem aim. z deniq; ad habendam ca
ritatem ianuam pandit. **E**t sicut vestimē
ta calciamēta. vinum. segetes. z quecūq;
ad victum vestitūq; spectant nec nō oma
menta. z proventus quoscūq; in p̄muni
habere iubemur. sic etiam opa nostra ita
cōia esse debent. vt sane nullus sibi aliqđ
opeē. sed omnia nostra opa inquit in vnū
fiant maiori studio. atq; frequentiori ala
citate. q̄ si nob singuli propria facerem⁹
nullus est pfecto tam piger. nullus tam
ignarus q̄ si sue relinquat̄ libertati. to
tis virib⁹ non cōet̄ aliqđ quouis modo
opari. vt sibi saltez vitam p̄seruare queat
Multo magis pro cōi religionis bono
vnusquisq; debet opari. **S**ed quid di
cam qz pro reb⁹ publicis tantus quosdaz
torper inuadit. vt ea labepnit⁹ desinant.
z p̄ puat̄ tanta sit eis sollicitudo. vt nul
lis laborib⁹ nullis sudorib⁹. nullis vigi
liis. nullis itinerum discib⁹. nullis pesti
monijs. nulli cuiuscūq; generi fatigatio
nib⁹ peant. **C**onspicim⁹ em̄ mercatores
maximis cū anxietatib⁹ in latronū. pirra
taz. atq; naufragij periculis non solū p
uincias. sed oia mundi clymata plustrare
vt ditent̄ atq; locupletent̄. **E**idem⁹ ali
os i re militari mille modis q̄tidie se in
gerere morti. vt vel diuitias pariāt. vt lue
dom⁹ statum augeant. vel suaz virium z
publicent. z relinquunt posteris nomen.
Intuemur etiā sciaz professores noctes
ducere in somnes. p̄ce viuere multa terra
rum spacia pagrare. z nunc legendi. nūc
scribendi. nunc differendi studiis sine in
termissione deditos esse. vt famosi z sin
gulares fiant. quaten⁹ quem optant finē
valeant adipisci. **C**ernim⁹ medicos. non
saniem. nō stercoꝝ. nō vinam. nō vomit
tus. nō quoscūq; horridos abominabile
q; fetores. nō deniq; pestilentes morbos
fngere. vt sibi vel lucrū vel amicitia. vel fa
uorem. vel famā. vel saltē gloriā possint

vindicare. **A**dvertimus agricolas die noctuq; colendis agris insudare. vt letas inde segetes legant. **P**alleatores. fabri. architecti. textores. sutores. ceteri omnes artifices sic in ea quaz norunt arte se exercent. vt nullo mittant torpore re puata au gere q; si isti vt tpalit se extollat. z mortali bus hoib; placeat. ta feruenter laborant. q;to magis frequetiozq; alacritate. nos q; religiosi sum; vt eternaliter viuam; im mortaliq; deo placeam; pro publico reli gionis pmodo vel pseruado. vel augedo opari debem;. **A**d h; em caritas de q; scri ptu e. no querit q; sua sunt. nos impellit qd sic nr interpretat pceptor. q; coia pro prijs no ppria coib; anponit. tanq; si pa tenter diceret. **O**b ea rem null; sibi aliqd debet opari ppriu. sed oia in coi fiant ma iori studio atq; frequetioz alacritate q; si nob essent ppria. **Q**m caritas non q; rit q; sua sunt. sed coia illa. s. pprijs anteponendo. **Q**uocirca si xpi caritas. q; sua sunt. mie querit. null; nr; debz sibi quip pu opari ppriu. **E**t rursus si ead; xpi ca ritas coia pprijs anponit iure fit. vt ma iori studio coia agere debeamus q; si sin guli ageremus ppria. qm sine mensura. z abiq; penit; pportione maior e caritatis q; pprietatis puent;. h; em paruo q; paruoq; claudis p;cio. **I**lle ho tant; vt de ipso dicat **A**pl's. **O**cul; non vi deret. neq; auris audiuit. nec in cor hois ex itis magnitudie z eternitate ascenderut. q; p;ciuit de; diligentib; se. vt de illo etiaz in libro de triplici hitaculo gloriosissim; nr; scribat. q; de celestis patrie pgrega tione. qu; s. xpi caritas effecit. q; erit mi n; maior; sine dubio gloriam habebit q; h;is totu mundi regnu. etiam si eternu esset. **E**t io si tata est via caritatis. vt ipa cardo sit omis mercedis. q;to ampli; rez coem. q; ad caritate spectat. q; propria ve stra curaueritis. tanto inqt ampli; vos p ficere noueritis. **N**epe infallibilis ille cor dis meta: omie pmiu nr; ex gradu nre metie; caritatis. q; merito fit. vt in omib; qb; vne transitoria necessitas supemine at q; pmanet caritas. **T**ransitoria quippe necessitas tpalib; vne reb; in quib; emu nere caritas sp; debet. **Q**m nihil profecto est. qd sine caritate possit placere deo. **A** de re in oib; vris reb; agedis caritas

pferatur necesse est. qm ipsa est omnium virtutum mater. ipsa radix omniu bono rum. ipsa via illa sublimior. que tendit ad celum. de qua **P**aul; adhuc excellentio rem viam vobis inqt demonstro. ipsa so la est que finem nescit. dicente **A**plo **C**o rinthis. **S**ive pphetic; euacuabunt. siue lingue cessabunt. siue scientia destruet. ca ritas nuq; excidit. **E**t rursus. nuc manet fides. spes. caritas. tria hec. maior autem horum est caritas. qm. s. hec sola celestes illas mentes eterno efficit gaudio. **N**aq; ipsa est ois future dulcedinis gremium. beatus ergo ille qui in ea adipiscenda no tepescit. qui p ea habenda cuncta q; huius mudi sunt respuit. qui reiecto puato co modo public; bonis vacat. qui quicquid habet in coe partitur. qui quicquid ope ratur in coem redigit vsum. z illius gratis libentius atq; feruent; operatur. q; sibi ipsi operaret; propria. qm vere hec illa via excelsa est. per quam mens ad celestia sub leuatur. vt terrenis. s. rebus per hanc com munē distributionē calcatis in deum. hoc est in fontem omnium bonoz omne no strum dirigatur desideruz. **S**ed sunt nonnulli qui terrenarum facultatu opes dimittunt. z ad monasterium venientes habitum religionis sumunt. deinde tor pentes hoc sibi ad salute sufficere credut q; sua dimiserut. q; varia crimina sub ha bitu religionis constituti non admittunt atq; idcirco dormiunt bibunt z secure viu unt. duq; hoc faciunt tepidi existut. ni hil boni pro re publica monasterij opan tes. quibus melius fuerat vt in seculo mo rarentur. vbi peccata sua recognoscerent. z aliquando per dei misericordia copun cti bonis operib; studerent. **Q**uare cu iuscuzq; professionis status z conditōnis homines pro eterna acquirenda felicitate nihil possunt efficacius agere. q; vt in caritatis operibus studiosi sint z perui giles. z alacres in sua re publica amplificā da. **N**unc **A**fricanus maior sicut in sexto de re publica **C**icero meminit. minori di cit. **S**ed q; sis **A**fricane alacrior ad tutan dam regendāq; rem publicam sic habe to. omnib; qui rem publicā inuenerint auerint. certum esse in celo definitum lo cum. vbi beati sempiterno euo fruant;. **N**ihil est enim illi principi deo. qd quidem

in terris fiat acceptius. q̄ cōcilia cetusq̄
hoim iure societatis. que ciuitates appel
lant. harum rectores ⁊ cōseruatores hinc
celum ostendens. p̄fecti huc reuertuntur
quā sniam nostri pū docuerūt asserentes
oēm potestatem a dño deo esse. a quo re
ctum facientes iudiciū eternum essent p̄
miū suscepturi. **E**is igit̄ omnibus qui
pro rei publice salute aliqua opant̄ ⁊ illa
nō p̄ mundi gloria faciunt. sed ad iusticie
caritatisq̄ p̄cepta seruāda dirigūt. ma
gna debet̄ merces. caritas autē in amore
dei ⁊ proximi cōsistit. **I**n dei autē amore
tria sunt p̄cepta seruanda. primū vt ipsū
ex toto corde diligam̄. hoc est vt oēs co
gitationes nostras ad ipsū referamus.
Alterū vt ex tota anima ipsū amemus.
hoc est vt omnes anime affectiōes diriga
mus in ipsū. Tertium vt ex tota mente
ipsū colamus. hoc est vt oēm quā intel
ligim̄ ⁊ discernim̄ in ipsū habeamus
rationē. **I**n primi autem dilectione duo
sunt tenenda. Alterū vt qđ tibi nō vis fie
ri. alij ne feceris. Alterū vt que vultis vt
faciant vobis homines. ⁊ vos illis facia
tis sic obtempabimus p̄cepto dicenti. di
liges p̄ximū tuū sicut teipsum. **E**t hac qđ
dem gemia in p̄ximū dilectionis virtute.
omnes quib̄ appetenda desideram̄. aut
fugienda vitam̄ oriunt̄ virtutes. qm̄ his
fouetur beneficijs. ⁊ nulla ledit̄ malicia.
In omnibus igit̄ quibus vtitur transito
ria necessitas. debet supeminere caritas.
qm̄ quicquid cogitam̄. quicquid loqui
mur. quicquid operamur. in dei p̄ximiq̄
dilectionem debet versari. hoc faciētes le
gem adimplem̄. qm̄ in his duobus mā
datis tota lex pendet ⁊ p̄phete.

Tert̄ q̄dragesimus q̄ntus Augustin̄

Consequens ergo est. vt cū quis fi
lijs suis. aut aliqua necessitudine
ad se p̄tinentib̄ in monasterio cō
stitutis aliquā cōtulerit vestem. siue quod
libet aliud inē necessaria deputandū non
occulte accipiat̄ sed sit in p̄tate prepositi.
vt in rē cōdem redactū cui necesse fuerit tri
buat̄. qđ si aliq̄s rem sibi collatā celauerit
furti iudicio condēnet̄.

Lōmentū q̄dragesimū q̄ntū Ambrosī

I quecūq̄ munera. si oia etiā lu
cra ex p̄p̄rijs laboribus ⁊ sudori
bus adeptā in rē cōdem redigi de
bent. Nequens nēcio sit. vt si illi q̄ sunt in
monasterio p̄stituti a suis parentib̄ siue a
germanis. siue a q̄buscūq̄ suis affinibus
vel quacūq̄ necessitudine. h̄ sanguinis cō
iunctione ad se p̄tinentib̄. vel etiam ami
cis vestē aliquā siue quodlibet aliud inter
necessaria vicit̄. vestit̄. aut cuiuscūq̄ mo
nasterij oportunitatē deputandum susce
perint. nō illud occulte p̄ se accipiant. sed
p̄posito consignent. in cuī p̄tate sit. in rē
cōdem redigere. ⁊ cui necesse fuerit s̄m eius
dem arbitriū tribuere. sic enī extinguitur
auaricia. sic refecat̄ supfluitas. sic nutrit̄
caritas. sic scā custodit̄ paupertas. sic ani
mus ad celestia anbelat. sic etiā faciēs in
hoc mūdo inē brōs incipit cōputari. **S**i
autem qđ absit. rē sibi collatam celauerit
vt inq̄t. furti iudicio cōdēnet̄. **S**ed q̄le
sit furti iudiciū. qđ apte dignoscet. si inē
que crimina furtū connumeret̄ intelligat
Nempe in sc̄da mandatorū tabula. sic oī
potentis dei digito scriptū est. nō adulte
rabis. nō furtū facies. nō falsum testimo
niū dices ⁊c. **E**nū ergo ex his est crimī
nibus. q̄ eterna merent̄ supplicia. q̄re iu
sta sacrorū canonū sniam. quēadmodum
de adulterio. homicidio. falso testimonio
⁊ ceteris h̄mōi. ita ⁊ de furto vnusquisq̄
d̄z iudicari. p̄pterea fures ⁊ latrōes. ap̄ls
Paulus ait. regnum dei nō possidebunt
Laueant ergo fratres rem sibi collatā ce
lare. ne furti iudicio condēnent̄. hoc ē ne
regno dei priuent̄ ⁊ eternis cruciatib̄ af
ficiant̄. **F**iantq̄ s̄ites Jude proditori
in supplicio. qui similes ei volunt esse in
crimine. **I**lle enim appetendo lucrum. il
la que ei cōmittebantur a domino absco
culte vis retinere. **I**lle oculos i collegio
habebat ap̄toz. **T**u peculū q̄ritas in con
uentu monachoz. **I**lle ob auariciā pro
didit magistrum suum. **T**u ex cupiditate
decipere credis p̄ceptorem tuū. **P**ar cul
pa parem erigit penas. ille p̄inde laqueo
se suspendit. tu laqueata lingua sine p̄fel
sione peribis. ille in agro sanguinis cre
puit̄ edius. tu in sterquilinio euiscerat̄
atq̄ maledict̄ cū pecunia tua iacebis. il
le in eternū tartareos ignes patiet̄. tu ge

hennam infernalem sine fine sustinebis. et vestrum utriusque liquefactum absorbenti aurum ab inanisimis dicitur tortoribus. **H**ic sicuti. aux bibe. **N**oli igitur monache hic locos. noli tibi collata occultare munera. **A**dulto minus monasterii bona defraudare noli. nec perturbare si ea que ab alijs suscipis retinere non permittaris. **N**eq; ob id etiam fratres vetare et conturbare velis. cogita quia versuti hostis caliditas est. ut te iritet et prouocet ad iracundiam. rixas. et contentiones. quatenus monasterii pacem et fratrum caritatem conturbes. **Q**uare contra calidum hostem cautus esto contra eius versutias vigila tibi laqueos eius precaue. terrena cuncta quibus te decipere nititur calcare stude. ut euz propheta hostiam laudis deo sacrificas dicere possis. **D**irupisti domine vincula mea. **E**t rursus laqueus. scilicet dyaboli contritus est. et nos liberati sumus. **N**on igitur corruptibilia et caduca petas. non que tibi ad iudicium sunt affectes. sed dices. quid petam quid requiram. o miser et ignaue. numquid audis prophetam cantantem. vnam peti a domino hanc requiram. ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee. **A**ge ergo terram fluentem lac et mel. vitam. scilicet eternam require. hanc pete ad hanc aspira. que a te aufertur non potest. quia si cum rerum terrenarum contemptu adipisci et possidere valebis. **Q**uid petis facultates huius seculi perituras ac sordidas. **Q**uid pro honore huius seculi tantum suspiras. **Q**uid ferues et anxians in amore peculiaritatis. et delectaris multiplicare argentum et ditari in vestibus ut appareas in oculis hominum gloriosior. **Q**uare pro omnibus diuitijs tuis huc illuc mens tua discurrit. **A**n ignoras o miser. quod de malis caducis rebus quas congregas gemas. quia cum ipsis omnibus demergeris in profundum inferni. forsitan times ne pecuniam amittas. et non metuas ne animam tuam infernali pena detrudas. **E**cce enim celorum regnum promissum est tibi. ecce vita eterna preparata est tibi. et non erardescas pro tali regno. et non suspiras pro tali vita. non contremiscis pro supplicio quod tibi preparatum est pro nequissima dilectione pecuniarum vel vestium. vel lucto appetendo. **A**udi nunc vocem domini dei tui dicentis.

Venite benedicti patris mei. percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. audite hec fratres dilectissimi. audite veracissimi largitoris promissa et tale regnum amate. pro tali speciosa patria suspirate. et amorem pecunie. vel vestium affluentiam. vel peculiaritatem radicitus de cordibus vestris festinetis euellere. **S**i hec enim caduca. que inimica sunt anime amaueritis. ad illam celestem patriam peruenire minime poteritis. **H**ec ab alta sanctorum indagine profecta est interpretatio. credendum nihilominus est ut suo tempore **A**ugu. preter hos canones aliqua suis fratribus et clericis dederit seruanda statuta. in quibus pro singulis criminibus singulas temporales penitentias iungendas taxauerit. **S**in quas delinquentes prepositus pro presenti seculo erat iudicaturus. sic ergo non solum eterna pena a deo sed etiam temporalis a preposito rem collatam celantes furci erant iudicio condemnandi.

Textus quadragesimusextus Augustinus

Adumenta vestra sine arbitrium prepositi lauentur siue a nobis siue a sullombus. ne interioris anime sordes contrahat mundus vestis appetentus.

Comentum quadragesimusextum Ambrosius

Si preest non super patrum traditiones soluendas. sed super fratrum transgressiones puniendas constituitur. transgrediuntur autem fratres preceptoris nostri mandata non solum si in spiritualibus oberrant. sed etiam si temporalibus non conuenienti modo vtuntur. quare prepositus non solum. quomodo fratres inuenient. quomodo oriet. quo pudici sint. quo contemplationi dediti attendere debet. sed etiam qualia portent indumenta scilicet ne nimis vilia. ne nimis pretiosa. ne nimis pauca. ne superflua. ne nimis nitida. ne nimis etiam imunda. quam in his omnibus. quod precauendum esse preceptor noster dicit. notabilis esse habitus potest. valde enim notabile est. ut frater qui mundicie debet vacare mentis. vacet mundicie

vestis. Quid enī ex hoc vanitatis studio inferre possumus. nisi q̄ plus de veste q̄ de spiritu. pl⁹ de corruptibili q̄ de incorruptibili. plus de lana ouium q̄ de gratia redemptoris omnium curetur. Ob eā rem valde dolendum esse inquit Bern. vt habitus noster qui humilitatis solet esse insignis a monachis nostri temporis gestetur superbus. iure igitur ne per inanē gloriam in habitu peccemus. ne interioris anime sordes contrahat munde vestimenti nimirum appetitus. preceptor noster vestimenta nostra siue a nobis siue a fullonibus lauari iussit. Tanto enim quisq̄ int⁹ polluitur in animo. quanto ad inanē gloriam exteri⁹ disponitur in corpore. Ad agnoscere igitur curare debent prelati ne per nitorem vestium delinquant subditi. Perinde Apostolus nos admonet dicens Nolite conformari huic seculo. sed reformamini in nouitate sensus vestri. Nam q̄ huius seculi formam expetunt. interiores pulchritudinem non exquirunt. Nec autē scilz mentalis mundicia est. quam a nobis deus requirit dicens. Lauamini mūdī estote. auferete malum cogitationū vestrarū ab oculis meis. Et xp̄s in euangelio non vestem sed faciem. hoc est conscientiam mūdare et lauare ieiunantibus iubet. rursus et non in vestimentis. et alijs terrenis. que erugo et tinea demolit. et que fures asportant. sed in virtutibus et in celo thesaurizare mandat. vbi neq̄ erugo neq̄ tinea demolit. et vbi fures non effodiunt neq̄ furantur.

Text⁹ q̄dragesimūseptim⁹ Augustin⁹

Lauacrum etiā corporis quotiens infirmitatis cogit necessitas. minime deneget sed fiat sine murmure de consilio medicine. ita vt etiam si nolit iubete preposito faciat quod faciendum est pro salute. Si autem ipse velit. et forte nō expedit sue cupiditati nō obediat. Aliquando etiam si noceat prodesse creditur quod delectat. Deniq̄ etiā si latens est dolor in corpore famulo dei dicenti. quid sibi doleat sine dubitatione creditur. sed tamen vtrum sanando illi doctori quod dilectat expediat. si non est certum medicus consolatur.

Comētū q̄dragesimūseptimū Ambrosi⁹

Edicine nomen amodo temperamentoq̄ fuisse impositum existimatur. vt non nimum et precipitanter. sed paulatim quantūq̄ solum sufficiat adhibeatur nāq̄ multo cōtristatur. modicri autem natura gaudet. imoderatio enim omnis non salutem. sed peniculum affert. sed vtrum expediat. et quantū aut quando. et quomodo. nō nisi a doct⁹ et expertis medic⁹ iudicari potest. et ideo lauacrum corporis. siue quodcūq̄ aliud medicamen quotiens infirmitatis cogit necessitas minime deneget. s; illud egrotolibenter caritative et sine murmure. nō quidem ex abrupto. non ex tempore. non inconsulto. non sine proprium appetitū vt voluptuosi faciunt. sed de consilio medicine tribuatur. Medicus enim infirmitatem. et infirmitatis causam dignoscere habet. et iuxta infirmitatis genus conferre medicamenta. ipse enim si lauacro op⁹ est. consulere et precipere habet. et an in naturali. vel in artificiali balneo lauari debeat infirmus. Et si naturali ad cuius regionis balneum sit mittendus. quoniam non omnia eandem habent proprietates nec sanandi omnibus vna ē efficacia. Si vero artificiale debeat lauacrum adhiberi. quibus sit ex rebus conficiendum. calidis vtpote aut frigidis. resolutiuis. aut constructiuis. aut alijs aliorum generum rebus doctus et expertus medicus ipse q̄ infirmitatis nouit causam. duntaxat cōsulere potest et debet. cui et credendum et obediendum est. Credendum quidem quoniam vnicuiq̄ in suo arte exp̄to. merito est adhibenda fides. que tanto est oibus humanis reb⁹ necessaria. vt nulla sine ea neq̄ corporis neq̄ anime potest esse salus. imo neq̄ ars neq̄ doctrina. neq̄ queuis vlla bona actio eē sine fide potest. Perinde ap̄t⁹ Paulus dicit. sine fide impossibile est placere deo. Perinde Aristoteles ait. Oporet ad discitē credere. Perinde Cicero in scriptis de re publica redigit fundamentū iusticie esse fidē. Perinde p̄tho medicus Auicenna inquit. plures fides q̄ medicina sanat. frequētē enim in aptitudine et appetentia medici gratiosa et ex quadā cōfidentia quam egrot⁹ inde

Scilicet natura iam deficiens convalescit. Obe-
 diendum insuper est medico. et certe a nobis
 valde honorandum. quoniam propter necessitatem
 ut Salomon inquit. creavit illum deus. Ad ed-
 cus quidem et nature et dei mister est. qui nostris
 patientis infirmitatibus non solum corporales
 in salutem corporis revelavit medicinas. sed
 ipse etiam non indignatus est pro nostris sanan-
 dis mentibus. e celo ad nos ut medicus de-
 scendere. Ysaia testante. qui ait. De languo-
 res nostros ipse tulit. et dolores nostros ipse por-
 tauit: non pro passionis solum receptione. sed
 pro remedii collatione. Item de proprio san-
 guine coloratum. de flagellato corpore et peritro
 corde emplastrum. de aia periculis. de divinitate ef-
 ficaciam ad nos sanandos effecit. id inquit
 Augusti. Medicina id inuenta est. ut pella est
 vitium. et sanet infirmitas venit quod saluator
 ad genus humanum. nullum sanum invenit. ideo
 magnus medicus venit. Magnus quidem in do-
 ctrina. quoniam ipse est ars artium et ineffabilis et in-
 finita sapientia. Hinc clamat Berni. o sapientia
 ista arte medendi in vino et oleo anime
 mee sanitatem restauras. fortis suavis. et sua-
 vit fortis. fortis pro me et suavis mihi. Magnus
 in virtute quod cum a planta pedis usque ad
 verticem capit. non extitisset in eo sanitas. se
 sua sanavit potentia. et totius humani ge-
 neris sanandi vberissima protulit propria virtute
 remedia. magnus in passione. quod omnium lan-
 guentium omnes infirmitates curavit. Illumi-
 navit quidem cecos. loquelam mutum. surditatem
 restituit auditum. leprosum mundavit. solida-
 vit claudos. Adortuos resuscitavit ab
 inferis. Et nullum tandem fuit languentium
 genus. quod se a suo potuit calore abscondere.
 Magnus in experientia. experientia quidem in
 temporibus acquiri diuturnitate. sed ecce antiquus
 diez. ab ipsa sui eternitate omnes nos suo pro-
 spectu octo pietatis. magnus denique in mul-
 tipli remediorum appositione. Item enim in
 finita arte infinitos latet modos ad omnes
 morbos sanandos. Itaque non credendum
 solum. sed obediendum est medico. et adeo quod
 ut si egrotus sponte nolit iubente proposito fa-
 ciat quod faciendum est pro salute. Itaque sicut si
 res sine opibus mortua est. ita pax prodest
 credere medicum bonum esse. et eius precepta atque
 consilia non parere. Hinc Augustinus ait. Flouit
 medicus quid salutaris quidue pertranis pe-
 tat egrotus. quare si egroti estis. nolite me
 dico dicere. qui vobis medicamina velit ap-

ponere. Si autem velit et forte non ex-
 pediat. sue cupiditati non obediat. Et quare
 quoniam nonnunquam quod delectat prodesse credi-
 tur cum tamen noceat. Aliud ultimum enim interest
 inter cupiditatem et necessitatem. Nam quod
 ex necessitate est. utile est. quod ex cupiditate
 est. vitium est. At vero sunt nonnulli qui
 asserunt religiosi corporales omnino non
 propter medicinam. Imperfecto hominem
 esse animal rationale non intelligunt. quoniam si
 hac pollerent doctrina intelligerent utique
 hominem stare ex anima intellectiva et corpore
 et quod ad corpus medicina. ad animam vero di-
 sciplina spectet. intelligerent etiam quod si
 ad corpus. cibum. potus. tegmen. et omnis vel
 defensio vel preservatio nature spectaret. id
 ipsum medicina spectaret quoniam medicina est
 ut Augustinus in libro de moribus ecclesie vtar. quic-
 quid omnino corporis vel tucet. vel instaurat
 salutem. Nec isti plus sapiant apostolo
 qui carnis curam fieri prohibet in deside-
 riis. in necessitate vero non prohibet. qui
 discipulo suo Timotheo precepit. ut mo-
 dico vino vteretur. propter stomachum. et
 frequentes suas infirmitates. Sunt et alii
 qui in mimis etiam doloribus mori accersire
 medicos et iugiter stomachum madesieri
 medelis non desinunt. Hi non intelligen-
 tes quod assidua pigmenta et continua anti-
 dora corporis virtutem exhauriant. se in-
 curabiles reddunt. et carnis maliciam su-
 pra modum sectantes. et non nisi carnali-
 ter viventes. cum imoderata carnis cura
 student propria nutrire desideria. Qui-
 dam tandem sunt qui quibus non putent
 religiosi negandas esse medicinas. rigo-
 rem tamen spiritus duntaxat imitantes. eas
 etiam ob infirmitatis necessitate compulsi con-
 tinent. Hi profecto non intelligunt. quod virtus
 dum modum non habet in vitium vertit
 quo fit. ut dum affectant proorsus spiritua-
 liter vivere se penumero cum vitis carne
 extinguant. Et non attendentes. sicut apo-
 stolus Paulus iubet. quod castigare et non
 mortificare carnem debeamus. nonnunquam
 proprie sunt persone homicide. propterea
 omnibus debitus est ponendus modus
 Primi quidem suum relinquentes errores
 credant. non ultro et citro scribis dei corpo-
 ralem negandam esse medicinam. Alteri
 repumendi sunt. ne faciant quod carnali-
 ter concupiscunt. namque salus corporis ad

3
ferendum deo seruanda est. carnis au-
tem voluptas extingueda. Postremi ne
obstinati in suo maneant sensu imoderate
se affligentes cogendi sunt facere quod fa-
ciendum est pro salute. Et quoniam nonnulli
sunt infirmitates que per exteriora difficiliter
cognoscuntur. ideo subdit. denique si latens
est dolor in corpore famulo dei dicenti. quod
sibi doleat sine dubitatione credat. Magna
esse utendum compassione. mire tamen con-
iuncta prudentie iussit. Compassionem quoniam
dem et misericordiam habendam insinuauit.
cum absque dubitatione precepit esse creden-
dum. si latens est dolor in corpore dicenti.
quod sibi doleat. Prudentiam vero in crede-
do seruandam ostendit per dei famuli ad-
iunctionem. Ac si diceret. non cuilibet indis-
ferenter. sic de occulta egritudine dolenti
credendum est. quoniam non desunt sepe nume-
ro in monasterio dolentiam fingentes. vel ut
suis commodius vacent voluptatibus. vel
ut a laboribus eximantur religionis. quibus
nullo modo est mos gerendus. quinimo ad
pudicitiam. castitatem. honestatem. penitentiam.
et diuinum cultum die noctuque seruandum
sunt omnibus modis compellendi. ne in mo-
nasterio imoderata quietes fiat eis in quibus
mo in debiles labes. Sed si famulus dei
exiterit qui se intrinsecus dolore asserent. et
absque omni hesitatione credat. Famulus
autem dei dinoscatur si cum sanus est quoad
potest. libenter ieiunat. si die noctuque eccle-
siam sollicitate frequentat. si humilis. si pa-
tiens. et obediens est. Si equo animo corre-
ctiones tolerat si rixas et zizanias inter fra-
tres non seminat. si proximo proximo est et mise-
ricors. si verba dei libenter audit. si contem-
plationi et meditationi est deditus. si illece-
brosam voluptuosamque odit vitam. si in suo
sermone verax. ita ut non mendax. non fal-
lax. non duplex fuerit comprobatus. quoniam dei
famulus custodit vias suas. ut non delin-
quat in lingua sua. sed hec et alia ad dei fa-
mulum spectantia quispiam seruauerit. seque
dolere interius fatetur. ei proculdubio cre-
datur. meretur. quoniam eius vita suum commendat
sermonem. et veritas in obseruantia man-
dato. digna est fide suorum verborum. Et
state saluatore. qui dicit. a fructibus eorum
cognoscetis eos. Boni igitur famuli dei
sanctimonia. et alia eius bona opera idoneum

sunt testimonium. ut suo credat languori. quod
si secus. quod absit. a prelato fieret iuste ar-
gumentum assumeret saluatoris. qui perfidis
iudeis ei non credentibus dixit. Si mihi non
creditis operibus meis credite. Opera enim
quae ego facio testimonium prohibet de me. Illud
sane est aduertendum. quod sicut deus veritas
est infallibilis. ita ille verus dei famulus prae-
cipue in hoc esse cognoscitur. qui in dictis factis
que suis verax esse inuenitur. Sed quoniam
causa est quod nonnullis etiam verum non credat.
Profecto haec est. vel quod aperte mali sunt
vel quod suspecti habentur ut sint mali. ea pre-
sertim malicia quae mendaces esse consueuerunt.
Si enim veritas ubique in omnibus. et semper se-
quenda est. et omne mendacium suum est veritati
quoniam sicut lux et tenebrae. pietas et impietas.
iusticia et iniusticia. peccatum et recte factum. san-
ctitas et imbecillitas. vita et mors. ita inter se
sunt veritas mendaciumque contrariae. sicut sane ut
quae mendaces esse soliti sunt. nec ipsa eis cre-
dat veritas. Et quoniam egrotantium consuetu-
do est appetere non curam et suae infirmitati con-
traria. ne eorum forte indebito satisfiat appetitum
notanter adiecit. Sed tamen utrum illi
dolori. quod delectat expediat. si non est cer-
tum medicum consulat. Scripsit enim in propria
causa aduocatum quere. quoniam nemo idoneus iudex
in causa propria. Et hoc idcirco est tamen
quod unusquisque aliena melius iudicat quam sua
tamen quod sub ipsi plures debet compatiens
et misericors est. tamen denique ut de egrotis
dicam. quod propter egritudinem ratione occupa-
ta est. ad iudicandum. tactus ad pulsus dis-
cernendum. omnis denique motus ad operandum.
Et ideo licet credendum sit eorum verbis
non tamen repente eorum est acquiescendum desi-
derijs. Nam sicut ceteros. ita et famulos
dei temptant illicita desideria. quare merito
iubet. Et si non est certum medicum con-
sultatur. et querat ille. qui de incerto faci-
at certum et debita infirmitati adhibeat reme-
dia. Nec subueniatur non voluptati
obediatur. fiatque ipse dei famulus ob ipsum
sanitatis remedium ad dei seruitia exequenda
habilius. Nam licet virtus iuxta apostolum
Paulum in infirmitate perficiatur. per
constantiam. scilicet et patientie ostensionem
multa tamen sunt opera virtutis que per
egrotos exerceri minime possunt. Ad in-
enim orare. minus contemplari. minus
omnia pietatis exercere obsequia. minus

deniq; ea ipsa omnia, quibus rei publice occurrit monasterij, possunt infirmi operari, quare vt ad hec et alia fiant aptiores de periti medici consilio quoad fieri possit, q; celerrime fiant robustiores.

Lectus qdragesimus octauus Augustinus

Ecce eant ad balnea, sine quocumq; ire necesse fuerit, minus q; duo vel tres. Et ille q; habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus prepositus iusserit ire debebit.

Comentum qdragesimum octauum Ambrosius

Quadruplex est causa quare non minus q; duo vel tres ire fratres debent, quocumq; eis ire necesse fuerit. Prima quidem vt sacri euangelij consequamur effectus. Sit enim dominus, vbi cumq; fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum ego sum, quod non in statu solum, sed etiam in incessu potest conuenienter adimpleri, quoniam que admodum qui simul comorantur, ita et qui simul proficiuntur, in nomine possunt saluatoris conuenire, ceu discipulis euntibus emaus contigit, qui propter eorum sanctam mentium unionem non solum spirituales consolatores, sed corporales curis eis christi meruerunt de sua resurrectione habere doctorem. Secunda propter solatium consequendum. Nam si nulla sine socio, vt trita sapientum sententia est, iocunda est possessio, quale potest vnus solus habere solatium. Etenim sic vnus solus carbo succendi non potest, ita nemo solus affici solamen non potest. Tertia est propter euitanda pericula. Nam in precipitium in latronem, in suffocationem, in ferarum deuorationem, in diuersa egritudinum genera et in alia innumera mala quis solus incedens incurrere posset, que associatus facile euitaret, a sapiente perinde scriptum est, ve soli qui si ceciderit non habet subleuantem. Quarta est propter bone fame testimonium, facile enim est quem solus criminari, facile detractoris iacula in solus iacunt. Etenim homines cum videt eum monasterium monachum solum incedentes,

more ad infamie verba prumpunt dicentes, iste vel aliquid de monasterio asportauit vel tam impudicus scortum queritat, vel superiori rebellis fugam accepit. Vel alterius generis facinoris quidpiam perpetravit. Alij vero honestius sub figura loquentes et nutantes aiunt, quid iste piscis extra aquam facit. Et eo pacto non tamen sibi, sed totum est religioni infamie et scandalo. Ob eam rem etiam si vir maxime sit sanctitatis ne sui ac religionis maculet famam, mirum in modum solitarium incessum sibi cauere debet. Nec prope fictam humilitatem, aut contemptum sui aut sensum proprium contemnere famam debet, quoniam, vt christus inquit, maledictus homo qui negligit famam suam. Et rursus, qui negligit famam suam crudelis est. Hinc preceptor noster in sermone primo de vita clericorum ait, scio vt aliquis de nobis inueniat male viuendi occasionem. Prouideamus enim bona, sicut ait apostolus, non solum coram deo, sed etiam coram hominibus, propter nos conscientia nostra sufficit nobis, propter nos fama nostra non polluit, sed pollere debet in vobis. Tenete inquit quod dixi atq; distinguite, due res sunt, scia et fama, scia tibi fama primo tuo, et addit, Qui fidens scie sue negligit famam suam crudelis est, et maxime in loco isto posuit de quo dicit apostolus scribens ad discipulum suum, Circa teipsum bonorum operum prebe exemplum, et in sermone secundo de vita clericorum ab apostolica etiam exortatione dicit, Spectaculum facti sumus mundo angelis et hominibus. Qui nos amant querunt quod laudent in nobis, qui autem nos oderunt detrahunt nobis. Nos autem in utroque medio constituti adiuvante domino deo nostro, et vitam nostram et famam sic custodire debemus, vt non erubescant detractoribus laudatores. Et in libro de sancta virginitate inquit, Non audiendi sunt siue viri siue femine, qui quando reprehensi in aliquo negligentia sua, per quam fit, vt in malam veniant suspicionem vnde suam vitam longe abesse sciunt, dicunt coram deo sufficere conscientiam, extimationem hominum non imprudenter solum, verum crudeliter contemnentes cum occidunt animas aliorum, siue blasphemantium vitam dei, quibus sem suam suspitio

nem quasi turpis. que casta est displiceat
vita sanctorum. siue etiā cuius excusatione
imitantium nō quod vident. sed qđ putāt
pinde quisq̄s a crimib⁹ flagitiorū atq; fa-
cinoꝝ vitā suā custodit. sibi tm̄ bene facit.
Quisquis autē etiam famā. ⁊ in alios mi-
sericors est. Propterea in libro de opere
monachoz assent. qđ multo misericordi⁹
operantur erga animas infirmoz. qui fa-
me bone seruoꝝ dei cōsulant. qđ erga cor-
pora egentū. qui panem esuriētū fran-
gunt. Huic ab omni non solum re. vt ad
Alippium scribit. sed etiā spē maligni qđ
possumus nos abstinēam⁹. ⁊ bonam fa-
mam custodiam⁹ dispensatiōi nostre mul-
tū necessariā. ergo vt ipsam custodire va-
leamus. nō minus qđ duo vel tres ince-
damus. in quoz ore omne verbum defen-
dende tuendeq; fame ⁊ ipsi⁹ probande ve-
ritatis manebit. Et qm̄ omnis maloz co-
mes pari labe grauati cernitur. subiungit
Et ille qui habet aliquo eundi necessita-
tem cū quibus prepositus iusserit ire de-
bebit. Ad prepositum siue priorem spe-
ctat imediate super vitā fratrum vigilare
suarum ouiu tanq; verum pastorem vul-
tum cognoscere. oues ab hedis segrega-
re. inter sanam ⁊ morbidam pecudem dis-
cernere. ⁊ hāc ab alijs ne totū gregē cor-
rūpat abicere. qđ qđ vigilantia. ⁊ si inter
fratres in monasterio cōmorantes habe-
re debeat. multo magis super eos foras
euntes mentis conijcere oculos tenet. ne
forte propter discholoꝝ consortium reli-
gionis vituperet ministerium. **L**auet
at igitur iuuenem associare iuueni. fragi-
lem fragili. discholu discholo. malum de-
niq; malo. **L**auet inueterato malo flo-
rentē coniugare iuuenem. qm̄ hic ppter te-
neros annos exiguaq; rerum experientia
potius a peruerso allicietur ⁊ peruertet.
qđ econtra ipse peruersum conuertere que-
at. **A**pplicet igitur bonum bono. Aut bo-
no mediocrē. Aut probato ⁊ constanti vi-
ro malū. vt hic cum sancto sanctus. ⁊ cū
electo electus. aut fiat. aut saltez populo
timore pbare societatis se esse demōstret.
Hanc coniungendoꝝ fratrum normā no-
bis eximi⁹ prophetarū David reliquit di-
cens. Cum sancto sanct⁹ eris. cum electo
electus eris. cū peruerso peruerter. **A**lie
quoz legitime accedūt rōnes. quare nō

nisi cū quib⁹ pposit⁹ iusserit qđ extra mo-
nasteriū ire debeat. tū qm̄ prepositus oim-
nerū in monasterio agendaꝝ cognitor. eē
d3. Idcirco quo ⁊ cū quib⁹. ⁊ propter qđ
eundū sit distincte sciat. oportet tū vt ex-
euntium refrenet appetit⁹. si enī vnicuiq;
liceret quē vellet suscipere sociū. quis cal-
lide ordinare posset. vt frequentius assu-
meretur. sicq; alicui in sui aie pernitē va-
gandi dare licētia. In eundo igit extra.
⁊ in quibuscūq; concedendis recreatio-
nib⁹ maxima est vicissitudo seruāda. **T**ū
vt subiecto virt⁹ seruet obedientie. **C**um
demū ob ea que in mōasterio. aut alijs in-
locis p cōi utilitate contingunt faciēda.
Eueniret enī sepemnumero. nisi fm̄ prepo-
siti arbitriū fratres exirent. qđ aliquo fra-
tre magnope indigeret. qđ si abesset supue-
niēt. aut etiā pre medietate nō posset mo-
nasterij subuēre necessitati. sicq; vel scan-
dalum. vel detrimentū nō effugeret. **Q**ui-
bus de reb⁹ hoc preceptū inter alia maxi-
ma est cū diligentia seruandū. **E**t vt dei
gratia cū exeuntib⁹ sit taz in eundo qđ in
redeundo prelati sui benedictionem susci-
pere nō obmittant.

Text⁹ qdragesimus non⁹ Augustin⁹

Erotantium cura siue post egri-
tudinem reficiendoꝝ. siue aliqua
imbecillitate. siue etiam febribus
laborantium vni alicui debet iniungi. vt
ipse de cellario petat. quod cuiq; op⁹ es-
se prospererit. **S**iu autē qui cellario. si-
ue qui vestib⁹. siue qui codicibus prepo-
nunt sine murmure seruiāt fratrib⁹ suis.

Comentū qdragesimū nonū Ambrosi⁹

Libi preceptor noster personā in-
ducens saluatoris ait. **E**go inqt
domin⁹ accepi. ego reddā. **E**t qđ
accepi ⁊ quid reddam. **E**surui inquit. ⁊
dedistis mihi māducare. **S**itui ⁊ dedi-
stis mihi bibere. **T**erram accepi. **T**elum
dabo. **T**emporalia accepi. eterna restituā
panem accepi. **V**itam dabo. **Q**uis itaq;
qđ tam impius est. qui tam prestanti com-
mutatione ad pietatis obsequia prestan-
da non moueatur. **Q**uis taz imisericors.
qđ fratri suo misericordiā facere negligat.

durior nempe factus. qui ad proximi necessitati occurrendum pro tanto non flectat remuneratore. Jure igitur idem preceptor noster caritatis officia tam crebro nobis reperit. Jure tam aperte. tamq̄ serio se illa iubet impendi. Jure egrotantium curam. siue pro ipsa curanda infirmitate. siue pro debilitate post egritudinem tollenda vni alicui determinate iniungendā precepit ne de his que opus sunt ex communis cure negligentia aliqua accidat infirmis necessitas. Sed is. quem ad seruiendum infirmis duxerit prelatum eligendum deum timeat. vt tante diuine remunerationis capax sit. necesse est. alioquin nec debitam egroris adhibebit curam. nec tam perfectum cum delectabit op⁹ Talis quippe seruitor debet esse infirmorum. vt que facit non hominibus. sed illi face re firmiter credat. qui dicit. quod vni ex istis minimis meis fecistis mihi fecistis. Ipse enim in iudicio dicturus est. Infir mus fui. et visitastis me. Exiurui. et deditis mihi cibum. Sitiui. et deditis mihi potum. Facite igitur obsecro fratres mei misericordias in hoc seculo. que delectant peccata. et vobis in die succurrant iudicij. cum nobis tempus adest. Et in nostra consistit potestate bona opera facimus cum enim bene operandi temp⁹ transierit. non nisi recipiendi supererit. Et id vnusquisq̄ recipiet. quod hic pie. vel impie gesserit. Ferat igitur equo animo fortiores infirmorum egritudinem. non eos terreat labor. non egrotantium importunitas. non fetores. non putredines. non gemitus. non clamores. non demum que cumq̄ seruiendi incommoditates a tam bono salutiferoq̄ retrahant ministerio. Laborialis quidem erit labor. premium autē erit eternum. Nec illa preciosa regali. et imperiali poterimus veste ornari: Si fugiam⁹ his laboribus angariari. Ipse enim celestis imperator per apostolum suus dicit. Nemo coronabitur. nisi qui legitime certauerit. Ipse per eius doctorem. et vicarij sui successorem inquit. Ad magna premia perueniri non potest. nisi per magnos labores. Tales etiam sint. qui cellario qui vestibus qui codicibus. quiq̄ et alijs distribuendis rebus preponuntur. vt sine murmure seruiant fratribus suis. ipsi

enim non dñi. sed ministri. non rerum retentores sed dispensatores. non peculiares. sed economici sunt exhibitores. ad q̄s spectat hilariter. libenter. ac oportune distribuere vt de ministerio eis commissio non eter nū supplicium. sed sempiternū repositent premium. Non igitur clament. non detrahant. non dare differant. non deniq̄ postulantē tedio afficiat. qm̄ qd est aliud murmurator nisi acerrimus blasphemator. p̄ inde preceptor noster in cōmentarijs sup psalmos ait. Murmuras aduersus deum qz fur non morietur appēde in statera equitatis furem et blasphemum. Jam dicis. qz fur nō es. sed murmurādo aduersus deum blasphem⁹ es. ille captat somnum hoīs. vt aliquid inuoluat. tu dicis. qz dormit de⁹ et hominem nō videt. ergo vis vt ille corrigan manu. pri⁹ tu corrige linguā. Vis vt ille corrigan cor aduersus hominem. tu corrige cor aduersus deum. ne forte tu cū optas vindictā dei. si venerit. te priorē inueniat. Graue igit⁹ et cōtagiosum peccatum est murmuratio. qz merito regnuz celoz. vt Hieron⁹ dicit. nullus qui mururat accipit. qm̄ non nisi pacifice. humiliter. liberaliter. tacite. quiete. et omni pietate plene dat menti. Recte igit⁹ apud Salomonez murmuratores describunt. qui ait. precordia fatui sicut rota carri. Carrū fenum portat. et mururat. nō enī potest rota q̄lescere a murmure. sic multi sunt fratres. qui nō menti. sed corpore soluz in vnū habitant. Tales similes sunt iumentis deferentib⁹ vinū. et bibentibus aquam. Quid enī. p̄dest dulce et amenū religiōis habere nomen. qd sanctum deferre habitū. qd in sacro habitare loco. qd caritatis hēre ministeriū. et dulci ac suauiter relicto vniopietatis turbulentissimā detorrente potare aquam mururationis. Non igitur murmurauerit. vt apostolica vtamur auctoritate. sicut quidam murmurauerūt. et a serpentibus perierunt. quare a serpentibus. nisi qz serpens venenosus est. Et ois qui mururat in lingua tenet dyaboli venenum. plures enim lingue hominū dōlose. q̄ serpentium venena inficiūt. Hinc ap̄s Jacob⁹ ait. Lingua inquietū malū plena veneno mortifero. mururationis peccatū a deo sp̄ abhoiat⁹ ē de⁹. vt antiq̄ i lege n̄ expectauerit ipsū p̄ auctoz mortē eē

puniendum. quinimo ipsos viuentes sue
murmurationis luere penas fecerit. Sic
Aaniam contra Moyſen fr̄em ſuū mur-
muratē lep̄ percussit. Sic chore Dathan et
Abiron peſſū debuit. Sic eorū complices
mactauit sic omnes qui de terra murmu-
rauerunt promiſſionis ab hoſtibus ⁊ pe-
ſtibus in deſerto deuorati in eam intrare
minime potuerunt. Sic e celo miſit ignē
⁊ deuorauit murmurantium caſtra popu-
li Iſrael. Sic rursus in multitudine ma-
xima ignitos per apoſtolum pauloan-
te annotatos immiſit ſerpentes. vt mur-
muratores eorum deuorarent. ſi multus ⁊
grauiffimis plagis. que innumerū exodo
⁊ alijs legis veteris libris ⁊ ſcribunt. p-
pter eorum murmuracionem. Iſrahelitu-
cum populum affectit. Ad erito igit̄ iubet
preceptor noster. vt qui alicui preſecti ſūt
miniſterio ſine murmure ſeruiant fratri-
bus ſuis. ne ipſi etiam in iram incurrant
ſummi dei. ⁊ incaſſum ferant omnes mini-
ſterij labores. qui non ſoluz ipſi murmur
abhorere debent. ſed ne alijs murmurā-
di preſent occaſiones. magnopere ſtude-
ant. ne eis ſicut hebraico illi populo cele-
ſti cibo non contento ⁊ memori carniū
panis. cepe. vuarum. piſcium. vini ⁊ aque
⁊ ſue miſerie immemori ſeruitutis ad de-
trahendū murmurandumq; nunc d̄ deo.
nunc de Moyſe ⁊ Aaron. nunc deniq;
de alijs preſidentibus linguas relaxanti-
merito contingat. de quibus dixit ppheta
cum non fuerint ſaturati murmurabūt
Idcirco qui diſtribuendis rebus preſunt
dare non differant. ne quibus dare debet
murmurationis caula efficiantur. Hinc
peſtiferum murmuracionis morbum totū
viri-
m. bus de monaſterio pellendum eſſe di-
cimus. Namq; murmuratores ⁊ detra-
ctores omnia bona in mala peruertunt.
Si enim teiunas hipocritam. ſi comme-
diſ voratorem. ſi quieſcis pigrum. Si ex-
ercitio vacas iniquetum. Si taces ſtul-
tum. ſi loqueris preſumptuoſum Si tua
erogas vane glorioſum. Si non erogas
te auarum dicunt. Hinc Iohannein bap-
tiſtam. quia in abſtinentia preceptū erat.
a demone nutriti dicebant Chriſtum. q-
comedebat voracem hominem ⁊ potato-
rem vini appellabant. quia natum cecum
illuminauit. Dixerunt eum a deo non eſſe.

quia ſabbatum non cuſtodierat. illumina-
toq; ceco maledixerunt. Efficentē demo-
nium muto loquelam. ſurdoq; reddentē
auditū blaſphemantes in Belcebut p-
cipem demoniorum talia effeciſſe ſigna
aſtruebant. Iure igit̄ ſuper Iohannē pa-
rens noſter inquit. Ad de nulla re magis
deum offendiſſe ille populus iudaic⁹ di-
ctus eſt. q̄ p̄tra deum murmurādo. Itaq;
⁊ iure factum eſt. vt tot tantuſq; fuerit fla-
gellis affectus. Diſcat ergo non murmu-
rare. qui male patitur. etiā ſi ignorat. cur
mala patiat. per hoc quiſq; ſe iuſte pa-
ti arbitretur. qz ab illo iudicatur. cui⁹ nū-
q; ſunt iniuſta iudicia. qz ſi murmurās in
noſtra fuerit congregacione. iuxta prioris
arbitrium. tam diu peniteat. qz diu culpe
exet qualitas qzq; peſtilēs morbu⁹ hic ſit
cognofcere affectantem de murmuratio-
ne ad fratres ſuos cultores heremi i ſcri-
ptum non pigeat lecturare ſermonem.

Textus quinquageſim⁹ Augustinus

**Odices certa hora ſingulis die-
bus petātur. extra horam qui peo-
tierit nō accipiat**

Comentū quinquageſimū Ambroſi⁹

E in libro. quē vt Valentinū de
e correptione ⁊ gratia p̄ceptor no-
ſter inſcripſit. quod ſemel lectū eſt
nullo modo arbitremini inquit ſatis vo-
bis in oteſcere potuiſſe. ſi ergo fructuoſiſ-
ſimū habere vultis. non vos pigeat rele-
gendo habere notiſſimum. vt dilucidif-
ſime ſciatis quibus ⁊ qualibet queſtioni-
bus ſoluendis atq; ſanandis non ibi hu-
mana ſed diuina occurrat auctoritas. a q̄
recedere non debemus. ſi volum⁹ perue-
nire quo tendimus. Frequens igit̄ di-
uine ſcripture nobis debet eſſe lectō. quā
in hoc etiam preceptor noster intendens
iubet ſingulis diebus certa hora codices
poſtulari duo quippe inſinnavit vt dieb⁹
ſcilz ſingulis et certa hora libri petantur.
per alterum quotidianam lectionem mā-
davit. per alterum rerum faciendarū tem-
pus diſtinxit. ne ſcilz p̄pter lectionem di-
uinus cultus. oratio. ⁊ cetera que opor-
tuna ſunt monaſterio impediantur. extra

horam Jo inquit. qui petierit non accipit
 at. 7 quare. quoniam vt Salomon inqt.
 omnia tempus habent alio enim tempo//
 re. celebrande sunt miffe. alio canonicè de
 cantande sunt hore. alio manuu sunt exe//
 quenda opera. alio reficiendi sunt fratres.
 alio ergo sunt lectiones audiende Om//
 nis tamen religiosorum actio in hec tria
 genera consumitur. vt pote in orationem
 lectionem. 7 operationem. Orationez. ad
 quam omnis diuinus cultus tandem re//
 ducitur. superius precepit dicens. Oratio
 nibus instate horis 7 temporibus. consti//
 tutis operationem mandauit cum dixit.
 vt nullus sibi aliquid operetur. sed om//
 nia incommuni fiant. Hoc autem in lo
 co lectionem insinuauit. hec tria idcirco
 precept. 7 magnopere alibi commenda//
 uit. qm nobis in monasterio constitutis
 valde sunt necessaria. Nam per orationez
 mundamur. hinc sacerdos ad orationem
 se preparans euangelicaz non modo cor
 sed etiam labia sibi mundari precatur per
 lectionez instruitur. hinc Apostolus ait
 quecunq; scripta sunt scilicet vt legamus
 ad nostram doctrinam scripta sunt. qua//
 tenus per patientiam. et consolationem
 quam videlicet ex scripturaruz lectione. p
 cipimus. spes future beatitudinis habea
 mus per operationem beatificamur. hinc
 sanctus propheta cecinit. Labores ma//
 nuum tuarum. quia manducabis. beat//
 es. 7 bene tibi erit. Itaq; frequenter. hoc
 est quotidie saltem. vt nunc de lectione.
 lectionem faciamus. Hos qui religio//
 si sumus legere debemus. tum quoniam. ^{scilicet}
 quemadmodu corpus. ita 7 anima quo//
 tidiana indiget refectione. At vero nul//
 lus suauior nullusue iocundior anime ci
 bus. vt a Lactantio inde falsa religione
 preclare dictum est. q; cognitio veritatis.
 q; quidem mirum in modum spiritus parit
 lectioes. hinc etiam Marcus Cicero in
 primo officiorum libro ait. hominis mēs
 discensio alitur. 7 cogitatio semper aliqd
 aut inquit. aut audit. videntiq; 7 audi//
 endi delectatioe ducitur. Hinc ab Aristo
 tele pipareticorum pncipe in his libris
 quos de anima inscripsit sciam esse salutē
 pfectionē. receptioneq; intellectus assertū ē
 inde fit vt oēs homines. sicut suam exor
 sus est sapientiam. natura scire desiderēt.

omnes enim trahimur ad cognitionis et
 scientie cupiditatem. in qua quide vt ra//
 tionem. Cicero adiecit excellere pulchrū
 putamus. labi autem 7 errare multum et
 turpe dicim. Tum quoniam omnis ha
 bitus saluifere doctrine. nō nisi exactuz
 iteratione atq; frequentia gignitur. Tum
 qz cum sapientia dei immensa sit. sine ca
 reat. terminis non clauditur. sine intermis
 sione in eius indagine laborare debem. Tum
 qz cū mens nostra in eius creatio//
 nis exordio. nuda sit. omni forma destitu
 ta. 7 in ordine intelligentiarum pura po
 tentia. 7 nō nisi. si per nature viam gradi
 mur. a nuncijs adipiscatur exterioribus.
 longo tempore insudare opus est. vt sa//
 na possit doctrina imbui. idcirco ab his.
 qui proficete desiderant. singulis diebus
 est aliquid discendum. ea de re doct⁹ hy
 pocrates nos sollicitos faciēs dixit. Ars
 longa. vita breuis. experimentum fallax.
 Ea que scimus minima pars est eorum.
 qui ignoramus. contingit etiam sepe nume
 ro propter hanc correctionem mortalem
 vt Plato in phedrone inquit. vt a mou//
 bus cupiditatibus. formidatibus. omni//
 fariāq; imaginibus multis deniq; nugis
 a corpore meo. 7 impleatur. Cōtingit etiā
 nonnūq; vt interiores sensus obtusi mi//
 nus sint ad referendum idonei. Cōtingit
 vt fantasia 7 memoria specierum intelli//
 gibilium armarium quadam tegant nu//
 be. 7 q;uis aduersa dispositione. vel ad re
 cipiendas similitudines laborent. vel in
 eis retinendis labantur quo fit. vt nō fa//
 cile possit intellectus erudiri propter que
 omnia exercitatione indiget non parua.
 qua quidem consumpta 7 eiecta in bigi//
 ne mentis clarescat actes. quippe nemo ē
 tam rudis ingenio qui legendi conferen//
 diq; excitatione perspicax non fiat. quo
 niam veratio preparat intellectum. perin
 de Quidius cecinit. quid duri⁹ saxa. qd
 mollus vnda. Dura tamē molli saxa ca
 uantur aqua. per continuum. scz diuturnū
 gutte descensum. Debem⁹ insuper at//
 tente vt intelligamus. quod legitur lectio
 ni vacare. quoniam legere 7 nō intelligen//
 re. nescio quid aliud sit q; negligere. taliq;
 autem. scilz non intelligentium lectio si//
 milis est psitaci. pice. corui prolationi.
 hec enim humana verba proferūt. sed qd

9 Attente

736 d

dicant intelligunt mīme. ⁊ solum. vt Per
 sius inqt. magister artis ingenijq; largi-
 tor. venit ad ea conanda mouet. Itaq; nō
 ad vocem. non ad melodiā consonantiā.
 armoniāq; verbor. vt demulceant aures
 sed ad veram sanāq; carpendam senten-
 tiam. vt repleant mentes. vacare debem⁹
 Hinc etiam de scripturis disputantes. vt
 ad Damasum pon. max. Hieronym⁹ scri-
 bit. nō decet Aristotelis argumenta con-
 quirere. ne ex flumine tulliane eloquētie
 deducēdus riuulus. nec aures quintilia-
 ni flosculis excollende. aut declinatione
 mulcende. sed pedestris ⁊ q̄tidiane simi-
 litudinis. ⁊ nulla lucubratione redolens
 oratio necessaria est. que rem explicat. sen-
 sum ediscrat. ⁊ obscura manifestat. De
 bemus q; deuote legere diuine supplicā-
 tes maiestati. vt nostrarū lectionum no-
 bis verum rectūq; sensum referare digne-
 tur. qm̄ non sumus ex vobis tanq; ex no-
 bis sufficientes. vt Ap̄ls inquit. aliquid
 excogitare. sed sufficientia nostra ex deo ē
 Perinde parens noster gloriofissim⁹ res-
 cte obiurgat phos. qui elati crediderūt ve-
 ri cognitionē proprio se fuisse adeptos in-
 genio. p̄inde virtutem esse qualitātē men-
 tis. quam de⁹ in nobis sine nobis in fun-
 dit. optime in encheridion definiuit. quo-
 fit. vt ad sacre scripture cognitionem op⁹
 sit intima compunctione. poti⁹ q; profunda
 inuestigatiōe. suspirijs. q; argumētis. cre-
 bis gemitibus. q; copiosis argumēta-
 tionibus. lacrimis. q; sententijs. oratiōe
 q; lectiōe. gratia lacrimaz. q; scientia lit-
 terarum celestiu⁹ potius contemplatione.
 q; terrestrium occupatione. spirit⁹ eleua-
 uatiōe. poti⁹ q; chartaz reuolutōe. Hinc
 beat⁹ Gregorius in cōmentarijs sup Eze-
 chielem inquit. q̄ legentis spiritus tendit
 illuc diuina eloquia eleuant. q; si in eis
 altū qd videndo ⁊ sentiendo q̄sieris. hec
 eadem sacra eloquia tecū crescunt. ⁊ tecū
 in altiorib⁹ ascendunt. p̄inde si vadūt ani-
 mala ad vtilitatem. si stant ad custodiaz
 sui si eleuant ad contēplationem dei. ⁊ ro-
 te ipse pariter vadunt. stant ⁊ eleuant. q; q̄
 quesita sacra lectio talis inuenit. qualis ⁊
 fit ipse a quo querit. Ad actiuam vitā p-
 ficisceris ambulat tecum. ad imobilitatē
 atq; constantiam conscēdisti. stant tecum
 ad contemplatiuā vitā p̄ dei gratiā per

uenisti volant tecum. Debem⁹ etiam le-
 ctiones ⁊ studiu⁹ nostrum nō ad inancm
 mundi gloriā. non ad rerum terrenarū
 lucrum. sed ad nostre mentis salutem di-
 rigere. qm̄ si secus facerem⁹. etiam si eua-
 deremus peritissimi. apud deū stulti cen-
 seremur. Debem⁹ tandem diligenter ad
 ea legenda dirigere aīm. que nō fabulas
 poetaz. non inbitas sup̄stitiones genti-
 lium. nō vagationem mentiū. sed dei lau-
 dem. chustiane fidei defensionē. habende
 deuotionis incitamentum. ⁊ oīa demum
 documenta salutis cōcernunt. hec autem
 sunt diuini canones. sacroz doctoz inē-
 pretationes. ⁊ oīm deniq; gesta sanctorū
 Nampe per hoz lectionem. quid cauere;
 qd̄ profequi. quoue tendere debeam⁹ di-
 scim⁹. Hinc sanct⁹ Dauid. cecinit. lucer⁹
 na pedibus meis verbū tuum. ⁊ lumē ser-
 mitis meis. Per hoz lectiones. humana
 diuiaz nobis referant arcana. nihil enī
 grāmatic⁹ apte coniungit. nihil rethoric⁹
 recte suadet. nihil dyaletic⁹ acute discer-
 nit. Nihil geometra mensurat. nihil arith-
 metric⁹ numerat. Nihil astrolog⁹ iudicat
 Nihil prospicit vidualis. Nihil delectat
 music⁹. Nihil sanat medicus. Nihil natu-
 re pandit phus. Nihil economic⁹. Nihil
 ethic⁹. Nihil deniq; politic⁹. ⁊ artifex q̄
 cūq; docet. qd̄ sacram doctrinam pretere-
 at. Hinc beatus Hieronim⁹ ait. qd̄ medi-
 coz est. p̄mittunt medici. tractant fabulā
 fabri. sola scripturarū ars est. que sibi pas-
 sim oēs vendicat. Unde vt ei⁹ ambitus
 paucissimis lustrē. si illos noscere cupis.
 quibus diuina tradunt p̄cepta. Lege li-
 brum Beneseos. in q̄ recipientium legem
 generatio describit. Si ipsa vis scire pre-
 cepta. Exodi volumē legas. Si p̄ceptorē
 obseruantiam discere affectas. Leuiticū
 vbi ecclesie statuunt ministri adiscas. Si
 idoneos legis cupis scire executores. Nu-
 meri scias librum i q̄ infirmi a fortiorib⁹
 decernūt. Si anhelas legi obscuros sol-
 uerenodos. Deutronomiū legito. i q̄ ob-
 scura. legis dubia declarantur. hucusq;
 Moyse. hucusq; Pentatheucus. de q̄
 ad Paulinum beat⁹ Hiero⁹. ita scribit.
 Manifestissima est Benesis in q̄ de crea-
 tura mundi. de exordio generis humani
 de diuisione terre. de confusiōe linguarū
 cum de descēsiōe vsq; ad Egyptū scribit

Senote

primi

tur hebreoz patet Exod^o cum decem pla-
gis. cū decalogo. cū misticis diuinisq; p-
ceptis. in pmpriu est leuitic^o liber. in quo
singula sacri ficia. imo singule pene silla-
be vestes Aaron et tot^o ordo Leuiticus
spirant celestia sacra. Numeri ho non ne
totius arithemetrice et pphetie balam et
quadraginta nauaz mansionū p heremū
miseria ptinent. Deuteronomium vero
secunda lex et euangelice legis pfiguratio
Nonne sic ea hz q; priora sunt. vt tū noua
sint omnia de veterib^o. Ducusq; igit pma
ps est scripture veteris testamti. q; lex ap-
pellat pceptoruz. Altera ps scripture
antiq; legis historia. s. exemplorū est. In
qua pmo plator. subinde subditor. ptem-
plari exempla poteris. Nam si nosse desi-
deras. q; pacto plati subditos suos diriz-
gere in finē debeant Josue librum legito
vbi Iesus naue typum dñi non solum in-
gestis. verumetā in noie pferat. trās tot
danem hostiū regna subuertēs. diuidēs
terram victori ppo. et per singulas vrbes
vitulos. montes flumina. torrentes atq;
pfinia. ecclesie celestisq; Hierusalem spiri-
tualia regna describens in desiderata m. p
missionis terram subiectum sibi pplm dei
duxit. si lites rixas. cōtentionesq; ppli et
soluere et paccare aues. intuere. iudicium
libz. in q; ob eam grām diuerzoz iudicuz
describitur institutio. Si informare et in-
struere subditum optas. libz Ruth addi-
scas i quo habes quō Heemi informauit
Ruth. quaten^o s; in vez iugū iungere
Ruth insup moabit. Esais explet vatic-
nium dicentis. Emitte agnū dñe. dñato
rem terre. de petra deserti ad montes filie
syon. Samuel in heli mortuo. et in occi-
sione Saul. vt inqt Hieronym^o. veteres
legem abolitā mōstrat. porro in Sadoch
atq; David noui sacerdotij. nouiq; im-
perij sacra testat. Si aut scire optas. quō
reges a corporalib^o bellis tueant populum
habes libros regū. Si ho quō a spiritua-
lib^o pugnis defendant subiecti. Adcha-
beoz leges volumen. si diruta tam corpa-
lia q; spiritualia cupis reficere Heemias
Heldrasq; adiutores consolatoresq; ti-
bi assunt. Hi em templum instaurant mu-
rosq; extruunt ciuitatis. Si quō psiden-
tes in secundis aduersisq; reb^o. regi secl^o
rum immortalī et inuisibili deo firmē ad-

herere debeant intelligere anhelas. Job
patientā constantiq; meditare. Si quō
in aduersis patientiā. in periculis fortitu-
dinem. et in psperis beniuolentiā subditi
habere debeant. scire concupiscis. edoceri
quidē per Lho biam. q; cecitatem patientē
sustinuit. p Judith q; cōstans et periculis
se exponēs hostē interfecit acerrimū. per
Hester. q; sublimata. et poplo suo beniuo-
la in ecclesia tipo populū liberat de picu-
lo. et interfecto Aman. qui interpretat in-
quitas partē cōiuij et idem celebrem mit-
tit imposteros. hucusq; ps scda veteris te-
stamenti. Tertia ps que in monendis
hoibus continet sapientiā. in generalem
specialēq; consumit admonitionē. gene-
ralis quidē habet in libro ecclesiastici. vbi
vniuersi cuiuscūq; stat^o monent. spiritua-
lis altera ad prelatos. altera ad subditos
spectat. prelatorū autem admōitio est. vt
seruare iusticiāz debeant. qd Salomon si-
eū recognoscim^o auctorem. in libro edo-
cuit sapientie. in q; dicit. Diligite iusticiā
vos qui iudicatis terram. subditorū mo-
nitionem trifariā dicimus. Itaq; alia ē in-
cipientū. hoc pacto puerbia ad paru-
los directa edidit. Alia pscientiū. eo mō
ecclesiastes libz confecit. in quo pscien-
tes viros monuit tpaliū relinquere vani-
tatem. Postrema pfectoz est. si cātica can-
ticoz cecinit. vbi viri pfecti in contempla-
tionib^o erudunt. p inde Hiero^o. sicut vir
sanctissim^o ita eloquentissim^o ait Salo-
mon pacific^o et amabilis deū mores cor-
rigit. naturā docet. ecclesiā iungit et xpm
sanctozq; nuptiarū dulce canit epithala-
minū. Ducusq; scripture veteris testamē-
ti ps. tertia. Quarta prophetarum scilz
continens vaticinia sequit. partimur autē
ipsam in eā. que de tam capite q; de mē-
bris est. sic David simonides noster xpm
lira psonat. et in Dechacoordo psalterio ab
inferis excitat resurgentes. et cūcta que ad
salutem suoz spectant membroz. tonanti
spiritu decantat. et in eam que de chusto
capite principaliter extat. hec autē aut in-
carnationis indicat puritatez. sic Esais
intonuit. Ecce virgo concipiet et pariet fi-
lium et vocabit nomen eius Emanuel. q;
in hac et in cunctis alijs nō prophetiam.
sed euangelium terere videtur. Aut pas-
sionis describit acerbitate sic Hieremias

vaticinat⁹ dicens. Ego quasi agn⁹ mansuetus qui portat ad victimam. Aut ascensionis nunciat sublimitatem. sic Ezechiel aquilam grandem magnarum alarum vidit. Aut finalis equitatis insinuat retributionem. sic a Daniele sancto dictum est Aperti sunt libri. et iudicati sunt mortui. de his que scripta erant. et in eam tandem que de membris marime est. sic Ose. Job. Amos. Abdie. Jone. Michie. Huius Abachuc. Sophonie. Alger. Zacharie. Malachieque habes vaticinia. in quibus filiorum Israel opera predicuntur. hucusque testamentum veteris. Jam novum sequitur cuius pars una in quatuor euangelia velut in quatuor flumina partita opera de scribit redemptoris qui cum verus deus. veteris homo. verus sacerdos verusque rex extiterit. iure afflatu quodam spiritu sancti hoc quatuor de christo quatuor domini omni manifestavit creature. Namque Johannes veritatem. eum alte intonuit. In principio erat verbum. Matheus humanitatem. cum liber generationis iesu christi filii david exorsus est. Lucas sacerdotium. cum incepit. fuit in diebus Herodis regis sacerdos. Marcus regalem resurrectionem. cum a mugitu quasi leo exorsus dicit dicens. Ego vox clamantis in deserto descripsit. Altera pars apostolorum aliorumque electorum gesta miracula. predicationes. monitiones. ac visiones enumerat. De quibus ita scribit Hieronymus Paulus apostolus ad septem scribit ecclesias. Octava enim ad hebreos a plerisque extra numerum ponit. Timotheum instruit ac Tytum. et Philomone. actus apostolorum nudam quidem evidentem sonantem hystoriam et nascentis ecclesie infantiam texere. sed si noverim⁹ scriptorem eorum Lucam esse medicum. cuius laus est in euangelio. animaduertim⁹ pariter omnia illius anime languentis esse medicinam. Jacobus. Petrus. Johannes. Judas septem epistolas ediderunt. tam mysticasque succinctas et breves. pariter ac longas. breves in verbis. longas in sententijs. ut rarus sit. qui non in earum excutiat lectione. Apocalypsis Iohannis. tot habet sacramenta quot verba. Et parum inquit dixit. et pro merito voluminis omnis laus inferior est. In verbis singulis multiplici-

ces latent intelligentie. Ecce que brevis sume sacre sophie distinctiones. non dico comprehendim⁹. sed quatulacumque ex parte generice tetigimus. singulares autem eius partitiones misteria sacra sensus litteralem utpote moralem tropologicum et anagogicum. fructus. dulcedines. amplitates. amplitudinem. profunditatem. celsitudinemque eius quis explicaret. profecto nulla vis humani ingenij. nulla lingua mortalis. nulla creata facultas. nulla denique finita potentia eius vel comprehendere vel narrare vel penetrare posset immensitates. Testes sunt quatuor illa maxima ecclesie luminaria. Augustinus. Hieronymus. Ambrosius. et Gregorius. Testes sunt Origenes. Dionysius. Hilarius. Ciprianus. Chrysostomus. Cyrillus. Eusebius. Isidorus. Beda. Athanasius. Lactantius. Boetius. Cassiodorus. Ricardus. Bernardus. Hugo. Testes denique sunt omnes scholastici doctores. e quorum omnium mentibus que multa multiplici que pro eius interpretatone milia librorum emanauerunt exhaustire abyssum. Namque hoc est illud mare magnum et spaciosum. et impertransibile fretum in quo sunt reptilia animalia pusilla et magna. quorum non est numerus. hoc est illud virentissimum pratium. in quo rose formosissime. violenissime. lilia fragrantia. et omnium florum genera semper redolent. hec est illa voluptate paradisi. in qua est omnne lignum pulchrum visu. et ad vescendum suave. Lignum etiam vite in medio paradisi. Lignum scientie boni et mali. equa flumina ad ipsam irriganda in quatuor capita diuisus egressus est. quoniam omnis sacre pagine tractat⁹. aut de simplicia immortalitate. hoc uno et trino et deo. aut de pura creatura. aut de christo deo et homine. aut de sacramentis. preceptis. aliisque eius institutis est. Et ideo in scripturis sanctis dicitur. spiritus sapientie multiplex. eo quod multa. ut inquit Augustinus. in se habeat. et que habet ipse est. et ea omnia unum ille sunt. Neque enim multe. sed una sapientia est. in qua sunt infiniti quidam eius finiti thesauri rerum intelligibillium. in quibus sunt omnes inuisibiles atque incommutabiles rationes rerum etiam inuisibillium et mutabilium. que per ipsum facta sunt. Hec est igitur ille splendor ce-

lestis glorie. in q̄ omnis visibilis atq; in-
uisibilis cognoscit natura. nam quicquid
de deo. de angelis. quicquid de celoz or-
bis planetis. Sideribusq; eoz effecti-
bus atq; influentijs. de elementis. de p̄-
fectis imperfectisq; corporib⁹. de interiori
exterioriq; homine. de mudi plaḡ clima-
ribus. regionibus. de inferno. limbo. pur-
gatorio. de vtroq; paradiso terrestri atq;
celesti. ⁊ deniq; de his omnib⁹. que in il-
lis gerunt ⁊ continent̄ explicare possent
hec sola sapientia cōplectitur. Perinde
c ipsa in ecclesiastico inquit. Ego gurū celi
circuivi sola. ⁊ pfundū abyssi penetraui.
⁊ in fluctib⁹ maris ambulavi. ⁊ in oī ter-
ra steti ⁊ in omni populo. ⁊ in omni gēte
primatū habui. ⁊ oīm excellentium ⁊ hu-
milium colla propria virtute calcaui. Hinc
sapiens ipse omnium rerū que sunt scientiā
veram. utpote dispositionem orbis terra-
rū ⁊ virtutes elementoz initium. Consu-
mationē ⁊ medietatem tempoz. Accissi-
tudinū pmutationes. ⁊ mox mutationē.
Divisiones tempoz. anni cursus. Et stel-
larum dispositiones. naturas animalium.
⁊ iras bestiarū. Vim vētoz. ⁊ cogitatio-
nes hoīm. differentias virguloz. ⁊ vir-
tutes radicū. ⁊ quecūq; sunt absconsa ab
oīm artifice se gloriatur per sapientiā di-
dicisse in qua. ut inquit. est spirit⁹ intelli-
gentie. sanct⁹. unic⁹. multiplex. subtilis.
differtus. nobilis. incoinquinat⁹. certus
suavis. amans bonū. acutus. qui nihil ve-
tat benefacere. human⁹. benignus. stabili-
lis. certus. secur⁹. oīm habens virtutem.
omnia prospiciens. ⁊ qui capiat oēs spiri-
tus intelligibiles. mund⁹. subtilis. omni-
bus enim mobilib⁹ mobilior est sapientiā.
Attingit autē vbiq; propter suā mundi-
ciam. Vapor est enī virtutis dei. ⁊ ena-
natio est quedam claritatis oīpotētis dei
sincera. Et ideo nihil iniquitū in eā in-
currit. Landon est enī lucis eterne. specu-
lum sine macula. Dei maiestatis. ⁊ ima-
go bonitatis illi⁹. Et cum sit vna. oīa po-
test. Et in se permanens oīa innouat. ⁊ p-
nationes in aias sanctas se trāsfert. Ami-
cos dei ⁊ pphetas cōstituit. Heminē enī
diligat de⁹. nisi eū qui cum sapientiā inha-
bitat. Est enī hec speciosior sole. Et super
omnē dispositionē stellarum. Luci com-
pata inuenitur poz. illi enī succedit nox.

Sapientia autē non vivit malicia. At-
tingit ergo a fine vsq; ad finē fortiter. et
disponit omnia suaviter. Tot ac tantis
hec nostra sapientia solet extolli preconijs
vt nonnūq; in laudes increate sapientie
incidam⁹. ⁊ hoc ideo. quoniam hui⁹ no-
stre illa motrix est in humana mente ad
agendum. Et q̄ huius illa sit autrix.
vtriusq; tamen idem est obiectum. idē fi-
nis. Et q̄ pares videntur effect⁹. Et ad
illam per hanc recte instructi conscendim⁹
mus. ⁊ si per illam dumtaxat hanc valea-
mus adipisci. Ob eam rem Augustin⁹ in
preclarissimo de trinitate volumine inq̄t
Scientia nostra christus est. Sapientia
quoq; nostra idem christus ē. ipse nobis
fidem de rebus temporalibus inserit. ipse
de tēporalibus exhibet veritatē. per ipsuz
pergimus. ad ipsum tendimus. per scien-
tiam ad sapientiam. ab vno tamen eodez
christo non recedim⁹. in quo sunt omnes
thesauri scientie ⁊ sapientie absconditi. nō
ergo sat⁹ est. vt credidere philosophi. ad
sapientie complementum humanarū ac
diuinarum rerū habere cognitionem. nisi
si ex illa per pietatem increate vniūsa-
pientie. ⁊ beati fiamus. hinc in libro Job
scribit. Ecce pietas est sapientia. ⁊ ab hac
vtriq; nomē accepit. quoniam a sapore sa-
pientia dicitur. Hinc Augustinus in li-
bro de spiritu ⁊ anima eam amorem ⁊ sa-
porē esse boni describit. Et i libro de aca-
demicis eam humanarū diuinarūq; rerū
que ad beatā vitam pertinent scien-
tiam definiuit. Et qm̄ diuine scripture he
omnes conueniūt proprietates iure sibi
nomen vendicat sapientie. Hā vt in li-
bro de doctrina christiana inquit Aug⁹.
Quicquid hō extra hanc didicerit si no-
uum est hic dānā. Si vtile est hic inue-
nitur. Et cū ibi quisq; inuenit omnia q̄
vtiliter alibi didicit. multo abūdanti⁹ ibi
inueniet ea que nusq; alibi inuenire potuit
Etenim hic philosophica est. qm̄ vt ali-
bi dicit. omnes omnium naturarum cause
mūdo creatore sunt. hic ethica. qm̄ bona
vita ⁊ honesta nō aliunde formā q̄ cuz
ea que diligenda sunt. ⁊ que ad modū di-
ligenda sunt diliguntur. hic est de⁹ ⁊ p̄-
mus. Dic logica. qm̄ veritas lumēq; ani-
me rationalis nō nisi deus est. Dic etiaz
laudabilis rei publice sal⁹ neq; enī opti-
m 2

me custoditur ciuitas nisi fundamento
et vinculo fidei. firmęq; p̄cordie. cum bo-
num p̄mune diligit. qđ summum atq; ve-
rissimum de⁹ est que insuper disputatio-
nes. que s̄re quozumlibet philosophozū.
que leges quarumlibet ciuitatum. Duo-
bus em̄ p̄ceptis sunt p̄paranda. ex qui-
bus christ⁹ dicit legem totam et prophe-
tas dependere. diliges dñm deum tuū et
tota anima tua et toto corde tuo. et ex to-
ta mente tua. et proximum tuum sicut te-
ipsum. **E**stinguissim⁹ est igit̄ s̄mo diui-
nus. et oēs in se h̄z delicias. **T**empe q̄cqd
volueris ex s̄mone diuino nasci sicut de
manna tradunt iudei. qđ qñ comedebant
pro vniuscuiusq; voluntate sic sapiebat
in ore. et sicut illud panis angeloz omne
in se habens delectamentum dicit⁹ est. ita
et sacra scriptura liber vite. in q̄ omnia cō-
tinent̄ arcana dei. cui⁹ origo eterna. cui⁹
essentia incorruptibilis. cui⁹ cognitio vi-
ta interminabilis. cuius scriptura indele-
bilis. cui⁹ inspect⁹ desiderabilis. cui⁹ do-
ctrina infallibilis. cui⁹ scia dulcis. cui⁹ p̄-
funditas inscrutabilis. cui⁹ v̄ba innume-
rabilia. vnum tñ verbum omnia. quid plu-
ra. s̄ in libro quicqd̄ docet̄ veritas est q̄e
quid precipit̄ bonitas. quicqd̄ ipromittit̄
felicitas. nam de⁹ veritas est sine fallacia.
bonitas sine malitia. felicitas sine mise-
ria. querit̄ quicqd̄ est qđ in hac vita virū
sapientem teneat. et inter pressuras et tur-
bines mundi equo animo manere p̄sua-
det id p̄mū sanctaz scripturaz medita-
tionem beat⁹ Hieronym⁹ esse arbitrat̄.
propterea demetriadi inq̄t. diuinas scri-
pturas sepi⁹ lege. imo de manib⁹ tuis sa-
cra lectio nunq̄z deponat̄. scio in scripturā
diuinis. p̄ quas solas potes plane dei in-
telligere veritatem prohiberi quedam. p̄-
cipi quedam. p̄cedi aliqua suaderi nōnul-
la prohibent̄ mala. precipiunt̄ bona. p̄ce-
dunt̄ media. et suadent̄ p̄fecta. **P**ropte-
rea beat⁹ Gregori⁹ sup̄ ezechielem inq̄t.
Sacra scriptura ostendit̄ staturam suam
in edificatione mox ostendit̄ altitudines
in p̄missione p̄mior. ostendit̄ horribilem
aspectum in terrorib⁹ supplicioz. **R**ecta
est em̄ in p̄ceptis. **A**lta in p̄missis. hor-
ribilis in minis. propterea etiam beatus
Ambrosi⁹. i libro de **L**aym et **A**bel iubet
et celestiu scripturaz eloquia diu texere.

ac polire debeam⁹ toto animo cordeq;
p̄santes. vt sic ille spiritalis cibi in oēs
se venas anime diffundat. quoniam ni-
hil in hac vita dulcius sentitur. nihil au-
dius sumitur. nihil ita mentem ab amore
mundi sepat. nihil sic animū contra tem-
ptationes roborat. nihil ita hominem ex-
citat et adiuuat ad omne op⁹. et ad omnē
laborem sicut sanctarum litterarū medi-
tatio. **I**deo merito beatus a sancto pro-
pheta dicitur. qui in lege domini medita-
bitur die ac nocte. et huius sancte medita-
tionis p̄mium magnum insinuans pro-
se ad dñm ait. **V**eniant mihi miseratōes
tue et viuam. q̄ lex tua meditatio mea est
Et ideo vt sic audacter cum eo. vt nobis
miseretur. et vitam largiatur eternam po-
stulare valeamus fratres mei cum in me-
ditatione et obseruatōe diuine legis imi-
tari totis viribus studeamus. **S**ed di-
cet ex vobis aliq̄s. ecce ignarus suz. **A**li⁹
infirmus sum. **A**lius. non h̄z in bibliote-
cam adire. **A**lius. publicis rebus sum de-
tentus. et eo pacto a lectione sanctarum
scripturarum et ab earum se retrahunt me-
ditatione. **Q**uibus dicitur. q̄ neq; in va-
litudine neq; ignorantia. neq; quibusuis
occupationibus tolli potest. q̄ orationez
dominicam et symbolum non repetant. et
quoniam deus dicit̄. **N**on contemplan-
tur. hoc si fecerint sacrarum litterarum le-
ctiones compotes fient. quoniam omnis
latitudo scripturarum in oratione domi-
nica. et in symboli breuitate concluditur. **E**t
q̄z omnium studiorum nostrorū
diuina sapiētia finis sit. et in ipsa omnū
cognoscendarum rerum sic ratio refulge-
at. vt quicūq; eam perfecte possideat om-
nium plenissimam habeat notitiam. nō
tamen liberalium artium. vt quidam ob-
stinati in proprio sensu proterue defen-
dunt. est studium superuacaneum. quo-
niam sublimis et gloriosus deus omnes
alias scientias vt huic famulentur. sintq;
eius pediseque et minstre humanam do-
cuit mentem. quib⁹ tāq; quibusdam gra-
dibus ad hanc velut omnū scientiarum
reginam possit ascendere. **N**eq; omnes su-
mus apostoli. vt per spiritum sanctū mox
repleri mereamur. **N**eq; omnes **A**ugusti-
nus. qui in nulla scientia nisi deum cog-
nouit p̄ceptorem. **O**pus est igitur. vt

6
b

ineta nostri ingenij imbecillitatez in ad-
 piscendis scientijs manducamur. vt. s. de
 scientia. ad scientiam de munerib⁹ ad fon-
 tem munez. de radijs ad lucem Dugunē
 qz radiorum. de creaturis ad creatorem
 proficiscamur. qm̄. vt Apostol⁹ ait. inuisi-
 bilia dei a creatura mundi p ea que facta
 sunt intellecta cōspiciunt. sempiterna qz
 virt⁹ eius ⁊ diuinitas. huic sententie pa-
 rens noster primo de trinitate assentit di-
 cens. humane mentis acies inualida. in
 tam excellenti luce figi non potest. nisi p
 iusticiam fidei emundetur. Assentit Hu-
 go super euangelica ierarchia. vbi ait qz
 quemadmodum infirmi oculi. solem nu-
 be tectum libere cōspiciunt. qz coruscum
 ei⁹ lumen minime intueri possunt. sic di-
 uinum radium op⁹ est sacroz velaminuz
 esse circumuelatum. Assentit Dionysius.
 qui non aliter inquit possibile est nob di-
 uinum radiuz lucere. nisi varietate sacro-
 rum velaminum anagoice circumuelatū
 Qui ḡ alias scientias iō adiscit vt p eas
 tanqz per medium. viamqz in finem diri-
 gat. non modo nō errat. vt aduersarij op-
 timaz doctrinaz insule aiunt. sed summi
 dei laudant magnificantqz potentiam et
 benignitatem. qui tot modis se nob tri-
 buit cognoscendum. Nampe omnis alta
 scientia. vt in deum refert. velamen quod-
 dam est cognoscende deitatis. ⁊ gradus
 ad eam ascendendum. perinde Marcus
 Tullius in his libris qui sunt de natura
 deorum ait. Quis igit cum tam celi cer-
 tos mot⁹. tam ratos astroz ordines tāqz
 inter se omnia pneraz apta spexerit ne-
 get in his vllam inesse rationem. omniaqz
 a casu fieri dicat. qz si gentilis et aliaruz
 scientiaz noticia deum esse transigit. qzto
 magis id facere debet christian⁹. Sunt
 insup nonnulli. qui qm̄ ipsi differendi a-
 cuitatis expertes sunt. disputationes dā-
 nant. ⁊ ptemnunt. non animaduertentes
 quaten⁹ primum sapientie actum magi-
 sterz pceptor noster xps. inter doctores
 disputando docuit. quaten⁹ omnes apli
 ⁊ discipuli eius hunc actum exercuerunt
 cum principib⁹ ⁊ mundi primatibus de
 xpo disputantes. Unde ⁊ de Stephano
 in actib⁹ apostolorz legit. surrexerunt au-
 tem quidam de synagoga que appellabā-
 tur libertinor⁹ cyrenensium. ⁊ alexandri-

nor⁹. ⁊ eorum qui erant a cilicia ⁊ asia dis-
 putantes cū Stephano. ⁊ nō poterāt re-
 sistere sapientie ⁊ spiritui qui loquebat.
 ⁊ de Petro actū. xi. dicit. cū autem ascē-
 disset Petrus hierosolymā. disceptabant
 aduersus illū. qui erant ex circūcisione. q
 tenus preterea omnes ecclesie doctores
 suis disputationibus: ⁊ precipue parens
 noster Aurelius Augustinus. ab here-
 ticos iaculis sacrosanctā christi fidem de-
 fenderunt. hinc ⁊ merito ipsum doctoruz
 lucem. firmamentum ecclesie. malleū he-
 reticorum ecclesia nuncupauit. quoniam
 cunctas hereses suis disputationib⁹ de-
 struxit. Unde heresim Apollinaristā an-
 thiomaritarum. Arrianor⁹. Antromopor-
 phitarum. Alogior⁹. Aquarochorum. Ar-
 chidiorum Apostolicā. Adamianam. A-
 chademicam. Arabicam. Archēctatorū.
 Acephalicarum. Bonosior⁹. Basilianā.
 Calcianorum. Circumcilionum. Catha-
 phrigiam. Chernicianor⁹. Carpothan-
 tianā. Eunominianorū. Eberianā. Ely-
 dianorum. Donasticam. Faustoz. Fau-
 tinam. Felicianam. Gnoyrtarum. Gallia-
 nicarum. Heraclitam. Hermogenianam
 Iouinianistam. Iulianar⁹. Luciferianā
 Pentagioruz. Montanam. Manicheā
 Montionistam. Melchisedechianam.
 Menandrianam. Maximinam. Neomi-
 tianorum. Nouitianam. Nazareorū. Ne-
 storianam. Nesticorum. Nicolitarū. Oe-
 phitarum. Origenistam. Paulinam. Pe-
 scillianistam. Pelagianam. Patricianaz
 Paternianam. Permenianorū. Tertu-
 lianorum. Tatianam. Trotoyrtarū. Simo-
 niacam. Settagum. ⁊ alioz innume-
 rabiliū quos in presentiarū inter mis-
 sos faciam versutias heresiqz extirpauit
 euulsi atqz destruxit. pro quib⁹ amouen-
 dis atqz delendis. preter disputationes.
 preter proclamatiōes. preter illa que ali-
 bi de ipso scripsim⁹ plura qz octo ⁊ octoa-
 ginta in eos destinauit volumia. Per
 inde Hilarius accellatē. inquit. Doctor
 excellentissimus Augustin⁹. catholice fi-
 dei defensor. in diuina meditatione sem-
 per assiduus. metu mori intrepidus. sin-
 gulos destruxit sacrilegos. atqz oēs supe-
 rauit hereticos. Hinc Cassiodor⁹ ait. Be-
 atissimus atqz sanctissimus doctorum p-
 cellentissimus Augustinus hereticorum

k

debellator. fidelium pector. oim famosorum
extitit palma certaminu. Hinc Calcidonius
fac. Aug⁹ oim monarchia virtutum
in sancte fidei defensione. p qua totus ar
debat sicut pualuit atqz pfectit. qz singu
los nequissimoz hereticoz vsutias intre
pida mente feruentiqz spu ptinum certa
men pageret. Hinc diuus Hieronymus
paulinum. Hinc sanctus Valeri⁹ neptra
rium alloquit. qz nisi prepotens atqz pie
tissim⁹ de⁹ sanctum piem Aurelium Au
gustinu fortunati tpe nob pcessisset atqz
donasset. Sanctificatio nra desolata fuis
set. Dies festi nostri pueri fuissent in lu
ctu. Sabbata nra in obprobriuz. hono
ris z sublimitas nostra in merorem z pla
tum. de q ipse in smone de prudentia ita
em ad fratres heremitanos inqt. decreue
ram em diu inter vos psolari. z vobiscuz
habitare vsqz ad festum dnice ascensiois.
sed qz aduersari⁹ noster fortunat⁹ ad par
tes puenit redire yponz. omnino ppehor.
cupiens illu videre z cum eo pter dispu
tare. z in smone de misericordia ait. frs
mei anuncio vob gaudium magnuz. qm
fortunatum manicheoz presbyterum dei
gratia supauim⁹. z obstinat⁹ in suo sensu
velut alter pditionis fili⁹ a plebe nostra
recessit pfusus. z ecclesia hui⁹ victorie me
mor. ita carat fortunatus presbyter mani
cheoz versutia plurimos seducebat. quez
sanct⁹ Aug⁹. in couentu oim disputans
publice supauit. **m** Quid etiaz nostris te
porib⁹ grecis. boemijis z fraticell⁹ de opi
nione pflictum dedit. disputando. Quis
franciscum porcariu senensem. q iam no
modo ciuitate hginis. sed pene totu agz
tuscie suis heresib⁹ infecerat igne crema
uit. egregij doctor⁹ pauli veneti acerrima
disputatio. Tm ergo sp valuit apd chu
sticolas disputatio. vt ipa sp in delende fi
dei extiterit propugnaculu. Confundant
ergo z reuereant. q disputaciones vitatis
n indagatrices extiterint inimici. Lodi
ces ergo singulis diebus. siue ad legen
dum. siue ad disputandum. siue ad smo
nes clero populoqz faciendos. certa hor
ra a prelato. s. constituta petant extra hor
ram. qui petierit. ni. videlicet necessitas ve
geat non accipiat. omni quippe hora co
gruit. in qua necessitas imminet. Et om
nis scientia adiscenda iuxta prelati arbi

trium que mentem deo dicatam ad pur
gandam conscientiam. tuendam fide. or
nandam religionem. et ad sacram theolo
giam finem nostrarum scientiarum acq
rendam disponit. Unde z Augustin⁹ no
vnius doctrine tm. sed indefinite. qsi om
nium optimarum disciplinaru prout op
fuerit codices iubet esse petendos. Illud
tamen veru est. qz in alijs doctrinis tan
tum est conterendum temporis quantuz
satis est. vt mens ipsa ad vberrima dulcis
simaqz diuine sapientie suggerenda vbe
ra fuerit vegetata. tunc enim eam oscula
ri vt sponsam. amplecti vt genitricem. la
ctere vt alune mammis. venerari vt do
minam amare. vt excellens anime bonuz
debemus excogitantes. qz omnem scien
tiam atqz doctrinam sic excellat. non so
lum qz pre ceteris vera predicet. primeqz
inhereat veritati. qz ad celestem patriam
inuitet. qz a terrenis desiderijs cor legen
tis reuocet qz in dictis obscurioribus for
tes exerceat. z paruulis humili sermone
blandiatur. nec enim sic in litteris patet.
vt vilescat. nec si clausa est. vt pauere de
beant adiscetes. sed etiam qz eius vsus
fastidium tollit. z tanto. vt inquit Grego
rius. plus diligitur. quanto amplius me
ditatur. quoniam illius superne visionis
gerit figuram. qua celestes mentes ab in
itio diuinam viderunt maiestatem. nec ta
men hodie aut hinc ad mille annos. aut
post millesies mille. minus qz prima die
ammirantur vel delectantur. qz vt Augu
stinus in libro de triplici habitaculo tra
sigit coram angelis assidua visione tante
maiestatis secreta z mirabilia no vilescit

Text⁹ qnquagesimus prim⁹ Augustin⁹

**Estimeta ho z calciameta. quan
do fuerunt indigentibus necessa
ria. dare non differant. sub quo
ru sunt custodia que poscuntur.**

Comentū qnquagesimūpmū Ambrosi⁹

b Eius mandati quadruplex est.

se causa dignoscitur. Prima quidem ne ad animi perturbationem murruratiōemue maximum vt ostendimus peccatum concitent. irritentq; postulant. Secunda ne propter conferendi dilationem. indigenti occasionem inferant egritudinis. Namq; facile ē propter rerū necessariatū carentiam quēpiā in malam incidere valitudinem. vñ Helido imminēte tpe nudi aut male induti in pleurēsim. colycā. yliacam. in aliasq; acerbissimas passiōes facillime labunt. Et rursus si que ad medelas spectāt dare differant. nō infirmitatis solū. sed etiā mortis posent esse occasio. et eo pacto nō necessitatibus exhibitores. sed vite stoz fratru essent extinctores. sicq; apud dei maiestatem fierēt eterni cruciatus. Tertia ne publica caritas detrimentū patiatz et in privatā quandam vertat inhumanitatē. Rerū enim custodes publici mīstri sunt. Bona autē rei publice put mēbris suis op⁹ fuerit distribui debent. atq; ipsa patiat. necesse est. Quid enim est aliud. vt Scipionis verbo vtar. res publica nisi res populi. Et quid populus nisi cuiū congeries. pereant ciues. populus perit. pereat populus. perit res publica. Qui ergo mēbra offendunt. et corp⁹ offendant. op⁹ est Ergo qui honorū monasterij inhuman⁹ seuusq; distributor extiterit. publicā caritatē ledit et monasterij ledit. qm̄ mēbra corporis ledit. Adertū iter amittit officij et culpam sibi vendicat crudelitatis. Quarta ne torpore mentis dampnent. Qui enī dare differūt. que necessaria sūt poscentibus. aut odio. aut segnitie seu dilectionis tepiditate. differūt. Vtrūq; enī malū est. vtrūq; euitandum. vtrūq; crimē detestandū. nā alterū est vt noceant. alterum vt nō pficiant. Quare studeāt frīb⁹ suis congruis temporib⁹ necessaria ministrare. Et id quidē sine murmure. sine tristitia. sine dilatiōe. sine coactione. sed cū gaudio magno. libēter atq; hilariter. qm̄ hilarē datorē diligit deus. Ad oēm autē rectam et salutiferam distributionē faciendam. quatuor oīno sunt pcepta seruanda. Prīmū quidem vt caritas finis sit. et cardo distributiōis. Alterū vt in ministro nulla sit personarū acceptio. sed vnicuiq; put et quando op⁹ est. p sone qualitate. et

necessitate mēsurā pēfata distribuit. Tertij vt hilariter. iocūde et amēnissimis verbis pferat. que largiri debet. sepnumero enī plus dulce delectat verbū. q̄ affluēs satiet datū. Quartū resistendi virt⁹. vt patiens et constans sit in distribuendarū rez laborib⁹. et petētū importunitate. vt ei ad salutē. nō ad cremiū sit dispensandi ministerium. Ipsi etiā ecōtra qui poscūt modeste se gerāt. nō plus petant q̄ op⁹ sit. et cum exigua sit necessitas. nō illam amplificent. Cum postulant. mel ferāt in ore. dulcia verba. amēna colloquia. humilem cōpositū. discretūq; habeant in postulando sermonē. Et deniq; totis virib⁹ conentur nō irritare. sed ipsum eis beniuolum atq; munificū reddere largitorem.

Text⁹ quināgesimūsecund⁹ Augustin⁹

Ires autem nullas habeat. aut q̄ celerrime siniat. ne ira crescat in odiū. et irā faciat homicidaz. sic enī legitis. qui odit fratrem suū homicida est

Lōmentū qnāgesimūscdm Ambrosius

Faboli opera habere nullatenus debemus. At hō ipse litis et discordie est auctor. ipse diuisiones et prelium cōmisit in celo. ipse in corde hominum discordiā seminat. ipse rixas contentiones et zizanas inter fratres imittit. Qui ergo lites et discordias amat earum auctorem diabolū tāq; patrem veneratur. ipsa veritate testante. que ait. ei⁹ filij estis cuius opera facitis. Si ergo tālem patrem fratres mei fugere volumus. dissensiones et lites fugiamus. Meli⁹ est enim. vt doctor inquit Ambrosius. emigrare cum gratia. q̄ cohabitare cum discordia. Melius est sine lite abire. q̄ cum iurgio residere. Deus enim pacem amat. Ideo psalmista inquit. Factus est in pace locus ei⁹. Unionem iubet. Ideo christus ait. Qui non est mecum contra me ē et rursus. Ubi sunt duo vel tres cōgregati in noie meo in medio eoz sū ego. Dilectionē mādat. Iō ad discipulos dixit. In

hoc cognoscet homines. qz mei discipuli estis. si dilectionem ad inuicem habetis. caritatem deposcit. Ideo cantat ecclesia. Ubi caritas et amor deus ibi est. At vero ecclesia. lites. guerras. dissensiones. iurgia. odia et discordias inter bonos odit eius matestas. hinc scriptura ea precatur. dissipa gentes que bella volunt. Hinc et preceptor noster impat. ut lites nullas habeamus. aut si propter naturalem irascibilitatem aliquas nos habere contingat. illas quam celerrime finiamus et hoc idcirco. ne ira lites genitrix crescat in odium et trabem faciat de festuca. Festuca quidem cito consumptibilis est de pua contentione ex parua ira. que sepe numero sine peccato est. perfecta nonnumquam fit trabes. que non nisi magno et diuturno conburi igne cum se sic crescit ut ex ea odium. quod homicidam facit animam generat. sic enim apud Iohannem legimus. qui odit fratrem suum homicida est. Et Petrus apostolus. sicut beatus clemens meminit. homicidiorum tria genera esse dicebat. eorumque parilem esse penam asserbat. Homicidas. scilicet. interfectores fratrum. detractores eorum. eosque odientes. Quia et qui occidit et qui odit fratrem suum. et qui ei detrahit pariter esse homicide demonstrant. Quare si placere deo in monasterio volumus. fugiamus lites et dissensiones. unionem vero et concordiam amemus. Quippe in rebus humanis concordia preciosa res est. et propter eius raritatem preclarissima ab omnibus. ut inquit Augustinus laudatur. sed a paucis custoditur. beati qui in seipsum amplectuntur. quod etiam in alijs laudare cogunt. Omnes fratres laudant concordies fratres. et tamen concordies esse difficile est. quia litigant de terra. et quare litigant de terra. quia volunt esse terra. audiuit ab initio peccator homo. terra es. et in terram ibis. Et sicut peccator dicitur terra. ita et iustus dicitur celum. fratres ergo si volunt esse concordies non amant terram. Sed si volunt non amare terram. non sint terra. querant possessionem. quam diuidi non potest. et semper erunt discordies. Cum inter fratres discordia et perturbatio quia licet sit unus uterque. non est unus animus nisi dum curuatur anima eorum. et partem suam quisque recipit. et parti sue opinande et exagerande operam impendit. in possessione sua vult habere unitatem. quam cum fratre possedit diuisionem. Sed veri fratres sunt omnes

fideles nati ex deo in visceribus matris ecclesie. per spiritum sanctum. hi quidem habent hereditatem domini. et vicissim ipsi hereditas sunt dei. In hac hereditate concordia custoditur. Pro ea non litigatur. Alia hereditas litigando acquiritur. ista litigando amittitur. Nolentes eam perdere vitant litigare. Iure igitur inquit lites nullas habeatis. quod preceptum. si omni christiano ut non amittat hereditatem celestem. opus est quanto magis in monasterio constitutus necessarium est.

Lectio quinquagesima tertio Augustinus

Uiciumque autem conuictio. vel male dicto. vel etiam criminis obiectu alteri leserit. meminerit satisfactio. ne quantoties curare quod fecit. Et ille qui lesus est. sine disceptatione dimittere. Si autem inuicem se leserint. inuicem sibi debita relaxare debebunt. propter orationes vestras. quas utique quanto crebriores habetis. tanto sanetiores habere debetis. Melior est autem. qui quis ira sepe temptet. tamen impetrare festinat. ut sibi dimittat cui se fecisse agnoscat iniuriam. quam qui tardius irascitur et ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autem nunquam vult petere veniam. aut ex animo non petit sine causa est in monasterio. etiam si inde non proiciatur. proinde vobis a verbis durioribus precite. que si emissa fuerint ex ore vestro. non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta vnde facta sunt vulnera.

Comentum quinquagesimum tertium Ambrosius

Uersus medicus non modo iubet infirmo ut noxia vitet. verum etiam inuitandam rerum modum edocet. Et sanis non solum consulit. ut sibi caueant. ne in hac vel in illam incidant infirmitatem. sed etiam ut ab eis se abstinere queant. eius referat causas. quibus sublati nequeant euenire egritudines. Eo pacto preceptor et medicus animarum nostrarum diligentissimus Augustinus non tamen lites humane mentis excidit. vitemus iussit. sed causas ex quibus oriuntur detestatur inde ait. Quicumque conuictio. vel maledictio. vel etiam criminis obiectu aliquem leserit. meminerit satisfactio. quantum curare quod fecit. Nepe cum lites. rixae dissensio

nes. & guerre. ex multiplici possunt causa
 oriri. ex lingue tamen solutione maxime
 proficiuntur. & plures in guerra lingua
 rum q̄ in bello interficiuntur lancearum
 qm̄ illi cor grauius feriunt. Qui. vt super
 psalmos Augustinus inquit. gladio lin
 gue feriunt. & non soluz in bello milita
 rum. verū etiam & in feritate bestiarū. Per
 inde i libro de natura & gratia dicit. Do
 losa lingua plena ē veneno mortifero. v
 q̄ nocentior. q̄ bestiarum atq̄ serpen
 tum. Quoniam illud carnem hoc naturam
 interficit. Merito igitur a lingēdo lin
 gua dicit. Lingit quidem adulādo. mor
 det detrahendo. Occidit mentiēdo. ligat
 & ligari non potest. labilis est et teneri nō
 potest. sed labitur & fallit. Labitur vt an
 guilla. Pēnerat vt sagitta. Tollit amicos.
 Multiplicat inimicos. Mouet ritas
 Seminat discordias. vno ictu multos p
 curit & interficit. blanda est & subdola. la
 ta & parata ad exhaurienda bona. & miscē
 da mala. Ergo qui custodit linguam suā
 Custodit animam. quoniam mors & vi
 ta in potestate lingue. propterea magn⁹
 ille stoicus Seneca. vt licentiosa manci
 pia animi impio redigendam esse linguā
 iubet. Quoniam nullus lingue p̄ceptus.
 fedus tenet amici. q̄nimo in omnib⁹ men
 dosus & fallax. cuncta cōmertia. cūcta pa
 cta. & confederationes omnes. & frāgit et
 soluit. Inde conuitia que sunt contume
 lie. & vituperia & maledicta & criminū ob
 iectiones. Et ex his rixē. iurgia. dissensio
 nes. & lites oriuntur. Idcirco mandat
 vt quicunq̄ eoz aliquo altez leserit. me
 mor sit illico satisfactione curare quod fe
 cit. Recentia vulnera curanda sunt. ne si
 antiquentur in fistulam. vel in quamuis
 aliam incurabilem mortiferāq̄ plagā ver
 tantur. Ita & vitia nisi mox deleantur e
 mēte. sic eam inficiūt. vt nulla aut minima
 sit de ea spes habenda salutis. Itaq̄ se
 penumero. cū ab ocioso verbo lingua nō
 restringitur ad noxia dilabimur. Inde ad
 murmura & detractiōes descendim⁹. Et
 his ad conuitia & maledicta serpun⁹. Et
 quibus ad lites & contentiones vehimur
 & iuxta Salomonis vocem dum negli
 gim⁹ corrigere minima. plabimur ad maiora
 Fit etiā vt si ex vitio oriat vitium. prolon
 getur iniquitas. Hinc p̄pheta ait. Ue q̄

trahitis iniquitatem in funiculis vanita
 tis. & Dauid. Prolongauerunt iniquita
 tem suam. Dñs iustus concidet ceruices
 peccatorū. Lauendum est igitur omni
 no peccatum. Melius est enim cauere. q̄
 emendare. melius non cadere q̄ surgere.
 q̄ si fragilitate quis deliquerit. q̄ cit⁹ cu
 rare studeat quod cōmisit. si conuitiatus
 est alicui. si maledixit. si crimen aliq̄ ob
 iecit. corde & ore veniam cum gemitu po
 stulet. & q̄ graui se errasse cognoscat. di
 cente Ap̄lo. Maledici regnū dei nō pos
 sident. & dñs in euāgelio. Qui dixerit
 fratri suo fatue re⁹ erit gehenne ignis.

Et ille qui lesus est sine disceptatione. et
 prorsus sine aliqua cōtrouersia dimittat.
 Ille presto ad veniā postulandam. lesus
 citior ad iniuriam remittendā esse debet.
 ille vt liberetur a culpa. hic vt repleat gra
 tia. ille vt sathane solvatur funiculo. hic
 vt saluatoris fruatur presidio. Sic enim
 celestem nos docuit orare patrē. Dimit
 te nobis debita nostra. sicut & nos dimit
 timus debitorib⁹ nostris. Si nos multū
 cito ac libenter dimittim⁹. Ita & deus di
 mittit nobis. Si autem parū tardeq̄ di
 mittimus. parū tardiusq̄ nostra ipse re
 larat facinora. Hinc Isidorus ait. Qui
 fratrem suū sibi tardius reconciliat. deus
 sibi tardi⁹ placat. Hinc venerabilis Hu
 go dicit. frustra enim deum propitiari si
 bi querit. Qui cito placari cum proximo
 negligit. Hinc in euangelio conseruo
 suo non dimittens denarios centum sibi
 debenti comp̄missus est decem milia tale
 ta reddere. que ei dominus rogatus di
 miserat. Ex quib⁹ sane fit. si hoc quod in
 nos delinquitur ex corde nō dimittimus
 Illud rursus erigitur. quod per peniten
 tiam fuerat nobis ante dimissum. caueat
 igitur vnusquisq̄ fratrum retinere iniuri
 as. quia sicut dimittere nihil deo gratius
 ita contra. retinere deo nihil displicibi
 lius. In remissione iniuriarum quan
 tum quisq̄ lucretur attendat. In primis
 indulgentiam de male cōmissis ipse mere
 tur. Subinde venie culparum antea di
 missarum ratificationez impetrat. postre
 mo cumulum auget gratiarum. Et sub
 dit. Si autem inuicem se leserint alter sci
 licet alteri conuitiando. maledicendo. et
 crimina obijciendo. inuicem sibi debita

relaxare debebunt. et hoc quidem propter
orationes vestras. quas utique quanto
crebriores habetis. tanto sanctiores ha-
bere debet. ac si aperte dicat. quidie et ho-
nis singulis orantes dicimus. pater noster qui
es in celis. sanctificet nomen tuum. et tan-
dem dimitte nobis debita nostra. sicut et
nos dimittimus debitoribus nostris. Si non
dimittitis. vestra oratione criminamini
nisi. ut non solum incassum. sed in prei-
diciu oratis. provocantes deum contra vos
ad iracundiam. et ipsi super vos indigen-
tes maledictionem. potius quam benedictionem
sicut oratio que debet esse salutifera. fiat
noxia. et peccata que debetis diminuire ora-
do. augeatis imprecando. Nunquid aliud ver-
ba sonant saluatoris. nisi quod obsecramus no-
bis dimitti. si in nos peccantibus dimittimus.
et contra non dimitti. si nos non di-
miserimus. quod et rursus clarus astruere di-
cit. Si autem non dimiseritis hominibus
Nec pater noster dimittet vobis peccata
vestra. ergo cum quilibet habeat quod sibi di-
mittat cum etiam septies in die cadere iustus
dicatur. ut sibi deus peccata sua dimittat.
ut et crebriores exaudiat orationes. et eas
se non petat reflecti. fratri relaxare iniu-
rias debet. et ipsum imitari. qui in cruce pen-
dens pro suis oravit crucifixionibus dicens.
Ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.
Quippe misericordie virtus tanta est. ut sine il-
la. cetera etiam si sint. prodesse non possunt. quoniam
iuris enim quis fidelis sit. castus. sobrius. et
alijs maioribus ornatus insignijs. si mi-
sericors tamen non est. misericordiam non meretur
Et de misericordia in iustis maledictus.
iniurijsque remittendis. in corrigendis vir-
tibus. docendis ignavis. tolerandisque insipie-
tibus maxime consistit. Perinde patens
noster multa esse elemosinarum genera in-
quit. que cum facimus adiuuamur. ut nostra
dimittantur peccata. sed eo nullum esse ma-
ius astruit. quod ex corde dimittimus. quod in
nos quisque peccavit. Namque si bonum est er-
ga eum esse benivolentem. siue etiam exhibere bene-
ficijs. qui tibi nihil mali intulit. multo tamen
grandius. et magnificentissime bonitatis est
ut etiam inimicum diligas. et ei quod tibi malum
vult. semper bonum velis. faciasque cum possis
iubenti pareas. qui dicit. Diligite inimicos
vestros. benefacite his qui oderunt vos.
b. **Dicite prosequentibus vos. Et ut vos**

ad veniam postulandam faciat citiores aut
Melior est autem qui quousque ire sepe tem-
perat. tamen impetrare festinat. Et sibi di-
mittat cui se fecisse agnoscit iniuriam. quoniam
quod tardius irascitur. et ad veniam petendam
tardius inclinatur. Quatrifariam potest quis
piam ire esse obnoxius. Namque aliquis ire
flamas tardiuscule suscipit. cum tamen amittit.
Alius huic proorsus contrarius mox sus-
cipit. tardiusque deponit. Alius sicut tardus
commouetur. ita et tardus reconciliatur. Alius
quod ad modum facile accenditur. ita et facile
friget. Inter hos modos primum minimus
malus est. huic succedit quartus. quanto
hoc tertius. Secundus ceteris deterior est.
Preceptor quidem quartum tertio con-
fert. Illum utique appellans meliorem hoc
est minus malum. qui quousque ira sepe facile
temptatur. tamen festinus est ad relaxandas
sibi iniuriam veniam postulare. quoniam qui tar-
dius irascitur. et ad petendam veniam tar-
dius inclinatur. Tardus ad petendam ve-
niam inclinari plus ad obstinatum et dy-
boli accedit conditionem. qui nunquam vult de
suo peccato creatori suo petere veniam. Li-
to labi fragilitatis est. Lito surgere. bone
mentis est. que se emendando fragilitatem
tempat et ipsam in quandam vertit diu-
no afflatu constantiam. Itaque ut bone men-
tis sumus. dyabolicamque vitemus pertinaciam.
si per fragilitatem cito irascimur. cito
per orationis lumen quoad fieri potest
nostram contempsumus iram. Alioquin totum
et temporale et spirituale nostrum ru-
et edificium. Nescio profecto quod genus
mali ex ira non proficiat. Namque per iram
iusticia dei non operatur. Quoniam ut
diuus inquit Gregorius. dum perturbata
mens iudicium sine ratione exasperat omnem
quod furor suggerit. rectum putat. Hinc
est sapienter a Lathone dictum. Ira im-
pedit animum. ne possit cernere verum. per
iram gratia vite socialis amittitur. Quia
qui se ex humana ratione non tempat. ne-
cesse est. ut solus bestialiter vivat. Hinc scri-
ptum est. Noli esse assiduus cum homi-
ne iracundo. Ne discas semitas eius. et su-
mas scandalum anime tue. Per iram ma-
suetudo perditur. quia cum menti iracun-
dia confusiois tenebras immittit. Huic
de radii sue cognitionis abscondit. Per iram

sapientia abijctur. Quoniam quid. quo
ue ordine agendum sit. omnino nescitur.
Quia uimiru intelligentie luce subtrahit
cum mentem promouedo cofundit. Per
iram spiritus sancti splendor excutitur. qui
no nisi super humilem et quietu requiesce
re dicit. qz cum ira quietem menti subtra
hit. suam sancto spiritu habitatione clau
dit. cui recessione animus uacuis ad ap
tam moru insaniam ducitur. et usqz ad su
persiciem ab intimo cogitationu funda
mento dissipat. Per ira nunc ad mien
tionem manuu. Nunc ad maledictione.
Nunc ad blasphemias. nunc ad cotumelias.
Nunc ad segregandam amicitias. Nunc ad
extinguenda beneficia. Nunc ad delenda
caritate. nunc ad negandu deum. nunc ad
inuocandum demonem. nunc ad interficien
dos parentes. mactandos filios. perden
dos fratres. succendendas urbes. comouen
da bella. faciendas seditiones. predandos
paupes. expoliandos viatores. pdimen
ta. courationes. et factioes terendas. ad
sacrilugia. stupra. raptus. et omne demer
ecrabile uinu quis erigitur concitat et p
cipitat adeo ut nescias quid interit inter
succensum hoiem. et solum dyabolu.

D Quantum etia rabies hec afficiat posses
sorem. explicari no posset. nam ei stimu
lis succensum cor palpat. sanguis ebul
lit. dentes stridet. lingua balbutit. vultus
nunc pallefcit. nunc ignescat. Labia nigres
cut. oculi exasperant. et nequaquam recognos
cunt voti. ore qd clamore informet. qd qz
loquat intus ignorat. et velut leo rugies.
et asperat draco. rabidusqz canis oes in
uadit. nullum timet. nemine veret. vitam
no curat. et ad oem se suosqz exponit per
niciem. Nec me mansuetudo teneat. si ob
iram no viderim mori ipluresim homine
incausse. et alius ita attenuari. et suffocari.
vt neqz loqui. neqz hibern. neqz comedere
re posset. Quibus de rebus retundendi
sunt ire stimuli. et ei metuenda damnatio
qua dicit. qui irascit fratri suo re erit iu
dicio. igit si iratus es fratri tuo. infirma
tus es in aio tuo. quare si tue egritudinis
affectus curationez. fac quod tibi medicus
iubet salutis. Si offers inqt munus tuum
ad altare vade prius recociliare fratri tuo.
ac si diceret. No in corde tacitam precem
impatat effundas. nisi prius offensum p

rius satisfaciendo ad lenitatis mansuetu
dine pducas. Nun enim nimis ois nostra
est. Altare deo nimis cor nostrum est. Qui h
facere studuerit premissaz danatione no
incurrit. qz autem qd absit. id facere recusa
uerit. Quis eu a iudicio eterne liberabit
danationis. nepe inuanu orat. inuanu te
iunat. inuanu munera offert. inuanu car
ne affligit. inuanu in ergastulo clauditur
monasterij. Perinde preceptor nri sub
dit. Qui autem no vult petere venia. aut no
ex aio petit. sine ca est in monasterio. etia
si inde no projiciat. frustra e in monaste
rio. q discordia hz cum fratre suo. et petere
venia non vult. Aut si no ex aio petit. vt
q inuit vel fecte petat. Recociliatio eni
et cordis dz proficisci armatio. Vera dz
esse et no ficta fides. et no pditoria. Alio
qn iudam imitat q pacis osculo precepto
rem suu et mundi tradidit saluatorem.
Sunt nonnulli. Qui obstinati. petenti sibi
venia delicta remittere nolunt. quos il
la venit snia. de qua etia paulo ante dixi
mus. si no remiseritis pctam eoz. nec pater
vester celestis remitteret vobis pctam vestra.
Sunt alij q bis ter qterqz dimittunt. Sed
si plures offendunt remittende iniurie be
neficiu penit negant. Quibus non ego.
Sed iudex respodet vniuersoz. Ita Petro
petenti. Quoties peccabit in me fra
tre meo dimittam ei usqz septies. Definiedo
inquit. No dico tibi usqz septies. sed usqz
septuagies septies. ac si patenter diceret.
Totiens ei dimittere debes. qtiens ipse
ex aio petit dimittendu. neqz enim nume
ro. neqz gradu alligata esse miscdia dz.
Qua etiam multi sunt. q mutua facta of
fensioe priores ad petenda veniaz esse no
lunt. aut qz verent. ne a pximis despici
antur. aut qz mente inflati dedignantur.
Quibus dicitur qz carnale cor habet. duz
vel huius vite gloriam querentes humili
tatem respuunt. vel plaris mundi crubescen
tiam faciunt cum tati officij priores crecu
tores esse contemunt. Vertant hi tales
animu in summi dei maiestatem qua euz
ineffabili offendissem culpa. inter eam
genusqz humanum tanta fuit orta discor
dia. vt nulla quippe esset humana recon
ciliatioe digna. Sed ipsa sua ifinita ime
saz mota miscdia ad nos prius legatos
puiarchas. et pphas destituit. vt nos ad

f

s

b

margin notes on the left edge of the page, partially obscured and difficult to read.

concordiam pacēq; con ficiendaz rogaret
atq; disponeret. Subinde vnigenitū ei⁹
filium e celo misit in terram vt homo fie-
ret. factusq; hō in terris videret. conuer-
sareturq; cū hominibus. qui tante maie-
statis iussa complens pacem nūciauit na-
scendo cantantib⁹ angelis. Gloua in ex-
cellis deo. ⁊ in terra pax hominib⁹ bone
voluntatis. pacem indicit predicādo. pa-
cem ostēdit miracula faciēdo. pacem p-
misit se transfigurādo. pacē disposuit fla-
gella suscipiēdo. pacez scripsit sanguinē
in cruce fundēdo cui⁹ liber fuit corpus
sanctissimū attramentum sanguis ei⁹ pre-
ciosissimus. Calamus dira lancea diriq;
clauī. Scriptores fuerūt imanissimi cru-
cifixores testes fuerunt angeli pacis ama-
re flentes. ⁊ beata virgo ⁊ Johannes iu-
stra crucem inexplicabili dolore affecti stā-
tes. preciū fuit sanctissima ei⁹ anima tan-
dē ipse pacis auctor. pacis fuit ⁊ pco. cuz
alte intonuit. pater ignosce illis. qz nesci-
unt qd faciūt. ad hoc tonantissimū verbū
Ad hanc sūme deprecationis vocē. ad h-
sūme pietatis officium celestis pī cum to-
to genere humano pacē acceptauit con-
coris esse cōsentijt. fideiussione ad eam in
eternū seruandā dedit. cum humanitatez
super totā naturam angelicā ad dexterā
sue maiestatis collocauit. cū sancti spū-
munera tribuit. cū ⁊ ipsum in spē lingua-
rum ignearū super aptos in cenaculo cō-
gregatos misit. Erubescat igit̃ huma-
na supbia. si sic facta ē humilis diuina cel-
situs. Confundant̃ qui priores esse no-
lunt in faciēda cum primo. quē offende-
rūt cōcordia: si diuina maiestas a nobis
offensa pu⁹ legat̃. subinde seipsa nos ro-
gandō ad pacem cōcordiaq; faciendā p-
uenit. Hinc parens nr̃ qōne pma egregij
voluminis qōem veteri ac noui testamē-
ti ait. Tāta ē dei clementia. vt p̃tumelias
passus ab his q̃s fecit sufferat. ⁊ prioz vo-
cet eos ad pacē. Sūt deniq; complēs. q̃
suas iniurias tarde relaxāt. dei hō citius
indulgent sitq; nonnūq; vt occasione di-
uine vlciscēde iurie. suas irati vindicēt
passiōes. Sed isti noscant q̃ abominabi-
le sit deo. vt ipse nr̃e clipe⁹ fiat vltionis. q̃
pī est oīs miserationis. Non igit̃ luore
vindictē. sed rōne administrāde iusticie. il-
late deo iniurie sunt puniēde. Et cū ex

his euidentissime cōstet dolosam linguaz
iniqua labia. os maledicū. p̃tumeliosa et
aspa verba. durūq; sermo nē. vnaz ex alijs
p̃cipuā esse cām litium ⁊ discordiarum.
iō iubēdo trāsigit. Proinde vobis a ver-
bis duriorib⁹ parcite. q̃ si emissa fuerint
ex ore ṽio nō pigeat ab ipso ore pferre me-
dicamenta. vñ facta sunt vulnera. Sūmī
dei famulus. regl̃ David. p̃fect⁹ imitator
semp̃ ponere custodiā ori suo d̃z. ne delin-
quat in lingua sua. qm̃ vt apl's Jacobus
in q̃t. Lingua modicū membz est. sed ma-
gna exaltat. Ecce quant⁹ ignis. q̃ modi-
ca scintilla. q̃ magnā siluaz incendit. Et
lingua ignis est vniūse iniquitatis. lingua
p̃stitutē in membris nr̃is. q̃ maculat totū
corp⁹. ⁊ inflāmat totā natiuitatis nr̃e in-
flāmata a gehēna. oīs enī natura bestiaz
volucrū. serpentium. ceterozq; aialū do-
mat irōnabiliū ⁊ domita ē a natura hu-
mana. linguam aut̃ nullus hoim doma-
re pōt. Inquietū malū plena veneno mor-
tifero. p̃pterea tritū ait p̃uerbiuz. nulla
fera in silua peior q̃ mala lingua. Et ad-
dit bea⁹ Jacobus. in lingua. b̃ndicimus
deū ⁊ patrem. ⁊ in ipsa maledicim⁹ homi-
nes. q̃ ad imaginem ⁊ similitudinē dei facti
sunt. Ex ipso ore p̃cedit b̃ndictio ⁊ male-
dictio. sed non oportet inquit fr̃es mei ita
fieri. Nunq̃d fons de eodē foramine ana-
nat dulcē ⁊ amarā aquā. Nunquid pōt
fr̃es mei fic⁹ vvas facere. aut vitis ficus.
Sic neq; salū dulcēz pōt facere aquam.
Quis sapiens ⁊ disciplinat⁹ int̃ vos. ostē-
dat ex bona quēratione opationem suā
in mansuetudine sapiētie. qz si zelū amarū
habetis ⁊ p̃tentiōes sint in cordib⁹ ṽis.
Nolite gloriari ⁊ mendaces esse ad h-
sus veritatē. Non ē enī ista sapientia de-
sursuz descendēs a p̃re luminū. sed terre-
na aialis dyabolica. vbi enī zelus ⁊ p̃ten-
tio. vbi incōstantia ⁊ oē opus p̃rauū. Que
autē sursuz ē sapientia. primū quidē pu-
dica ē deinde pacifica. modesta. suadibi-
lis. bonis p̃sentis. plena misericōdia ⁊ fructi-
bus bonis. iudicans sine s̃tatione. fruct⁹
autē iusticie in pace seminant̃ facientib⁹
pacem. Et q̃ magne p̃rauitatis ē lingua.
vt eam ignem vniūse iniquitatē macula-
tricem totius corporis. inflāmatricem ro-
te natiuitatē nostre. indomabile membz
ferarum omniū imanissimā. inquietū ma-

lum. vas veneni mortiferi. oppositorum cōtra omnem vim nature. benedictionis. s. et maledictionis auctricem. contentionū rixarum. et omnium guerrarum ductricem xpi dicat apostolus. que et si ab homine domari non possit. a summe tñ potestatis deo utiqz potest. idcirco eius supplicem ma iestati. ut ipsam domare dignetur. Hos vero ipso patrocinate et custodire et re frenare eam possumus. ideo totis viribus dirigam ipsam. in primis. in finem suum in laudem. s. dei. subinde ad ea. que et nobis et proximo sunt necessaria. cum mansuetudine amenitate et dulcedine quadaam verborum explicanda. Itaque ut Salomō ait. Responso mollis frangit iram. sermo durus suscitatur furorē. Dulce quippe verbum inimicos mitigat. amicos multiplicat. pacem componit. iurgia tollit. homines ligat. hinc poeta cecinit. Verba ligant homines. tauroz cornua funes. ideo rationalis et lenis debet esse sermo iuxta preceptū apli Pauli dicentis. vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Et maxima quidem consideratione ante prolationem discutiendū. quoniam cum prolatum fuerit irrevocabilis est. nec iuvat proferentem inremediabilis scandali dolor. levis quidem est sermo. quod leuiter volat. sed grauius vulnerat. leuiter transit: sed grauius vit. leuiter penetrat animū. sed non leuiter erit. leuiter profertur. sed non leuiter reuocatur. facile volat ideo facile caritatem violat. Quare vnusquisqz. qui sapiens esse desiderat. sermones suos precogitet. et examinet prius in pectore. qz profertur in ore. Qui enim sunt leues faciles ac importuni locutores. ut inquit Zulusgellus nullo reze pondere in nixi verbis humidis et laxantibus orationem bene exstimant in ore nasci non in pectore linguā

Quo circa qui recte et inreprehensibiliter loqui vult. non solum quid loquat. sed vbi. quā. cui. quō. coram quibus. et propter quid loquat diligenter inquirat. necesse est. ne quispiam putet ab aduersariis non ponderari verba aut ab assistentibus non considerari sermonem. aut innocentiam mentis a quopiam defendi. si delinquens est sermo. quoniam quisqz tale profert iudicium. ut si vanus sit sermo. vane scientie sit iudicium. quia ut probe inquit Aristoteles. vo

ces note sunt eaz. que sunt in anima passionum. Quippe mores hominis lingua pandit. et quilibet sermo ostenditur. talis animus approbatur. quoniam ex abundantia cordis os loquitur. Hinc scriptum est. sermo varius non erit absque iudicio. quod ab omni statu rectitudinis depereunt. que per verba vana dilabuntur. Sane igitur preceptor noster duriora verba que incōsiderata et in corde parum digesta sunt euitanda esse inquit. que tamen si vel ex incōsideratione. vel ex alicuius importunitate. vel etiam ex propria fuerint emissa malicia. emendanda esse iubet. sic sane ut ex ipso eodem ore non pigeat proferre medicamentum. vnde facta sunt vulnera. ut si aspere. si contumeliose. si superbe os locutum est. leniter laudabiliter. humiliterque veniā postulando sanetur. cautius et disciplinatus fiat imposterum. et presertim quod deo dedicatum est. quoniam ut diuinitus apostolus Jacobus loquitur. Si quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguā suā. sed seducens cor suum. huius vana est religio. Cum litis et discordie prelibauerimus plures esse causas. ex quibus conuicia. maledicta. et obiectiones criminum primatum tenere. tam ex nostri preceptoris. qz aliorum sanctorum plurimum testimonio. ac etiam ob eorum inexplicabilem prauitatem asseuerauerimus. iam pro tā dyabolico euitando effectu superest. ut alias in vnum coartemus. quarum prime rerum terrenarum est cupiditas. Hinc Loth. Abrahæque pastores rixati sunt. Hinc Esau Jacob persecutus. Hinc Habel dissentit a Dauid. preclare igitur in sermone de pace. Ab Augustino dictū est. Ille vere pacem habet. qui nihil appetit de seculo possidere. hic tranquillus est. hic gaudet de bonis cunctorum. Pagano illo Seneca dicente. Quietissimam vitam agerent homines in terra. si hec duo verba a natura rerum omnium tollerentur. meum et tuum.

O beata paupertas. vberibus pacis plena. vbiqz secura. vbiqz illesa. vbiqz cunctorum amica. Nam qui te amat. veram pacem amat: et qui te non amat tranquillitatem omnem ignorat. Altera est domandi cupiditas. Quod genus cause a superbia. que mater est omnium iurgiorum radix omnis cupiditatis. et caput omnium

vitiarum sortum habet. Sic Amalech contra dei populum. Absalon contra David. Abimalech contra viros Sichem. Robaon contra suam gentem pugnavit. Sic et Christi discipuli celebrata cena nunciataque morte saluatoris. quis eorum foret maior contendere ceperunt. ad quos Dominus Iesus increpandos dixit. Reges gentium dominantur eorum. et qui potestatem habent inter eos benefici vocantur. Vos autem non sic sed qui maior est in vobis fiat sicut iunior. Et qui precessor est sicut ministrator. Nam quis maior est. qui recumbit. an qui ministrat. Nonne qui recumbit. Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Vos autem estis qui permansistis mecum in temptationibus meis. et ego dispono vobis. sicut disposuit mihi pater meus regnum. ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo. et sedetis super thronos duodecim iudicantes. duodecim tribus israel. Tertia causa est invidia. quia sic homines irritantur ad lites et odium. ut per eam Chaym interfecerit Abel. Saul persecutus fuerit David. Joseph a fratribus venditus. Chastus a iudeis crucifixus extiterit. perinde parens noster in sermone de invidia ita dicit. Invidia enim omnes virtutes cremat. omnia bona dissipat. omnia mala generat. Ipsa invidia est illa pessima tinea. que purpuramenta virtutum demolitur. Ergo que thesaurum sapientie depredatur. brucis qui terrarum virentia comburit. quia quicquid boni operis vidit. hec est que angelum de celo proiecit. que homines de paradiso relegavit. que filios israel in deserto percussit. que contra Joseph fratres armauit. que Danielem in lacum leonum conduxit. que caput nostrum cruci affixit. que iudam suspendi fecit. Scitote inquit fratres et dicite atque predicate super tecta. quia invidia est illa vera pessima que fidem tollit. concordiam dissipat. et omnia mala generat. hec est que Abel occidit. Adam de paradiso eiecit. mortem in orbem terrarum introduxit. pastorem suspendit. Petrum iugulavit dum Christum negavit. Paulum decollavit et Johannem. Stephanum lapidavit. Soliam prostravit. David de-

cepit. muros israel evertit. Romam est de populata. Carthaginem destruxit. Troiam deuasavit. et innumera mala phanferam pessimam in orbe terrarum facta esse legimus. Sepissime autem ad lites. discordiasque homines libidinis concitat turpitudine. nam et Sampson a philisteis discessit ob eius uxorem alteri traditam. Quia Aman violavit Thamar inter germanos orta est discordia. propter abusus fedissimum uxoris levite innumera evenerunt mala. Multa propter dudine oppressionem secuta sunt homicidia. sodomite domum Loth. ut fedarent angelos. qui ibidem in humana specie hospitantur circumdederunt vallo. Troiane virbis et ceteri dii cardo Helene raptus fuit. Si huius feditatis lites. guerras. mutilationes. homicidia. deustationes. incedia. persecutiones. tormenta. exilia. obprobria. violationes. abominationes. et alia innumera mala enarrare vellemus. nec tempus ad dicendum. neque charta quidem sufficeret ad scribendum. perinde responsione contra yponesticon Augustinus dicit. calore libidinis succensus et illectus nonnumquam pater inclinat filiam. et operatur incestum. filius etiam patris thorum maculat. cum matre vel nouerca aliquando miscet. In sororem frater turpitudine ductus incurrit. Cognatam non erubescit opprimere. virgo licentiam non sustinet nuptiarum. stuprum tempore concupiscit illicite. Avaritiam minime contentus licitis uxoris amplexibus veritos contaminat alienos. Similiter et uxor inemor proprium maritum cubile. adulterino amore uxoris thorum alienae. et masculi relicto naturali usu femine exardescunt in desiderijs suis inuicem. masculi in masculos turpitudinem operantes horret etiam plus his. que dicimus dicere. quia homo immemor nature sue rationalis. inrationabili nature et aliene. a sua cum pecude coire compellitur. Quid de ruina aliquantum seruatorum dei. et sacrarum virginum dicam. que hac tempestate naufragia patientur. quidue de diuersis immunditijs eorum. in quibus auctores ipsi sibi dyabolum displicere debemus. Ecce quo calor libidinis. in quas ignominiaz sordes humanas ire illicite precipitat mentes. Et quod lites genus acruis. que dissen-

no execrabilior. que discordia detestabi-
 lior. q̄ vt creatura a creatore seru⁹ a dño
 factura a suo dissentiat opifice. q̄ vt q̄s
 tra seipsum pugnet. At vero p̄ libidinez
 anima segregat a facie dei. per libidinem
 anima sue lucis candorem extinguit. hic
 in cōmentarijs super psalmos preceptor
 noster ait. Sicut ignis p̄sumit vestez. sic
 libido animam. quare inquit fratres time
 te ignem p̄cupiscentie male. si non vult
 p̄ire a facie dei. **Q**uanta igit̄ iniquitas
 z q̄ lugenda pueritas. vt animā quā
 chūst⁹ suo sanguine redemit luxuriosus
 propter vnus momenti delectationez si
 bidinis. diabolo vendat. vere plangēda
 nimis z miseranda p̄ditio. vbi cito p̄te-
 rit quod delectat. z p̄manet sine fine qd̄
 cruciat. sub momento libidinis impetus
 transit. z permanet sine termino in felicitis
 obprobrium. Sed dicit aliquis. inuenis
 sum sine faciā quod delectat. z postea pe-
 nitentiāz agam. quō si dicat. percutio me
 crudeli gladio. z postea vado ad medicū
 z nescit. q̄ vnus hore puncto vulnus ac-
 cipit. sed vit̄ longo tempore ad sanitatem
 p̄stinam reuocat̄ vt quid non timeat.
 ne pereat dilatio z succedat eterna dam-
 natio. Ob hanc rem vt pater noster Au-
 relius Augustin⁹ in sermone de euitanda
 mulierum familiaritate inquit. refrenan-
 da est. familiaritas cum mulierib⁹ z ocu-
 lorū incauta fragilitas ne mors intret
 per fenestras nostras cum em̄ mulierem
 animo libidinoso p̄sideras per fenestram
 corporis tui in secretum cordis. venenūz
 mortis instillat. Talis cogitatio z si aliq̄
 impediā casu. vt non impleat volunta-
 tem. nihilomin⁹ actione criminis p̄dem-
 natur a domino. qz voluntas praua faci-
 endi reputat̄ pro opere facti. Et in libro
 de p̄flictu vitioz illibatam castitatem lu-
 furie respondentē introducit dicēs. Nō
 lo ignorare te. fingas quid post hanc vi-
 tam sine fine recipias. si enim pie z caste
 vixeris sine fine gaudebis. Si vero impi-
 us z luxuriosus eris eternis incendijs sb̄
 iacebis. Inde enim magis castus viuere
 debes. vnde q̄ citius temp⁹ acceptum p̄-
 transeat ignorare te dicis. Quod qz in ex-
 ordio humani generis ad hoc masculum
 z femināz deum creasse profiteris. vt mu-
 tuis se amplectib⁹ miscere deberent. omni

no verissime dicis. Sed quia nubendi li-
 centia quibusdā tribuit̄. hoc est qui virgi-
 nitatem vel castimoniam vidualem nequa-
 q̄ p̄fessi sunt. Quibusdā autem nō tri-
 buit̄ sed interdicit̄. i. qui virgines vel cō-
 tinentes esse decreuerunt. fornicatione
 qz nulli impune conceditur nō attendis.
 An non z contēnendum putas qd̄ apo-
 stolus lubricis dicit. facite fornicationez.
 fratres. quodcūqz enim homo fecerit pec-
 catum extra corpus est. qui autē fornicat̄
 in corp⁹ suum peccat. quod si paruipen-
 denduz existimas. Audi quod postea in
 sempiternū plorabis z gemes. Neqz enī
 adulteri inquit neqz fornicarij. neqz cor-
 ruptores. neqz masculoz cōcubitores. ne-
 qz molles regnum dei possidebūt. **Q**
 q̄ parua z modica ē concubit⁹ hora qua
 perditur vita futura. quod autē emolumē-
 tum affert corpori. quodve tribuit lucrū.
 que tam cito perduet ad tartarum. que i
 eternū sepat a deo. q̄ a suprema ciuitate
 exulem facit absqz fine. que inter fedatos
 luxuria. z gloriosos illos cives in debile
 discordiā ponit. Nonnunq̄z gule vitii
 discordias gignit. sicut de israhelitico po-
 pulo lectitauim⁹. Qui propter cibi por⁹
 qz carentiā. cū Moyse z Aaron sepenū-
 mero contenderūt. vñ in libro numeri. aq̄
 quam Moyse iussu dei de silice eduxit
 contradicōis est appellata. qm̄ eo in lo-
 co vbi effluxit. iurgati sunt filij isrl̄ contra
 dñm. z sanctificat⁹ est in eis. fuequenter
 etiam in partitione escarū sicut z aliarum
 substantiarum a voluptuosis hominibus
 clamores z contentiōes oriunt̄. Aliq̄ sa-
 turati z inebriati sic rixant̄. vt etiam ad
 vulnera proficiscant̄. Hinc in carnata sa-
 pientia p̄ euangeliū ait. Attendite ne gra-
 uētur corda v̄a in crapula z ebrietate.
 Postremo sepenumero p̄ indaganda ve-
 ritate contendit̄. magneqz fiunt inē asser-
 tores opinionū z disceptantes discordie.
 In h̄ genere oēs catholice veritatis ad-
 uersarij cōfutandi. comp̄mendi. ac peni-
 tus eijciendi sunt. q̄ litis cā. non vt cete-
 re euitāda est. imo totis virib⁹. sicut z lis
 ipsa tāqz iustissima z scitissima cōplecten-
 da est. z iugiter prosequēda. z si opus est
 nō verba solum. sed facultates z persone
 p̄ defendenda veritate sunt exponende.
 nec ḡdi. nec statui. nec sanguini. nec am-
 b̄

citie. nec officio parcen dū est. semp enim
veritas cunctis ē reb⁹ antepōnda. Nāq;
eius vox est q̄ dicit. qui nō odit patrem ⁊
matrē. fratres. sorores. ⁊ adhuc aiā suā
propter me. nō ē me dign⁹. hoc apli fece
runt. q̄ nullū mortis gen⁹ timentes ibāt
iocundi a cōspectu consilij. qm̄ digni ha
biti essent p noīe Jesu contumeliā pati.
hoc sancti martires ope compleuerunt. q̄
vt eam cōfiterent atq; tuerentur ppiūm
fuderūt sanguinē. hoc sancte legis docto
res ptendentes. nūc predicando. nūc di
sputando. nūc libros cōficiendo. tacue
runt nūq; hoc litis gen⁹ in sermone de li
te ⁊ cōcordia. p donatistis. Augustin⁹ q̄le
sit ⁊ quō. ⁊ quorsum geri debeat insinuat
dicens. hec litigatio de celesti. scz heredi
tate habenda. pacifica. benigna fidelis ē
⁊ iusta. sicut videmur cū donatistis litiga
re. ille litigat qui ad īsario suo male vult.
eūq; vult pati detrimentū ⁊ se argumen
tum. Illi vult aliquid decidere. ⁊ sibi ac
cidere. nō est talis lis nostra. qz nō est ma
liuola. nō tēdit in aduersarij detrimentū.
sed lucrum. sed iō litigamus. qz volumus
eos nobiscū acquirere. non perdere. bona
que hnt non tollere. sed bona nostra cō
munia facere. hoc nō est litigare sed ama
re. litigatio igit in inquirende aut defenden
de veritatis. qm̄ iusta ⁊ catholica est fieri
debet cū amore ⁊ caritate psonaz. ⁊ odio
vitiōz. ferri debet in salutem pximi. nō in
confusionē. ad aperiendā mentē cecis nō
precipitando iu foueā cecos. vt cōfirmē
tur docti. instruant ignari. animenē fide
les. conuertant auersi. diuin⁹ augeat ho
noz. ⁊ puerōz corrigat audacia. qz si ob
stinati fuerint cū eis sicut cuz ad mortem
dānatis agendū est. Duplex igit ē ge
nus litis. alterum bonū ⁊ prosequendū
alterū malū ⁊ euitandū. ⁊ vtriusq; pstrin
gimus cās. Lites igit nullas habeatis.
De malis loquit. nō de bonis. de pducē
tib⁹ ad odium. nō ad caritatē. de inficien
tibus aiā. nō de illuminantib⁹ mentē.
Nāq; ⁊ angeli boni de reductione israhe
litici populi contendebāt. Et Barnabas
a Paulo de eligendo Johāne q̄ cognō
minabat Marc⁹. ⁊ de eoz capiēdo iti
nere dissentijt. Dic enim iam adeptos vi
sitare ⁊ confirmare. Ille novos ad ipsci
latagebat. ⁊ sic ad inuicem separti. alter af

sumpto Marco nauigauit Lypriū. Pau
lus ho electo Sylā. Syriā Ciliciāq; pe
tijt. ⁊ pambulans cōfirmavit ecclias pie
cipiēs custodire pcepta aploz ⁊ seniorū
huiusmodi lites sine peccato fuerunt. qz
oēs prout a spūsancto ducebant. ad bo
nū salutiferūq; protēdebant finē. Si ho
lites male sunt qz celerrime sunt finēde.
Hoc autē officij ⁊ si oim bonarum men
tium sit. ad prelatos tñ eas dirimere ⁊ re
finire maxime spectat. qui nunc exemplis
nunc rōnibus. nūc prāte rixantes pacare
debent. sic durē populi dei Moyes quo
tidie in deserto iudeos cōposuit. Sic Sa
lomon de infante viuo prudēt iusteq; li
te sedauit. Sic xps discipulos sepe cōci
liauit. ⁊ iudeos de sua carne manducan
da litigantes exhortationib⁹ ⁊ psuasio
nibus quietauit optime.

Text⁹ quināgesimusquart⁹ Augustin⁹

Quando autē necessitas discipli
ne in moribus coercendis dicere
vos dura verba compellit. etiam
si ipsi vos modum excessisse sentitis nō a
vobis exigit. vt a vobis subditis veniam
postuletis. ne apud eos quos oportet cē
subiectos. dū nimū seruat humilitas re
gendi frangat auctoritas. sed petēda est
venia ab eim domino qui nouit etiā eos
quos plus iusto forte corripitis q̄nta be
niuolentia diligatis. nō autem carnalis.
sed spiritualis iter vos debet esse dilectō.

Cōmētū quināgesimūquartū Ambrosi⁹

In coercendis moribus excessus
i quatrifariam cōmitti consuevit.
Nam aliquando zelo iusticie. de
quo vt hic Augustin⁹ loquit. presidenti
opus nō est vt ab ei subditis veniam po
stulet. qm̄ ⁊ rationez subdit. ne apud eos
quos oportet esse subiectos. dū nimium
seruatur humilitas. regendi frangat au
toritas. sepenumero contingit. vt nimia
prelatoz humilitas subditos faciat ela
tos. inobedientes imōgeratos. discho
los ⁊ inreuerētes. qm̄ vt antiquus sermo
dicit. Nimia familiaritas parit contem
ptum. propterea sicut equis itaz subditis
nūq; sunt nimū relaxande habene. pfecto

subditi sine freno discipline similes sunt
 nabi sine remone. que paruis etiaz flu-
 cribus facillime periclitant. Itaq; seruan-
 dus est potius in presidente et iusticia ri-
 gor. q; ex humilitatis excessu nascat pu-
 tor. prudentis tamen rectoris est delicti.
 temporis loci cause et puniende persone
 qualitatem metiri. Si tñ ob eam quam
 dicim⁹ causam correctionis fieri excessus
 contingat. ab omnium domino est venia
 postulanda. qui non solum externos act⁹
 sed internos nouit affect⁹ cui idcirco pa-
 tens est quos plus iusto forte corripitis
 quanta beniuolentia diligatis. ac si dice-
 ret nouit an iusticie et caritatis feruor. vel
 odij et vindicte impetus ad ipsum corre-
 ctionis uos propulsa uerit excessum. Non
 nunq; odium causa est immoderate cor-
 rectionis. ac pnde ad dura nimiaq; ver-
 ba proferenda rectorem irritat. tunc qui-
 dem ut scriptum est. ex abundantia cordis
 os loquit. Cor quidem uas est. in q; om-
 nis recursus sanguis feruet. et eximinen-
 ti bullitione os amaricatum expuit uene-
 nata uerba. Sepenumero studeo quodā
 accuratissimo ab aliquib⁹ talis amittitur
 excessus. ut uel iusti uideant. uel quouis-
 modo alicui morem gerant. Plerūq; in-
 nata quedam uis est alicui dicendi. ut se
 etiam si uellet moderari. nesciat hoc na-
 ture uitium. excusationis uelamen patit
 odium autem et figmenta non suffert de⁹
 Veritas quidem ipa. et proprio. et alieno
 semper est cōmodo preponenda. hic sub-
 dit non carnalis. sed spiritualis inter uos
 debet esse dilectio. tanq; si diceret. propē
 carnalem dilectionem neq; augere neq;
 minuere. quis correctionem debet. s; spi-
 ritualis anteponenda est. que non nisi iu-
 sta. honesta. et saluti fera intendit. at uero
 ut diuus Gregorius inq̄t. nonnulli sunt
 qui diligunt proximos. sed per affectum
 cognationis et carnis quibus in hac dile-
 ctione sacra eloquia non tradicunt. sed
 aliud est qd spōte impēdit nature. aliud
 qd ex preceptis dominicis. ex caritate de-
 bet obedientie. Hi nimirum et proximum di-
 ligunt. et tamen illa sublimia dilectionis
 premia non assequunt. quia amorem su-
 um non spiritualiter. sed carnaliter impē-
 dunt. Hos igit̄ qui religiosi sum⁹. si deo
 placere cupimus non carnaliter. sed reli-

giose amem⁹. oportet. Religiose autem
 tunc amam⁹. si in deo amicos diligimus
 et inimicos diligim⁹ propē deū. A duo
 bus quippe fontib⁹ dulcissima latissima
 q; emanant caritatis equora. a dei. et p-
 ximi dilectione. Altera per tres defluit ri-
 uulos. qm̄ ex toto corde. ex tota anima. ex
 totaq; fortitudie diligere iubemur orbis
 conditorē. Altera per duas decurrit for-
 mulas. ex quibus ois lex dependet natu-
 re. utpote. Quod tibi nō vis fieri alteri non
 facias. et quod multis ut faciāt uobis ho-
 mines. ut saluatoris utamur x̄bis. et uos
 eadem facite illis. Ex his oia antique et
 noue legis adimplent mandata. Ex his
 si sollicita. altaq; cogitant̄ intentōe. mēs
 ad innumera uirtutum extendit mysteria
 ne uel ad inferenda que nō debet per in-
 quietudinē estuet. uel erga exhibēda que
 debet etiā resoluta torpescat. Itā cum ca-
 uet alteri facere. quod nequaq; ab altero
 uult ipsa tolerare. sollicita se intentōe cir-
 cūspicit. ne ut sanctissimus pater n̄r Au-
 gustinus ait. Superbia eleuet. et usq; ad
 primi contemptum animū deiciens ex-
 tollat. Et ne ab intimo cogitatione lan-
 et. cūq; hanc ad expetenda aliena dilatat
 diligenter angustat. Ne cor luxuria pol-
 luat. et subiectū desiderijs per illicita cor-
 rumpat. ne ira et asperet. et usq; ad cōtume-
 liam proferendam inflāmet. Ne inuidia
 mordeat. et in alienis se felicitatib⁹ emu-
 la consumet. ne imoderate linguā loqua-
 citas protrahat. eāq; usq; ad lasciuia ob-
 iectionis extendat. ne odium malicia ex-
 citet. et os usq; ad iacula maledictōis ir-
 ritet. et sicut capitalia uitia tanta sibi con-
 nexione iunguntur. ut non nisi unum de
 altero proficiscat. ita mens per hanc bi-
 gam in amorem castum eleuata. tanta se
 se in repumendis cauendis abijciendisq;
 uitijs liga cōnectit. ut quiescat minime q̄
 diu oēm absterferit maculam. et cūta pur-
 gauerit inquinamenta uirtutum. Cū uero
 excogitat. ut ea alteri faciat. que ipsa si-
 bi expectat ab altero fieri. meditatur qui-
 dem sane. ut malis bona. bonisq; melio-
 ra rependat. utpote superbis humilitatē.
 irascentibus mansuetudinē. arrogantibus
 subiectionem. lacescentibus iniuria.
 beneficia rixantibus. et dissidentibus con-
 cordiam. bellantibus pacem. indigentibus

necessariam. egrotis sanitates. miseris so-
lamen. Ducatū cecis. redemptionē capti-
uis. erectionē lapsis. fauorem ⁊ patroci-
nium oppressis. Errantibusq; viam recti-
tudinis ostendat. cōpatiatur afflictis. mi-
tiget iras potentum. increpet imundi vo-
luptatibus mersos. corrigat subditorum
errata. prouocet beneficijs ad amorē in-
gratos. gratosq; reciproca beneficiā in
amore conseruet. **b** Hec quidem tibi fie-
ri expetis. hec igitur ⁊ tu alijs tribue. Ca-
ritas ergo ⁊ si vna est innumeros tamen
effectos tāq; mater fecundissima gignit.
Hinc ⁊ gloriosus apłs Paulus ad Co-
rintheos eius effectū numerans ait. Ca-
ritas patiens est. benigna est caritas non
emulatur. non agit perperaz. nō inflatur.
non est ambitiosa. Non querit q̄ sua sunt
nō irritatur. nō cogitat malum. Non gau-
det super iniquitate. congaudet autem ve-
ritati. oia suffert. Omnia credit. Dia spē-
rat. Omnia sustinet. caritas nūq; excidit.
Sive pphētie euacuabūtur. siue lingue
cessabunt. siue scientia destruetur. Excel-
sus itē euangelista Johannes. Est ma-
xima cura eritit de dilectōe fraterna. Et
ad eam hominū alliceret animos per eaz
nos certiores fieri de resurrectione. spiri-
tuali asseruit. Istos inquit scimus. qz trās-
lati sum⁹ de morte ad vitam. quoniā dili-
gimus fratres nostros. per eam illuminā-
ri mentes dixit. qm̄ qui diligit fratrē suū
in lumine permanet. omnia q̄q; grauissi-
ma: equo animo nos ferre astruxit. quo-
niam qui diligit fratrem suū scandalum
passiū in eo non est. diuine dilectionis
iudicium esse ait. qm̄ qui nō diligit fratrē
suum quem videt. deum quem nō videt
quomodo potest diligere. vbi glosa. fra-
tius imago dei est. si non diligis imagi-
nem nec euz. cuius est imago diligis. nos
item diuine maiestatis per eā fieri domi-
ciliū predicauit cum dixit si diligim⁹ in-
uicē. de⁹ in nobis manet. per eam dei fil-
ios nos esse asseueravit. cum inuocuit.
Omnis qui diligit fratrem suū et deo na-
tus est. quid plura. per eam feruet corre-
ctio. qm̄ vt deus per os eius loquitur. q̄s
amo corrogo ⁊ castigo. per eam omnium
temporalium spiritualiūq; bonorum cō-
municatio distributioq; exorū. **c** Igi-
tur felicem dilectionem ⁊ omni laude di-

gnissimam que nihil habet inhonestatis
nihil fictionis. que non in verbis solum.
sed in corde. nec in corde solo. sed in ope-
re cōsistit. que magna ait ⁊ sine spe huma-
ne retributionis operatur. que lumen est
mentium. ⁊ vere felicitatis initiū. que ce-
li scala. ⁊ supne beatitudinis vera ē imago.
Inde egregi⁹ vir Petr⁹ rauēnas ait. Cū
humane conditionis stat⁹ multiplici mo-
tu varietur. nihil in temporalibus inue-
nio preter vnum quod vite celestis ima-
ginem representet. sola. scz dilectio. quam
non alterat casualis euentus quā sepe-
ratio corporalis nō diuidit. quaz temporis
longitudo non abolet. que defectui nō
succumbit. sola igitur dilectio est per quā
amicos absentes videmus. alloquimur.
amplexamur. que sicut quadam angelica
agilitate ⁊ imaginario cōmeatu transuo-
let ⁊ recurrit. vt nihil de dāno terre molis
aut distantie localis iniuria cōqueramur

Iure igitur cum tantoz munerum car-
dosit spiritualis dilectio torrens prece-
ptoz noster inter nos illam esse iubet. hoc
⁊ mundi saluator prius iusserat dicens.
hoc est mandatum meum. vt diligatis in-
uicem. hoc ⁊ ipse prius fecerat. q̄ doce-
ret faciendum. cū adiecit sicut dilexi vos.
tāq; si patenter diceret. ad hoc vos inui-
cem amate ad quod amauit vos. amauit
autem christus suos discipulos: non ex-
plende libidinis causa. cum peccare nul-
latenus posset. nō rerum terrenarum gra-
tia. cum omnia mundana suo etiaz exem-
plo docuit esse contemnenda. non etiaz
primo aliquo cognationis affectu. cū il-
los matrem. sorozes ac fratres suos esse
astruxerit. non quib⁹ consanguinitate cō-
iunctus erat. sed qui eius ac patris sui ce-
lestis seruarent mandata. non in super ex-
naturali propinquitate. qm̄ sic magis mē-
tes dilexisset celestes quibus proculdu-
bio est natura propinquior. at vō earum
mie assumpsit naturam. vt videlz eas re-
dimeret. angelus fieret. totoq; p̄ illis pa-
teretur tormenta. sed vt precipuus euan-
gelista Johannes inquit. in fine dilexit
eos. ac si diceret. ad spūalia celestia eter-
naq; bōa. in quibus noster consistit finis
suam erga eos dilectionem direxit. quod
quidem mandatum. ⁊ si omnibus homi-
nibus commune esse debeat. ad nos au-

tem in monasterio constitutos. maxime dirigitur. Etenim dilectionis maxima causa est similitudo. Unde fit ut natura quadam sibi simile unumquodque amet. homo utpote homines. leo leonem. ouis ouem. Et ex his qui eiusdem sunt speciei in completionem. moribus artibus. professioneque similiores inuicem magis se diligunt: sed nescio profecto inter quos maiore. quam inter eos. qui in eodem degunt monasterio possimus excogitare similitudinem. quam unius speciei. unius professionis. unius voti. unius habitus. unius mensis. unius patri. unius domino deseruientes. quod si ad eos etiam parem similitudinem propter pares condiciones. qui unum domino temporalemente seruiunt. quispiam referat. Intellegant non omnes eos eisdem esse votis astrictos ne intelligant ab eisdem non eundem intendi finem. neque ab eodem spiritu moueri. Multum itaque inter se similitudines iste differant. necesse est. etiam si eorumdem oes essent nati parentum. quam nulla magis similitudo similia sunt. quam que eodem potuntur fine. Et quam ex dilectione vera omni obedientia. id est post dilectionis mandatum annectit obedientie preceptum dicens.

Textus quadragesimus quintus Augustinus

Reposito tamquam patris obedientiam. multo magis presbytero qui omnem vestrum curam gerit.

Comentum quadragesimum quintum Ambrosius

Sue priores. siue quis alio nuncupent nomine. qui alijs presunt. prepositi sunt. unum et a proponendo prepositi nomen assumptum est. presbyter autem grece latine senior interpretatur. unum siue enim episcopus siue abbas. siue generalis. speciali nomine tur vocabulo. quod prematum in religione tenet ille profecto presbyter. hoc est senior est. senior autem dicitur non ab etate. sed ab ipsa prudentia quam polere presbyter pro ceteris dicitur. canis enim sunt sensus hominum. et senectus vita immaculata. Proinde bene ei assignatur ethimologia. quod dicunt presbyter prestans bonum iter vel presbiter ceteris iter

in bene ac beate viuendo. preposito igitur est potius locali tanquam patris. Multo magis presbyter hoc est generali potius quam omnium vestrum curam gerit obedientiam. nam quod maior prelatus est. eo maior est ei prestanda obedientia. Idcirco romano pontifici quam omnis potestatis. et quod ad omnia et quod ad oes habet plenitudinem in omnibus iussis quilibet tam religiosus. quam secularis obedire tenetur. ceteris autem prelati. quam spalem habent potestatem. spalem parandum est. hinc prioribus localibus. uentuales. puincialibus siue puincie fratres. dumtaxat obtemperare tenentur. Generali autem quam omnium siue religionis fratrum curam gerit. oes ei eiusdem religionis fratres obediunt. necesse est. Qui autem secus faciunt a vera proculdubio religione discedunt. Obedientie autem duplex est generatio. Alterum simpliciter profectum. Alterum profectum in genere. primum quidem nullum actum excludit obedientie. nullumque terminis claudit. De quo dicitur Bernardus. ait. profecta obedientia nescit legem terminis non artatur. nec contenta angustis professionis largiori voluntate fert in latitudine caritatis et oem ad quod iungit spontaneo vigore liberalis alacrisque animi non considerans in infinitam libertatem extendit. Alterum huiusmodi profectum sit tamen limitatum. quam ad ea dumtaxat se extendit. quod certis regulis. certis professionibus certisque continetur finibus. etenim quod tempore. quod rebus in rebus. quod ordine. quibus personis. que fine pendendum est decernit. parens quidem noster in hac sua regula non ad primum. sed ad alterum nos obligat generatio. ob eam causam de preposito ac presbytero solum fecit mentionem. Nullus enim religiosus quantumcumque profectus alijs. suis quam superioribus obedire tenetur. hinc apostolus Paulus ad Hebreos scribens ait. Obedite prepositis vestris. hoc est his qui uobis preferuntur. accuratissime inquit uobis. quam ab aliorum quibus non subicimur preceptis nos exemptos esse ipso iure uolunt. Illud autem quod diuus Benedictus in regula posuit. obedientia bonum non solum abbati exhibendum est ab omnibus. sed etiam si bi inuicem obediunt fratres. non ad preceptum. sed ad consilium est referendum nec obedientia proprie. sed quoddam potius mutuum obsequium est appellandum namque iusticia ordinata non superiores inferioribus. non equales equalibus. sed inferiores superioribus parere iubet. Obedientia enim relatione. quam suppositiones dyale

ctici vocant. ceu filij ad patrē discipuli ad magistrum. Serui ad dñm ⁊ deniq; subditoꝝ oim ad suos prelatos ⁊ superiores includit. Hec nobis cōtradicit qđ beat⁹ Bern. super cantica dicit. Acq̄escere deo parū est. nisi sis subditus omni humane creature propter deum. siue abbati tanq̄ p̄cellenti. siue priorib⁹ ab eo constitutis. Ego plus dico subdere parib⁹. subdere ⁊ minorib⁹. ⁊ si vis in iusticia esse perfect⁹ vade ad minorem. defer inferiori. Ad inoꝛi te inclinato. Itaq; sup̄ius interpret̄ est. cū dicit propter deū. ⁊ cum adiecit. si vis in iusticia esse perfectus. Itaq; propter hec duo constat ipsum de p̄mo obedientie genere loqui. Rursus hoc limite obedientie gen⁹ bifariā esse dicimus. qm̄ alia seruilis. alia filialis est. ⁊ vtrāq; diu⁹ apostolus Paul⁹ ad Colocēses scribēs innuit hīscē verbis. serui obedite per oia dominis carnalibus. q̄ ad p̄nam. ⁊ rursus. filij obedite patrib⁹ p̄ omnia. quo ad scđam. Et hanc parens noster Augustin⁹ nobis iubet seruandam. cū dicit. preposito tāq; patri obediatur. Distat autēz hec ab illa. qm̄ hec libēter illa inuite. hec simpliciter illa cū discussionib⁹ ⁊ querelis. hec hilariter. illa cū tristitia. hec velociter. illa pigre ⁊ negligēt. hec veraciter. illa fictē. hec humili. illa superbe. hec infatigabiliter ⁊ perseveranter vsq; ad mortem operatur. illa hō q̄ cito ab opere segregatur. Ob eam rē Bernardus ait. perfectus obediens mortē nescit. nec mandatum p̄crastinat. preparat aures auditui. oculos visui. linguam voci. manū operi. pedes itineri. ⁊ sic totū se colligit. vt ex toto mandatū adimpleat impantis. Et q̄z hec filialis obedientia his circūstantijs ornata a subditis prelati sit exhibēda. nōnulli tñ casus sunt. in quib⁹ subditis eis obedire non tenent. Si quid videlz contra deū mandent. qm̄ iuxta apostolorū principis sententiam. magis oportet obedire deo q̄ hominibus. si quidem ab eoz potestate quis eximitur. eo pacto priuilegiati in multis episcopis parere non obligant. Sed qđ in maioris prelati derogationēz iubeat. ceu in p̄sules vrbū cōtra decreta maximoz pontificum. aut prouinciales contra instituta generaliz aliquid edicerent. si qđ impossibile iube-

rent. qm̄ ad impossibile nemo tenet vnq;. Si quid contra sue regule p̄fessionē mā darent. si quid ad illam ipertinens preciperent. nisi vel probāde obedientie. vel exercende patientie. vel euitādi ocij. vel aliquid emergentis necessitatis gratia id iuberent. Sane igit̄ preceptor noster in definite obediatur. ⁊ nō generaliter in oibus. inquit. vt intelligat. in his solū obediendum esse prelati. que regulariter ad subditoꝝ pertinent statu. propterea in p̄clarissimo de obedientia sermone nobis cauendū ⁊ diligenter. aduertendum esse ait. quo videlicet pacto obediatur. Quomā in ipsa pōt latere fel draconis specie mellis. lup⁹ sub pelle ouina. Etenim in potu dulci sepe venenūz latitat. ⁊ in olla mors sepe ponit. Attēdat igit̄ qui precipit. ⁊ qui obedire intendit. q̄ obedientia sit honesta ⁊ omni discretionē decorata. Nam si discretōe ornata nō fuerit crudelitas existimanda est. Si honesta nō fuerit nullaten⁹ obedire tenemur. Quod enim deū non diligamus. vel q̄ deū odio habeamus. nūquid obedire debem⁹. vel ipse deus hoc precipere potest. honesta igit̄ fratres precipere debent. ⁊ iusta. q̄ si honesta ⁊ iusta non fuerit. nullaten⁹ obedire debem⁹ etiam si apostol⁹ hō nobis indicauerit. Tenete igit̄ inquit fratres mei. ⁊ in cordib⁹ vestris alligate. q̄ obedientia si ne discretionē cassa est. ⁊ venit non ex parte obedientis sed precipientis. Et obedientia honestate priuata superbia est. ⁊ venit ex parte vtriusq; p̄sentientis ⁊ precipientis. ⁊ in die nouissimo pari pena puniuntur. custodite quid precipitis. caute ⁊ ponderate quid imponitis. Verum quomā si cunq; obedientia honesta ⁊ iusta nō fuerit tocien⁹ ad irregularitatem se deuenisse pastores agnouerunt. Obedientia igit̄ fratres tunc vera est ⁊ sancta. tūc meritoq;. quando decorata est discretionē. honestate. iusticia. ⁊ humilitate. Iste enī sunt socię sanctę obedientie. Sine quibus omnis obedientia vana est ⁊ inutilis. Nō min⁹ etiā q̄ obedire attēdere d̄z. sic etiā Aug. alibi ait. q̄ si obia de suo aliqd̄ hēat mīna ē. Itā cū hui⁹ mūdi success⁹ precipitur cum locus superior imperatur. Is q̄ ad percipiēda hec obedit obedientie si mul virtutes euacuat. Si ad hoc etiam

et proprio desiderio anhelat. Rursus si ad ea que in hac vita despecta sunt inuitus nolensq; descendit obedientie sibi meritum minuit. **N**ō igit attendat verus obediens, quale sit qđ precipitur, hoc solo cōtentus q; precipit, neq; apte vel oculte satagat, vt hoc ei specialiter inuigat qđ in voluntate habet. Mempe qui in his sollicitus est, seipsum seducit, et sibi quasi de obedientia blandit. Neq; ipse in ea re p̄ lato, sed magis, vt Berni, ait, ei prelatus obedit. Sic ergo ab vtriusq; impetrantis obedientisq; moderatione illa nascit obedientia, cui idē preceptor tot laudum impendit preconia dicens, hec est illa obedientia, que cōcordiam conseruat in angelis, pacem nutrit in monachis, tranquillitatem generat in ciuibus, hec ē illa obedientia, sine qua res publica stare nō potest, sine qua familia regi non valet, qua sublata omnis religio perit. **Q**uā igitur enorme vitium, qđ obedientie contrariū fuit, per hoc dyabolus celum perdidit, per hoc paradysum amisit, per hoc Saul regnū, per hoc Salomon amorem diuinum. **S**ancta igitur dei sponsa obedientia, tu perfecta scala es, qua celum ascenditur, tu quadriga, qua **M**elyas vhectus est in paradysum, tu porta paradisi es fidelibus. Tu omniū religionū precipuū fundamentū, tu humilitatem nutris, tu patientiam probas, tu mansuetudinē exa minas, tu proprium necas arbitrium, qm̄ verus obediens nolle ac velle suū renuniat. Tu sola dei seruis paces tribuis, nā idcirco in aliquo multe oriuntur mentis perturbationes, qm̄ ad ea que sibi demā dantur nequaq; promptus est erequēda. **H**inc in prouerbijis scriptum est, Qui timet preceptum in pace versatur. Tu gratiarū origo, tu humanatio deitatis, Tu christi crucifixio, tu eiusdē exaltatio. **N**ā q; tu solam infinitam et imensam dei maiestatem, ad incolendum virginis vteruz traxisti, et per te factus deus homo crucis subiuit tormentum, quatenus genus humanum per inobediētiā, p̄thoplasti deperditum de dyaboli parte redimeret seruitute, hinc gloriosus ap̄tus **P**aulus demunndi saluatore untonuit. **L**hustus factus est obediens, vsq; ad mortem, mortem autē crucis, p̄pter qđ et deus exalta-

uit illum, et donauit illi nomen qđ est suū per omne nomē, vt in noīe **J**esu oē genū curuet celestiuū terrestriuū et ifernoruū, et oīs lingua confiteatur, q; dñs noster **J**esus christus in gloria est dei patris, per te igitur obedientia sanctissima oīa sua christus cōpleuit inysteria, per te hominē suo patri celesti reconciliavit, per te sacrum cetū congregauit ap̄loz, per te et ap̄li ipsi oīa relinquētes xpm̄ pure nudeq; secuti fuerunt et lustrantes orbem diuini verbi precones effecti minas principum, et oīa tormentoz genera minime timuerunt. **P**er te martyres, per te confessores, per te virgines, per te omnes beatoz ordines habuerunt de tyranno triumphū, per te cetera oriuntur virtutes, nam quis id caritatem habet, qm̄ diuinis obedit p̄ceptis, in quib; deum ac proximū inbemur diligere, ideo quis iustus est, q; obediēs x̄po dat que sunt cesaris cesari, et que sunt dei deo. **I**deo castus qm̄ deo deditenti, **N**ō mechaberis obtempat. **N**ulla deniq; virtus est, cuius obedientia nō sit fundamētum, sane igit **B**regori; pon. magi, in moralibus ait, **O**bedientia sola virtus ē que mētē virtutes ceteras viserit insertasq; custodit. **M**elior est obedientia q̄ victima, **O**bedientia victimis iure preponitur, q; per victimas aliena caro, per obedientiaz nō voluntas propria mactatur, frustra q̄dem igitur sunt leges, incassum sunt mādata, inuanum sunt decreta, superuacua sunt statuta in nihilum redigunt virtutes omnes, Imperia regna, et vniuersa potentatus deficiunt, si obedientia deficit. **N**āq; postq; homo rebellis factus est deo suū transgrediens de vitto pomo mandatum omnia rebellia facta sunt ei. **E**t oīa sensibilia et insensibilia, irraōnabilia et rōnabilia s̄ eum pugnare ceperūt. **N**ulla vnq; homini pax, nulla tranquillitas, nulla securitas deinceps fuit. **T**udiq; interius et̄teriusq; certamina extiterunt, et vtiq; in dies omnis hominis iactura creuisset, nisi dei filius per obedientiam semetipsum exinanisset. **O** virtutem preclarissimā, **O** robur bonarum actionū virentissimū, o bonorum omnium propaginem obedientiam, **I**psa gressus nostros dirigit, ipsa grās nob̄ p̄mere, ipsa totū pacat mūdū, ipsa nobis celū ap̄it, ipsa nos

P

ad eos vehit. ipsa nos diuine offert ma-
iestati. conciuēs angeloz instituit ⁊ eter-
ne beatitudinis nos cōpotes facit. **A**ber-
to igit̃ parens noster eam nobis ample-
xandam iubens ait. **P**reposito tanq̃ pa-
tri obediatur. **S**ed pro chdolor. quo-
niā multi habitū nomenq̃ religionis ha-
bentis multis multiplicibusq̃ modis. sa-
cro sancte obedientie meritū deperdunt.
Nāq̃ interdum sic iussa partiuntur. vt in
quibusdam parerent. in alijs vō reniteāt
quod apostolus **P**aulus ad **C**orinthē-
os scribens detestat̃ his verbis. **I**deo vo-
bis scripsi. vt cognoscā experimentum ve-
strum vtr̃ in omnibus obedientes sitis
Non nūq̃ ⁊ si faciant que iubent. non ta-
men imperantis seruant modum. quini-
mo e contrario operantur. non attenden-
tes q̃ in omni obediētie actione pulcher-
rimū est precipientis voluntati. ceu apo-
stoli faciebant. morem gerere. **D**e quibus
euangelista **M**athe⁹ ita inquit. **E**untes
discipuli fecerūt sicut precepit eis **I**esus
Aliquādo ita se difficiles ad obediendū
reddunt. vt non parum superiorum men-
tem dolore afficiāt. quos **A**postolus iu-
deos monēs obiurgatur hoc pacto. **O**be-
dite prepositis ṽs. ⁊ subiacete eis. **I**psi
enim peruigilant quasi rationem reddi-
turi de animabus vestris. vt euz gaudio
hoc faciant ⁊ non gementes. **P**orro tūc
prelati subditoz luunt ⁊ gemūt animas.
q̃n̄ eos in seruandis mandatis duos in-
tuentur. e contra. tunc gaudiū de illis su-
munt. q̃n̄ promptos. ac citissimos eos ad
obediendū esse dinoscūt. **N**āq̃ aliqui re-
ligiosi. nescio qua freti superstitione. nisi
sub forma precepti exprimant. preposito-
rū verbis parere negligūt. cum tū ad sim-
plum verbū. ⁊ si fieri posset ad nutum fo-
ret obediendum p̃latis. **M**agis quippe
meritoria est obedientia. si. vt **B**ernardo
placet. id quod discipline vigor imponit
nullo cogētē humilitas seruauerit. **R**ur-
sus q̃n̄q̃ aliqui tam pueri sunt. vt etiam
data opera rē male ⁊ infraudē faciāt. que
iubeēt ne scz iterum iniungatur faciēda.
ceu iumētū quod e stabulo eductum cal-
citrat ⁊ ambulare repugnat. ne videlz de
cetero educaēt. **H**is nimir̃ vates dei **H**ie-
remias maledicit. **M**aledictus in q̃t qui
opus dei facit fraudulēt. **N**ōnulli sunt

a deo elati. q̃ sibi poti⁹ malunt vt a malo-
ribus obediāt. q̃ ipsi earum iussa capes-
sere. de quib⁹ **B**ern. ait. **M**ultoz peruer-
sitas hodie erigit. vt seniori dicāt. qd̃ vis
vt faciā tibi. ⁊ nō ipsi querunt. dñe quid
me vis facere. **B**reue verbū. sed viuū. s̃z
plenū. sed efficac̃ ⁊ dignū oim̃ acceptiōe.
sic enī dignum est oim̃o dñe. **N**on meam
a te. sed tuam a me ⁊ queri ⁊ fieri volun-
tatem. pleriq̃ sue cōfidentes sapientie ab
alijs regi dedignant. quo fit. vt minus se
exhibeant obediētes. quib⁹ palam obuiā
fit. vniuersi dispositio. qua quidē fieri nul-
latenus pōt. vt alicui vniuersa nō subij-
ciat̃ creatura. **S**olus enī immortalis ⁊ pre-
potens de⁹ est. q̃ nulli nature obediēs aut
subiectus ē. sed oēm regit ipse natura. **N**ō
desūt insup. qui nō modo nō libentē obe-
diunt. sed velut equi indomiti oia reijci-
unt obediētie onera. cōtra q̃s grauis ex-
tat cuiusdam seni sententia astruētis. **R**e-
ligiosum oportere silem esse asino. cuius
officiū est indifferent̃ quodcūq̃ on⁹ de-
ferre. **S**epenumero se impotētes astruūt
inde parere fugiūt. **S**ed hi apostolū le-
gant dicentē. oia possum in eo q̃ me con-
fortant. hi ad sanctos martires intendāt.
qui diuino roborati solamine. oia tormē-
torum genera equo animo ferebant. q̃ si
etiam quod precipit̃ impossibile videat̃.
tēptare nihilomin⁹ subditi debent iuxta
diui **B**enedicti documēta illud p̃ virib⁹
adimplere. vbi autem deficerēt vltim⁹ per-
gere minime tenent̃. **T**rebro sūt quibus
cū illud qd̃ nō libet precipit̃ intentionez
peruertūt mandantis astruentes id odio
vel passiōe. aut alterius contemplatione
iubeat. **S**ed nō sufficit exterius obtempe-
rare maioribus nostris. vt **B**ernardus in-
quit. nisi ex intimo cordis affectu sublimi-
ter sentiam⁹ de eis. **P**lerūq̃ sunt qui ad
mandati attendentes substantiaz prece-
ptoris intentionem parui pendūt. cum tū
e contra fidelis piāq̃ mens studere debe-
at. proinde a saluatore mūdi liberati. lau-
dabilius fecisse putantur. cum ipsum pre-
dicarūt. q̃ si tacuissent. q̃q̃ vt tacuissent
iusserat qm̃ taciturnitatem iubendo do-
minus inanis glorie fugiēde potius ex-
emplum dare. q̃ eos ad silentiū obliga-
re intendebat. frequenter religiosi viri ma-
iora implentes. minora cōtēnūt manda-

in Sed in eorum detestationem excelle
 Ben. vix obedientem definiens exclam
 mar. O monachum obedientissimum. cui
 de quibuscunq; vbulis senioꝝ nec vnum
 tota preteruolat. Adulteriens q̄dez sunt
 q̄ obediunt. sed cum murmure exequunt̄
 mandata. hi demonib⁹ similes sunt. q̄ ad
 iussum domini de corporib⁹ eribant. Ned
 clamantes. Sed profecto tunc obediē
 tia acceptabilis erit deo. ⁊ p̄positis. si q̄s
 iubetur sine murmure efficiat. Sepe au
 tem p̄tigit. vt si non murmurent ore. cum
 tristitia tñ animi exequant̄ obedientiam.
 que proculdubio grata non est. quoniam
 hylarem datorem inquit apostolus dili
 git de⁹. Quosdam non amor iubentis. s;̄
 timor pene ad obediendum trahit. Et ve
 ro non timore pene. sed amore iusticie est
 obediētia seruāda. Hinc deuteronio
 scriptum est. Diliges dominum deum tuū
 atq; obediās voci eius. obediētie q̄dez
 dilectione; anteponit. vt per hoc insinue
 tur q̄ obediētia ex dilectione ortum ha
 beat. Quidam scopulos queritantes de
 mandato prius discutunt q̄s obedire in
 cipient. quorum vanam sollicitudinē di
 uus Hieronym⁹ increpando ait. p̄po
 situm monasterij timeas vt dominum. di
 ligas. vt parentem. credas salutare. q̄qd
 ille p̄cepit. nec de maior⁹ sententia iu
 dices. Tu cuius officij est obedire. ⁊ im
 plere. que iussa sunt. Nonnulli sunt qui
 ⁊ si quod mandatur facere intendāt. ad
 aggrediendum tamen iussa. Sic morose
 cunctando incedunt. vt laudem. obediē
 tis populi. de quo dominus per os Da
 uid inquit. in auditu auris obediuit mi
 hi. minime contempletur. Multi se alijs
 in negotijs occupatos aiunt. vt occasio
 nem querant non obediendi. ceu ad nup
 tias inuitati. quoz alij propter iuga boū
 experienda. alij propter alendam vxorez
 alij vero propter colendam villam ire cō
 temperunt. Et eo pacto innumeris mo
 dis amplissimum obediētie munus vel
 deperditur. vel remittitur. sed viri sancti
 sub obediētia degentes hasz similes ter
 gi ersiones. ne eis inutilia fiant mona
 steria. ne vel in toto vel in parte meritum
 perdant obediētie. protinus sibi cauere
 debent. reducentes semper ad memoriaz
 quaten⁹ p̄ceptor ⁊ redemptor omnium

christus. ne obediētia p̄deret. Citā amiserit

Textus

Augustinus

Ergo cūcta ista seruent̄. ⁊ si q̄d
 minus seruatum fuerit. nō negli
 genter pretereatur. sed vt emēdan
 dum corrigendūq; curetur. ad p̄positū
 p̄cipue pertinebit. vt ad p̄sbyterū cui
 ius ē apud vos maior auctoritas referat.
 q̄ modum vel vires eius excedit.

Comentum

Ambrosius

Arum quidem prodest dare mā
 data. ⁊ leges cōdere. nisi diligen
 ti cura seruetur. Ad ea vō seruan
 da tria potissimū sunt necessaria. p̄lato
 rum circumspectio. Supernum patroci
 num ⁊ iugis mandatorū memoria. Ob
 eas res preclarissimus doctor Augusti
 nus postq; sua in p̄habitis sanxit p̄
 cepta. nunc postremo de his tribus tra
 ctatum edidit. Etenim immortalis ⁊ p̄po
 tens de⁹ cū israeliticū ⁊ peculiarē popu
 lū sub freno legis viuere decerneret. mā
 data in primis in lapideis tabulis descri
 psit. Subinde accessit Moyse ea ⁊ publi
 canda ⁊ obseruanda p̄cepit. Eo pacto vir
 sanctus suo sacro canone cōdido. illi⁹ ob
 seruandi modum p̄latis insinuat dices
 vt cuncta ista que edidim⁹ a vobis seruen
 tur. ⁊ si quid minus obseruatū fuerit non
 negligenter p̄termittatur. sed vt emē
 dandum corrigendūq; curet. Si huius
 modi emendatio ⁊ correctio p̄positi vi
 res ⁊ facultates excedit. ad ipsum spectat
 referre p̄sbytero. cuius est apud vos ma
 ior auctoritas. Itaq; quando auctoritas
 subalternata est. q̄ inferior p̄latus nō
 potest. illud suo debet indicare superiori.
 Unde si alicui⁹ correctio p̄oris localis
 vires excedit ad prouincialem habeat re
 cursum. Et prouincialis in his que suam
 excellunt auctoritatē generalem. qui ple
 nitudinē potestatis habet in religione cō
 sulat. Quicūq; igit̄ in monasterio p̄
 est. vt nihil ob incuriā pretereatur in pri
 mis summopere niti debet vt regulā be
 ne scriptam. beneq; emendatam fratres
 habeant. Subinde vt sic crebro eis lega
 tur. vt per eius crebram lectionem in eoz

habituetur mentibus. Tertio per se vel p
alium sic uide & aperte declaratur. vt etiā
minus docti se nequeant per ignorantia
aliquid p̄termisse excusare. Quarto vt cō
tinuus orator sit ad ea que in ipsa conti
nent seruanda. Sed precipuum illud
apud eum esse debet. Et ipse ceteros ad
obseruantiam poti⁹ exemplo moueat. q̄
verbo vt similis sit christo. qui pu⁹ facere
& postea docere cepit. Maximū quidem
subditorum incitamentū est prelat⁹. si qd
ore docet opere compleat. Subditorum
autem officium est deuote attentēq; docu
menta suscipere. precepta audire. legere. i
telligere. ac seruare. qm̄ sic ab aquila Jo
hanne in apocalipsi scriptū est. beat⁹ qui
legit. & qui audit verba prophetie huius
& seruat ea que in ea scripta sunt. Et apo
stolus Iacobus. nō auditorem. sed facto
rem operis in suo facto asserit esse beatū
Sane igitur parens noster inquit. vt cū
ista seruentur. tāq; si patenter assereret
non satis est. vt hec scripta sint. sed opus
est pro adipiscenda salute. vt executioni
mandentur. Et notanter hec que descri
psit demonstrat seruanda. vt apte fratres
intelligant fugiendum esse illud. quod a
plenisq; in abusum quendam est deductū
vt poti⁹ scilz quasdam eorum superstio
nes. q̄ dei vel regule seruent precepta. ad
quos in persona phariseoz erprobados.
qui discipulos reprehendebant. qz senio
rum traditiones transgrediebant. Sal
uator in euangelio ait. Quare & vos tras
gredimini mādatum dei ppter traditōez
viam. magna pfecto eorum existiman
da esset infania. qui relicto fundamēto in
aere sabucare niterent. Rursus qm̄ qui
cūq; totam legem seruauerit offendat au
tem in vno. vt apopolus Iacob⁹ inquit.
factus est omniuz re⁹ summo studio niti
debemus. vt totaz regulam seruenus. id
vir sanctus precepta que obseruanda tra
didit cōfusiū & distributiuo signo deter
minata indicauit dicens. vt cūcta ista ser
uentur. ac si diceret. tunc veri hui⁹ regula
eritis obseruatores. si nullo relicto cūcta
que in ea scripta sunt seruabit. Item cū
studendum sit non solum. vt omnia fiant.
Seruetiam. iuxta Esaiam. pphetam dia
centem. discite benefacere. vt cūcta bene
fiat. Ideo preceptor noster adiecit. si qd

seruatum min⁹ fuerit. nō negligentē pre
tereatur. tāq; si diceret. nō solum si quid
seruatum nō fuerit. sed etiam si quid ser
uatum minus fuerit nō negligentē omit
tantur. Sepenúmero etiam fit. vt pre
positi transgressiones non corrigant. aut
qm̄ recordes falso haberi volūt. aut qm̄ iuris.
vel facti sunt ignari. aut qz de salute diffi
dunt subditoz. aut qm̄ corpore quodam
mentis sunt affecti. aut vt proprie consu
lant paci. aut qm̄ in eodem crimine labe
facti verentur. ne eis dicat. medice cu
ra pu⁹ te ipsum. eijce añ de oculis tuis tra
bem. subinde festucā nostrā discerne. aut
qm̄ a propria mordentur consciētia. hec
est enim peccati cōditio. vt si etiā ab alijs
ignoret tūtidum ad aliena corrigenda sa
ciat delinquentem. & in semetipso confu
sus sit. quo pacto. qua fronte. quare cō
sciētia alios iudico. cum ipse veniā iudi
candus. Aut qm̄ timent odio haberi. pre
laturam amittere. amicos perdere. lucrū
attenuare. corporis oblectamēta relinque
re. Ideo vir sanct⁹ ait non negligentē p̄
tereatur. hoc est quicquid vel emendādū
vel corrigendum est. nō negligentia. non
timore. non odio. nō amore. non cupidiz
ne fame. nō proprio cōmodo. non iniquaz
quauis alia causa pretereatur. Ob eaz
rem idem doctor negligentem prelatum
vnum de duodecim abusionibus esse de
finiens. Episcopum speculatorem inter
pretatus est. Unde & in persona episco
pi Ezechieli dñs dixit. fili hois speculato
rem dedi te domui israel. Audies ergo ex
ore meo sermonem. & nūciabis eis ex me
si dicente me ad ipsū morte moueris. nō
annunciaueris ei. neq; locutus fueris. vt
aitat a via sua impia. & viuet. Ipse impi⁹
iniquitate sua morietur. Sauguinem au
tem eius de manu tua requiram. Si au
tem tu annunciaueris impio. & ille nō fue
rit cōuersus ab impietate sua. & aua sua
impia ipse quidē in impietate sua mouer
tur. tu autem animam tuam liberaisti. de
cet ergo pastorem. qui omniū speculator
positus est peccata diligenter intendere.
q̄derinde sanctus Benedictus in regula
inqt. Non dissimilet Abbas peccata. sed
mor vt oziri ceperint. ea vt preualet radi
citus amputet memor periculi Helij sa

cerdotis de filiis. Perinde saluator respiciens in discipulos suos dixit Simoni petro. que pastor creauerat atiaz si peccauerit in te frater tuus. vade et corripe eum. in quibus verbis attēde vehementiā ac sollicitudinē. quā indicauit a platis habendā. cū dixit. vade. ac si patēter dixisset. nō expectes vt ipse ad te veniat. non accersas eum. s; ne pereat. mox ad eum. vade et corripe eum. et sic quidē vt vitā suā emendet. vt animā ei⁹ lucreris. qđ si nō feceris scito. qm̄ de illa redditur⁹ es in die nouissimo rōez. **L**auēat ergo negligētes epi. Lauēat abates. Lauēat generales. Lauēat deniq; plati omnes qđ in tpe vindicte dñs per pphetā ita pquerit. Pastores multi demoluti sunt populū meū. Et pascebāt pastores semetipos. sed potius pcurēt quos pstituit dñs sup familiā suā dare illis cibum in tpe suo tritici mensuras. purā. s. et pbatam doctrinā quatenus veniēte dño mereant audire. Eugē serue bone et fidelis. q; sup pauca fuisi fidel. sup multa te cōstituiam. intra in gaudiū dñi tui. Et qm̄ nō solū punire cōmissa. sed etiā vt caueant futura. studere plati debēt. merito aut. sed vt emendandū quo ad futura. corrigendumq; quo ad preterita curet. Postremo ne inferiores prelati propter corrigendorum delictorum difficultatem in desperationem labant⁹ docet eos magis ardua et difficultiora. que eorum modum. viresq; excedunt ad superiorē remittere. Namq; superioris est distribuere. et cōmittere suis inferioribus causas decidēdas. inferiorum autem est. que modum vires animū potestatesq; suas excedūt superiorū referre. qđ tam pro leuiori. quā pro leuiori saniori q; sit expeditōe. Nam vt vetustissimus grecorum sermo dicit. Quā q; nouit artem in hac se exerceat. At enīz pstat in omni republica alios in alia esse arte peritos. Idcirco iurisperiti ciuilia theologū diuini philosophi q; nature sūt desinire debent. perinde Petrus sacerdos madian cognato suo ad oysi sicut i exodo scriptum est. dixit. Esto tu populo in his que ad deum pertinet. vt referas que dicuntur ad eum ostendasq; populo ceremonias. et ritum colendi viāq; per quas ingredi debeant. et opus qđ facere debeāt. Proinde autē de omni plebe viros sapien-

tes et timentes deū. in quibus sit veritas. et qui oderint auariciam. et stitues ex eis tribunos. et centuriones. et quinquagenarios. et decanos. qui iudicēt populū in omni opere. quicquid autē maus fuerit referāt ad te. et ipsi minora tantūmodo iudicent. Remusq; sit tibi partito in alios onere.

Et his cōstat quā a curate singula huius mandati deseruāda regula verba cōscripsit. nā p demonstratiuū ista insinauit maiorem operam adhibere debeamus mandatorū regule. quā cōstitutionū aut diffinitionū obseruationi. p hoc signum peccato nos posse mandatus pterire per hoc verbus seruenē notificauit non satis esse regulā legere vel audire i scriptis aut etiā memorie habere. nisi seruet. qm̄ non auditores legis tantus iuxta apostolum paulū sed factores iustificabunt p hoc qđ dicit. et si quid seruatū min⁹ fuerit. docuit nō solum aliquid omittere crimen esse. sed etiā si minus bene adimpleat fore culpabile. Per idē qđ sequitur non negligenter pretereatur. non solum negligētiā. sed omnes pretermisionis modos damnat. per id quod adiecit sed vt emendandum corrigendumq; curetur. manifestat in corpore de futuris cautelam. de preteritis vero punitionem esse adhibendā. p id qđ adnectit ad ppositū precipue ptimebit. duo indicat. et qđ ad immediatū prelatum spectat subdelegata correctio. et q; licet peccata subditorum possint ab omnibus presbitero. hoc est seniori et maiori prelato reuelari. tamen ad prepositū hoc est ad inferiorē prelatum id precipue spectabit. per idem quod deinde ait. ad presbyterum cui⁹ est apud vos maior auctoritas. pandit in hac nostra sacrosissima religione vnū debere esse prelatum cui non solum fratres. sed oēs alij officiales subsint. et obediunt. per id quod tandem transijt quod modū vel vires excedit monet inferiores prelatos non omnem causam debere ad superiorē referre. sed eas quas vel ex ignorantia nescit cognoscere. vel ex impotentia virium. vel ex carentia potestatis diffinire non potest. primum per hanc dictionem modum alter per hoc nomen vires insinuat.

3

2

o

I se vero qui vobis preest non se existimet potestate dominare. sed charitate seruiente felicem.

Postquam preceptor noster iussit nihil per negligentiam esse pretereundum obseruandorumque mandato- rum sollicitudinem ad prelatum precipue spectare docuit. nunc ut facilius comodi usque iussa valeat adimplere. nonnullas ei explicat conditiones. Quarum prima est ut non se existimet felicem. quoniam potestatem habet dominandi sed potius quam charitatem habet seruendi. Nampe quicumque ita prepositus est ut in eo quod prepositus sit gaudeat et honorem suum querat. et comoda sua solum respiciat. sicut idem Augustinus in libro de pastoribus ait. se pascit non oues. inde fit. ut verus pastor non sit. sed mercenarius et latro. hic enim magis preesse. quam preesse desiderat. hic non animarum fructum. sed suum et temporale commodum querit. non celestem gloriam. sed terrenum inquit honorem. hic non christum imitatur. qui venit ministrare et non ministrari. qui venit ut animam suam poneret pro ouibus suis. qui venit ut alios ad celestem traheret vitam. sed potius demones qui a christo petunt adorari. qui in fraude omnia faciunt. qui in damnationis baratrum satagunt omnes eijcere talis inquam pastor iuxta saluatoris sententiam. hic suam recepit mercedem. Quo circa inter ambitiosum. humilemque prelatum. hoc interest. quoniam ille preesse appetens cum adonia elato inquit. ego regnabo. humilis autem exemplo saluatoris. quem cum iudei vellet deum constituere fugit. mauult seruus esse ihesu christi quam terrestrii habere potestatem. Ille prelatura adeptus se felicem putat hic se ministrum dei existimans. gemit. Ille adeptus presidentia ob dominandi libidinem abutitur ea. contra apostolum Petrum admonentem prelatos. ut neque esse debeant sicut dominantes in cleris. porro qui volunt cleris dominari extremo efferuntur superbie fastigio. Nam cum honor et sublimitas cleri nullis possit comparationibus

adequari. iuxta Ambrosium in pastorali dicentem. Si regum fulgore compares. et principi dyademati. longe erit inferius. quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares itaque execrabilis eorum erit ambitio. qui satagunt spiritualibus dominari personis. Nampe cum iudeas regum colla et principum submitti genibus sacerdotum. et osculata eorum dextera. orationibus eorum se credunt comuniri nescio profecto qua de testabiliori possunt inflari supbia. quam sacerdotes eorum iurisdictioni facere obnoxios. Sed ut acquirere dignitatis viam intelligamus sane aduertendum est. quod triphariam quis prelaturam adipiscitur. simpliciter. scilicet electione. charitate. et obedientia. et si omnes quidem modi boni sint postremum tamen secundum. secundus primum excedit. Quisquis eligitur si canonice eligitur a deo est. quoniam omnis potestas a domino deo est. Hinc apostolus ait Nemo assumat sibi honorem. sed qui vocatus est a deo tanquam Aaron. ubi non demonum inuocationem. non hominum conspirationes. non obseruationem siderum. sed summi dei afflatu inuicti electionibus expectandum. quem nullo pacto aspernari debet electus. alioquin ad vehementem sibi ascriberetur superbiam iuxta diuum Gregorium dicentem. Non vere humilis est. qui superni nutus arbitrio. ut de beat preesse intelligit. et tamen contemnit. At vero si diuine voluntati conformis proximorum et totius gregis communi charitatis necessitate compellitur perfectior erit. si autem superioris ad hec accesserint iussa hic omnem presidentie perfectionem adipiscitur. hic non se potestate dominante. ut preceptor noster ait. sed charitate seruiente felicem se poterit existimare. quod tanto priores prouinciales. Generales episcopi. archiepiscopi. patriarche. magnates et primates vniuersi facere debent vehementius. quanto magis. pon. in hac esse cunctis gentibus scribit frequentius. quanto rex regum et dominus dominantium christus se ministrum pro humani generis redemptione exhibuit humiliter.

Sequitur secunda conditio.

Honore coram vobis prelatus sit vobis.

Comentum.

Ambrosius.

Preceptor ac parens noster duo simul in hoc textu mandata complectitur. alter prelati designat modestiam. alter subditorum circumferit reverentiam. tanquam si patenter assereret. sit prelati modestus. sic virtutibus omnibus composus sit. ut honore sit coram vobis. hoc est ut iuste a vobis honorari mereatur. vos autem subditi sic humiles. sic obediētes. sic quoque reverentes sitis. ut sicut bonos subditos decet prelatum vestrum honorari et venerationi habeatis. At vero ut prelatus merito a subditis veneretur. his debet esse ornatus virtutibus. prudentia scilicet in agendo. ut quid evitandum quidque persequendum sit dignoscatur. Iusticia in administrando. ut bonis premia. malis penas. et vicinias prout iusticia erigit tribuit. fortitudine in tolerando ut prosperis non extollatur. nec adversis frangat. Temperantia in suscipiendo. ita ut non solum que ad cibum potumque pertinent. sed omnia sic temperate et cum ea animi moderatione faciat. ut omnis actionis vitet excessum. et cum inmoderatum jeunium. sicut et in glivies est fugientium. Hinc virtus omnis in medio sita est. he quidem virtutes cardinales dicuntur. quoniam omne privatum publicumque regimē super eis velut super cardine hostium vertitur. quas circumspectus prelati iuxta temporum locorum personarumque conditiones exercere debet. semper in omni opere salutem intendens animarum. Namque improbe satis unusquisque posse affectat. quibus prodesse non curat. et quorum non celat salutem subiectionem nimis ambitiose sibi vendicat. Debet insuper prelatus qui a subditis cupit honorari. ut quas sancit alij pro ipse in se leges ferat. sic licurgus apud athenienses. sic numa pompilius apud romanos. Sic legiser noster christus apud omnes mundi nationes fecit. hinc Gregorius pontifex maximus ait. Quisquis populi speculator ponitur. in alto debet stare per vitam. ut possit prodesse per providentiam. Ob eam rem negligentes increpando prelatos exclamat dicens. Quid nos oportet

stotes agimus. qui et mercedem consequimur. et tamen operari nequaquam sumus. fructus quippe sancte ecclesie in stipendio quotidiano percipimus. sed tamen pro eterna ecclesia minime in predicatione laboramus. pensamus. cuius damnationis sit. hic sine labore. percipere mercedem laboris. non itaque debet aliquis hominum ducatum suscipere. qui nescit homines benecivendo prene qui ad hoc eligitur. ut aliorum culpam corrigat. quid refecare debuit ipse committat. nepe qui in se prius discutit. si loca vitia agruat. si ab homine actio non dissentiat. si pimum et innocentem vitam presidet. si vigilanter pieque regit et gubernat. non solum a subditis digne. venerari sed deum sublimem videre meretur. Et dum ipse super regem vigilat. divina super eum gratia largius choruscet. Subditi vero prelatos suos honorare debent. tum quia christi vices in monasterio gerunt. unde et ipse dominus pastoribus ait Qui vos audit me audit. et qui vos spernit me spernit. Tum ut maledictionem evitent. Nam maledictus est sicut in deuteronomio scribitur. Qui non honorat patrem. hinc chanaan et nati eius. et nati natorum eternam incurserunt maledictionem. quoniam hoc patris sui pudenda videns risit. et eum magis ac magis despiciens duobus fratribus suis nuditatem iure tegendam foras vunciauit. At enim in superioribus presidentem in monasterio a nobis tanquam patrem haberi et ei obediri iussit. prelatorum item maledictio. etiam si mali sint timenda est. Namque maledictus utique erat. quem balaam maledicebat. Tum ut suas evitent confusiones. Namque apud ecclesiasticum scriptum est. Dedecus filij. pater sine honore. Quis ut divine obediant scripture. Scriptum est enim in libro ecclesiastici. Sit in medio fratrum rector illorum in honore. tum ut nature comites sint. Entia enim ab ipso omnium rerum opifice iuxta naturas proprietates sic disposita sunt. ut in omnium rerum genere unum primum sit. quod metrum et mensura sit ceterorum. que in eo continentur. et ad illud referantur. et ferantur ei vel naturali instinctu. vel a superiori mota intelligentia. vel a ratione concitata. Ex pacto Alpes regem fouent. comitantur. et ei tanquam eorum imperatori atque

Duēdū domicilium fabricant. victum minist-
frant. et a quibuscunq; tuētur et defendūt
in cursibus. Eo pacto deū tanq; vniuersi
si principem vniuersa mundi entia hono-
rant. magnificant. extollunt. et suo modo
laudant et benedicunt. iuxta cytharedi do-
ctrinam q̄ omne creature genus ad deum
laudandum benedicendumq; accessit. q̄
si etiam minus boni prelati fuerint. a sub-
ditis nihilominus honorari et eorū iussa
adimpleri debēt. iuxta preceptum saluato-
ris in euāgelio dicētis. super cathedram
moysi sedebāt scribe et pharisei. quecunq;
dixerint vobis facite. Sin autem opera eo-
rum nolite facere. sed si boni sunt et ratio-
ne potestatis et ratione virtutis honoran-
di sunt et timēdi. acerrimus enim vltor est
deus. vicarios nuncios et seruos suos de-
spicientiū. inde pueros heliseū despicien-
tes demones in visorū forma apparētes
deuorauerunt. at vero plati etiā quanto
plus honorantur exterius. tanto ipsi hu-
miliores debent esse interius. Tanto in-
super magis deum timeant. seipos despi-
ciant. et eos a quibus honor impenditur
sibi in cogitatione preponant. perinde p̄-
ceptor noster terciā ponens conditio-
nem adiecit.

Textus.

Augustinus.

In ore coram deo substratus sit
pedibus vestris.

Commentū.

Ambrosi⁹

B si omēs imortalem deum time-
re debeamus. quoniam sicut scri-
ptum est. beati omnes qui timeant
dominum. plati tamen multo magis ei⁹
timere debent maiestatem. Tum quoniā
ipsi de subditorum animab⁹ reddituri sūt
rationem. Unde ad Hebræos apostol⁹
Paulus scribens ait. Obedite prepositis
vestris. et subiaccete eis. Ipsi enim vigilāt
quasi rationes pro animabus vestris red-
dituri. At em̄ cum rationalis anima tan-
ti sit. tantumq; deo chara vt pro ipsa res-
dimenda. suam vitam christus posuerit.
facillimeq; labatur. in irum inmodū eius
pastor timere debet. ne eius pereat negligē-
tia. et eius obligatus fiat perditioni.

quod Augustinus pertimescens gemens
dicebat. Quid faciam cum a me exiget
ratio tot animarum que pendent ad col-
lum meum. Tum quoniam plati ad sub-
ditos se habent. quāadmodū ad suos ex-
ercitus imperatores. quibus deuictis ca-
stra expugnentur oportet. hinc in macha-
beis scribitur. q̄ cum caderet Judas cete-
ri fugierunt. Et in calce primi regū aper-
te notat. q̄ cum totum prelij pondus cō-
tra philisteos in Saul fuisset conuersus.
ipso interempto omnis pene exercitus pe-
riit. Tum quoniam in die nouissimo an-
te inflexibilis iudicis tribunal querele. al-
legationes clamoresq; subditorum eos.
eorumq; negligētias. iniusticias. rapinas
passiones. et flans sententias accusantes
astabunt. **Q**uantū patientissim⁹ iob
has metuebat querimonias cum diceret
Aduersum me terra hoc egens mihi sub-
iecta clamat. **Q**uā diuus Hieronim⁹ affi-
ciebatur terrore. cum de se subditisq; red-
dendas rationes cogitando dicebat quo-
tiens diem illū cōsidero. toto corpore cō-
termisco. siue enim comedo siue bibo si-
ue quid aliud facio semper auribus meis
vox illa terribilis videtur insonare. Sur-
gite mortui venite ad iudicium. **Q**uan-
to parens noster exinanibat pauore. ma-
desiebat luctu. cruciabatur cogitatu. cum
diceret. heu quid illa die faciemus. quan-
do etiā de omni nostra cogitatioe sumus
reddituri rationem. et coram illo iudice. q̄
nec gratia preuenit. nec misericordia ius
flectit. nec pecunia corrumpit. nec satisfi-
ctioe vel penitētia mitigabit. et in dāna-
ros acerbissimā irreuocabileq; illā senten-
tiam infert. Ite maledicti in igne eternū
Tū quoniā vt idē patēs noster posterus
dicet prelatus quāto iu loco superiore tē-
to in maiore periculo verset. Et quanto
splēdore honoris q̄sq; celsior est. tātō si de-
linq̄t. vt inq̄t Isidor⁹ peccator maior est.
Propterea Bernard⁹ ait. q̄ facile est i al-
to se intuentem obstupescere. cadit enim
grau⁹ iuxta antiquū sermonē q̄ ait. Quā-
to stat⁹ altior. tātō casus grauior. Sa-
ne igit sanct⁹ Ambrosi⁹ in suo pastorali
de epis inq̄t. Sicut leui⁹ est de plano cor-
tuere. sic graui⁹ est. qui de sublimi cecide-
rit dignitate. q̄ ruina q̄ de alto fit graui-
ori casu collidit. Honor quidē ep̄alis corā

homibus p̄clarus est. s; si ruinā sustineat dolor magn⁹ est. Nā quātope ceteris gradus ep̄alis altior est. tāto si p̄ negligētiā dilabitur ruina grauior est. nō em̄ est tantū gaudij excelsa tenere. quāti meroris est de excelsis corruere. Nec constat tantam gloriā seq̄ post victoriā. quantā ignomiā post ruinā. Tū quoniā tūc recte time re deū maxime debem⁹. qū ip̄m cōtra nos iratū esse cognoscim⁹. At vero huius ire signū est platiōnis collatio teste nostro parēte qui ait. In nullo magis sentio mi hi deū iratū. qm̄ cū essem indignus poni ad remū. positus sum ad gubernaculum. Tū quoniā q̄ ad plura obligatus est. magis timere debet. iuxta saluatoris sententiā in euāgelio dicētis. Omnium autē cui multum datū est. multū queret ab eo. Et cui cōmendauerūt multum pl⁹ erigēt ab eo. etenim ad multa plura p̄sidentes q̄ subditi tenent. Oportet em̄ eos exēplar esse omnis bene institute et obseruande vite. Hinc ap̄ls Paul⁹ in epla ad Thimoteū ep̄i vitā describēs sane inq̄t. Oportet enī ep̄m irrep̄hensibile esse vni⁹ vxoris. Virum ornatū. pudicū. hospitalē. doctorem. nō violentū. nō percussorē. s; modestum. nō litigiosum. nō cupidū. sue domui bñ p̄positū. filios habentē subditos cū omni castitate. Si q̄s autē domui sue p̄esse nō scit. quomodo ecclesie dei diligentia habe bit. Nō neophitū. ne in supbia elatus in iudiciū incidat dyaboli. Oportet autē et illū testimoniū habere bonū ab his q̄ foris sunt. vt nō in obprobriū incidat. et in laq̄ um dyaboli. Chrysostom⁹ quoq; ait. Sit ep̄s temperās. et nō supbus. sit reuerend⁹. Sit negocijs oportun⁹. regentisq; auto ritate dignus et plenus sit. Sit etiā secre tus. sit mitis et humilis. sit liber et vehemēs. Sit etiā mansuet⁹ et constās. vt eū quem dignū esse viderit cū multa p̄tate asciscat etiā si vniuersi obstiterint. Indignū etiā si multoz suffragia eū p̄sequant cū eadē auctoritate respuat. nil aliud respiciēs nisi edificatōes eccle. nunq; faciat odio vt fauore. Nec quidē et si d̄ ep̄is asserta sint. omnibus tū iuxta suā p̄sidentia expediat. vt quā de derūt subditis in se gerāt formā vi uendi. quoniā nō potest exercitiū contine re impator. Sicut a marco tullio p̄clare dictū est. qui seipm̄ nō p̄tinet. bene igitur

et cōgrue de om̄i p̄sidente Gregori⁹ pon tifer maximus in pastoralib⁹ loquēs ait. necesse est vt rector sit cogitatōe mundus actione p̄cipuus. Silētio discret⁹. in ver bo utilis. Singulis cōpassione p̄cipuus. p̄ cunctis p̄templatōe suspēsus. bene agē tib⁹. p̄ humilitatē soci⁹. Cōtra delinquen tiū vicia. p̄ zelū iusticie erectus. interiorū curā exteriorum occupatōe nō minuens. exteriorum puidētia interior sollicitudinē nō relinquēs. cū igit ad tot tantaq; seruāda obligati sint plati. longe magis q̄ subditi timere deū debēt. Id Almo biosius Gregori⁹ Nazaren⁹. et alij q̄ plu res viri sanctissimi. sicut in eoz gestis legi tū meditātes. cum ad eoz assumi digni tatem debuissent sollicitudinē petierunt. Id excogitans parēs noster Augustin⁹ cum ad p̄sulatum assumere p̄loquit. Adarc⁹ quoq; euangelista. ne sacerdotio fungere pollicez sibi gratia humilitatis abscidit. et iure quidē. quoniā ex septē epi scopis asie q̄ p̄pter eoz sanctitatez angeli vocati sunt. aliquos de⁹ obiurgatus est. qm̄ in aliquib⁹ q̄q; minimis et paucis de liquerant. q̄ magno igit timore affici de bent. Qui lōge a sup̄ celestium mentium distāt p̄fectōe. Tum deniq; qm̄ de eisdē excessib⁹ intēsiōres luēt penas. Itaq; nō solū ad plura obligati. plura recipiēt tor menta. s; etiā maiora. Eas igit ob causas bene ac merito p̄ceptor noster inquit. Ti more corā deo platus vester substrat⁹ sit pedibus vestris. Ac si apte diceret. licet a vobis honorādus sit ip̄e p̄pter periculo siōre statum. in q̄ manet. timore corā deo affect⁹. p̄ mētis humilitatē vestris sit pe dibus substrat⁹. ita v: si sup̄ior sit honore inferiorē se existimet timore. Hinc scriptū est. Quāto maior es humilia te in oibus. Et itez. ducē te cōstituerunt. noli extolli. Et dñs in euāgelio. Dis q̄ se exaltat hu miliabit. et q̄ se humiliat exaltabit. Tāto quippe maior est q̄sq; apud deū. q̄to hu milior est apud semetipm̄.

Sequit quarta p̄ditio.

Textus.

Augustinus.

Iuxta om̄es seipm̄ bonoz operuz piebeat exemplum.

III
 sicut se poliētes qualiter se linire
 et ornare debeāt in speculo intue
 tur. ita et subditi. q̄liter viuere de
 beant in plato specularē. et sicut ab exem
 plo exēplata p̄ditionem suscipiunt. Et si
 illud corruptū vel emendatū sit. talia in
 de exemplata sint oportet. Et si ars men
 tis bene instituta sit. artificiatā bene. p̄du
 cant. necesse est. Hinc quecūq; fecit deus
 sunt valde bona. hoc est in suo genere p̄
 fecta. Quoniā ars sua p̄fectissima et infal
 libilis est et quoniā vite platoz semp sub
 diti sunt inspectores. quo pacto. qua frō
 te plato subditos vt boni sint monere pos
 sunt. si ip̄i mali sunt. quonā modo. vt re
 cte incedāt. si ip̄i oblique et tortuose p̄ten
 dunt. q̄liter vt mādata seruiant. si ip̄i sunt
 trāsgressores mādatoz. ergo merito iubē
 tur. vt circa om̄es seip̄os bonoz opoz p̄
 beant exemplū. Etenim sicut alios ordi
 ne. ita et eos sanctitate p̄cedere debēt. qua
 tenus eius exēplo discāt subditi qualiter
 viuere debeāt. quoniāz vt poeta cecinit. a
 boue maior discit arare minor. S; dili
 genter annotāda sunt singula verba. que
 in hac quarta plato cōditione ponunt. in
 qua iubet vt seip̄m alijs faciat exemplū.

II
 Primo em̄ dicit circa om̄es. qm̄ non
 vni viā bonā. alteri malā. s; omnibus re
 ctam ostendere debet. Rursum in hac ge
 neralitate et deū et angelos. et cuiuscūq;
 generis homines includere debem. qm̄
 corā his om̄ibus bonus et esse et appare
 re plato debet. Hinc ap̄t paulus ad ro
 manos domiatores orbis scribebat. Ho
 lite malū p̄ malo reddere. s; sitis p̄uiden
 tes bona. nō solū corā deo. s; etiā coram
 om̄ibus hoīb. corā quidē deo. vt ad deo
 plato rep̄mient. corā angelis sanctis. vt d̄
 ip̄is gaudiū suscipiāt. corā angelis ma
 lis. vt ab eis p̄fusi abeāt. corā bonis ho
 minibus. vt in bonis p̄firmenē openbus.
 corā autē malis. vt per eorum bonum exē
 plum corrigant et emendent. hanc gene
 ralitatem christus in euangelio manda
 uit cū iussit poni lucernā super candelā
 brum. vt luceat om̄ibus qui in domo sūt.
 per lucernam enīz nil aliud interpretamur
 nisi bonam et exemplarē vitam platoz.
 que super candelabz. hoc est in eminenti

statu posita om̄ibus scilicet bonis et ma
 lis. vtpote celestibus terrestribus et infer
 norūz mentibus. que in domo. s; dei sunt
 lucere debet. Itanq; totus mundus vna
 dei domus est. i cuius excelso aula. hoc
 est i empireo celo a tota beatoz spiritū
 facie ad faciē videt cohorte. hi principes.
 duces. proceres. milites. et ciues p̄stantis
 sumi summi imperatoris sunt. In media
 vero aula homines adhuc in imortali car
 ne viuētes deo famulant. denariū. hoc est
 decem mandatorum obseruantie futuraz
 eternamq; mercedem expectātes. In in
 fama tanq; in carcere trahi sunt demones
 diuina alligati potestate. et velut i stabu
 lo putredinis locati sunt homines dam
 nati. qui cū in hoc medio viuerent hēni
 sperio fieri voluerūt sicut equus et mulus
 in quibus nō est intellectus. pro quorum
 dignitate exprobanda scriptū est. homo
 cū in honore esset non intellexit. cōpara
 tus est iumentis insipientibus et similis
 factus est illis. quare merito in stabulo in
 fernali. vbi picis sulphuris. serpentūz. et
 omnium venenosorum animalium fetoz
 abundat locati sunt. Subinde ait seip̄
 sum. om̄is enim respublica humani cor
 poris gerit similitudinem. quoniā sicut in
 illo multa sunt mēbra iuxta apostoli pau
 li sententiā non eundem actum habētia.
 vnum autem caput. a quo singula mem
 bra dependent. ita et in respublica vn
 debet esse rector. ad quē subditi om̄es re
 spiciant. Quo sane in vtroq; fit. vt dolen
 te capite cetera membra langueant. Ecō
 tra si sanum caput extiterit membra etiam
 sanitatem sapiant necesse est. Leu si font
 dulcis est. et riuuloz aqua dulcis sit opoz
 tet. Semper enim principij virtus i pau
 cipiata diffundit. Quocirca recte patēs
 noster ait. vt prelati seip̄sum bonorum
 operum prebeat exemplum. ac si diceret.
 vt alij boni sint. ipse in se bonus sit. vt be
 ne sua respublica gubernet. ipse bene se
 ipsum gubernet. et alij bene operentur. ip
 se om̄is bone actionis cardo sit et origo
 At vero nōnulli prelati sunt. qui sue rei
 publice bonum regimen fata gunt vt eoz
 rum appareant subditis. volentes. instar
 scribarum et phariseorum vt illi iusti pu
 dici temperati et omni virtute fulgeant.
 cū tamen ipsi raptos voluptuosi et om̄i

sint vicio labefacti. hi nimirum huic precepto non pareant. vt scilicet seipfos bonorum operum prebeant exemplū. **T**ercio addit bonorum. quoniā sunt nōnulli. qui dūmodo sibi mala caueant. putāt se sue satisfecisse administrationi contra saluatoris preceptum. qui in euangelio ait. **S**int lumbi vestri precincti. et lucerne ardentes in manibus vestris. lumbos enim. vt diuī Gregorij verbis vtat precingimus. cum carnis luxuriam per continentiam coartamus. quod pertinet ad declinationem a malo. sed quia minus est mala non agere. nisi etiā quisq; studeat et bonis operibus insudare. protinus additur. et lucerne ardentes in manibus vestris. **L**ucernas quippe ardentes in manibus tenemus. cum per bona opera proximis nostris exempla monstramus. **N**on ergo satis est. vt prelatus se a malis absteat. sed etiā opus est vt bona faciat. **Q**uarto adiecit operum. quoniā sunt quidam qui bene de mandatorum loquuntur obseruantia. laudant quippe et extollunt obseruantes. et vt alij obseruent optimis verbis eos hortantur. ipsi autē obseruare negligunt. hos prelatura non decet. quoniā ad istos dominus ait. luceat lux vestra coram hominibus. vt videant opera vestra bona. et glorificent patrem vestrum qui in celis est. **D**uo autem sunt vt Gregorius et ponit. que iubentur. et lumbos restringere et lucernas tenere. vt et mundicia sit castitatis in corpore. et lumen veritatis in operatione. **N**on igitur satis sunt bona verba. vbi opus sunt facta. hinc in pastoribus ait. **S**it rector in operatione precipuus. vt rectam viam subditis bene viuendo denunciet. **E**t rursus grex qui pastoris vocem moresq; sequit per exempla hoc est per opera exteriora melius q̄ per verba graditur. **E**t rursus probatio dilectionis. que scilicet in mandatorum summa obseruantia exhibitio est operis. **E**t **A**marcus tilius in libris officiorum ait. virtutis enim omnis laus in actione consistit. et diuus Benedictus in regula de abate inquit. **O**mnia bona et sancta factis amplius q̄ verbis ostendat. **Q**uinto adnectit prebeat exemplum. quoniā pleriq; sunt. qui a malo declinant. et bonum faciūt. sed ne eis a saluatore dicat. **A**me

amen dico vobis recepistis mercedem vestram. **E**t rursus ne reos se arbitrentur. qz contra preceptū fecerint. vbi dicit. **E**t tēdite ne iusticiā vestrā faciatis. corā hominibus. vt videamini ab eis. eo: vni bona opa alijs ostēdere prorsus recusant. **Q**ui bus p̄ Augustinū dicit. qz qui recte intelligit vtrunq; implet et seruiet vniuersissimo domino. qui seruum pigrū nō damnet. si ea que fieri nullo modo poterāt. impetraret. **N**empe saluatoris extat intentio. vt p̄ fugienda inanis gloria nemo sua bona opera affectet ab alijs sciri. et ab eo solū expectet mercedem. qui eū in mentis intuitū archano. sed vt alios bona facere doceat. iubet vt luceat lux sua corā hominibus. perinde apostolus ait. cōmendemus nosmetipsos ad omnē conscientiarū hominū in cōspectu dei. tanq̄ si diceret. si cōmendamus nos apud homines. non ideo hoc facimus. vt mundanā desideremus laudē. tunc p̄culdubio incassum laboraremus. sed vt in cōspectu dei mereamur cuius maiestati alios nostro nitimur adipsi exemplo postremo ex his oib; trāsigimus. vt non in vno opere bono tantū. sed sicut circa omnes. ita et in omnibus bonis operibus prelatus seipsum p̄bere debeat exemplū. iuxta apostolum dicentes. placete omnibus p̄ omnia. sicut ego omnibus per omnia placeo. **E**t iterum **T**himotheum mouens ait. **E**xemplum esto fidelium in verbo. in conuersatione. in charitate. in fide. castitate. dum venio attentione de lectione. exhortatione. et doctrine. **N**oli negligere gratias que in te est que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbiterij. hec meditare in his esto. vt profectus tuus manifestus sit omnibus. que si interiorius perscrutemur. intelligemus profecto omne opus bonū qd ad prelatum pertinet seruandum iuberi. hec sanctissimus. **A**postolus sicut seruanda docuit. ita exemplo saluatoris ipse opere compleuit. nam quis digne valeat eius quotidianam pro singulis prudentiam. et sollicitudinem omnium ecclesiarum explicare. **I**pse enim erga omnes misericors. **E**rga omnes fraterna charitate affectus. **O**ffendiculum quis patiebatur. **E**t ipse non infirmaretur. **O**ffendebatur alius. et ipse vrebatur.

Paulus seruis et dominis, principibus et subiectis, uiris et mulieribus, liberis et in nuptis, continentibus et luxuriosis, sapientibus et insipientibus, circumcisioni et preputio ecclesie et seculo, spiritui et carni, et denique omni genti, nationi, et statui leges sanxit et imposuit, per alios quidem letat et gratias agit, alios uero castigat et corripit, alios uero gaudium et coronam nominat, alios uero stultitiam uocat. Cum alii quidem bene currunt, alii uero male currentes refrenat et reuocat. Hunc separat de ecclesia, hunc recipit et charitatem confirmat, hunc luget aliquos, hunc letificat et alios hunc lacte potat, hunc misteria releuat, hunc se deicit et exequat humilibus, hunc secum erigit humiles et exaltat, hunc proponit spiritum in mansuetudinis, hunc superbis et arrogantibus apostolica auctoritate uirga minatur, hunc erigit aduersus erectos, hunc efficit discipulis tanquam si nutrix foueat filios suos, hunc apostolorum omnium est mirum, hunc documentum suum pollicetur per eum qui in se loquitur deus, hunc resoluere desiderat et esse cum christo, hunc permanere in carne propter eos qui indigent affectat, non enim querit quae sua sunt, sed quae filiorum, non commoda propria, sed quae ad salutem pertinent animarum, non gloriam suam, sed summam dei, non gloriam in oblectamentis huius mundi, sed in cruce domini nostri ihesu christi, cui ipse prope et uas electionis factus est, ut deferret nomen eius ad omnes gentes, et ad omnia extrema terre. Ecce igitur quomodo gloriosus apostolus omnibus per omnia placuit, nullis laboribus, nullis periculis, nullis denique suis incommodis parcens, Ideo ad Euhymotheos scribens ait, In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in uigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, In uerbo ueritatis, in uirtute dei, per arma iusticie a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam ut seductores et ueraces, sicut qui incogniti et cogniti quasi mortui et ecce uiuimus, ut castigati et non mortificati, Quasi tristes, semper autem gaudentes sicut egentes multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes et omnia possidentes, et rursus

eadem in epistola inquit, Sustinetis enim si quis uos in seruitute redigit, Si quis deuorat Si quis accipit, Si quis extollit, Si quis in faciem uos cedit, Et ibidem suos enumerans labores ait, Ministri christi sunt, et ego, Et minus sapiens dico pro ego, In laboribus plurimis, in carceribus abundanter, in plagis super modum, in moribus frequenter a iudeis quinquies quadragenas una minus accipit, Per uirgis cesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundum maris fui, in itineribus sepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore et erumna, in uigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate, propter illa que extrinsecus sunt, Instantia mea quod uis quotidiana sollicitudo omnium ecclesiarum

Lumen ecclesie, Christianorum speculum, euangelii tubam, uas electionis et doctorem gentium Paulum in hoc fratres dilectissimi speculari debent, prelati, hunc sequi debent presidentes, hunc imitari debent pastores ad hoc dicit, quoniam uiam lux uestra coram deo et hominibus lucere possit et debeat hunc parens noster Augustinus in doctrina, in moribus, in solitudine, in sanctimonia, in regendis ecclesijs, in predicationibus, in conficiendis operibus, et in omni bona et sancta actione imitatus, factus est, diuino inspirante afflatu firmamentum ecclesie, Lux doctorum, malle hereticorum, et summum uas omnium scientiarum.

Sequitur quinta conditio.

Lectus.

Augustinus.

c

Diripiat inquietos.

Commentum.

Ambrosius

m Agnum profecto et salutiferum opus est delinquentes corripere et in sacris litteris sepius mandatum. Unde saluator noster et amarus medicus diligentissimus, eius uicario Petro iubendo inquit, Si peccauerit in te frater tuus, uade et corripe

eum Et apostolus Paulus scribens ad
 Galathas ait. Fratres si preoccupat⁹ fue
 rit homo in aliquo delicto. eos qui spi
 rituales estis hmoi instruite in spiritu le
 nitatis. Et scribens ad Thacedones quos
 thessalonicenses appellat ait. Rogamus
 vos fratres. corripite inquietos: quo ex
 loco parens noster hanc accepit ditione
 quam tum ipse et alij sacre pagine doctores
 pluribus in locis magni facientes ampli
 ficauerunt. Unde et diuus Gregorius i
 suo inquit registro. qui non corrigit refe
 canda comittit. Et facientis culpam har
 bet. qui quod potest corrigere negligit emē
 dare. et in pclaro dyalogorum volumine
 transigit. quod sicut non est ab oratione
 cessandum. ita non est negligenda corre
 ctio. Et Augustinus i libro de verbis do
 mini. si neglexeris corrigere peccatorem.
 Malo peccator factus es eo qui pecca
 uit. Origenes autem ait. quod dum sacerdotel
 ecclesie vni parcunt vniuersę ecclesie mo
 liuntur interitum. Ideo remediale bonū
 est in peccato vt a cassiodoro assertum est
 accelerata correctio. quonia neqz aliquid
 tantum probat spiritualem virum. vt Au
 gustin⁹ asserit. sic peccati alieni tractatio.
 Hinc et beatus Petrus equo animo et be
 nigna pietate suscepit Paulū et laudauit
 quonia tanqz fidelis dispensator veritatē
 eum redarguit. Et notanter inquit corri
 piat inquietos. inquieti enim illi sunt qui
 dediti vicijis vagantur. et in dei fluctuant
 seruitio. Et siquidem. vt non modo adire
 portum salutis nequeat. sed et prope nau
 fragium expectent. quonia non in pericli
 tabili Petri nauī. que fides est: neqz ad
 fortem Ancoram. que obseruantia man
 datorum est. neqz firme petre que christ⁹
 est se inheret. sed fluxibilia queritantes
 fundamentum firmum et stabile contem
 nunt. Huic suis in pfectionibus Augu
 stinus ait. Inquietum est cor meum do
 nec requiescat in te dñe. sicut enim ille inqui
 etus est corpe. qui doloribus et angustijs
 oppellus locū nō inuenit quietis. Sic il
 le inquietus est mēte. qui stabili immobili
 qz bono non innitit. sed cor vagum et sup
 mūdi vanitates habet effusum. Hinc sto
 icus et moralis seneca recte inquit. Egri
 animi tactatio est. Sz hic tūc corripitur
 cū ei⁹ cor rapit. hoc est a mūdi vanitatib⁹

optima documenta abstrahit platoz. et
 ad sublimia. incorruptibilia. eternaqz ve
 hiculo efferē charitatis. qd cū subline. et
 p quā meritorij sit officij. valde de illis
 prelatis dolendū est. qui vel negligentia
 vel voluptuoso amore. vel timore. vel ig
 norantia. vel quauis alia illegittima cau
 sa illud omittunt. Si tamē hoc efficac sa
 lutis officij quandoqz differūt. vt oport
 tunum comodumqz obiurgandi tempus
 expectent non modo non peccant sz me
 rentur. Perinde Isidor⁹ in libro d sum
 mo bono ait. Plerumqz princeps iustus
 maloꝝ errores dissimulare nouit. non q
 iniquitati eorum consentiat. sed q aptuz
 tempus correctionis expectat. quādo eo
 rum vicia vel emendare valeat. vel puni
 re. et parens noster gloriosissimus in pre
 clarissimo d ciuitate dei volumine inquit
 Si propterea quisquis obiurgas et corri
 piens male agentibus parcat. qz oportu
 num tempus inquirē. Vel ipsis etiā eis
 dem metuit ne deteriores ex hoc efficiantē
 vel ad bonā et piā viā erudicēdos impedi
 unt alios infirmos et premant atqz auer
 rant a fine nō videt esse cupiditatis occa
 sio. sz cōsiliū charitatis. Sed quid est
 qd de inquietis hominib⁹ quasi de singu
 laribus peccatorib⁹ corripiendis facit mē
 tionē. cū ait. corripite inquietos. Nonne
 superbi. elati. cupidi. voluptuosi et ceteri
 sunt peccatores corripiendi. Profecto. sz
 tamen hoc peccatoꝝ genus. Idcirco po
 tius nominat. quonia inquietudo dire
 cte opponit beatitudini. Namqz beatitu
 do statū includit. Unde Boeti⁹ eam esse
 statum omniū bonorum aggregatione p
 fectuz definiuit. Et parēs noster illis nos
 frui asseueravit. in quib⁹ volūtas delecta
 ta quiescit. Rursus inquietudo p cete
 ris vicijis status denigrat monachoz. Ad
 monachos em pinet solos sedulosqz in
 celis comorant. et sua nō modo. Vex etiā
 et primoz peccata deflere At nō inqui
 eti gyrouagi sunt. qui curiositate eragita
 ti secū p̄sistere nō possunt. sed modo intus
 modo extra. modo i portis cū extraneis.
 modo in locutorio cū fratribus. modo i
 horto. modo in hospicio. modo i plateis
 modo in coquinis. modo in visitatione.
 multerculaz. modo vt causam vagādi ha
 beant in infirmoz visitatōe in erigendis

2

3

pecunijs. in sollicitandis litibus. in eorum
lenendis possessionibus. et in alijs innume-
ris. que ipsos vagos reddunt. et ab oratione
ne deuotione. et summi dei contemplatione
auertunt. se occupant. Nampe tales mu-
lctis similes sunt. que ob earum inquietu-
dinem modo super unum hominem residet
modo super alium volitant. modo adire
oculos. modo os intrare. modo per nasum
etiam imperatorum discurrere. et singulos
importune molestare non desinunt. eo pacto
inquieti homines nunc illum scandali-
sant. nunc illum verberant. nunc cum illo
litigant. nunc illum derident. nunc illum
irritant. nunc unum. nunc alterum offen-
dere non desistunt. Ob eas res apostolus
Paulus thessalonicenses rogat. ut dare
operam velint. ut quieti sint. Amplius
re de corripendis inquietis expressas be-
atus Augustinus fecit mentionem. quoni-
am hoc genus hominum omnes detestantur.
Apud enim romanos sicut virtus per quan-
dam excellentiam habebatur constantia.
sic e contra leuitas habebatur ludubrio.
Perinde a marco tullio in preclarissimo
officiorum volumine putatur est. nihil esse
se patientia cum constantia iuncta lauda-
bilis arbitrandum. Et in sacris litteris ex-
tolluntur iusti. Quonia steterunt in ma-
gna constantia aduersos eos qui se angus-
tiauereunt. E contra mali et pessimi leues
describuntur. Hinc pimus. malus post
adam. Chaym vagus in geneleos libro
nuncupatur. Dyabolus quoque circuire ter-
ram et perambulare eam in libro patientis-
simi et constantissimi viri Job dicitur. He-
ronimus quoque Augustinus et Benedictus
quartus genus monachorum scilicet circun-
silionum. in pessimum dixerunt. Salomo ite-
m in prouerbijis inter sex que odit dominus
pedes veloces ad currendum in malum
connumerat. Et rursus. mulierem in mere-
tricio ornata paratam ad decipiendas
animas garulam et vagam quietis. impa-
tientem. nec valentem in domo consistere pe-
dibus suis. Quinimo hanc fons. nunc in
plateis. nunc iuxta angulos insidiantem
appellat. Et Esaias ait. Abijt vagus sine
impetu cordis. Hieremias vero populum
diligentem mouere pedes suos asserit deo
non placere. Si similes sunt plante pe-
dis vituli. quem Ezechiel in visione aspe-

xit. que propter eius scissuras facilis est ad
motum Similes sunt imbribus et procel-
lis. quoniam non modo in malis operi-
bus impellunt per importunitatem. et bal-
neant per infectionis aquositate. sed eti-
am in bonis quam celerrime deficiant per le-
uitatem et violentiam. Inde etiam fit. ut
alij pares sint. quorum. ut vulgo dicitur.
neque sunt diuturni succus. pares sint
in aere venantibus. vbi cum nulla sit fir-
mitas. nequeunt ibetia tendere. Si nam-
que in ethere excelsa palatia fabricant. ar-
ces inexpugnabiles condunt. motes trans-
ferunt. flumina vertunt. equorum per stas-
tas et inanes cogitationes exhauriunt. in-
re igitur tales stulti sunt et expertes pru-
dentie. Namque ceu ab Aristotile philoso-
phorum principe preclare dictum est. Ani-
ma sedendo et quiescendo fit prudens. ita
e contra necessario fit. ut immoderatus dis-
cursus. vagatio et inquietudo animam red-
dant insipientem. Nec obuiat quod pytha-
goras. Plato. Appollonius. et alij com-
plurimi viri doctissimi atque sapientissimi
innumeras mundi plagas peragrauerint.
quoniam non hi ut vagi fierent contenti
debant. sed ut ad locum tandem deueni-
rent. in quo quietus doctorem audirent
sapientie. Neque hanc oppugnat senti-
entiam. Quoniam Paulus vas electionis.
et plerique omnes apostoli vniuersum per-
lustrarunt orbem. Quoniam non ut va-
garentur. sed ut precones essent christi no-
minis. et non dimissa contemplatione in
omnem terram exiret sonus eorum. missi
sunt. Sed quibus non est datum euange-
lizandi officium. si in contemplatione qui-
escunt. et mentis et preconij sunt prestan-
tiores. Hinc laudatur Beniamin et filius
virtutum et domini amentissimus inter-
pretatur. Quoniam tota die in thalamo
superna contemplans morabatur. Hinc Jo-
hannes baptista extollitur. Quoniam iux-
ta fluentem iordanis stabat penitentiam
agens. Inde et stans in scriptura dicitur
Huic beata dei genitrix magnificatur et
quietis vocatur amatrix. Quoniam in se-
creto angelus eam repperit orantem. cum
ad annunciandum filij dei incarnationem
ad eam ingressus est. et cum ad visita-
ndam Elizabeth cognatam suam se contulit
mansit apud illam tribus mensibus. non

quidem. ut Ambrosius ait. q. domus eā
 telecraret aliena. sed quia frequentius in
 publico videri displicebat. Hinc ab ea sa-
 cras virgines discere iubet. non currere p-
 alienas edes. nō de morari in plateis. nō
 aliquos in publico miscere sermōes. Ma-
 ria semper in domo sera et festina erat in
 publico. Et rursus ad ea in euāgelio scri-
 bitur. Stabat iuxta crucem ihesu mater
 eius non ut discipuli discurret et aufugit.
 sed constantissima in sua pietate stetit. et
 eū nullo voluit timore relinquere. Ab ea
 igitur virgine et vos religiosi discite qe-
 te. si veri esse religiosi desideratis. Ab hac
 diua Magdalena et egiptiaca maria di-
 dicerūt. que dimissis mundi illecebris. sic
 sedule se p̄timplationi dederunt. ut dieb⁹
 singulis reperentur. Ab hac beatus Hiero-
 nimus edoctus stabiliarius christi fieri
 maluit ut quieti frueret. q̄ in vastigio et
 tolli romanorum. ut sempiterno turbine
 quateretur. Hāc deuotissima Augustini
 patēs imitata. nō in plateis. nō in choreis.
 nō in mūdi vanitatib⁹ vagabat. sed in tē-
 plis p̄saluē filij obsecrans sedula cōmo-
 rabatur. Quare quidā beate. s. virginis
 et diue monice beata Clara de monte fal-
 cone exemplis instructa. sic ad obseruan-
 dam preceptoris nostri regulā sese peni-
 tus dedicauit. sic se in christi trāsfirmauit
 amore. Sic sanctissime trinitatis inuicē
 est fidei. ut eius in corde tota christi passio
 sculptata euidētissime cernat. et eius in
 felle tres sint lapilli reperti rotunde figu-
 re ad eternitatem designandā. indetermi-
 nati. in perceptibilisq̄ coloris ad incom-
 p̄hensibilitatē diuine maiestatis indican-
 dam. eiusdeq̄ quantitatis et ponderis. sic
 quidē. ut nō maioris sint ponderis. tres
 simul q̄ duo vel vnus tantū. aut econtra
 ad omnimodam personarū insinuandam
 equalitatez. Et prorsus infrangibiles. ut
 doceret quo pacto tres ille ineffabiles p-
 sone. sicut essentia. incorruptibiles impas-
 sibilesq̄ penitus sint. Eandē habentes fi-
 guram. ut per hoc aperte intelligeremus
 tres persona realiter distincte eandē ha-
 beant deitatem. et vnus sint nature sub-
 stantie seu essentie. **D** fulgentissimam
 Augustini prolem. **D** gloriā Augusti-
 niani ordinis. **D** vere fidei sublime glo-
 riosumq̄ exemplar. **D** ineffabilis christi

passionis. et vere sempiternę trinitatis
 librū semp inspiciendū. semp legendum et
 iterum atq̄ iterum et sine cessatione rele-
 gendum. Ab hac sorore nostra nos fra-
 tres heremitani discamus non vagari. s; in
 monasterijs sedulo contemplari. et di-
 uina meditari sacramenta gloriemur de
 patre nostro Augustino fratres mei cha-
 rissimi. quo in explanandis diuis miste-
 rijs nemo perspicacior. gloriemur de mo-
 nica parente nostra. qua in diligēdis dei
 seruis nulla feruētior. Gloriemur de Cla-
 ra sorore nostra. qua in misterijs fidei nul-
 la transformator. Hec vere cum magno
 parente nostro ad christū et beatissimam
 trinitatē intendēs. dulciter. amene. ex cor-
 de iugiterq̄ canebat. Amor meus. pon-
 dus meū. te dulcissime deus feror. quocū-
 q̄ feror. Et rursus liquefacta est aia mea
 propter te deus meus. Et iterum. vulne-
 rasti cor meum charitate tua domine. Et
 rursus. amor meus. me amantem in te trāsf-
 formauit amatum. Hec cum sua dulcissi-
 ma parente monica crebra rapta repete-
 bat. Volemus ad celum sorores mee. vo-
 lemus ad celum. et nos fratres mei de fide-
 rantissimi relictis curis rerum mundana-
 rum per contemplationem volumus ad
 deū. ut hic spe. post modū re valeam⁹ abs-
 q̄ sine ei⁹ visione letari. **P**roterea me-
 rito Augustin⁹ corripēdos iussit inque-
 tos. Quoniā quieti multiplex sunt p̄co-
 nio extollendi. quo fit. ut quies p̄sequen-
 da. Inquietudo vero penitus sit fugien-
 da. Perinde beatus Hieronim⁹ ait. Qui-
 q̄ nouerit monachū se non esse loquen-
 do et discurrendo. sed tacendo et sedendo
 Et diuus Anthoni⁹ sicut in vitis patrū
 legitur. Interroganti monacho quid ser-
 uandum. ut deo placeret. Dixit. Tria cu-
 stodi. et saluus eris. Primum quidē ut deū
 p̄re oculis semp habeas. Secundum ad
 omnem tuam actionem diuinarum scri-
 pturarum testimonium adhibe. Tercium
 ut ex loco in quo manes nō cito discedas
 Hinc ex alijs cōditionibus. quas. ut ali-
 cuius sancti confessoris merito festiuitas
 celebretur. Quoniam quiete in vita fun-
 ctus est. Sacrosancta ecclesia connume-
 rat dicens. Qui pius. prudens. humilis
 pudicus sobrius. castus fuit et quietus. et
 in libro tētorum de viro bono dicitur.

sedebit solitarius et tacebit. et ad thessalo-
 nicenses ap[osto]l[us] de se ait. ip[s]i em[im] scitis quem
 admodu[m] oporteat imitari nos. q[ui]a no[n] in-
 quieti fuimus intra vos. et deus om[n]ipo-
 tens cu[m] sue glorie similitudine[m] Ezechieli
 revelare vellet. dixit ad euz filii hominis
 sta super pedes tuos et loquar tecum. sta
 inquit deus sup[er] pedes tuos. et non discor-
 re pedibus tuis. vt quietez in homine fe-
 licitudo et apto ad suscipienda archana dei
 approbaret. inquietudinem vero repro-
 baret. Iohanes item euangelista non di-
 scurrens et vagans. sed quiescens et recu-
 bens super sacrum pectus dominicu[m] flu-
 entia euangelij de deitatis fonte potauit
 Prothomartir autem Stephanus posi-
 tus in terra genibus vidit celos apertos.
 Vidit ihesum stantem a dextris virtutis
 dei. Veniam pro lapidantibus postula-
 uit. Eius spiritum christo suscipiendum
 comisit. Et saluator mundi affixus cruci.
 genus redemit humanum. Petrus et An-
 dreas vt eum imitarentur crucis suspen-
 di patibulo voluerunt. **N**oli ergo he-
 remitane vagus esse. sed confige corpus
 tuum cruci. ibi sistas. ibi viuas. ibi glorie
 ris. ibi feliciteris. ibi tanq[ua]m inerpugnabili
 arce te recondas. ibi te custodias. cum ea
 confabuleris de sempiternis gaudijs. ad
 eaz cu[m] ecclesia exclames. **D**uraxue spes
 vinea. ad eam cum apostolo dicas. **A**b-
 su me gloriari nisi i[n] te. **E**rat domini mei
 ihesu christi. **A**d eam cum Helena Con-
 stantini matre canas **D**urax splendor
 cunctis astris. eam cum Eradio Trone
 magnifico tuis in humeris batula. **E**am
 tolle et christum sequere. **I**psum in ea co-
 plectere cum Ioseph ab arimathia. ip[s]um
 in ea osculare et adora euz virgine maria
 ipsum in ea lacrimis laua. capillis ter-
 ge. **E**t vnguento vnge cum magdalena
 pia. **I**psum euz mixtura mirre et aloes cu[m]
 Nicodemo reconde. ipsum in horto ani-
 me tue in sepulcro nouo hoc est puro ma-
 dato. et initiato conscientie tue erga sculo
 linteis inuolutu[m] per pietatis opera se-
 peli. **C**um eo etiam si opus est. mortem
 subeas. et condiaris vt postmodum cu[m] eo
 resurgas interminabilemq[ue] vita[m] suscipi-
 ens requie sempiterna fruaris.

Sequitur sexta co[n]ditio.

tertus

Augustinus.

Consoletur pusillanimes

Comentum.

Ambrosius.

Icut em[im] in archa d[omi]ni erat virga
 et mandatorum tabule. ita et sua
 uisum[us] erat manna recondituz. vt
 p[ro] hoc p[re]lati ecclesiastici sane intelligerent
 no[n] modo adiungenda p[re]cepta p[re]ceptoru[m]q[ue]
 tra[n]sgressores puniedos. v[er]o etia[m] ad p[re]ben-
 du[m] amenu[m] p[ro]solationis manna se p[re]fectos
 alijs erituisse. **I**decirco postq[ua]m de corripie-
 dis inquietis par[is] noster p[re]ceptuz dedit
 iure nu[n]c pusillanimes iubet co[n]solari. **A**d
 quod multiphariam concitatur. et qui-
 dem in primis ad imortale p[ro]potentemq[ue]
 deu[m] aspicientes. qui misericordiaz pater et
 de[us] est tu[us] co[n]solationis. et vt ap[osto]l[us] ait.
Nos in om[n]i nostra co[n]solatur tribulatio-
 ne. **P**erinde veteris testamenti patribus
 sepe numero eos co[n]solans apparuit. **S**ic
 Jacob a facie Esau fugientem. sic israeliti-
 euz popul[u]m a pharaone detent[u]m. sic Job
 innumeris plagis affectu[m]. **S**ic deniq[ue] cu[m]
 temporis plenitudo venisset humanum
 genus tot milibus annoz multis onera-
 tu[m] grauamini b[ea]t[us] fuit p[ro]solatus. **E**t vt sola-
 men hoc publicu[m] amplissimu[m] vberimu[m]
 q[ui] foret misit vnigenitu[m] filiu[m] suu[m]. vt ho[m]i[n]i fi-
 eret. et cu[m] inuisibilis esset videret a nobis.
 et cu[m] in altissimis habitaret quersaret no-
 biscu[m]. et cu[m] impassibilis et sui natura imor-
 talis penitus esset duru[m] crucis pateret tor-
 mentum. acerbissimamq[ue] subiret mortem.
 vt nos ab eterna liberaret morte. **R**esur-
 rexit vt nobis facultatem tribueret resur-
 gendi. **P**ostmodu[m] per dies quadragin-
 ta vt ipse etia[m] in dandis tribuendisq[ue] so-
 laminiibus coeterno sibi patri similis fieret
 pietissime genitrici sue. **P**etro. et alijs
 ap[osto]lis et discipulis suis in multis argum[en]-
 tis apparuit. et tand[em] celos ascendens o[mn]i-
 sua peregrinatione p[ro]summauit. vt se oim-
 exhiberet co[n]solatore[m]. **I**nde et christ[us] hoc
 est vinctus. et fuit. et nuncupari voluit. no[n]
 solum quia ipse vinctus fuit oleo lactice.
 sed quoniam in membris suis vinctus fu-
 it oleo co[n]solationis ab eis. s. oia languo-
 ru[m] genera tollens. **I**nde ip[s]e clamauit. di-
 scite q[ui]a me q[ui] mitis sum et hu[m]ilis corde ac

perinde diceret. Nolite in p̄sidentia vestra elati & asperi esse sed humiles & cōsolatores subditorum. Et rursus. estote miserī cordes. sicut & pater vester misericors est. qui solem. s. solationis sue ori facit super bonos & malos. & pluit aquā solaminis super iustos & iniustos. Præterea spiritus sanctus a patre & filio. vt paraclitus hoc est vt cōsolator missus est. dicite christo ad discipulos. cuz venient paraclitus quē ego mittam vobis a patre spiritū veritatis. ipse docebit vos omnia & suggeret vobis oia quecūq; dixero vobis. **T**ria em̄ inter alia precipua in eo aduentu spiritus sanctus operatus est. Primum beatā virginem & discipulos in vnum congregatos. qui & propter iudeorum metum christi passionem. & recessum eius ad eis adhuc mesti erant cōsolatus fuit. in quo quidem solamine corā regibus & principibus audaciam cōstantiāq; p̄stitit. vbiq; terrarum nomen christi manifestandū. Subinde sapientiam infudit. omniaq; linguarum genera repente edocuit. postremo sic eos in gratia cōfirmavit. vt de cetero peccare non possent ac faciendorū miraculorum tribuit virtutem. **A**ngelicę quoq; mentes ad cōsolandos subditos nos mouēt. Ob eam rem cum dominus ad faciendū iudicium super israel ex hierusalem angelum destinaret. Angelus ipse verba bona & cōsolatoria zacharie loquebatur. Aduēt & nos viri optimi. ceu Tobias Job Paulus Themas. & alij cōplures antique & noue & legis viri p̄cissimi. quorum sequi exempla debemus. **H**inc precellentissimus dei vates in platonum persona. Esaias inquit Spiritus domini sup me. eo q̄ vuxerit me. Ad annūciandū mansuetis misit me. vt mederer cōmris corde. ac vt paulo post subdit. vt cōsolarer om̄es lugentes. Et vero quo pacto prelati spiritū sanctū habēt. qui cōsolator dicūt. & quos mittit cōsolatores facit. qui subditorum nō curant cōsolationem. Aduēt nos opera iusticie. que vnicuiq; prout opus est iubet cōferri. **N**āq; bonis premiū. malis penam. egris medicinam. debilibus restauratiōē. sanis p̄seruationem. felicibus moderamen. & deniq; afflictis solamen tribuit. perinde beatus Gregorius ait. Vera iusticia cōp̄g

sionem habet. Et rursus que est iusticia sine misericordia. Et dauid in psalmo cecinit. **M**isericordia & veritas osculare sūt. Quid est q̄ iusticia & misericordia se mutuo osculantur. nisi q̄ he due virtutes sic inuicem cōiungunt. vt se mutuo cōcomitentur. **A**duent aliorum artificum exempli. **M**edici enim magis dulcorationibus. linitionibus. & suauitatis vnguentis. q̄ cauterio vtunt. Sic medicus noster christus fecit cuz publicano. magdalene. theolonario. zacheo. & alijs innumeris mereretur. sic petrus cū alijs p̄fecit. facere docuit. Sic de samaritano. qui & custos interpretat legis perito parabolā differuit. qui in vulnerati plagas nō solū vinū vt abstergeret. sed oleū vt dolores mitigaret & sedaret infudit. **A**duemur deniq; a maloz fuga. que ex nimia platorū austeritate & solationis p̄ficiētē carentia. **M**az subditi ob eam rem amarissimā vitā ducunt. hinc t̄renoz primo scribit. **I**dcirco ego plorās & oculus meus deducēs a quā quia lōge factus est a me cōsolator bene operandi actionem deperdit. vnde ibidem de hierusalē dicit. **D**eposita est vberem̄ter nō habens solatorē. quo fit. vt a vite politice cōsuetudine sepe discedant. **S**epenumero circa eoz statū q̄q; etiam in se tutissimū vacillant. propterea iudas & Syllas ab apostolis missi in antiochiā sicut actū apostolorū lectio declarat. cōsolati sunt fratres. & p̄firmauerūt. p̄reit cōfirmatiōē cōsolatio. quoniā p̄ solatōez in fidei statu fuerūt cōfirmati. **N**ōnunq; a laborib; cessant. ideo p̄ desertū ambulātib; dñs ne d̄ficerēt māna e celo pluit p̄ inde. **A**p̄ls ad philippēses scribit. omnia possum in eo q̄ me p̄fortat. **P**lerūq; solatione destituti in desperationē labūtar. **I**dcirco ad Thymotheos ait ap̄ls. cōsolentini. s. afflictū. ne forte abundantior iusticia absorbeat qui h̄mōi est. **T**rebro rebelliones iurationes & alia mala innumera in platos machinant. **I**done; testis ē roboam. a quo recessit israel & perpetuo se rebellauit. **Q**uoniaz relicto documēto senū. lenia ceu scriptū est in libro regū loqui noluit. s; p̄que iuente imitat; p̄silia dixit ei pater me; aggrauauit iugū vestrū. **E**go autē addā iugo vestro. **P**ater meus cecidit vos flagellis. ego autē cedam vos

P

scorplonib⁹ Magna item utilitas ex hoc pietatis officio parata. nos mix in modū ad illud exequendū mouere debet. **M**pe offus elemosina. vt parēti nostro gloriosissimo placuit. mūdāt peccata. pro nobis ad dñm interpellit. et in nouissimis fidelissimus ac potētissimus nobis comes et propugnator assistit. At vero elemosinarū duplex est genus. alterū qđ ad corp⁹. alterū qđ ad animā spectat. et vtrūq; septenario explet numero primi generis species sunt. esurientē pascere. sitientē potare. nudū vestire. hospitē colligere. visitare infirmū. redimere captiuū. defunctūq; recōdere. secundi generis species sunt docere ignorantē cōsulere dubitanti. delinquentem corripere. remittere offendenti. sufferre onerosos. pro cūctis orare. mēstū. afflictū. tristē. pusillanimēq; solari. Inde versus aiunt. visito. poto. cibo. redimo. tego. colligo. condo. cōsule. castiga. remitte. solare. ser. ora. Et ceu aīa pstat corpi sic pietatis opera ad spiritū spectantia vntor miter cōparata longe his pstant. quibus carnis occurrit indigētē. Studiosi igitē plati sint ad hoc tā saluiferū op⁹ exequēdū. **S**z qm̄ in omī actione mod⁹ pulcherrima est virtus. ideo quo pacto solari proximū debeam⁹ a beato Gregorio in moralib⁹ adiscam⁹. Luz volum⁹ inquit queimpiā a merore suspēdere. ordo solationis est. vt studeam⁹ prius merēdo ei⁹ luctui p̄cordare. Dolentē nō p̄t consolari. qui nō p̄cordat dolori. quia eo ip̄o. quo amercntis afflictōne discrepat minus ab illo recipit. cui mentis qualitate sepefat. sed emolliri prius debet anim⁹ vt afflictio p̄gruat. p̄gruens inherat. inherēs trahat. Nec ferrū ferro iungit si nō vtrūq; exustione ignis liqueat. durz molli nō adheret nisi prius ei⁹ duricia molecat. Sic nec iacentē erigimus. nisi a rigore nostri stat⁹ inclinemur. quia dū rectitudo stātis a iacente discrepat eum cui p̄descēdere negligit nequaq; leuat. Sed quos debeat p̄latus consolari declarat. cū subdit pusillanimes. pusillanimes quidē sunt qui quodam imoderato timore. ex animi paruitate. pficiscēte sunt affecti. Unde pusillanimitas sic definit. qđ est viciū quo quis in ordinato timore ex animi paruitate procedente se a bonis subtrahit opib⁹. qđ pos

set et deberet agere. nāq; vt a philosophis p̄clare disertū est. Magnanimitas ē virtus media inter audaciā et timiditatem qđ fit. vt sicut temeritas ex nimia animi magnitudine ita et pusillanimitas ex nimia animi paruitate pficiscat. que proculdubio accidia filia est. Namq; huius vicij est de bonis spūalib⁹ p̄stritari. bona vero spūritualia. de quib⁹ p̄stritat accidia sunt finis. et ea que ad finē dirigunt. finis autē fuga p̄ desperationē significat. ab eis vero qđ sunt ad finē discessus quo ad ardua que subsunt p̄silijs p̄ pusillanimitatē generat. Quo ad ea vero. qđ ad cōmunē pertinent iusticiā per torporem circa p̄cepta cōmittitur. Pusillanimitas autē mala multa sunt. Nam sepe numero existimare facit ibi esse crimen. vbi nullū est peccatum. qđ vt plurimū primo p̄uersis p̄tigit. de quib⁹ in psalmo dicit. Repidauerunt timore vbi nō erat timor. Nonnunq; causa est. vt bene operandi ignoret exordiu. de quo ibidem dicit. vbi nō inuocauerūt. qm̄. s. huius inuocatōis initij expertes fuerūt. Trebro a bene inceptis desistere facit. de qb⁹ Hieremias dicit. vidi pavidos terga vertentes. que idcirco vertūt. qm̄ arbitrantur opus qđ aggressi sunt propriā excedere facultatē. cū tñ nō excedat. omnia em̄ bona opa cū dei adiutorio possum⁹. psalmista testante qui ait. expectabā eum. s. vbi qui saluū me fecit. per adiutorij gratie sue. a pusillanimitate spūs et tēpestate. Et ap̄ls omnia possum in eo qui me cōfortat. quicq; et si aliquid ardua aggrediant in eoz tñ p̄gressu p̄ pusillanimitatē titubātes clamitant dicētes. Dñe salua nos perimus. in quoz p̄sona ad suos discipulos fluctuantia maria timētes. saluator noster ap̄d mattheū inquit. Quid timidi estis modice fidei. Et Bernardus ait. pusillanimitas ab ingressione futuri laboris vict⁹ nō terlo sed tuba prosternit. Multū p̄terea pusillanimitas dānosa est. nō solū quia nocet habēti. vix etiā quoniā tanq; morbus p̄taginosos vnus pusillanimitas plurimos timidos reddit. hinc in libro deuteronomio scriptū est. Quis est homo fortis et timolofus i corde puido. vadat et reuertat in domū suam. ne pauere faciat corda frat̄ suoz. sicut ip̄e timore perterritus est. **R**ursus pusillanimitas mix in modū

periculosa est. qm̄ via est qua quis facile in desperationē ⁊ in perniciē labitur. hoc em̄ modo in hominū mētes vt Bernard⁹ ait serpit. Repro bis tribulatio parit pusillanimitatē. pusillanimitas perturbatōez. perturbatio desperatōez. desperatio interiur. Inde fit vt demones pre ceteris infestent pusillanimes. quoniā p̄ eā facile eos ducit ad interitū. nā sicut accipitres colūbas ⁊ ceteras pauidas aues. ⁊ canes lepores. ceruos. caniculos. ⁊ cetera huiusmodi pauida animalia magis insequunt̄ ita callid⁹ hostis mente debiliores q̄ animo fortes libent⁹ aggrediē. ⁊ hec nempe causa fuit. quare poti⁹ euā q̄ adā in ip̄o mundi exordio inuasit. Merito igit̄ ad hāc versutiā. calliditatēq̄. antiqui hostis euitandā gloriosus ap̄ls Paul⁹ hoc pacto Ephesios alloquit̄. Cōfortamini fratres in dño. ⁊ in potētia virtutis ei⁹. In ducite vos armaturā dei. vt possitis stare aduersus insidias dyaboli. Qm̄ non est nobis colluctatio aduersus carnē ⁊ sanguinē. s; aduersus principes ⁊ potestates aduersus mūdi rectores tenebrarū harum cōtra spiritalia nequicie in celestibus. Ob eā rem ecclesiasticus etiā inquit. noli pusillanimes esse in animo tuo. Quid plura. pusillanimes exteri⁹ interiusq̄ patiuntur. Hinc de eis in deuteronomio scriptū est. foris vastabit eos gladi⁹. ⁊ int⁹ pauor pusillanimes etiā ab omnibus inimicis ⁊ vltro ⁊ citro agitant̄. propterea de ip̄is in leuitico habet. Terrebit eos sonitus folij volantis. Et Job. vndiq̄ terrebut cum formidines. pusillanimes sine cessatione afficiunt̄. Unde pusillanimitas recte tribui potest qd̄ in deuteronomio scriptum est. Timebis nocte ⁊ die ⁊ nō credes vite tue. Et mane dices. quis mihi det vesperaz. ⁊ vesp̄e. quis mihi det mane. p̄pter cordis tui formidinē. pusillanimes fallaci ⁊ cōtinua fallunt̄ opinione. Arbitrant̄ em̄ propter id qd̄ in scriptura dicit̄ Beatus vir q̄ semp̄ est pauid⁹. sibi ad virtutē ⁊ felicitatē ascribendā esse pusillanimitatē. cū nō intelligāt de pauore peccādi ⁊ peccatorū penis ⁊ nō de aggrediendaz virtutum timore scripturaz fuisse locutā. Nā i bonarū actionū aggressū om̄is est repellendā formido. Idcirco ad eas erplēdas parēs noster a platis iubet subditis p̄ferri solā

men. cū ait. Cōsolē pusillanimes. Sola t̄ em̄ eos debet. vt mala q̄ ex pusillanimitate proueniunt euitare possint. vt a sancto pposito nō distrahāt. vt ardua ⁊ sancta religionis opa hilariter opentur. vt ⁊ ip̄i prelati ex hoc magno pietatis officio magnā a deo psequant̄ mercedē. Ad camēta aut̄ quib⁹ ad hāc animi egritudinē sanandā vtendū est. sunt diuinū verbum. dei auxiliū. ei⁹ nois inuocatio. bona societas. strariorū pstratio. diuine gratie beneficiū. ⁊ eterne remuneratōis p̄sideratio. Diuinū quidē verbū tante est efficacit̄. vt nemo sit ita remissus. quin ad beateq̄ agēdū p̄ illud reddat̄ audacissimus. Nā si homo homiez sic suo p̄fortat verbo. vt p̄ illud etiā sepenumero ad om̄e gen⁹ mortis equo animo ferendū p̄teat. quāto magis animari debet homo ex diuini verbi p̄citātōe. at vero dei verbū est illud. qd̄ nobis in hoc mari magno ⁊ specioso nauigantibus. in quo sunt reptilia. hoc est innumera genera periculorū ait. Nolite timere. Magnā fiduciā. Magnū ⁊ inexplicabile solamē. qd̄ suscipere debemus. qm̄ ip̄a infallibilis veritas. eterna sapiētia ⁊ omnipotens sermo dei nobis dicit. Nolite timere. ac si diceret. Et licet in periculo p̄stiti sitis. si in me p̄fidit̄. nolite timere. ego em̄ p̄sto adsum liberator defensor ⁊ cōsolator. Ende neq̄ villo pacto naufragiū pati valetis. si mihi absq̄ hesitatōe inheretis. perinde petrū mergi. incipientē increpabat dicens. Hodie si dei quare dubitasti. Quantū aut̄ diuinū auxiliū p̄solet. quis explicabit. hoc ei est in q̄ possum⁹ in oīa. hoc itē est. q̄ sublatō nihil profecto valem⁹ omnes. veritate testate q̄ ait. Sine me nihil potestis facere. ⁊ ideo ip̄m sine cessatōe petētes dicamus. De⁹ in adiutorū meū intēde. dñe ad adiuuandū me festina. S; dicit quispiā. quo pacto nobis adesse dei auxiliū innotesceret. Respōdet questioni psalmi graphus dicens. Non deest. s; per auxiliū deus timenubus se. quod ⁊ ipse testatur apud Esaiam. cum dicit. Nolite timere. quia ego redemi te. tanq̄ si patenter assereret. q̄ ego tibi auxiliū presto sum. timere ⁊ dubitare nullatenus debes. quoniā cū nihil esses creauit te. ⁊ cum tua culpa factane obnoxius esses potestati. proprio

sanguine redemi te. Hinc rursus David inquit. Redimet dominus animas seruum suorum. et non derelinquet scilicet in suo auxilio omnes qui sperant in eo. timor igitur dei et spes in eo solidissima causa erit quod adsit auxilio famulantibus ei. quorum non modo spes. sed ad eos hoc auxilio facta est repromissio. Hinc ad israelitiam Iacob in visionibus Esaię prophete dicit. Seruus meus es tu. elegi te. et non abiici te. ne timeas. quia ego tecum sum. ne declines quia ego deus tuus confortauit te. et auxiliatus sum tibi. Quam magnus est tuamen in omni re bona peragenda diuini nominis inuocatio. Audiamus Salomonem in prouerbijis dicentem. Turris fortissima nomen domini. ad ipsam currit iustus et exaltabitur. Et rursus. omnis sermo dei ignitus clipeus est omnibus sperantibus in se. Et David in psalmo. Vox tonitru tui in rota. ac si diceret. sicut tonitruui voce homines terreni. et eorum aures. que torqueo et rota figurantur surdescunt et obtunduntur. ita diuini nominis inuocatio pauent demones et tentandi fallēdique artem relinquunt. Bonorum autē societas et efficit sit ad consolationem per standam constat ex eo quidem quod boni similes sunt carbonibus ignitis. qui per applicationem flante vento igniunt extinctos. Sic bonis mali. pusillanimes fortibus vniti diuino succenduntur afflatu.

Contra: torum item prostratio nos ad bene operandum facit promptiores. Si enim in militia certamus corporali. quod de uictis hostibus pugnatōres efficiuntur audaciores. ita pessundatis vicijis. debellato sathana facilior nobis est ad virtutes progressus Spiritus sancti gratia cum in mentem hominum fuerit infusa. omnem proisus timorem foras expellit. Testes sunt apostoli. qui ibant a conspectu concilij gaudentes. Quoniam digni habiti fuerant pro nomine iesu contumelias pati. Testes sunt omnes sancti martires. qui in illa confortati nullum genus mortis timebant. Est enim gratia acutus gladius. et in eueribile propugnaculum. quo qui perimuntus est ab omnibus se potest tueri et defendere in cursibus. perinde paulo a se sitinulum amoueri postulanti saluator dixit. Si uicis tibi gratia mea ad te scilicet

defendendum. Et idem apostolus discipulum suum Lytū in ea monet confortandum dicens. Tu autem fili mi conforta re in gratia. que est in christo iesu. Sicut ergo bonus gladius in mundi militia magna est audacia pugnatōri. ita dei gratia cuiuslibet in castris dei constituto. Ubi nunc cum carne. nunc cum mundo. nunc cum principibus eius. nunc cum potestatibus inferorum pugnandum est audaciam fortitudinem. constantiam. mentisque solamē maximum prestat. Hinc beatus Gregorius ait. Celorum hoc est euangelizantium christi fide. virtus de spiritu sancto sumpta est Qui a mundi huius potestatibus contraire non presumunt. nisi eos sancti spiritus gratia solidasset. Quales namque ecclesie sancte doctores ante aduentum huius spiritus fuerint scimus. quoniam timidi et pusillanimes erant et post aduentum illius cuius fortitudinis facti sunt conspiciunt. Certe ipse pastor ecclesie Petrus quate debilitatis quateque formidinis ante aduentum huius spiritus fuerit. Ancilla hostiaria requisita dicat. vna enim mulieris voce percussus dum mori timuit vitam negauit. Et tunc petrus negauit in terra. cum latro confitebatur in cruce. Sed vir iste tante formidinis qualis post aduentum huius spiritus existat audiamus. fit huius magistratum atque seniorum censis denūciatur apostolis. ne in nomine iesu loqui debeant Petrus magna auctoritate respondit. Obedire oportet deo magis quam hominibus. et rursus. si in conspectu dei iustus est. vos potius audire. quam deum. iudicate. Postulemus ergo sine intermissione dei gratiam fratres. ut per eam in eius seruitio fortes et constantes esse valeamus. Postremo contemplari. quantum nostris pro actionibus omnium bonorum largitor sit et hibiturus mercedem ad omnem etiam difficile opus nos reddit animantiores. Quisquis enim vel currendo. vel pugando. vel quouis alio modo operando laborat leues profecto sibi putat esse labores. si magnas sibi futuras arbitrat esse mercedes. Perinde diuus Gregorius ait. quicquid intolerabile pusillanimitas asserit hoc leue et facile spes remuneratio nis ostendit. At vero quis metietur mercedem laborantibus in agro dominico permissam. Quis superne ciuitatis gaudia

inmensurabit. Quis animatis metibus operantium premia explicabit. Hinc dominus noster ihesus christus in euangelio ait. Nolite timere pusillus grex. quia coplacuit patri vestro vobis dare regnum. tanquam si diceret regni promissio vos adiugiter fortiterque laborandum confortet. vos excitet. vos impellat regni inquam promissio vos animet. Cuius regni. non humani. non terrestris. non amissibilis. non corruptibilis. non expugnabilis. sed divini celestis incommutabilis et prorsus invincibilis et eterni. Etsi suletur igitur platus pusillanimes. ut tamen sibi quod subditis merito proficiat. ut utroque quoque oportune dignoscatur salute consulere. tamen quoque regni eterni partesque fiat possessores

Sequitur septima conditio.

Textus. Augustinus.

Uscipiat infirmos.

Commentum. Ambrosius

Uscipere infirmos nil aliud esse arbitramur. quam eis copari. et pro ut eorum exigunt egritudines subuenire. At vero infirmitatum triplex est genus. unum quidem ad corpus tantum. alterum ad animam tantum. tertium ad totum quod ex his partibus constat spectans primi generis species sunt vulnera. fracture. febres. sincopsis. ydropisis. paralisis. distentia. et alie innumere. quibus post primi hominis lapsum pro pena originalis culpe. iure generis humani fuit affectum. Tales quidem infirmi in visceribus compassiois sunt a plato suscipiendi. ut eis medicamenta tribuant opportuna. quod et saluator noster suo exemplo docuit faciendum. qui ut apud euangelista lucam scribitur. super singulos infirmos cuiuscumque generis languoris ad eum ductos manu imponens curabat. quod si ea gratia prelati non valent. medicos tamen accersire non differant. qui pro salute medicinas exhibeant congruentes. perinde Augustinus in superioribus dicit. fiat sine murmure et consilio medicine. ita ut si nolit iubente proposito fiat. quod faciendum est pro salute. Horum autem alii qui sunt ex quadam naturali complexione in-

firmi. quam scilicet debilem habent complexionem. quos prelati sic suscipere tenentur. ut cum eis in victu. vestitu. temporeque recessu cillande complexione dispenset. de quibus parens noster intellet cum dixit. et si eis. qui venerint ex moribus deliciarum aliquid alimentorum. operimentoque vestimentoque daret. quod aliis fortioribus. et ideo felicioribus non datur. non debet aliis molestus esse. Et hoc ideo quoniam nimia corporis debilitas ut in quadam sua inquit epistola. etiam vires anime frangit. mentis quoque ingenium marcescere facit

Secundi generis species sunt. superbia. invidia. blasphemia. rancores. infidelitas et cetera spiritus vicia. que ita egrotare faciunt animum ut ipsum ad mortem ducant sempiternam. de quibus apostolus paulus scribens ad Corinthios ait. Conscientia ipsorum cum sit infirma polluitur. Et scribens ad romanos inquit. infirmum in fide assume. Assumeendi autem sunt a platis. ut in primis pro ipsis ieiunet et roget. quatenus ex sua pietate deus tam gravis et periculosa vicia ex eorum cordibus evellet. quoniam hec sunt illa demoniorum genera. que ut saluator inquit. non nisi in ieiunio et oratione expelluntur. Subinde ad confessionem humiliationem et cognitionem veritatis sunt inducendi. postmodum niti debent prelati ut repulsis viciis oppositas illis virtutes in eorum mentes personam doctrinam. per exempla divine scripture. et per crebros actus virtuosos inducant. Tercij generis species sunt. ira. accidia. gula. luxuria. stulticia. necesse hominum. malorum spirituum vexationes. et alia hominum. quibus proculdubio habitat in felice animi simul et corpore affici humanum. pro ira quidem corpus succendit. Quoniam ut ab Aristotele est definita ira. est accessio sanguinis circa cor. Ita pro ea labia pallent. dentes stridere. et cum cetera fere extremitates per sanguinis ab eis recessum tremore agitant. Per accidiam et gulam. torpor et putredines in corpore generantur. et sic quidem ut plures sicut dicitur solet. mactet gula. que interficiat tela. Per libidinem attenuantur vitales spiritus. et exhausto naturali vigore miserabilis vita extinguitur. Et ideo apostolus ait. Qui fornicatur. in corpus suum peccat. ipsum. scilicet ad debilitatem. et tandem ad interitum ducet. quod

aut animam inficiant. Hinc quidem. Quoniam non solum inter mortalia. sed etiam inter capitalia computantur crimina. rursus de homicida saluator dicit. qui gladio ferit gladio perit. hoc est gladio iusticie perire debet. Et insuper frequentibus homicide pauidi inconstantes torui. et paralytici. sicut in libro Beneficis primus paricida Chaim idoneus testis est. efficiuntur. Adens item indebitate occidentis iure patitur quoniam contra ius nature. ius gentium. ius digito dei scriptum. et ius pontificum operatur. Stulti quoque et ab immundis verati spiritibus multa corporis patiuntur incommoda. multumque penis et doloribus afficiuntur corporeis. animus vero ipsorum sic infirmatur. ut omni usu destituatur rationis. Hos omnes infirmos sic prelati suscipiant. ut prius eorum mentis. subinde corporis saluti consulant. Vexatis quidem in nomine iesu et aliorum diuinorum nominum inuocatione. euangelicorum lectione. exortationibus. orationibus. et crebris deuotionibus diuini auxilii inuocationibus medeantur occurrant demeritis. cum cordis et cerebri confortationibus cum tetricis locis. detentione. et alijs iuxta medicorum consilia. medicamentis. iracundos. mites. libidinosos. castos. gulosos. abstinentes. et temperatos pro viribus efficiant. homicidas ad satisfactionem. ad postulandam veniam ad remittendas iniurias ad contritionem. luctum. et ad alia remedia salutis inducant. Suscipiant item eos in protectione et defensione. et omni opportuna custodia. ne ab aduersariis ledantur in cursibus. Omne item sanitatis genus. et que ad corpus. et que ad animam. et que ad ex his compositum spectat quedam circui imperfectio. que afficit illius generis nouitios que tanquam paruuli et ad paruulorum nutrimenta in charitate sunt suscipiendi exemplo apostoli. qui de his scribens ad Corinthios ait. Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus. hoc est in fide perfectis. sed quasi carnalibus id est adhuc imperfectis secundum carnem uiuentibus tanquam paruulis in christo lac potum vobis dedi. non escam. Sed potum. Cum nonnulli prelati sint. qui non uiscera pietatis. sed potius crudelitatis infirmis ostendunt. qui non modo pabulo suauitatis paruulos alunt. sed iam nutritos felle amaritudinis necant. qui non sapunt sed oc-

cidunt. qui non patientes suscipiunt. sed a subditis susceptos expellunt. qui non fractos consolidant. sed solidatos frangunt et diripiunt. hi uerum eorum animam uerterent in iob quo cum ab infantia miseratio creuit. uerum aspiceret ad Thobiam. quem pietatis obsequia fecerunt immortalis. uerum contemplarent apostolum paulum. qui ob eius charitatem dicere solitus est. Quis infirmatur et ego non infirmor. uerum beati Petri meditentur uita. qui per misericordiam ad sanandos uerumque hominis languores peruenit. uerum deditus erat. ut oculos mentis in christum iam in excelsis se dentem dirigeret. qui ob imensam erga nos charitatem suam. omnes nostros languores ut Esaias inquit. tulit et dolores nostros portauit. uerum Augustinum. Ambrosium. Hieronymum. Ilicolum. et alios ueros pastores animarum secum putarent. qui pro sanando grege sibi commisso. nullum prius recusabant laborem. Uerum denique saperet et intellexeret et non summa prouiderent. in quibus auctor pietatis per ceteris pietatis examinator nabit et iudicabit obsequia. Sciant igitur fideles prepositi animarum languentium sibi curam esse commissam. Ideo patres non oster ad eos iubendo ait. ut suscipiat infirmos. quod si absit minime fecerint. audient iratum et omnipotentem iudicem per Ezechielem dicentem ue pastoribus israel. qui pascebant semet ipsos. Nonne greges a pastoribus pascebant lac comedebatis. et lanis operiebantini. Et quod crassum erat occidebatis. gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis. et quod egrotum est non sanastis. quod fractum est non alligastis. et quod abiectum est non reduxistis. et quod perierat non quaesistis. sed cum austeritate impabatis eis. et cum potestate. Et disperse sunt oues mee. eo quod non est pastor. et facte sunt in deuorationem omnium bestiarum agri. et disperse sunt. Errauerunt greges mei in cunctis montibus. et in uniuerso colle excelso. et super omnem faciem terre disperse sunt greges mei. et non erat que requireret. propterea pastores audite uerbum domini. Uiuo ego dicit dominus deus. quod pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam. et oues mee in deuorationem omnium bestiarum agri. eo quod non esset pastor. neque enim quaesierunt pastores gregem meum. sed pascebant pastores semetipsos. et greges nostros non pascebant. Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu

nu coꝝ. ⁊ cessare faciã vt vltra nõ pascant gregẽ meũ. nec pascãt ampli⁹ pastores semensos. ⁊ liberabo gregẽ meũ de ore eorũ. ⁊ nõ erit vltra eis in escã. Ecce ego ipse requirãz oues meas. ⁊ visita bo eas. sicut visitat pastor gregẽ suuz. in die qñ fuerit i medio omiũ suaz dissipataz. sic ego visita bo oues meas ⁊ liberabo eas de omib⁹ locis. in quib⁹ disperse fuerãt i die nubis ⁊ caliginis. ⁊ educã eas de populis. ⁊ cõgregabo eas de terris ⁊ inducã eas i terram suã. ⁊ pascã eas in montib⁹ israel. in riuis. ⁊ in cunctis sedibus terre. in pascuis vberimis. pascã eas. ⁊ in montib⁹ excelsis israel erũt pascue eaz. Ibi requiescẽt in herbis virentib⁹. ⁊ in pascuis pinguib⁹ pascẽt sup mōtes israel. Ego pasco oues meas. ⁊ ego eas accubare faciã. qđ perierat requirã. ⁊ qđ abiectũ erat reducã ⁊ qđ fractum fuerat alligabo. ⁊ qđ infirmũ fuerat cõsolidabo. ⁊ qđ pingue ⁊ forte custodiã. ⁊ pascam illas in iudicio ego dñs om̃ipotens. Tremendũ iudiciũ. Pauendã sententiã. Amara diem. in qua inexorabilis ⁊ inflexibilis iudex de manu p̃latorũ oues suas exquiret. tũc om̃es negligẽtiẽ. om̃es incurie. om̃es rapine. om̃es extorsiones. om̃es simonie. om̃es iniusticie. om̃es simulatões. om̃es deniq; impietates patebũt. patefacte reprobiabunt. exprobrante. q̃ acerrime punient. pascite igit̃ p̃lati diligẽter nũc oues vestras. ne tunc vos in desperationẽ p̃bulum fiat̃ in infernoz. Suscipiat̃ infirmos. ne perpetuis afficiamini cruciatib⁹ Misericordiã cu; subditis vestris agatis ne summis miserijs subditi semp sitis.

Sequitur octaua conditio.

Lectus. Augustinus.

P Atiens sit ad omnes.

Commentũ. Ambrosi⁹

⁹ Virtus animi. que patientia dicit̃ profecto tam magnum dei donũ est. vt etiaz ipsius qui eam nobis largitur patientia prediceť. quo fit vt p̃latus qui vicem dei gerit in terris si recte p̃esse recteq; gubernare affectet. patientia

⁹ p̃ditus sit oportet. Spectat enim ad p̃latum in scatera iusticie suas librare acti ones. Et vero in hoc mens iusta ab iniusta discernitur. q̃ omnipotens dei laudem inter aduersa confiteatur. q̃ non cuz casu glorie exterioris cadit. Idcirco apostolus Iacobus aiebat. Ira viri iusticia dei non operatur. Spectat ad p̃latum sanam doctrinã subditos docere. Et eiz sana doctrina viri sicut beato Gregorio in moralibus placet per patientiam nõ scitur. Tanto ergo quisq; minus ostenditur doctus. quãto conuincitur minus patientis. nec enim potest veraciter bona docendo impendere. si viuendo nesciat mala tolerare. Preclare igitur a parente nostro in cõmentarijs psalmoz assertum est Om̃es iniquitates que sũt in terra ad tempus. omnes felicitates hominum maiorum. omnes labores iustozum. medita ti die ac nocte legem dei. que ad verum p̃latum verumq; doctorem spectat. nullos esse. omniaq; equo animo tolerat. Spectat item ad p̃latum animo esse fortem sed quo pacto fortis erit. si quidẽ impatiens erit. si quidem per impatientiam frangatur. Quid enim aliud est fortitudo animi. nisi in aduersis tolerãtia. perinde marcus tullius in rhetoricis ait. Fortitudo est immobilis inter aduersa gloriosa animi claritudo. res arduas pulcre administrans. que nec aduersis in festando frangitur. nec prosperis blandiendo eleuatur

⁹ Et gloriosus antistes Ambrosius in egregio officiorum volumine inq̃t. Nõ mediocris animi est fortitudo. q̃ sola defendit ornãmẽta virtutũ oim. ⁊ iusticia custodit. q̃ in exptabili p̃lio aduersus oia vicia decertat. inuicta ad labores. fort̃ ad pericula. rigidoꝝ aduersus voluptates. vt avaricia fugiet. tanq̃ labẽ quandã. q̃ virtutẽ effeminat. iure igit̃ parẽs noster p̃lato iubet vt patiens sit ad oēs. vt sua. s. iusticia doctrina ⁊ animi fortitudo omnibus eluceat. vt sua quoq; omnibus splendeat p̃fectio. Etenim perfectus nemo est. q̃ super mala proximozum non est. qui enim teste Gregorio. equanimiter aliena mala non tolerat. ipse sibi per impatientiam restis est. quia ab om̃i plenitudine lōge distat. Abel em̃ renuit esse quẽ Laym malicia nõ exerceť Sicut in tritura palee grana

plemuntur. sic flores inter spinas prode-
unt. et rosa que redolet crescit cum spina
que pungit. ut sua insuper fulgeat sapien-
tia. Quoniam sicut ad simplicianū scri-
bit Ambrosius. Sapiens non metu frā-
gitur. non potestate mutatur. non atolli-
tur prosperis. non tristib⁹ mergitur. Ubi
ergo sapiētia ibi virtus patientie. ibi con-
stantia. ibi et vera animi regnat fortitudo
Deinde Salomon ait in puerib⁹. Qui
patiens est multa gubernatur sapientia.
qui autem impatiens est exaltat stulticiā
suam. et pauloante dixerat. impatiēs ope-
ratur stulticiam. et vir versut⁹ odiosus est
ut deniq⁹ innumeras eius mereatur lau-
des. premia et merita assequatur. Quis
enim preconia et merita patientie poterit
explicare. Patientia enim legis est pleni-
tudo. iuxta apostoli Pauli sententiā di-
centis. Alter alterius onera scilicet p pa-
tientiā portate. et sic adimplebitis legem
christi. Patientia est que omnia vincit ad-
uersa. non colluctando sed sufferēdo. nō
murmurādo. sed gratias agendo. ipsa est
que totius voluptatis abstergit. ipsa est
que limpidas animas deo reddit. ipsa est
religiosi viri omnium laborum ac dolorū
spe futuram rerū. et summi dei amore gra-
ta tolerantia ipsa deniq⁹ est acquirende fe-
licitatis offensio. per facile enim est vestē
contemptam habere. inclinato capite in-
cedere. velum super oculos dimittere. sed
verum humilem ut ad probam inquit
Augustinus Patientie ostendit iniurie
conferamus igitur nulla esse bona. q̄ agi-
mus si patientie non conficiantur virtu-
te. Sane igitur. q̄ sepe replicauimus. a
Marco Tullio in preclarissimis officio-
rum libris dictum extitit. Nihil esse patie-
tia cum constantia iuncta laudabili⁹ ar-
bitrandum. Sed quia p̄munitum ani-
mum patientia habere nequiuim⁹. nisi cau-
sas euentū impatiētie. diligētē anotan-
dū est. q̄ quinq⁹ sunt q̄ impatiētie effici-
unt hominem. status. scilicet magnitudo. infir-
mitatum acerbitas. rerum agendarū co-
pia. colere vel melācolie excessus. et celesti-
um corporum influxus. Namq⁹ potentes
viri. quoniam qui eorum reprimant furo-
rem non habent per quā facile irascuntur.
et proprie confidentes virtuti existimant
neminem. nec ab aliquo possunt quicq̄

nisi inflatis accipere auribus. Bene igit̄
a Salomone dictum est. Secundum li-
gna silue. sic exardescit ignis. et sicut homi-
nis virtutem. hoc est potentiam. sic iraci-
dia illius erit. q̄ Pharaonis. Habucho
donosor. Habal. Sengherib. Heronis.
et aliorum multorum rabies. ostendit. q̄
propter eorum maximum potentatū re-
pleti furore impatientissimi effecti. nō so-
lum homines. sed deū etiā viuente blas-
phemabant et aspernabantur Infirmi
item egritudinum commouentur acerbis-
sime. Quis enim in vniuerso orbe terra-
rum Job vnq̄ fuit patientior. et tū multa
q̄ impatiēs suis loquebat̄ amici. cū vi-
senti solandiq⁹. gratia ad eum se confere-
bant. Denum vehementes negotio-
rum occupationes mentes hominū mo-
uere solent. sunt cū tanq̄ musce pungen-
tes. et importune vexatēs. Hinc recte Isra-
el sabbatum quod interpretatur requies
accepit in munere. quia contemplatiui. et
deū videntes. in solius dei visione et me-
ditatione quiescunt. Egiptus autem mu-
scarum percutitur multitudine. quoniam
tenebrosi angustiati. et negotiatores ho-
mines a mordentibus muscis. hoc est a
vanis curis rerū terrenarum iugiter mo-
lestantur. Colerici deniq⁹ propter ve-
hementem et subitanēam sanguinis ebul-
litionem. Melancolici vero propter tedi-
um vite quo cōmuniter ob nigri fellis ex-
uberantiam afficiuntur sic impatiētes fi-
unt. ut amicorum contemnant affatum.
humanamq⁹ fugiant conuersationem.
Nōnunq̄ etiā ab astris quib⁹ quo ad
corp⁹ subijcitur. commouent. p̄inde marci-
ales. saturnini. et lunares in 9° aīo q̄eti-
min⁹ pacifici. minusq⁹ patientes sunt. et qm̄
plati sublimi onerent fastigio. gubernādi
p̄stauant cura. q̄tidianis distrahur ē ne-
gocijs. laborib⁹ plimis. et crebris afficiūt
ifirmitatib⁹. multas habet i patientie occa-
siones. Aderto ne frāganē p̄ceptor nō
eos monet ut patientes sint ad oēs. i. circa
oēs causas pariūde impatiētie cauti sint.
ita ut nō dignitatē celsitudine. nō laborū
et negotiorū distractione. non infirmita-
tum exardescant languoribus. et si ab ali-
qua naturali cōplexione. vel astroz agy-
tentur influxu. medicamenta adhibeant
sapiētie. qm̄ sapiēs. et nature et astrū dñā.

Rursus patietes sint ad omnes. hoc est cir-
ca omnes. et quascumque imminentes causas. et
quod si diceret. cunctas pertractandas causas.
etiam quicquid arduas equo animo placabi-
liq; vultu pertractet. Et itez patietes sint
ad omnes. scilicet subditos. Habet enim sub se pri-
vati doctos et ignaros. humiles et superbos.
infirmos et sanos. prudentes et insipientes
nobiles et ignobiles. et alios aliarum aditio-
num. quos ita omnes complecti debet. ut omnes
iuxta suas sufferat aditones. et hoc magis
in munere videtur sensus literalis. Non tamen
inconvenienter interpretamur. si ad subdi-
tos. et ad alios etiam quoscumque litteram re-
feramus. Quonia plati non solum suos in-
feriores. vix etiam superiores. equales. et
demum omnes homines et omnium hominum.
quo ad licet. debet equo animo sufferre in-
iurias. Sic a beato Gregorio patien-
tia definita est. cum in libro omeliaz inquit.
Patietia est aliena mala equanimiter per-
peti. extra enim quocumque qui mala irrogat nul-
lo dolore morderi. Aliena enim mala absque
proius alicuius hominum generis distin-
ctiue toleranda esse insinuavit. ut per hoc
intelligeret omnem hominem hoc amplissimo
patietie munere ab omni homine esse to-
lerandum. Saluator quoque noster cum ius-
sit a nobis vestros diligere inimicos. bene-
facere his qui nos oderunt. et nostris pro-
persecutoribus et caluniantibus orare. non
ad unam tantum nos coangustavit natio-
nem. vix erga totum genus humanum suum de-
promisit mandatum. ita ut a quocumque et ubi-
cumque. et quicumque lacessiti fuerim iniuria
illi parcere. illi benefacere. et pro illo ora-
re debeam. Pretercundum tamen non est. quod
tribus modis vix exerceatur patietie. Alia
namque sunt que a deo. Alia que ab antiquo
adversario. Alia que a primo sustinemus.
A proximo namque persecutores. Damna et
humelias. Ab antiquo adversario tem-
tamenta. A deo autem flagella toleramus.
Sed in his omnibus modis vigilanti animo.
ut beatus dicit Gregorius. semetipsum de-
bet mens circumspicere. ne contra mala primi
pertrahatur ad retributionem mali. Ne contra
temptamenta adversarii seducatur ad dele-
ctationem vel consensum delicti. Ne contra
flagella opificis proumpat ad excessum
murmurationis vel blasphemie. Dili-
genter quoque advertamus quod sepe aduer-

sarius callidus eum paratam mentem ad
tolerantiam videt quid ab ea maxime dili-
gatur exquirit. et ibi laqueos scadali inse-
rit. ut quo magis res diligit. eo per eam facti-
lius patietia turbetur. propterea beatus Pe-
trus nos vigilare monet. ne scilicet in suis
comprehendamur insidiis. In divinis
autem flagellis Job imitemur in omnibus
tribulationibus dicentem. Dominus dedit. domi-
nus abstulit. Sit nomen domini benedictum
Quis enim dedit divitias. deus. Quis fili-
os. viros. status. bonas valitudines tri-
buit. deus. Quis prudentiam. sapientiam. et ho-
nores largitur. est. deus. Non ergo ista nostra
sunt sed dei si ergo horum quidpiam aufert non
nostri tollit. sed quod suum est repetit. Sane er-
go et recte dicimus si cum Job dicimus. Dominus
dedit. Dominus abstulit. Sit nomen domini be-
nedictum. Benedicere enim deum debemus. et
ei gratias agere. quonia illa nobis concessit.
quia in illis nos experitur. quia per il-
lorum ablationem perficimur. si equo animo
illam toleramus. bene ergo in com-
mentarij psalmoz flagellis divinis cesus
consolatur. Augustinus dicens. fili. si plo-
ras sub patientia plora. Non cum indi-
gnatione. Non cum typo superbie quod pa-
teris ferre. Unde quod plangis medicir-
na est non pena. Castigatio non damna-
tio. Non repellere flagellum. Si non vis re-
pelli ab hereditate. Non attendere quam pe-
nam habeas in flagello. Sed quem locum
in restamento. Et beatus Ambrosius super
Beati immaculati. illud profecto magnifi-
cum esse inquit. Si subiectus contumeliosis
iudicium dei laudes. Si veratus egritus
dine iudicia dei deprecetur. Si te inopia non
reuoceat. quo minus laudes iusticiam dei
Et Cassiodorus cum illud cytharedi. Volun-
tarie sacrificabo tibi interpretaretur ait. Volun-
tarie deo sacrificant. qui inter angusti-
as passionum iugiter gratias agunt. Qui
cum omni humilitate siue digne. siue in-
digne depositi sunt. deo iudicium derelin-
quunt. et patienter sustinent quod de se iudi-
catum est. isti et a deo misericordiam conse-
quentur. et frequenter tum ab eo. tum ab
hominibus in gradum et gloriam. quam
amiserunt reuocantur. Namque multo ma-
gis bonis omnibus abundavit Job. cum per
sui patientiam. et si agnoscere a largitore deo
ad illa fuit restitutum. quod locuplet esset ante

demolitoie sathana illis priuaref. In
malis ho q a primis inferunt imitemur.
Xenophantē. q̄ cuidā sibi maledicēti inq̄t
tu maledicere didicisti. ego cōsciētia teste
didici maledicta h̄tenere. Imitemur Dio
genē. cui cū quidā diceret. vituperāt te ml̄
ti. R̄ndit. Optet sapientē ab insipientiuz
ore deferi. Imitemur Tacitū Qui i sena
tu lutio metello sibi male dicēti dixit. fa
cile est in me dicere qz ego r̄nsurus nō sū
inde a tacēdo. Tacit⁹ quasi tacēs dicit⁹ est.
S; q̄s est iste tacit⁹ quē seq̄ z imitari debe
mus. nisi dei z hois fili⁹ x̄ps h̄iesus. q̄ vt
a sybilla Erythrea p̄dictū extitit i senatu
iudeoz colaphos accipēs tacuit z quasi
agn⁹ ad ocellionē duct⁹. vt Esaiā vaticī
nat⁹ est. Obmutuit z nō aperuit os eius.
Dic in quā est ille p̄clar⁹ z crimi⁹ doctor
patiētē. quā vt alios doceret in euāḡ. lo
quitur. Audistis qz dictū est antiq̄s. Cucu
lū p̄ oculo. dente p̄ dente. ego aut̄ dico vo
bis. nō resistere malo. sed si q̄s te pcussit
in dexterā marillā tuā. p̄be illi z alteram.
Et ei qui vult tecū in iudicio p̄tendere. z
tunicā tuā tollere. dimitte ei z palliū. z q̄
cunqz te angariauerit mille passus. vade
cū illo alia duo. Qui aut̄ pent a te. da ei
z volētī mutare a te ne auertaris. Imite
mur aplm̄ dicentē. Noli vinci a malo. sed
vince in bono malū. Magna em̄ virtus
est. si non ledas. a quo lesus es. Magna
gloria ē si cui nocere potuisti parcas. No
bile vindicte genus est ignoscere victo. z
rursus eundē imitemur apostolū. q̄ iubet
nos sufferre insipientes cū sim⁹ sapientes.
Architā z socratē imitemur. q̄ delinquenti
seruo supplicii p̄p̄cerūt. Cū irati erāt
Aristoteles etiā vt patiens cōmendaretur.
m̄ltas irate z importune iugis fuit con
tumelias z iniurias p̄p̄sus. qz si hi pro
pter hominū cōmendationē patiētes esse
voluerūt. q̄re magis nos p̄pter dei gl̄iaz
patiētes esse debem⁹. Ad p̄fectā aut̄ pa
tientīā cū primo habēdā. octo sunt grad⁹
Prim⁹ q̄dē vt Jobāni chrysostomo pla
cuit. nō incipere iniusticiā. Sc̄ds postqz
inceptū est equalib⁹ nō vindicari. Tercī⁹
est nō facere verātī ea q̄ passus es. s; quiete
sc̄re. Quart⁹ tribuere seipm̄ in patiēdo
mala. Quint⁹ est amplius tribuere q̄ ille
fecit. Sext⁹ nō odio habere q̄ opatur hec
Septim⁹ est diligere. Octau⁹ bene facez

re. Non⁹ p̄ ip̄o deū dēp̄cari. per hos qui
dem grad⁹ quisqz ad vere patientie ap̄
cem scandit.

Sequit̄ nona conditio.

Textus.

Augustinus.

Disciplinā libēs habeat. metuen
dus imponat. z q̄uis utrūqz sit
necessariū. tū plus a vobis amari
appetat q̄ timeri semp cogitās se pro vo
bis red dituz esse rationē.

Commentū.

Ambrosi⁹

Patrisfariā sumi disciplina solet
q̄ vno quidē modo pro habitu spe
culatiuo a doctore. s. in discipulo
recepto. de quo apud p̄hilosophos crebri
us est sermo. vnde de hoc discipline gene
re in suis p̄ceptis inquit pythagorae.
Lui breui tpe p̄ pudore disciplinā nō pa
tiētīd est nō a doctēte recipit om̄i tpe i pu
dore in sciētie p̄manebit. Altero modo p̄
habitu morali. Nā cū aliquē bonis mor
rib⁹ p̄ditū intuemur. ip̄m bene disciplina
tum dicimus. Eo modo Lypuanus do
ctor egregius eam esse membroy omniū
ordinatū motū dicentemqz dispositionē
in cunctis rebus peragendis d̄finiuit.
De qua Stoicus Seneca ait in libro de
moribus. educatio z disciplina mores. fa
cit. Tercio p̄ actū penitētice. sic ieiunia vi
gilie. vestes asperitas. strati durities. sa
stigationes. z flagella quecūqz siue a de
siue ab homine illata discipline nomē ha
bent. Sic David loquēs ad deū dicebat
in psalmo. Disciplina tua correxit me in
finez. disciplina tua ipsa me docebit. Sic
Esaias de christo loquēs ait. Disciplina
p̄pacis nostre sup̄ euz. z luore eius sanati
sumus. Postremo p̄ ipsa accipit correcti
one. sic Salomon i p̄ouerbijs dicit. No
li subtrahere a puero disciplinā Sic apo
stolus ad Ephesios scribēs parentib⁹ iu
bet. Et vos patres inquit educate filios
vestros in disciplina z correctione domi
ni. z q̄qz ad hos om̄es modos text⁹ pos
set referri. ad tres nihilominus postremo
sensus literalis conuenientius dirigitur
Nāqz corripere. bonis morib⁹ imbuere

penitentis vel pro commissis. vel pagen-
dis meritis afficere platus subditos de-
bet. perinde beatus Bernardus super can-
tica dicit. Iugo discipline insolentia mo-
rum edomanda est quo visus duris ac diu-
nis senioꝝ attrita legibus humiliter et sanef-
ceruicosa voluntas. bonumque quod in se natu-
re supbiendo amiserat obediendo recipiat

Quibus quidem discipline generibus tanto
vehementius se subditi submittant. quanto
placida et illis sequuntur ornamenta. At
hoc disciplina custos spei. baculum fidei.
dux muneris salutaris. fomes ac nutri-
mentum bone indolis. et magistra est virtutis
disciplina nos facit in christo manere. sem-
per ac iugiter deo vivere. Et ut vir sanctus
Lyprianus in epistola de disciplina et habi-
tu virginum inquit ad promissa celestia. et di-
uina premia nos conducit. e contra. cor quod
sine disciplina est exaltari non valet. quia
humana mens sicut male eleuata in infinis
premitur. sic bene pressa. ceu Gregorius in
moralibus asserit. in sublimis leuatur. Iu-
re igitur Bernardus exclamat. Quod est co-
positum reddit omnem corporis statum. nec
non et mentis habitum disciplina. Cer-
uicem submittit. ponit supercilia. compo-
nit vultum. ligat oculos. cachinnos co-
hibet. moderatur linguam. frenat gulam.
sedat iram. format incessum. quod si tantorum
munerum disciplina predicatur. Iure pre-
ceptor noster demandauit. ut ea prelati
libens habeat sed cuiuslibet opus est. libere
at in quibus deo. qui correctionem iussit facien-
dam. libeat. hoc est libere et placere debet
subditis. qui disciplinandi sunt. quoniam si cum
displicentia ea recipiunt. sue mentis detegunt
insaniam. Salomone testante qui ait. Corri-
ge sapientem et amabit te. corrige stultum et
habebit te odio. Sed ut in inferendis di-
sciplinis subditis prelati libeat. Eis in-
primis quod salutaris sit disciplina proponat
Iuxta illud Salomonis in puerbis di-
centis. Audi fili mi disciplinam patris tui
et ne dimittas legem matris tue. ut addatur
gratia capiti tuo. et torques collo tuo. Ad-
ciat se etiam sub disciplina extitisse. et per eam
ad plature ascendisse fastigium. dicatque ad
eos cum Salomone. Audite filii discipli-
nam patris. et attendite ut sciatis pruden-
tiam. Donum bonum tribuam vobis. legem meam
ne derelinquatis. Nam et ego filius fui pa-
-

tris mei tenellus. et vni genitrici coram matre
mea. et docebat me ac dicebat. Suscipiat
verba mea cor tuum. custodi precepta mea. et
viues. Et quod ad primum vel secundum disci-
pline generibus hec spectare videantur plato-
rum tamen est. ea alijs coaptare generibus.
Subdat tercio. quod non odij. non luouis non
vindictae. non supbie. non cuiusuis ostentati-
onis causa. sed demostrende beniuolentie gra-
tia se dicat disciplinam exercere. et ita re ip-
sa faciat optet iuxta saluatoris verbis in
apocalypsi per os Iohannis dicentis. quos
amo corrigo et castigo. Ad dat quarto bene
disciplinati hominis laudes et preconijs. Anne-
ctat quinto. quod quod de male actis in hac vita
temporalis non capiet disciplinam in altero secu-
lo eternam patietur penam et disciplinam. eoque
pacto de ipso verificabitur quod scriptum est.
Qui factus est in culpa. sapiens erit in pena.
hoc est penam sentiet et cognoscet. Et id quod
Salomone in sapientia inquit. Lassati sumus
per viam perditionis. quia viam domini ignorau-
imus. Ut capiatur item libenti animo disci-
plinam. lecto inducat. quatenus propter modi-
cas et momentaneas quas hic sustinemus
passiones. infinita et eterna erimus gaudia
suscepturi. et quod ad hec tam magna premia
uenire minime possumus. nisi per magnos
labores. dicente apostolo Non coronabit nisi qui
legitime certauerit. Postremo discipline
ostendit leuitatem dicens eis quod christus omni-
bus docuit predicandum. cum dixit. Iugum
meum suauis est. et onus meum leue.
itaque verbis amens in facto corresponde-
at lenitas discipline. Sic enim discipli-
nam libens prelati habebit. quoniam tunc libere et eque
animo subditi illam recipiunt. tunc eis liberes et
beneplacens prelati erit. Iuxta illud quod
Seneca dixit. Leuiter castigatus. reueren-
tiam exhibet castigati. asperitatis aut nimie
increpatio. nec increpationem recipit. nec
salutem. quoniam qui vehementer emugit ut Sa-
lomon in puerbis ait elicit sanguinem. ita
que talis debet esse regiminis moderatio ut
is qui preest ea se circa subditos mensura
moderetur. quatenus arrides ut inquit Gre-
gorius. timeri debeat. et iratus amari. ut eum
nec nimia leticia vilem reddat. nec imode-
rata seueritas odiosum Sed cum adiecit me
tuendus imponat. insinuauit quod quod pre-
latus discretus. dulcis. amens. et miseri-
coris in exercenda disciplina esse debeat. non tamen

sic remisse illa eum vti debere vt sternat
sed seruata pietatis mensura sic viriliter
sicq; strenue disciplinā imponat et iniun-
gat. vt merito sit ab alijs metuendus. ne si-
cut in superioribus astruxit. dum nimius
seruatur humilitas regendi frangatur au-
toritas. Itaq; duo hec amor scilicet et ti-
mor subditorum in vero prelato resplen-
deat. horum tamen prestantior est amor

Ad circo subdit. Et quāuis vtrunq; sit
necessarium. tamen plus a vobis amari
appetat q̄ timeri. vtrūq; nimirum neces-
sarium est. quoniam timor peccatum erpel-
lit. amor vero gratiā inducit. Per alteruz
subditi peccata sibi cauent. per alteruz que
sunt ad bonum regimen reipublice vehe-
mentius ministrant. per alterum contem-
ptus prelati euitatur. per alterum in regi-
dine ipse perficitur. quoniam vinculum
omnis perfectionis est amor. per alteruz
fugantur aduersarij. per alterum fortius
inherent subiecti. per alterum ne nocumē-
ta recipiat custoditur. per alterum in omni
aduersitate iuuatur. quoniam teste **Pa-**
co tullio. Amicitia nunq; intempestua.
nunq; molesta est. sed quoquo te veteris
presto est. scilicet ad te iuuandum. per al-
terum potens habetur. per alterum in ex-
cessibus supponatur. **H**inc **Augustinus**
ait. tantū quis portat. quantū quis amat
per alterum gladius iusticie euaginatuz.
per alterum ad veram charitatem ascen-
dituz. **V**trunq; item necessarium est. secu-
dum scilicet subditorum qualitates. **S**u-
perbi enim rebelles et elati cum rigore et
terrore. humiles vero cum mansuetudinē
et amore sunt oburgādi. **R**ursus vtz
q; necessarium est. secundum scilicet tem-
poris. loci. et cause dispositionē. omnia em̄
vt sapiens ait. tempus habent. quo fit vt
interdum id seuerē. interdum misericordi-
ter castigandus sit. **O**b eā rē. **V**enerabilis
Ugo de nouiciorum instructione inquit
q̄ quis nullo loco disciplinā suam ho-
mo deserere debeat. diligentius tamen ibi
conseruanda est. vbi vel neglecta plurib;
generat scandalū. vel custodita bone imi-
tationis exemplum. **E**t iterum. vtrunq;
necessarium est. quoniam vtrunq; chūst;
it. **N**am nunc de funiculis fecit flagellum
ad verberandos eijciendosq; delinquentes

tes e templo. **H**unc publicanū cōtritus
iustificauit in fano. **H**unc permisit iudaz
suspendi laqueo. **H**unc latrones iussit lo-
cari in paradiso. **H**unc iudeos eternis cru-
ciatibus affecit. **H**unc **P**etrum negantē
oculo pietatis insperit. **D**iscenda est igitur
lenitas seueritati. faciendo q̄dam ex
vtrōq; temperamentū. vt subditi neq; mul-
ta asperitate exaltentur. neq; nimia beni-
gnitate soluantur. **H**oc iuxta diuini gre-
gorij interpretationem nimirum illa taber-
naculi archa signat. in qua cū tabulis et
ga simul et māna erat. quia cum scripture
sacre scientia in boni rectoris pectore cō-
sistat si est virga correctionis et manna de-
bet esse dulcedinis. **H**inc **D**avid ait **V**ir-
ga tua et baculus tuus. ipsa me consolā-
ta sunt. virga em̄ percutimur. et baculo su-
stentamur. **S**it ergo discretio virge que
feriat. sit et consolatio baculi que susten-
tet. **S**ic em̄ dux populū moyses eos ama-
uit. quibus presuit. vt pro eis nec sibi par-
ceret. et tamen delinquentes sic persecut;
est. quos amauit. vt eos etiā domino par-
cente prosterneret. vtrōq; legatus fortis
vtrōq; mediator admirabilis. causam
populi apud deum precibus. causam dei
apud populum gladijs alligauit. **E**t
quāq; vtrūq; necessariū sit tamē pl⁹ in-
quit. a vobis amari appetat q̄ timeri. q̄
nā magis illa deo placet seruit⁹. q̄ et dili-
gentis cordis pcedit armario q̄ et ipso
proficiscit timore. **I**deo ait. **N**ā non dicā
vos seruos. sed amicos. **N**on enim vult
deus vt eum timeamus. tanq; dominum
serui. sed vult vt eum diligamus tanq; pa-
trē filij. **E**t vt pcepta ei⁹ faciamus nō timore
pene. sed amore iusticie. **E**t ideo nō
solū parēs noster **Augustinus**. vtz etiā
Bernardus dicit ad prelatos. **S**tudete
magis amari q̄ timeri. **E**t **I**sidorus. tā-
lem te redde subditis. vt magis amaris q̄
timearis. nec ambigendum est. id a spiri-
tus sancto extitisse. hos tres celeberrimos
doctores vno pene ore in hanc cōuenisse
sententiā. **A**d hoc autem psequendum
vt a subditis scilicet prelatus magis dili-
gatur. **C**aveat sibi in primis superbiam
quoniam sicut in ecclesiastico scriptū est
Adhibilis est coram deo et hominib⁹. **C**au-
ueat subinde sibi cor durum et inflexibile.
quoniam hoc sicut in libro regum legitur.

Fecit Roboam odiosum. id est egregie scriptum est. In mansuetudine opera tua profice. et super gloriam hominum diligenter. et saluator mites beatos esse dicit. quoniam ipsi possidebunt terram. **C**aveat sibi crudelitate. Nam hec Heronem duxit ad interitum. Caveat auaricia. quoniam nequit plebs tollerare esuriam. Ideo psalmista inquit. Si non fuerit saturati murmurabunt. **O**b auaricia qui dem. **C**rasso a babilonijs intercepto. mercurialem aurum absorbenti dictum est. **A**urum sitisti. aurum bibe. Caveat sibi tyrannicam vitam. iniustas tallias iniquas sententias. per has quidem multi subditi in desperatione labuntur. per has alter dionysius syracusanus profugatus est. alter interemptus. **N**on velit singularis haberi. Nam regendi auctoritate modestia. et honestate vite seruata. si alijs conformis fiat. alliciat eorum animos ad eum diligendum. quoniam sicut scriptum est. Omne animal diligit sibi simile. **N**on sit vite voluptuose amator. **N**on iurisdictioni sue rei publice. et subditorum negligetor. per hec enim Sardanapulus regnum amisit. et seipsum cum omni ere suo in ignem precipitavit. et in hoc solum ut inquit Iustinus imitatus est. **P**reclare igitur de Episcopis Ambrosius ait. Quanto pre ceteris gradus episcopalis altior est. tanto si per negligentiam dilabitur ruinam incurrit grauiorem. **N**ihil preterea est quod in tanta deordinationem et confusione inducat sicut negligentia prelatorum. **O**beam enim. ut Bernartus ait. in eis est terra sursum. et celum deorsum. pedes sunt supra caput. et facies est retro. interiora effusa sunt extra. **D**eus ibi perculcat et terra desiccatur. diabolus honorifice recipit. deus vero contumeliose repellit. **T**erra sursum est. et celum deorsum. ubi terrena celestibus preponuntur. pedes sunt supra caput. ubi virtuales despiciuntur. homines vero terrena sapientes ad regimen temporalium viles in honore habent. facies est retro. cum in operibus que videntur bona potentis utilitatis terrena intendit. que merces eterna queratur. **I**nteriora sunt extra cum bona interna negligunt. et exteriora diligunt. **D**eus vero conculcat. et terra desiccatur. ubi deficit caritas. et regnat cupiditas. diabolus honorifice recipit et deus contumeliose repellitur ubi raptores et usurarii cum honore recipiuntur. et magnis expensis procurantur boni

vero paupes. vel repulsam patiuntur. vel male procurantur. et illi quod de peragrissime sinit. ut magis. s. ames quam timeat. roem ipse ponit cum subdit. **S**emp cogitas deo se pro vobis redditurum esse roem. hec profecto cogitare semp debet. qui iudex est aiarum. quod supra se iudicet hunc deum. ut regiminis curam tanto solitius agat. quante se redditurum roem pro commissis sibi apud districtum iudicem pensat. **V**alde enim sollicitas in bono opere si quis in cunctis que agit se cogitat de extremo fine. vnde scriptum est. In omnibus tuis memorare nouissima tua. et in eternum non peccabis. **E**t hoc de casto amore. de quo in presentiarum est sermo. quantumcumque vehementi. pena nemo suscipitur est. nec roem redditurus. quoniam in eo nullus proorsus potest contingere error. **D**etrimens autem excessu vti quod quoniam per eam nonnulli sic frangunt subditi. ut in platum tamquam in tyrannum multa. etiam versus ad principem machinentur mala. **S**ed circa roem ab eis reddenda in primis considerare plati debent. quod de rebus preciosissimis ac precellentissimis sunt roem reddituri. quoniam de aiarum rationalibus ad summi dei imaginem creatis. **I**urta illud apostoli Pauli ad Hebreos ultimo. ipsi videlicet prepositi pugilant quasi reddituri roem de aiarum vestris. subinde non de vna. nec de omnibus solum ceter. verum etiam sigillatim de singulis exemplo saluatoris. qui ad eius patres celestem loquens. ut Johannes in euangelio scribit aiebat. pater sancte quos dedisti mihi ego custodiui. et nemo ex eis periit. nisi filius perditionis. tertio de ipsarum fructibus. ceu vigilantissimus custos Jacob ad Laban dicit. **Q**ues tue et capre steriles non fuerunt. arietes gregis tui non comedi. nec captum a bestia ostendam tibi. ego dandum omne reddebam. postmodum de ipsarum qualitate huic per os Ezechielis ait dominus ad pastores. **E**cce ego iudico inter pecus pingue et macilentum. considerare debent quod deficientes in ratione non leuiter punientur. sed proculdubio aiam pro anima reddent. **I**urta illud quod in tertio regum scribitur. **C**ustodi virum istum. quod si lapsus fuerit. erit anima tua pro anima illius. **C**onsiderent demum. quod non pro commissis solum. sed etiam pro negligenter omissis penam luunt. **P**ropterea Salomon sexto pro uerborum monet. **F**ili mi si spospoderis. p

amico tuo defecisti apud extraneum ma-
num tuam. illaqueat⁹ es verbis oris tui. et
capt⁹ proprijs sermonib⁹. fac qd dico fili
mi. et temetipsum libera. qz incidisti in ma-
num proximi tui. discurre festina. suscita
amicum tuum. ne dederis somnum oculis
tuis. nec dormient palpebre tue. Eruiere
quasi damula de manu. et quasi avis de i-
sidijs aucupis. Quib⁹ quidem de causis
non aliquando aut sepe. sed semper. pre-
ceptor noster inquit. prelati cogitare de-
bent se p subditis deo reddituros esse ra-
tionem. ac perinde promptiores fiant ad
ea facienda que pro ipsis sunt facturi.

f Cum igit⁹ tot sunt oportuna ad rectu reg-
gimen presidentium. no imerito Grego⁹.
dixit. qz ars artium est cura animaru. Et
qz valde pensand⁹ est ad culmen regimi-
nis quisqz qualiter veniat. et q ad hoc re-
cte pueniens. qualiter viuat. et bene viuens
qualiter doceat. Et recte docens infirmi-
tatem sua quotidie cognoscat. ne aut hu-
militas accessum fugiat. aut peruentio-
ni vita contradicat. aut vita doctrina de-
struat. aut doctrinam psumptio extollat.
virtutib⁹ pollens coactus ad regimē ve-
niat. Non vacuus sed coact⁹ accedat. qm
mostruosa res est. vt Bern⁹. ait. Latat gra-
dus summ⁹ et anim⁹ infirmus. sedes pma
et vita ima. lingua magniloquia. et man⁹
ociosa. sermo multus. et fruct⁹ nullus. vul-
tus grauis. et actus leuis: caput canuz. et
cor vanu. facies rugosa. et lingua nugosa
iugens auctoritas. et nutans stabilitas.

Textus Augustinus

i Ade vos magis obediendo no
solum vestri. sed etiam ipsi⁹ mise-
remini. qui inter vos quanto in
loco superiori tanto in piculo maiori ver-
satur.

Comentum Ambrosius

s Uaqz aurelij Augustini inter-
pres sumus. nullo tamen meliori
modo ipsum interpretamur. qz
cum suarum sententiaru ipsum interprete
arcessimus. ob eam rem ipsum sepe nume-
ro loquentem introduximus. ob eaz cam
vt hunc textu sanius excellentiusqz expo-

namus. libet nobis cu eo in libro de ver-
bis dni dicere. Nihil e in hac vita. et ma-
gnum hoc tempore difficilius. laboriosius
ac periculosius epi aut presbyteri officio
sed apud deum nihil beatius. si eo modo
militetur. quo n⁹ impator iubet. Ob gran-
de igit⁹ officij periculum. difficultates. In-
borezqz. subditi misereri prelatorz debent.
id autem faciunt optime. si eis obediunt.
Quippe ex ipsa vera subditoz obediencia.
duplex oritur miseratio. Namqz impatis
obediendo subditi sibi ipsis. subinde eoz
prelatis miserent. Sibi ipsis quidem mi-
serentur. si iussa cōplent. qm sicut no obe-
diendo peccant. peccando x^o in seipos
crudeles sunt. qz seipos odiunt. qm qui di-
ligit iniquitate odit aiam suaz. qz seipos
in seruitute redigunt. qm qui facit pecca-
tum seru⁹ est peccati. qz seipos occidunt
qm peccatum cu consumatu fuerit indu-
cit mortem. Ita ecotra obediendo. liber-
tatem. dilectionem. et vitam consequunt⁹
eternam. iuxta saluatoris sententia. si vis
ingredi vitam serua mandata. ad hunc ite
sensum scriptu est. Adserere aie tue. pec-
cata. s. comissa delendo. et futura emendo.
Subinde subditi obediendo prelati mi-
serentur. qm per subditoz obediencia pre-
lati ab innumeris laborib⁹. difficultatib⁹
et periculis. taz aie qz corporis liberant. q
quanto in loco superiori. tanto in periculo
maiori versant. Unde fit vt leu⁹. est de
plano corruere sic graui⁹ est. vt diuus in-
qt Ambrosius. de sublimi cadere sublimi-
tate. qz ruina que de alto fit. grauiori ca-
su collidit. Et io magna sublimitas ma-
gnam debet habere cautela. honor gran-
dis. grandiori dz sollicitudine circūual-
lan. Cui plus credit plus ab eo erigitur.
Ob eam rez subditi oēs prelato compati
magnope debent. qz illi oēs crediti sunt.
et de eis oibus et singulis est roem reddi-
tur. Transegit qd iam exposuim⁹ et su-
periori sententia. si eni subditi plus ama-
re platos debent qz timere. sane fit vt ma-
gis sint ad obediendu pmptiores. Amo-
re eni hylari⁹ ferim⁹ qcuqz ferim⁹. Amo-
re igit⁹ iuga libenti⁹ subimus mandatoru
qm legis plenitudo e amor. sicut scriptaz
est. q diligit legem adimpleuit. Sed q
nam sint ista maiora pericula. in quib⁹ p-
latus in altiori positus fastigio versatur.

quæ et plibatis intelligi satis possint. nō in inutile videt. illa in vnum q̄ succincte redigere. Itaq̄ presidentes plurib⁹ maiorib⁹ sunt impediti negocijs. Ipse nēpe sunt in q̄s oim hominū oculi sunt cōlecti. Ipsi sunt a quib⁹ oim subditorū exq̄ret rō. Ipsi sunt quib⁹ maiores prepanē insidie. Diuturniora exq̄runt exilia. exq̄sitiora danē flagella. crudeliores inferuntur neces. De aliorū cadetes magis collidunt. collisi tardi⁹ erigunt. Deniq̄ p̄ pari crimie maior cruciant sup̄plicio. p̄ptererea quicūq̄ desiderauerit p̄matum in terra. vt p̄clare dictū est a Eusostomo. inueniet cōfusionē in celo. Nec inē seruos xp̄i cōputabit. qui de p̄matu tractauerit. Nec vnusq̄sq̄ eoz festinet. quō alijs maior appareat. s; quō oibus inferior videatur. qm̄ non q̄ maior fuerit in honore ille iustior est. sed q̄ iustior fuerit ille. p̄culdu⁹ bio est maior.

Textus Augustinus

O dnet deus. vt obseruetis hec oia tāq̄ sp̄ialis pulchritudinis amatores. ⁊ bono xp̄i odore de bona cōuersatione fragrātes. nō sicut serui sub lege. sed sibi liberi sub gratia p̄stituti.

Comentū Ambrosius

K **Q** uenam est rō. vt deū roget quaten⁹ donet ⁊ cōcedat. vt obseruetur hec oia. nisi quia ipse dixit. Sine me nihil potest facere. Itaq̄ de⁹ est omnium rerum p̄ncipiū. forma. ⁊ finis. Quippe vt p̄ncipiū efficit oia. vt forma est oim rerū ordo. vt finis. i. ad qd̄ reducunt omnia. Nec villo ignorantie genere id euz effugit. qm̄ tot⁹ oculus est. qui oia videt. nec loci ab eo tollit distātia. qz tot⁹ pes est. qui vbicūq̄ ē. neq̄ aliqua aufert imbecillitas. qm̄ tot⁹ manus ē. que oia operatur. Hinc parens n̄r sup̄ id qd̄ in orōne dñica dicit. pater noster q̄ es in celis ait. de⁹ est in seipso sicut alpha ⁊ o. In mundo sicut rector ⁊ auctor. In ecclesia sicut paterfamilias in domo. In aia sicut sp̄s in thalamo. In iustis sicut adiutor ⁊ protector. In reprobis sicut pauor ⁊ horroz. Hinc

etiam q̄ alte ad Lucillum stolic⁹ noster Seneca scribens ait. Prope de⁹ est. tecū est. int⁹ est. ita dico Lucilli. Sacer intra nos sp̄s sedet. maloz bonozūq̄ obsuator ⁊ custos. Hic puta nobis tractat⁹ est ita nos ipse tractat. bon⁹ enī vir sine deo nemo est. qd̄ a Socrate pri⁹ assertum fuerat. qui vt Mare⁹ Tulli⁹ in his libris. q̄ sunt de natura deoz meminit dicere solebat. Nemo vnq̄ vir bon⁹ sine aliquo afluatu diuino. qd̄ si ita esse firmiter asserendū sit. vt oim rerum atq̄ bonarū actionū de⁹ sit auctor. sue excelsæ maiestatis serorum suoz mandata q̄s seruabit. nisi ipsi⁹ donet clemētia vt seruent. Nō enim ē volentis velle. nec currentis currere. sed dei miserentis. Perinde sanct⁹ David leuabat oculos suos in montes. vñ pueniret auxiliū ei. Sed in q̄s mōtes nisi in illos excelsos montes eternitatis. patrē. scz filium ⁊ sp̄m. qui oī fine ⁊ p̄ncipio carēt qui penit⁹ sunt imutabiles quoz inaccessibilis est altitudo. quoz fundamentū est inuertibile. quoz agentes sunt fecundissimi quoz noster intuit⁹ clara ē visio inherens. requies ⁊ amplex⁹. ⁊ vera nostra beatitudo. Hi quidē sunt ille triceps mons. cui⁹ radix eterna. cuius basis infinita. cuius pfunditas est abyssus. cui⁹ magnitudo vltra ⁊ citro est incōprehensibilis. Nec in quā illa est essentia. substantia. seu natura. q̄ deitas est. p̄ quam filius. p̄ ⁊ sp̄s sanctus. q̄q̄ proprietatib⁹ distincti. vn⁹ sit de⁹. vnus motor. vn⁹ dñs. qui fecit celum ⁊ terrā. a quo vt adiecit. David suoz extat auxiliū. ad quem oculos corporis ac mentis semp. ceu noster p̄ceptor fecit eleuare debemus. ⁊ ei⁹ humiliter supplicare celsitudini. quaten⁹ suam gratiā donare ⁊ largiri dignet. vt tanti n̄r seruem⁹ p̄cepta parentis. quozū obseruantia spiritalis pulchritudinis iudicemur amatores. **Q** uantis igit extollenda est p̄conijs tantis patri sollicitudo. quaz erga suos. quos in xp̄o genuit filios gessit. vt nō solum tāq̄ ver⁹ doctor. quid p̄sequēdum. quidq̄ euitandū sit docuerit. vt nō modo tāq̄ ver⁹ pastor. que sint suis oibus necessaria pascua demonstrauerit. sed etiam quo pacto illa habeant. operā dedit. illum. s. deprecādo. qui dat escā omni carni. qui dat cibū in tempore oportuno

q 2

his omnib⁹ qui in eū sperant. & aperit ma-
nū suam. et implet oē aīal benedictione.
qui opandi concedit vires. & bene opan-
ti tribuit gloriam. Imitat⁹ quippe est do-
ctoꝝ princeps. gentium doctorem. qui in
oīm suarum epistolarū calce. gratiam do-
mini nri Jesu xpi cū illis. ad quos scri-
pserat. esse rogabat. quaten⁹ p̄ illam. que
docuerat adimplerent. Et porro tā pfe-
fectoꝝ viroꝝ nunq̄ frustra⁹ oratio. quo-
niā David teste. *Sp̄s d̄i est d̄ns. s. ad ex-*
audien- dum omnib⁹ inuocantibus eum.
non tū qualitercūq̄. sed. vt adiecit. inuo-
cantib⁹ eū in veritate. h̄ est his. qui equa-
mente. iusto q̄ animo. equa & iusta postu-
lant ab eo.

Lōmentum

Ambrosius

Taq̄ hoc efficacissimū ē patro-
ciniū. prepotentē. s. inuocare deū
quo vniuersa seruem⁹ mandata.
Roborari enī & illustrari opus est mentē.
& rore irrigari superno. vt iussa compleat
At v̄ ipse immortalis deus splendor est.
nūq̄ deficiens. vita indefessa nō mouēs
fons semp̄ scaturiens: *Seminale vite se-*
minariū. sapientie p̄ncipale principium.
Initale bonitatis initiū. & oīs salunfe-
re actōis infallibilis origo. atq̄ infatiga-
bilis cardo. qđ cū ita prorsus sit. quis am-
bigit. ceu n̄ postulat orator. vt si et alto
donec. cūcta seruare queat. Sed quis ce-
lestium expers est donoꝝ. nisi q̄ labe pol-
lutus est peccati. **P**urgemus igitur ipri-
mis fratres mentem. postulemus deinde
e superis vires. quib⁹ hec oīa que sūt no-
bis. p̄ salute acq̄renda demandata. valea-
mus integre. p̄fecte q̄ seruare. Sed o-
nefandam religiosoz perfidiam. qui vni-
uersa religionis contēnūt p̄cepta. **S**tul-
tam eoz curam. qui aliqua obseruantes.
reliqua aspernant. **I**n sanā alioꝝ men-
tem. q̄ cum p̄fecte cuncta seruare possint.
indimnuta imp̄fecta q̄ delectant⁹ & glori-
ant⁹ obseruātia. **P**rimi quidē nō mo-
nachī. sed demoniaci. nō religiosi sed de-
moniarche sunt appellandi qui demonū
freti nequitia. vniuersa dirūpunt manda-
toꝝ vincula. & rupt⁹ in oīm bonoz ab eis
agitant⁹ deserto. in quo quasi lasciuens
hirc⁹ & indomitus *R*inocerus effrenate

p̄ deuia incedens. in interitum precipi-
tatur. **H**i nimirum excogitare debent. qđ
magna. qđq̄ execrabilis est animoz ia-
ctura. cū sue religionis vota minime red-
dunt. Quippe de religioso statu in socie-
tatem dilabunt⁹ reproboꝝ. & de angelico
fastigio cū demonib⁹ in cruciatus eijcū-
tur eternos. fiunt itē hoīb⁹ ludibrio. plau-
dunt enim eis manib⁹. oēs transeūtes p̄
viam sibilant eis. & super eos capita mo-
uent dicētes. *H*ecce inē ista religio. quaz
audiuistis p̄fecti decoris. sūt abominabi-
les deo. a quo eis p̄culdubio dicitur. **I**n-
gressi contaminastis terrā meam. hoc est
ecclesiam & monasterium. & domū meam
p̄phanastis. & hereditatem meā quā per
religionis obseruantiā. p̄miseram vobis.
posuistis in abominationem. **S**i enī vi-
neam qđ deuastat. torcular ei⁹ demolit⁹.
& sepe qua circūdata ē igne consumit. nō
solum deridendus atq̄ abominandus ē
Sed acerrimo plectendus supplicio. q̄nto
magis q̄ sanctam religionem p̄ manda-
toꝝ contemptū nitit⁹ euertere. nunqđ etiā
religio ipsa vna ex vineis d̄ni sabaorh est
& quid ē ei⁹ sepes nisi obseruantū cetus
quid torcular nisi ipsa mandatorū obser-
uantia corpora in seruitutē redigens. ex
q̄ celeste gaudiū tāq̄ vinū confluit ame-
nissimū. **R**emuneratoꝝ vberime de⁹ vt
ex modica rpalq̄ pena imensam & eter-
nam tribuas gloriam. **Q** qđ igit in execra-
bili rei iudicio. qui tā pulchrā. tā am-
plam. tāq̄ fertilem dei possessionē deua-
stant. hi p̄fecto acriores sunt apus de sil-
ua. & crudeliores singularibus feris. que
vastant & depascunt letas segetes paupe-
rum. hi leonibus voraciores. qui oē ge-
nus inuadūt aīalium. hi deteriores & ne-
quiores his. qđ sacra incedunt tēpla. **E**t o-
vtinam sibiipsis tm̄ neq̄ essent. & nō alijs
darēt offendiculū. prestāt enim hi filij be-
lial his qui in ea boni sūt occasione. vt
malum agant & recedant a via dei. hi v̄o
qui adhuc mūdo viuūt. & religioni affici-
untur. videntes eā destitutā moribus. or-
batam bonis religiosis. repletā transgre-
sionib⁹. & omni genere turpidinis infectā.
deuotionem p̄dunt. & a sancto ad eas in-
trandī p̄posito aīm auertunt. **Q**uocirca
longe illis vtili⁹ extitisset. si ad nullā vn-
q̄ habuissent religionē ingressum. & mult

Dane potius vacassent mercature aut militie q̄ sancte religionis nomen ⁊ habitum deferre. vitam hō omniphariam ducerent religioni p̄trariam. Sane igitur a sapientissimo Lōcinnatore nostro dictū est. Si quid vouisti deo. ne moteris redere. displicet enim ei infidelis ⁊ stulta promissio. sed quodcūq; uouerit redde. Adulto enim melius est. ut mori adiecit. nō uere. q̄ post uotum promissa non reddere. Quare qui se inhabiles ad seruandam sanctam religionē cognoscunt sanctius est eis in seculo uiuere. q̄ ipsam. imo sanctos fundatores. immo deum uerus. ⁊ reum omnium auctorem. in ipsa contemnerent. Sed qui iam eaz̄ professi sunt. summo studio niti debent eam ueluti sponsaz̄ formosissimam complecti. ⁊ sine macula ⁊ ruga seruare illesam. Nam si apud Rechabitas t̄m̄ Jonadab ualuit mandatū. ut sicut in Hieremia propheta scriptum est. non biberent uinum cunctis diebus ipsorum. ⁊ neq; ipsi neq; nati natorūq; uirūq; serus domos ad habitandum edificarent. uineam non plantarent. semen tum non sererent. neq; haberent. sed omnis uite sue tpe peregre in tabernaculū uerent. Si pharisei a deo seniorum seruabant traditiones. Sicut in Euangelio Mathei legit. ut nunq; nisi lotis manibus manducarent. Si Romani eoz̄ sic obediebant p̄sulibus ut pro eoz̄ seruando edito prop̄rijs non parcerent liberis. Si p̄sarū leges atq; medoz̄. nemo. sicut Hieronymo recenset. auderet violare. q̄to magis christicole fidei religiosi suoz̄ sanctorū pat̄z̄ mandata. que non nisi spiritus sancti p̄scripta fuerunt consilio seruare debent. ut sc̄tanq; legitimi non adulteri filij in eoz̄ succedant hereditatez̄. Etenim omnis uerus heres. legem debet sequi paternam. ut ea uidelicet opera compleat q̄ pater iussit faciendā. Perinde Saluator noster Iesus christus dei hominisq; filius iudeis se iactantibus Abraam habere patrem dixit. Si filij Abrae estis. opa Abrae facite. Fatemur qui uel diuum Augustinum. uel Basilium. uel Benedictū. Dominicum. uel Franciscum sibi patres uendicant. eoz̄ opera faciant. ⁊ que faciendā reliquerunt adimpleant. alioquin nō eoz̄ solum. uerum etiā summi dei eos

nō p̄teribit maledictio. quoniā qui eos spernit. deum spernit. qui misit eos quantum tantarum essent religionū propagatores. Quid prodest q̄ nomen habeant habitū deferant. locaue inhabitent religionis. ⁊ mandatores ipsius sint contemptores. Nonne directe eos omnipotētis. q̄ per os Hieremie prophete enūciat. feriet sententia. Aut enim dñs in obedientibus ei. Nunquid ergo spelunca latronum facta est domus ista. in qua inuocatum est nomen meum in oculis uestris Ego ego sum. ego uidi dicit dominus. Ite ad locum meum in sylo. ubi habitauit nomen meum a principio. Et uidete que fecerim ei propter maliciam populi mei israel. Et nunc q̄ fecistis omnia opera hec dicit dominus. Et locutus sum ad uos mane consurgens ⁊ loquens. ⁊ non audistis. ⁊ uocaui uos ⁊ non respondistis. faciam domui huic. in qua inuocatum est nomen meum. ⁊ in qua uos habetis fiduciā ⁊ loco quem dedi uobis ⁊ patribus uestris sicut feci sylo. ⁊ projiciā uos a facie mea. sicut proieci omnes fratres uestros semē effraim. Cum igitur omnis religio. atq; ⁊ omne religionis monasteriū dei domus est. omnes in eo habitantes. ⁊ sue regule p̄cepta non seruantes a facie eijciuntur immortalis dei. Quicquid ergo professio sumus. actione potius q̄ nomine demōstrē. ut nomen. sicut gloriosus antistes Ambrosius ait. cōueniat actioni. et actio respondeat nomini. ne sit nomen inane. Et q̄ non sit deifica professio. et illicita actio. ne sit religiosus amicus. ⁊ inreligiosus p̄fessus. ne uel resistēs. uel repugnās. uel p̄ceptibiliter que religionis sunt omitteat. cū egyptijs paruulos israelitici generis. hoc ē q̄ humiliter in religione deo famulantur necare conetur. ac insuper cū herode nascentem persequatur saluatorē. qui omnis ē religionis cardo. Qui autem regule partem contēnunt. partēq; seruant. parum accuratis attendunt ad illud quod apostolus Iacobus inquit. Quicūq; totam legem seruauerit. offendat autem in vno. factus est omnium reus. Quid est factus est omnium reus. nisi qui legis transgressor factus est. que ex omnibus tāq; quiddam perfectum constat p̄ceptis. Ideo Ap̄tus mox adiecit. Qui

enim dicit non mechaberis. dicit et non occides. quod si non mechaberis. occides autem factus es transgressor legis. quoniam non ex uno precepto tamen. sed ex omnibus lex ipsa constat. Eadem enim est. si per foramen submergat navis. et si tota dissolvatur. quemadmodum par est. si quis per unum. aut plurimum intereat vulneribus nempe talibus apud inferos eveniet quod illi contigit monacho. qui cum in dumento quodam partim monachali. partimque seculari indutus in adulterio comprehenderetur. vir ad ultre ad eum dicit. Domine monache ex hac parte qua veste indutus es monachali. ne excommunicatus sim. non te tangam. sed ex hac qua indutus es seculari bene licet mihi te vulnerare. et sic ea ex parte miser monachus multis perfossis vulneribus extinctus est. Eo pacto quocumque ex peccato quis damnetur proculdubio damnatus est. Qui tandem universa fuerant precepta. sine decore tamen utpote minus pie. minus ferventer. minusque devote et attentente illa complent. salvanter utique. sed per ignem. Nihil enim profecto nisi expurgatissimum et nitore candens intrabit in gloriam. Si enim monache ieiunas fac quod christus adiecit. caput scilicet tuum oleo unguentis misericordie. Si castus es. noli gloriari in castitate tua. ut ex te illam tibi vendices. et fragilem iudices. et detesteris fratrem sed potius deo gratias habeas. agas. et pro viribus referas. qui tibi munus dedit castitatis. et pro fratre ora. ut fortis fiat in temptationibus. et donum recipiat continentie. Si pauper externus. noli dives esse internus. quod prodest rebus carere corporaliter et cupidum insatiabilemque esse mentaliter. Audi quid Saluator dicat. Beati pauperes spiritu. Illi nempe sunt spiritu pauperes. qui divitiis etiam si affluant. cor non apponunt. Si obediens es. fac ut tua obedientia de suo nihil habeat. Etenim quantum de se habere comperta est tantum a sua deficiet perfectione. Et demum si quod mandatum servas. cur te ad mortem ducit transgressio. sic illud serva. ut de illius observantia de circumstantie non te ducant ad cremationem. Ex his omnibus illud tamen hortari valeo. ut quicumque secundum regulam vivere stauerunt et si non ad unguem. ut dicitur. 10. tam custodire possunt. ab his tamen que

regulariter professi sunt non discedant

Lamentum

Spiritualis utique pulchritudinis debet esse amator. qui salutifere legis desiderat esse observator. Quid est spiritualis pulchritudo nisi virtus animi. quid autem virtus nisi habitus mentis rationis consentaneus. Perinde Augustinus in libro de spiritu et anima eam esse habitum mentis bene institute definiuit. Mentem autem bene institutam instar bene instituti regni accipito. quod tunc bene institutum esse censetur. si recte in eo suscipiat. recte imperet. recteque obediatur. Si mens bene instituta est. cum ratione recte consulit. voluntas recte impat. et vires voluntati subiecte bene recteque obediunt. Hec bona institutio quam maximam est anime firmamentum. ab ipsa efficitur virtute. Namque virtus ipsa est. que rationem illuminat. voluntatem inflammat. et ea de vitiorum servitute ad preclarum sublimat imperium. virtus memoriam imbuunt. imbutam conservat. conservatam auget. auctam decorat. decoratam letificat. letificatam ad summum dei imaginem. rerumque omnium similitudines ducit. ductam irradiat. irradiatam ad iuges extollit contemplationem. contemplantem vero omnis oblivionis facit expertem. expertemque quoque efficit capacem summi dei. et rectum domicilium eius. ut ob eius in ea presentiam vere beata efficiatur. Quid plura. virtus regnandi lex est. regentium regulam. regendorum normam. presidentium sceptrum. iudicantium equitatem. pauperum tutelam. oppresorum levamen. domus gubernaculum. et omnis rei publice regimen. Pulchre igitur inquit Seneca. virtus regna urbes ac provincias temperat. fert leges. colit amicitias. inter propinquos liberosque dispensat officia. modo arto sine circumdatur paupertatis. exilii orbitatis. non tamen minor est. si et altiore fastigio in puantem. ex regio in humilem subducitur. ex publico et spacio iure in angustias domus vel anguli trahitur. quoniam exinde fit peccatorum excludium. et tam recte acquirende beatitudinis via. ut non veriti sint stoici in ea felicitatem sancire. Perinde Marcus Tullius Cicero. illum discipline defensor acerrimus in preclaro suarum paradoxarum libro ait. precij quanti estimanda est

virtus. que nec eripi. neq; subripi potest. neq; naufragio neq; icedio amittit. neq; tepe statum neq; tpm perturbatione mutatur qua predicti qui sunt. soli sunt diuites. solum enim possident res fructuosas et sempiternales. Soliq; quod est proprium diuitiarum contenti sunt reb; suis. satq; esse putant quod est. nihil appetunt. nulla re indigent. nihil sibi sentiunt deesse. nihil requirunt. Sicq; in ea omnis desiderij statum locant. Hos autez multu inter viam terminuq; distare dicimus. Ad eni viam qua germani Romam veniunt quis piam recte assererat Romam esse. At enim per virtutem ad summu bonum tanq; per gradus ascendimus. Summu autem bonum non est. quoniam hoc incommutabile est. Illa vero deperdi vel saltu remitti potest. hoc inreferibile ad aliud est. Illa vero propter hoc est. Rursus habentem virtutem contigit quandoq; dormire. et nihil proisus agere. Et insup in maximis malis atq; aduersitatibus fortune positu esse. At vero qui felix est. qm supremu possidet bonum. Diciosus esse non potest. et ois penitus est expers mali. Ideo de illis qui sic felices erunt. veracissima inqt scriptura. Absterget deus omne lacrimam ab oculis sanctorum. et iam non erit amplius neq; luctus neq; clamor. sed neq; vllus dolor. Et tanq; virtus ipsum supremu bonum. vt diximus. non sit. est tamen reuictu iter et indeuium ad illud perueniendi vehiculuz. Est vestis qua induti ad eius admittimur nuptias. Est pulchritudo. q illud nri capitur amore. Est decor q nos tanq; dulciter amplexat. Est odor quo nos ad se attrahit et copulat. Est dulcedo per quam illius gustam; suauitatē. Est splendor. in quo lux illa ineffabilis suam recognoscit similitudinē. Est candidatus ornatus. quo nos ille qui est candor lucis eterne. speculum sine macula dei maiestatis. et imago bonitatis illius nos insigniuit. Est clipeus quo nos imperator ille celestis. de nostris fecit hostibus triumphare. Est insignium. quo dux ille inuictissimus nos suos milites et validos pugnatores extitisse cognoscet. hos et alios virtutis effectus ipse deus. qui solus est. qui est summū bonum velut admiras. sancte per Salomonē anime inquit. q; pulchra

es amica mea. q; pulchra es. oculi tui corubarū absq; eo quod intrinsec; latet. Capilli tui sicut greges caprarum. que ascenderunt de monte galaad. dentes tui sicut greges tonsarū. que ascenderunt de laua cro. Dēs gemellis fetibus et sterilis nō est inter eas. Sicut victa cocinea labia tua. et eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici. ita gene tue absq; eo q; intrinsecus latet. Sicut turris David collum tuum. que edificata est cum propugnaculis. Mille clipei pendent ex ea. omnis armatura fortiu; Duo vbera tua. sicut duo hinnuli capree gemelli. qui pascuntur in lilij. donec aspiret dies. et inclinent vmbre. Vadā ad montem myrrē. et ad collez turris propter que mox transigit. tota pulchra es amica mea. et macula nō est in te. Et vt virtutis beata et felix anima recipiat merita; eam ad se arcessit dicens. Veni de libano spōsa mea. Veni de libano. Veni coronaberis de capite amana. de vertice Sanir et hermon. de cubilibus leonū. et de montibus pardorum. Sed illud nō est pretereundū. q; sicut corporis pulchritudo. ita et anime in duplici. scilicet. qualitat; quantitatisve pportione consistit. Ad eni pulcher quis dicitur. si in magnitudine excessum vel defectu patiat. sed potius quidem monstrū. Neq; si cōis est stature et membra habeat difformia. Quis eni illum appellabit pulchru q; tricubitum hūis corpus cubitalē haberet nasum. Aut q; etiā si mēbra singula pportinata habeat. pulcher esset. si male colorat; esset. Etenim sicut alia mēbra maiora alia minora sunt. oportet sic alie illa. aliter vero hec colorata sint opus est. bñ igit; sensere phi. pulchritudinē in varietate astruentes. Conspiciamus picturas si tote rubeet. vel tote nigre sunt. pulchre nō sunt. In ineffabilis sapientia et potētia laudat; creatoris. q; duo entia oino sita non fecit. Nam si oino et proisus in omnib; et singulis sita essent. duo profecto non essent. Sed in quib; iā proportionib; mentis consistit pulchritudo. videam; sacre littere beate virginis pulchritudinē describentes eā rutilantes vt aurozam. pulchram vt lunā. electaz vt solem. et vt castror; aciem ordinatā. terribilem dixerūt. Et rursus de seipsa inqt. Magna sum sed formosa filia iherosolym. Sed qd

per rutilantem aurorem nisi prudentiam
intelligimus. Namque sicut aurore fugat
noctis tenebras dieque lucem inducit. sic
prudencia ignorantie tenebras tollit. lucē
tisque veritatis claritatez tribuit. Spectat
enim ad prudentē mala et bona scire. illa
ut tanquam tenebras vitet. hec ut tanquam lucem
psequamur. Quid per lunam nisi iusticia
significat. Triphariam enim luna variatur
primo enim in sua est consistentia. quoniam si to-
ta lucet. tunc luna pulchra tuncque perfecta
est. Est et alius eius se habendi modus. cum vi-
scerz noua augetur. est et postremus. cum vi-
delicet senescens deerescit. sic et iusticia in
sua accepta consistentia totum quoddam
est perfectissimum. et lucem suam ad singu-
la effundens: quid tunc aliud eam esse dis-
finimus. nisi clarissimum totius orbis splē-
dorem. quod suum est. quodque singulis opus
est tribuentem. Sic malis penam. bonis pre-
mium. Deo latram. excelsis; per dulcia. sin-
gulis beatis dulcia tribuit. Sic iubet vnum
dies sanctificare festos demadat. Sic com-
pellit filios venerari pentes. rapinas. fur-
ta. latrocinia. simonias. falsos testes. iniu-
stas neces. iniustasque tallias punit. Sic le-
ges condit. conditas seruare iubet. omne
hominum genus tutat. omni serui. omnia sta-
tui oportune occurrit. Nam hic superioribus
obedientiam. inferioribus disciplinam. pa-
ribus equitate. omnibus denique vnitatem si-
demque reddendam sancit. Sic inferis statu-
it cruciatum esse eternos. In limbi tenellos
imisit tenebras. ad complendas peniten-
tias purgatoria loca distinguit. Sic in iu-
stos animos purgatasque mentes ad sempit-
na celi gaudia ducit. Considerat ite iu-
sticia ut solum augens. cum si bene agentibus.
ut de virtute in virtutes. proficiantur
premia donat. Considerat tandem. ut decre-
ces. cum videlicet male opantes decrescere fa-
cit. quod sublatis premiis condignas eis infer-
rat penas. Per solem quous caritas col-
ter interpretat. quoniam sicut ille inter corpora
omnia lucida premax tenet. ita et caritas omnium
est regina virtutum. nos autem non absurde
per ipsum fortitudinem volumus significari.
Nam sicut in tota celesti machina. nullum
tate efficientie astrum est sicut sol. ita ex om-
nibus virtutibus nulla est que plures maiores
que huiusmodi donec triumphos. que preclarissima

fortitudinis virtus. Hinc ut refert Cicero
apud veteres cum de virtute ageret sola for-
tudo virtus putabatur. Et merito quidem. quoniam
quod cum prudentia vel iusticia. vel temperantia.
fide spe. vel caritate ordinari vitam potest. si
fortis non est. si visque ad finem perseverantia que
potest est fortitudinis. armatus non extiterit. per
ide omnia a fine merita appellanda esse philo-
sophorum princeps Aristoteles censuit. Ver-
itas ite ipsa non qui incepit. sed que perse-
rauerit visque in fine iudicavit saluandum.
Per ordinatam castroz aciem temperantia; ad
expugnandam vitioz cohortem intelligimur.
Sicut enim castroz acies bene disposita ho-
stes debellat. sic per temperantiam. luxuria. gu-
la. et omnis imoderatus appetitus. imoderata
que actio reprimunt atque in rectitudinem diri-
gitur. Unde et Tullius eam rationem dominum in li-
bidinem. et alios importunos motus esse dicit.
Darens autem noster in libro de moribus ec-
clesie eam definiuit esse amorem sese deo inte-
grum incorruptumque seruante. cuius officium est
contenere omnes corporales illecebras. In
dialogo autem de libero arbitrio. arbitratum est
temperantiam esse affectionem coercentem cohiben-
temque appetitum ab his rebus que turpiter appe-
tuntur. Nam ipsa facit hominem abstinentem
parcum. sobrium. moderatum. pudicum. taci-
tum. et verecundum. Bene igitur Prosper in
libro de vita contemplatiua dicit. Temperantia
suum animo habitat. libidines fre-
nat. affectus temperat. desideria sancta mul-
tiplicat. virtuosa castigat. omnia intra nos
confusa ordinat. cogitationes prauas remo-
uet. sanctas inserit. ignem libidinoso vo-
luptatis extinguit. mentem placida tran-
quillitate componit. et rationem semper ab omni tem-
pestate vitioz defendit. Ex his ergo san-
ctis constat quo pacto per illa quatuor bea-
te virgini tributa. quatuor fontes signifi-
cantur honestatis. Hunc quid per illa que
sequuntur intelligere debeamus. viden-
dum est. Etenim per hoc quod ait. Alga suz
non solum eius insinuat humilitas. sed
eam fide premitam esse notificatur. Sed
mirabilis forte videbitur expositio. ut per
nigredinem interpretamur fidem. cum hec
lucis. illa vero tenebre vim obtineat. tamen
si quis nigredinis interiori scrutetur pro-
prietate. agrue in alma dei genitrice. per eam
intelligit fidem. non quoniam fides obscuram et
enigmaticam dat de rebus noticiam. sed

quoniam ex omnibus coloribus nullus est qui magis congreget visum quam nigredo. hinc natate indagatores eam colorem congregatiuum visus definitur. In omni enim colorum aspectu visiones disperguntur et alluciantur oculi. In nigredinis autem intuitu etiam si disperse sint congregantur. et oculi intuituum roborantur. Quid per hoc intelligimus nisi fideles qui visiones et de duplici christi natura notiones. que passionis tempore ab apostolorum et aliorum omnium perierunt mentibus. in solius beate virginis anima vultu congregate conseruateque extiterunt. et adeo quod dem ut in ea sola tunc de christo remaneret fides. Per hoc quod adiecit. sed formosa. qua tantopere freta erat. spiritus ipsam insinuauit. Non enim per formositatem coloris species est accipienda. cum ipsa nigram et fuscam se diceret. quin potius ipsa proceritas. qua quis tam vultum quam facies eleuatam habet ad superos. Et enim hec est spei sancte imago. Perinde beatus Gregorius in preclarissimo moralium libro inquit. spes in eternitatem animum dirigit. Per id quod tandem transegit. filia hierusalem caritas demonstratur. Quid enim hierusalem nisi pacis interpretatur visio. Sed que virtus pacis est auctrix. nisi caritas. Nam cum patet. ut Augustinus ait. securitas sit mentis. tranquillitas animi. simplicitas cordis. vinculum amouis. similitates tollens. bella compescens. iras comprimens. superbos calcans. humiles amans. discordes sedans. inimicosque concordans. et hec caritas gignat. iure fit. ut per filiam hierusalem caritas denotetur. His omnibus et in gradu quidem excellentissimo beata virgo refulsit. Et ideo ad eam maxime dicit altissimus. Lota pulchra es amica mea. quia scilicet omnibus fit virtutibus ornata. et nulla macula est in te. quia nullo fuit peccato labefactata. neque alicui peccatorum generi obnoxia. Subinde ad ceteras animas hoc idem dicit. quoniam his virtutibus preeditas. et ab omnibus intuetur peccatis mundatas. Et ut redeamus vnde digressi sumus. quid est anime pulchritudo nisi harum omnium virtutum pedisecarum suarum splendidum ornamentum. Etenim sicut humanum corpus. vnum quoddam totum consideramus. cuius mem-

bra principalia sunt. cor. cerebrum. et epa. in quibus spiritus vite principaliter consistit. Et alia utpote oculi. aures. pes. manus. venter. et cetera his ministrantia. que a prioribus dependent. et ad illa reducuntur. Ita virtutem totum quendam anime ornatum contemplamur. cuius cor caritatem. cuius cerebrum spem. cuius epa fidem designamus. quoniam ab his potissimum rationalis anime immortalis vita proficiscitur. Prudentia vero iusticia fortitudo. temperantia. et harum filie illis famulantur. Et sibiipsis. ita omnes in tuo inherant. ut qui vna caruerit omnibus careat. et qui vnam habet. omnes. ut inquit Bernardus. habeat. Non enim prudentia perfecta. si iusta. fortis. temperata. fidelis sperans. et caritate preedita non est. neque iusticia vera est que imprudens est. que fortis non est. que temperantie. fidei. spei et caritati expers est. Neque caritas vera est. que iniusta. intemperata. imprudens. et in omni fortuna frangibilis est. que vel cum fide et spe non est. vel eis non succedit. Et idcirco ornatu iste per vestem christi in consutile merito significatur. Et ecce quantitas et qualitatis proportio ad veram anime pulchritudinem oportunitatem. quoniam omnes et imperfecto gradu singule requiruntur virtutes. tunc quippe adeo erit excellens. ut nulla cum ea possit creata pulchritudo conferri. Per pulchritudinem ait Seneca ad Lucillum. Si animum boni viri nobis liceret aspicere. o quam pulchram faciem. quam magni fero placitoque splendore fulgentem per virtutem. ornamentum videremus. Ista inquam o fratres mei. ista videlicet virtus debet esse sacerdotum pulchritudo. monachorum ornatu. heremitarum specimen. prelatorum apparatus. pontificum vestis. et omnis rationalis spiritus decor. quod si preeditus et decoratus extiterit animus. aut saltem hunc adamauerit concupiueritque ornatu. ad summi dei tantique nostri preceptoris exequenda mandata fiet absque dubio propensior. Oppugnaret enim. ut quis virtutem adamaret. et ab obedientia. et obseruantia. que precellentissima virtus est. discederet mandatorum. Recte igitur patres nostri ait. donet deus ut obseruetis hec omnia tamquam spiritualis pulchritudinis. hoc est mentis virtutis amatores.

b

**Comentū Ambrosij sup vbo z bono xpi
odore. De bona conuersatione fragrātes.**

Dn⁹ xpi odor bona fama est. Et
quidez recte bona fama odor d^r.
qm̄ sicut ex cinamomo. balsamo.
z alijs preciosis z aromaticis reb⁹ odor.
sic bona fama a sanctis hoim opib⁹ ema-
nat. iuxta illud beati Grego. fama a bono
ope vires accipit. propterea de sancta scri-
bit^r Judith q^d erat in omnib⁹ famosissima
qm̄ timebat d^m valde. rursus ceu bon⁹
odor perceptus rem a qua p^reficit in-
dicat. ita bona in chusto fama apud eos
xpm̄ denunciat qui sic redolēt. Perinde
gloriosi apostoli propter sancta eoz opa
sicut vas electionis ad corinthios scribit
dicebant xpi bon⁹ odor sum⁹. Periterea
bon⁹ odor mirummodū recreat z refi-
cit. vnde ad sui pomi olfactum Aristote-
les ad dies plures vitam suam proroga-
uit. Etidem bona efficit fama. Perinde
sapiens dixit. bona fama impugnat ossa
cum scz ad interiora puenerit. Et rursus
varijs odoribus delectat cor: nō bene san-
ctus inquit Grego. Quem me videre nō
licz eis bona me pascit opinio. Amplius
bon⁹ odor q^d regulariter. z sui natura.
vīm habeat proficiendi. fm̄ tamen recipi-
entium dispositionem. prout ab ip^sa do-
cemur experientia. contingit vt alteri anit-
dotum. alteri mortiferū quiddam sit. sic si
bonam famam sanctorū. boni audiunt.
eis salutifera est. si vero mali perniciosa. p-
inde cum apostolus diceret. Ebristi bo-
nus odor sum⁹ deo. mox adiecit in his q^d
pereunt. alijs quidez odor mortis i mor-
tem. alijs autem odor vite in vitam. Bo-
nus item odor ex rei odorabilis p^rcessio-
ne fragrat. eo pacto bona fama ex huius
mundi flagellis quasi reuerberans erul-
tat. Inde in canticis canticoz ait Salo-
mon. Perfla ortum meum: z fluent aro-
mata illi⁹. Sed quid portum nisi consci-
entiam intelligim⁹. quā cū perflant z pul-
fant hui⁹ mundi p^rcellē. constanti. patien-
tie. ceterarumq^z vtutum emittit: vndiq^z
effundit odorem. Bonus quoq^z odor
vīm magnā habet attrahendi. Unde in
cantica scriptum est. Currem⁹ in odorez
vnguentoz tuoz. Perinde q^d de natura
lib⁹ scripserunt historijs. dicunt. q^d ob ei⁹

suauem odorem pantheram cetera sequū-
tur belue. Cete etiam inquirunt flat⁹ odo-
re alios ad se trahit pisces. Carnium eti-
am odores tam vultures q^z canctos a re-
motissimis trahunt regionib⁹. Hanc etiā
vīm bona fama mirūmodū obtinet. Nā
quid reginam Sabbam a finib⁹ terre ad
videndam Salomonis sapentiā traxit.
Eius bona fama. Quid beatum Antho-
nium ad visendum Paulum p^rimū here-
mi cultorem induxit. que sibi desuper re-
uelata fuit preclara fama. Quid beatum
Augustinum ire ad sanctum Simplicia-
nū. a quo postmodum in vita instructus
heremitica. mouit profecto bona ei⁹ fama
audiuerat enī q^d a iuuentute sua deuotū
sime deo vixerat. z vere sic erat. Magnū
igit^r bone fame tractum Hieronym⁹ ad-
mirans ad Paulinum de Liliuio inq^z
Ab vltimis Hispaniarum Balliarūq^z fi-
nibus quosdam venisse nobiles legimus
z quos ad contemplationem sui Roma
non traferat. vnus hominis fama perdu-
xit. Habuit illa etas in auditum omnib⁹
seculis. cel: brandūq^z miraculum. vt vibez
tanti ingressi: aliud extra vibem quere-
ret Sed quid veteres cōmemoramus. Nos
hisce oculis nostris perspeximus. ad sua-
rum reliquiarum arcam. Diuū Nicolāū
Tollentinatē. ob clarissime sanctitatis
sue famāz ab omnibus quatuor angulis
terre. orientali. scilicet occidentali. austra-
li. atq^z meridionali plaga maximam gen-
tium simul duxisse cateruam. Non mi-
noris arbitramur admirationis. diuī Ele-
mentis vrbē vetali famam tāti extisse. vt
opus fuerat domos plurimas demoliri.
vt patens esset aditus incredibili populi
multitudini. que ad eius corpus conflue-
bat venerandum. Quis non deniq^z stu-
peat. q^d eū sanctissime matris nostre Mo-
nice ab ostijs tiberinis. per Martinū q^z
tum pontificem maximum ad vibem cor-
pus transfereret edicto silentio ne tumultu-
tus fieret. tanta facta est non solum p-
to tam Romam. verum etiā per omnes cir-
cumadiacentes regiones cōmotio. vt vi-
deretur in omnū ac singulorūz auribus
acclamasse p^reconem. quatenus accurre-
rent. volitarentq^z ad tanti doctoris ma-
tris reliquias venerandas. Et sic in
eum quem tantopere euitare studuerant.

Incredibilis populi frequentie tumultus
 et pressuram inci derunt. et eo quidem usque.
 ut vir adire patere reliquarum laboribus possit
 pluerant vni dique vniuersus serus caterue.
 confluebat incredibilis languentium mul-
 titudo. clerus ois concomitabat sanctas
 reliquias. Alij ex deuotione flebant. alij
 sanitatem recipientes deo gratias referebant.
 Alij decantabant glorie melos. populus
 vero ois iubilabat. et sic tota letante Roma.
 sacro gaudente collegio innueneris in oim
 egritudinum generibus sanatis infirmis per
 diuam Donicam magnificat est sacer Au-
 gustini ordo. quod plura. bono christi odor
 bona viri sancti fama est. quam sicut odores re-
 soluendos humorum proprietate habent. sic bo-
 na fama bonas primorum mentes in deuo-
 tionem liquefacit. testis est Rachuel que in
 Tobie libro legitur audita senioris To-
 bie bonitate. et eius filium videlicet Tobiam in
 niorem intuens. irruit in eum. et ipsum am-
 plerans. et cum lacrimis deoscularis dixit.
 benedictio sit tibi fili mi. quod boni et optimi vi-
 ri filij es. Cum igitur tot tantasque habe-
 at cum odore fama conuenientias congrue pro
 illum hanc intelligendam esse transigimus.
 que quantum magnificanda. quantumque defen-
 denda sit. constat quidem ex eo quod saluator
 noster nunc crudeliter illum appellat. nunc ma-
 ledicit qui negligit suam famam. Et merito
 quidem. quam fama non solum proficit
 alijs dum vivit homo. sicut doctrina oris. sed
 etiam longe post obitum. quod durat. perinde
 sapiens ait. bonum nomen permanebit in eum
 Et insuper. quod melius est bonum nomen. ut
 psalmista inquit. quam diuitie multe. cuius ra-
 tionem in libro de remedijs vniuersus fortu-
 ne prosperit Seneca. quam bona opinio ho-
 minum tutior est pecunia. Sed illud sane est
 aduertendum quod interdum ex malo. cum. si lau-
 datur homo in desiderijs. et iniquus benedici-
 tur. Interdum de rebus et negocijs seculari-
 bus. utpote cum de potentia. sapientia et di-
 uitijs quis laudat. Interdum de bonis ope-
 ribus. sed in malum usque finem. cum videlicet ob
 mundi gloriam cupit laudari. Interdum ex
 bonis. boni finis gratia facti. oritur fama. hec
 solum postrema bona est. et bonus christi odor
 dicitur. et de hac vir sanctus durat intel-
 ligit cum dicit de bono christi odore. de bona
 consulatione fragrantis. ac si patenter as-
 sereret. donet vobis deus. ut fragrantis bo-

no odore. bona fama. de puerlatioe. hoc
 et bonis operibus. christi. gratia. et non ob
 alium finem exorta. quam qui gloria est in do-
 mino debet gloriari. diuino comite auxi-
 lio. vestrag micante virtute. Nec oia que
 scripsimus et mandauimus obseruetis.

Comentum Ambrosij super verbo. non si-
 cut serui sub lege. sed sicut liberi sub gra-
 tia constituti.

Alii pfecto sunt sui sub lege. qui
 f coacte timoreque pene a lege illa-
 te. legis exequuntur mandata. Illi
 sunt sub gratia liberi constituti. qui amore li-
 bereque salutifera adimplent precepta. Lex
 enim vetus in seruitute redigebat. gratia que
 est lex christi. nos libertati donauit. Illa pol-
 licebat temporalia. hec largitur eterna. Il-
 lus obseruatoribus oia contingebant in fi-
 gura. Isti cultoris nudam expeditamque ser-
 quuntur veritatem. per illam serui eramus
 per hanc liberi et filij facti sumus dei. quam de-
 dit celestis pater filio suo Iesu christo pote-
 statem. ois eos filios dei facere. qui eum
 in mundum vententem per indubitata re-
 ceperunt fide. placet quippe deo timor. no-
 ster. quam foras expellit peccatum. et inuitum
 est sapientie. Sed cum magis delectat amor.
 quam per ipsum iocunde voluntarieque sacri-
 ficamus ei. Et enim non ex necessitate aut
 ex tristitia seruendum aut sacrificandum est
 quam hylarem datorum diligit deus. Perinde
 preceptor noster sua claudens orationem
 ait. donet deus. ut obseruetis hec oia. non
 sicut serui sub lege. qui timore operantur
 pene. sed sicut liberi sub gratia constituti
 quod libera iocundaque obediunt voluntate.
 Ad hoc sanctus David eius filium Salo-
 monem cum in libro paralyptomenon scri-
 ptum est. inducere satagebat dicens. Tu
 vero Salomon fili mi scito diuini patris
 tui. et serui ei corde pfecto et animo volen-
 ti. Ad huiusmodi qui erant hierosolymis fra-
 tres qui erant per egyptum inducere nitentan-
 tur dicentes in libro machabeorum. Det vo-
 bis cor oibus ut colatis eum. et faciatis eius
 voluntatem corde magno. et animo volen-
 ti. Et apostolus Paulus iubet asianis
 ut obediant dominis carnalibus in timore
 et tremore in simplicitate cordis. si-
 cut Christo. non ad oculum seruientes.

quasi h' oibus placentes. s; vt serui xpi fa-
 cients voluntate dei es aio. cu bona vo-
 luntate. hoc e no coacte. s; libere atq; leti-
 ter. Tu q; seruitia coacta deo no placent
b Tu q; multo facti' ea q; voluntate faci-
 mus adimplem'. Hinc a p'ho dictum est
 Volenti nibili est difficile. Ita cu volun-
 tas p'matum teneat in aia. ceteris impat-
 viribus. Inde fit vt si ipsa p'pria sit. mox
 alte obediunt potentie necesse est. Tum qm
 nil ita terret demones. sicut metis in deo
 leticia. Hinc beat' dicebat Anthonius.
 Unica ro vincendi inimicu. e leticia spi-
 ritualis. Tum q; hylaritas deo seruedi
 no solu tolerabiliores facit labores. s; ma-
 ximu e incitamentu. vt alij ad bn beateq;
 faciendu p'uertant. Profecto z si nescia-
 mus vtz odio vel amore digni sum'. s; q;
 num tn maximu ad h' discernendu id esse
 arbitroz. vt quispiā deo gratus sit. vt non
 segnis. s; sollicit'. no mest'. s; iocundus.
 no inuit'. sed voluntari'. non p'fract'. sed
 p'uinuus in deo existat seruitio. Perinde
 Saul psallentiu choro se iungebat. Per
 inde sanct' David in tympano z choro.
 in cordis z organo. z in cymbalis bn so-
 nantib' laudare dnm de celis iussit. Per
 inde etiā ecclesia cantores statuit. vt oran-
 tes iocundu haberet aim. iocundas deco-
 rasq; altissimo funderet laudatiōes. Di-
 cente psalmista. p'cinite dno in p'fessione.
 psallite deo nro in cythara. Tum deniq;
 qm p'fer libera z iocunda volūtas in agē-
 do tori hoi robur. qd experies Salomon
 dixit. Anim' gaudes etate floudā facit.
 spirit' tristis desiccet ossa. Itaq; cu deo
 vltro z leto aio oblatu seruitiu tam vtile
 tūq; prestans sit. Un vir sanct' ait. Do-
 net de' vt obseruetis hec oia. no sicut ser-
 ui qui qd faciunt ex qdā coactiōe. z ai an-
 gustia faciūt. sed sicut liberi ea. s. libertate
 q; nos xps liberavit. q; qd agunt libere z
 voluntarie agūt. Ex quib' q; clare patet
 Diui nri parentis sex cōtinere orationez
 1 Imprimis enī vt sua seruent mandata.
 qd in verbo obseruetis insinuauit. Sub
 2 inde qm ad id nobis potentes no sum'.
 a deo petijt nob impendi auxiluz. qd in
 3 xbo donet de' notificauit. Tertio mani-
 festauit ad q sum' spāliter astricti. qd per
 4 demonstratiuū. hec q. s. in hac cōtinent
 regula annuit intelligendū. Quarto do-

cuit q; liter ista obseruanda sint accipiēda;
 qm integre qd p demonstratiuū oia nob
 voluit innotescere. Quinto oñdit quozū
 seruanda sint. qm ob duplicē finē p'puz
 s; z cōem. p'puz quidē intellexit. cu dixit
 tanq; spūalis pulchritudinis amatores.
 Cōez cu adiecit. z bono xpi odore de bo-
 na cōsatiōe fragrantēs. Ita p'cia quā
 spūalis exornat pulchritudo p'pter nos e
 fama p quam bon' odor interpretat' p'xi-
 grā est. Profecto obseruandoz p'cepto-
 rū manifestauit formā. p id quod vltimo
 subdit. Itō sicut serui sub lege. sed sicut li-
 beri s; grā p'stituti. ac si diceret. no coacte
 s; sponte. no tristi s; hylari. iocundoz aio
 sunt hec oia seruanda. Qui enī inuite et
 cu ment' tristitia religionis exequit' mā-
 data mime a demonib' distant. Qui. vt
 euangelista Lucas testat' ad iussu xpi
 exeuntes clamabāt. Itō a fatuis quoz p
 cordia sunt q; si rota carri. Itō a Simone
 cireneo. q licet crucē dñi portaret. meruit
 aut' nihil. qm angariat' illā tulit. Non a
 iuda scarioth. q cum de tā sacro esset col-
 legio suū tradidit saluatorē. Non a militi-
 bus Pilati. q xpo in escam fel. z in potu
 dederunt acetū. Non a malis rusticis. q
 cum sui dñi odio cūcta opant. Laueam'
 nos fratres his siles fieri. Laueam' frēs
 in religione taliter deo seruire. Sed siles
 sim' angelis dei z oim beatoz contion-
 bus. q in veritate ei' seruictēs maiestati
 letantur gaudent. iocundant. psallunt at-
 q; iubilant

Textus

Augustinus

T autem vos in libello h' tāq; in
 speculo possitis inspicere. ne per
 obliuionez aliqd negligat' semel
 in septimana vobis legat'. Et vbi vos in-
 ueneritis ea q scripta sunt faciētes agite
 grās dno bonoz oim largitori. Vbi aut'
 sibi quicūq; vīm viderit aliqd deesse do-
 leat de preterito. Laueat de futuro orās
 vt ei debitū dimittat' z in tēptationez nō
 inducatur. Amen.

Comentū

Ambrosius

Ibellus iste merito dicit' speculū
 tū qm sicut in speculo nos qua'

les corporaliter sum⁹ intuemur. sic qualiter
 spiritualiter vivim⁹ p canones istos dig
 noscim⁹. tum qm̄ sicut in speculo que ad
 corpalem spectant pulchritudinez com
 ponim⁹. sic quecūq; ad mentis p̄tinet or
 nameutū. cum libri huius obseruātia in
 anima aggregam⁹: tum qm̄ sicut speculū
 ex plumbo ⁊ vitro p̄stat. ita spūalis hoīs
 vita ex duob⁹ p̄flata. ex humilitate p̄ plū
 bum. ⁊ ex vtriusq; hoīs integritate. p vi
 trum significata. p libellum hunc describi
 tur. tum deniq; qm̄ quecūq; in duabus
 alijs regulis. ⁊ in sermone de margaritis
 sparsim ediderat. in vnum h̄ in libello re
 dacta tanq; in speculo possumus intueri
 quem quidē inspicere sepe numero debe
 mus. Etm̄ inspectio ista. quanto fiet cre
 brior. tanto vtiq; erit vtilior. econtra quā
 to rarioz tanto piculosior. Itaq; recti iti
 neris p̄temptus in multa pericula labi fa
 cit viatores. At hō religiosoz rectissimuz
 iter regula est. Quam ob rem conari sum
 mo studio debēt ab ipsa nō deuiare. Nec
 ipsam quōmodo negligere. qd̄ faciunt sa
 ne si deū timēt. Ideo sapiens ait. Qui ri
 mer deū nihil negligit. si eis non exigua
 est proprie anime cura. Propterea inquit
 Ap̄tus. Si om̄s p̄uuaricatio ⁊ inobedi
 entia iustā accipit mercedem retributiōis
 quō nos effugiem⁹ si tantaz neglexerim⁹
 salutem. que. sanctam p̄sequit religionē.
 Si eos rez mundanarū non distrahunt
 negocia. Difficile em̄ est immo ⁊ impossi
 bile. vt q̄s sollicit⁹ sit anime sue ⁊ munda
 1. Crebro igit̄ legenda ē hec regula. Sz
 vt modum p̄figeret. a q̄ nulla tergiversio
 ne se quispiā possit excusare. semel saltem
 in septimana iussit eam a nobis legi. Pri
 mo ne p̄ obliuionez aliquid negligat. qui
 qd̄ quidem insinuat. q̄ a memoria excide
 re non debet. qd̄ ad salutem p̄tinet anima
 rum. Dedit em̄ nobis de⁹ memoriaz. quā
 phi thesaurū appellant imaginem. vt non
 vana non carnalia. non cetera q̄ ad p̄u
 ciam ducunt. sed bona. iusta. laudabilia ⁊
 salutifera in ea cum propheta q̄ dicit. A de
 morabor iusticie tue solus. recondamus
 ac si diceret. nec vanum. nec turpe. nec de
 testabile quippiā in mea obtineo memo
 ria. sed solum que ad tuam spectant iusti
 ciam dñe. Et iō beatum esse illum in psal
 mo dicit. q̄ in lege dei meditabitur die ac

nocte. Et de se inquit. Lex tua dñe tota
 die meditatio mea ē. Et rursus inquit. in
 corde meo abscondi eloquia tua vt nō pec
 cem tibi. Quid enī est in corde absconde
 re eloquia dei. nisi memorie diuine legis
 retinere mādāta. quaten⁹ sic seruent. vt p̄
 eius nō peccet maiestātē. Perinde etiam
 Salomon ait. Fili liga legē meam in di
 gitis tuis. ⁊ scribe illaz in tabulis cordis
 tui. Et in Deutronomio dicit de⁹ ad isrl̄.
 Erūt verba hec q̄ p̄cipio tibi hodie in cor
 de tuo. ⁊ narrabis ea filijs tuis. ⁊ medita
 beris sedens in domo. ⁊ ambulans in iri
 nere. Dormiens atq; consurgēs. ⁊ ligabis
 ea quasi signū in manu tua. erūtq; ⁊ non
 mouebunt. an̄ oculos tuos. scribesq; in li
 mine ⁊ postib⁹ domus tue. Et a sapiente
 etiā dictū ē. q̄ p̄cepit tibi deus cogita illa
 semp Sed q̄ viri sancti p̄cipiūt de⁹ p̄cipit
 q̄ per eos loquit. Igit̄ ver⁹ ⁊ bon⁹ religio
 sus sue regule p̄cepta an̄ oculos semp ha
 bere. ⁊ de illoz obseruātia semp cogitare
 dz. Perinde diui ac viri b̄ti. Bernar
 dus ⁊ Nicola⁹ Tollentinas reducētes si
 bi ad memoriā sue regule. p̄fessionē sepi
 sume apud se dicebant. Ad mento ad qd̄
 venisti. hinc ⁊ idez beat⁹ Nicolaus p̄ sue
 obseruātie gloua in manu libz gestat.
 vbi scriptū est. p̄cepta patr⁹ mei Augusti
 ni seruauit. ac si diceret. idcirco solem gero
 ⁊ sicut sol fulgeo. ⁊ gloua mea apud altis
 simū magna ē. qm̄ patris mei. p̄ceptoris
 mei. Ducis mei. ⁊ capitis mei Aurelij Au
 gustini adimpleui mādāta. v̄ fr̄es mei.
 si pellices vt placeant amatorib⁹ nūq; sui
 obliuiscunt̄ ornamenta. Si pharisei. ⁊ sa
 raboyte sub p̄tectu magne obseruātie in
 ptensis fimbrijs alligatas spinas calea
 neū lacerātes. incedētes nūq; relinq̄bant
 Si vt videm⁹ multa vlcera spōte iugiter
 nutriūt. vt sub dei noie lucra faciāt. simi
 lites vt p̄dent. mercatores vt locupleten
 tur. indefessi sp̄ vagant̄. Et eoz nūq; ob
 liuiscunt̄ obiecti. qd̄ nos deo vero. ⁊ p̄i
 n̄ro Augustino seruīetes facere debemus
 quantū laborare quātūq; insudare debe
 mus. Quā crebriores ⁊ p̄tinuas curas p̄
 regule obseruātia ferre debem⁹. quantum
 etiā totis virib⁹ studere. vt a nostris men
 tib⁹ in oī nostraz actiōe obiectū illud bea
 tificū gloriosissimū atq; excellentissimū
 qd̄ sūmū bonū ē nūq; discedat. Por⁹

111

11

Handwritten marginal notes in a smaller script, likely a commentary or gloss, running vertically along the left edge of the page.

ro tres sunt potissime **S**athane **S**tutes,
quib⁹ de misellis aiab⁹ crebros reportat
triūphos. **O**bluio, negligentia, et **o**cupi-
scentia. **E**x obluione negligentia, et ne-
gligentia **o**cupiscentia, et **o**cupia ruina
et precipitiū orit⁹ aiab⁹. **E**am ob rem bñ pa-
rens n^r inquit, vt semel, s. ad min⁹ in sep-
timana hec regula nob⁹ legat⁹, ne p^o obluio-
nem aliqd negligat. **D**imes g^o q^o veraz vi-
tam ducunt religiosam, sic oēs suas potē-
tias ab illicitis retrahant, sicq^o ad **S**tutes
impellant, vt si etiā dormiant nō nisi xpm
et q^o xpi sunt cogitant. **N**e p^o obluiones p^o-
cepta ipsa transgrediant⁹, ac deinde trans-
gressione facta iuste damnent⁹. **P**ropter
rea iudei ita legem dñi lectitabant vt q̄ter
in die quaterq^o in nocte legerent in volu-
mine legis. **P**harisei, tū in fronte, tum in
brachio decalogū deferebant scriptum, vt
sp^o memores essent mandatorū dei. **D**eus
item sicut in deuteronomio scribit, p^oce-
pit **R**egi iudeoz, q^o postq^o sederit in so-
lio regni sui, describeret sibi deuteronomi-
um legis huius in volumine accipiēs ex-
emplar a sacerdotib⁹ leuitice trib⁹, et ha-
beret secū, legeretq^o illud omib⁹ dieb⁹ vi-
te sue, vt disceret timere dñm deum suum
et custodire vba et cerimonias ei⁹, q^o in le-
ge p^ocepta sunt, p^oceptor etiam n^r non ob-
aliam cām in superiorib⁹ mandauit, vt sin-
gulis dieb⁹ codices certa hora peterent,
et diu⁹ **H**iero, de monachi manib⁹ nō ex-
cidere psalteriū iussit. **N**ec mirz si in p^oce-
ptis regulis, statutis et oib⁹ diuinis scrip-
turis legendis tanta adhibenda sit solici-
tudo, qm̄ n^ra memoria, sicut crebro expe-
rimur, et veteri p^ohor d^r prouerbio, in n^ra
meme est ptāte, iō comptum ac demanda-
tū est, vt obseruandaz rez crebro fiat re-
petitio, et in scriptis q^o vetustissimaz reruz
sunt memoria redigant⁹. **H**inc tabellioes
hinc scribe, hinc lambitores contract⁹, li-
bros, codices, tabellas imaginesq^o tanq^o
p^opetua pdiderunt monumenta. **S**ed qm̄
nonnulli ad legendā regulā p^o seiplos pi-
gri sunt, bñ p^oceptor n^r ait, vob⁹ legat⁹, s. ab
alijs, vt nullū excusationis capiat⁹ vela-
men, qd^o vel in cōi capitulo, vel in cōi re-
fectione, qm̄ plures p^oueniunt p^ogruentissi-
me fit. **S**ed ne lectionis fastidius generet
mediocritatē tenens, semel in septimana
iussit legendā. **S**ed qd^o de quibusdā dice-

mus fratrib⁹, q^o in religione ad senectā de-
uenerunt, et nullā de regula hñt noticiā,
q^o pacto que ignorant seruare pñt. **E**t si re-
gulā non obseruant, ad qd^o religionis no-
men hñt, ad qd^o habitū defecerunt. **N**onne
sancti⁹ in seculo vixissent, q^o sic in religio-
ne deū et p^ofessionē suā in maximū aie cō-
tempserunt p^ouudicium.

Ambrosius p^obat ex dictis hāc regulā
tā heremitanis q^o canonicis **A**ugustinū
dedisse.

Et q^oq^o mult⁹ multiplicibusq^o, tū
summoz viroz auctibus, tū rōni-
bus possit demonstrari, hos sacros
canones nō solum clericis q^o ad rectā vi-
uendi semitā in epātū reduxit. **E**t etiā
nobis suis fratrib⁹ heremitanis, q^o ante
instituerat **D**iuū parentū n^rm **A**ugusti-
nū cōscripsisse, et eo tū q^o libellū hunc spe-
culū appellauit, itidē euidētissime con-
stat. **N**ā in eo sermone, quē de tribus ge-
nerib⁹ monachozum inscripsit, clarissime
asstruit suos heremitanos hāc regulā dili-
gentissime obseruasse, vñ in calce sermo-
nis p^ofati ad eos hoc pacto inq^o. **A**d hāc
p^ogregationē s. heremitanz. **E**go vos ele-
gi. **N**ō me vos elegistis. **E**cce postq^o ep^o
scop⁹ fact⁹ sum. **C**itālē, **N**icolaum, **S**te-
phanū, **D**orotheū, **P**aulū, **J**acobum, et
Cyrillū frequenter rogauī, vt me solū in
epātū nō dimitterēt, q^o licz ep^o essem, nō
credebā tñ paupertatem despiciere. **S**ed cū
Abrahā **Y**saac et **J**acob, inter diuitias vi-
uere, aut verā paupertatē seruare optabā,
vt e numero essem eoz, de qb⁹ dicit **A**pl⁹
Lāq^o nihil habētes et oīa possidētes, hos
ergo frequētē rogauī, vt venirēt, nō vt es-
sent rebelles heremi, sed solitarie etiā vi-
uentes in ciuitate, habitare etiā possu-
mus in placito scō. **S**ed ecce noluerunt
venire tāq^o de seipsis timētes, ne a seculo
caperent⁹. **N**oluerunt venire, q^ore nolue-
runt venire, nō q^o nō digni, sed q^o nō so-
lum paupes esse voluerunt, sed etiā supra
id qd^o in speculo n^ro edidim⁹ facere volue-
runt, de q^o nūc summū gaudiū habere de-
bem⁹, q^o facere voluerūt, que mihi et deo
pmiserūt. **E**cce q^o apte hanc regulā quaz
vocat speculū asserit a suis heremitanis
ad vnguē nō solū obseruatā extitisse, rez

etiā eos sup illam artiozem durisse vitam
Sed forte q̄dez vitat̄ aduersarij dice
 rent. **C**ōcedim⁹ sane heremitanos h̄re z
 obseruare Augustini regulam. sed Augu
 stinū ill̄ eam dēdisse non cōcedim⁹. Ita p̄
 facto insulse isti non loquerent̄. siquidem
 q̄ sequunt̄ saperent z intelligerent. De q̄
 dicant mihi q̄ vitatez tuam aptam oppu
 gnant. **D**iu⁹ Aug⁹ dicit summū se habe
 re gaudium. Non em̄ alieno opus est in
 terprete. Ipse em̄ seipm̄ interpretat̄ cum
 subdit. Quia facere voluerūt que mihi z
 deo promiserūt. **S**ibi inquit viuenti .et
 non alteri vicem ei⁹ gerenti dicit. **S**z qd̄
 ei promiserūt. Regulam. s. hanc quā spe
 culū vocat obseruare. sed q̄ pacto ei in p
 sona pmisissent. si illam in p̄sona ipse non
 dēdisset. **H**oc etiaz in sinone de cena dñi
 euidenter innuit cum dicit. **I**deo fr̄es. vt
 ego pleni⁹ valeā vna vobiscū corrigi z do
 ceri. relinquere volui p̄sbyteros meos. q̄
 rū vita ap̄lica via z eoz vna est. **C**ū hec
 dixit ad fr̄es suos s̄monē direxit. ceu per
 seriem text⁹ s̄monis liquidū est. **A**t vero
 si vna est vtrūq̄z **A**p̄lica vita p̄ eum da
 ta. vtrūq̄z vna sit regula necesse ē. **N**ō
 em̄ hec regula aliam quam ap̄licaz. ceu in
 ei⁹ testat̄ exordio vitam p̄tinet. **S**z vt om
 nis cauillandi tollat occasio. **E**t nemo p
 rez ab Augustino gestaz ignorantia la
 bat̄ in errore sane intelligendum arbitroz
Sanctū Augustinū quorundam. vtpote
 heremitarum z clericoz suoz. quoz ali
 os anq̄z ep̄s crearet. alios postq̄z ep̄isco
 pus fact⁹ est instituit curā habuisse pecu
 lialem. **A**lioz autem ep̄ianoꝝ saluatoris
 iussu. q̄ ei postq̄z in ep̄atu p̄fect⁹ euasit. si
 cur diu⁹ **P**rosp̄ meminuit tanq̄z peregrin⁹
 ap̄ruit vniuersalē curam accepisse. **E**t eo
 mō duos edidit lib̄os. q̄rū vtrūq̄z appel
 lauit speculuz. q̄z illud vniūsale. hoc ho
 pticulare nūcupauerit. **A**lterū vtpote re
 gulam istā peculialib⁹ suis heremitanis
 z canonic⁹. alterz in q̄ vniūsa legis cōges
 sit mandata. inspiciendū legendū obser
 uandūq̄z oibus vtriusq̄z ser⁹ fidelib⁹ z di
 rectz z iussit. hanc idcirco posuim⁹ p̄ticio
 nem. ne tate veritatis subsannatores **A**u
 gu. verba eū de speculo ad suos fr̄es loq̄
 tur. ad vniūsale referat̄ speculum. **N**az q̄
 in cōi iubenē speculo soli deo. que autez
 in hoc pticulari deo z brō Augustino ser

uanda pmittunt̄. z hec pmissio professio
 est regularis. quā Aug⁹. in ante allegato
 pretendit sermone.

Ambrosi⁹ super verbo vbi inueneritis
 que scripta sūt. faciētes agite gratias do
 mino bonoz oim largitorū.

Secunda rō q̄re frequē regulam le
 gere debem⁹ ē. vt cū inuenerimus
 que sc̄pta sunt faciētes nō nobis
 tribuam⁹ sed agere debem⁹ bonoz oim
 largitorū. q̄ nobis grām que in ea scripta
 sunt faciēdi donauit. **P**agnū q̄ppe z de
 testabile vitū in oim genere munerū ē in
 grātudo. s. in donis spiritalib⁹ oino ere
 crabile z fugiendū. p̄pterea phos. q̄ se eo
 rū industria arbitrabant̄. virtutes fuisse
 adeptos in encheridion refellit Augu. cū
 virtutē ē eoz diffiniuit errore dices. **V**ir
 tus est q̄litas mētis quā de⁹ in nobis si
 ne nobis operat̄. p̄pterea iudicati sunt. et
 euauerūt in cogitationib⁹ suis pharisei.
 qm̄ deū nō glorificauerunt. nec grās p̄ ac
 ceptis retulerūt. **P**ropterea ap̄ls **P**aul⁹
 cōtētiosum inflatū ingratūq̄z chouthio
 rū genus oburgat̄ dicens. quid hēs qd̄
 nō accepisti. si aut̄ accepisti. quid gloriā
 ris. quasi nō accepis. **P**ropterea sicut sul
 gur e celo cecidit sathā. qm̄ p̄ suscepta cel
 situdine factorū suo grās nō egit. sed ela
 tus z inflat⁹ dixit. **D**onā sedē meam ver
 sus aquilonē z ero s̄lis altissimo. **T**alez
 quippe in recuperabile casum nō incurrit
 set. **S**i ois prouent⁹ ad diuinitatis mu
 nera retulisset. cognouissetq̄z nihil eē bo
 nū. nisi qd̄ ab ipsa foret collatū. **P**erem
 ptoua igit̄ res ē ingratitudo. hostis gra
 tie. inimica salutis. maloz puocatio. b̄fi
 cioꝝ exinanitio. meritoꝝ exēminatō. deo
 z hoibus maxime odibilis. **P**erinde di
 uis **B**ern. aut. **I**ngratitudo inimica est
 aie. exinanitio meritoꝝ. virtutū dispersio
 b̄ficiōꝝ p̄ditio. vent⁹ vrens. siccans fon
 tem pietatis. rozē misericōdie. z fluēta gratie.
Quid plura. **S**i ingratitudis malos eri
 tus pensam⁹. nullū ē vitū. ex q̄ plura ou
 antur mala. **N**ā ad tantā p̄niciem suū vi
 rus effudit. vt iudei innumeris xp̄i benefi
 ficis nescientes. aut potū non volentes
 merita repēdere. ob inexplicabile eoz in
 grātudinē. eij cruci affixerunt. **R**omani

Ingratitudo

quoq; triumphū Scipioni Nasice bene
garunt. qui pro republica defendēda eis
totus perfoſſus vulneribus de inimicis
hoſtibus victoriā reportarat. Unde Ro
ma spē et ul fact' dicit. Ingrata patria
nō habebit me nec oſſa mea. Pro cui' itē
capite Marcus Tullius poraret ei' ca
put. Ingratiſſimū hominū Seneus Po
pilius abſcidit. Quā bene igit' antiquus
ſermo dicit. grāde beneficium nō niſi ma
gna ſoluitur ingratitudine. Idcirco ne in
tantū labemur viciū pceptoz noster iubet
vt cū regule hui' mādatoz fuerim' obser
uatores. deo omniū bonoz largitori grās
agamus. fugemus q̄ppe ingratitudinis
penas. ⁊ ad ipſecemur grate mentis am
pliſſima munera. Que ⁊ ſi innumera ſunt
in pſentiaz tñ p pauca dicam'. nā in pri
mis grato animo nunq; deſunt beneficia.
Pinc Aſſiodor' ait. Fugiter ſibi ſabue
ni facit cui collatū beneficiū ante oculos
ſemp aſſiſtit. Subinde collata multipli
cantur ⁊ augent'. Unde ſaluator homini
grato inquit. Fuge ſerue bone ⁊ fidelis.
quia in pauca fuiſti fidelis. ſupra mtra te
pſtituam. Et Aſſiodorus ait. Peliora
mereſ recipere. qui collata bona de cor
de nō pbaſ amittereſ. Et ruruſ. inuitat
ad magna qui gratanē ſuſcipit modica ⁊
ſpem de futuris recipit. qui tranſacta be
ueſcia recognoſcit. Ampli' aucta conſer
uat. Cū a Criſoſtomo dictū eſt. Optima
beneficioz cuſtos eſt ipſa memoria bñſi
cioz ⁊ ppetua conſeſſio gratiarū. Conſer
uata te dignū receptōe facit. Nā ſi Die
ronymus illū indignū recipiendū aſſerit
qui de acceptis fuerit imemor. ecōtra ille
dignus erit receptōe. qui acceptoz non
imemor extiterit bñſicioz. Itaq; ſi ex in
gratitudine tot mala. ex gratitudine vō tot
bona pficiſcunt'. merito ſacroſancta eccle
ſia nos cōtinue ad gratiaz inuitat actio
nes dicens. Gratiās agam' dño deo no
ſtro. dignū ⁊ iuſtum eſt. equū ⁊ ſalutare.
nos tibi ſemp ⁊ vbiq; grās agere. dñe ſan
cte pater oipotens eterne de'. Ad eas in
ſuper parēs nſr in libro de ſancta v̄ginita
te nos impellit cū ait. Quid meli' aio ge
ramus. ⁊ ore promam'. ⁊ calamo expri
mamus: q̄ deo grās. Hoc nec dici breui
us. nec audiri leni'. nec intelligi gratius.
nec agi fructuoſi' pōt. Et diu' Bern' ad

id nos etiā p̄citas dicit. Diſce i referēdis
gr̄ijs nō eē tard' aut ſegniſ. Diſce ad ſin
gula bona grās agere. Seneca etiā ois
honeſtatis deſenſor opim' ad habendū
aim gratum ſic nos egregie hortat'. Cre
dam' inquit nihil eſſe grato aio honeſti'
Omnes hoc vrbes. Dēs etiā ex barba
ris regionib' gentes cōclamabūt. in oim
iudicioz diuerſitate referendaz bene
merentib' gratiam. Omnes vno ore affir
mabunt. in his diſcorz turba conſentier:
q; ſi de omni etiā rerū terrenarum mu
nere ad id tenemur. quāto magis. Deſpe
ctantibus ad mentem obligamur.

Ambroſi' ſuper verbo. Deleat de pre
terito. ⁊ caueat de futuro.

Tertia rō ob quam hec ſacraſiſſi
ma regula nobis crebro iubet le
genda. eſt. vt ſi noſtrum aliquis
viderit aliqd omiſſiſſe doleat. In primis
de preterito. Subinde caueat de futuro.
Poſtremo oret. vt ei omne debitum di
mittat q̄ ad omiſſa. ⁊ in temptationē non
inducat. quo ad ea que poſſent male cō
mitti. Duo certe ſunt ad verā peniten
tiam ſunt oportuna. Dolor de commiſſis
peccatis. ⁊ proſopitum nō vlti' peccā
di. Ob eam rē dicit Ambroſi'. penitentia
eſt mala preterita plangere. ⁊ plangenda
itez non cōmittere. Et bea' Gregorius
penitere dicit eſſe. añ acta peccata deſlere
⁊ flenda nō cōmittere. Et Iſidor' ait. Ir
riſor eſt ⁊ non penitens. q̄ adhuc agit qd
penitet. nec videtur deū poſcere ſubdu'
ſed ſubſannare ſuperb'. Canis reuerſus
ad vomitū penitēs ad peccatū. Et parēs
noſter in ſoliloquijs ait. Inanis eſt pnia
quam ſequens culpa cōinānat. Nihil p
ſunt. lamēta. ſi replicant' peccata. nihil va
let veniam a malis poſcere ⁊ mala deuo
iterare. ideo ſane ſ in loco ait. Doleat de
preterito. caueat de futuro. Cū autē vo
lumen claudens ſubdit' orans. vt ei debi
tum dimittat' ⁊ in tēptationem nō indu
catur inſinuat. q; deus eſt qui peccata di
mittit. ⁊ qui nos tenet vt in peccato non
labamur. Imbutos eni vitijs aios exue
re atq; emendare. vt inquit Ambroſi'. vir
tutis eſt perfecte ⁊ celeſt' grē. Propterea
doctor egregi' Petrus longobard' in p'

clarissimo suar iniaz volumine. pñiam diffinit esse gratiam. q̄ cōmissa mala cum emendationis pposito plangim⁹ ⁊ odi- mus. ⁊ plangēda vltimus non cōmittere volum⁹. Ita q̄ gratia. que pñia est. que- dam dei h̄t⁹ infusa. ⁊ afflat⁹ quidaz est. q̄ vtrunq; pñie cōplectimur actū. vt. si. prete- rita plangam⁹. ⁊ alia non cōmittam⁹. hec autem virt⁹ tam magna. tāq; efficac⁹ est. vt forte homini maiorē de⁹ pferre nō pos- sit. **Restante Gregorio** q̄ in pastoralibus ait. **Nescio an possit de⁹ homini maiorē gratiā pferre. q̄ vt ei⁹ misterio pueri ho- mines in meli⁹ cōmutent.** Nam h̄ est tā- to maius q̄ hoīes suscitare. q̄to aia me- lior est corpe. **Digit⁹ salutaris pñia.** **D** fulgur tonant⁹ dei. **P** h̄t⁹ omnis adūsa- rior pternens h̄tutes. **P** lumen oēs ani- maz tenebras fugans. qd̄ de te noui cum **Cypriano** referā. oia ligata tu soluis. om- nia clausa tu referes. omnia aduersa tu mi- tigas. omnia p̄trita tu sanas. oia p̄fusa tu lucidas. omnia desperata tu aias. oēs egri- tudines tu tollis. iō pater p̄ceptor et ca- put nostr⁹ **Aug⁹.** de te inq̄t. **P**ñia lāguo- res sanat. leprosos curat. mortuos susci- tat. sanitate auget. gratiā p̄seruat. clau- dis gressum. aridis copias. cecis restituit visum. vitia fugat. h̄tutes exornat. men- tem munit ⁊ roborat.

Ambrosi⁹ sup̄ h̄bo orans. vt ei⁹ debitū dimittat. ⁊ in temptationez non inducat

E **B**n̄ inquit vir sanct⁹ orans. vt temptationez non inducat. qm̄ cum ois xp̄ian⁹ a q̄ dicit⁹ est xp̄i debeat imitari vestigia. **Et ip̄e** orandi for- mā p̄stituens inter septē magni mysterij petitiones cōplex⁹ est vt debita nobis di- mittant⁹ ⁊ in temptationē nō inducamur. p̄sequens fuit. vt **Augu.** illi⁹ veracissimus discipul⁹. ⁊ alior⁹ doctor. eximius eam sa- nā doceret doctrinā vt pio dimittendis de- bitis. euitandisq; temptationib⁹. q̄ vtile pageret mandatū. **Nam** quantumq; q̄s de peccato doleat ac peniteat. de ip̄o- rū remissione tñ cert⁹ est nunq;. **Idcirco** merito nunq; abijciendū esse timorē sapi- ens iussit. **Et David** p̄pheta sanctissim⁹. ad deū loquens ait. p̄ hac. s. peccator⁹ re- missione. orabit ad te ois sc̄us i tpe opoz

tuno. p̄pterea vt ip̄a nob̄ debita dimittā- tur. leuem⁹ iugiter corda n̄ra cum mani- bus ad eū in celū. **Demores** sim⁹ delict⁹ toz nostror⁹ clamātes cuz. p̄pha. **Ampli⁹** laua me dñe ab iniquitate mea. ⁊ a pecca- to meo mūda me. qm̄ iniquitatez meam co- gnosco. **Hos** de cōmissis accusantes cū eodē dicam⁹. **Dixi** p̄fitebor adūsuz me in- iusticiā meam ⁊ tu remisisti impietate pec- cati mei. **Habeam⁹** cor p̄rituz. p̄fiteamur ore delicta. relinquam⁹ vias malas. satif- facientes nobis ip̄osita. ⁊ exhibentes mē- bra n̄stra seruire iusticie. pietat⁹ exercea- mus obsequia. qz b̄ti misericordies. vt xp̄s ait. qm̄ misericordiā consequent⁹. **P̄ori-** mis n̄ris remittam⁹ iniurias. qm̄ ipse orā- dum iussit. dimitte nobis debita nostra si- cut ⁊ nos dimittim⁹ debitoribus n̄ostris. **Ecclesiasticā** impetrem⁹ remissionez. qm̄ de ip̄a ap̄tis inq̄t **Saluator.** Quoz remi- seritis peccata remittunt⁹ eis. equo ai o di- uina tollerem⁹ flagella. carozū suffragia. sanctorūq; p̄ces impetremus. **Deniq;** cū **Magdalena** multū diligem⁹. vt cū ea no- bis multa dimittant⁹. **Adiecit** tandē oran- dum esse. vt in tēptationē nō inducat. **Antiqu⁹** humani generis hostis dyabo- lus. semp̄ q̄rit quo pacto nos expugnet. expugnatos a xp̄i nos eijciat seruitio. eie- cti sibi fiam⁹. quā deuoiet preda. **Et cum** versut⁹ ⁊ callidissim⁹ ⁊ importun⁹ sit. cō- stanter prudēt ac fortiter resistendū ē ei. sic quidem vt si ipse ch̄ sup̄bia te inuadat **Tu** ad arma humilitatis recurras. **Si** cū inuidia aggredit⁹ tu caritate succendaris. **Si** cū ire iaculis te vulnerat. tu ad man- suetudinis ⁊ patientie recurras medica- menta. **Si** te segnitie ⁊ torpore afficit. tu exp̄giscere ⁊ in oib⁹ te bonis occupa ope- ribus. **Si** tibi gule luxurieq; oblectamē- ta preponit. **Tu** cum ieiunijs. vigilijs. di- sciplinis. ⁊ cōi carnis mortificationē respō- deas. **Si** tibi thesauros. p̄dia. potētat⁹q; pollicez. **Tu** ei xp̄m nudum in cruce pen- dentē ostendas. ⁊ illi⁹ te imitatorē esse hy- lari fronte manimine cruc⁹ signat⁹ respō- deas. **Ipse** xp̄i memoriā de corde tuo au- ferre conat⁹. ⁊ tu illum deuotide inflāma- tus sp̄ in mente geras. **Alle** inquit inuo- ca me. vt iuuē te. tu autē imox clamare nō cesses. **De⁹** in adiutorium meū intende. dñe ad adiuuandum me festina. **Cōfun-**

danē & reuerentē q̄ querūt animam meā
Conuertant̄ retrosum & erubescāt. q̄ vo
lunt̄ mihi mala. auertant̄ statim & erubef
cant̄ q̄ dicunt̄ mihi. euge euge. Ille ait. te
p̄ncipem magnū faciam. & oia regna mū
di dabo tibi. si cadēs adorabis me. tu cū
p̄po ei dicas. **S**criptū est. dñm deū tuū
adorabis. & illi soli seruias. Ille obsecare
tibi oculos fidei satagit. tu ad Iesum q̄ ē
saluator exclames. **D**ñe deus me⁹ virt⁹
mea. de⁹ salutis mee. illumina oculos me
os. ne vnq̄ obdormiā in morte. s. p̄ amil
sionē fidei. ne dicat inimic⁹ meus p̄ualui
aduersus eū. **E**t qm̄ dyabolus mille arti
fex est. & oī calliditate imbutus. cū vident
q̄ te directe expugnare nequeat. trāfigu
rat se in angelū lucis. vt sub sp̄e boni ma
la tibi p̄suadeat. & se penumero. q̄ in se bo
na sunt. sic veneno inficit. vt etiam bona
agend⁹ male. te perdat. **S**ic sepe ad ma
gnas ducit abstinentias incautos. sic ad di
ra flagella inpatos. sic ad oia elargiēduz
imoderatos. vt illos p̄act⁹ extinguat pe
nitētie. hos ad p̄cipitiū & laqueuz vebeat
desperatiōis. his aut̄ & alijs hmōi machi
namētis ei⁹ oportune resistit. si cūcta nra
opa cū mensura agim⁹ n̄ sale cōdim⁹ dis
cretionis. **S**ed quenam ei⁹ sit cā tanti
odij erga gen⁹ humanū seminaria. p̄fecto
admirādū est. cū ipse ab hoīe in illo ma
xime creationis exordio nulla vnq̄ fue
rit lacessit⁹ iniuria. **A**d qd̄ dicimus. q̄ cū
ipse ab initio in veritate nō steterit. & cō
tra factorē suū cornua erexit. nil mtrū est
vt inferiores acriter inuaserit. **R**ursus vi
dens. q̄ hō illuc erat ascēsur⁹. vñ ipse fue
rat eiectus. p̄cussus inuidia. quib⁹ potuit
eū semp̄ fuit insidijs prosecut⁹. hō ecō tra
sūmi dei frer⁹ auxilio nixus est bonis stu
dijs iūgi celestib⁹. q̄ cum sibi ad verecun
diam ascriberet. pessima nūq̄ destitit ma
chinamēta cōficere. **E**t augere vires & po
tentat⁹ suos. cū p̄ditorib⁹ d̄ncib⁹ & sequa
cib⁹ eius. **S**ūt enī duo alij tēptatores
quib⁹ tāq̄ strenuis ducib⁹ ad debellādū
hoīem vt̄. vno quidē externo. altero in
terno. vn⁹ mundus est. alē caro. vterq̄ in
frumētū & laque⁹ ei⁹ est. vtroq̄ ferit & in
terficet. de p̄mo inq̄t **A**p̄s ad **T**imotheū
Qui volūt diuites fieri incidunt in tem
ptationē. & in laqueū dyaboli. & deside
ria multa inutilia. & nocua q̄ mergūt hoī

mines in interitū & p̄ditionē. **R**adiē enī
oīm maloz est cupiditas. quā quidā ap
petentes errauerūt a fide. et inseruerūt se
dolorib⁹ multis. vigilijs. s. peregrinatio
nibus. siti. fame. frigora. nuditate. caloub⁹
inuationib⁹ terre marisq̄ piculis & oī in
explebilitate inquietudineq̄ affecti. hunc
& idem ait. **R**espiscant. s. cupidi a dyabo
li laqueis. a q̄ captiui tenent̄ ad ipsi⁹ vo
luntatem. **D**e altero idē gētū doctor ait.
Vidi alterā legem in mēbus meis repu
gnantē legi ment̄ mee. **E**t hic hostis acer
rim⁹ est. & sathane maximū p̄bens auxi
lium ad castrū aīe subuertendū. facile enī
ciuitas expugnat̄. si proditorē habeat in
ternū. qui instantib⁹ bellatorib⁹ exterius
portas aperiat vt inde ciues captiāt. p̄den
tur & mactent. **S**ub eā rem inq̄t **B**oetius.
Nulla maior & efficacior pestis ad nocē
dum q̄ familiar̄ inimic⁹. quē cū in nullo
custodes sibi p̄caueāt. facillime castrū inu
dit̄. qd̄ teneri pacifice credebāt. q̄s **A**lexā
drū **D**ariū cesarē. & pene oēs rōanos im
patores interemit nisi eoz aliq̄s domesti
cus. **Q**uis mūdi **S**aluatorem xpm̄ pro
didit nisi ei⁹ discipulus: economic⁹ & p̄
ditor iudas. **S**ic & caro ille hostis do
mestic⁹ est & intern⁹ q̄ **S**ampsonē fortissi
mū excecavit. **Q**ui **D**avid regē scitissimū
ad fedissima induxit. dū tam nefando ad
ulterio detestanduz adiunxit homicidiū.
Qui manu femine atrocissimū iugulauit
Polofernem. **Q**ui sapientissimos mūdi
Salomonē & **A**ristotelem p̄strauit. **Q**ui
raptu **M**elene troyam inextinguibili tra
didit incendio. **Q**ui deniq̄ oēs viros for
tes & religiosos expugnare conat̄. **D**ic &
ap̄tm̄ **P**aulū sic acerrime & crebro inuade
bat. vt pluries xpm̄ rogauerit vt ipsuz ab
eo auferret. **I**dcirco h̄ hunc hostem in
ternum ad purgādū fortissimū. non ē ver
sa fronte bellandū. sed ab eo poti⁹ fugien
dum. **E**t h̄ est h̄ eum efficacissimum reme
dium. iuxta ap̄li **P**auli p̄ceptum dicent̄
fugite fornicationē. fugemus autem opti
me. si carnales amores. impudicos aspe
ctus. vana colloquia. prurientes auditus
mulierum conuersationes. ocium. comel
sationes. ebrietates. somnolentias. torpo
res. illicitos tactus. frat⁹ molles. chore
as. somnos. cātusq̄ vanos & illicitos fugie
mus. **S**i carnem abstinentia esce & pot⁹.

a flagellis. vigilijs. laboribus. et omnium bonarum artium studijs domamur. Contra mundi temptationes. Cogitemus ipsum. quod mundus omnes cuiusvis status et conditionis decipit. multa nobis pericula ingerit. nulli vniquam fidei extitit. Sane igitur beatus Gregorius ait. contemnendus esset hic mundus si nos suis bonis omnibus demulceret. sed cum tot super nos mala ingerat. quid aliud quam ut non diligatur clarum. Cogitemus quid celi terraque patrum sic inter nos pauper esse voluit. ut proprium non haberet domicilium. Cogitemus quod propter hec fluxibilia. caduca. et terrena. eterna et celestia perduntur. Cogitemus quod nisi nostrum replent affectum. Cogitemus quod cum eternos inferant cruciatum. vitam auferant sempiternam. Contra dyaboli temptationes. Primum remedium est iugis belli memoria. Qui enim spiritus aduersarii cogitat factionem facilius ei evitat incursum. Ob eam rem sanctus Job dixit. Dementem belli. Alterum est vigilantia. vni in castris die noctaque per euitandis hostium iusionibus fieri consueverunt excubie. propterea sanctus Petrus monet ut sobrii simus. et in oratione vigilemus. quod aduersarius noster dyabolus circuit querens quem deuoret. Tertium est armatura bona. Cum enim milites in armis confidunt. ut si bene armati extiterint. nullum timeant inimicum. Armatura autem nostra fides est. de qua Apostolus ait. Induite vos armaturam dei. ut possitis stare adversus insidias dyaboli. Et rursus. sancti per fidem vicerunt regna. Et iterum. hec est victoria nostra quam vincit mundum. fides nostra. Et beatus Petrus. Cuius dyabolo resistite fortes in fide. Adde his sancte crucis munimen. divini auxilij invocationem peccati confessionem. elevationem vultus ad deum. Cum beatus Antonius dixit. Signum crucis et fides ad deum nobis invincibilis murus est. Et cum in medio verationum demonum oculos elevarit ad celum. vidit apertum desuper culmen domus et pulsas tenebras radium ad se lucem influere. post cuius aduentum splendoris nec demonum ullus apparuit. et omnium que receperat tormetorum cessavit dolor. Excelletis aduersariorum impulsus remedium est. corde oreque se christi famulum esse profiteri. Cum in ferocissimarum bestiarum specie demonum

numerum multitudo beati Antonium invaderet eorum cognoscens sevitiam dixit ad feras. Si a domino contra me data est vobis inia deo rare concessum. Si autem demonum huc venisset in pulsu. abire quoniam totum. quod famulum christi sum. ad quod verbum mox illa ferarum multitudo quasi cesa flagellis aufragit et evanuit.

Relictis autem alijs remedijs. que per se uanda pudicitia super posuimus solum de bonorum adiutorio aliquid differamus. Cum enim bonorum viros uentus valet. ut omnis de monum insidie. omnia mundi pericula. omnia carnis incendia omnia denique tam interna quam externa per ipsum euitentur aduersa. Cum quod inter bonos viros christus manet ipso testante qui ait. Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo in medio eorum ego sum. At ubi ubi christus esto in bonorum aggregatio est ubi christus est. omnium egritudinum medicus est. Ubi christus est infallibilis sapientia. inexplicabilis clementia. invicta maiestas. et inuictibilis iusticia est. Cum quia boni sunt sicut carbones succensit. que propter vniuersam ignitionem. intensiorem producant calorem. ac per consequens fortius resistunt frigidibus. nebulas profugant. aerem purgant. venenosos vapores consumunt. cor letificant. vitamque augent et conseruant. Sic boni qui vniuersum sunt. feruentiori copulantur caritate que frigus expellit timoris nebulas profugat peccatorum. aerem hoc rationis arcumen purgat et serenat venenosos vapores. hoc est malas cogitationes. et desideria vana consumit. cor ob dei amorem letificat. spiritualem anime vitam auget et conseruat. Porro propter hec expectanda est religio. in qua nunquam desunt. que consolant proximorum salutem. qui alios consoletur. qui iuuent. que tueatur. qui que oppressos defendant et subleuent. Adsum enim in ea continue oratores. et apud deum intercessores. Non desunt qui flagellis. vigilijs. ieiunijs lacrimis. et alijs bonis penitentie operibus pro alijs continue interpellent. adeo ut nesciam quod maius miraculum sit. quam quod tot iuuenes. tot adolescentes. tot nobiles. vniuersi denique. quos in religione videmus. velut in carcere apto teneantur. sine vinculis solo dei timore confixi. que in tanta afflictione preue

rent, pnie vltra virtutē humanā supra natura
rurā z cōsuetudinē. **Nō** desunt etiam
q̄ immortalī deo deuota suffragia oblatio-
nes. sacrificia. z immaculatā hostiam quo-
tidie offerant. **P**roinde nō iuria. san-
cta religio ort⁹ conclusus oibus odoufe-
ris herbis repletus. pomerium oibus po-
mis abundās. prātū oibus florib⁹ nitens
vineā oib⁹ vini manerib⁹ scaturies. apo-
theca oibus aromatis plena dicit. **I**m-
mo z celū empyreū merito dici pōt. qm̄ si
cut illud igneo nitet splendore. ita sancta
religio virtutū fulget cādore. **E**t sicut in
celo vnus est de⁹ cui oēs beati subiciunt
spūs. z a q̄ omnes virtutē suscipiūt. ita in
religione vnū est caput. q̄ generalis a cōi-
oim cura dicit⁹ est. a q̄ omne religionis re-
gimen pmo dependet. **E**t sicut in celesti
illa curia tres sunt angeloz hierarchie.
Supma. media z infima. z quelibet ex tri-
bus constat ordiub⁹. eo pacto suo mō in
religione. **E**t quēadmodū prima ange-
loz ex seraphin. cherubin. z thronis con-
stat: per q̄s amoris incendiu. plenitudo
scientie. z sedes diuine designat maiesta-
tis. ita in religione. vt de nostra dicā in p-
ma hierarchia. sunt mgrī bachalarij z le-
ctores. in quib⁹ p lumen diuinarū scriptu-
rarum caritas sapientia. z ai regnare de-
bet fortitudo. z ceu in scda celestiu spiri-
tuū sunt dinationes. principat⁹ z ptates.
quib⁹ regendi data est prās. ita in religio-
ne sunt puinciales. puiores z supiores. q̄-
bus gubernādi datū est officiū. **E**t vti in
tarta celestiu metū sunt virtutes. archā-
geli. z angeli. quib⁹ super humanū genus
datū est mysteriū. sic in religione sunt sa-
cerdotes. tāq̄ dei virtutes. dyaconi tāq̄
archangeli. z subdyaconi tāq̄ angeli. z
celestes nunci. qui sanctorū z spiritualiū
rerum sunt mīstri. z sicut in illa supna ci-
uitate. xxiiij. sunt seniores. ita in hac scda
religione. xxiiij. sunt diffinitores. **E**t sicut
ibi alij p̄tarche. alij pphete. alij apli. alij
euangeliste. alij doctores. alij martyres.
alij cōfessores virgines sunt. q̄ beatam dei
faciem p̄templant. ita in religione alij sūt
qui in ea pereādoz deo fratru donū hnt
alij qui spūm pphete acceperūt. z indies
accipiūt. alijs sicut aplis dñs dedit pote-
statē super naturā. vt eam curarēt. sup de-
mones vt eos euerterent. sup elementa vt

ipsa imutarēt. sup mortem. vt eā contem-
nerent: z ab ea deuoratos suscitarēt. sup
augelos vt corpus domini p̄secrarēt. sup
oēs mundi nationes. vt in oēm terrā au-
diatur son⁹ eoz. alij euangeliste q̄ euāge-
lij flumina p̄ interpretationis sublimitatez
nauigāt. **A**lij doctores. q̄ p̄ doctrine p̄fun-
ditatē innūera ediderūt libroz volumia.
Alij martyres qui p̄ deo ad oē gen⁹ mor-
tis se exponunt. alij p̄fessores. q̄ in hym-
nis z canticis deū laudare nō cessant. alij
virgines q̄ corporis mentisq̄ integritatē
illesam iugiter seruant. **E**t vt de inu-
meris nre sacratissime religionis per pau-
cos referā habem⁹ duos viros **C**lemen-
tē vrbetanū. **N**icolaū Tollenatē.
Augustinū z **H**aufredū. z **J**ohannē Se-
nenses. **E**gidū z **A**ugustinū Romanos
Johannē bonū **P**antuanū. **B**uilhelmū
Simplicianū. **P**etrū **E**ugubiesem. **T**ho-
mam **A**riminensē. **S**imonē **L**udertinū
Angelum de **B**urgo. **V**itum de **O**nga-
ria. **P**hilippū **P**lacetinū. **S**imonē **F**al-
sianum. **A**ugustinū **A**nconitanū. **B**ui-
lielmū **T**olosanū. **V**golinū de **C**ortino
Anthonius **C**ornetanū. **L**upū **S**uria-
nensē habemus **M**ichaelem de massa.
Gregorium de **A**rimion. **A**lfonsum **T**ol-
letanū. **B**erardum **S**enensē. **J**acobū
Vitribiensē. **V**golinum de vrbeteri
Bonauenturam. z **A**lbertū **P**atauios.
Henicum **H**ermanum. **B**erardū **P**er-
gamensē. **A**lexandrum de sancto **E**lpi-
dio. **A**ugustinum **E**sculanum. **A**ngelum
Camerinensē. **B**uilhermum **C**remō-
sem. **T**homam de **A**rgentina. **B**artholom-
meum de **U**rbino. **P**aulum **V**enetum.
Andream **M**ediolanensē. **A**lexandru
saxoferratensē. **G**abrielem **S**poletanū
Donofrum z **B**luienum floretinos. **J**o-
hannem **I**molensē z alios complures
quos i presentiaz omīssos faciam. quo-
ru alij in sanctitate. alij doctrina. alij vo-
vtroq̄ munere christiane fidei exiterunt
lumiaria. **E**t rursus sicut in celesti patria
ita z in religione vnus vnus prepotens
z immortalis deus. tāq̄ summū bonum z
rerum omīum finis. colitur veneratur z
adoratur. **M**erito igitur sacrasan-
cta religio regnum celorum. ciuitas san-
cta. celestium militum ex potentissima
z inexpugnabilis v. **M**erito igit de ipsa

inexpugnabilis **Sr.** Perito igit̃ de ipsa
 dauidicū illud carmen canendū. **Funda-**
 mēta ei⁹ in montib⁹ scis. qm̃ maximi. san-
 ctissimi. atq; excelsi dei mōtes scāz religio-
 nū extiterunt fundatores. **Relinquā** Ba-
 siliū. **Bēdictuz Bernardū Dūcum Frā-**
 ciscū viros. pfecto mire scītatis. qui tanq̃
 paradisi montes tot tantarūq; religionum
 basses extiterūt. soluz de nro fundatore p
 pauca dicā. **Quis em̃ aurelio Augu-**
 stino in seruanda lege excelsi. in ampli-
 ficanda dei ciuitate. intuēda. defēdēda. qz
 xp̃i fide. in explanādīs dei archanis i do-
 cendis instrūēdis. quertendūq; aiab⁹. in
 conuincēdis. p̃fugandūq; fidei mysterijs
 vnq; silis inuent⁹ fuit. q̃s mons excelsior
 Augu. q̃ vt diu⁹ **Piero** inq̃t. sup̃ omnem
 montinz cacumia volauit quasi aq̃la. q̃s
 eo firmior. q̃ null' minis p̃ncipiū. nullis
 hereticorū iacul' agitari. aut quismō mo-
 ueri aie potuit. quis virtidior. q̃ in om̃i p̃-
 secutione extitit recensior. **Quis** vberior
 qui om̃i sanctaz frugum sator. lector. z cō-
 seruator fuit z in q̃ z a quo multi a quarū
 viuaz fontes scaturiunt. vnde beato **Ber-**
 nardo apparuit ore apto. a q̃ flumē emi-
 nentissimū totam irrigans ecclesiāz ema-
 nabat. **Quis** ad paragendū aptior. p̃ que
 paupes z diuites. ignari et docti. magni
 z parui. fortes z debiles. sani z egroti. et
 cuiuscunq; p̃ditionis et stat⁹ hoies cum
 sana doctrina. z optimis p̃nt̃ deambulare
 documentis. **Quis** capacios ad quez tot⁹
 fidei grex pōt p̃fugere. z omnes ei⁹ oues
 recumbere. **Quis** tutior atq; securior. ad
 quem nulli latrones. nulle feroces bestie.
 nulla venenosa animalia. nulla contagio
 null⁹ morb⁹. null⁹ hostiū incurfus. nulla
 aeris intemperies. nulle caligines. nulla
 fulgura. nulle p̃celle. nulle tempestates.
 nulla deniq; beate mēti aduersantia p̃nt̃
 accedere. **Uigit̃** firmissimam bassē. i
 qua tot⁹ ecclie fundat' defēnsio. **O** poli-
 tissimū cardinem. in quo girat om̃is vir-
 tutis splendor. **O** paradisi montem excel-
 sum. p̃ quem repente facileq; ad celū euo-
 lat. **O** sc̃m̃ robur ecclesie. **O** firmamentū
 fidei. **O** columnā sanctitatis. **O** arborem
 excelsam cedrinam. **O** harmoniā celoz
O tubam angeloz. **O** fulmen tonantis
 dei. **O** sacerdotem magnum. **O** p̃riarchā
 religiosoz. p̃trem paup̃ez. calcar virtutū.

flagitioz flagellum. heresum malleū. erro-
 rū gladiū. ceteroz superboz gladiū. stel-
 lā macutinā. lunā plenā in dieb⁹ suis lu-
 centē. arcū refulgentē in nebūlas glorie.
 rosaz atq; violaz florem in dieb⁹ vernis
 lilū conuallū que ē in trāsitu aque. **Ab⁹**
 in igne ardēs atq; redolens. ardentē atq;
 fulgentē ignē. vas auri solidum ornatū oī
 lapide p̃ciosum. splēdidissimū tubar. z so-
 lem in templo dei refulgentē **Augustinū**
O igit̃ beata. **O** felice. **O** gloriosa **Au-**
 gustini religio. que talem ac tantū meru-
 isti h̃zē fūdatorē. ecce igit̃ q̃ pacto religio
 in montib⁹ sanctis fundata ē. **Et sub-**
 dit p̃pha. **Et** diligit dñs portas syon. sy-
 on quidē semen dei. numē. mādātū z spe-
 culū interpretat'. **At** enī religio dei semen ē
 qm̃ ois vere z sancte religionis p̃m̃ au-
 ctor z propagator z institutor ē de⁹. **Au-**
 men est. qm̃ ois religio donū. nunci⁹ z po-
 testas z voluntas est altissimi. ac etiā qd'
 dam mouens mentem ad deo famulan-
 dū. **Fumen** quasi nunci⁹ z p̃tās. z donū
 z dei altissimi voluntas. necnō vt de⁹ mo-
 uens mentē interpretat'. mādātū est. qm̃
 ex oi vera religione salutifera iubenē mā-
 data. speculū est. qm̃ in eius obseruantia
 oēs quales sint speculantur. diligit ergo
 dñs deus portas syon. hoc ē sc̃tissime re-
 ligionis ingressus. **Sed** que porte qui
 ue adit⁹ sunt religionis. nisi humilitas. cō-
 tritio. z mundi cōtemp⁹. p̃ has portas q̃s
 qz recte ad religionē accedit. ista sunt ho-
 stia. per q̃ ad illam intrat'. **Si** quis enim
 aliunde h̃z accessum crebro a fine religio-
 nis discedit. **Has** portas dñs diligit. qm̃
 humilitatē cōtritionē. z mundi. p̃pter eum
 cōtēptū. nihil deo grati⁹. nihilq; accepti⁹
 est. q̃ per has portas ingredit' de⁹ iuuat.
 vt religionis possit onera ferre. ei confert
 gratiā. vt ei⁹ mandata seruet. ducatū pre-
 stat. vt vsq; ad finē perseueret. **Et** diligit
 quippe has portas dñs sup̃ oia taberna-
 cula **Jacob**. **Jacob** enī supplantator tra-
 ducit'. **Supplantator** autēz duo sunt
 genera. vitioz z hominū. **Et** utiq; super
 oia tabernacula vtriusq; supplantatoris
 diligit dñs portas religionis. qm̃ super
 oēs ryrānos. arrogātes z supbos diligit
 dñs hūiles. q̃nimo illos odio. hos amo-
 re. p̃seq̃t'. **Et** rursus. pl⁹ diligit dñs q̃ p̃ re-
 ligionis ingressum vitia cōprimit. q̃ qui
 suo viuens arbitrio peccatā occidit. z in

sancte religionis cōmēdationē sacer pro-
pheta subdit. **G**loriosa dicta sūt de re
ciuitas dei. sed q̄ de sancta religiōe. q̄ dei
ciuitas est. gloriosa dicta sunt. **A**udiam⁹
gloriosum ē qd̄ a deo sit. q̄ illi⁹ sit rector z
gubernator. q̄ ipse incrementū det. tanq̄
p̄m⁹ architect⁹. q̄ tā dignos subinde ha-
beat fundatores. **G**loriosum est. q̄ poite
ei⁹ sic diligant a deo. **G**loriosum z p̄cel-
lentissimū. vt tot tantozūq̄ p̄clarissimoz
viroz ac mulierū. m̄r. nutrit. z alumna sit
Gloriosum atq̄ stupēdū. q̄ in nulla vn-
q̄ ciuitate tāta vnio. cōcordia. z par fue-
rit. quanta in religiōe ipsa sp̄ extitit z in
dies perseuerat. **Q**uis nō miret. cōdit⁹ a
sūmo opifice **C**elest⁹ vrb̄s plena angelic⁹
spiritib⁹. z mox inē se dissentientes inui-
cē p̄liati sunt. adeo vt eoz decima ps ce-
ciderit. **C**ondit⁹ paradisi deliciarū. z cō-
tinuo p̄thoplausti ab eoz creatoris volū-
tate sic discedūt. vt inter humanum gen⁹
angelos z dei maiestātē. tā atrox ortū est
bellū. vt nūc peste. nūc inuasiōib⁹. nunc
diluitio. nūc stragib⁹. nūc fama. nūc alijs
innumeris plagis sepius gen⁹ huma-
nū fuerit affectū. nec quauis stute p̄ mul-
ta annoz milia pacē conseq̄ potuit. quo-
usq̄ dei hoisq̄ fili⁹ x̄ps **J**esus carne in-
dutus humana. cruci affic⁹ patibulo ipm
redemit. **C**ondit⁹ deinde ciuitas hui⁹ mū-
di. in qua **A**dā z **E**ua e paradiso eieci. **C**hāym z **A**bel primū genuerūt. q̄ sic in-
ter se dissentierūt. vt **A**bel z **C**hāym fue-
rit interempt⁹. cōdit⁹ vrb̄s **R**oma. z mox
a conditorib⁹ pp̄rio polluit sanguine. de
q̄ pollutione vates ait. fraterno p̄mi ma-
duerūt sanguine muri. **C**ondit⁹ autē reli-
gio. et ad eā diuersariū nationū. diuersoz
moz. variariūq̄ cōpressionū. conditionū
z statūū p̄sone confluūt z ita vnanimis i
ea degūt. tanta pace. tātaue cōcordia fru-
unt. vt non mō diuturno duret tpe. sed in
dies augeat. z crescat magis lacedemōia
Athene z **R**oma magna extollebant
gloria. qm̄ bonis legib⁹ p̄ceptisq̄ saluti-
feris regebant. sed que vel digniores vel
utiliores. vl̄ sanctiores leges. sacre religio-
nis legib⁹. **E**xcellūt quidē religiōis le-
ges oim̄ terrenarū ciuitatū iura. qm̄ illa-
rū conditores sine p̄portione extiterunt
p̄stantiores. conferam⁹ enī hoz z illarū
cōditores ad inuicē. ciuiles enī leges gre-

cis p̄mo **T**rismegistus z **E**rone⁹ rex tra-
diderūt. **M**ulti in cerere legū initia refe-
rūt. **O**b eā rem legisera solita est a poetis
dici. **A**rg⁹ vō rex celebrate egyptijs **P**er-
curius. **L**acedemonijs. **L**icurg⁹. atheniē
sib⁹. solon. populo romano p̄mū **R**omu-
lus. postea numa pompilius legū moni-
menta scripsit. sacrosancte religiōis leges
q̄s condidit. **R**ex regū d̄ns d̄nantū in-
mortalis p̄potētis z infinite maiestatis
deus. **S**oluam⁹ piētissime religiōis vo-
lumina. cōtemplemur vtiusq̄ testamen-
ti religiōē. an̄ enim x̄pi aduētū ap̄d solū
hebreos h̄a tenebat religiō ad quā statuē
dam regendaz conseruandazq̄ iura tpm̄
dispositiōē. nūc per p̄iarchas. nūc p̄ p̄-
phetas. nūc ore pp̄rio. nūc suo digito cō-
scriptas leges dedit. **E**tenī lex illa q̄ oim̄
legūz initū fuit. in q̄ obediētia q̄ ois car-
do religiōis a p̄mo exigebat parente. ex
ore prodijt altissimi. qui ad eū inq̄r. **E**x oi-
ligno paradisi comedes. de ligno autē scie
boni z mali ne comedas. **I**n q̄cuq̄ enim
hora comederis morte morieris. **R**ursus
duas mandatorū tabulas. q̄s **M**oyli in
monte synai dedit suo digito conscripsit.
Venit postmodū in mundum legisera iŕ
x̄ps. vera eterni patris sapiētia. q̄ aboli-
tis superstitionib⁹ iudeoz. destructis erro-
ribus infidelū vere atq̄ seruāde religio-
nis complementū dedit mādatoz. q̄ a di-
uis apl̄is publicata in omnē terram fue-
runt effusa. z eo tpe in tāto habita feruo-
re. vt p̄mittere nihil. qd̄ ad verā spe-
ctaret religiōē. **E**t cum ille tepesceret
feruor. venit **A**ugustin⁹ parens noster et
p̄nceps doctoꝝ. qui sp̄alem regulā super
vitam aplicā sanctam p̄ ipsa reformāda
restituendazq̄ religiōe ip̄m̄ condidit
itaq̄ q̄tū deus hoiem. creator creaturaz
excedit tātū religiōis iura ex pte cōdito-
rū ciuitatū terrestriū leges antecellunt.
Sunt q̄z religiōis leges vtiores atq̄
sāctiores. **A** fine enī appellari oia iustū ē
At ei si finis finē excellit ordiata ad finē
excellant op⁹ est. finis autē legū ciuilū
est felicitas pollicita. finis autem legū
religiōis ē br̄a z sempiterna vita. **A**t enī
constat ad hunc illum ordinari. quo fit vt
he multe vtiores. ml̄to sāctiores. mul-
to deniq̄ p̄stātiores sint. **S**ed vt de le-
gib⁹ regule **A**ugustini dicā. qd̄ sanctius

quod dignum, quod ue utilius quam deum super omnia et
proximum sicut teipsum diligere, nonne sic
cur Saluator inquit. Ex his tota lex pen-
det et propheta. quod aior in deo habere unio-
nem. quod deo ac placis obedire. seruare conti-
nentiam. abdicare proprietatem. omnibus insi-
stere. diuino cultui et omni pietati vacare
Hec sunt quibus augustiane. imo diuine in-
nituntur leges. Quia ob rem si romanis cum ge-
tiles essent tamen studium non solum obseruande
sed etiam amplificande religionis fuit. ut flo-
rentissima et opulētissima ciuitate. decem
principum filij. senatucosulto singulis Etru-
rie populis. percipere sacrorum discipline gratia.
ut inquit Valerius. traderent. Si ad grecos
si ad alias nationes etiam quantumcumque humi-
les pro religionis preceptis huiusmodi suos prin-
cipaliores destinauerunt. Sicque pro illorum
obseruatione nullis percerent laboribus. nullis
indigerent impensis. nulla curarent discrimi-
na. nullum hominum statum. nullam conditionem.
non arma. non togam. non quancumque magnifica-
rent fortunam. et sic quidem ut omnia pro religione
ponenda se dixerint. etiam in quibus summe
maiestatis deo conspici uoluerint. quare
propter non dubitauerunt sacris imperia ser-
uire. ita et humanarum rerum futura regimen
existimantia si diuine potestate bene et constant-
ter fuissent famulata. Quanto magis nos
christicolae. qui non signata hominum. non de-
mones. non solem aut lunam. non mercurium
aut uenerem aut saturnum. aut aliquam ex crea-
turis. sed ipsum uerum deum. qui celum terram.
et cuncta que in eis sunt ex nihilo condidit co-
limus. ueneramusque religionem ipsam ma-
gnificare augere et extollere totis uiribus
debemus. Si illi omne genus pro uipendebat. ut
eorum amplificarent religionem. quanto magis
nos pro uenda augendaque sanctissima nostra reli-
gione uniuersos debemus subire labores.
Si ad illi obseruantiam ita illi erant inten-
ti. unde decepti aiarum prosequerantur incen-
dium. quantum nos obseruatione religionis
nostrae omnes expertis fallacie studere debemus.
ex qua proculdubio eternam prosequimur mer-
cedem. Gaudeamus igitur fratres mei. gaudeamus
omnes in domino. et iuges maiestati eius gra-
tias agere non cessemus. qui nobis paradysum
religionis plantauit. et in eo nos ad ei fa-
mulandum locauit. Letemur et iocunde
mur. quod in sancta religionis paradiso pro nostris ob-
lectamentis produxit. et continuo producere non

cessat. omne lignum pulchrum visu. hominem esse scire et sa-
pientie lumen. pro quod omnia uera et pulchra ui-
demus et cognoscimus. Namque pene omnes reli-
giosi extiterunt. qui de trinitate et de incar-
natione et alijs excelsis misterijs alte scri-
pserunt. Nam Augustinus. qui fons ueritatis di-
uine sapientie extitit heremita. Hierony-
mus. Gregorius. Bernardus. Gratianus mo-
nachi. Petrus longobardus. Hugo. et Ricar-
dus canonici. Egidius heremitanus. Tho-
mas ordinis predicatorum. Scotus ordinis mi-
norum extitit. Plantauit etiam in sancta reli-
gione omne lignum ad uescendum suauem. Quod
enim est suauem pabulum aiorum. nisi illud de-
quod inquit Lactantius. Fullus suauior. nullus
ue locudior aie cibus quam cognitio ueritatis.
Et de quod ipsa testatur ueritas dicens. Non in
solo pane uiuit homo: sed in omni uerbo quod pro-
cedat ex ore dei. Verbum itaque dei est illud
summe uoluptatis pabulum. quod homo-
minum mentes impinguat. Sed ubi preces
diuini uerbi nisi in sanctis religionibus habentur
dant. Quid est lignum uite nisi christus in li-
gno crucis pendens. qui ipso testante. est uia
ueritatis et uita. qui mortem nostram moriendo de-
struxit. et uitam resurgendo reparauit. qui ita pla-
tatur est in corde religiosorum. ut ex his mul-
ti eius stigmata uel passionis portauerunt ue-
stigia. Testis est parens noster Augustinus. qui
de seipso ait. Uulnerauit cor meum caritas
tua domine. Testis est beatus Franciscus
qui in corde suo stigmata habuit. Testis est
diua Clara de monte falcone nostri sacri
ordinis scitimonialis. in cuius corde christus in
cruce cum omnibus eius passionis uestigijs car-
neus reperitur est. Testis est etiam nostra beata
Christiana de Spoletio. qui ut passionis christi
particeps fieret sponte clauo suo perfodit pe-
dem. Nicolaus etiam Tolentinus christum in
cruce baiulat. ut se non nisi in cruce christi cum
aplo gloriari assereret. In sancta etiam reli-
gione uelut in paradiso deliciarum. lignum scientie
boni et mali productum est. Quale si lignum
in illo uoluptatis paradiso in se fuerit in
sanctis litteris non est expressum. sed quod signifi-
ficet interpretari possumus. arbitramur quod de-
non absurde per ipsum ueritatemque oppositi.
boni. et mali posse accipi cognitionem. quod
quidem ne comedere uentum fuit. non ut in
se malum esset. cum quecumque fecerit de-
us. fuerunt valde bona. Sed ut deno-
taretur iuxta Apostoli sententiam quod non

debeam⁹ sapere. pl⁹ q̄ oporteat sapere. ⁊ sapientidū quidē sit ad sobrietatē. ⁊ in h̄ prothoplausti errauerūt. ⁊ appetētes sciam dei facti sūt p̄ mandati transgressionē rei hoc lignū in sc̄tā religione nō comedēt. q̄ veri dei famuli tantū discunt quantū eis a superiorib⁹ permittit. **Hinc Augustin⁹** in supiorib⁹ dixit. codices certa hora peant. eē horā qui petierit nō accipiat. **Et adiecit sanct⁹ Moyses.** **Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandū paradysum.** **Quis autē flum⁹ iste in sc̄tā religione ē.** nisi caritas in fratru⁹ cordib⁹ diffusa. cui⁹ vna gutta. vt **Aug⁹.** inquit. maior ē toto oceano. **Qui inde diuiditur in quatuor capita.** qm̄ q̄tuor sunt q̄ p̄ caritatis dilectionē q̄s complecti d̄z. deum se⁹ seipsum. amicū ⁊ inimicū. q̄ autē ordine ista diligēda sint i exordio exposuim⁹. q̄tuor itē capita. q̄tuor sūt regule. p̄ quas ois fundat religio. vtpote **Basilij.** **Augustini.** **Bēdicti.** ⁊ **Francisci.** **Et rursus q̄tuor hec flumina q̄tuor sunt ordines mēdicantiū.** a quib⁹ ois terra. doctrina. sc̄tī monia. ⁊ diuini x̄bi irrigat̄ preconij. **His ḡ ⁊ alijs innumeris. q̄ de sancta possem⁹ religione describere.** iure ipsius p̄cones esse iure in ipsa degere. ⁊ alios fidei orthodoxe ad eā accedere debem⁹. ⁊ ad eaz̄ p̄sertim q̄ parentis n̄ri **Augustini** ē. qm̄ ⁊ rōne fundatoris ⁊ rōne ipsi⁹ regule excellentie. ac ob innumerā perfectoz̄ viroz̄ in ea degētium copiā. glorioſima esse dignoscit̄.

Ambrosi⁹ Epilog⁹ omnium in regula contentorum.

Habetis ergo viri religiosissimi diuini patris nostri **Aurelij Augustini** p̄cellētissimos canones. ⁊ eozū interpretatiōes. qui q̄ salutiferi. q̄ digni. q̄ excelsi sint calamo explicari non pōt. **Cōtinent enī oim̄ xp̄iane fidei firmitatē.** cōtinent oim̄ mandatorū virtutē. continēt oim̄ p̄fectionē salutis. **Docēt nāq̄ qm̄ super oia diligendus. amand⁹. ⁊ colendus est de⁹.** **Docēt quō deinde dilectōe amplexand⁹ est prim⁹. q̄ pacto in monasterio in vnū cōgregati vnanimis habitare debeam⁹.** h̄ntes cor vnū ⁊ aīaz vnā i deo iubent oim̄ abdicari pprietatē. oia habere cōiā. ⁊ magna conditi discretiōe. nō equa-

liter oibus. q̄ nō equalit̄ valem⁹ oēs. sed potius vniciq̄. sicut cuiq̄ op⁹ fuerit. iubent distribui. **Qualit̄ diuites. q̄liter pauperes. qualit̄ nobiles. qualit̄ ignobiles ad religionē venientes tractādi sunt in monasterio.** **Et insup̄ qualit̄ ipsi se getere debeant ostendūt.** **Et qm̄ ois religio ad diuinū cultū potissimū est instituta.** **Qualiter ⁊ q̄ hora orandū psallendūq̄ sit in eisdem canonib⁹ demandant.** **Subsequēter p̄cepta d̄ omande carnis tanta moderatione instituit. vt nullis vigilijs ac abstinentijs domare corp⁹ iusserit. nisi qm̄ tū bone valitudini satis sit.** **Quantū etiā h̄ in loco cōpatiendū esse infirmis demōstrauerit nescio quo pacto se potuisset habere misericordi⁹.** **Sic silentiū p̄cepit seruandū. vt sine tumultu ⁊ contentiōe oia esse audienda iusserit.** **Sic cōtēplationi nos deditos esse voluit. vt magis precipiendi diuini verbi. q̄ sumendi cibi gratia nobis iuberet ad mensam p̄fisci.** **In incessu. statu. habitu. ⁊ in singulis moribus apposuit moderamen.** **Non in re solum sed in affectu ⁊ aspectu sic statuit pudicitia seruandā. vt abominationē esse dixerit de figentē oculū.** **Quis in corripēdis fratrib⁹ modus. queve forma tenenda sit descripsit.** **Nihil deniq̄ p̄termisit. qd̄ ad instruendas hoim̄ mentes extiterit necessariū.** **Nihil omisit que ad cōseruandā vtriusq̄ hoīs sanitatē sunt oportuna.** **Perinde de cōfessione peccatoz̄. de odio vitiorum. de suscipiendis munerib⁹. de conferuandis monasterij bonis. de illoz̄ vsu. de egrotoz̄ seruitio. de dirimendis litib⁹. de dimittendis iniurijs. de subditoz̄ obedientia. atq̄ reuerentia in p̄latoz̄. de q̄ p̄latoz̄ cōditionibus. q̄ breuita ⁊ salutifera mandata cōscripsit.** **Tandē p̄ eoz̄ obseruantia deuz̄ exorauit oipotētē. p̄clarāq̄ ad oēs fecit exhortationē. vt ea h̄ in libello tanq̄ in speculo. ne p̄ obliuionē aliq̄d negligam⁹. crebro debeam⁹ inspicere.** **o viz̄ sc̄tū. o virū celeste. o virū e celo missum ad hoim̄ salutē demonstrandam.** **Hunc fr̄es imitemur.** **Hūc in patrē ducē caputq̄ n̄m h̄e gloriemur. ei⁹ felicitāta seruem⁹ mādata. vt h̄ veri sum⁹ religiosi. ⁊ in c̄na patria sim⁹ absq̄ fine b̄ti. Amē.**

